

El-Büçaye ve'n-Nüçaye

BÜYÜK İSLÂM TARİHİ

İbn Kesîr



EL BİDÂYE VE'N-NİHÂYE

BÜYÜK İSLÂM TARİHİ İbn Kesîr

14

Çeviren:
Mehmet KESKİN



ÇAĞRI YAYINLARI

Divanyolu, Klodfarer Cd. No: 16/1

Sultanahmet/ İSTANBUL

Tel: 516 20 80 - 81

Fax: 516 20 82

İÇİNDEKİLER

Hicretin Altıyüzdoksanüçüncü Senesi.....	15
Hristiyan Assaf Olayı.....	16
Hicretin Altıyüzdoksanüçüncü Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Şeyh İmam el-Allame Taceddin Musa, Hatun Mu'nis.....	18
Sahip Vezir Fahreddin, Melik Hafız Giyaseddin b. Muhammed.....	18
Kadilkudat Şihabeddin b. Hoyi, A'mâ Emir Alaeddin.....	19
Vezir Şemseddin Muhammed b. Osman.....	20
Hicretin Altıyüzdoksandördüncü Senesi.....	20
Melikü'l-Âdil Kutboğa'nın Sultanlığı.....	20
Hicretin Altıyüzdoksandördüncü Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Şeyh Ebû'r-Rical el-Menini, Şeyh Cemaleddin Ebû'l-Kasım.....	23
Şeyh Muhibbüddin et-Taberî el-Mekki.....	23
Yemen Hükümdarı Melik Muzaffer, Şerefüddin el-Makdisî.....	24
Cevheriye Vakfının Sahibi Sadr Necmeddin.....	25
Şeyh Mecdüdin Ebu Muhammed Abdülvehhab, el-Farûfî.....	25
Cemal el-Muhakkik, Sitt Hatun Binti Melik Eşref.....	26
Sadr Cemaleddin.....	27
Hicretin Altıyüzdoksanbeşinci Senesi.....	27
Hicretin Altıyüzdoksanbeşinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Şeyh Zeyneddin b. Münî.....	29
Mizze'deki hamamın sahibi Mes'udî, Şeyh Halidî.....	30
Şeref Hüseyin el-Makdisî.....	30
Şeyh Ebu Muhammed b. Ebî Hamza el-Mağribî.....	31
Sahip Muhyiddin b. Nahhas, Kadilkudat Takiyyüddin Ebû'l-Kasım.....	31
Hicretin Altıyüzdoksanaltıncı Senesi.....	31
Melik Mansur Laçin es-Silahtarî'nin sultanlığı.....	33
Hicretin Altıyüzdoksanaltıncı Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Mısır'daki Hanbelîlerin Kadilkudatı İzzeddin Ömer.....	36
Şeyh Afîfüddin Ebu Muhammed, Şeyh Şit b. Şeyh Ali el-Harîrî.....	37
Şeyh Cemaleddin Abdülvahid b. Kesir, Sâmiriye Vakfının Kurucusu.....	37
Nefisiye Vakfının Sahibi Nefissüddin Ebû'l-Fida, Sârub ed-Dimaşki.....	38
Hicretin Altıyüzdoksanyedinci Senesi.....	38
Hicretin Altıyüzdoksanyedinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Şeyh Hasan b. Şeyh Ali el-Harîrî.....	40
Sadrü'l-Kebir Şihabüddin Ebû'l-Abbâs, Şeyh Şemseddin el-Eyki.....	40
Sadr İbn Ukbe, Şihab el-Âbir.....	41
Hicretin Altıyüzdoksansekizinci Senesi.....	41
Mansur Laçin'in öldürülmesi ve Muhammed b. Kalavun'un tahta geçmesi... ..	42
Hicretin Altıyüzdoksansekizinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Şeyh Nizameddin.....	44
Müfessir Şeyh Cemaleddin Abdullah, Şeyh Ebu Yakub el-Mağribî.....	45
Vezir Taki Tevbe, Emirü'l-Kebir Şemseddin Beyserî.....	45
Sultan Melik Muzaffer.....	45
Melik Evhad, Kadı Şihabuddin Yusuf, Sahip Nasrüddin Ebû'l-Ganaim... ..	46
Yakut b. Abdullah.....	46
Hicretin Altıyüzdoksandokuzuncu Senesi.....	47
Kazan Savaşı.....	47

Hicretin Altıyüzdoksandokuzuncu Senesinde vefat eden şahsiyetler, Kadı Hüsameddin Ebu'l-Fedail, Kadı İmamüddin Ebu'l-Meali.....	56
Şerefüddin Ahmed b. Hibetullah.....	56
Hatip İmam Alim Muvaffaküddin Ebu'l-Meali, Sadr Şemseddin.....	57
Şeyh Cemaleddin Ebu Muhammed.....	57
Hicretin Yediyüzüncü Senesi.....	58
Hicretin Yediyüzüncü Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Şeyh Hasan el-Kürdi, Tavaşi Safiyüddin Cevher et-Tiflisi.....	62
Emir İzzeddin, Emir Cemaleddin Akkuş eş-Şerifi.....	62
Hicretin Yediyüzbirinci Senesi.....	62
Halife Hakim Bi-Emrillah'ın vefatı.....	64
Hicretin Yediyüzbirinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Mu'minlerin Emiri Halife Hakim Bi-Emrillah.....	66
Mu'minlerin Emiri Halife Hakim Bi-Emrillah el-Abbasi'nin oğlu Müstekfi Billah'ın hilafete geçişi.....	66
Emir İzzeddin, Şeyh İmam Alim Şerefüddin Ebu'l-Hasan.....	66
Sadr Ziyaüddin, Alemüddin Ercüvaş, Eberkuhi el-Misri.....	67
Mekke Emiri Şerif Ebu Nümei.....	67
Hicretin Yediyüzikinci Senesi.....	68
Denizden çıkan acaip bir yaratık.....	69
Şakhap Savaşı'nın başlangıcı.....	70
Şakhap Savaşı.....	73
Hicretin Yediyüzikinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, İbn Dakikü'l-İyd, Şeyh Burhaneddin el-İskenderi.....	76
Sadr Cemaleddin b. Attar, Ebu'l-Abbas Ahmed b. Ebu'l-Feth.....	77
Melikü'l-Adil Zeyneddin Kutboğa.....	77
Hicretin Yediyüzüçüncü Senesi.....	77
Şeyh Ebu İshak İbrahim b. Ahmed.....	79
Şeyh Şemseddin Muhammed b. İbrahim b. Abdüsselam.....	80
Hatip Ziyaeddin, Şeyh Zeyneddin el-Fariki.....	80
Büyük Emir İzzeddin Aybek el-Hamevi, Vezir Fethüddin.....	81
Bu tarihin müellifi İbn Kesir'in babasının biyografisi.....	82
Hicretin Yediyüzdördüncü Senesi.....	85
Hicretin Yediyüzdördüncü Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Şeyh Taceddin b. Şemseddin b. Rüfaî, Sadr Necmeddin b. Ömer.....	87
Hicretin Yediyüzbeşinci Senesi.....	87
İbn Teymiye ile Ahmedîler arasında cereyan eden üç oturum.....	88
Şeyhü'l-İslâm İbn Teymiye için düzenlenen üç oturumun ilki.....	89
Hicretin Yediyüzbeşinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Şeyh İsa b. Şeyh Seyfeddin er-Rahbî, Melik Evhad, Sadr Alaeddin.....	93
Hatip Şerefüddin Ebu'l-Abbas.....	93
Şeyhimiz Allame Burhaneddin ed-Dimyati.....	94
Hicretin Yediyüzaltıncı Senesi.....	95
Hicretin Yediyüzaltıncı Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Kadı Taceddin, Şeyh Ziyaüddin et-Tusi.....	98
Şeyh Cemaleddin İbrahim b. Muhammed b. Sa'd et-Tibi.....	99
Şeyh Seyfeddin er-Recihî, Emir Farisüddin er-Revadi.....	99
Dımaşk Hatibi Şeyh Şemseddin.....	99
Hicretin Yediyüzyedinci Senesi.....	100

Hicretin Yediyüzyedinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Emir Rükneddin Baybars.....	103
Şeyh Ahmedî er-Rûfâf.....	104
Hicretin Yediyüzsekizinci Senesi.....	104
İbn Teymiye'nin düşmanı Münbiçî'nin gayreti sonucunda Melik Muzaffer Rükneddin Baybars el-Caşnigir'in sultan olması.....	105
Hicretin Yediyüzsekizinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Şeyh Osman el-Halbunî, Şeyh Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Kesir el-Harrânî, Seyyid Şerif Zeyneddin.....	106
Şeyhü'l-Celil Zahiruddin.....	107
Hicretin Yediyüzdokuzuncu Senesi.....	108
Melikü'n-Nasır Muhammed b. Melikü'l-Mansur Kalavun'un tahta dönmesi Muzaffer Caşnigir Baybars'ın ve Şeyhi Hulûlcü Nasır el-Menbiçî'nin iktidardan düşmeleri.....	110
Caşnigir'in öldürülmesi.....	115
Hicretin Yediyüzdokuzuncu Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Hatip Nasiruddin Ebu'l-Huda.....	116
Mısır Hanbelîlerinin Kadısı Şerefüddin Ebu Muhammed.....	117
Şeyh Necmeddin Eyyub, Emir Şemseddin Sungur el-A'ser el-Mansurî.....	117
Emir Cemaleddin Akkuş b. Abdulah er-Resimî, Tac b. Saidü'd-Devle.....	117
Şeyh Şihabüddin.....	118
Hicretin Yediyüzonuncu Senesi.....	119
Hicretin Yediyüzonuncu Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Kadilkudat Şemseddin Ebu'l-Abbâs, Sahip Eminü'd-Devle.....	122
Emir Seyfeddin Kıpçak.....	122
Şeyh Kerimüddin B. Hüseyin el-Eyki, Fakih İzzeddin Abdülcelil.....	123
İbn Rifâ.....	123
Hicretin Yediyüzonbirinci Senesi.....	123
Hicretin Yediyüzonbirinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Şeyh Reis Bedreddin, Şeyh Şaban b. Ebu Bekir b. Ömer el-Erbilî.....	127
Şeyh Nasirüddin Yahya b. İbrahim, Şeyh Ebu Abdullah Muhammed.....	128
Katip İbn Vahid, Emir Nasirüddin, Temimi Darî.....	128
Kadı Sa'deddin Mes'ud el-Harîsî.....	129
Hicretin Yediyüzonikinci Senesi.....	129
Tengiz'in Şam'a naib olması.....	130
Hicretin Yediyüzonikinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Mardin Hükümdarı Melik Mansur.....	133
Emir Seyfeddin Kutlubek, Şeyh Nureddin Ebu'l-Hasan.....	134
Büyük Emir ve Muzaffer Hükümdar Şihabuddin Gazi.....	134
Kadilkudat Şemseddin Ebu Abdullah.....	134
Hicretin Yediyüzonüçüncü Senesi.....	134
Hicretin Yediyüzonüçüncü Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Şeyh Fahreddin Ebu Amr Affan, İzzeddin Muhammed b. Adl.....	136
Büyük Şeyh Kurra Şemseddin el-Maksay.....	136
Hicretin Yediyüzondördüncü Senesi.....	136
Hicretin Yediyüzondördüncü Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Haleb Naibi Sudî, Sahip Şerefüddin, Şeyh Reşid Ebu'l-Fida İsmail.....	139
Şeyh Süleyman et-Türkmanî.....	139
Şeyha Ümmü Zeynep Fatıma Bint. Abbas.....	140
Hicretin Yediyüzonbeşinci Senesi.....	140

Malatya'nın Fethi.....	140
Hicretin Yediyüzonbeşinci Senesinde Vefat eden Meşhur Şahsiyetler, Şerefüddin Ebu Abdullah, Şeyh Safiyyüddin el-Hindî.....	143
Kadı Takiyüddin Süleyman b. Hamza.....	143
Şeyh Ali b. Şeyh Ali el-Harirî, Hekim Bahaeddin.....	144
Hicretin Yediyüzonaltıncı Senesi.....	144
Hicretin Yediyüzonaltıncı Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Şeref Salih b. Muhammed b. Arabşah, Tezkiretül-Kindîye adlı eserin sahibi İbn Arefe, Tavaşi Zahirreddin Muhtar.....	148
Emir Bedreddin, Şeyha Sittü'l-Vüzera bint Ömer, Kadı Muhibbüddin.....	149
Şeyha Sittü'l-Mün'im.....	149
Şeyh Necmeddin Musa b. Ali b. Muhammed.....	150
Şeyh Takiyüddin el-Musilî.....	150
Şeyh Ebu Abdullah Muhammed b Hatip Sülâme, Şeyh Sadr b. Vekil.....	150
Şeyh İmadüddin İsmail el-Fuî.....	152
Hicretin Yediyüzonyedinci Senesi.....	152
Kayıp Mehdi'nin Cebele diyarında ortaya çıkışı.....	155
Hicretin Yediyüzonyedinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Şeyh Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed, Şeyh Şihabuddin er-Rumî.....	156
Şeyh Fahreddin Osman.....	156
Kadilkudat Cemaleddin Ebu Abdullah ez-Zevavî.....	157
Kadı Şerefüddin Ebu Muhammed.....	157
Fakih İmam Şerefüddin Ebu Abdullah.....	158
Sahip Enisü'l-Mülûk Bedreddin.....	158
Sadrü Reis Şerefüddin Muhammed.....	158
Hicretin Yediyüzonsekizinci Senesi.....	159
Hicretin Yediyüzonsekizinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Şeyh Salih Ömer b. Seyyid.....	163
Şeyh Takiyüddin Ebu Muhammed Abdullah.....	164
Kadilkudat Zeyneddin, Şeyh İbrahim b. Ebu'l-Alâ'.....	165
Şeyh Ebu'l-Velid Muhammed b. Ebu'l-Kasım.....	165
Şeyh Kemaleddin b. Şerişi.....	166
Kurrâ Şihab, Kadilkudat Fahreddin.....	167
Hicretin Yediyüzondokuzuncu Senesi.....	167
Hicretin Yediyüzondokuzuncu Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Şeyh, Kurrâ Şihabüddin, Şeyh İmam Taceddin.....	170
Muhyiddin Muhammed b. Mufaddal b. Fadlullah el-Mısri.....	170
Büyük Emir Gurlu b. Abdullah el-Adilî, Emir Cemaleddin Akkuş.....	171
Hatip Selahaddin, Allame Fahreddin Ebu Amr.....	171
Şeyh Ebu'l-Feth Nasır b. Süleyman, Şeyh İsa b. Abdurrahman b. Meali..	171
Hicretin Yediyüzyirminci Senesi.....	173
Hicretin Yediyüzyirminci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Şeyh İbrahim ed-Dehistani, Şeyh Muhammed b. Mahmud b. Ali.....	176
Lügat Alimi Şemseddin b. Sâig.....	176
Hicretin Yediyüzyirmibirinci Senesi.....	176
Hicretin Yediyüzyirmibirinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Şeyh Âfifüddin Ebu Muhammed, Şeyh Fazıl Şemseddin Ebu Abdullah.....	179
Şeyh Ali b. Said, Emir ve Baş hacip Zeyneddin Kutboğa el-Mansurî.....	180
Hicretin Yediyüzyirmiikinci Senesi.....	181

Hicretin Yediyüzyirmikinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler,

Kadı Şemseddin b. İzz el-Hanefî, Şeyh Radiyüddin Ebu İshak.....	183
Şeyhimiz Allame Rükneddin Ebu Yahya, Nasirüddin.....	184
Şemseddin Muhammed b. Mağribî, Şeyh Necmeddin.....	184
Şemseddin Muhammed b. Hasan, Şeyh Abid Celaleddin.....	184
Şeyh, İmam Kutbeddin Muhammed.....	184
Hicretin Yediyüzyirmüçüncü Senesi.....	184

Hicretin Yediyüzyirmüçüncü Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler,

Tarihçi İmam Kemaleddin el-Futî, Kadilkudat Necmeddin b. Sasari....	187
Alaaddin Ali b. Muhammed, Şeyh Ziyaeddin.....	188
Kurra Şeyh Şihabeddin, Şihabeddin Ahmed b. Muhammed.....	189
Kadı İmam Cemaleddin, Uzun Ömür Yaşayan Şeyh Cemaleddin.....	189
Şeyh İmam Muhaddin Safiyyüddin.....	189
Hatun el-Musavvene, Kıymetli Şeyhimiz Bahseddin	190
Emir, Vezir Necmeddin, Emir Sarimüddin b. Kara Sungur el-Cogendar..	191
Şeyh Ahmed el-Akef el-Harirî, Kurra Şeyh Abdullah.....	191
Şeyhimiz Asil İnsan Şemseddin, Şeyh Ebu Bekir.....	192
Emir Alaeddin b. Şerefüddin.....	192
Fakih Şerefüddin el-Harranî.....	193

Hicretin Yediyüzyirmidördüncü Senesi.....

Hicretin Yediyüzyirmidördüncü Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler,

Bedreddin b. Memduh b. Ahmed el-Hanefî.....	198
Hüccetü'l-Kebire Honda Binti Mekkiye.....	198
Şeyh Muhammed b. Cafer b. Fer'ûş.....	198
Şeyh Eyyûb es-Suudî, Şeyh Nureddin Ebü'l-Hasan.....	198
Şeyh Muhammed el-Bacrikî, Şeyhimiz Kadı Ebu Zekeriya.....	199
Büyü Fakih, Vezir, İmam, Alim ve Hatip Bedreddin.....	200
El-Katibü'l-Müfid Kutbeddin, Emirü'l-Kebir Melikü'l-Arap Muhammed	

b. İsa b. Mühenna, Büyük Vezir Alişah b. Ebu Bekir et-Tebrizi.....	200
Emir Seyfeddin Bektimur.....	200
Şerefüddin Ebu Abdullah, Şeyh Hasan el-Kürdî el-Müleh.....	201
Sultan Vekili Kerimüddin, Şeyh İmam Alim Alaeddin Ali.....	201
Hicretin Yediyüzyirmibeşinci Senesi.....	202

Hicretin Yediyüzyirmibeşinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler,

Şeyh İbrahim Sabbah, İbrahim el-Muleh.....	204
Şeyh Afifüddin, Şeyh Abdulah b. Musa b. Ahmed el-Cezerî.....	205
Şeyh Takiyyüddin İbn Saîğ, Şeyh, İmam Sadreddin Ebu Zekeriya.....	205
Sadrü'l-Kebîr Şeyh Şihab Mahmud, Şeyhimiz Afifüddin el-Amidî.....	206
Bedir el-Avvam.....	206
Şihab Ahmed b. Osman el-Emsatî, Kadı Sadreddin Süleyman b. Hilal.....	207
Müezzin Ahmed b. Sabih, Hattab Hanının Bânisi Hattab.....	207
Rükneddin Hattab b. Sahip Kemaleddin, Bedreddin Ebu Abdullah.....	208
Kadı Muhammed.....	208

Hicretin Yediyüzyirmialtıncı Senesi.....

Hicretin Yediyüzyirmialtıncı Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler,

İbn Mutahhar eş-Şii Cemaleddin.....	212
Kâtip Şems Muhammed b.Esed el-Harranî,İzz Hasan b. Ahmed b. Züfer.	213
Şeyhimiz Eminüddin Salim b. Ebiddür, Şeyh Hammad.....	213
Şeyh Kutbeddin el-Yoninî, Kdilkudat İbn Müslim.....	214
Kadı Necmeddin, İbn Kadı Şehbe, Şeref Yakup b. Faris el-Caberî.....	215

Hacı Ebu Bekir b. Teymuraz es-Sayrafi	216
Hicretin Yediyüzyirmiyedinci Senesi.....	216
Hicretin Yediyüzyirmiyedinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Emir Ebu Yahya, Şeyh Ziyaeddin Ebü'l-Fidâ.....	219
Şeyh Ali el-Muharifi, El-Melikü'l-Kâmil Nasirüddin.....	220
Şeyh İmam Necmeddin.....	220
Salih Şeyhlerden Ebü'l-Kasım.....	221
Kadı İzzeddin, Şeyh Kemaleddin b. Zemlekanî.....	221
Emevî Camii'nin meşhur müezzini Hacı Ali.....	222
Şeyh Fadl b. Şeyh er-Recihî et-Tunusî.....	222
Hicretin Yediyüzyirmisekizinci Senesi.....	223
Şeyhül-İslam Ebü'l-Abbas Takiyyüddin Ahmed b. Teymiye'nin vefatı.....	226
Şerif Alim İzzeddin, Şems Muhammed b. İsa et-Tikritî.....	234
Şeyh Ebu Bekir es-Salihî, Bağdatlı İbn Devalibî.....	234
Kadilkudat Şemseddin b. Harirî.....	235
Şeyh, İmam, Âlim, Kurrâ Şihabüddin Ebü'l-Abbas, Bağdatlı İbn Akulî.....	235
Salih Şeyhlerden Şemseddin es-Sulamî.....	236
Hicretin Yediyüzyirmidokuzuncu Senesi.....	236
Hicretin Yediyüzyirmidokuzuncu Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, İmam Alim Necmeddin.....	238
Emir Seyfeddin Kutlubek et-Teşnegir er-Rumî, Muhaddis Yûmn.....	239
Necmeddin Ebü'l-Hâsan, Hacib Emir Bektimur.....	239
Şeyh Şerefüddin İsa b. Muhammed b. Karaca b. Süleyman.....	240
Şeyhimiz Allame Burhaneddin el-Fezarî.....	240
Sahip Şerefüddin Yakup b. Abdullah, Kadı Muineddin.....	241
Kadilkudat Alaeddin el-Konevî.....	242
Emir Hüsameddin Laçin el-Mansur el-Hüsamî.....	242
Sahip İzzeddin Ebu Ya'la.....	242
Hicretin Yediyüzotuzuncu Senesi.....	244
Hicretin Yediyüzotuzuncu Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Alaeddin b. Esîr, Vezir Alim Ebü'l-Kasım.....	246
Salih übid vasık huşu sahibi şeyhimiz Şemseddin Ebu Abdillâh.....	246
Büyük Emir Bahadır Âs.....	246
Haccar İbn Şahne.....	247
Şeyh Necmedin b. Abdurrahim b. Abdurrahman.....	248
Şeyh İbrahim el-Hedme, Süteyte Binti Emir Seyfeddin.....	248
Trablus Kadilkudatı Şemseddin Muhammed.....	248
Salih Şeyhlerden Abdullah b. Ebî'l-Kasım, Şeyh Hasan b. Ali.....	249
Muhiddin Ebü's-Senâ Mahmud, genç reislerden Selahaddin Yusuf.....	249
Hicretin Yediyüzotuzbirinci Senesi.....	249
Hicretin Yediyüzotuzbirinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Kadilkudat İzzeddin el-Makdisî.....	252
Emir Seyfeddin Teclis, Seyfeddin Ergun, Kadı Ziyaeddin Ebü'l-Hasan.....	253
Ebu Debbus Osman b. Said el-Mağribî.....	254
İmam Allame Ziyaeddin Ebü'l-Abbas.....	254
Sadrü'l-Kebir Taceddin el-Kârimî.....	254
İmam Allame Fahreddin, Takiyyüddin Ömer b. Vezir Şemseddin.....	254
Cemaleddin Ebü'l-Abbas.....	255
Hicretin Yediyüzotuzikinci Senesi.....	256

Hicretin Yediyüzotuzikinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler,	
Şeyh Abdurrahman b. Ebî Muhammed b. Muhammed.....	257
Hama Sahibi Melik Müeyyed, Kadı İmam Taceddin es-Sa'dî.....	258
Şeyh Radiyyüddin b. Süleyman, İmam Alaeddin Tanboğa.....	258
Kadilkudat Şerefüddin Ebu Muhammed.....	258
Şeyh Yakut el-Habeşi, Nakip Nasihüddin.....	259
Kadı Fahreddin Kâtibü'l-Memâlik.....	259
Emir Seyfeddin Olcay ed-Düveydar el-Melikî en-Nasrî.....	259
Mahir ve Faziletli Tabip Eminüddin Süleyman.....	260
Şeyh İmam Alim ve Şeyhü'l-Kurra Burhaneddin Ebu İshak.....	260
Kadilkudat Alemüddin, Kutbeddin Musa.....	260
Hicretin Yediyüzotuzüçüncü Senesi.....	261
Hicretin Yediyüzotuzüçüncü Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler,	
Şeyh Alim Takiyyüddin Mahmud Ali.....	263
Şeyh İmam Alim İzzükudat Fahreddin Ebu Muhammed.....	264
Kadilkudat İbn Cemâa.....	264
Şeyh İmam Fazıl ve Müslümanların Müftüsü Şihabüddin Ebü'l-Abbas Ahmed.....	265
Taceddin Abdurrahman b. Eyyub, Şeyh Fahreddin Ebu Muhammed.....	265
İmam Fadıl Şihabüddin Ebü'l-Abbas.....	265
Şeyh Ali b. Hasan b. Ahmed, Emir İzzeddin İbrahim b. Abdurrahman.....	266
Hicretin Yediyüzotuzdördüncü Senesi.....	266
Kadı İbn Cümel Meselesi.....	267
Hicretin Yediyüzotuzdördüncü Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler,	
Kıymetli Şeyh ve Tacir Bedreddin.....	269
Sadr Eminüddin Muhammed, Hatip İmam Alim İmadüddin Ebu Hafs....	270
Sadr Şemseddin Muhammed, Kadilkudat Cemaleddin ez-Zerî.....	270
Şeyh Zeyneddin Ebu Muhammed, Emir Şihabüddin.....	271
Muvakkıt Şeyh Abdullah b. Yusuf b. Ebu Bekir el-İs'irdî.....	271
Emir Seyfeddin Balaban.....	271
Şemseddin Muhammed b. Yahya b. Muhammed.....	272
Şeyh İmam Taceddin Ebu Hafs, Şeyh Eymen Eminüddin.....	272
Şeyh Necmeddin el-Kabbanî el-Hamevî.....	272
Şeyh Fethüddin b. Seyyidinnas, Kadı Mecdüddin b. Haremi.....	273
Hicretin Yediyüzotuzbeşinci Senesi.....	274
Hicretin Yediyüzotuzbeşinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler,	
Dımaşk Camii'nin Baş Müezzini Şeyh Burhaneddin.....	275
Ünlü Katip Bahaeddin Mahmud.....	275
Allaeddin es-Sincarî, Adl Necmeddin et-Tacir.....	276
Şeyh, İmam, Hafız Kutbeddin Ebu Muhammed.....	276
Kadı İmam Zeyneddin Ebu Muhammed.....	277
Taceddin Ali b. İbrahim, Salih Şeyhlerden Abdülkafi.....	277
Şeyh Muhammed b. Abdülhak.....	277
Emir Sultanü'l-Arap Hüsameddin Mühenna, Şeyh Fadl el-Aclunî.....	278
Hicretin Yediyüzotuzaltıncı Senesi.....	278
Hicretin Yediyüzotuzaltıncı Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler,	
Sultan Ebu Said b. Harbenda, Şeyh Bendenici.....	281
Bağdat Kadilkudatı Kutbeddin Ebü'l-Fezail, Emir Sarimüddin.....	281
Emir Alaeddin Moğultay el-Hazîn.....	282
Kadı Kemaleddin, Emir Nasirüddin, Alaeddin Ali Şerefüddin.....	282

İzzeddin Ahmed b. Şeyh Zeyneddin.....	282
Şeyh Ali b. Mecd b. Şeref b. Ahmed Emir Şihabüddin b. Berk.....	283
Emir Fahreddin b. Şems Lü'lü', İmadüddin İsmail.....	283
Hicretin Yediyüzotuzyedinci Senesi.....	283
Hicretin Yediyüzotuzyedinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Şeyh Alaeddin b. Ganim.....	285
Şeref Mahmud el-Harîrî, Şeyh Nasirüddin b. Şeyh İbrahim.....	286
Şeyh Şihabüddin Abdülhak el-Hanefî, Şeyh İmadüddin.....	286
Şeyh Muhibbüddin Abdullah b. Ahmed.....	286
Muhaddis Nasirüddin Muhammed b. Tuğurbel.....	287
Şeyhimiz Şemseddin Ebu Muhammed Abdullah b. Afîf.....	287
Şeyh Muhammed b. Abdullah b. Mecd.....	287
Emir Esedüddin, Şeyh Hasan b. İbrahim.....	288
Hicretin Yediyüzotuzsekizinci Senesi.....	288
Hicretin Yediyüzotuzsekizinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Emir'ül-Kebir Bedreddin Muhammed b. Fahreddin.....	290
Kadilkudat Şihabüddin.....	290
Şeyh İmam Alim İbn Merhal, Kadilkudat Cemaleddin es-Salihi.....	291
Şeyhülislâm Kadilkudat İbn Barizî, Şeyh İmam Alim Şihabüddin Ahmed.....	292
Sır Katibi Kadı Muhiddin b. Fadlullah, Şeyh İmam Allame İbn Kettanî... ..	292
Şeyh İmam Allame İbn Kavi.....	293
Hicretin Yediyüzotuzdokuzuncu Senesi.....	293
Allame Kadilkudat Fahreddin.....	293
Kadilkudat Celaledin Muhammed b. Abdurrahman.....	295
Şeyh İmam Hafız İbn Bîrzâfi.....	295
Tarihçi Şemseddin.....	296
Hicretin Yediyüzükkırkinci Senesi.....	297
Emir Tengiz'in tutuklanış sebebi.....	298
Hicretin Yediyüzükkırkinci Senesinde vefat eden meşhur şahsiyetler, Halife Müstekfi Billah.....	298
Hicretin Yediyüzükkırkbirinci Senesi.....	299
Tengiz'in vefatı, Haleb Naibi Taşdemir.....	300
Muhammed b. Temmam'ın vefatı.....	300
Şeyh Mizi'nin zevcesi Aîşe'nin vefatı.....	301
Dekkanî'nin idamı.....	301
Melik Nasır Muhammed b. Kalavun'un vefatı.....	303
Hicretin Yediyüzükkırkikinci Senesi.....	304
Şeyhimiz Hafız Eb'ül-Haccac el-Mizzi'nin vefatı.....	305
Cidden garib bir olay.....	305
Cidden garib bir olay.....	308
Zamanın acaip hallerinden biri.....	311
Hicretin Yediyüzükkırküçüncü Senesi.....	317
Hicretin Yediyüzükkırkdördüncü Senesi.....	327
Hicretin Yediyüzükkırkbeşinci Senesi.....	331
Hicretin Yediyüzükkırkaltıncı Senesi.....	336
Meliküssalih İsmail'in vefatı.....	336
Hicretin Yediyüzükkırkyedinci Senesi.....	339
Hicretin Yediyüzükkırksekizinci Senesi.....	343
Muzaffer'in öldürülmesi ve Nasır Hasan b. Nasır'ın saltanat tahtına geçmesi.....	347

Hicretin Yediyüz kırkdokuzuncu Senesi.....	348
Hicretin Yediyüzellinci Senesi.....	355
Saltanat naibi Ergun şah'ın tutuklanması.....	355
Çok garip bir olay.....	356
Hicretin Yediyüzelibirinci Senesi.....	359
Şeyh Şemseddin b. Kayyim el-Cevziye'nin biyografisi.....	361
Hicretin Yediyüzelliikinci Senesi.....	365
Çok garip bir olay.....	368
Sultan Melikü's-Salih Selahaddin b. Melikü'n-Nasır Muhammed b. Melikü'l-Mansur Kalavun es-Salihî'nin tahta geçişi.....	368
Hicretin Yediyüzelliüçüncü Senesi.....	370
Dımaşk'taki meşhur Bab-ı Cirun'un tarihçesi.....	371
Bu kapı dörtbin seneden fazla hatta beşbin seneye yakın bir ömre sahiptir.....	371
Yelboğa Aruş'un Dımaşk'a girişi.....	373
Yelboğa'nın adamlarından yedi emirin öldürülmesi.....	376
Sultan'ın Dımaşk'tan Mısır'a dönüşü.....	377
Hicretin Yediyüzellidördüncü Senesi.....	378
Çok garip bir olay.....	379
Hicretin Yediyüzellibeşinci Senesi.....	381
Eşsiz ve benzersiz garipliklerden biri.....	382
Melikü'n-Nasır Hasan b. Melikü'n-Nâsır Muhammed b. Kalavun'un tahta dönüşü.....	383
Hicretin Yediyüzellialtıncı Senesi.....	384
Hicretin Yediyüzelliyedinci Senesi.....	387
Hicretin Yediyüzellisekizinci Senesi.....	391
Çok tuhaf bir olay.....	391
Haleb Hastahanesini yaptıran Ergun el-Kamilî'nin vefatı.....	392
Emir Şeyhun'un vefatı.....	393
Hicretin Yediyüzellidokuzuncu Senesi.....	394
Saltanat Naibi Mencük'ün Dımaşk'a girişi.....	396
Dımaşk'taki üç kadının azli.....	397
Mısır diyarının Atabekü'l-Ümerası Emir Surkatmış'ın tutuklanması.....	398
Kadıların göreve iadesi.....	399
Mencük'ün Dımaşk naibliğinden azledilmesi.....	400
Hicretin Yediyüzaltmışıncı Senesi.....	401
Şam naibi Emir Ali Merdanî'nin tutuklanması.....	402
Havran kasabasında meydana gelen bir olay.....	403
Saltanat naibi Emir Seyfeddin İstedmür el-Bahnavî'nin Dımaşk'a gelişi.....	404
Hicretin Yediyüzaltmışbirinci Senesi.....	405
Mencük'ün tutuklanması.....	406
Katiplerin ve divanların gözetim altına alınması.....	408
Feyyaz b. Mühenna'nın ölümü.....	409
İbn Hilal'in kölesi Muallim Sencer ile ilgili çok garip bir olay.....	409
Saltanat naibi İstedmür el-Bahnavî'nin tutuklanması.....	412
Saltanat naibi Emir Seyfeddin Baydemir'in Dımaşk'a gelişi.....	413
Kalenderiye Mezhebi mensuplarının sakal, kaş ve bıyıklarını traş etmekten men edilmeleri.....	416
Hicretin Yediyüzaltmışikinci Senesi.....	416
Melik Mansur Selahaddin Muhammed'in sultan oluşu.....	420

Garip bir olay ve tuhaf bir raslantı.....	424
Melikü'l-Ümera Baydemir'in Dımaşk'tan çıkıp Gazze yoluna koyulması..	427
Sultan Melik Mansur'un Secora Boğazı'nın batısındaki sekiye gelmesi....	430
Baydemir'in kaleden çıkış sebebi ve çıkışının şekli.....	430
Sultan Muhammed b. Melik Emir Hacı b. Melik Muhammed b. Melik Kalavun'un askerleri ve emirleriyle birlikte Dımaşk'a girişi.....	431
Sultan'ın Dımaşk'dan Mısır'a gidişi.....	433
Hicretin Yediyüzaltmışüçüncü Senesi.....	436
Cidden garip bir rüya.....	437
Halife Mutedid Billah'ın vefatı.....	440
Mütevekkil Alâllah'ın hilafete geçişi.....	440
Garipliklerden biri.....	441
Emir Ali'nin Dımaşk naibliğinden azledilişi.....	442
Kadilkudat Taceddin Abdülvahhab b. Sübkî eş-Şafî'nin Mısır diyarına çağrılışı.....	442
Bir başka gariplik.....	443
Saltanat naibi Seyfeddin Taşdemir'in Dımaşk'a girişi.....	443
Kardeşi Kadilkudat Taceddin b. Abdülvehhab'ın yerine tayin edilen Kadilkudat Bahaeddin Ahmed b. Takiyyüddin'in Dımaşk'a gelişi.....	444
Hicretin Yediyüzaltmışdördüncü Senesi.....	445
Koyun Harçlarının yarıya indirilmesi müjdesi.....	447
Gariplik ve acaipliklerden biri.....	449
Melikü'l-Eşref Nasirüddin Şaban'ın sultanlığı.....	451
Hatip Cemaledin Mahmud b. Cümle'nin vefatı ve yerine Taceddin'in hitabet görevine başlaması.....	452
Saltanat naibi Mengliboğa'nın Dımaşk'a girişi.....	454
Hicretin Yediyüzaltmışbeşinci Senesi.....	455
Kapatılışından yaklaşık ikiyüz sene sonra Keysan kapısının açılışı.....	458
Şam'ın Fethinden Beri Dımaşk surları dahilinde ikinci kez hutbe okunması.....	459
Hicretin Yediyüzaltmışaltıncı Senesi.....	460
Murdar Rafizî'nin öldürülmesi.....	461
Veliyyüddin İbn Ebi'l-Bekâ es-Sübkî'nin kadı naibliğine atanması.....	462
Kadilkudat Bahaeddin es-Sübkî'nin, İzzeddin b. Cemâa'nın istifasından sonra Mısır kadılığına atanması.....	463
Beledi ve Meclup nevinden örülmüş pamuktan alınan harçların lağvedilmesi.....	465
Hicretin Yediyüzaltmışyedinci Senesi.....	465
Lanetli Haçlıların İskenderiye'yi istilâ etmeleri.....	466
Kadilkudat Taceddin es-Sübkî sebebiyle bir meclis düzenlenmesi.....	468
Kadilkudat Taceddin es-Sübkî'nin Dımaşk'a dönüşü.....	471
Mısır diyarındaki emirler arasında meydana gelen bir olay.....	472
Bağdat ile ilgili bir hadise.....	473
Kadilkudat İzzeddin Abdülaziz b. Hatip eş-Şafî'nin vefatı.....	473
Emevî Camii'nde Tefsir Dersi'nin verilmesi.....	476
Saltanat Naibi'nin Mısır diyarına gitmesi.....	476
Emirü'l-Kebir Yelboğa'nın öldürülmesi.....	478

HİCRETİN ALTIYÜZDOKSANÜÇÜNCÜ SENESİ

Bu sene başında Melik Eşref öldürüldü. Şöyle ki:

O, muharrem ayının üçünde ava çıkmıştı. İskenderiye yakınlarında Büruce'ye vardığında muharrem ayının onikisi idi. Orada iken askerlerinden uzaklaşmış, تنها bir yere çekilmişti. O esnada onu öldürmek hususunda ittifak etmiş olan bir grup emir ona hücum etti. Ona ilk darbeyi vuran, naibi Beydera olmuştu. Laçın el-Mansurî, onun hakkında koğuculuk yapmıştı. Sonra Laçın, ramazan ayına kadar gizlendi. Bayramda ortaya çıktı. Bedreddin Beyserî ile Şemseddin Kara Sungur el-Mansurî de Melik Eşref'in öldürülme işine iştirak edenlerdendi. Melik Eşref öldürülünce emirler, Beydera'yı hükümdar etme hususunda anlaştılar. Ona Melik Kahir, ya da Evhat adını taktılar. Ancak o da mura-dına eremedi. İkinci gün Kutboğa'nın emriyle öldürüldü. Sonra Zeyned-din Kutboğa ile Alemüddin Sencer eş-Şücaî, kardeşi Muhammed Melik Nasır b. Kalavun'u hükümdarlığa geçirme hususunda anlaştılar. O zaman Muhammed Melik Nasır dokuz yaşından birkaç ay almıştı. Onu muharrem ayının ondördünde memleket tahtına oturttular. Vezir İbn Sel'us, o zaman İskenderiye'de bulunuyordu. Sultanla beraber oraya gitmişti. Esasında sultanla birlikte sefere çıkmış, kendisi İskenderiye'ye döndüğünde hiçbir şeyden haberi yokken her taraftan bela ve azap ile aniden karşılaşmıştı. Çünkü o büyük emirlere, küçüklere yaraşır muamelede bulunuyor, saygısızlık ediyordu. Onu yakaladılar. Emirler arasında Şücaî ona işkence etme görevini üstlendi. Ona şiddetli dayak çekti. O da malı, mülkü, neyi varsa hepsini söyledi. İşkence etmeğe devam ettiler. Nihayet o da malına mülküne el konulduktan sonra safer ayının onunda vefat etti. O esnada Melik Eşref'in cenazesi de getirilerek türbesine defnedildi. İnsanlar onun kaybına çok üzüldüler. Öldürülmesini büyük bir musibet saydılar. Melik Eşref şehametli, şecaatli, yüksek himmetli, güzel görünümlü bir kimseydi. Irak'a gaza yapmaya, oraları Tatarların elinden almaya niyetlenmiş, bu iş için gerekli hazırlığı yapmış ve oraya gazaya gidileceğini ülkesinde ilân etmişti. Üç senelik haki-miyeti süresince Akkâ'yı ve Dımaşk'ın diğer sahil beldelerini fethetmiş, Haçlıların orada ne bir taşını ne de bir işaretini bırakmamış, Rum kale-sini Besni'yi ve diğer yerleri de fetih alanına eklemişti.

Nâsır'ın bey'at emri Dımaşk'a geldiğinde onun adına minberlerde hutbe okundu. Hal böyle devam etti. Emir Kutboğa, onun atabeyi, Şücaî ise büyük müşaviri oldu. Bundan sonra Şücaî aradan birkaç gün geçince Cebel kalesinde öldürülerek kesik başı Kutboğa'ya gönderildi. O da bu kesik başın şehirde dolaştırılıp teşhir edilmesini emretti. İnsanlar bu duruma çok sevindiler. Onun kesik başını getiren adama çok miktarda para verdiler. Artık Kutboğa'nın karşısına dikilecek bir rakip kalmamıştı. Bununla beraber Kutboğa, gönüllerini hoş tutmak için emirlerle istişarede bulunurdu.

Safer ayında İbn Sel'us'un ölümünden sonra Bedreddin b. Cemaa kadılıktan azledilerek Takiyyüddin b. Bintü'l-Eazz, yeniden kadılığa getirildi. Bedreddin b. Cemaa ise Mısır'da kendine yetecek miktarda maaş alarak müderrislik görevini sürdürdü ve reis olarak yaşadı. Mısır'da vezirlik makamına Taceddin b. Hanna atandı.

Safer ayının yirmibirinde çarşamba günü öğle vakti Sahabîler mihrabına Kemaleddin Abdurrahman b. Kadı Muhyiddin b. Zeki imam olarak atandı. Hatipten sonra namazı kıldırdı. Babü'n-Natifiyyî'nin mektebine de Ziyaeddin b. Burhaneddin el-İskenderî atandı. Camiü's-Şerif nazırlığına Zeyneddin Hasan b. Muhammed b. Adnan tayin edildi. İpekçiler ise eski çarşılarına iade edildiler. Pamuk pasajı boşaltıldı. Daha önce Tuğcu'nun naibleri, ipekçileri pamuk pasajında çalışmakla yükümlü kılınırlardı.

Dımaşk hatipliğine Şeyh Allame Şerefüddin Ahmed b. Cemaleddin Ahmed b. Nime b. Ahmed el-Makdisî, Muvaffaküddin el-Hamevî'nin azledilmesinden sonra atandı. Muvaffaküddin el-Hamevî'yi Hama'ya çağırılmışlardı. Bunun üzerine Makdisî, receb ayının ortasında cuma günü Dımaşk'ta hutbe irâd etti. Atanma fermanı okundu. Bu göreve atanması, Mısır veziri Taceddin b. Hanna'nın tavsiyesi ile olmuştu. Makdisî, fesahat ve belagat sahibi alim ve yüksek şahsiyet sahibi bir kimseydi.

Bu sene receb ayının sonlarında emirler, Emir Zeyneddin Kutboğa ve Melik Nasır Muhammed b. Kalavun'un hükümdarlıklarına bey'at ettiler. Bu bey'at haberi, ülkenin bütün şehir ve kazalarına duyuruldu.

HRİSTİYAN ASSAF OLAYI

Bu adam, Süveyda halkındandı. Bir cemaat onun Peygamber (s.a.v.)'e sövdüğüne tanıklık etmişlerdi. Bunun üzerine Assaf, İbn Ahmed b. Hacı Emir Âl-i Ali'ye sığınmıştı. Bu yüzden Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye ve Darü'l-Hadis hocası Zeyneddin el-Farîkî bir araya gelerek saltanat naibi Emir İzzeddin Aybek el-Hamevî'nin yanına gittiler. Bu konuda onunla görüştiler. O da isteklerini kabul etti. Assaf'ı yanına getirmeleri için görevlilere emir verdi. Bu iki şeyh onun yanından büyük bir kalabalıkla birlikte ayrılp gittiler. İnsanlar saltanat naibinin yanı-

na getirilmekte olan Hristiyan Assaf'ı bir bedevî ile birlikte gördüler. Ona sövüp saydılar. Bedevî onlara «Hristiyan Assaf sizden daha hayırlıdır» deyince insanlar her ikisini taşlamaya başladılar. Assaf yaralandı. Büyük bir olay meydana geldi. Saltanat naibi, şeyhleri huzuruna çağırdı. Şeyh Takiyyüddin ile Şeyh Zeyneddin, naibin yanına gittiler. İkisi de dayak yediler. Azraviye'de göz altına alınmaları emredildi. Hristiyan Assaf gelip Müslüman oldu. Onun İslâm'a girişi sebebiyle bir meclis kuruldu. Onunla şahitler arasında düşmanlık tesbit edildi. Camı bağışlandı. Sonra Şeyh Takiyyüddin ile Şeyh Zeyneddin'i çağırdı. Onların gönüllerini alıp serbest bıraktı. Bundan sonra Assaf, Hicaz'a gitti. Medinetü'r-Resul'e yakın bir yerde kardeşinin oğlu tarafından öldürüldü. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye bu olayla ilgili olarak «es-Sarimül-Meslul ala Sabbî'r-Resul» adlı kitabını yazdı.

Bu sene şaban ayında Melik Nasır hükümdarlık debdebesiyle Kahire şehrinde dolaştı. O gün, görülmeye değer muazzam bir gündü. Bu onun ilk selam töreni idi. Şam'da müjde davulları çalındı. Sultanın kararnameleri oraya geldi. Kararnameler Ümeyye Camii'nin minberinde okundu. Adaletin yayılması, zulmün kaldırılması, sahiplerinin rızası olmadan mülklere ve vakıflara karışılmaması emrediliyordu.

Şaban ayının yirmiikisinde Kadı Cemaleddin el-Kazvîni, Mesruriye Medresesi'nde ders verdi. Dersinde kardeşi İmamüddin, Kadilkudat Şihabüddin el-Huyî ve Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye de hazır bulundular. Cidden görkemli ve muazzam bir dersti.

Berzâlî dedi ki: Bu senenin şaban ayında Cisrin'deki vadide büyük bir efsane hayvanının ortaya çıkıp iri bir keçinin kafasını yuttuğuna dair haber, her tarafa yayıldı.

Ramazan ayı sonlarında Emir Hüsameddin Laçin ortaya çıktı. Bu, Melik Eşref'in öldürülüşünden bu yana gizleniyordu. Sultanın yanına giderek özrünü beyan etti. Sultan da özrünü kabul etti. Ona hil'at giydirip ikramda bulundu. Melik Eşref'i kendi serbest iradesiyle öldürmüş değildi.

Bu sene şevval ayında Mühenna b. İsa'nın, Sultan Nasır'a isyan ettiğine dair haber etrafa yayıldı. Tatarlara katıldığı söyleniyordu.

Zilkade ayının sekizinde çarşamba günü Kadilkudat Şihabüddin b. Huyî'nin vefatı sebebiyle Gazaliye Medresesi'nde Hatip Şerefüddin el-Makdisî ders verdi. Vefat eden Şihabüddin, Şamiyetü'l-Berraniye Medresesi'ni de bırakmıştı.

Zilhicce ayının ondördünde perşembe günü Şam kadılığına Kadı Bedreddin Ahmed b. Cema'a geldi. Âdiliye'ye indi. Saltanat naibi ve askerler bütünüyle onu karşılamaya çıktılar. Şairler onu övdüler. O da hitabet naibi Taceddin el-Caberî'yi kendine vekil tayin etti. Kendisi ise Şamiyetü'l-Berraniye Medresesi'nde Şerefüddin el-Makdisî'nin yerine

ders verdi. O, Zeyneddin el-Farusî'nin şeyhi idi. Nasırıye Medresesi onun elinden alınmış, orada İbn Cema'a ders vermeye başlamıştı.

Zilhicce ayının yirmisinde de Âdiliye Medresesi'nde ders vermişti.

Bu sene Dımaşk'taki köpekler, Vali Cemaleddin Akyay'ın emri üzerine çöle götürüldüler. Halka ve kapıcılara bu hususa sıkı talimatlar verildi ve iş sıkı tutuldu.

HİCRETİN ALTIYÜZDOKSANÜÇÜNCÜ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

Bu sene Melik Eşref Halil b. Kalavun el-Mansur, Beydera, Şücaî, Şemseddin b. Sel'us gibi meşhur insanlar vefat etmişlerdir. Şu zatlar da bu senede vefat edenler arasındadır:

ŞEYH İMAM EL-ALLAME TACEDDİN MUSA

Taceddin Musa b. Muhammed b. Mes'ud el-Merağî. Ebu'l-Cevab eş-Şafîî adıyla tanınmıştır. İkbaliye ve diğer medreselerde ders vermiştir. Faziletli ve önde gelen Şafîilerdendi. Fıkıh, usul, nahiv gibi ilimlerde otoriteydi. Güzel bir zekâ sahibiydi. Bu senenin içinde yetmiş yaşını aşmış iken cumartesi günü aniden vefat etti ve Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi.

HATUN MU'NİS

Hatun Mu'nis bintü's-Sultan Âdil Ebu Bekir b. Eyyub. Darulkutbiye ve Dar-ı İkbâl adlarıyla tanınmıştır. Hicretin 603. senesinde doğmuştur. Afife el-Farkaniye'den, Aynu's-Şems binti Ahmed b. Ebi'l-Ferec es-Sekafiye'den icazetli olarak hadis rivayet etmiştir. Bu senenin rebiyülahir ayında Kahire'de vefat etti ve Bab-ı Zuveyle Mezarlığı'na defnedildi.

SAHİP VEZİR FAHREDDİN

Fahreddin Ebu İshak İbrahim b. Lokman b. Ahmed b. Muhammed el-Benanî el-Mısrî. Tevkî divanının başkanıydı. Meşhur vezirlerin üstadı olup, hicretin 612. senesinde doğmuş, hadis rivayet etmiş ve bu senenin cemaziyelahir ayı sonlarında Kahire'de vefat etmiştir.

MELİK HAFİZ GİYASEDDİN B. MUHAMMED

Melik Said Muineddin b. Melik Emced Behramşah b. Muiz İzzeddin Ferruhsah b. Şahinşah b. Eyyub. Faziletli ve yüksek derecede alim bir kimseydi. Hadis dinledi. Buharî'yi rivayet etti. Alimleri ve yoksulları severdi. Bu senenin şaban ayının altısında cuma günü vefat etti. Babü'l-

Feradis dışındaki dedesi (yani annesinin babası) İbn Mukaddem'in mezarının yanına defnedildi.

KADİLKUDAT ŞİHABEDDİN B. HOYİ

Ebu Abdillâh Muhammed b. Kadilkudat Şemseddin Ebü'l-Abbâs Ahmed b. Halil b. Saade b. Cafer b. İsa b. Muhammed eş-Şafiî. Aslen Hoyludurlar. İlim tahsil etti. Birçok ilimlere vakıf oldu. Çok kitap tasnif etti. Kitaplarından birinde yirmi sanata değinmiştir. Ulûmü'l-hadise dair bir eseri manzum olarak hazırlamış, Kifayetü'l-Muhtefiz adlı kitabı ve başka eserleri de vardır. Çok miktarda hadis dinledi. Hadisi ve hadisçileri severdi. Küçük yaşta Dimağiye'de ders verdi. Sonra Kudüs kadılığına, oradan Besni, sonra Haleb kadılıklarına atandı. Sonra Mahille'ye döndü. Oradan Kahire kadılığına tayin edildi. Bunun ardı sıra Âdiliye, Gazaliye ve diğer medreselerin müderrisliğiyle birlikte Şam kadılığına atandı. Zamanının iyi insanlarından, güzelliğinden, meşhur ve büyük alimlerindendi. İffetli, nezih, yüksek derecede bir alim, hadisi, hadis ilmini, hadis alimlerini seven bir kimseydi. Şeyhimiz Hafız el-Mizzî onun senetleri birbirine zıt olarak kırk hadis rivayet ettiğini ortaya koymuştur. Takiyyüddin b. Utbe el-Esvedî el-Es'erdî de onun hadis hocalarının alfabetik sıraya göre adlarını zikretmiş ve bunların 236 civarında olduğunu bildirmiştir. Ancak Berzâlî, onun hocalarının 300 civarında olup, çoğunun adlarının alfabetik fihristte yer almadığını söylemiştir.

Kadilkudat Şihabeddin, bu senenin ramazan ayının yirmibeşinde perşembe günü altmışyedi yaşındayken vefat etmiş, aynı günde cenaze namazı kılınarak Kasyun Mezarlığı'nda babasının türbesine defnedilmiştir. Yüce Allah kendisine rahmet etsin.

A'MÂ EMİR ALAEDDİN

Kudüs'ün nazırı ve bugün Kudüs'te ayakta duran birçok eserin banisidir. Şeceresi şöyledir: Emirü'l-Kebir Alaeddin Aytekin b. Abdullah es-Salihi en-Necmi. Büyük emirlerdendi. Gözlerini kaybedince Kudüs-ü Şerifte ikamet etti. Orayı imar eden, orayı işleten bir kişi olarak nazırlık görevini yürüttü. Heybetli bir kimseydi. Kararlarına karşı çıkılamazdı. Peygamber (s.a.v.)'in mescidinin yakınındaki tuvaletleri ve abdest alma yerini yaptırmıştı. İnsanlar buradan abdest alarak ihtiyaçlarını görerek yararlanmışlardı. Çok kolaylıklar meydana getirmişti. Kudüs'te de çok hankâhlar ve güzel eserler yaptırmıştı. İşleri bizzat kendisi yürüttü. Çok saygın bir şahsiyeti vardı. Bu senenin şevval ayında vefat etti.

VEZİR ŞEMSEDDİN MUHAMMED B. OSMAN

Şemseddin Muhammed b. Osman b. Ebu'r-Rical et-Tenuhî. İbn Sel'us adıyla tanınmıştır. Melik Eşref'in veziriydi. 1.000 gürzü aşkın darbe yedi ve dayak altında can verdi. Ölümü bu senenin safer ayının onunda vuku bulmuştu. Kurafe Mezarlığı'na defnedildi. Başka bir rivayette anlatıldığına göre öldükten sonra Şam'a nakledilmiştir.

Önceleri ticaretle uğraşırdı. Sonra Takiyyüddin b. Tevbe aracılığıyla Dimaşk muhtesipliğine atandı. Daha sonra sultan olmadan önce Melik Eşref'le muameleye başladı. Melik Eşref onun adaletli ve dürüst bir kimse olduğunu anladı. Babası Mansur'dan sonra tahta geçen Melik Eşref, hacda iken onu yanına çağırdı ve vezirliğe tayin etti. Büyük emirlere karşı büyüklük taslar, onları adlarıyla çağırır ve onlara karşı saygı için ayağa kalkmazdı. Üstadı Melik Eşref öldürülünce onu yakalayıp dövdüler. İşkence ettiler. Horladılar. Malına mülküne el koydular. Nihayet onu canından ettiler ve toprağa gömdüler. Daha önce kendini Süreyya yıldızına kadar yücelmiş bir insan olarak görürken toprağa düştü. Ama Cenâb-ı Allah'ın yükselen ve kendini üstün gören bir şeyi alçaltması haktır.

HİCRETİN ALTIYÜZDOKSANDÖRDÜNCÜ SENESİ

Bu sene başında Müslümanların halifesi Hakim Bi-Emrillah; İslâm ülkesinin Sultanı Melik Nasır Muhammed b. Kalavun idi. Sultanın o zaman yaşı oniki sene birkaç aylıktı. Ülkenin idarecisi ve askerlerin atabeyi, Emir Zeyneddin Kutboğa, Şam naibi Emir İzzeddin Aybek el-Hamevî, Dimaşk veziri Takiyyüddin Tevbe et-Tikritî, divanların nazırı Şemseddin el-Azer, Şafîîlerin Kadısı Bedreddin b. Cema'a, Hanefîlerin Kadısı Hüsameddin er-Razî, Malikîlerin Kadısı Cemaleddin ez-Zevavî, Hanbelîlerin Kadısı Şerefüddin Hasan, muhtesip Şihabüddin Hanefî, nakibüleşraf Zeyneddin b. Adnan, Beytü'l-mal vekili ve Emevî Camii'nin nazırı Taceddin eş-Şirazî, belde hatibi Şerefüddin el-Makdisî idi.

Aşura günü, Eşref'in kölelerinden bir grup ayaklanarak sultanın saygınlığını hiçe saydılar ve ona karşı çıkmaya yeltendiler. Silah pazarına gelerek oradaki eşyaya el koydular. Sonra etrafları sarıldı. Kimi idam edildi. Kimi sehpaye asıldı. Diğerlerinin ise elleri ve dilleri kesildi. Ciddeden büyük bir olay ve kargaşa meydana geldi. Bunlar 300'e yakın ya da daha fazla kişiydiler.

MELİKÜ'L-ÂDİL KUTBOĞA'NIN SULTANLIĞI

Bu senenin muharrem ayının onbirinde, Emir Kutboğa memleket tahtına oturdu. Melik Nasır Muhammed b. Mansur'u hal'ederek onun

evine kapanmasına, evden dışarı çıkmamasına hükmetti. Emirler de onun sultanlığına bey'at ettiler. Onu tebrik ettiler. O da muazzam bir ziyafet verdi. Posta bu haberi ülkenin her tarafına ulaştırdı. Her tarafta kendisine bey'at edilip müstakil hükümdar olarak adına hutbeler okutuldu. Paralar onun adına bastırıldı. İş tamamlandı. Ülke süslendi. Sevinç davulları çalındı. Kendisine de Melikü'l-Âdil lakabı takıldı. O zaman kendisi yaklaşık elli yaşındaydı. Kendisi Ayn Calut savaşından sonra Melik Zahir'in saltanatı zamanında yapılan ilk Humus savaşında esir alınanlardandı. Tatarların bir kolu olan Güveyraniye'dendi. Mısır'da Emir Hüsameddin Laçin es-Silahtarî el-Mansurî'yi kendine naib tayin etti. Bu zat, onun kontrolünde memleketin idaresini yürütüyordu.

Cezeri'nin tarihinde, emirlerden birinden naklen şöyle bir olaydan bahsettiği görülmektedir:

«Hülaguhan, müneccimine askerlerinin başında bulunan komutanlardan hangisinin Mısır diyarına hakim olacağını bildirmesini istemiş, müneccim de remil atıp hesap yaparak şöyle demişti: «Adı Kutboğa olan bir adamın Mısır'a hakim olacağını görüyorum.» Hülagu, bunun kendi damadı Kutboğa Noyan olduğunu sanarak onu askerlerin başına komutan olarak tayin etmişti. Oysa müneccimin sözünü ettiği kişi, Kutboğa Noyan değildi. O, önceki kısımlarda da anlattığımız gibi Ayn Calut savaşında öldürülmüştü. Mısır diyarına hakim olan ise, Kutboğa idi. Kutboğa hayırlı emirlerden, yaşantısı mazbut ve adalet sahibi hükümdarlardandı. İslâm'a yardım etmekte mükemmel rol oynamıştı.

Bu senenin rebiyülevvel ayı başında çarşamba günü Kutboğa saltanat debdebesiyle saraydan çıkıp Kahire'yi dolaştı. İnsanlar ona duacı oldular. Sahip Taceddin b. Hanna'yı vezirlikten azlederek yerine Fahred-din b. Halilî'yi atadı.

Bu senede insanlar Dımaşk'ta Mescidü'l-Kadem yanında yağmur duasına çıktılar. Taceddin Salih el-Caberî, kendisini naib tayin eden Şerefüddin el-Makdisî'nin yerine hutbe irâd etti. Çünkü Şerefüddin el-Makdisî hasta idi. Kadılıktan istifa etmişti. Yağmur duasına cemaziyelevvel ayının beşinde çarşamba günü çıkmıştı. Yağmur yağmadı. İkinci kez cemaziyelahir ayının yedisinde cumartesi günü aynı yerde yağmur duasına gidildi. Orada Şerefüddin el-Makdisî insanlara hutbe irâd etti. Burada toplanan insanlar eskisine nisbetle daha çoktular, ama yine yağmur yağmadı.

Receb ayında Cemaleddin b. Şerîşî, Kadı Bedreddin b. Cema'a'ya vekâleten mahkemede hüküm verdi.

Bu senede Kadı Şemseddin b. İzz, Muazemiye Medresesi'nde ders verdi. Bu görevi Alaeddin b. Dukak'tan devralmıştı.

Bu senede Kudüs ile Halil Rahman'a, Melik Evhad b. Melik Nasır Davud b. Muazzam sahip oldu.

Bu senenin ramazan ayında Hanbelîlerin büyük imamdan önce namaz kılmaları kararlaştırıldı. Çünkü onlar daha önce büyük imamdan sonra namaz kılıyorlardı. Sahabe mihrabında bir imam namaza durduğunda bunlar da aynı anda kendi cemaatleriyle namaz kılıyorlar, böylece bir karışıklık meydana geliyordu. Bunların büyük imamdan önce namaz kılmaları artık kural haline geldi. Emevi Camii'nin batı tarafındaki üçüncü revakta Meşhed-i Ali sahanlığındaki mihraplarında namaz kılacaklardı.

Ben derim ki: Bu kural, hicretin 720. senesinden sonra yine değiştirilmiştir. Nitekim bu husus ileride de anlatılacaktır. Bu senenin ramazan ayı sonlarında Kadı Necmeddin b. Sasarî, Şam kadiaskerliği görevine başlamak üzere Mısır diyarından geldi.

Şevval ayının beşinde perşembe günü Kadı Bedreddin b. Cemaal, Emevi Camii'nin mihrabında imam ve hatip olarak Şerefüddin el-Makdisî'nin yerine namaz kıldırıldı. Ertesi günde hutbe irâd etti. Hutbesi güzel karşılandı. Okuyuşunu da beğendiler. Bu görevi kadılık ve diğer görevlerine ek olarak sürdürecekti.

Şevval ayı başlarında Mısır diyarından bazı fermanlar geldi. Bunlar arasında İbn Sasarî'nin, Hatip Makdisi yerine Gazaliye Müderris'liğine atandığına dair ferman vardı. Ayrıca bu fermanlardan birinde belirtildiğine göre Emîniye Medresesi'nin müderrisliği Necmeddin b. Sasarî'nin yerine İmamüddin Kazvinî'ye verilmişti. Kardeşi Celaleddin de onun yerine Zahiriyetü'l-Berraniye Medresesi'nde ders vermekle görevlendirilmişti.

Bu senenin şevval ayında İzzeddin el-Hamevî'nin, Mescidü'l-Kasap'da yaptırmış olduğu hamamın onarımı tamamlandı. Bu, en güzel hamamlardandı.

Nuriye Darü'l-Hadisnin hocalığına Şerefüddin el-Makdisî'nin yerine Şeyh Alaeddin b. Atar atanıp göreve başladı.

Bu senede Melikü'l-Mücahid Enes b. Malik Âdil Kutboğa hacca gitti. Bunlar Mekke ve Medine'de ayrıca diğer ziyaretgahlarda çok miktarda sadakalar dağıttılar. Arefe günü Dımaşk'ta zimmîlerden her hangi birinin ata veya katıra binmesinin yasaklandığı; zimmîlerden birinin ata veya katıra binmesi ve bu emre muhalefet etmesi halinde onu gören Müslümanın, malını mülkünü yağmalayabileceği ilan edildi.

Bu sene sonlarında ve müteakip senede Mısır'da şiddetli bir kıtlık meydana geldi. Bu yüzden çok insan helâk oldu. Zilhicce ayında 20.000 kadar insan öldü.

Bu senede Tatar hanı Kazan b. Ergun b. Abaka b. Töli b. Cengizhan Müslüman oldu. Emir Tüzün'ün huzurunda Müslüman olduğunu açıkladı. Allah ona rahmet etsin. Tatarların tamamı ya da çoğu İslâm'a girdiler. Kazan Han'ın İslâm'a girdiği günde halkın üzerine altın gümüş ve

inci saçıldı. Ona Mahmud adı verildi. Cuma namazına gidip hutbe dinledi. Birçok kiliseyi yıktı. Gayr-i müslimleri cizye ödemekle yükümlü kıldı. Bağdat'ta ve diğer beldelerde haksızlığa uğrayanlara haklarını iade etti. Tatarlarda tesbih ve tehlil sesleri yükseldi. Allah'a hamd olsun. Hamd sadece O'na mahsustur.

HİCRETİN ALTIYÜZDOKSANDÖRDÜNCÜ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

ŞEYH EBÜ'R-RİCÂL EL-MENİNÎ

Şeyh, salih, zahid, âbid Ebü'r-Ricâl b. Mer'a. Bahterü'l-Menin köyündendir. Salih bir insan olup harika halleri ve mükâşefeleri vardı. Dımaşk halkı ve diğer beldelerin insanları, Menin köyünde onu ziyaret ederlerdi. Bazan da kendisi Dımaşk'a gelir, orada ikram götür, misafir edilirdi. Beldesinde bir zaviyesi vardı. Şeytanî sema ayinlerinden uzaktı. Şeyh Cendel'in öğrencisiydi. Şeyhi Cendel de büyük ve salih kimse-lerden olup selef-i salihin yolundaydı. Şeyh Ebü'r-Rical bu senenin muharrem ayının onunda Menin köyündeki evinde seksen yaşında vefat etti. İnsanlar Dımaşk'tan kalkıp onun cenazesine gittiler. Kimi ulaşabil-di, kimi ulaşamadı. Cenaze namazı mezarı üzerinde kılındı. Ve zaviyesi-ne defnedildi. Allah rahmet etsin.

Bu senenin rebiyülevvel ayı sonlarında Rasûlullah (s.a.v.)'a söven Hristiyana izin veren Assaf b. Ahmed b. Hacin'in öldürüldüğü haberi gelince insanlar buna çok sevindiler.

ŞEYH CEMALEDĐN EBÜ'L-KASIM

Selef-i salihinin son temsilcilerinden olup salih, âbid, zahid ve takvalı bir kimseydi. Şeceresi şöyledir: Cemaleddin Ebü'l-Kasım Abdü's-samed b. Haristanî Kadilkudat ve Hatibü'l-hutaba İmadüddin Abdülkerim b. Cemaleddin Abdüssamed. Hadis dinledi, babasına niyabeten imamlık yaptı. Gazaliye Medresesi'nde ders verdi. Sonra dünyayı ve dünya makamlarını bırakarak ibadete yöneldi. İnsanlar onun salih ve ermiş bir kimse olduğuna inanırlar. Elini öperler. Duasını talep ederlerdi. Bu senenin rebiyülahir sonlarında ailesinin yanında seksen yaşını aşmış iken vefat etti ve Sefh Mezarlığı'na defnedildi.

ŞEYH MUHİBBÜDDİN ET-TABERÎ EL-MEKKÎ

Şafiî mezhebine mensuptu. Çok hadis dinledi. Birçok ilimlere dair eser yazdı. Faydalı ve bir çok ciltlerden ibaret olan el-Ahkam adlı kitabı vardır. Camiü'l-Mesanid tertibine göre yazdığı ve Yemen hükümdarına

okuduğu bir kitabı daha vardır. Bu senenin cemaziyelahir ayının yirmiyedisinde perşembe günü vefat edip Mekke'de defnedildi. Güzel şiirleri de vardı. Mekke ve Medine arasındaki menzillerle ilgili 300 beyiti aşkın bir kasidesi vardır. Bu kasidesini Hafız Şerefüddin ed-Dimyatî kendisinden dinleyerek Mu'cem adlı eserine geçirmiştir.

YEMEN HÜKÜMDARI MELİK MUZAFFER

Melik Muzaffer Yusuf b. Mansur Nureddin Ömer b. Ali b. Resul. Babasından sonra sekiz yaşındayken Yemen tahtına oturdu ve kırkyedi sene süreyle hüküm sürdü. Babası da, Melik Atsız b. Kamil Muhammed'den sonra yirmi seneden fazla Yemen hükümdarlığı yapmıştır. Ömer b. Resul, Atsız'ın askerlerinin komutanıydı. Atsız vefat edince kendisi tahta geçti. Hükümdar oldu. Melikü'l-Mansur lakabını aldı. Yirmi seneden fazla hüküm sürdü. Kendisinden sonra oğlu Muzaffer de kırkyedi sene süreyle hüküm sürdü. Muzaffer'den sonra oğlu Melik Eşref Mümeħhidüddin tahta geçti, ancak bir sene geçmeden vefat etti. Ondan sonra kardeşi Müeyyed İzzeddin Davud b. Muzaffer tahta geçti. O da bir süre hükümdarlık yaptı. Sözüñü ettiğimiz Melik Muzaffer, bu senenin receb ayında seksen yaşını aşmış iken vefat etti. Hadisi, hadis dinlemeyi severdi. Kendi şahsı için kırk hadislik bir eser telif etmiştir.

ŞEREFÜDDİN EL-MAKDİSÎ

Şeyh, imam, hatip, müderris ve müftüydü. Seceresi şöyledir: Şerefüddin Ebü'l-Abbas Ahmed b. Şeyh Kemaleddin Ahmed b. Nime b. Ahmed b. Cafer b. Hüseyin b. Hammad el-Makdisî. Şafîî mezhebine mensuptu. Hicretin 622. senesinde doğdu. Çok miktarda hadis dinledi. Güzel, faydalı ve orjinal eserler yazdı. Dımaşk'ta kadı naibliği, müderrislik ve hatiplik yaptı. Hatipliğin yanı sıra Nuriye Darü'l-Hadisinde ve Gazaliye Medresesi'nde müderrislik yaptı. Bir zamanlar Şamiyetü'l-Berraniye Medresesi'nde de ders verdi. Faziletli bir grup ulemaya fetva izni de verdi. Fetva izni verdiği ulema arasında şeyh, imam, allame, Şeyhü'l-İslâm Ebü'l-Abbas b. Teymiye de vardı. Bu zata fetva izni vermekle övünüp sevinir ve «İbn Teymiye'ye fetva iznini veren benim» derdi. Birçok ilimle ilgili sağlam bilgisi vardı. Güzel şiir yazardı. Usul-ü fıkha dair bir kitap tasnif etti. Bu eserinde çok bilgileri derledi. Bu eseri, kendisinin güzel yazısıyla yanımda mevcuttur. Bu senenin ramazan ayının onyedisinde pazar günü yetmiş yaşını aşmış iken vefat etti. Babu Keysan Mezarlığında babasının mezarının yanına defnedildi. Allah ona da babasına da rahmet etsin. Vefatından sonra bayram günü Cerrah Camii'nin hatibi Şeyh Şerefüddin el-Fezarî hutbe irad etti. Sonra Bedreddin b. Cemaa'nın, onun yerine hatip olarak atandığına dair ferman gel-

di. Şerefüddin b. Makdisî'nin şüirlerinden biri şudur:

«Çiçeğe yönel ki onunla gayrete ve şevke gelesin.
Keder közlerini nefret ederek bir tarafa fırlat.
Zamanında çiçeğin etrafında dolaşmayan kimse,
Vaktini kaçırdığından dolayı kusurlu davranmış olur.»

CEVHERİYE VAKFININ SAHİBİ SADR NECMEDDİN

Ebu Bekir Muhammed b. Ayyaş b. Ebi'l-Mekârim et-Temimî el-Cevherî. Dımaşk'ta Hanefîler için yapılan Cevheriye Medresesi'nin vakfedicisidir. Bu senenin şevval ayının ondokuzunda salı gecesi vefat etti. Kendi medresesine defnedildi. Vefat ederken seksen yaşını aşmıştı. Hükümdarlar tarafından kendisine hizmet edildiğine göre hükümdarlardan aşağı tabakalardaki insanların ona nasıl hizmet ettiklerini varın siz takdir edin.

ŞEYH MECDÜDDİN EBU MUHAMMED ABDÜLVEHHAB

Şeyh, imam, alim, müftü, hatip ve tabipti. Şeceresi şöyledir: Mecdüddin Ebu Muhammed Abdülvehhab b. Ahmed b. Ebi'l-Feth b. Sahnun et-Tenuhî. Hanefî mezhebine mensuptu. Neyreb Camii'nin hatibi ve Hanefîler için hazırlanan Dimağiye Medresesi'nin müderrisiydi. Usta ve mütehasıs bir hekimdi. Neyreb'te vefat etti. Cenaze namazı Salihîye Camii'nde kılındı. Faziletli bir kimseydi. Güzel şüirler yazardı. Biraz da hadis rivayet etmişliği vardır. Yetmişbeş yaşındayken bu senenin zilka-de ayının beşinde cumartesi gecesi vefat etti.

EL-FARUSÎ

Şeyh, imam, âbid, zahid ve hatip bir kimseydi. Şeceresi şöyledir: İzzeddin Ebü'l-Abbas Ahmed b. Şeyh Muhyiddin İbrahim b. Ömer b. Ferec b. Sabur b. Ali b. Ğanime el-Farusî. Vâsıthıydı. Hicretin 614. senesinde doğdu. Hadis dinledi. Hadis toplamak amacıyla çeşitli beldelere seyahatlerde bulundu. Hadiste, tefsirde, fıkıhta, vaaz ve belagatta otoriteydi. Dindar, takvalı ve zahid bir kimseydi. Melik Zahir'in zamanında Dımaşk'a geldi. Carudiye Medresesi'nin müderrisliği ile Mescid-i İbn Hişam'ın imamlığı kendisine verildi. Bu sebeple kendisine ihtiyaçlarını karşılayacak derecede maaş bağlandı. Başkalarının menfaatini kendi menfaatine tercih ederdi. Harika halleri ve salihane yaşantısı vardı. Çok mükâşefelerde bulunmuştu. Bir gün cemaate namaz kıldırmak için İbn Hişam Mescidi'nin mihrabına geçti. İftitah tekbirini almadan önce sağ tarafına dönerek "Çık gusül yap" dedi. Saflar arasından çıkan kimse olmadı. Bu emrini ikinci kez, üçüncü kez tekrarladı. Ama yine kimse çık-

madı. Bu defa «Ey Osman çık guslet» dedi. Böyle demesi üzerine saflar arasından bir adam çıktı. Gidip gusletti. Sonra döndü ve Şeyh Farusî'nin yanına gelip özür diledi. Aslında Osman, salih bir insandı. Kimseyi görmeden kendisinde meni akıntısı meydana geldiğini, bu yüzden gusletmesi gerekmediğine inandığını, ancak Şeyh Farusî'nin «Çık da guslet» demesi üzerine başkasını kasedettiğini sandığını, ama ismen «Ey Osman çık da guslet» deyince kendisini kasedettiğini anladığını söylemişti.

Farusî, Melik Mansur Kalavun'un hakimiyetinin son zamanlarında bir kez daha gelmiş ve Dımaşk Camii'nde bir kaç ay hatiplik yapmıştı. Daha sonra azledilerek yerine Muvaffaküddin el-Hamevî atanmıştı. Önceki sayfalarda bundan bahsetmiştik.

Farusî, Necibiye Medresesi'nde ve Zahirîye Darü'l-Hadisinde ders vermişti. Bütün bunları bırakarak kendi yurduna döndü. Bu senenin zilhicce ayı başında çarşamba sabahı vefat etti. Cenaze merasimi görülmeye değerdı. Vasıt'ta cenaze merasimi tertiplenmiş ancak cenaze namazı Dımaşk'ta ve diğer beldelerde de gıyaben kılınmıştı. Allah ona rahmet etsin.

Farusî, tasavvuf hilafetini Sühreverdi'den alıp hırka giymiş, kırat-ı aşereyi okumuş, geride 2.200 ciltlik bir kütüphane bırakmış, çok hadis rivayet etmişti. Berzalı de ondan çok hadis dinlemişti. Bu meyanda Sahihi Buharî, Camiü't-Tirmizî, Süneni İbn Mace, Müsned-i Şafî, Müsned-i Abd b. Hamid, Mucemü't-Taberanî es-Sağır, Müsnedü'd-Darimî ve Ebu Ubeyd'in Fezailü'l-Kur'an adlı eserlerini dinlemiştir. Ayrıca seksen cüz hadis ve diğer kitapları da rivayet etmiştir.

CEMAL EL-MUHAKKİK

Ahmed b. Abdullah b. Hüseyin ed-Dımaşkî. Şafî fikhını öğrendi. Bu alanda ilerledi. Fetva verdi. Medreselerde müdlik yaptı. Tıpta da ileri derecelerde bir bilgindi. Tıp sanatında başkalarına üstün olduğundan Dehvariye Tıp Medresesi'nin şeyhliğini de yapmıştır. Tabiplerin prensiplerine uygun olarak Nuriye Hastahane'sindeki hastaları ziyaret ederdi. Ferruhşaniye Medresesi'nde Şafîler için ders verirdi. Başka birçok medresede de ders vermiştir. Zihni sağlam olup bir çok ilimde payı vardı. Allah kendisini affetsin.

SİTT HATUN BİNTİ MELİK EŞREF

Sitt Hatun binti Melik Eşref Musa b. Âdil. Amcasının oğlu Mansur b. Salih İsmail b. Âdil'in zevcesiydi. Mansur Kalavun zamanında sefihe olduğu ispatlanmıştı. Kısıtlılığına hükmedilmişti. Nihayet kendisin-

den Hazrem dağı satın alınmıştı.¹ Şitt Hatun, Zeyneddin es-Samirî'den Zenbakiye'yi satın almıştı.

SADR CEMALEDDİN

Şeceresi şöyledir: Yusuf b. Ali b. Muhacir et-Tikritî. Sahip Takiyyüddin Tevbe'nin kardeşidir. Bir zamanlar Dımaşk muhtesipliğine atandı. Vefat edince Sefih mezarlığında bulunan kardeşinin türbesine defnedildi. Cenazesine büyük bir kalabalık topluluk iştirak etmişti. Akıllı, servet sahibi, mürüvvetli bir kimseydi. Geride üç erkek çocuk bırakmıştı: Şemseddin Muhammed, Alâaddin Ali ve Bedreddin Hasan.

HİCRETİN ALTİYÜZDOKSANBEŞİNCİ SENESİ

Bu sene başında, Müslümanların halifesi Hakim Bi-Emrillah Ebü'l-Abbas Ahmed el-Abbâsî, ülkenin Sultanı Melik Âdil b. Kutboğa, Mısır'daki naibi Emir Hüsameddin Laçin es-Silahtarî el-Mansurî, Veziri Fahreddin b. Halilî idi. Mısır ve Şam'daki kadılarına gelince bunlar da önceki senelerde adları zikredilen kadılardı. Şam naibi İzzeddin el-Hamevî idi. Veziri de Takiyyüddin Tevbe idi. Divanların başı Aser, belde-nin hatibi ve kadısı ise Bedreddin b. Cema'a idi.

Bu senenin muharrem ayında Şerefüddin b. Şeyrecî'nin yerine Burhaneddin b. Hilal, öksüz yurduunun nazırlığına atandı.

Bu sene başında Mısır'da şiddetli bir yokluk ve kıtlık hüküm sürüyordu. Halkın az bir kısmı müstesna, çoğu ölmüştü. Çukur kazılıyor ve oraya bir grup ölü bir defada üst üste gömülüyordu. Fiyatlar, almış başını gidiyordu. Azıklar son derece az ve pahalıydı. Ölüm, kol geziyordu. Bu senenin safer ayında Mısır'da 130.000 kişi öldü. Şam'da da kıtlık meydana geldi. Bir çuval buğday 200 dirheme satılır oldu. Kendilerinden olan Kutboğa'nın sultan olduğunu duyan bir grup Güveyranî'ye Tatarı Şam'a geldi. Askerler bunları karşılayarak kendilerine "Hoş geldiniz" dediler. Sonra bunlar Emir Kara Sungur el-Mansurî ile birlikte Mısır'a gittiler. Mısır'da kıtlığın ve yokluğun şiddetlendiğine dair haber geldi. Öyle ki bir piliç, İskenderiye'de otuzaltı dirheme satılır olmuştu. Kahire'de ise ondokuz dirhemeydi. Üç yumurta bir dirheme satılıyordu. Atlar, eşekler, katırlar ve köpekler, insanlar tarafından yenildikleri için kalmamışlardı. Görünen bir hayvan olursa, onu hemen yakalayıp yiyorlardı.

Bu senenin cemaziyevvel ayının onikisinde cumartesi günü Mısır Kadilkudathına Takiyyüddin b. Bintü'l-E'azz'ın yerine Şeyh Allame Takiyyüddin b. Dakikü'l-İd atandı.

(1) Hazrem: Beni Esed diyarında bir dağın adıdır.

Sonra Mısır diyarında bolluk meydana geldi. Fiyatlar ucuzladı. Cemaziyelahir ayında sıkıntı ve açlık tamamen yok oldu. Allah'a hamd olsun.

Receb ayının onikisinde çarşamba günü Kaymiriye Medresesi'nde vefat eden Sadreddin b. Razî'nin yerine Kadı İmamüddin ders verdi.

Berzâlî dedi ki: Bu senede Zemzem kubbesinin üzerine yıldırım düştü. Mescid-i Harâm'ın mezkur kubbe üzerinde ezan okuyan müezzi-ni Şeyh Ali b. Muhammed b. Abdüsselam öldü. Bu zat, biraz hadis riva-yet etmişti.

Bu senede Melik Zahir'in zevcesi ve Salâmüş'ın annesi ramazan ayı sonlarında Eşker'den Dımaşk'a geldi. Şehrin naibi ona çeşitli hediye ve armağanlar gönderdi. Maaş bağladı. Onları daha önce saltanata geçen Halil b. Mansur sürgün etmişti.

Cezerî dedi ki: Bu senenin receb ayında, Celaledin Kazvinî'nin ye-rine Kemaleddin b. Kalanisî ders verdi. Şaban ayının onyedisinde çar-şamba günü Hanbeliye Medresesi'nde vefat etmiş olan Şeyh Zeyneddin b. Müncî'nin yerine Şeyh, Allame, Şeyhü'l-İslam Takiyyüddin b. Teymi-ye el-Harranî ders verdi. İbn Teymiye, Şemseddin b. Fahr el-Baalbekkî lehine İmadiye Medresesi müderrisliğinden feragat etti. Şevval ayı son-larında Zer'de hakimlik yapan Cemaleddin ez-Zerî lakabını taşıyan Sü-leyman b. Ömer b. Salim el-Ezraf, Dımaşk'ta İbn Cema'a'ya vekâleten kadılık yaptı. Bu görevi güzelce yürüttü.

Bu senenin şevval ayı sonlarında Kutboğa Mısır'dan Şam'a gitti. Bu müjde Şam'a ulaşınca kalede sevinç davulları çalındı. Sultan Kutboğa ile naibi Laçın ve veziri İbn Halilî kalede ağırlandılar. Zilkade ayının onaltısında pazar günü vefat eden Şerefüddin'in yerine Hanbelî kadılı-ğına Şeyh Takiyyüddin Süleyman b. Hamza el-Makdisî atandı. Kendisi-ne, diğer hakimlere, büyük makam sahiplerine, önde gelen ümeraya hil'at giydirildi. Beytül-mal vekilliğine de İbn Şirazî'nin yerine Nec-meddin b. Ebu't-Tıb atandı. Orada bulunanlarla birlikte kendisine de hil'at giydirildi. Ayrıca Aser'e, adamlarından bir gruba, katiplerden ve yöneticilerden bazılarına ceza verilerek kendilerinden çok miktarda pa-ra istendi. Mallarına, ürünlerine el konuldu. İbn Sel'us ile İbn Adnan'a ve başkalarına da bu ceza verildi. Büyük bir kargaşa meydana geldi. Şeyh Ali el-Harirî'nin oğulları Hasan ile Şit, sultanı ziyaret etmek üzere Beser şehrinden geldiler. Kendilerine bol miktarda erzak yardımı yapıldı, para verildi. İhtiyaçları giderildi. Ülkelerine döndüler. Kalenderîler, sultanı Mizze dağının eteklerinde konuk ettiler. Onlara yaklaşık 10.000 dinar verdi.

Hama sahibi, sultanın hizmetine geldi. Sultan da meydanda onun-la top oynadı. Eşraf, nakibleri Zeyneddin b. Adnan'dan şikayetçi oldu. Sahip de onu korumaktan vazgeçti, işi Şafîî kadısına havale etti.

Bu senenin zilkade ayının yirmiikisinde cuma günü Sultan Melik Âdil Kutboğa, hitabe maksuresinde namaz kıldı. Sağ tarafında Hama sahibi, alt tarafında Silah emiri Bedreddin, sol tarafında Harirî'nin oğulları Hasan ve kardeşleri, onların alt tarafında memleket naibi Hüsameddin Laçin, onun yanında Şam naibi İzzeddin el-Hamevî, alt tarafında Bedreddin Beyserî, onun da alt tarafında Kara Sungur, Kara Sungur'un yanında Hacı Bahadır, arkalarında da büyük emirler bulunuyordu. Sultan, Hatip Bedreddin b. Cemaa'ya kıymetli bir hil'at giydirdi. Namaz kılındıktan sonra Hatip Bedreddin, sultana selam verdi. Sultan da Hz. Osman'ın mushafını ziyaret etti. Cumartesi günü meydanda top oynadı.

Zilhicce ayının ikisinde pazartesi günü Emir İzzeddin el-Hamevî, Şam naibliğinden azledildi. Sultan -yaptığı bazı işlerden ötürü- onu çok azarlayıp kınadı. Sonra onu affetti ve kendisiyle birlikte Mısır'a gelmesini emretti. Şam'a da Emir Seyfeddin Gurlu el-Âdilî'yi naib tayin etti. Hem azlettiğine, hem de tayin ettiğine hil'at giydirdi. Sultan, adalet sarayına indi. Vezirler, kadılar ve ümerâ da yanında hazır bulundular. Tıpkı adı gibi adaletliydi. Sonra zilhicce ayının onikisinde Haleb'e doğru yola çıktı. Harista'yı geçti. Sonra Berriye'de birkaç gün kaldı. Oradan dönüp Humus'a vardı. Beldelerin naibleri yanına geldiler. Dımaşk naibi Emir Gurlu adalet sarayında oturup adilâne hüküm verdi. İdaresi güzel, hükmü doğru bir kimseydi. Yüce Allah kendisine rahmet etsin.

HİCRETİN ALTYÜZDOKSANBEŞİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

ŞEYH ZEYNEDDİN B. MÜNCİ

Müslümanların imamı, alimi, allamesi ve müftüsüydü. Sadru'l-Kâmil lakabını taşırdı. Şeceresi şöyledir: Zeyneddin Ebü'l-Berekât b. Müncî b. Sadr İzzeddin Ebu Ömer Osman b. Esad b. Müncî b. Berekât b. Mütevekkil et-Tenuhî. Hanbelîlerin şeyhi ve alimi idi. Hicretin 631. senesinde doğdu. Hadis dinledi. Fıkıh öğrendi. Usul, fûrû, Arapça, tefsir ve benzeri bir çok ilimde yükseldi. Mezhebin reisliği kendisine verildi. Usule dair eser tasnif etti. el-Mukanna'yı şerhetti. Tefsire dair talikleri vardır. Davranışı güzel, gidişatı hoş, dindar, alim, itibarlı, sağlam zihlinli, akidesi mazbut, münazarası faydalı bir kimse olup çokça sadaka verirdi. Camiye devam eder, hep bu işle uğraşırdı. Nihayet şaban ayının dördünde perşembe günü vefat etti. Kendisiyle birlikte zevcesi Ümm-ü Muhammed Sit Baha binti Sadreddin el-Hocendî de vefat etmişti. Cuma namazından sonra Dımaşk Camii'nde cenaze namazları kılındı. İkisi birlikte Kasyun'daki mezarlığa götürüldüler. Muzafferî Camii'nin

şimalinde ravzanın alt tarafındaki aynı türbeye defnedildiler. Yüce Allah ikisine de rahmet etsin. Şeyh Zeyneddin b. Müncî, Kadilkudat Alaeddin'in babasıdır. Mismariye Medresesi'nin hocasıydı. Vefatından sonra oraya oğulları Şerefüddin ile Alaeddin atanmışlardı. Kendisi Hanbeliye Medresesi'nin de hocası idi. Vefatından sonra orada Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye müderris olarak görev yaptı. Nitekim önceki kısımlarda bu senenin olaylarını anlatırken bundan da bahsetmiştik.

MİZZE'DEKİ HAMAMIN SAHİBİ MES'UDÎ

Büyük emirlerdendi. Şeceresi şöyledir: Emirü'l-Kebir Bedreddin Lü'lü b. Abdullah el-Mes'udî. Hükümdarların hizmetinde bulunan meşhur ümeradandır. Bu senenin şaban ayının yirmiyedisinde cumartesi günü Mizze'deki bahçesinde vefat etti. Pazar sabahı Mizze'deki türbesine defnedildi. Cenazesinde saltanat naibi de hazır bulundu. Dımaşk'taki Emevi Camii'nin Nesir kubbesinin altında taziyet meclisi kuruldu.

ŞEYH HALİDÎ

Şeyh Salih İsrail b. Ali b. Hüseyin el-Halidî. Babü's-Selame haricinde bir zaviyesi vardı. Başka yerlerden ziyaretine gelinirdi. İbadet ve zühdle meşhur olmuştu. Kim olursa olsun yanına gelen kimse için ayağa kalkmazdı. Sükunetli, huşûlu bir kimse olup, tarikata dair bilgisi vardı. Cuma namazı dışında hiç bir şey için evinden çıkmazdı. Nihayet bu senenin ramazan ayının ortasında vefat etti ve Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Yüce Allah kendisine rahmet etsin.

ŞEREF HÜSEYİN EL-MAKDİSÎ

Kadilkudat Şerefüddin Ebü'l-Fadl Hüseyin b. İmam el-Hatib Şerefüddin Ebu Bekir Abdullah b. Şeyh Ebu Ömer el-Makdisî. Hadis dinledi, fıkıh öğrendi, fûrûa ve lûgate dair bilgilerde yükseldi. Edebiyatı iyi bilirdi. Güzel konferans verirdi. Şekil ve şemali güzeldi. Hicretin 687. sene sonlarında Necmeddin b. Şeyh Şemseddin'den sonra kadılığa atandı. Sefih'teki Eşrefiye Darü'l-Hadis'i'nde ders verdi. Bu senenin şevval ayının yirmiikisinde perşembe gecesini altmış yaşına yaklaşmış iken vefat etti. Ertesi gün de dedesinin Sefih'teki mezarlığına defnedildi. Cenaze merasiminde saltanat naibi, kadılar ve ayân hazır bulundular. Ertesi gün Muzafferî Camii'nde taziyet meclisi kuruldu. Kendisinden sonra kadılığa Takiyyüddin Süleyman b. Hamza atandı. Eşrefiye'deki Darü'l-Hadis'in hocalığına ise Şerefüddin el-Ğabir el-Hanbelî en-Nablusî atandı. Bu zat bu görevi bir kaç ay yürüttükten sonra ayrıldı. Görev, Takiyyüddin Süleyman el-Makdisî'nin elinde kaldı.

ŞEYH EBU MUHAMMED B. EBİ HAMZA EL-MAĞRİBÎ

Şeyh, imam, alim ve abid bir kimseydi. Malikî mezhebine mensuptu. Bu senenin zilkade ayında Mısır diyarında vefat etti. Hakkı söyler, iyiliği emreder, kötülüğü men ederdi.

SAHİP MUHYİDDİN B. NAHHAS

Sahip Muhyiddin b. Nahhas Ebu Abdullah Muhammed b. Bedred-din Yakup b. İbrahim b. Abdullah b. Tarık b. Salim b. Nehhas el-Esedî. Halepli'di. Hanefî mezhebine mensuptu. Hicretin 614. senesinde Haleb'de doğdu. İlim tahsil etti. İlimde yükseldi. Hadis dinledi. Bir süre Dımaşk'ta ikamet etti. Oranın birçok büyük medreselerinde ders verdi. Mesela Zahirîye ve Reyhaniye'de müderrislik yapmıştı. Haleb kadılığına atandı. Dımaşk'ta vezirlik yaptı. Hazine nazırlığı, divan nazırlığı, evkaf nazırlığı gibi görevlerde bulundu. Hep saygı görüp yüksek makamlara oturdu. Fazileti ve münazaralarda hakkı sahibine teslim etmek gibi meziyetleriyle tanınmıştır. Hadisi ve hadisçileri sever, selef yolunda giderdi. Şeyh Abdülkadir'i ve tائفesini severdi. Bu senenin zilhicce ayının sonunda pazartesi akşamı Mizze'deki bahçesinde seksen yaşını aşmış iken vefat etti. Hicretin 696. senesinin ilk günü olan salı günü Mizze'deki mezarlığına defnedildi. Cenaze merasiminde saltanat naibi ve kadılar da hazır bulundular.

KADİLKUDAT TAKİYYÜDDİN EBÜ'L-KASIM

Takiyyüddin Ebü'l-Kasım Abdurrahman b. Kadilkudat Taceddin Ebu Muhammed Abdülvehhab b. Kadî'l-Eazz Ebü'l-Kasım Halef b. Bedir el-Alâî. Şafîî mezhebine mensuptu. Bu senenin cemaziyelevvel ayında vefat etti ve Kurafe'deki türbelerine defnedildi.

HİCRETİN ALTIYÜZDOKSANALTINCI SENESİ

Bu sene başında Müslümanların halifesi, sultanları, Mısır naibi, Şam naibi, Şam'daki ve Mısır'daki kadılar, önceki senede adları geçen kimselerdi. Sultan Melik Âdil Kutboğa, Humus taraflarında ava çıkmıştı. Beraberinde Mısır naibi Laçin ile ümeranın büyükleri ve Dımaşk naibi Emir Seyfeddin Gurlu el-Âdilî vardı. Muharrem ayının ikisinde çarşamba günü Sultan Kutboğa Dımaşk'a geldi. Cuma namazını kendisine has, sultan mahfelinde kıldı. Hud Peygamberin mezarını da ziyaret ederek orada namaz kıldı. İnsanların dertlerini dinledi. Cumartesi günü adalet sarayında oturdu. Halkın dertlerine çareler aradı. Bu hususta veziri Fahreddin el-Halîlî ile birlikte karar aldı. Bu ayda Şihabuddin b. Muhyiddin b. Nehhas, babasının medreseleri olan Reyhaniye ve Zahirîye Medreselerinde hazır bulundu. Halktan da bazı kimseler yanına gel-

diler. Sonra salı günü sultan adalet sarayına indi. Cuma günü namazını kendisine has olan mahfelinde kıldı. Aynı günde Mağaretüddem'i ziyarete gitti. Orada dua etti. Bir miktar sadaka dağıttı. Vezir Halilî, muharrem ayının onüçünde pazar gecesi yatsıdan sonra camiye geldi. Kâmilîye penceresinin yanında oturdu. Kurralar önünde Kur'an okudular. Caminin dahilindeki mefruşatın tamamlanmasını emretti. Bu emri yerine getirildi. İki ay süren bir çalışmadan sonra bu iş tamamlandı. Eski haline döndü.

Muharrem ayının onüçünde sabahleyin Kadı Şemseddin b. Harirî, İbn Nehhas'ın yerine Kaymazıye Medresesi'nde ders verdi -bu onların kendi aralarındaki ittifaklarının neticesinde olmuştu-, dersinde bir grup hazır bulundu. Sonra Sultan Kutboğa, diğer hafta cuma namazını veziri İbn Halilî ile birlikte kendi mahfelinde kıldı. Hastalıktan ötürü vücudunda zafiyet belirmişti.

Muharrem ayının onyedisinde Melik Kamil b. Melik Said b. Salih İsmail b. Âdil'in tabilhane emirliğine atanması emredildi ve serpuş giydi. Kaleye girdi. Kapıda onun için kös çalındı. Sonra Sultan Âdil Kutboğa, askerleriyle birlikte muharremin yirmiikisinde salı sabahı Dımaşk'tan ayrıldı. Beraberinde veziri de yola koyuldu. Darü'l-Hadis'e uğradılar. Peygamber Efendimiz'in emanetlerini ziyaret ettiler. Şeyh Zeyneddin el-Farikî onu karşıladı. Sultan onu Nasiriye müderrisliğine tayin ettiğini şifahen bildirdi. Zeyneddin el-Farikî bu emir üzerine Şamiyetü'l-Berraniye Medresesi'nin müderrisliğini bıraktı. Oraya Kadı Kemaleddin b. Şerîşî atandı. Anlatıldığına göre vezir, hocaya biraz dünyalık vermiş ve bunu kabul etmişti. Aynı şekilde kutsal emanetlerin hizmetkarı Muin Hattab'a da dünyalık bir şeyler vermişti. Sultanı uğurlamak, onunla vedalaşmak için vezirle birlikte ayan tabakasına mensup kimseler ve kadınlar da şehir dışına çıkmışlardı. O gün sağanak yağmurlar yağmış, insanların yüreklerini rahatlatmıştı. Askerlerin bıraktığı kirler ve pislikler de böylece yıkanıp ortaklık temizlenmişti. Takî Tевbe vezirle vedalaştıktan sonra şehire dönmüştü. Vezir onu hazine nazırlığına tayin etmişti. Nasır Şihabuddin b. Nehhas hazineadaki görevinden azledilmişti. Şeyh Nasirüddin de Kadı Bedreddin b. Cemaa'nın yerine muharremin son günü olan çarşamba gününde Nasiriyetü'l-Cevvaniye Medresesi'nde ders verdi.

Aynı gün insanlar, kendi aralarında, askerlerin ihtilafa düştükleri, orduda huzursuzluk meydana geldiği konusunda konuşmaya başladılar. Kalenin şehre bakan kapısı kilitlendi. Sahip Şihabüddin Huha tarafından kaleye girdi. Naib ve ümera hazırlandılar. Askerlerden bir grup da Babünnasır'da ayakta durdular. İkinci vakti Sultan Melik Âdil Kutboğa beş veya altı kölesiyle birlikte kaleye geldi. İçeri girdi. Ümera onun huzuruna geldiler. Bedreddin b. Cemaa ile Hüsameddin el-Hanefî'yi de

huzura çağırıldı. Bunlar ümeraya ikinci kez sultana bey'at etmelerini teklif ettiler. Ümera da sultana bu iki kadının teklifi üzerine yeniden bey'at ettiler. Sultan onlara hil'at giydirdi. Emir Hüsameddin Laçin'in tutuklanıp malına mülküne el konulması için sultan, yetkililere emir verdi. Kendisi de o günlerde kalede ikamet etti. Muharrem ayının dokuzunda pazartesi günü sultan ile Emir Hüsameddin Laçin arasında Fahme vadisinde bir anlaşmazlık meydana gelmişti. Emir Hüsameddin Laçin, ümeradan bir grupla gizlice anlaşarak Sultan Melik Âdil Kutboğa'ya karşı bir komplo hazırlığı içine girmişti. Bu hususta ümeradan söz almıştı.

Sultan Melik Âdil Kutboğa, Dımaşk'tan yola çıkacakları zaman Emir Hüsameddin Laçin ona, hazineyi de beraberinde götürmesini önermişti ki, şayet Sultan Kutboğa, komplodan kurtulup ellerinden kaçacak ve Dımaşk'a dönecek olursa bari Dımaşk'taki hazinesinden mahrum kalmasındı. Yolda yapacağı suikast girişiminde bu hazineden Hüsameddin Laçin yararlanacak, kuvvet elde edecekti.

Mezkur mekâna geldiğinde Hüsameddin Laçin, Sultan Melik Âdil Kutboğa yanlısı Emir Seyfeddin Beyhas ile Pektut'u öldürdü. Hazineyi yanına aldı. Askerleri önüne kattı ve böylece Mısır'a yöneldi. Sultan Âdil Kutboğa bu durumu duyunca dehlizden çıkıp Dımaşk süvarileri ile birlikte döndü ve önceki kısımda da anlattığımız gibi Dımaşk'a girdi. Kölelerinden Güzineddin Gulbek ve diğerleri kendisine döndüler. Şihabuddin el-Hanefi, memleket idaresini yürütmek için kalede kaldı.

İbn Şeriş bu senenin safer ayının başında perşembe günü sabahında Şamîyetü'l-Berraniye Medresesi'nde ders verdi. O günlerde işler çok karışmıştı. Sultan da kaleye kapanmış, oradan dışarı çıkmıyordu. Birçok ağır vergileri ve haksız harçları kaldırdı. Buna dair kararnameleri yazıp imzaladı. Halka ilân ettirdi. Fiyatlar cidden çok yükselmiş, bir çuval buğday 200 dirheme satılır olmuştı. Durum çok zorlaşmış, musibet büyümüşü. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz).

MELİK MANSUR LAÇİN ES-SİLAHTARÎ'NİN SULTANLIĞI

Laçin es-Silahtarî hazineyi yanına alıp askerlerle birlikte Mısır'a gitti. Büyük bir debdebe ve alayişle Mısır'a girdi. Ümerânın büyükleinin çoğunluğu kendisiyle ittifak etmişler, ona bey'atlerini sunmuşlar ve onu başlarına hükümdar etmişlerdi. Laçin, safer ayının onunda cuma günü memleket tahtına oturdu. Mısır'da müjde davulları çalındı. Şehir süslendi. Minberlerde onun adına hutbe okundu. Kudüs ve Halil kentlerinde de adına hutbeler okundu ve kendisine Melikü'l-Mansur lakabı takıldı. Aynı şekilde Kerek, Nablus ve Sifd şehirlerinde de onun Tahta geçişi sebebiyle müjde ve sevinç davulları çalındı. Dımaşk ümerasından

bir grup da yanına geldiler. Rahbe şehrinde bir süvari birliği Emir Seyfeddin Geçkin komutasında Mısır'a geldi. Ancak şehre girmediler. Meydan-ı Hısın'da ordugah kurdular. Sultan Kutboğa'ya muhalefetlerini açığa vurdular. Mısır sahibi Mansur Laçin'in itaatinde olduklarını bildirdiler. Bundan sonra ümerâ grup grup, bölük bölük, taife taife Sultan Laçin'in yanına gitti. Sultan Kutboğa'nın durumu cidden zayıfladı. O da durumunun kötüleştiğini ve sarsıldığını görünce ümeraya «Laçin benim hoşdaşımdır ben ve o, aynı şeyiz. Onun emrini dinler ve ona itaat ederim. Kalesinin neresinde oturmamı istiyorsa orada otururum» dedi. Nihayet ümera, Sultan Laçin'e mektup yazdılar. Onun cevabını beklediler. Sonunda Sultan Kutboğa'nın kalede muhafaza altında tutulmasına dair emri posta vasıtasıyla gitti. İnsanlar hercümerc içine girdiler. Çeşitli sözler söylendi. Kale kapıları kilitlendi. Şehrin, Nasr ve Huha kapıları dışındaki bütün kapıları kilitlendi. Halk kale etrafında izdiham meydana getirmiş, hatta bir kısmı hendeğe düşerek ölmüştü. Cumartesi akşamı insanlar Melik Mansur Laçin'in adının sultan olarak ilan edildiğini duydular. İkindiden sonra bu yüzden sevinç davulları çaldı. Pazar gecesi seher vakti Dımaşk Camii'nde müezzinler onun için dua ettiler ve şu ayet-i kerimeyi okudular:

«Ey Muhammed, de ki: "Mülkün sahibi olan Allah'ım! Mülkü dilediğine verirsin, dilediğinden çekip alırsın; dilediğini aziz kılar, dilediğini alçaltırsın."» (Âli İmrân, 26).

Pazar günü kadılar ve emirler toplandılar. Aralarında Gurlu el-Âdilî de vardı. Toplantı yeri Dârüssaade Sarayı idi. Mansur Laçin'in sultanlığına bey'atlerini yeminle sunmaya devam ettiler ve bu husus şehirde ilan edildi. Halkın dükkanlarını açmaları emredildi. Sahip Şihabuddin ve kardeşi Muhtesip Zeyneddin gizlendiler. Vali İbn Neşşabî, şehrin muhtesipliği görevini üstlendi. Sonra Muhtesip Zeyneddin ortaya çıktı ve normal olarak görevine başladı. Aynı şekilde kardeşi Şihabuddin de ortaya çıktı. Beldenin naibi Gurlu ile Emir Caan, Mısır'a giderek Sultan Laçin'e, emri üzerine Dımaşk'ta kendisine bey'at edildiğini bildirdiler. Sultan'dan Dımaşk'a bir mektup, safer ayının onunda cuma günü geldi. Mektupta sultanın memleket tahtına oturduğu ve aynı ayın onaltısında hükümdarlık debdebesiyle Kahire'de dolaştığı, dolaşırken üzerinde halifenin verdiği hil'atin bulunduğu, ümerânın da önünde yürümekte oldukları bildirildi. Ayrıca Emir Seyfeddin Sungur el-Mansurî'nin de Mısır naibliğine tayin edildiği bildirildi. Dımaşk'ta rebiyülevvel ayının ilk gününde Sultan Laçin için hutbe okundu. Kadılar, Şemseddin el-A'ser ile Geçkin mahfelde hazır bulundular. Ayrıca Dımaşk ümerasından bir grup da oraya geldiler. Kadı İmamüddin el-Kazvinî ile Hüsameddin el-Hanefî ve Cemaleddin el-Malikî Mısır diyarına çağırıldılar. Sultan sarayının üstadı Emir Hüsameddin ile Seyfeddin Caan, sultan tarafından

görevlendirilerek gelip ümeraya ikinci kez bey'at yemini verdiler. Beraberlerinde Kadı Bedreddin b. Cemaa ile Geçkin de bulunduğu halde kalede bulunan eski Sultan Âdil Kutboğa'nın yanına girdiler. Aralarında uzunca Türkçe bir konuşma cereyan ettikten sonra onu pekiştirilmiş yeminle Sultan Laçin'e bey'at ettirdiler. Bey'atı esnasında onun herhangi bir beldede ikamete razı olduğuna dair Türkçe beyanını aldılar. Bundan sonra Kutboğa'nın Serhat kalesine gitmesi kesinlik kazandı. Takiyyüddin Tevbe'nin vezirliğe atandığına dair ferman geldi. Şihabuddin el-Hanefi görevden azledildi. Muhtesipliğe Şemseddin el-Eykî'nin sahibi Eminüddin Yusuf el-Ermenî er-Rumî atandı. Bu görevde önceleri Zeyneddin el-Hanefi bulunuyordu. O, azledilmişti.

Emir Seyfeddin Kıpçak el-Mansurî rebiyülevvel ayının onaltısında cumartesi sabahı Şam naibi olarak Dımaşk'a geldi. Bu görevde daha önce Gurlu el-Âdilî bulunuyordu. Darüssaade'ye gidip yerleşti. Askerlerin tamamı onu karşılamaya çıkmışlardı. Cuma günü Maksure'ye (vali mahfeline) gidip orada namazını kıldı. Cumadan sonra Sultan Laçin'in imzasıyla gönderilen ferman okundu. Bu fermanda sahiplerinin rızası alınmadan vakıf mallarının ve şahsi emlâkin devlet tarafından tazminat ödenmeksizin de alınabileceği bildiriliyordu. Bu fermanı Kadı Muhyiddin b. Fadlullah okudu ki, o inşa divanının başkanıydı. Ayrıca şehirde duyuru yaptırılarak haksızlığa uğrayan kimselerin salı günü adalet sarayına uğramaları bildirildi. Ümeraya, önde gelen zevata, mansıp sahibi kadı ve katiplere hil'at giydirildi. Bedreddin b. Cemaa'ya ise biri kadılık biri de hatiplik için olmak üzere iki hil'at giydirildi.

Cemaziyelahir ayında posta geldi. İmamüddin Kazvinî'nin Şam kadılığına atandığı ve bu görevde bulunan Bedreddin b. Cemaa'nın kadılıktan azledilerek sadece hatiplik görevinde bırakıldığı; ayrıca İmamüddin'in elinde bulunan Kaymeriye Medresesi'nin müderrisliğinin ona verildiği bildiriliyordu. Sultanın gönderdiği özel mektupta ise Bedreddin b. Cemaa'ya saygı ve ikramla hitap ediliyordu. O da receb ayının ikisinde perşembe günü Kaymeriye Medresesi'nde ders vermeye başladı. İmamüddin ise receb ayının sekizinde çarşamba günü öğle namazından sonra Dımaşk'a geldi. Adliyyede oturdu. Halk arasında hüküm verdi. Şairler onu kasidelerle övdüler. Onu övenlerin kasidelerinden biri şuydu:

«Sıkıntıdan sonra kolaylık getiren günler geldi. Şam sınırları müjde pırıltılarıyla aydınlandı.»

İmamüddin gelirken üzerinde sultanın hil'ati vardı. Yanında Kadı Cemaleddin ez-Zevavî de bulunuyordu. Malikîlerin kadilkudatı olan Cemaleddin ez-Zevavî'nin de üzerinde hil'at vardı. İmamüddin'in yolculuktaki halinin çok iyi olduğu, ahlakının güzel, terbiyeli, nezaketli, hoş bir insan olduğunu bildirdi.

İmamüddin ez-Zevavî, receb ayının ortasında çarşamba sabahı Âdiliye'de ders verdi. Dersten sonra kardeşi Celaleddin'in hakim naibliğine atandığını bildirdi. Hil'ati üzerinde olarak küçük divanda oturdu. İnsanlar onu tebrike geldiler, atanma fermanı cuma günü namazdan sonra saltanat naibi ile diğer kadıların huzurunda Emevî Camii'nin Kemali penceresinin yanında okundu. Okuyan kişi de Şerefüddin el-Fezarî idi.

Bu senenin şaban ayında Şemseddin el-A'ser'in Mısır'da divan nazırlığına ve vezirliğe atandığına, bu iki göreve başladığına; Dimaşk divanlarının nazırlığına ise Zeyneddin b. Saserî'nin yerine Fahreddin b. Şeyrecî'nin atanıp göreve başladığına, bundan bir ay, ya da daha kısa bir süre sonra Fahreddin'in de azledilip yerine Eminüddin b. Hilal'in atandığına; Şâmiyetü'l-Berraniye müderrisliğinin, Kemaleddin b. Şerişî'nin Kahire'de kaybolması sebebiyle Nasıriye Medresesi müderrisliğiyle birlikte yine Şeyh Zeyneddin el-Farîkî'ye verildiğine dair haber geldi.

Bu senenin zilkade ayının ondördünde, Sultan Laçın, Mısır diyarının naibi Emir Şemseddin Kara Sungur el-Mansurî ile bir grup ümerayı tutuklayarak Mısır ve Şam'daki mallarına mülklerine el koydu. Mısır naibliğine Emir Seyfeddin Mengütemir el-Hüsâmî'yi atadı. Tutukladığı emirler, Kutboğa'ya karşı Sultan Laçın'e, önceleri yardım etmiş kimse-lerdi.

Şeyh Kemaleddin eş-Şerişî Dimaşk'a geldi. Gelirken beraberinde Şâmiyetü'l-Berraniye Medresesi yerine Nasıriye Medresesi'ne atandığına dair fermanı da getirmişti.

Mısır veziri ve divanlarının nazırı Emir Şemseddin Sungur el-A'ser, zilhicce ayının yirmiüçünde cumartesi günü tutuklandı. Mısır ve Şam'daki malına, mülküne el konuldu.

Zilhicce ayında Mısır'da bir duyuru yapılarak zimmilerin ata ve katora binmemeleri gerektiği; bunlardan birinin sözü edilen bineklerden birine bindiğinin görülmesi halinde, bineklerinin ellerinden alınacağı bildirildi.

Bu senede Sultan Melik Müeyyed Hezberüddin Davud b. Melik Muzafer, Yemen'i ele geçirdi.

HİCRETİN ALTİYÜZDOKSANALTINCI SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

MISIR'DAKİ HANBELÎLERİN KADİLKUDATI İZZEDDİN ÖMER

İzzeddin Ömer b. Abdullah b. Ömer b. İvaz el-Makdisî el-Hanbelî. Hadis dinledi. Hanbelî mezhebinde yüksek derecelere ulaştı. Mısır'da hakimlik yaptı. Yaşantısı ve hakimliği şükranla karşılanacak derecede

güzeldi. Bu senenin safer ayında vefat etti ve Mukattam mezarlığına defnedildi. Vefatından sonra yerine Şerefüddin Abdülgani b. Yahya b. Muhammed b. Abdullah b. Nasır el-Harranî atandı.

ŞEYH AFİFÜDDİN EBU MUHAMMED

Şeyh, imam, hafız ve önder bir kimseydi. Şeceresi şöyledir: Afifüddin Ebu Muhammed Abdüsselam b. Muhammed b. Mezru b. Ahmed b. Azaz el-Mısrî el-Hanbelî. Safer ayının sonlarında Medine-i Nebeviye'de vefat etti. Hicretin 625. senesinde doğmuş, çok miktarda hadis dinlemiş, elli yıl müddetle Medine-i Nebeviye'de mücavir olarak yaşamış ve kırk sene aralıksız oradan Mekke'ye giderek hac etmişti. Vefat edince Dımaşk'ta giyabi cenaze namazı kılındı. Allah rahmet etsin.

ŞEYH ŞİT B. ŞEYH ALİ EL-HARİRİ

Bu senenin rebiyülahir ayının onüçünde cuma günü Havran'a bağlı Beser köyünde vefat etti. Dımaşk'ta bulunan kardeşi Hasan ve fakirler, taziyetlerini sunmak için Beser'e gittiler.

ŞEYH CEMALEDİN ABDÜLVAHİD B. KESİR

Şeyh Salih Cemaleddin Abdülvahid b. Kesir b. Durgam. Aslen Mısrılı olup sonraları Dımaşk'a yerleşmiştir. Kur'â idi. Seb'ül-Kebir ve Gazaliye Medreselerinin yöneticisi idi. Sehavî'den kıraat ilmini tahsil etmiş, hadis dinlemiş bir zattı. Bu senenin receb ayı sonlarında vefat etti. Emevi Camii'nde cenaze namazı kılındı ve Şeyh Reslan kubbesinin yanına defnedildi.

SÂMİRİYE VAKFININ KURUCUSU

Sadrü'l-Kebir Seyfeddin Ebü'l-Abbas Ahmed b. Muhammed b. Ali b. Cafer el-Bağdadî es-Sâmirî. Dımaşk'ta el-Kerûsiye bitişiğindeki Sâmiriye vakfının sahibidir. Orası kendisinin ikamet ettiği eviydi. Oraya defnedildi. Ve orayı darülhadis ve hankâh olarak vakfetti. Dımaşk'a geçti. Bir süre oradaki bu evinde ikamet etti. Burası daha önce İbn Kavam'ın evi diye bilinirdi. Bütünüyle yontma taşlardan inşa edilmişti. Sâmirî'nin malı çok, ahlâkı güzel bir kimseydi. Devlet erkânı tarafından saygı görürdü. Geçimi hoştu. Yüksek manalar içeren şiirleri ve güzel nükteleri vardı. Bu senenin şaban ayının onsekizinde pazartesi günü vefat etti. Bağdat'ta Vezir İbn Alkamî'nin yanında çok itibarı vardı. Halef Mu'tasım'ı övdü. Mu'tasım da ona kıymetli, siyah bir hil'at giydirdi. Sonra Haleb sahibi Nasır'ın zamanında Dımaşk'a geldi. Onun yanında da itibar sahibi oldu. Devlet erkânı, aleyhinde bulunarak onu jurnalle-

diler. O da onlar hakkında bir şiir yazdı. Hükümdar da onun aleyhinde bulunan devlet erkânını 20.000 dinar para cezasına çarptırdı. Sâmiriye vakfının kurucusu Sadrü'l-Kebir'e saygı gösterdiler. İnsanlar amaçlarına ulaşmak için onu vasıta kıldılar.

Peygamber Efendimiz'i öven bir kasidesi vardır. Hafız Dimyatî onun şiirlerinden bir kısmını nakletmiştir.

NEFİSİYE VAKFININ SAHİBİ NEFİSSÜDDİN EBÜ'L-FİDA

Bu zat, Rasif'teki Nefisiye vakfının kurucusudur. Reis bir kimseydi. Şeceresi şöyledir: Nefissüddin Ebü'l-Fida İsmail b. Muhammed b. Abdülvahid b. İsmail b. Selam b. Ali b. Sadaka el-Harranî. Dımaşk'ta kıymet takdiri yapan bilirkişilerden ve şahitlerdendi. Bir zamanlar öksüzler yurdunun nazırlığını yapmıştı. Büyük serveti vardı. Hicretin 628. senesinde doğdu. Hadis dinledi. Evini Darü'l-Hadis olarak vakfetti. Bu senenin zilkade ayının dördünde cumartesi günü öğleden sonra vefat etti. Pazar sabahı Ümeyye Camii'nde cenaze namazı kılındıktan sonra Kasyun Mezarlığına defnedildi.

SÂRUB ED-DİMAŞKÎ

Şeyh Ebü'l-Hasan, Sârub ed-Dımaşkî adıyla tanınmıştır. Necmeddin lakabını taşırdı. Harirî, onun biyografisini uzunca anlatmıştır. Onun kerametleri olduğunu, harf ilmini bildiğini, diğer ilimlere de vakıf olduğunu söylemiştir. Onun ahvalini Allah daha iyi bilir.

Bu senede Kazanhan, kendisinin müslümanlığına vesile olan Emir Nevruz'u öldürdü. Nevruz onu İslâm'a davet etmiş, o da İslâm'a girmiş, onunla birlikte birçok Tatar da Müslüman olmuşlardı. Sonunda Tatarlar, Kazan'ın ona karşı niyetini bozdular. Nihayet Kazan onu ve taraftarlarının tamamını öldürdü. Nevruz, Kazan'ın nezdinde seçkin bir Tatar emiri idi. Hayırlı, ibadet ehli, sadakatli, zikir ve ibadetlerinde samimi bir Müslümandı. İyi niyetliydi. Allah ona rahmet etsin ve onu affetsin. Onun vasıtasıyla sayılarını ancak yüce Allah'ın bildiği kadar çok Tatar Müslüman olmuştu. Bunlar, tesbihlerini ellerine alarak mabedlere gitmişler cumalara ve cemaatlere katılmışlar, Kur'an okumuşlardı. Doğrusunu Allah bilir.

HİCRETİN ALTIYÜZDOKSANYEDİNCİ SENESİ

Bu sene başında Müslümanların halifesi Hakim, ülkenin sultanı Laçın, Mısır'ın naibi Mengutemir, Dımaşk'ın naibi de Kıpçak'tı. Safer ayının onunda Celaleddin b. Hüsameddin, babasının yerine Dımaşk kadılığına atandı. Babası Mısır'a çağırılmıştı. Orada, sultanın yanında

ikamet etti. Sultan onu Şemseddin es-Sürucî'nin yerine Mısır'daki Hanefilerin kadilkudatlığına atadı. Oğlu da Dımaşk'ta Hanefilerin kadilkudatı olarak görevde kaldı. Ayrıca babasının Hatuniye ve Mukadde-miye Medreselerinde de ders verdi. Kassain ve Şibliye Medreselerinde ki müderrislik görevini bıraktı. Postanın Dımaşk'a getirdiği habere göre sultanın karşılaştığı bir vak'adan kurtulup afiyette olduğu bildirildi. Bunun üzerine şehir süslendi. Ve sevinç davulları çalındı. Sultan küre oynamaktayken atından düşmüştü ve tıpkı şairin dediği gibi oldu:

«Güç, ihsan ve marifeti ihtiva ettin.
Bir at bütün bu yükleri taşıyamaz.»

Postacı ayrıca bir ferman getirdi ve saltanat naibine de hil'at getirdi. Ferman okundu, eşik öpüldü.

Rebiyülevvel ayında Cevziye Medresesi'nde İzzeddin b. Kadilkudat Takiyyüddin Süleyman ders verdi. Dersinde İmamüddin eş-Şafî ile kardeşi Celalüddin ve bir grup faziletli insan hazır bulundular. Dersten sonra İzzeddin oturup babasının bu hususta kendisine verdiği izinle babasına vekâleten hüküm verdi.

Rebiyülevvel ayında Kadilkudat Takiyyüddin b. Dakikü'l-İd öfkelen-di ve Mısır'da birkaç gün süreyle hüküm vermeyi terketti. Sonra memnun edildi. Görevine döndü. Yalnız oğlu Muhibbî kendine naib tayin etmemesi şart koşuldu. Rebiyülahir ayının onunda cuma günü Medresetü'l-Muazzamiye'de cuma namazı kılındı. Orada medresenin müderrisi Kadı Şemseddin b. Muiz el-Hanefî hutbe irâd etti. O esnada Bedreddin Beyserî'nin tutuklanıp Mısır'daki malına el konulduğu her tarafta duyuldu.

Sultan, Alemüddin ed-Düveydarî komutasında bir süvari birliğini Telhamdun'a gönderdi. Bu birlik Telhamdun'u Allah'ın lütuf ve nime-tiyle fethetti. Allah'a hamd olsun. Bu husus ramazan ayının onikisinde Dımaşk'a iletili. Bu sebeple Haliliye tahrip edildi ve orada öğle ezanı okundu. Ramazan ayının yedisinde çarşamba günü orası ele geçirildi, ondan sonra da Maraş fethedildi. Sevinç davulları çalındı. Sonra askerler Humus kalesine intikal ettiler. Askerlerden bir kısmı şehit düştü. Emir Alemüddin Sencer Toksaba'nın da ayağına bir darbe değmiş, o da şehit olmuştu. Emir Alemüddin ed-Düveydarî'nin ise ayağına büyük bir taş değmiş, ayağı yaralanmıştı.

Şevval ayının onyedisinde cuma günü Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye halkı, cihada teşvik etmek için toplantıya çağırdı. Konuşmasında on-ları cihada teşvik etti. Mücahitlerin sevabının çok olacağını bildirdi. O toplantı çok muazzam ve görülmeğe değerdi.

Aynı ayda Melik Mesud b. Hızır b. Zahir, Eşref b. Mansur'un zama-nından beri ikamet ettiği Eşkerî beldesinden Mısır'a geldi. Sultan onu

merasim alayı ile karşılayıp saygı gösterdi ve ikramda bulundu. Emir Hızır b. Zahir bu senede Mısırlılarla birlikte hacca gitti. Aralarında Halife Hakim bi-Emrillah el-Abbasi de vardı.

Şevval ayında müderrisler, Mısır'da saltanat naibinin yaptırdığı Babülkantara dahilindeki Mengütemriye Medresesi'nde oturdular.

Yine aynı ayda Hamimes ve Sis ülkesindeki Necm kalesinin ele geçirilişi sebebiyle sevinç ve müjde davulları çalındı.

Bu senede Sis beldelerinde bulunan arkadaşlarına takviye olmak üzere bir süvari birliği Mısır'dan hareket ederek yola koyuldu. Bunlar 3.000 kadar savaşıydılar.

Zilhicce ayının ortasında Şam naibi olan Emir İzzeddin Aybek el-Hamevi ve ailesi ile arkadaşlarından olan bir grup ümera tutuklandılar.

Bu senede Dimaşk'ta sular çok azaldı. Öyle ki Sevr ırmağının bazı yerlerinde sular insanın dizine dahi ulaşmıyordu. Barada ırmağında ise bir avuç su dahi bulunamıyordu. Sular Hasreyn köprüsüne dahi ulaşmıyordu. Şehirde karın fiyatı çok yükseldi. Mısır'daki Nil nehrine gelince orada su son derece boldu.

HİCRETİN ALTIYÜZDOKSANYEDİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

ŞEYH HASAN B. ŞEYH ALİ EL-HARİRİ

Bu zat, bu senenin rebiyülevvel ayında Beser köyünde vefat etti. Büyük liderlerdendi. Ahlakının güzelliği, geçiminin hoşluğu sebebiyle insanlar ona çok yönelirlerdi. Hicretin 621. senesinde doğmuştu.

SADRÜ'L-KEBİR ŞİHABÜDDİN EBÜ'L-ABBAS

Şihabüddin Ebü'l-Abbasi Ahmed b. Osman b. Ebu'r-Reca b. Ebi'z-Zühr et-Tenuhi. İbn Sel'us adıyla tanınmıştır. Vezirin kardeşiymiş. Hadis okudu. Çok hadis dinledi. Allah'ın hayırlı kullarındandı. Çokça sadaka verip iyilik ve ihsanda bulunurdu. Bu senenin cemaziyelevvel ayında evinde vefat etti. Cenaze namazı Ümeyye Camii'nde kılındı. Babü's-Sağır Mezarlığına defnedildi. İbn Hişam Mescidinde taziyet meclisi kuruldu. Bir zamanlar Ümeyye Camii'nin nazırlığını yapmıştı. İdaresi şükranla karşılanacak derecede güzeldi. Kardeşinin vezirliği zamanında büyük itibar sahibi olmuştu. Sonra eski haline döndü. Nihayet bu senede vefat etti. Cenazesine çok sayıda insan katıldı.

ŞEYH ŞEMSEDDİN EL-EYKİ

Muhammed b. Ebu Bekir b. Muhammed el-Farisî el-Eykî adıyla tanınmıştır. Faziletli insanlardan biri olup problemleri çözer, zorlukları

kolaylaştırırdı. Özellikle fıkıh ve hadis ile mantık ve felsefeye dair problemleri çözmekte ustaydı. Bir zamanlar Mısır'da Şeyhü's-Şüyuhluk yapmış, daha önce Gazaliye müderrisliği ifa etmişti. Cuma günü Mizza köyünde vefat etti. Cumartesi günü defnedildi. İnsanlar onun cenazesine yürüyerek katıldılar. Cenaze merasimine katılanlar arasında Kadilkudat İmamüddin el-Kazvinî de vardı. Vefatı bu senenin ramazan ayının dördüne rastlamıştı. Sufiye Mezarlığı'nda Şeyh Şemle'nin mezarının yanına defnedildi. Sümeysatiye hankâhında taziyet meclisi kuruldu. Cenazesine çok sayıda insan katılmıştı. Alimlerin ve diğer gruplardan olan çok sayıda insanların gönlünde taht kurmuştu.

SADR İBN UKBE

İbrahim b. Ahmed b. Ukbe b. Hibetullah b. Ata el-Basravî. Müderrislik yaptı. Muidlik yaptı. Bir zamanlar Haleb kadılığı da yaptı. Vefatından önce Mısır'a göçtü. Haleb kadilkudatlığına atandı. Bu göreve gitmek üzere yola koyuldu. Dımaşk'tan geçerken bu senenin ramazan ayında seksenyediyi yaşındayken vefat etti. İnsan ihtiyarlarken onunla birlikte hırs ve uzun emel gençleşiyor.

ŞİHAB EL-ÂBİR

Ahmed b. Abdurrahman b. Abdülmün'im b. Nime el-Makdisî el-Hanbelî Şihabüddin. Rüya tabircisiydi. Çok hadis dinledi ve rivayet etti. Rüya yorumlarında hayret verecek derecede maharet sahibiydi. Bu hususta otoriteydi. Eser tasnif etmişti. Kendilerinden garip ve acayip şeyler nakledilen kimselere benzemiyordu. Hicretin 628. senesinde doğdu. Bu senenin zilkade ayında vefat etti. Babü's-Sağir Mezarlığı'na defnedildi. Cenazesine büyük bir kitle katılmıştı. Allah kendisine rahmet etsin.

HİCRETİN ALTYÜZDOKSANSEKİZİNCİ SENESİ

Bu sene başında Müslümanların halifesi Hakim el-Abbasi, ülkenin sultanı Mansur Laçın, onun Mısır'daki naibi, kölelerinden Seyfeddin Mengutemir; Şafililerin kadısı Takiyyüddin b. Dakiku'l-İd, Hanefilerin kadısı Hüsameddin er-Razî idi. Mâlikîlerle Hanbelîlerin kadılarına gelince bunlar, adları önceki senenin kadıları arasında zikredilen kişilerdi. Ayrıca Şam naibi, Seyfeddin Kıpçak el-Mansurî; Vezir Takiyyüddin Tevbe, hatip de Bedreddin b. Cemaa idi. Şam kadıları da önceki senelerde adları zikredilen kadılardı.

Muharrem ayında Sis ülkesinde bulunan askerlerin bir kısmı hastalandıklarından geri döndüler. Sultanın, onları azarlayıp tehdit ettiğine dâir mektubu geldi. Bu mektupta anlatıldığına göre askerlerin

tamamı, saltanat naibi Kıpçak komutasında Sis'e doğru hareket etmiş, özürlü veya özürsüz sefere katılmayan askerlerin asılması için sehpaların kurulduğu bildiriliyordu. Saltanat naibi Emir Seyfeddin Kıpçak, maiyetindeki askerlerle birlikte yola koyuldu. Âdet üzere ihtiyaçların karşılanmasına kolaylık sağlamak için şehir halkı da onları uğurlamaya çıkmışlardı. Saltanat naibi büyük bir debdebe ve alâyişle yola çıktı. Halk ona dua etti. Onu çok seviyorlardı. Askerler Sis ülkesine doğru yola koyuldular. Humus'a vardıklarında Emir Seyfeddin Kıpçak ve bir grup emir, Mengutemir'in aleyhlerinde bir çaba içinde bulunması yüzünden sultanın kendileri hakkında kötü düşünmeye başladığını duydular. Sultanın, çok sevdiğinden ötürü Mengutemir'in isteklerine muhalefet etmeyeceğini biliyorlardı. Emir Seyfeddin Kıpçak'ın maiyetindeki ümerâdan bir grup, Tatar ülkesine gidip kendilerini kurtarmanın çarelerini aramak hususunda anlaştılar. Kendilerine itaat eden askerlerle birlikte bunlar Humus'tan Tataristan'a doğru yöneldiler. Aralarında Kıpçak, Bezli, Bektimur es-Silahtar ve Eylî de vardı. Yola koyuldular. Askerlerin çoğu ise Dimaşk'a döndü. İşler karıştı. Halk, iyi bir insan olan Kıpçak'ın bu tutumundan ötürü çok üzülüyordu. Bu hadise bu senenin rebiyülahir ayında vuku bulmuştu. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz).

MANSUR LAÇİN'İN ÖLDÜRÜLMESİ VE MUHAMMED B. KALAVUN'UN TAHTA GEÇMESİ

Bu senenin rebiyülahir ayının ondokuzunda cumartesi günü postacıardan bir grup Dimaşk'a geldiler. Bunlar, Sultan Melik Mansur Laçin ile naibi Seyfeddin Mengutemir'in öldürüldüğünü haber verdiler. Bunlar ayın onbirinde cuma gecesi Gürcü Emir Seyfeddin el-Eşrefi ve yandaşı olan ûmera tarafından öldürülmüşlerdi. Öldürüldüğü esnada Kadı Hüsameddin el-Hanefî onun yanında idi ve onunla sohbet halinde olup satranç oynamaktaydı. Bu halde iken farkında olmaksızın aniden suikastçiler içeri girip süratle cuma gecesi sultanı öldürmüşler, ertesi gün yani cuma sabahında da naibini eli kolu bağlı vaziyette öldürerek çöplüğe atmışlardı. Bundan sonra emirler üstadlarının oğlu Melik Nasır Muhammed b. Kalavun'u tahta geçirme hususunda ittifak etmişler, Mısır'a gelmesi için haber göndermişlerdi. O zaman kendisi Kerek'te bulunuyordu. Kahire'ye gelmesini istemişlerdi. Gelmesinden önce Mısır'da minberler üzerinde adına hutbe okutulmuştu. Şam naibi Kıpçak'a mektup geldi. Onun, Laçin'in korkusundan kaçıp gittiğini gördüler. Postacılar peşine düştüler. Ancak onu yakalayamadılar. Mardin'in kazası Ra'sûlayn'deki Moğolların yanına gitmişti. İş büyüdü. Durum zorlaştı. La havle vela kuvvete illa billah (Güç ve kuvvet ancak Allah'ındır.)

Kaçanları, geri getirtme işini Emir Seyfeddin Balaban, şehrin idaresini de kale naibi Alemüddin Ercüvaş ile Emir Seyfeddin Cahan üstlenmişlerdi. Bunlar, devletteki yetkili kişileri göz altına aldılar. Göz altına alınanlar arasında şehrin muhtesibi Cemaleddin Yusuf er-Rumî ile hastahane nazırı da vardı. Bir süre sonra bunlar serbest bırakılarak görevlerine iade edildiler. Seyfeddin Câan ile Berr Valisi¹ Hüsameddin Laçin de yakalandılar. Kaleye götürüldüler. Mısır'da Emir Seyfeddin Tuğcu öldürüldü. Bu, Nâsır'ın yerine dört gün süreyle naiblik yapmıştı. Laçin'i öldüren Gürcü de bununla birlikte öldürülmüş ve cesetleri çöplüğe atılmıştı. Yakışıklı bir insan olan Tuğcu'nun cesedine halk bakıp ibret alıyordu. Nazlı bir hayattan, mal ve mülk sahibi olduktan sonra onları mezarlar örtmüştü. Sultan Laçin mezara defnedildi. Ayak tarafına naibi Mengütemir defnedildi. Diğer emirler de mezarlarına defnedildiler.

Bu senenin cemaziyelevvel ayının dördünde cumartesi günü Melik Nâsır'ın Mısır'a girdiğine dair müjde geldi. O gün görülmeğe değer muazzam bir gündü. Bunun üzerine sevinç davulları çalındı: Kadılar ve devlet büyükleri kaleye gittiler. Alemüddin Ercüvaş'ın huzurunda Melik Nâsır'a bey'at ettiler. Dımaşk'ta ve diğer beldelerde büyük alimlerin, kadıların ve emirlerin huzurunda onun adına hutbe okutuldu. Kendisinin de merasim alayıyla Kahire'yi dolaştığına dair haber geldi. Üzerinde halife hil'atı bulunduğu halde askerler de önu sıra yürüyerek Kahire'yi dolaşmış, bu sebeple sevinç ve müjde davulları çalınmıştı. Fermanı geldi. Ferman, saray kapısında okundu. Fermanında halka yumuşak davranılması, onlara merhamet edilmesi, iyilik ve ihsanda bulunulması emrediliyordu. Halk bu fermanı sebebiyle ona dua etti. Emir Cemaleddin Akkuş el-Efrem, naib olarak Dımaşk'a geldi. Şehre girişi cemaziyelevvel ayının yirmükisinde çarşamba günü ikindiden önce idi. Adet gereği Darüssaâde Sarayına indi. İnsanlar onun gelişine sevindiler. Onun için mum yaktılar. Aynı şekilde cuma günü de namaza gelip namazını maksurede (mahfelde) kıldığı esnada da mum yakıldı. Birkaç gün sonra Câan ile Berr Valisi Laçin serbest bırakılarak görevlerine iade edildiler. Saray üstadı Emir Hüsameddin Mısır askerlerinin atabeyliği görevinde, Emir Seyfeddin Sâlar da Mısır naibliğinde kaldı. Emir A'ser, ramazan ayında hapisten çıkarılarak Mısır vezirliğine atandı. Kara Sungur el-Mansurî de hapisten çıkarılarak Sabibe naibliğine atandı. Sonra Hama meliki Sahip Müzaffer vefat edince Kara Sungur, Hama melikliğine atandı.

Kıpçak'ın, Dımaşk'tan çıkmasından sonra Laçin'in iktidarının son zamanlarında Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye bir mihnete uğradı. Fakih-

(1) Berr Valisi : Dımaşk'ın dış taraflarını idare eden vali.

lerden bir topluluk ona karşı harekete geçerek onu Kadı Celaleddin el-Hanefî'nin meclisine davet ettiler. O, bu meclise gitmedi. Hamahların, Akidetü'l-Hameviye adı verilen -e kendisinden istedikleri akide kitabının aleyhinde şehirde duyuru yapıldı. Ancak Emir Seyfeddin Caan ondan taraf olunca, aleyhinde bulunanları aratmaya başladı. Çoğu gizlendi. Onun akide kitabının aleyhinde bulunanlardan bir kısmı dövüldü, diğerleri de sustular. Cuma günü olunca Şeyh Takiyyüddin normal olarak camide vaaz vermeye başladı ve "Şüphesiz sen büyük bir ahlâk üzere-sin.." (el-Kalem, 4) mealindeki âyet-i kerimeyi tefsir etti. Sonra cumartesi günü Kadı İmamüddin'le bir araya geldi. Faziletli kimselerden oluşan bir cemaat de orada hazır bulundu. Akidetü'l-Hameviye adlı kitabı incelemeye başladılar. Bazı noktalarını tartıştılar. İbn Teymiye de geniş açıklamalar yaparak onları susturucu cevaplar verdi. Sonra Dımaşk'tan ayrılıp gitti. İşler yoluna girdi. Durumlar sakinleşti. Kadı İmamüddin'in itikadı güzel, niyeti halisti.

Bu senede Alemüddin Sencer ed-Düveyderî, Babül-Ferec dahilindeki revakını medrese ve Darü'l-Hadis olarak vakfetti. Buranın hocalığına da Şeyh Alaaddin b. Attar'ı tayin etti. O esnada kadılar ve ayândan olan kimseler de yanında hazır bulundular. Onlara bir ziyafet verdi ve Kara Sungur'u da hapisten çıkardı. Şevval ayının onbirinde cumartesi günü Emevi Camii'nin nazırı Nasirüddin b. Abdüsselam'ın tamir ettirdiği Meşhed-i Osmanî'nin açılışı yapıldı. Oraya şimalindeki Maksure-tü'l Hadem kısmı da eklendi. Oraya maaşlı bir imam atandı ve buraya Meşhed-i Ali b. Hüseyin Zeynelabidin adı verildi. Zilhicce ayının ilk on gününde Kadı Hüsameddin er-Razî, Şam kadılığına döndü. Mısır kadılığından azledildi. Oğlu da Şam kadılığından azledilmişti. Zilkade ayın-da Tatarların, Şam'a hücumları yüzünden bir çok tedirginlik meydana gelmiş, işler bozulmuştu. Yardımına başvurulacak olan zât, yüce Allah'tır.

HİCRETİN ALTIYÜZDOKSANSEKİZİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

ŞEYH NİZAMEDDİN

Şeyh Nizameddin Ahmed b. Şeyh Celaleddin Mahmut b. Ahmet b. Abdüsselam el-Hüsarî el-Hanefî. Nuriye Medresesi'nin müderrisi idi Muharrem'in sekizinde vefat etti, dokuzunda cuma günü Sufiye Mezarlığı'na defnedildi. Faziletli bir insandı. Bir zaman kadı naibliği yaptı. Babasından sonra Nuriye Medresesi'nde ders verdi. Vefatından sonra Şeyh Şemseddin b. Sadır Süleyman b. Nakip orada ders verdi.

MÜFESSİR ŞEYH CEMALEDDİN ABDULLAH

Müfessir, şeyh, alim ve zahid bir kimseydi. Şeceresi şöyledir : Cemaledin Abdullah b. Muhammed b. Süleyman b. Hasan b. Hüseyin el-Belhî. Aslen Belhlidir. Ama Kudüs'de hicretin 611. senesinin şaban ayının ortasında doğmuş. Kahire'de ilim tahsil etmiş, bir müddet Ezher Camii'nde kalmış, oradaki bazı medreselerde ders vermiş, sonra Kudüs'e geçerek bu senenin muharrem ayında vefat edinceye dek orayı kendine vatan edinmiştir. Tefsirde üstün bir âlimdi. Tefsire dâir yüklü tasnifleri vardır. Bu tasnifleri elliye bulmaktadır. Kudüs'de iken insanlar ziyaretine gider, ondan bereket elde etmeğe çağşırlardı.

ŞEYH EBU YAKUB EL-MAĞRİBÎ

Mağripli idi, ama Kudüs'de ikamet ederdi. Mescid-i Aksa'da münevzi bir hayat yaşardı. Ama insanlar ziyaretine gider, onun yanında toplanırlardı. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye, onun hakkında şöyle demiştir : "Şeyh Ebu Yakub, İbn Arabî ile İbn Seb'in'in yolundaydı." Bu senenin muharrem ayında vefat etti.

VEZİR TAKİ TEVBE

Takiyyüddin Tevbe b. Ali b. Muhacir b. Şûca b. Tevbe er-Rib'i et-Tikritî. Hicretin 620. senesinde arefe günü Arafat'ta dünyaya geldi. Devlet hizmetinde bulundu. Sonra Dimaşk'ta defalarca vezirlik yaptı. Nihayet bu senenin cemaziyelahir ayının ikisinde perşembe gecesi vefat etti. Ertesi sabah Emevi Camii'nde, Sûkûlhayl'de cenaze namazı kılındı. Sefeh'teki Eşrefiye Darü'l-Hadis'inin karşısında bulunan türbesine defnedildi. Cenaze merasiminde kadılar, ayândan olan kimseler hazır bulundular. Vefatından sonra divan nazırlığına Fahreddin b. Şeyreci, hazine nazırlığına ise Eminüddin b. Hilal atandı.

EMİRÜ'L-KEBİR ŞEMSEDDİN BEYSERÎ

Sultan Kalavun zamanından beri hükümdarların hizmetinde bulunan ve önde gelen büyük emirlerdendir. Bu senede Mısır kalesindeki zindanda vefat etti. Emevî Camii'nde taziye meclisi kuruldu. Bu mecliste saltanat naibi Efrem, kadılar ve ayân tabakasından olan kimseler hazır bulundular.

SULTAN MELİK MUZAFFER

Takiyyüddin Mahmut b. Nasirüddin Muhammed b. Takiyyüddin Ömer b. Şahinşah b. Eyyup. Hama sahibi idi. Baba ve dedeleri de Hama

sahipliği yapmışlardı. Bu senenin zilkade ayının yirmibirinde perşembe günü vefat etti. Cuma gecesi defnedildi.

MELİK EVHAD

Necmeddin Yusuf b. Melik Davud b. Muazzam. Davud b. Muazzam Kudüs nazırı idi. Sözünü ettiğimiz Melik Evhad Necmeddin bu senenin zilkade ayının dördünde salı gecesi vefat etti. Vefat ederken yetmiş yaşındaydı. Babü Hitte yanındaki hankâhına defnedildi. Cenazesine çok sayıda insan katıldı. Dindarlık, fazilet ve zayıf kimselere iyilik ve ihsan-da bulunma bakımından meliklerin seçkin çocuklarındandı.

KADİ ŞİHABUDDİN YUSUF

Şihabuddin Yusuf b. Salih Muhibbüddin b. Nehhas. Hanefî reislerindendi. Zincaniye ve Zahiriye Medreselerinin müderrisiydi. Bu senenin zilhicce ayının onüçünde Mizze'deki bahçesinde vefat etti. Kendisinden sonra Zincaniye Medresesi'nde Kadı Celaleddin b. Hüsameddin ders vermeye başladı.

SAHİP NASRÜDDİN EBÜ'L-GANAİM

Salim b. Muhammed b. Salim b. Hibetüllah b. Mahfuz b. Saseri et-Tağlibî. Kardeşi Kadı Necmeddinden daha güzel halli idi. Hadis dinlemiş ve rivayet etmişti. Saygı gören büyük bir vezirdi. Divan ve hazine nazırlıkları yaptı. Sonra bütün bu makamları terk ederek hacca gitti ve Mekke'de mücavir olarak yaşadı. Daha sonra Dımaşk'a geldi. Bir sene ikamet edemeden Dımaşk'ta vefat etti. Zilhicce ayının yirmisekizinde cuma günü vefat etmiş, namazdan sonra Emevi Camii'nde cenaze namazı kılınmış ve Kasyun mezarlığındaki türbesine defnedilmişti. Sahibiye Medresesi'nde taziye meclisi kuruldu.

YAKUT B. ABDULLAH

Yakut b. Abdullah Ebu'd-dürr el-Müsta'simî. Katiplik yapmıştır. Lakabı Cemaleddin'di. Rum asıllıydı. Faziletli ve yazısı güzel bir kimseydi. Yazısı meşhurdu. Güzel hatimler yazmıştır. İnsanlar Bağdat'ta ondan yazı öğrendiler. Bu senede vefat etti. Yüksek manalar içeren şiirleri vardı. Berzalî, Tarih'inde onun şu şiirini nakletmiştir:

“Her doğuşunda güneş, sana olan özlemimi yeniliyor ey benim gözüm ve kulağım olan sevgili.”

Gecelerim dostsuz ve arkadaşsız geçiyor, uyuyamıyorum.
Seni anmanın hoşluğu, gece karanlığında yol alıyor.

Seni görmediğim hergün,
Ömrümde yaşanmış bir gün sayılmıyor bence.
Aklımdan geçtiğin zaman, gecem gündüz gibi oluyor.
Çünkü seni anmak, kalbi ve gözü aydınlatıyor.”

HİCRETİN ALTİYÜZDOKSANDOKUZUNCU SENESİ

Bu senede Kazan savaşı yapıldı. Sene başında Müslümanların halifesi ve sultanı eskileri idiler. Mısır naibi Salar, Şam naibi ise Akkuş el-Efrem idi. Diğer yönetici ve hakimlerse yine eskileri idiler. Tatarların Şam'a doğru geldiklerine dair haberler geldi. Halk bundan şiddetli bir korkuya kapıldı. İnsanlar, Haleb'i ve Hama'yı bırakıp kaçmaya başladılar. Hama'dan Dımaşk'a kadar bir atın kirası 200 dirheme kadar çıktı. Muharrem'in ikisinde salı günü sultanın Mısır'dan çıkıp Şam'a gelmek üzere yola koyulduğuna dair haber geldi. Müjde davulları çalındı ve bu husus halka duyuruldu. Rebîyülevvel ayının sekizinde sultan Dımaşk'a girdi. O esnada şiddetli yağmur yağıyordu. Her taraf çamur içindeydi. Bununla birlikte halk onu karşılamaya çıkmıştı. Sultan, Dımaşk'a gelmeden Gazze'de yaklaşık iki ay kadar ikamet etmişti. Çünkü o zaman kendisi Tatarların Şam'a gelmek üzere olduğunu duymuştu. Bunun için gerekli hazırlığı yapmış ve Dımaşk'a gelerek Tarime sarayına yerleşmişti. Şehir onun gelişi sebebiyle süslenmişti. Ona çokça dualar edildi. Ülkelerinden göç eden insanlar yüzünden Dımaşk şehri çok kalabalıklaşmıştı. Devlet Veziri A'ser makamında oturarak işçilerden para talep etti. Bunlar da, öksüzlerin ve esirlerin paralarını ödünç alarak askerleri takviye etmek amacıyla devlete verdiler. Sultan, rebîyülevvel ayının onyedisinde pazar günü askerlerle birlikte Dımaşk'tan yola çıktı. Hiçbir asker geride kalmadı. Onlarla birlikte birçok gönüllü de sefere çıktı. İnsanlar dua etmeye, Emevî Camii'nde ve diğer yerlerde kılınan namazlarda kunut okumaya, Allah'a yalvarıp yakarmaya başladılar.

KAZAN SAVAŞI

Sultan, Silmiye vadisi yanındaki Haznedar vadisine ulaşınca orada rebîyülevvel ayının yirmiyedisinde çarşamba günü Tatarlarla İslâm ordusu karşılaştı. Savaşa tutuştular. Tatarlar, Müslümanları bozguna uğrattılar. Sultan da cepheden kaçıp gitti. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz). Ümeradan, diğerlerinden ve halktan çok sayıda insan öldürüldü. Bu savaşta, Hanefîlerin kadilkudatı da kayboldu. Müslümanlar sabrettiler. Büyük bir imtihandan geçtiler ama güzelce sabrüsebat etmişlerdi. Lakin Allah'ın emri, yerine gelmiş bir kaderdi. Müslümanlar birbirlerine bakamadan

cepheden kaçmaya başlamışlardı. Bundan sonra iyi akibet, takva sahiplerinin lehine tahakkuk etti. Yalnız askerler gerisin geri Mısır diyarına döndüler. Bir çoğu da Dımaşk'a geçti. Dımaşklılar, canlarından, mallarından, ailelerinden ötürü şiddetli bir korkuya kapılmışlardı. Daha sonra sakinleşerek Allah'ın kaza ve kaderine teslim oldular. Kader gelince tedbir hiç fayda vermiyor.

Sultan da bir grup askerle birlikte Baalbek ve Bika taraflarına döndü. Dımaşk şehrinin kapıları kilitliydi. Kale tahkim edilmişti. İçeride şiddetli bir kıtlık vardı. Durum çok sıkıntılıydı. Allah'ın vereceği genişlik yakındaydı. Beldenin ayan tabakasından ve diğer sınıflardan olan bir grup insan, Mısır'a kaçmıştı. Nitekim Kadı İmanüddin eş-Şafîî, Malikî kadısı Zevavî, Taceddin eş-Şîrazî, Berr Valisi Alemüddin es-Sevabî, Medine valisi Cemaleddin b. Nehhas, muhtesip ve avam tabakasından olanlarla tüccarlar kaçmışlardı. Şehirde kale naibinden başka bir yetkili kalmamıştı. Makamlar bomboştu.

Rebiyülevvel ayının ikisinde pazar gecesi Babü's-Sağır'de mahkumlar gayrete gelerek hapishanenin kapılarını kırıp dışarı çıkmışlar, şehrin her tarafına yayılmışlardı. 200 kadar kişiydiler. Ele geçirebildikleri malları yağmalamışlar, Cabiye kapısına gelmişler, kapının asma kilidini kırıp şehir dışına çıkmışlar, diledikleri yerlere dağılıp gitmişlerdi. Artık kimse onları yakalayıp geri getiremeyecekti. Şehir dışındaki serseriler fesat çıkarmışlar, bahçelerin kapılarını kırıp, kapıları ve pencereleri sökmüşler ve bunları çok ucuza satmışlardı. Durum böyleyken Tatar sultanı, Kazan savaşından sonra Dımaşk'a doğru yönelmişti. Şehrin ayân tabakasına mensup kimseler, Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye Meşhed-i Ali'de toplanarak Kazan hanını karşılamaya gitmek ve Dımaşk halkı için ondan eman almak üzere anlaşmışlardı. Rebiyülahir ayının üçünde, pazartesi günü yola koyulmuşlar ve Tatarların sultanı ile Nebek'de görüşmüşlerdi. Şeyh Takiyyüddin, Müslümanlara yararlı olacak sözlerle ona hitap etmişti. Allah'a hamd olsun. O gece bu heyet dönüp Bedraniye'de konaklamışlardı. Dımaşk şehrinin Tuma kapısı dışındaki bütün kapıları kilitliydi. Cuma günü Emevî Camii'nde hatip hutbe irâd etti. Hutbesinde sultandan bahsetmedi. Namazdan sonra Emir İsmail ve beraberindeki bir grup elçi Tarn yanındaki Zahir bahçesine indiler. Tatar sultanının eman verdiğiğine dair ferman getirilip şehirde dolaştırıldı ve ayın sekizinde cumartesi günü hatip maksuresinde okundu. Bir miktar altın ve gümüş sevinçten ötürü etrafa savruldu.

Bu duyurunun yapılışının ikinci günü devlet yetkilileri, halkın yanında gizli bulunan para, silah ve atları talep etti. Kaymıriye Medresesi'nde bu malları toplamak için divan kuruldu. Rebiyülahir ayının onunda pazartesi günü Seyfeddin Kıpçak el-Mansurî gelip meydanda durdu. Tatar askerlerinin gelişi yaklaşmıştı. Şehir dışında çokça fesat işlen-

miş, bozgunculuk yapılmıştı. Bir grup insan öldürülmüş, şehirde fiyatlar yükselmışti. Seyfeddin Kıpçak, Tatarlara teslim etmesi için kale naibine haber saldı. Ancak kale naibi, kaleyi onlara teslim etmeyeceğini ve buna şiddetle karşı koyacağını bildirdi. Seyfeddin Kıpçak, şehrin önde gelen adamlarını toplayarak kale naibi Ercüvaş'a gönderdi. Bunlar onunla bu hususta konuştular. Ancak kaleyi teslim etmeyeceğini kesin bir dille ifade etti. Kalede açılıp kapanan bir göz bulunduğu sürece (bir insan bulunduğu müddetçe) kaleyi düşmana vermeyeceğini söyledi. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye de kale naibi Ercüvaş'a haber göndererek "Orada bir taş kalmayacak olsa bile gücün yettiği takdirde kaleyi düşmanlara teslim etme" dedi. Çünkü bunda Şamlılar için büyük bir fayda ve maslahat vardı. Cenâb-ı Allah, burayı onlar için muhafaza etti ve burayı iman ve sünnet yurdu olmakta devam eden, Şam halkı için bir sığınak ve eman yeri kıldı. Burası, Meryem oğlu İsa'nın ineceği zamana kadar iman ve sünnet yurdu olmaya devam edecektir.

Seyfeddin Kıpçağ'ın Dımaşk'a girdiği gün sultan ve naibi Salar Mısır'a girdiler. Buna dair yazı kaleye ulaştı. Bu sebeple kalede sevinç ve müjde davulları çalındı. İnsanların morali biraz yükseldi. Ama durum şu şiirde anlatıldığı gibiydi:

"Suad'a nasıl ulaşacağım, arada yüce dağlar var. Onlardan önce de ölüm var.

Ayaklarım çıplak, bineğim yok, elim boş, yol da korkulu."

Rebiyülahir ayının ondördünde cuma günü Dımaşk minberinde Kazan Han adına hutbe okundu. Moğollar da mahfelde hazır duruyorlardı. Namazdan sonra saray kapısında onun için dua okundu. Kıpçağı Şam naibliğine atadığına dair fermanı okundu. Ayândan olan kimseler gidip Kıpçağı tebrik ettiler. O da âücenaplık gösterdi. Tatarlarla birlikte çok yorulduğunu söyledi. Adiliyetü'l-Kebire Medresesi'nde Şeyhü'l-Meşayih Mahmut b. Ali eş-Şeybanî'nin yanına gitti. Rebiyülahir ayının ortasında cumartesi günü Tatarlar ve Sis valisi, Salihîye, Mescidü'l-Esedîye, Mescid-i Hatun ve Eşrefîye Darü'l-Hadisî'ni yağmalamaya başladılar. Akibiye'deki Tevbe Camii yandı. Burayı Tatarlarla birlikte olan Gürcüler ve Ermeniler yakmışlardı. Allah onları kahretsin. Halktan çoğunun mallarını yağmaladılar ve çok sayıda insanı esir aldılar. İnsanların büyük bir kısmı Hanbelîlerin hankâhına gelip sığındılar. Tatarlar orayı çembere aldılar. Hankâhın, adı geçen şeyhi insanları düşmanlara karşı himaye etti. Sonra Tatarlar içeriye hücum ederek şeyhlerin kız ve erkek çocuklarını esir aldılar. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na döndücüleriz).

Cemaziyelevvel ayının ikisinde Hanbelîlerin hankâhı saldırıya uğrayınca düşmanlar orada bulunan çok sayıda erkeği öldürdüler. Çok

sayıda kadını esir aldılar. Kadilkudat Takiyyüddin'e de çok eziyet ettiler. Anlatıldığına göre onlar, Salahiye halkından 400'e yakın kişiyi öldürmüşler, 4.000 kadar insanı da esir almışlardı. Nasirî ve Ziyaiye hankâhlarında çok miktarda kitap yağmalamışlar, İbn Büzzurî'nin hazinesini de talan etmişlerdi : Üzerinde vakıftır ibaresi yazılı olduğu halde bu hazineadaki malları satmışlardı. Salahiye'de yaptıklarını Mizze'de de tekrarlamışlardı. Dariya'da ve diğer Şam mahallelerinde de aynı şeyleri yapmışlardı. İnsanlar onlardan kaçarak Dariya Camii'ne sığınmışlardı, ancak Tatarlar orayı da zor kullanarak açmışlar ve içerideki insanlardan bir kısmını öldürmüşler, kadınlarını ve çocuklarını da esir almışlardı. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz).

Rebiyülahir ayının yirmisinde perşembe günü Şeyh İbn Teymiye, adamlarından bir grupla birlikte Tatar hanının yanına gitti. İki gün sonra geri döndü. Onunla görüşmesi mümkün olmamıştı. Vezir Saadeddin ile kendisi Müslüman ama babası Yahudi olan devlet müşaviri Reşid onu Tatar hanıyla görüştürmemişler, işini göreceklərini kendisine taahhüt etmişlerdi. Ona, Tatarların çoğunun şu ana kadar bir şey elde edemediklerini, ama mutlaka bir şeylere sahip olmaları gerektiğini de söylemişlerdi. Tatarların Dımaşk'a girmek niyetinde olduklarına dâir haber şehirde yayıldı. İnsanlar bundan ötürü paniğe kapıldılar. Çok korktular. Dımaşk'ı bırakıp herhangi bir yere kaçmağa niyetlendiler. Ama nereye kaçacaklardı ki? Zaman kaçış zamanı değildi. Şehirden onbinden fazla at zorla alınmıştı. Ayrıca esnafa -sermayeleri oranında- haraç tarh edilmiş ve onlardan çok miktarda para istenilmişti. Güç ve kuvvet ancak Allah iledir.

Tatarlar camide mancınık yapımına başladıklar ki, kaleden caminin sahnına mancınıkla taş atsınlar. Caminin kapıları kilitlendi. Tatarlar caminin içine girdiler. Mancınıkların kereste ve tahtalarını beklemeye, çevredeki, pazarda bulunan malları yağmalamaya başladılar. Ercüvan da kale çevresindeki binaları yaktı. Nitekim Eşrefiye Darü'l-Hadisini ve diğer binaları ta Adiliyetü'l-Kebire Medresesi sınırına kadar olan yapıları yaktı. Üst taraftan kaleyi kuşatmalarına imkan vermemek için de Darüssaadeyi yaktı. İnsanlar hendeği doldurma angaryasında çalıştırılmaktan kaçmak için evlerine kapandılar. Yollarda çok az sayıda insan görülebiliyordu. Camide de üç beş kişiden başka namaz kılan yoktu. Cuma günü dahi camide birinci saf, ancak tamamlanıyor, ikinci saf ise ne kadar çaba sarfedilse bile tamamlanamıyordu. Bir ihtiyaç için evinden çıkan bir Müslüman, Tatar kılığına bürünerek çıkıyor, sonra da çabucak evine dönüyordu. Çıkarken eve dönebileceğine inanmıyordu. Şehir halkına Cenâb-ı Allah -yaptıkları kötülüklerden ötürü- açık ve korku elbisesini giydirmişti. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun

(Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz).

Para cezaları, hapis cezaları, işkenceler gece gündüz ahalinin önde gelen büyüklerine tatbik ediliyor, hatta onlardan çok miktarda para alınıyor, cami ve benzeri vakıflara da el konuluyordu. Sonra caminin korunmasına, vakıflarının gelirlerinin artırılmasına, alınan paraların silah deposuna ve Hicaz'a sarfedilmesine dair ferman geldi. Bu ferman cemaziyelevvel ayının ondokuzunda cuma namazından sonra camide okundu. Aynı gün Sultan Kazan Irak'a yöneldi. Naiblerini 60.000 savaşıyla Şam'da bıraktı. Niyeti, sonbaharda tekrar Şam'a dönmek, oradan da Mısır'a gitmek ve orayı zapt etmektir. Şam kalesinin bir taşını dahi ele geçirememiştir.

Seyfeddin Kıpçak, Kazan Han'ın naibi Kutlu Şah'ı uğurlamaya gitti. Peşinden yürüdü. Ayrılışları sebebiyle Dımaşk kalesinde sevinç ve müjde davulları çalındı. Ama kalenin kapıları açılmamıştı. Kıpçak'ın şehirden çıkışının ikinci gününde kale naibi Ercüvaş, kaledekileri camiye gönderdi. Bunlar camide dikilen mancınık tahtalarını kırdılar ve salimen, çabucak kaleye döndüler. Korkularından Tatarlara sığınan bir grup insanı da beraberlerinde kaleye götürdüler. Götürdükleri arasında Şerif el-Kummî Şemseddin Muhammed b. Muhammed b. Ahmed b. Ebi'l-Kasım el-Murtaza el-Alevî de vardı. Bu arada Kıpçak'ın elçileri Dımaşk'a gelerek şu duyuruyu yaptılar: "Gönlünüz rahat olsun. Dükkanlarınızı açın. Yarın Şam Sultanı Seyfeddin Kıpçağı karşılamak için hazırlığınızı yapın."

Bu duyuruyu duyan insanlar yerlerine döndüler. İş yerlerinin tahrip edildiğini gördüler. Artık şehrin ileri gelenleri çok eziyet tattıktan sonra cezalardan ve işkencelerden kurtulmuşlardı.

Şeyh Alemüddin el-Berzâlî dedi ki : Şeyh Vecihuddin b. Menca'nın bana anlattığına göre kendisi Kazan Han'ın hazinesine 3.600.000 dirhem para götürmüştü. Bundan başka rüşvet ve para cezası gibi emir ve vezirlerden tahsil ettiği şeyler hariç. Şeyhü'l-Meşayih 600.000 dirhem, Asil b. Nasîr et-Tusî 100.000 dirhem, Safî es-Sehayî 80.000 dirhem para toplayarak Kazan Han'ın hazinesine götürmüştür.

Cemaziyelevvel ayının yirmibeşinde perşembe günü öğleden sonra Seyfeddin Kıpçak, Dımaşk'a döndü. Beraberinde el-Âlikî ile bir cemaat da vardı. Önünde muhafızları yalın kılıç olarak yürümekteydiler. Kendisinin başında bir sarık vardı. Saraya geldi. Şehirde şu duyuru yapıldı: "Naibiniz Kıpçak geldi. Dükkanlarınızı açın. Geçiminizi sağlamak için çalışın. Bu zamanda kimse kendine güvenip aldanmasın. Fiyatlar son derece yüksek, eşyalar az ve pahalıdır."

Gerçekten bir çuval buğday 400 dirheme bir rıtl (460 gram) et on dirheme, bir rıtl ekmek ikibuçuk dirheme, on rıtl un kırk dirheme, bir okka peynir bir dirheme, beş yumurta bir dirheme satılır olmuştur. Son-

ra ay sonuna doğru bir bolluk ve rahatlık meydana geldi. Ay sonunda Kıpçak şehirde ilanat yaptırarak insanların köylerine gitmelerini emretti. Bu işi yaptırmak için bir grup insanı görevlendirdi. Askerlerden bir kısmı da bunlara eklendi. Kapısında çok kalabalıklar oluştu. Sarsıntılar meydana geldi. Şânı yüceldi. Cemaziyelahir ayının dördünde cuma günü kalede ve Kıpçağın kapısı önünde sevinç ve müjde davulları çalındı. Kıpçak, muhafızlarıyla şehirde dolaştı. 1.000 kadar süvariye hazırlayıp Hirbetüllüsus tarafına sevketti. Vilayetlerde hükümdarlar gibi dolaştı. Emirler tayin etti. Yüksek ve geçerli fermanlar çıkardı. Tıpkı şairin dediği gibi oldu:

“Ey Ma'maradaki toy kuşu,

Ortam senin için boşaldı. Müsait oldu. Dilediğin gibi yumurtla ve öt.

Dilediğin kadar da gagala ve yuvanı yumurtlamaya hazır hale getir.”

Sonra meyhaneleri, fuhuşhaneleri meşru işyerleri haline getirdi. Tuma kapısındaki İbn Cerrade haricindeki evini de meyhaneye döndürdü. Böylece bu gibi yerlerden günlük 1.000 dirhem kazanç sağladı. İşte bu tür icraatları yüzünden hakimiyeti yıkıldı. İzi silindi. Medreselelerin ve diğer yerlerin vakıflarından da para aldı. Ağvar tarafından Bolay gelerek ülkede fesat çıkardı. Her tarafı yağmaladı. Yıktı. Beraberinde çok sayıda Tatar da vardı. Bunlar çok köyleri tahrip ettiler. Ahaliyi öldürüp çocuklarını esir aldılar. Dımaşk'ta da Bolay için haraç toplandı. Kaleden bir grup asker dışarı çıkarak Tatarlardan bir kısmını öldürdüler. Üzerlerindeki eşyaları yağmaladılar. Bu arada Müslümanlardan da bir grup öldürüldü. Tatarlara sığınanlardan bir kısmını yakaladılar. Kıpçak, beldenin hatibi ile ayandan bazı kimselerin kaleye giderek maslahat gereği kale naibiyle konuşmalarını istedi. Bu heyet cemaziyelahir ayının onikisinde, pazartesi günü kale naibinin yanına giderek, onunla konuştu. Israr ettiler. Ancak kale naibi onların isteklerini kabul etmedi. Güzel ve faydalı şeyler söyledi. Metanet gösterdi. Allah yüzünü ak etsin.

Bu senenin receb ayının sekizinde Kıpçak, kadıları ve ayandan olan kimseleri huzuruna celbettirdi. Kazan Han'ın Mahmudiye devletine bağlı kalmalarını istedi. Bu hususta onlardan yemin aldı. Aynı günde Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye, Bolay'ın kampına gitti. Orada onunla görüşerek yanındaki Müslüman esirleri serbest bırakması talebinde bulundu. Elleri bulunan çok sayıdaki Müslüman esiri kurtardı. Yanında üçgün kaldıktan sonra Dımaşk'a döndü. Sonra Dımaşk'ın ayan tabakasından olan bir grup ta Bolay'ın yanına gittiler. Tekrar geri döndüklerinde Dımaşk'ın doğu kapısı yanında soyuldular. Elbiseleri ve sarıkları ellerinden alındı. Perişan halde geri döndüler. Sonra Bolay onları yaka-

latmak için adamlarını peşlerine taktı. Çocukları gizlenerek ortadan kayboldular. Receb ayının üçünde Emevî Camii'nde namazdan sonra kale naibi bir duyuru yaptırarak Mısır askerlerinin Şam'a gelmekte olduklarını bildirdi. Cumartesi günü akşamı Bolay, yanındaki Tatarlarla birlikte Dımaşk'tan ayrılarak yola koyuldu. Böylece Cenâb-ı Allah, Müslümanları onlardan kurtarıp rahata kavuşturdu. Bunlar Akabetü Dümer tarafından gittiler. O yörelerde çokca bozgunculuk yaptılar. Ayın yedisine girildiğinde Dımaşk'ın etrafında ve içinde onlardan tek bir kişi dahi kalmamıştı. Böylece Allah, ülkeyi ve kulları onların şerrinden kurtarmış oldu. Kıpçak da halk arasında duyuru yaptırarak yolların güvenli hale geldiğini Şam'da Tatarlardan bir tek kişinin dahi kalmadığını bildirdi. Receb ayının onunda cuma günü Kıpçak maksurede (mahfelinde) namaz kıldı. Beraberinde bir grup asker vardı. Askerlerinin üzerinde kılıç, yay, sadak, ok gibi savaş aletleri vardı. Ülke güvenli hale geldi. Halk gezinti için eski adetleri uyarınca ayvalığa gittiler. O esnada Tatarlardan bir grup halka saldırdı. Halk, onların saldırıya geçtiğini görür görmez hemen şehre geri döndü. Bazısının malları yağmalandı. Bazısı da kendini nehre attı. Bunlar başıboş ve kararsız Tatarlardı. Kıpçak, şehirde tedirgin oldu. Ne yapacağına karar veremiyordu. Sonra aralarında İzzeddin b. Kalanîs'nin de bulunduğu şehrin reis ve ayanından bir grupla birlikte şehir dışına çıktı ki, Mısır askerlerini karşılasınlar. Çünkü Mısır askerleri receb ayının dokuzunda Mısır'dan Şam'a doğru yola çıkmışlardı. Posta bu haberi Şam'a ulaştırmıştı. Herkes Mısır askerlerini karşılamaya çıktığından şehirde kimse kalmamıştı. Ercüvaş şehirde duyuru yaptırarak surların muhafaza edilmesini, halkın yanında bulunan silahların getirilmesini, surların ve kapıların nöbetçisiz, bırakılmamasını bildirdi. Herkesin surlar üzerinde geceyi geçirmesini istedi. Geceyi evinde geçirenin idam edileceğini ilan etti. Bu sebeple insanlar, ülkeyi muhafaza etmek amacıyla surlar üzerinde toplandılar. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye de her gece surlar üzerinden dolaşarak halkı sabra ve savaşa teşvik ediyor. Onlara cihad ve ülke sınırlarını korumanın gerekliliği hakkında ayetleri okuyordu.

Receb ayının onyedisinde cuma günü Dımaşk'ta tekrar Mısır hükümdarı adına hutbe okundu. İnsanlar buna çok sevindiler. Çünkü tam 100 günden beri Dımaşk'ta ve diğer Şam beldelerinde Kazan han adına hutbe okunmaktaydı. Mezkur cuma gününün sabahında Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye ve arkadaşları, meyhaneye uğrayarak oralaradaki şarap kaplarını kırdılar. İçkileri yere döktüler. Bu pisliliği irtikap eden meyhane sahiplerinden bir kısmını da cezalandırdılar. Halk bu duruma çok sevinmişti. Receb ayının onsekizinde cumartesi günü Mısır askerlerinin gelişi sebebiyle şehrin süslenmesi için halka duyuru yapıldı. Receb ayının ondokuzunda pazar günü Babü'n-Nasr'a ek olarak Babül-Ferec

kapısı da açıldı. İnsanlar bu duruma da sevinip rahatladılar. Gezip do-laşmaya başladılar. Çünkü daha önceleri şehre giriş ve çıkışlar sadece Babü'n-Nasr kapısından yapılmaktaydı. Şaban ayının onunda cumar-tesi günü Dımaşk naibi Cemaleddin Akkuş el-Efrem komutasında Şam askerleri geldiler. İkinci gün diğer askerler de geldiler. Aralarında Emir Şemseddin Kara Sungur el-Mansurî ile Seyfeddin Kutlubek de vardı. İhtişamlı bir durum meydana gelmişti. Aynı gün Babü'l-Ariş kapısı da açıldı. Buradaki Eminiye Medresesi'nde Mısırda vefat eden kardeşi Ka-dilkudat İmamüddin'in yerine, Kadı Celaleddin el-Kazvinî ders verdi. Pazartesi, salı ve çarşamba günlerinde Mısır naibi Seyfeddin Salar ko-mutasında Mısır askerlerinin Dımaşk'a girişleri tamamlandı. Seyfed-din'in hizmetinde Melik Adil Kutboğa, Seyfeddin et-Turrahî de vardı. İhtişamlı bir geliş olmuştı. Bunlar Merc'de ordugah kurdular. Sultan da Dımaşk'a gelmek niyetiyle Mısır'dan yola çıkmış, Salihîye'ye varmış, sonra Mısır'a dönmüştü.

Şaban ayının ortasında perşembe günü Kadı Bedreddin b. Cemâa, İmamüddin'den sonra hatiplik göreviyle birlikte Dımaşk kadilkudatlı-ğına yeniden atandı. Hil'at giydi. O gün kendisiyle birlikte Eminüddin el-Acemî de muhtesiplik hil'atı giydi. Ayın onyedisinde divan nazırlığı-na Fahreddin b. Şerecî'nin yerine Taceddin eş-Şirazi atanarak hil'at giy-di. Vezir Şemseddin Sungur el-A'ser'in kapısında divan başkanlığına Akbaca atandı. O da hil'at giydi. Tabılhane emirliği yaptıktan sonra Emir İzzeddin Aybek ed-Düveydarî en-Necibî de Berr valiliği görevine başladı. Şeyh Kemaleddin b. Zemlekanî de şaban ayının yirmibirinde pazar günü Celaleddin el-Kazvinî'nin azledilmesinden sonra Ümmü Salih Medresesi'nde ders verdi. Aynı günde Şemseddin b. Safi el-Harirî, Hüsameddin, er-Rumî'nin yerine Hanefilerin kadılığına atandı. Hüsa-meddin ramazan ayının ikisinde savaşta kaybolmuştu. Ramazan ayı-nın üçünde kaledeki perdeler kaldırıldı.

Ramazan başında Emir Seyfeddin Salar, Meydanî Ahdar'daki ada-let sarayında meclis kurdu. Günlerden cumartesiydi. Yanında kadı ve ümera da vardı. Müteakip cumartesi gününde İzzeddin el-Kalanisî'ye kıymetli bir hil'at giydirildi. Oğlu İmadüddin de hazineye müşahit ola-rak görevlendirildi. Aynı gün Salar, askerlerle birlikte Mısır'a döndü. Şam askerleri de kışlarına ve beldelerine çekildiler. Ramazanın oniki-sinde Ali b. Şafi b. Ebi'l-Kasım el-Basravî el-Hanefî Mukaddemiye şeh-rinde ders verdi.

Bu senenin şevval ayında Tatarlara sığınarak Müslümanlara ezi-yet eden bir grup insan yakalandı. Bunların bir kısmı idam edildi. Bir kısmının gözlerine mil çekildi. Bir kısmının dili koparıldı. Çok olaylar cereyan etti.

Şevval ortasında Hakim naibi Cemaleddin bir Bacrikî'nin yerine Kadilkudat Cemaleddin ez-Zer'î, Doleiye Medresesi'nde ders verdi. Bu ayın yirmisinde cuma günü saltanat naibi Cemaleddin Akkuş el-Efrem, Dımaşk askerleriyle birlikte Cürd ve Kesrevan dağlarına yöneldi. Beraberinde çok sayıda gönüllü ve Havranlı askerler de olmak üzere Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye de o yörelerdekiyle savaşmak üzere yola koyuldu. Çünkü o yöredeki asilerin niyetleri bozuk, akideleri sakat olup kendileri de kâfir ve sapık kimselerdiler. Askerlere kötü davranmışlar. Tatarların bozgununa uğradıklarında askerlere kendileri de zarar vermişlerdi. Ama Tatarlar kendi ülkelerine dönünce bu defa kendileri askerlerin önünden kaçmaya başlamışlardı. Daha önce askerlere saldırmışlar, eşyalarını yağmalamışlar, silahlarını ve atlarını ellerinden almışlar, çoklarını öldürmüşlerdi. Tatarlar ülkelerine dönünce bu defa bunların reisleri Şeyh Takiyyüddin b. Teymiyenin yanına gelip görüşmüşler, Şeyh Takiyyüddin onlara tevbe ettirmiş, çoklarına doğru yolu göstermişti. Böylece çok hayırlar elde edilmişti. O fesatçılara karşı büyük bir zafer elde edilmişti. Ancak askerlerden aldıklarını geri vermekle yükümlü kılınmışlar, götürdükleri malların çoğunu Beytü'l-mal'a iade etmeleri kararlaştırılmış, arazileri ve çiftlikleri kendilerine ikta olarak verilmişti. Bunlar daha önce orduya itaat etmiyorlar, dinin hükümlerine bağlı kalmıyorlar, hak dine uymuyorlar, Allah ve Rasûlünün haram kıldığı şeyleri hiçe sayıyorlardı. Saltanat naibi, zilkade ayının onüçünde pazar günü döndü. Halk onu gün ortasında Balabek yoluna kadar gidecek ellerinde mumlarla karşıladı. Ayın onaltısında çarşamba günü şehirde duyuru yapılarak insanların dükkânlara silahlarını asmaları, atıcılık öğrenmeleri emredildi. Şehrin bir çok yerinde de silah eğitim yerleri yapıldı. Silahlar çarşıda, pazarda her yere asıldı. Kadilkudat, medreselerde silah eğitim yerlerinin yapılmasına karar verdi. Fakihlerin atıcılık öğrenerek gerektiğinde düşmanla savaşmaya hazırlıklı olmalarını istedi. Yardımına başvurulacak zat yüce Allah'tır.

Zilkade ayının yirmibirinde saltanat naibi esnafı toplantıya çağırdı. Her esnafa bir başkan tayin etti. Ayın yirmidördünde perşembe günü Eşraf da nakipleri Nizamü'l-Mülük el-Hüseynî ile birlikte geldiler. Büyük bir debdede ve alâyiş sergilediler. O gün, adeta kıyameti andıracak mahşerî bir kalabalık vardı.

Bu senede meydana gelen olaylardan biri de Hz. Zekeriya'nın başının defnedilmiş olduğu mezarın yanına maaşlı yeni bir imamın tayin edilmesidir. Bu imam, Fakih Şerefüddin Ebu Bekir el-Hamevî idi. Aşura günü Kadî İmamüddin eş-Şafî ile Hüsameddin el-Hanefî ve bir cemaat onun yanına gittiler. Şerefüddin Ebu Bekir el-Hamevî burada sadece birkaç ay görev yaptı. Sonra kendi beldesine döndü. Bu imamlık görevi şu anda kaldırılmıştır. Allah'a hamd olsun.

HİCRETİN ALTIYÜZDOKSANDOKUZUNCU SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

KADI HÜSAMEDDİN EBU'L-FEDAİL

Hüsameddin Ebü'l-Fedail Hasan b. Kadı Taceddin Ebu'l-Mehafir Ahmed b. Hasan Enuşirvan er-Razî el-Hanefî. Yirmi sene müddetle Malatya kadılığı yaptı. Sonra Dımaşk'a gelerek orada da bir süre kadılık yaptıktan sonra Mısır'a göçtü. Orada da bir müddet kadılık yaptı. Oğlu Celaleddin de Şam'da kadılık yaptı. Sonra kendisi de Şam'a döndü ve hakimlik görevine yeniden başladı. Sonra İslâm ordusu Silmiye vadisi yanındaki Haznedar vadisinde Kazan han'la savaşmak üzere sefere çıkarken bu zat da orduyla beraber gitmiş, ancak saflar arasında kaybolmuş ve kendisinden hiçbir haber alınamamıştı. O zaman yetmiş yaşına yaklaşmıştı. Faziletli, reis ve yüksek derecede bir alimdi. Güzel nazımları vardı. Hicretin 631. senesinin muharrem ayında Anadolu'nun Ak-sis beldesinde doğdu. Bu senenin rebiyülevvel ayının yirmisinde çarşamba günü kayboldu. O günde meşhur ümeradan birkaçı da öldürülmüştü. Kayboluşundan sonra kadılığa Şemseddin el-Harirî atandı.

KADI İMAMÜDDİN EBU'L-MEALÎ

Kadı İmamüddin Ebu'l-Meali Ömer b. Kadı Sadeddin Ebu'l-Kasım Abdurrahman b. Şeyh İmamüddin Ebu Hafs Ömer b. Ahmed b. Muhammed el-Kazvinî eş-Şafîî. Dımaşk'a kardeşi Celaleddin'le birlikte geldi. Birkaç medresede görev yaptılar. Sonra İmamüddin, Dımaşk kadilkudatlığını, Bedreddin b. Cemaa'dan hicretin 677. senesinde devir aldı. Kardeşi de kendisine vekalet etti. Çok ihsanda bulunan, güzel ahlaklı ve reis bir kimseydi. Başkalarına eziyeti çok azdı. Tatarların Dımaşk'a gelmeleri yakın olunca kendisi Mısır'a göçtü. Oraya ulaşınca sadece bir hafta kaldı ve vefat etti. Vefat ederken kırkaltı yaşındaydı. Şafîî kubbesinin yakınına defnedildi. Vefatından sonra görevine Bedreddin b. Cemâa, uhdesinde bulunan hatiplik görevine ek olarak atandı. Vefatından sonra kardeşi de Eminiye Medresesi'nde müderrislik yapmaya başladı.

ŞEREFÜDDİN AHMED B. HİBETÜLLAH

Şerefüddin Ahmed b. Hibetullah b. Hasan b. Hibetullah b. Abdullah b. Hasan b. Asakir. Dımaşklıydı. Hicretin 614. senesinde doğdu. Hadis dinledi. Hadis rivayet etti. Seksenbeş yaşındayken bu senenin cema-ziyevvel ayının onbeşinde vefat etti.

HATİP İMAM ALİM MUVAFFAKÜDDİN EBU'L-MEALÎ

Muvaffaküddin Ebu'l-Meâlî Muhammed b. Muhammed b. Fadl en-Nehrevanî el-Kudaî el-Hamevî. Hama hatibi idi. Sonra Farusî'nin yerine Dımaşk hatipliğine atandı. Gazaliye Medresesi'nde ders verdi. Sonra bu görevden azledilerek yerine İbn Cemaa atandı. Kendisi de beldeğine döndü. Daha sonra Kazan Savaşı'nın yapıldığı senede Dımaşk'a geldi ve orada vefat etti.

SADR ŞEMSEDDİN

Sadr Şemseddin Muhammed b. Süleyman b. Hamayıl b. Ali. Kudüslüydü. İbn Ganim adıyla tanınmıştır. İnsanların önde gelen meşhurlarındandı. Çok mürüvvet sahibiydi. Asraniye Medresesi'nde ders verdi. Seksen yaşını aşmış iken bu senede vefat etti. Meşhur ve şükranla karşılanan katiplerdendi. Sadr Alaaddin b. Ganim'in babasıdır.

ŞEYH CEMALEDİN EBU MUHAMMED

Şeyh Cemaleddin Ebu Muhammed Abdürrahim b. Ömer b. Osman el-Bacrikî eş-Şafî. Bir müddet Musul'da ikamet ederek ilim tahsil etti. Fetva verdi. Sonra Kazan Savaşı'nın yapıldığı senede Dımaşk'a geldi ve orada vefat etti. Orada da bir müddet ikamet etmiş, Kılıciye ve Doleiye Medreselerinde ders vermişti. Hatip naibliği yapmış ve Şems el-Eykî'ye niyabeten Gazaliye Medresesi'nde ders vermişti. Az konuşurdu. İnsanlardan uzakta münzevî bir hayat yaşardı. Zındıklık ve bozuk akideye mensup Şems Muhammed'in babasıdır. Kendisine nisbet edilen bu kötülüğe bulaşmış tabileri vardı. Onlar da onun yolunda giderlerdi. Cemaleddin Ebu Muhammed'in güzel nazım ve nesirleri vardı. Doğrusunu noksanlıklardan münezze olan yüce Allah daha iyi bilir.

HİCRETİN YEDİYÜZÜNCÜ SENESİ

Bu sene başında Müslümanların halifesi, sultanları, beldelerin nâibleri ve kadıları, önceki senelerde adları geçen kimselerdi. Sadece Şafî ve Hanefî kadıları değişmişti. Muharrem ayının üçünde Dımaşk'taki halkın emlâk ve vakıflarının kirasının dört aylığına devlete verilmesi için bir görevli tayin edildi. Bu görevli, işe başlayınca halkın çoğu Dımaşk'tan kaçıp gitti. Büyük bir karışıklık meydana geldi. Bu iş halka zor gelmişti.

Safer ayı başında Tatarların Şam'a hücum etmek üzere oldukları-na dair haber geldi. Onların Mısır'a da girmeye niyetli oldukları söyleniyordu. Halk bu yüzden paniğe kapıldı, moralleri daha da bozuldu. Akılları başlarından gitti. Mısır, Kerek, Şubek ve müstahkem kalelere kaçmaya başladılar. Bu yüzden Mısır'a gitmek için bir merkebin kirası 500 dirheme yükseldi. Bir deve 1.000 dinara bir merkepse 500 dinara satılır oldu. Eşyalar, elbiseler, ürünler çok ucuz fiyata elden çıkarıldı. Safer ayının ikisinde Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye, Emevi Camii'nde vaaz kürsüsüne oturarak halkı savaşa teşvik etti. Bu konuda varid olan âyet ve hadisleri okudu. Halkı fırandan men etti. Müslümanları, İslâm ülkesini ve halkın mallarını korumak için Allah yolunda infaka davet etti. Şehri bırakıp kaçmak için bineklere harcanan kira paralarının Allah yolunda cihada sarfedilmesinin daha hayırlı olacağını anlattı. Bu defa da Tatarlara karşı cihad etmenin kaçınılmaz bir görev olduğunu, hatta bunun vacip olduğunu söyledi. Bu amaçla çok vaazlar verdi. Şehirde duyuru yaptırılarak herhangi bir kimsenin resmî belgesi olmaksızın şehri terketmemesi gerektiği bildirilince artık insanlar başka yere gitmekten vazgeçtiler. Sakinleştiler. Halk da sultanın askerlerle birlikte Kahire'den sefere çıktığını, aralarında konuşmaya başladılar. Sultanın Kahire'den çıkışı sebebiyle sevinç ve müjde davulları çalındı. Ancak İbn Saserî, İbn Fadlullah, İbn Menca, İbn Süveyd, İbn Zemlekânî ve İbn Cemâa gibi Dımaşk'ın köklü ailelerinden bir topluluğun şehirden çıkıp gittiği görüldü.

Bu senenin rebiyülahir ayı başında Tatarlar yüzünden büyük bir tedirginlik meydana geldi. Halk paniğe kapıldı. Sonra gelen haberde onların Birey'e ulaştıkları bildirildi. Halkın askerlerle birlikte sefere çık-

ması istenildi. Merc'de bulunan Dımaşk naibinin buna dair yazılı emri geldi. Halkın neyi var neyi yoksa bütün varlığını ortaya koyması istenildi. Bir ay zarfında 5.000 silahlı milis gücü teşkil edildi. Hatip İbn Cemâa bütün namazlarda kunut okudu. Diğer mescitlerin imamı da bu hussusta ona uydular. Halkı paniğe düşürmek isteyen Tatarların Haleb'e ulaştıklarını, Haleb naibinin Hama'ya doğru gerilediğini söylediler. Bunun üzerine şehirde bir duyuru yapılarak insanların gönüllerini rahat tutmaları, geçimlerini temin etmek için çalışmaları, normal yaşantılarına dönmeleri istenildi. Sultanın ve askerlerin istenilen yere ulaştıkları, halktan zorla para toplayan divanın iptal edildiği bildirildi. Ancak bu divan emir olunduğundan fazla mal toplamış, diğer insanlarsa mallarını bu divana kaptırmaktan korktuğu için gizlenmişlerdi. Fakat o zamana kadar divana mal ve para vermeyenler affedilmişti. Malları ve paraları ellerinden alınanlarınsa kendilerinden alınan şeyleri iade edilmişti. Kuşkusuz bu tür fiillerin sonucu hüsrân ve ziyandır. Çirkince işlerdir. Bu işleri yapanlar iflah olmazlar.

Daha sonra gelen haberlerde anlatıldığına göre Mısır sultanının Şam'a gelmek üzere yola çıktıktan sonra tekrar Mısır'a döndüğü bildirildi. Bu yüzden korku çoğaldı. Durum çok zorlaştı. Çok yağmur yağdı. Yollarda çamur deryaları oluştu. Sel geldi. Taşkınlar oldu. Bu yüzden insanlar şehirde dolaşamaz oldular. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz).

İsteyerek veya istemeyerek birçok insan çoluk çocuklarını omuzlayıp aileleriyle birlikte şehri terkettiler. Şayet bilselerdi şehirde kalmak onlar için daha hayırlı olacaktı. Çamur deryası içinde küçük çocukları omuzlarına alıp zorlukla göğüs göğüse gelip bineklere ve birbirlerinin sırtına binerek yol almaya başladılar. Yemlerin azlığından, yağmurların çokluğundan, yolların kaygan hale gelişinden, soğukların şiddetli oluşundan, açlıktan, eşyaların azlığından ötürü binekler de zayıflamışlar, güçlerini kaybetmişlerdi. Güç ve kuvvet ancak Allah'ındır.

Cemaziyelevvel ayı başında insanlar çok korkulu bir haldeydiler. Sıkıntı içindeydiler. Sultan gecikmiş, düşman yaklaşmıştı. Bu ayın başında cumartesi günü Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye, Merc'de bulunan Şam naibinin yanına gitti. Onları sebata davet etti. Morallerini yükseltti. Gönüllerini rahatlattı. Düşmanlara karşı onlara ilahî yardım ve zafere vaad etti ve şu âyet-i kerimeyi okudu:

«Kim kendisine verilen kadar ceza verirse ve kendisine yine de saldıırılsa and olsun ki Allah ona yardım edecektir. Allah şüphesiz affeder ve bağışlar.» (el-Hac, 60). İbn Teymiye pazar gecesi askerlerin yanında kaldı. Sonra Dımaşk'a döndü. Naib ve ümera kendisinden posta arabasıyla Mısır'a gitmesini, sultanı oraya gelmeye teşvik etmesini istediler. O da sultanın peşine gitti. Sultan, sahile ulaşmıştı. Ancak İbn Teymiye oraya

gidince onu orada bulamamış, Kahire'ye gittiğini, işin gittikçe vehamet kesbettiğini görmüştü. Sonra Kahire'ye giderek onları Şam'a asker göndermeye teşvik etmiş, şayet Şam'a ihtiyaçları varsa bu iş için gerekli tedbiri almalarını bildirip şöyle demişti:

“Eğer Şam'ı korumaktan vazgeçip Şam'ı gözden çıkarırsanız biz de oraya bir sultan buluruz. Sultan orayı korur, tedbiri alır, barış ve güvenlik zamanında da oranın gelirlerini elde eder.” Böyle diyerek onlardan asker göndermelerini ısrarla talep etti. Nihayet sultan, Şam'a askeri bir birlik sevketti. Sonra İbn Teymiye sözünü sürdürerek şöyle dedi : “Siz Şam'ın hükümdar ve melikleri olmasanız dahi Şamlılar sizden yardım istedikleri takdirde onlara yardım etmek sizin için bir görevdir. Oysa siz Şam'ın sultan ve hükümdarısınız. Şamlılar sizin reyanızdır. Siz onlardan sorumlusunuz.”

Bu konuşmasıyla onların moralini düzeltti. Bu savaşta muzaffer olacaklarına garanti verdi. Onlar da Şam'a doğru yola koyuldular. Askerler Şam'a ulaştığında daha önce canlarından, ailelerinden ve mallarından ümitlerini kesmiş iken bu defa şiddetli bir sevince kavuştular. Sonra Tatarların Şam'a ulaştıklarına ve sultanın da Mısır'a döndüğüne dair yaygaralar çoğaldı. Şehrin valisi İbn Nehhas bir duyuru yaptırarak “Sefere muktedir olan kimse Dımaşk'ta otumasın” dedi. Bunu duyan kadınlar ve çocuklar çığlık atmaya, bağırıp, çağrışmaya başladılar. İnsanların üzerine büyük bir zillet çöktü. Pustular. Şiddetli bir sarsıntı geçirdiler. Dükkanlar kilitlendi. Aziz ve Celil olan Allah'tan başka kendilerine yardım edecek birinin bulunmadığına inandılar. Şam naibi geçen sene sultanla birlikte iken kuvvetli olduğu zamanda Tatar ordusuna karşı koyamadığı halde şimdi kaçmaya niyetlenmişken nasıl Tatarlara karşı koyabilir? Dımaşklılar artık düşmanın lokması haline gelmiştir demeye başladılar. İnsanların çoğu çöllere, çorak arazilere, irili ufaklı aile efradıyla birlikte gittiler. Mağaralara sığındılar. “Cihada niyeti olan kimse orduya katılsın. Tatarların buraya gelmesi yakın olmuştur” diye bir duyuru yapıldı. Dımaşk'ta ileri gelenlerden çok az sayıda insan kalmıştı. İbn Cemaa, Harirî, İbn Saserî, İbn Menca gibi kimseler de yola koyulmuşlar, bunların evleri kendilerinden önce Mısır'a ulaşmıştı. Tatarların Serkin'e ulaştıklarına dair haber gelince Şeyh Zeyneddin el-Farikî, Şeyh İbrahim er-Rakî, İbn Kavvam, Şerefüddin b. Teymiye ve İbn Habbare saltanat naibi Efrem'in yanına gittiler. Düşmanla savaşmak hususunda azmini güçlendirdiler. Arap emiri Mühenna ile de görüşerek onu düşmanla savaşmaya teşvik ettiler. O da kendilerini dinleyip itaat edeceğini söyledi. Böylece düşmanla savaşma hususundaki niyetleri güçlendi. Azimleri bilendi. Salar da Dımaşk'tan Merc tarafına haber salarak o yöredeki insanların savaşa hazırlıklı olmalarını istedi. Onlar da samimi olarak savaşa hazırlandılar.

Cemaziyelevvel ayının yirmiyedisinde Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye, Mısır'dan posta arabasıyla döndü. Mısır kalesinde sekiz gün kalarak onları cihada ve düşmana karşı çıkmaya teşvik etti. Sultan, vezir, devlet ayâmı ile görüşmeler yapmış, onları cihada davet etmiş, onlar da cihada geleceklerini bildirmişlerdi.

Bu senede Dımaşk'da fiyatlar çok yükselmiş, öyle ki iki kuzu 500 dirheme satılmağa başlamıştı. Durum çok zorlaşmıştı. Sonra Tatar hanının Fırat'a dalarak bu sene geri çekildiğine dâir haberler geldi. Çünkü askerleri azalmış ve zayıflamıştı. Halk bunu duyunca rahatladı. Sükûnet buldu. Sevinç ve ferah içinde güven duyarak evlerine döndüler. Tatarların, cemaziyelahır ayında Şam'a ulaşmadıklarına dair haber gelince insanlar rahatladılar. Saltanat naibi de dört aydan beri ordugah kurduğu Merc mıntıkasından Dımaşk'a döndü. Orası gerçekten büyük ordugahlardandı. İnsanlar vatanlarına dönmeye başladılar. Şeyh Zeyneddin el-Farikî, Nasiriye Medresesi'nde ders vermeye başladı. Çünkü oranın müderrisi Kemaleddin b. Şerîfî Kerek'de cepheden kaçıp kaybolmuştu. Sonra ramazan ayında yerine döndü.

Bu ayın sonunda İbn Zeki de Doleiye'de ders vermeye başladı. Çünkü Doleiye Medresesi'nin müderrisi Cemaleddin ez-Zer'î hazırda değildi. Pazartesi günü zimmilerin uymaları gereken şartlar okundu. Bunların, devlet dairelerindeki görevlerinden azledilmeleri hususunda söz birliği edildi. Zillete maruz bırakıldılar. Bu husus şehirde ilan edildi. Hristiyanların mavi sarık, Yahudilerin sarı, Samirilerin de kırmızı sarık kullanmaları zorunlu kılındı. Böylece çok hayırlar elde edildi. Bunların kılıkları farklı olunca Müslümanlardan rahatlıkla ayırt edilebilir hale geldiler.

Ramazan ayının onunda Ercüvaş ile Emir Seyfeddin Akbaca'nın müştereken kale naibliğine tayin edildiklerine dair ferman geldi. Bunlar nöbetleşe birer gün görev yapacaklardı. Ancak Ercüvaş bunu kabule yanaşmadı.

Bu senenin şevval ayında Şeyh Şihabuddin b. Mecd, İkbaliye Medresesi'nde ders verdi. Daha önce orada Alaaddin el-Konevî müderrislik yapmaktaydı. Şeyh Şihabuddin Kahire'de ikameti sebebiyle kendisi bu göreve uygun görülmüştü. Zilkade ayının onüçünde cuma günü Şemseddin b. Harirî, Hanefilerin kadılığından azledilerek yerine Celaleddin b. Hüsameddin atandı. Bu da Vezir Şemseddin Sungur el-Aser ile saltanat naibi Efrem'in ittifakıyla olmuştu.

Bu senede Tatarların elçisi Dımaşk'a geldi. Elçilik heyeti kalede konuk edildi. Sonra bunlar Mısır'a gittiler.

HİCRETİN YEDİYÜZÜNCÜ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

ŞEYH HASAN EL-KÜRDÎ

Şağor'da kendisine ait bahçesinde ikamet ederdi. Bu bahçenin ürünlerini yer, yanına gelenlere de yedirirdi. Ziyaret edilen bir kimseydi. Can çekişirken gusletti. Saçından tutup kbleye yöneldi. Birkaç rekat namaz kıldıktan sonra vefat etti. 100 yaşını aşmış iken bu senenin cemaziyelevvel ayının dördünde pazartesi günü rahmeti Rahman'a kavuştu.

TAVAŞÎ SAFİYÜDDİN CEVHER ET-TİFLİSÎ

Muhaddisti. Hadis dinlemekle ilgilendi. Hadis cüzleri tahsil etti. Ahlakı güzel, salih, yumuşak huylu, zeki ve hamiyet sahibi bir kimseydi. Elde ettiği hadis cüzlerini muhaddislere vakfetti.

EMİR İZZEDDİN

Emir İzzeddin Muhammed b. Ebi'l-Heyca b. Muhammed el-Heydebanî el-Erbilî. Dımaşk mütevellisi idi. Tarihe ve şiiere dair bir çok üstünlükleri vardır. Bu konuda çok şeyler derlemiştir. Derbû Suur'da ikamet ederdi. O mahalle kendisinin adıyla tanınmış ve Derbi İbn Ebi'l-Heyca adını almıştır. Orası hicretin 706. senesinde Dımaşk'a geldiğimizde konuk olduğumuz ilk menzildir. Allah orada son nefesimizi verinceye kadar bize afiyet versin. Amin.

İbn Ebi'l-Heyca seksen yaşındayken Mısır yolunda vefat etti. Yaşantısı güzel, arkadaşlığı hoş bir kimseydi. Güzel konuşmaları ve konfeansları vardı.

EMİR CEMALEDİN AKKUŞ EŞ-ŞERİFÎ

Kibeliye beldelerinde genel vali idi. Bu senenin şevval ayında vefat etti. Heybetli, saygın ve satvetli bir kimseydi.

HİCRETİN YEDİYÜZBİRİNCİ SENESİ

Bu sene başında yöneticiler değişmemişti. Yine eskileriydiler. Emir Seyfeddin Salar Şam'da bulunuyordu. Dımaşk naibi ise Efrem'di. Sene başında Emir Kutlubek sahil beldelerinin naibliğinden azledilerek bu göreve Emir Seyfeddin İstedmür atandı. Şemseddin el-Aser, Mısır vezirliğinden azledildi. Seyfeddin Akbacak el-Mansurî Gazze naibli-

ğine atandı. Onun yerine kale naibliğine, Rahbeli Emir Seyfeddin Baha-
dır es-Seycerî atandı.

Safer ayında Tatar elçileri Mısır'dan Dimaşk'a döndüler. Saltanat
naibi, askerler ve halk onları karşıladılar.

Safer ayının ortasında Nuriye Medresesi'nin müderrisliğine Şeyh
Velîyüddin es-Semerkindî'nin yerine Şeyh Sedreddin Ali el-Basravî el-
Hanefî atandı. Ancak o da bu görevde sadece altıgün kaldı. Dört ders
verdi. Beni Sadr Süleyman'dan sonra kendisi de vefat etti. Büyük ve sa-
lih insanlardandı. Günde 100 rekat namaz kılardı.

Rebiyülevvel ayının ondokuzunda çarşamba günü Kadilkudat Ha-
tibü'l-Hutaba Şeyhü'ş-Şüyuh Bedreddin b. Cemâa, sofilerin talebi ve ar-
zusu üzerine Şemsatiye hankâhında oturdu. Bu hadise, Şeyh Yusuf b.
Hameveyh el-Hamevî'nin vefatından sonra olmuştu. Onun bu hankah-
ta oturması sebebiyle sofiler sevinmişler ve çevresinde oturmuşlardı.
kadilkudatlık, hatibü'l-hutabalık ve şeyhü'ş-şüyuhluk gibi üç görevi bir
arada yürüten başka bir şeyh ondan önce görülmediği gibi ondan sonra
günümüze kadar da görülüşü değildir.

Rebiyülevvel ayının yirmidördünde pazartesi günü Kadı Zeyned-
din b. Mahluf el-Malîkî'nin hükmü üzerine el-Feth Ahmed b. Sakafî, Mı-
sır diyarında öldürüldü. Çünkü Kadı Zeyneddin onun şeriatı küçümse-
diği, muhkem ayetleri alaya aldığı, müteşabih ayetlerin birbirleriyle çe-
lişkili olduklarını söylediği, livatayı, şarapçılık ve benzeri haramları
helal saydığı hususunu tesbit etmişti. Fetih, Ahmed b. Sakafî, yanında
toplanan Türklerden ve diğer kavimlerden olan cahil fasıklara bu gibi
haramları helal kılıyordu. Bununla beraber, onun zahiren güzel bir gö-
rünümü, ilimle iştigali, güzel kıyafetleri, elbiseleri ve fazileti vardı. Öl-
dürülmek üzere Kâmiliye Darü'l-Hadisî'nin penceresinin önüne getiril-
diğinde Kadı Takiyyüddin b. Dakikü'l-İd'den yardım isteyerek "Benim
nasıl bir insan olduğumu biliyormusun?" dedi. O da "Sende fazilet oldu-
ğunu biliyorum. Ancak, senin hükmünü Kadı Zeyneddin vermiştir" de-
di. Kadı, valiye onun boynunu vurmasını emretti. Boynu vuruldu ve ke-
sik başı şehirde dolaştırılıp teşhir edildi "Bu, Allah'a ve Rasûlüne dil
uzatanın cezasıdır" diye duyuru yapıldı. Berzâlî, tarihinde şöyle demiş-
tir : "Bu senenin rebiyülevvel ayının ortasında Hama'dan kadı'nın mek-
tubu geldi. Kadı bu mektubunda o günlerde Hama'nın kazalarından bi-
rinde muhtelif hayvanların suretinde iri dolu taneleri yağdığını, bu ta-
nelerden bazısının canavarlara, yılanlara, akreplere, kuşlara, keçilere,
kadınlara, erkeklere benzediğini, aralarında ince uzun taneler de bu-
lunduğunu, bu hususun nahiye kadısının yanında sicilde tesbit edildiği-
ni, sonra bunun sicillerinin Hama kadısına nakledildiğini anlatıyordu.

Rebiyülahir ayının onunda salı günü Zahiriye kapısının yanında
Şeyh Ali el-Hüveyr idam edildi. Çünkü o, Şeyh Zeyneddin es-Semer-

kandî'yi öldürdüğünü itiraf etmişti.

Rebiyülahir ayının ortasında Kadı Bedreddin b. Cemaa, Kemaleddin b. Şerişî'nin yerine Nasiriyetü'l-Cevvaniye Medresesi'nde ders verdi. Zira bu medresenin Dımaşk'taki Şafîi kadısına ait olduğu sicilde tesbit edilmişti. Bu yüzden Kadı Bedreddin burayı İbn Şerişî'nin elinden aldı.

Cemaziyelevvel ayının yirmidokuzunda salı gün Sadr Alaaddin b. Şerefüddin b. Kalanîsî, iki sene ve birkaç günlük esaretten sonra Tatarlardan kurtulup ailesinin yanına geldi. Tatarların yanında bir süre hâpiste kalmış, sonra Cenâb-ı Allah, kendisine lutfedip onu kurtarmıştı. O da bundan sonra ailesinin yanına dönmüş, ailesi onun dönüşüne çok sevinmişti.

HALİFE HAKİM Bİ-EMRİLLAH'IN VEFATI

Bu senenin cemaziyelahir ayının altısında Kahire'den posta geldi. Müminlerin emiri Halife Hakım Bi-Emrillah el-Abbasi'nin vefat ettiğini, kendisinden sonra yerine oğlu Ebu Rebi Süleyman'ın hilafete geçtiğini, yeni halifenin Müstekfi Billah lakabını aldığını, müteveffa halifenin cenazesine insanların yaya olarak katıldığını, cenazenin Sit Nefise'nin mezarının yakınına defnedildiğini, vefat ederken hilafetteki kırk yıllık döneminin kapandığını bildirdi. Posta ayrıca Şemseddin el-Harîrî el-Haneffî'nin Dımaşk kadılığına atandığına, Şerefüddin b. Mezher'in divanların nazırlığına atandığına, Hatuniyetü'l-Cevvaniye Medresesi'nin, saltanat naibinin izniyle Kadı Celaeddin b. Hüsameddin'in elinde bırakıldığına dair fermanı da getirmişti. Cemaziyelahir ayının dokuzunda cuma günü Halife Müstekfi Billah adına hutbe okundu. Vefat eden babasına da Dımaşk Camii'nde rahmet okundu. Nasiriye Medresesi müderrisi Bedreddin b. Cemâa azledilerek cemaziyelahir ayının on-dördünde İbn Şerişî oraya yeniden atandı ve çarşamba günü orada ders verdi.

Şevval ayında Şam'a büyük bir çekirge sürüsü akın etti. Bunlar, ekinleri ve ürünleri yediler. Ağaçlarda yaprak dahi kalmadı. Kupkuru değneye dönüştüler. Böyle bir durum daha önce hiç görülmemişti. Yine bu ayda Hayberli Yahudiler için bir meclis kuruldu. Bunların diğer Yahudiler gibi cizye ödemeleri zorunlu hale getirildi. Bunun üzerine onlar da Rasûlullah (s.a.v)'ın kendilerini cizyeden muaf tuttuğuna dair bir yazı getirdiler. Fakihler bu yazıyı incelediklerinde içindeki düzgün olmayan lafızlardan, tarihlerdeki tahrifattan ve fahiş hatalardan ötürü uydurma olduğunu anladılar. Şeyhü'l-İslâm İbn Teymiye onları sorguladı, hata ve yalanlarını açıkladı. Yazının uydurma ve yalan olduğunu bildirdi. Onlar da neticede cizye ödemeğe mecbur oldular. Önceleri ödemedikleri cizyelerin de kendilerinden tahsil edilmesinden korktular ve

buna razı oldular.

Ben derim ki : Bende bu mektuba baktım. İçinde Sad b. Muaz'ın, Hayber senesinde şahitlik yaptığına dair ifadeyi gördüm. Oysa Sa'd, Hayber senesinden iki yıl önce vefat etmişti. Yazıda şunlar da vardı : "Bunu Ali b. Ebi Talip yazdı". Bu müminlerin emiri Hz. Ali'nin yapmayacağı bir hatadır. Çünkü nahiv ilmi Ebu Esved ed-Düeli vasıtasıyla Hz. Ali'ye dayandırılmaktadır. Ben bu konuda bir risale yazdım ve Kadı Maverdî'nin zamanında cereyan eden hadiseleri o risalede anlattım. Bu çağda arkadaşlarımızın da bu konuda yazıları vardır. el-Havî adlı eserde eş-Şamil' adlı eserin sahibinin kitabında ve başkalarının eserlerinde bu konu anlatılmış ve bu zatlar mezkur yazıdaki hataları açıklamışlardır. Hamd ve minnet Allah'adır.

Bu ayda bir kısım kıskanç kimseler, Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye'nin aleyhinde bulunarak onun hadleri uyguladığını, tazir cezaları verdiğini, çocukların saçlarını traş ettiğini söyleyip şikayetçi oldular. Kendisi de müştekiler hakkında konuştu hatalarını açıkladı. Bundan sonra kargaşa dindi.

Zilkade ayında Dimaşk kalesinde Sis ülkesindeki bazı yerlerin şiddet kullanılarak fethedilmesi sebebiyle günlerce sevinç ve müjde davulları çalındı. Müslümanlar oraları fethetmişlerdi Allah'a hamd olsun.

Bu senede İbn Mezher'in yerine divanların nazırlığına İzzeddin b. Meyser geldi. Zilhicce ayının dördünde salı günü Abdüsseyyid b. Mühezzeb Deyyan adındaki Yahudi, çocuklarıyla birlikte adalet sarayına geldi. Hepsı Müslüman oldular. Saltanat naibi onlara ikramda bulundu. Kendisine hil'at giydirilerek bineğe bindirilmesini, peşinde debbabelelerin yürütülmesini, borazanların çalınmasını ve bu merasimde evine kadar götürülmesini, emretti. Aynı gecede kadı ve ulemanın da katıldığı büyük bir hatim merasimi yapıldı. Orada Abdüsseyyid b. Mühezzeb'in vasıtasıyla, büyük bir yahudi cemaati de İslâm'a girdi. Bayram günü hepsi Müslümanlarla birlikte tekbir alarak camiye gittiler. Halk onlara fazlaca ikramda bulundu.

Zilhicce ayının onyedisinde Tatar elçileri gelip kalede konuk oldular. Üç gün sonra Kahire'ye doğru yola çıktılar. Gidişlerinden iki gün sonra kale naibi Ercüvaş öldü. Ölümünden iki gün sonra da Sis ülkesinde bulunan İslâm askerleri geldi. Bunlar Sis ülkesinin bir kısmını fethetmişlerdi. Saltanat naibi ile askerler onları karşılamaya çıktılar. İnsanlar da adet üzere gezintiye çıktılar. Ve Sis ülkesinden gelen askerlerin muzaffer olarak gelişlerine çok sevindiler.

HİCRETİN YEDİYÜZBİRİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

MÜ'MİNLERİN EMİRİ HALİFE HAKİM Bİ-EMRİLLAH

Hakim Bi-Emrillah Ebu'l-Abbas Ahmed b. Müsterşid Billah el-Hasimî el-Abbasi el-Bağdadi el-Mısri, hicretin 661. senesinin başında Zahiye devletinde halifelğine bey'at edilmişti. Kırk yıl süreyle halifelik yaptı. Bu senenin cemaziyevvel ayının onsekizinde cuma gecesi vefat etti. İkinci namazından sonra Suku'l-Hayl'de cenaze namazı kılındı. Devlet erkânı ve ayan tabakasına mensup kimseler, cenaze törenine ya-ya olarak katıldılar. Vefat etmeden önce oğlu Ebu Rebi Süleyman'ı veliaht tayin etmişti.

MÜ'MİNLERİN EMİRİ HALİFE HAKİM Bİ-EMRİLLAH EL-ABBASÎ'NİN OĞLU MÜSTEKFI BİLLAH'IN HİLAFETE GEÇİŞİ

Kendisinin veliahtlığı kesinleşince hilafete geçtiğine dair yazı yazıldı ve sultanın diğer devlet erkânının hazır bulunduğu mecliste, zilhiccenin yirmibirinde pazar günü fermanı okundu. Mısır ve Şam'a ait beldelerde adına hutbeler okundu. Bu husus posta vasıtasıyla İslâm ülkesinin her tarafına tebliğ edildi.

EMİR İZZEDDİN

Emir İzzeddin Aybek b. Abdullah en-Necibi ed-Düveydarî. Dimaşk valisi idi. Daha önce tabihane emirlerindendi. İdaresi güzeldi. Müddeti uzun sürmedi. Bu senenin rebiyülevvel ayının onaltısında salı günü vefat etti ve Kasyun Mezarlığına defnedildi.

ŞEYH İMAM ALİM ŞEREFUDDİN EBU'L-HASAN

Şerefuddin Ebu'l-Hasan Ali b. Şeyh imam alim, allame, hafız, fakih Takiyyüddin Ebu Abdillah Muhammed b. Şeyh Ebu'l-Hasan Ahmed b. Abdullah b. İsa b. Ahmed b. Muhammed el-Yoninî. Baalbekli idi. Kardeşi Şeyh Kutbeddin b. Şeyh el-Fakih'ten daha büyüktü. Kendisi hicretin 621. senesinde doğdu. Babası ona çok hadis okudu. Kendisi de hadis ilmiyle meşgul oldu. Fıkıh öğrendi. Çok huşulu, abid ve ilmiyle amel eden bir kimseydi. Kendisi kütüphanede iken yanına bir adam gelmiş ve bir değnekle başına vurmuş, sonra bıçaklamıştı. Bu yüzden günlerce hasta yattı. Sonra ramazanın yirmibirinde perşembe günü Baalbek'de Allah'ın rahmetine kavuştu ve Bâb-ı Batha Mezarlığına defnedildi. Alim,

ilmiyle amel eden, hadisleri hıfzeden, insanların, yanına gidip gelen, mütevazı, güzel davranışlı, mürüvvetli bir kimse olmasından dolayı insanlar onun vefatına çok üzüldüler. Allah onu rahmetiyle örtsün.

SADR ZİYAÜDDİN

Sadr Ziyaüddin Ahmed b. Hüseyin b. Şeyh es-Sülamiye. Daha sonraları Şam ve Mısır'da ordu nazırlığına atanan Kutbeddin Musa'nın babasıdır. Kendisi bu senenin zilkade ayının yirmisinde, salı günü vefat etti ve Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Revahiye Medresesi'nde taziyet meclisi kuruldu.

ALEMÜDDİN ERCÜVAŞ

Büyük emir, komutan, mücahit Alemüddin Ercüvaş b. Abdullah el-Mansurî. Şam'daki kale naibi idi. Heybetli, himmetli, şehametli, iyi niyetli bir kimseydi. Tatarların Kazan han zamanında Şam'ı ele geçirişleri esnasında bu zat kaleyi Müslümanların bir sığınağı olarak muhafaza etmişti. Kaleyi Tatarlara karşı savunmuştu. Kendisi orada gözü açılıp kapanan bir asker bulunduğu sürece kaleyi düşmanlara teslim etmemeye kesin söz verdi. Diğer Şam kaleleri de bu hususta ona uydular. Kale komutanları onu örnek aldılar. Bu senenin zilhicce ayının yirmiikisinde cumartesi gecesı kalede vefat etti. Cumartesi kuşluk vakti cenazesi kaleden çıkarıldı. Cenaze manazı kılındı. Saltanat naibi ve asları cenaze merasiminde hazır bulundular. Sonra cenazesi Kasyun Mezarlığı'na götürüldü. Oradaki türbesine defnedildi. Allah kendisine rahmet etsin.

EBERKUHI EL-MISRI

Büyük bir alimdi. Dayanaktı. Hadis toplamak amacıyla çeşitli beldelere seyahat eden ve selef-i salihinin son halkalarındandı. Şeceresi şöyledir : Şihabüddin Ebu'l-Meali Ahmed b. İshak b. Muhammed b. Müeyyed b. Ali b. İsmail b. Ebi Talip el-Eberkuhi el-Hemedanî. Hicretin 615. senesinin receb ya da şaban ayında Şiraz'a bağlı Eberkuh'ta dünyaya geldi. Birçok ulemadan hadis dinledi. Onlardan icazet aldı. Letafetli, muktedir ve güzel bir alimdi. Hacıların çıkışından dört gün sonra bu senede Mekke'de vefat etti. Allah kendisine rahmet etsin.

MEKKE EMİRİ ŞERİF EBU NÜMEY

Şerif Ebu Nümev Muhammed b. Emir Ebu Sa'd Hasan b. Ali b. Kade el-Hasenî. Kırk seneden beri Mekke emiri idi. Yumuşak huylu, ağırbaşlı, iyi görüşlü, idaresi güzel, akıllı, mürüvvetli bir kimseydi. Bu

senede katibi İsmail b. Ömer b. Kesir el-Kureşî el-Mısırî eş-Şafî'nin bir çocuğu doğdu. Allah onu affetsin. Doğrusunu noksanlıklardan münez-zeh olan yüce Allah daha iyi bilir.

HİCRETİN YEDİYÜZİKİNCİ SENESİ

Bu sene başında İslâm ülkesinin yöneticileri önceki senede adları geçen kimselerdi. Safer ayının ikisinde çarşamba günü Antarsus yakınlarındaki Arvad adası fethedildi. Burası sahildeki Müslümanlara karşı en fazla zarar veren mekanlardandı. Mısır diyarından gemiler buraya hücum ettiler. Gemilerin peşinden Trablus askerleri de hücum ettiler. Neticede günün ortasında fethedildi. Allah'a hamd olsun. Müslümanlar buranın 2.000'e yakın yerlisini öldürdüler, 500 kadarını esir aldılar. Burası fethedilmekle, sahildeki bütün beldeler fethedilmiş oldu. Müslümanlar, buranın ahalisinin şerrinden kurtulmuş oldu.

Bu senenin safer ayının onyedisinde perşembe günü posta Dımaşk'a ulaştı. Kadilkudat İbn Dakikü'l-İd'in vefat ettiği haberini getirdi. Postanın getirdiği bir mektup, sultan tarafından gönderilmiş olup Kadilkudat İbn Cemâa'ya hitaben yazılmıştı. Bu mektupta sultanın kadilkudat'a saygıları, hürmetleri ifade ediliyor ve Mısır'daki kadılık görevine başlaması için sultan tarafından Mısır'a davet ediliyordu. Kadilkudat İbn Cemâa da bu göreve başlamak için Mısır'a gitmek üzere hazırlık yaptı. Yola çıkarken saltanat naibi Efrem ile ehli hall ve akd da onu uğurladılar. Halkın önde gelenleri de onu uğurlamaya gitmişlerdi. İbn Dakikü'l-İd'in biyografisi, vefatlardan bahsedilirken nakledilecektir.

Kadı İbn Cemâa, Mısır'a ulaşınca sultan ona aşırı derecede saygı gösterip ikramda bulundu. Ona yün bir hil'at giydirdi. 3.000 dirhem değerinde bir katır verdi. O da rebiyülevvel ayının dördünde cumartesi günü Mısır'da yeni görevine başladı.

Rebiyülevvel ayı sonlarında Tatar elçileri Mısır'a gitmek üzere çıktıkları yolculukta Dımaşk'a ulaştılar. Şerefüddin el-Fezarî de rebiyühir ayının sekizinde perşembe günü Zahirîye Darü'l-Hadisî'nin şeyhliğine başladı. Bu görevde daha önce Şerefüddin Nasih Ebu Hafs Ömer b. Muhammed b. Ömer b. Hasan b. Hacı İmam el-Farisî bulunuyordu ve bu zat bu senede yetmiş yaşında vefat etti. İyilik ve güzel ahlâkıyla tanınmıştı. Allah kendisine rahmet etsin.

Sözünü ettiğimiz, Şeyh Şerefüddin medresede faydalı bir ders verdi. Dersinde ayândan bir grup insan hazır bulundu.

Cemaziyelevvel ayının onbirinde cuma günü Kadilkudat Necmeddin b. Sasarî, İbn Cemâa'nın yerine Şam kadılığına atandı ve kendisine bu görevi sebebiyle hil'at giydirildi. Farikî'ye de hatiplik hil'atı giydirildi. Emir Rükneddin Baybars el-Alavî'ye de divanların başkanlığına

atanması sebebiyle hil'at giydirilmiş, insanlar bu zevatı tebrik etmişlerdi. Saltanat naibi ve ayân, Maksurede hazır bulunmuşlar, hutbe dinlemişlerdi. Cuma namazından sonra İbn Saserî'nin atanma fermanı okundu. Sonra kendisi Kemaliye penceresinin yanında oturmuş, fermanı orada, ikinci kez okumuştu. Cemaziyelevvel ayında saltanat naibinin eline uydurma bir mektup geçti. Bu mektupta anlatıldığına göre Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye, Kadı Şemseddin b. Harirî ve saltanat kapısında bulunan ümerâ ve havastan bir kısım insanların Tatarlarla işbirliği yaptıkları, onlarla mektuplaştıkları, Kıpçak'ı Şam'a naib olarak tayin ettirme amacında oldukları, Şeyh Kemaleddin b. Zemlekânî'nin de Emir Cemaleddin el-Efrem'in durumlarını onlara bildirdiği, Kemaleddin b. Attar'ın da bu komplo içinde yer aldığı anlatılıyordu. Saltanat naibi mektuba iyice bakınca uydurma olduğunu anladı. Bunu kimin yazdığını ortaya çıkarmak için araştırma yaptırdı. Mektubu düzenleyenin Emevi Camii'nin sahabe mihrabının yanındaki odada yaşayan yoksul Yafuri adında biri olduğu, arkadaşınınınsa Ahmet el-Ganarî olduğu belirlendi. Bu ikisi fuzuli işlerle uğraşmak ve kötülükle tanınmışlardı. Beraberlerinde bu mektubun müsveddesi de bulundu. Saltanat naibi bunun kesinlik kazandığını görünce ikisini de şiddetle cezalandırdı. Sonra ikisini ortadan böldü. Bu mektubu kendilerine yazan Tac el-Menadilî'nin de elini kesti. Cemaziyelahir ayı sonlarında Emir Seyfeddin Balaban el-Cevkendar el-Mansurî, Ercüvaş'ın yerine kale naibliğine intikal etti.

DENİZDEN ÇIKAN ACAİP BİR YARATIK

Şeyh Alemüddin el-Berzali tarihinde şöyle demiştir :

"Kahire'den gelen mektuplardan birinde şöyle bir olaydan bahsedildiğini gördüm : Cemaziyelahir ayının dördünde perşembe günü denizden acaip bir yaratık çıktı. Munufiye arazisinin sınırlarında Münye Mes'ud ile İstebari ve Rahip mıntıkaları arasında orta yerde kıyıya çıkan yaratığın evsafı şöyleydi:

Rengi mandaninki gibiydi, ama tüysüzdü. Kulakları deve kulakları gibiydi. Gözleri ve tenasül organı dişi deveninki gibiydi. Tenasül organının üzerinde birbuçuk karış uzunluğunda balık kuyruğu gibi bir kuyruğu vardı. Boynu da içi saman doldurulmuş tenin denen efsane yaratığının boyunun kalınlığındaydı. Ağza ve dudakları ise yün dikme aleti gibiydi. Dört tane sivri dişi vardı ki, bunların ikisi üst çenede, ikisi de alt çenede idi. Her birinin uzunluğu bir karıştan azdı. Ama iki parmak kalınlığındaydı. Ağzında kırksekiz azı dişi vardı. Herbir dişi bir satranç pyonu iriliğindeydi. Ellerinin karından yere kadar olan uzunluğu ikibuçuk karıştı. Dizi ile tırnağı arası yılan karnı gibi sarı ve kıvrıkcıktı. Tırnakları lenger gibi yuvarlak ve dairemsiydi.

Deve tabanı gibi dört tabanı vardı. Sırtının eni ikibuçuk zira kadardı. Ağzı ile kuyruğu arasındaki uzunluk onbeş ayaktı. Karnında üç mide vardı. Eti kırmızı olup balığın eti gibi yağlıydı. Tadı da deve etinin tadındaydı. Derisi dört parmak kalınlığında olup, kılıç tesir etmeyecek kadar kuvvetliydi. Derisi herbiri bir saat taşıyabilen beş deveye yükletilerek kalede bulunan sultanın huzuruna götürüldü. İçine saman doldurarak tıpkı canlı bir hayvan gibi sultanın önünde durdurdular. Doğrusunu Allah bilir”

Receb ayında Tatarların Şam'a girmeye niyetlendiklerine dair haberler birbirini teyid etti. Halk bu durumdan paniğe kapıldı, şiddetli de-recede korktular. Namazlarda hatipler kunut okudular. Buharî de okundu. İnsanlar Şam'ı bırakarak Mısır'a, Kerek'e ve müstahkem kalelere göçmeğe başladı. Mısır askerlerinin istenilen zamanda gelmeyip geçikmesi yüzünden de korkuları daha şiddetlendi. Receb ayında Necmeddin b. Ebü't-Tıb, Eminüddin Süleyman'ın yerine hazine nazırlığı görevine başladı.

Şaban ayının üçünde cumartesi günü İbn Cemâa'dan sonra şeyhü's-şüyûhluk görevine Kadı Nasirüddin Abdüsselam başladı. O zamana kadar bu görevi Cemaleddin ez-Zer'î geçici olarak yürütüyordu.

Şaban ayının onunda cumartesi günü sultanın askerlerle birlikte Tatarların hakkından gelmek üzere Mısır'dan yola çıktığına dair müj-deyi halka iletmek için kalede ve ümera kapılarında sevinç davulları çalındı. Aynı günde Garaz vak'ası da meydana geldi şöyle ki:

Aralarında İstedmür, Bahadır Ahi, Geçgin ve Gurlu el-Adil'nin de bulunduğu bir grup İslâm ümerası, herbirinin maiyetinde din kılıcı olan 1.500 süvari bulunmak üzere 7.000 kişilik Tatar ordusuyla karşılaştılar. Savaşmaya başladılar. Müslümanlar sabrû sebat gösterdiler. Cenâb-ı Allah onlara yardım etti. Tatarları bozguna uğrattı. Bunlar, Tatarlardan bir kısmını öldürdüler. Bir kısmını esir aldılar. Bu durumu gören diğerleri de arkalarını dönüp kaçtılar. Müslümanlar onlardan çok miktarda ganimet elde ettiler. Salimen döndüler. Cenâb-ı Allah'ın kendilerine şehitliği ikram ettiği kimseler hariç, Müslümanların kaybı olmamıştı. Bu husus bir tezkireyle bildirildi. Sonra şaban ayının ortasında perşembe günü esirler de getirildi. O gün, Hristiyanların bayramıydı.

ŞAKHAP SAVAŞI'NIN BAŞLANGICI

Şaban ayının onsekizinde aralarında Emir Rükneddin Baybars el-Caşnigir, Mansurî Saray'ının üstadı olarak bilinen Emir Hüsameddin Laçın, Emir Seyfeddin Giray el-Mansurî'nin de bulunduğu bir grup Mısır askeri geldi. Bunlardan sonra da aralarında Bedreddin Silahtar ve Aybek el-Haznedar'ın da bulunduğu ikinci bir grup geldi. Böylece gönül-

ler rahatladı. İnsanlar güven duymaya başladılar. Ama o zamana kadar Haleb, Hama, Humus ve o yörelerdeki bir çok insan göç etmiş, Haleb ve Hama askerleri Humus'a doğru gerilemişti. Bundan sonra Tatarların kendilerine aniden baskın yapmasından korkarak şaban ayının beşinde pazar günü Merc'e gelip konakladılar. Tatarlar da Humus ve Baalbek'e ulaştılar. O arazide çok bozgunlar yaptılar. Fesat çıkardılar. İnsanlar büyük bir tedirginliğe maruz kalıp şiddetli derecede korkuya kapıldılar. Şehirde güvenlik altüst oldu. Çünkü diğer askerlerle birlikte sultanın gelişi gecikmişti. Halk "Şam askerleri, bu Mısırlılarla birlikte çok sayıdaki Tatar ordusuna karşı koyamaz" diyordu. Tek çareleri konak, konak onlar karşısında ric'at etmeleri idi. İnsanlar uçurulan yaygaraları dillerine doladılar. Mezkur pazar günü emirler meydanda toplanarak düşmana karşı koymak hususunda birbirlerine yemin edip söz verdiler. Kendilerini cesaretlendirdiler. Şehirde duyuru yaptırılarak hiç kimsenin başka yere göç etmemesi istenildi. İnsanlar sükunet buldular. Kadılar camide oturarak fukaha ve halk tabakasından olan bir kısım kimselere savaş hususunda yemin verdiler. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye de Hama'dan gelen askerlerin yanına gitti. Katia'da onlarla buluştu. Düşmana karşı koyma hususunda ümeranın ve halkın yaptığı yemini onlara bildirdi. Onlar da uygun bulup düşmana karşı kendilerinin de savaşacaklarına dair yemin ettiler. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye bu hususta emirlere ve insanlara yeminle teyid ederek "Bu defa siz muzafer olacaksınız" diyordu. Emirler de kendisine "İnşaallah de" deyince o şu cevabı veriyordu : "Olursa anlamında değilde, muhakkak olacak anlamında inşaallah diyorum"

Bu konuda dinleyicilere Allah'ın kitabından bazı ayetleri okuyarak te'vil ediyordu. Mesela şu ayet-i kerimeyi de onlara okumuştı:

«Kim kendisine verilen kadar ceza verirse ve kendisine yine de saldırlırsa, and olsunki Allah ona, yardım edecektir.» (el-Hac, 60).

İnsanlar, Müslüman olduklarını söyleyen ve imama karşı isyan etmeyen bu Tatarlarla hangi şer'i hükme dayanılarak savaşılacağı konusunu kendi aralarında tartışmaya başlamışlardı. İmama karşı asi sayılmazlardı. Çünkü hiç bir zaman onun itaatine girmemişlerdi ki sonra ona muhalefet etmiş sayılınsınlar. Bunun üzerine Şeyh Takiyyüddin "Bunlar Ali'ye ve Muaviye'ye karşı çıkan Haricilere benzemektedirler. Çünkü hariciler, halifelğe kendilerinin Ali'den de Muaviye'den de daha lâıyk oldukları görüşündeydiler. Bu Tatarlarsa kendilerini Müslümanlara nisbetle hakkı yerine getirme hususunda daha yetkili görmektedirler. İşledikleri günah ve zulümlerden ötürü Müslümanları ayıplıyorlar, ama kendileri kat kat fazlasını irtikab ediyorlar" dedi. Alimler ve halk, İbn Teymiye'nin bu açıklamasıyla hakikatı anladılar. İbn Teymiye sözüne devamla şöyle diyordu : "Beni, onların tarafında başımda Mushaf-ı

Şerif bulunduğu halde de görseniz yine öldürün.” bunun üzerine halk, Tatarlarla savaşıma hususunda cesaretlendi. Moralleri güçlendi. Azimleri bilendi. Allah'a hamd olsun.

Şaban ayının yirmidördüncü gününde Şam askerleri harekete geçti ve Kesve taraflarındaki Cesvere'de ordugah kurdu. Beraberlerinde kadılar da vardı. Onlar hakkında iki ayrı düşünce grubuna ayrıldılar. Kimi onların savaşmak için bir yer seçmek üzere gittiklerini sanıyordu. Çünkü Merc'in her tarafının sular altında kaldığını orada savaşılamayacağını söylüyorlardı. Kimi de kaçıp sultana ulaşmak amacıyla o taraflara gittiklerini söylüyordu. Perşembe gecesı Kesve tarafına gittiler. Onların kaçtıkları hususunda insanların zannı kuvvetlendi. Tatarlar da Kare'ye ulaşmışlardı. Başka bir rivayete göre ise Katia'ya ulaşmışlardı. İnsanlar bu durumdan korkup paniğe kapıldılar. Köylerde ve kasabalarda hiç kimse kalmadı. İnsanlar kaleye ve şehre doldular, evler ve yollar insanla dolup taşı. İzdiham meydana geldi. Düzen bozuldu. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye bu ayın perşembe gününün sabahında büyük bir zorlukla Babü'n-Nasır'dan gelebildi. Beraberinde bir grup insan da vardı. Bunlar savaşmak istiyorlardı. Ama başkaları, Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin kaçmak için oradan çıktığını zannetmişti. Bu yüzden bazı kimseler onu kınayarak “Sen bizi kaçırmaktan men ettin, ama sen kendin şehirden kaçyorsun. Bu nasıl iştir?” demiş, ancak Şeyh Takiyyüddin onlara cevap vermemişti. Şehirde yönetici ve hakim kalmamıştı. Hırsızlar ve serseriler evlere ve bahçelere dalarak tahrip ediyorlar, ele geçirebildikleri malları yağmalıyorlar, olgunlaşmadan önce erikleri, baklaları, buğdayları ve sair sebzeleri devşiriyorlardı. İnsanlar ordu- dan haber alamıyordu. Kesve'ye kadar yollar kesilmiş, şehirde ve kasabalarda ıssızlık hakim olmuştu. İnsanların hiç işi gücü yoktu, sadece minarelere çıkarak sağa sola ve Kesve taraflarına bakıyorlar, bazan “Bir toz bulutu gördük” diyorlar ve bunun Tatarlara ait olmasından korkuyorlardı. Sayılarının çokluğu, teçizatlarının mükemmelliğine rağmen kaybolan ordularından hayret ederek “Bunlar nereye gittiler?” diyorlar ve Cenâb-ı Allah'ın onlara neler yaptığından habersizdiler. Ümitler kesildi. İnsanlar dua ve niyazı sıklaştırdılar. Namazlarda, namaz dışında, her halükârda Allah'a yalvarıp yakardılar. Günlerden şabanın yirmidokuzu ve perşembe günü idi. İnsanlar korku ve panik içindeydiler. Bunu anlatmak adeta imkânsızdır. Ama genişlik pek yakındaydı. Çokları bunu biliyordu. Nitekim Ebu Rezi'nin hadisinde şöyle denilmiştir :

“Kulların genişliğe kavuşması yakın iken ümitsizliğe düşmesinden Rabbin hayret eder. Şiddetli ümitsizliğe kapıldığınız anda O, genişliğin yakın olduğunu bildiği için size güler.”

Bugünün akşamında Dımaşk ümerasından Emir Fahreddin İyaz el-Merkibî Dımaşk'a geldi. İnsanlara hayırlı müjdeyi verdi. Şöyle ki: "Sultan, Mısır ve Şam askerlerinin bir araya geldiği vakitte ordugaha ulaştı ve şehirde Tatarlardan birinin bulunup bulunmadığına bakmam, gerekli keşifleri yapmam için beni buraya gönderdi. Görüyorum ki onun istediği gibi bir tek Tatar dahi burada yoktur ve buraya onlardan hiç kimse gelmemiştir" dedi. Tatarlar Dımaşk'a gelirlerken Mısır askerlerine doğru yönelmişler ve şehre girmemişler, şehirle ilgilenmemişlerdi. Mısır askerlerine doğru yöneldiklerinde "Eğer galip olursak zaten Dımaşk şehri bizim olacaktır. Ama mağlup olursak o zamanda Dımaşk şehrine zaten ihtiyacımız kalmaz" demişlerdi. Emir Fahreddin İyaz'ın keşif için Dımaşk'a gelmesi, halkın gönlünü rahatlatmak için şehirde duyuruldu. Sultanın da orduya ulaştığı haberi halka ulaştırıldı. İnsanlar rahatlayıp kalpleri sakinleşti. Cuma gecesi Kadı Takiyyüddin el-Hanbelî havanın bulutlu oluşu nedeniyle hilal görülmediğinden ötürü ramazanın başladığını hükme bağladı, kandiller asıldı. Teravihler kılındı. Ramazanın başlaması ve bu ayda bereketlerin çokluğu sebebiyle insanlar sevindiler. Cuma günü ise insanlar şiddetli bir korkuya ve tassa kapıldılar. Çünkü onlar kendilerine gelen haberden bihaber idiler. Onlar bu halde iken Emir Seyfeddin Gurlu el-Adilî gelip kale naibiyle görüştü. Sonra çabucak ordugaha döndü. İnsanlar onun kale naibine neler söylediğini bilemediler. Bunun üzerine halk arasında çeşitli dedikodular ve yalan haberler dolaşmaya başladı.

ŞAKHAP SAVAŞI

Cumartesi günü insanlar hâlâ korku ve sıkıntı içinde sabahladılar. Minarelere çıktıklarında, askerler ile düşmanın bulunduğu tarafta siyah bir toz bulutu gördüler. Savaşın o günde yapılacağına kesin olarak kanaat getirdiler. Bunun üzerine mescitlerde ve şehrin her tarafından Aziz ve Celil olan Allah'a dua edip niyazda bulundular. Kadınlar ve küçükler de evlerin damlarına çıkarak saçlarını başlarını yolup feryad-ü figan ettiler. Şehirde büyük bir velvele ve gürültü meydana geldi. O günde şiddetli sağanak yağmurlar yağdı. Sonra insanlar sakinleştiler. Öğleden sonra camide cumartesi gününün saat ikisinde Şam askerleriyle Mısır askerlerinin Mercüssifir'de sultanın maiyetinde toplandıklarına dair tezkere okundu. Tezkerede halkın dua etmesi, kaleyi muhafaza etmesi, surlara bekçilik etmesi isteniliyordu. Bunun üzerine halk minarelere ve şehrin her tarafına yayıldı. Gün böylece sonra erdi. O gün tedirginlik verici korkunç bir gün olmuştu. Pazar günü sabahleyin insanlar Tatarların bozguna uğradıklarından bahsetmeye başladılar. Halk Kesve tarafına gitti. Döndüklerinde ellerinde epeyi kazanç ve gelir vardı.

Ayrıca öldürülen Tatarların kesik başlarını da getirmişlerdi. Tatarların kılıçtan geçirildiklerine dair haberler peyder pey geliyordu. Nihayet bu işin kesinlik kazandığı anlaşıldı. Ama insanlar şiddetli korkularından ve Tatarların çokluğundan ötürü bu haberleri hâlâ doğrulamıyorlardı. Öğleden sonra sultanın kale naibine gönderdiği mektup geldi. Bu mektupta cumartesi günü öğlen vakti Şakhap'ta ve Kesve'de askerlerin toplandığı bildiriliyordu. İkindiden sonra sultanın naibi Cemaleddin Akkuş el-Efrem'den yine kale naibine bir tezkere geldi. Bu tezkerede cumartesi günü ikindiden itibaren başlayan savaşın pazar günü saat ikiye kadar devam ettiği, gece gündüz Müslüman askerlerin kılıçlarının Tatar boynunu vurmaya devam ettiği, Tatarların kaçıp firar ettikleri, dağlara ve yüksek tepelere sığındıkları, az bir kısmı müstesna olmak üzere çoklarının kılıçtan kurtulamadığı bildiriliyordu. Akşam olunca insanların kalbleri rahatlamış, gönülleri bir hoş olmuş, bu büyük fetih ve kutlu zafer sebebiyle sevinmişlerdi. Mezkur günün sabahında da kalede sevinç ve müjde davulları çalınmıştı. Öğleden sonra göçmenlerin kaleden çıkmaları gerektiği, sultanın oraya konuk olacağı ilan edildi. Bunun üzerine göçmenler kaleden çıkmaya başladılar.

Aynı dördünde pazartesi günü insanlar Kesve'den Dımaşk'a döndüler. Halka zafer müjdesini verdiler. Aynı günde Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye de arkadaşlarıyla birlikte cihaddan dönerek şehre girdiler. İnsanlar onun gelişine sevindiler. Ona dua ettiler. Onun vasıtasıyla Cenâb-ı Allah'ın Müslümanlara bahsettiği hayırdan dolayı kendisini tebrik ettiler. Çünkü Şam askerleri, sultana gidip onu Dımaşk'a cihad için gelmeye teşvik etmesi için rica etmişlerdi. O da sultanın yanına gitmiş; Mısır'a dönmek üzere iken tekrar cihad için Dımaşk'a gelmeye teşvik etmişti. O ve sultan birlikte Dımaşk'a gelmişlerdi. Sultan ondan, savaşta kendisinin yanında kalmasını istemiş, Şeyh Takiyyüddin de ona "Kişinin kendi kavminin bayrağının altında durması sünnet gereğidir. Biz Şam askerlerindemiz. Ancak onların yanında dururuz" demişti. Sultanı savaşa teşvik etmiş, muzaffer olacağını ona müjdelemiş ve yemin ederek "Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a yemin ederim ki bu defa siz muzaffer olacaksınız" demişti. Emirler kendisine "Böyle derken inşaallah de" deyince o da şu cevabı vermişti : "Olabilir anlamında değil de muhakkak olacak anlamında inşaallah diyorum."

Böyle dedikten sonra halka, savaştıkları sürece oruç tutmamalarını, oruçlu iseler oruçlarını bozmalarını söyledi. Bu hususta fetva verdi. Kendisi de orucunu bozdu. Askerlerin ve emirlerin yanına gidiyor. Elinde bulunan bir şeyi yiyordu ki, oruçlarını açıp kuvvetlenmelerinin, savaş hususunda güçlenmelerinin oruçlu iken başkalarına mağlup olmaktan daha faziletli olduğunu anlasınlar. Şamlılara da şu hadisi okuyup manasını açıklıyordu : "Siz yarın düşmanın karşısına çıkacaksınız.

Oruç bozmanız daha da kuvvetlenmenize yarar.”

Peygamber (s.a.v), Ebu Said el-Hudrî'nin rivayet ettiği hadiste de anlatıldığı gibi Mekke fethi senesinde sahabilerin cephede iken oruç tutmamalarını emretmişti. Halife Ebu Rebî Süleyman, bu savaşta sultanın yanında bulunuyordu. Askerler saf düzenine girip karşı karşıya geldiklerinde ve savaşa giriştiklerinde sultan büyük bir sebat gösterdi. Kaçmanın diye atının zincire vurulmasını emretti. Bu alanda dururken yüce Allah'a bey'at etti. Çok büyük olaylar cereyan etti. O günde aralarında saltanat konağının üstadı Emir Hüsameddin Laçin er-Rumî'nin de bulunduğu, önde gelen emirler öldürülmüşlerdi. Bu arada sekiz öncü komutanı, Selaheddin b. Melik Said Kamil b. Said b. Salih İsmail ve diğer bir grup büyük komutanlar da şehid edilmişlerdi. Bundan sonraki günde ikindiye yakın bir zamanda Müslümanlar muzaffer oldular. Düşmana karşı galip oldular. Hamd ve minnet Allah'adır.

Geceleyin Tatarlar yüksek yerlere, tepelere ve dağlara sığındılar. Müslümanlar onları çembere aldılar. Kaçmalarına mani oldular. Fecre kadar onlara ok yağdırdılar. Sayılarını ancak Aziz ve Celil olan Allah'ın bildiği miktarda Tatar askerini öldürdüler. Onları ipe bağlayıp getiriyor ve boyunlarını vuruyorlardı. Sonra Tatarların bir kısmı kaçmaya yeltendi. Sadece az bir kısmı kurtulabildi. Sonra Tatar askerleri vadilere ve ölüm çukurlarına yuvarlanmaya başladılar. Bir kısmı da karanlık yüzünden Fırat'a düşüp boğuldu. Böylece Cenâb-ı Allah, Müslümanların üzerindeki büyük bir sıkıntıyı giderdi. Hamd ve minnet Allah'adır.

Sultan, ramazan ayının başında salı günü Dımaşk'a girdi. Önünde halife gitmekteydi. Şehir süslenmişti. Müslümanlar, Hristiyanlar ve Yahudiler bu duruma çok sevindiler. Sultan, Kasr-ı Ablaka ve Meydana indi. Sonra perşembe günü kaleye intikal etti. Orada cuma namazını kıldı. Beldelerin naiblerine hil'at giydirdi ve onlara, beldelerine dönmelerini emretti. Gönüllerini aldı. Ümitsizlik gitti, insanlar rahatladı. Kalbleri sakinleşti. Sultan, İbn Nahhas'ı Medine valiliğinden azletti. Yerine Emir Alaeddin Aydoğdu Emir Alem'i tayin etti. Has valisi Sarı-müddin İbrahim'i Berr valiliğinden azlederek yerine Emir Küçük Hüsameddin Laçin'i atadı. Sonra ramazan ayını bitirip Dımaşk'ta bayram ettikten sonra şevvalin üçünde salı günü Mısır'a döndü.

Sufiler, Dımaşk naibi Efrem'den kendileri için, Safiyyüddin el-Hindî'yi Şeyhü's-Şüyûhluk makamına atamasını talep ettiler. O da bu talebi yerine getirdi. Safiyyüddin de şevvalin altısında cuma günü Nasırüddin b. Abdüsselam'ın yerine bu göreve başladı.

Sultan, şevvalin yirmiüçünde salı günü Kahire'ye girdi. O gün mahşeri andıran ve görülmesi gereken muazzam bir gündü. Kahire çok süslenmişti.

Bu senenin zilhicce ayının yirmiüçünde perşembe sabahı büyük bir

deprem meydana geldi. Depremi şiddeti Mısır diyarında hissedilmişti. Bu yüzden denizler dalgalanmış, gemiler kırılmış, evler yıkılmış, sayılarını ancak Allah'ın bildiği çok miktarda insan ölmüş, duvarlar çatlamıştı. O çağlarda böylesine şiddetli bir deprem meydana geldiği görülmemişti. Şam'da da biraz sarsıntı hissedilmişti. Ancak buradaki sarsıntı diğer beldelere nisbetle çok hafif olmuştu.

Zilhicce ayında Şeyh Ebu'l-Velid b. Hac el-İşbilî el-Malikî, Şeyh Şemseddin Muhammed es-Sinhacî'nin vefatından sonra Dımaşk Camii'ndeki Malikîler mihrabının imamlığı görevine başladı.

HİCRETİN YEDİYÜZİKİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

İBN DAKİKÜ'L-İYD

Şeyh imam, alim, allame, hafız, kadilkudat Takiyyüddin b. Dakikü'l-İyd el-Kuşeyrî. Mısırlıydı. Hicretin 625. senesinin şaban ayının yirmibeşinde cumartesi günü Hicazın Yenbu şehri kıyısında doğdu. Çok miktarda hadis dinledi. Hadis toplamak amacıyla çeşitli beldelere seyahatlerde bulundu. Hadis tahric etti. Bu hususta senet ve metinleri ile birçok hadis musannafatı hazırladı. Bunlar eşsiz ve faydalı eserlerdi. Kendi zamanında ilim reisliği payesini aldı. Akranlarının fekvine çıktı. Başka yerlerden talebeler ders almak için yanına gelirlerdi. Birçok mekânda ders verdi. Sonra hicretin 695. senesinde Mısır diyarının, kadılığına ve Kâmiliye Darü'l-Hadisnin hocalığına atandı. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye kendisiyle görüştü. Takiyyüddin b. Dakikü'l-İyd ondaki ilimleri görünce ona; "Senin gibi başkasının yaratılacağını zannetmiyorum!" dedi. Ağır başlı, az konuşan, çok faydalı, çok bilgili, birçok ilme vakıf, dindar ve nezih bir kimseydi. Yüksek derecede şiir yazardı. Bu senenin safer ayının onbirinde cuma günü vefat etti. Aynı günde cenaze manazı, Suku'l-Hayl'de kılındı. Cenaze merasiminde saltanat naibi ve emirler hazır bulundular. Küçük Kurafa Mezarlığı'na defnedildi. Allah kendisine rahmet etsin.

ŞEYH BURHANEDDİN EL-İSKENDERÎ

İbrahim b. Felah b. Muhammed b. Hatim. Hadis dinledi. Dindar ve faziletli bir kimseydi. Hicretin 636. senesinde doğdu. Bu senenin şevval ayının yirmidördünde salı günü altmışbeş yaşındayken vefat etti. Vefatından birkaç ay sonra şu meşhur zat da vefat etmişti.

SADIR CEMALEDDİN B. ATTAR

Kırk seneden beri sicil katipliği yapmaktaydı. Bu senede vefat etti. Yüce Allah kendisine rahmet etsin, amin.

EBU'L-ABBAS AHMED B. EBU'L-FETH

Şeceresi şöyledir : Ahmed b. Ebu'l-Feth Mahmud b. Ebi'l-Vahş Esed b. Sülame b. Fityan eş-Şeybanî. Ebu'l-Abbas onun künyesiydi. Hayırlı, seçkin, takvası güzel insanlardandı. Kasyun Mezarlığı'ndaki mağaranın altında bulunan türbelerine defnedildi. Kendilerine çok iyilik ve ihsanı dokunduğu için vefatı yüzünden insanlar çok üzölmüşlerdi. Allah ona rahmet etsin.

MELİKÜ'L-ÂDİL ZEYNEDDİN KUTBOĞA

Bu senede Hama naibi iken vefat etti. Daha önce Serhat valiliği yapmıştı. Kurban bayramı ve aynı zamanda cuma günü vefat etti. Nasirî hankâhının batısında Adiliye denen Sefih Mezarlığı'ndaki türbesine nakledildi. Burası pencereîi, kapılı, kuleli güzel bir türbedir. Buraya bir çok gelir getirici vakıflar tahsis edilmişti. Kur'an okuyan, ezan okuyan, imamlık yapan ve diğçer görevleri ifa eden kimselerin maaşları bu vakıflarca ödeniyordu. Zeyneddin Kutboğa, Mansuriye devleti zamanında büyük emirlerdendi. Eşref Halil b. Mansur'un öldürölmesinden sonra ülkeye hakim oldu. Sonra Laçın, hakimiyeti onun elinden aldı. Kendisi de Dimaşk kalesinde oturdu. Daha sonra Serhad'a göçtü. Laçın'ın öldürölmesine kadar orada kaldı. Laçın öldürölünce Melik Nasır b. Kalavun tahta geçti ve Zeyneddin'i Hama naibliğine tayin etti. Niha-yet bu senede Hama naibi iken vefat etti. Hayırlı, âdil, çokca ihsan eden, iyilik seven hükümdarlardan, emir ve naiblerdendi. Allah rahmet etsin.

HİCRETİN YEDİYÜZÜÇÜNCÜ SENESİ

Bu sene başında yöneticiler, önceki senedekilerin aynı idiler. Safer ayında Şeyh Kemaleddin b. Şerişî, Emevi Camii'nin nazırlığına atandı. Kendisine hil'at giydirildi. Güzel bir törenle göreve başladı. İnsanlar arasında ayırım gözetmedi. Receb ayında bu görevden istifa etti.

Safer ayında Şeyh Şemseddin ez-Zehebî, Kefribatna hatipliğine atandı ve orada ikamete başladı. Bu senede Belka taraflarında bulunan saltanat naibi Şeyh Zeyneddin el-Fariki bazı işleri açığa çıkardı. Gelince Farikinin görevi hususunda sultanla konuştular. O da hatipliğe Şerefüddin el-Fezari'yi tayin etti. Şamiyetü'l-Berraniye Medresesi'nin müderrisliğine ve Darü'l-Hadis hocalığına Kemaleddin b. Şerişî'yi atadı.

Bunu da Şeyh Takiyyüddin b. Teymiyenin önerisi üzerine yapmıştı. Nasıriye Medresesi'nin müderrisliğini elinden alıp Şeyh Kemaleddin b. Zemlekâniye verdi. Bu konuda fermanların yazılmasını emretti. Şeyh Şerefüddin de imamlık ve hatiplik görevine başladı. İnsanlar onun bu görevlere atanmasına çok sevindiler. Çünkü kıraatı güzel, sesi hoş, hal ve hareketleri düzgündü. Rebiyülevvel ayının yirmiikisinde pazartesi sabahı Mısırdan, Dımaşk'a Şeyh Sadreddin b. Vekilin maiyetinde posta geldi. Elinde bulunan müderrislik görevine ek olarak Şeyh Zeyneddin el-Farîkinin bütün görevlerinin kendisine verildiğine dair sultan kararnameyi daha önceden çıkmıştı. Gidip sarayda salanat naibiyle görüştü. Oradan çıkıp camiye gitti. Hitabet dairesinin kapısı açıldı. İçeri girdi. Halk onu tebrike geldi. Kurralar ve müezzinler yanında hazır bulundular. İkinci namazını cemaate kıldırdı. İmamlık görevini iki gün devam ettirince insanlar onun imamlık ve hatipliğinden memnun olmadıklarını bildirdiler. Gidip saltanat naibine şikayette bulundular. Saltanat naibi de Şeyh Sadreddin b. Vekili hatiplikten alıkoydu. Onu sadece müderrislik ve Darü'l-Hadis hocalığı görevlerinde bıraktı. Bu arada sultanın, Şerefüddin el-Fezarî'yi hatipliğe atadığına dair fermanı geldi. O da cemaziyelevvel ayının onyedisinde cuma günü bu göreve başladı. Bu münasebetle ona hil'at olarak taylesan giydirildi. İnsanlar bu duruma çok sevindiler. Şeyh Kemaleddin b. Zemlekanî, Sadreddin b. Vekilden Şamiyetü'l-Berraniye müderrisliği görevini cemaziyelevvel ayı başında devraldı. Önceki iki medresesiyle birlikte Darü'l-Hadis, Sadreddin b. Vekilin elinde kaldı. Zannediyorum ki o iki medrese Azraviye ile Şamiyetü'l-Cevvaniye medreseleridir.

Cemaziyelevvel ayının onikisinde posta Dımaşk'a ulaştı. Gelen emirde Sencerî'nin kale naibliğine iade edildiği, kale naibi emir Seyfeddin Cevkenderanî'nin İzzeddin el-Hamevî'nin yerine Humus naibliğine atandığı bildiriliyordu. Çünkü İzzeddin el-Hamevî vefat etmişti.

Ramazının onkisinde cumartesi günü Mısırdan 3.000 süvari geldi. Bunlara Dımaşk'ın 2.000 süvarisi de eklendi. Hep birlikte yola koyuldular. Humus naibi Cevkendarinî'yi de yanlarına aldılar. Hama'ya ulaştılar. Hama naibi Emir Seyfeddin Kıpçak da onlara katıldı. Trablus naibi İstedmür yanlarına gelip saflarına katıldı. Haleb naibi Kara Sungur da bunlara katıldı. Sonra Haleb'de bu birleşik ordu ikiye ayrıldı. Bir fırkası Kıpçağın komutasında Malatya ve Rum kalesi tarafına diğer fırkası ise Kara Sungur komutasında Derbent tarafına gitti. Derbent tarafına giden Kara Sungur komutasındaki fırka, Telhamdun'u kuşattı zilkade ayının üçünde uzun bir kuşatmadan sonra şiddet kullanarak Telhamdun'u fethetti. Bu sebeple Dımaşk'ta müjde davulları çalındı. Sis valisiyle de bir anlaşma yapıldı. Anlaşma gereğince Ceyhan nehrinden Haleb'e ve Maveraiünnehir'den kendi taraflarına kadar olan araziler Müs-

lûmanların olacak ve buraların iki yıllık geliri de peşin olarak Müslümanlara ödenecekti. Bu şart yerine getirildi ve ateşkes yapıldı. Ama ateşkes yapılmıyınca kadar Ermenilerden ve reislerinden çok sayıda adam öldürülmüştü. Askerler güçlenmiş ve muzaffer olarak Dımaşk'a döndüler. Sonra Mısır askerleri de komutanları Emir-i Silahın komutasında Mısıra yöneldiler. Bu sene sonlarında Kazan han öldü. Yerine kardeşi Harbenda geçti. Kazan hanın asıl adı Mahmud b. Ergun b. Abakadır. Bu senenin şevval ayının dördünde yahut onbirinde veya onüçünde vefat etmişti. Hemedan yakınlarında vefat etmiş, ancak Şam adı verilen Beyberindeki türbesine nakledilmişti. Zehirlenerek öldürüldüğüne dair bir rivayet vardır. Kendisinden sonra yerine kardeşi Harbenda Muhammed b. Ergun geçti. Ona Melik Giyaseddin lakabını taktılar. Irak, Horasan ve oralara bağlı beldelerdeki minberlerde Melik Giyaseddin adına hutbe okunmaya başladı.

Bu senede maiyetinde kırk Emir bulunduğu halde Mısır naibi Emir Seyfeddin Salar, insanlara hac ettirdi. Yanında emirlerin bütün çocukları da vardı. Onlarla birlikte Mısır veziri Emir İzzeddin el-Bağdadî de hac etmişti. Bereke'de onun yerine Nasirüddin Muhammed eş-Şeyhî vekâlet ediyordu. Salar cidden büyük bir alâyişle yola çıktı. Mısırlıların hac kafilesinin başkanı Hacı İbak el-Hüsâmî idi. Şeyh Safiyyüddin, Şeyhü's-Şüyûhluk görevini bıraktı. Bu göreve Kadı Abdülkerim b. Kadilkudat Muhammed b. Zeki atandı. Şeyhü's-Şüyûhluğa atanan Kadı Abdülkerim, zilkade ayının onbirinde cuma günü hankâhta hazır bulundu. İbn Saserî, İzzeddin el-Kalanisî Sahib İbn Meyser ve muhtesip ile bir topluluk da meclisinde hazır bulunmuşlardı.

Bu senenin zilkade ayında Tatarlardan kaçan kendiside bir Tatar komutanı olan Emir Bedreddin Cengi b. Baba, İslâm ülkesine geldi. Beraberinde on kadar Tatar da vardı. Bunlar camide cuma namazını kıldılar. Sonra Mısır'a doğru yola koyuldular. Mısır'da kendilerine ikram edildi ve emir Bedreddin'e 1.000 kişinin komutanlığı verildi. İkametgahı Amid beldesinde oldu. Sultanla samimi bir komutan olup onunla mektuplaşırdı. Tatarların açık taraflarını ona haber verirdi. Bu sebeple Nasiriye devletinde şanı yüceldi.

Bu senede vefat eden Meşhur şahsiyetler arasında Tatar hanı Kazan da vardır.

ŞEYH EBU İSHAK İBRAHİM B. AHMED

Şeyh, önder, âbid Ebu İshak İbrahim b. Ahmed b. Muhammed b. Meâli b. Muhammed b. Abdülkerim. Rakkalıydı. Hanbelî mezhebine mensuptu. Aslen şark beldelerindendir. Hicretin 647. senesinde Rakkâ'da doğdu. İlim tahsil etti. Biraz hadis dinledi. Dımaşk'a geldi. Emevi

Camii'nin doğu minaresinin alt tarafında tuvaletlere yakın bir yerde ailesiyle yaşamaya başladı. Avam ve havas tarafından saygı görürdü. İbaresi fasih, ibadeti çok bir kimseydi. Kıt kanaat geçinen, meclisinde güzel sözler sarfeden, konuşması tatlı, Kur'an okuyuşu çok, teveccühü kuvvetli, ender rastlanan alimlerden biriydi. Tefsir, hadis, fıkıh, mantık ve kelamı iyi bilirdi. Tasnif eserleri ve hutbeleri vardı. Güzel şiirler yazardı. Bu senenin muharrem ayının onbeşinde cuma gecesi evinde vefat etti. Cuma namazından sonra cenaze namazı kılındı. Şeyh Ebu Ömer'in Sefih Mezarlığı'ndaki türbesine nakledildi. Cenazesine büyük bir kalabalık iştirak etmişti. Allah ona rahmet etsin. Makamını da âli kılsın.

Bu senede Efrem'in saray üstadı Emir Zeyneddin Karaca aynı ayda vefat etti ve Meydanı Hasa'daki türbesine defnedildi. Bu meydanlık da nehrin kenarındaydı.

ŞEYH ŞEMSEDDİN MUHAMMED B. İBRAHİM B. ABDÜSSELAM

İbn Hubla adıyla tanınmıştır. Hayırlı insanlardandı. Haçlıların elinde bulunduğu zamanda defalarca Akkâ'ya gider, orada birkaç gün kalır, Müslüman esirleri kurtarmaya çalışırdı. Cenâb-ı Allah kendisine hayır mükafat versin. Onu Cehennem ateşinden azâd eylesin ve rahmetiyle onu Cennet'e koysun. Amin.

HATİP ZİYAEDDİN

Ziyaeddin Ebu Muhammed Abdurrahman b. Hatip Cemaleddin Ebu'l-Ferec Abdülvahhap b. Ali b. Ahmed b. Ukayl es-Sülemî. Babası ve kendisi yaklaşık altmış sene Baalbek hatipliği yaptılar. Kendisi hicretin 614. senesinde doğdu. Çok miktarda hadis dinledi. Kazvin'den münferid rivayetlerde bulundu. Kıraatı güzel, büyük, âdil şahsiyetlerden biri idi. Hicretin bu senesinin safer ayının üçünde pazartesi gecesi vefat etti. Ve Babı Satha Mezarlığı'na defn edildi.

ŞEYH ZEYNEDDİN EL-FARİKÎ

Zeyneddin el-Farikî Abdullah b. Mervan b. Abdullah b. Fihri b. Hasan Ebu Muhammed el-Farikî. Şafîîlerin şeyhi idi. Hicretin 633. senesinde doğdu. Çok miktarda hadis dinledi. İlim tahsil etti. Birçok medresede ders verdi. Uzunca bir süre fetva verdi. Himmetli, şehametli, keskin görüşlü ve dirayetli bir kimseydi. Vakıfların nazırlığını güzelce yürütürdü. Kazan han tarafından tahrip edildikten sonra Darü'l-Hadisi kendisi onardı. Orada Nevavî'den sonra vefatına kadar yirmiyedi sene

müddetle görev ifa etti. Bununla birlikte Şamîyetü'l-Berraniye Medresesi'nin müderrisliğini ve Emevi Camii'nin hatipliğini de dokuz ay müddetle ifa etti. Hatipliği vefatından önce devralmış ve dokuz ay sürdürmüştü. Darü'l-Hitabeye intikal etmiş ve cuma günü ikindiden sonra orada vefat etmişti. Cumartesi günü kuşluk vakti de cenaze namazı kılınmıştı. Namazını Babü'l-Hitabe yanında İbn Saserî Süku'l-Haylde de Hanefîlerin Kadısı Şemseddin b. Harîrî, Salîhiye Camii'nin yanında Hanbelîlerin Kadısı Takiyyüddin Süleyman kıldırmıştı. Şeyh Ebu Ömer merhumun türbesinin şimalindeki aile türbesine defnedilmişti. Vefatından sonra hatiplik görevine Şerefüddin el-Fezarî; Darü'l-Hadis şeyhliğine de Bedreddin b. Vekil; Şamîyetü'l-Berraniye Medresesi'nin müderrisliğine ise İbn Zemlekânî atınmıştı.

BÜYÜK EMİR İZZEDDİN AYBEK EL-HAMEVÎ

Bir süre Dımaşk naibliği yaptı. Sonra buradan alınarak Serhat naibliğine atandı. Vefatından bir ay önce Humus naibliğine nakledildi. Bu senenin rebiyülahir ayının yirmisinde oradayken vefat etti. İbn Kavam zaviyesinin batısında bulunan mezarlıktaki türbesine nakledildi. Naibliği zamanında tamir ettirdiği Hammamü'l-Hamevî denen Mescidü'l-Kasbın yanındaki Hamam kendisine nisbet edilir.

VEZİR FETHÜDDİN

Fethüddin Ebu Muhammed Abdullah b. Muhammed b. Ahmet b. Halid b. Muhammed b. Nasr b. Sakar el-Kureşî el-Mahzumî İbn Kayseranî. Edip, şair ve kıymetli bir alimdi. Riyaset ve vezirlik ailesinden geliyordu. Bir süre Dımaşk vezirliği yaptı. Sonra Mısır'da bir süre tevki divanının başkanlığını yaptı. Hadis ilimlerine ve hadis dinlemeye itina gösterirdi. Buharî ve Müslimin sahihlerinde rivayetleri geçen sahâbilerin adlarıyla ilgili bir eser tasnif etmiştir.

Onların rivayet ettiği hadisleri iki büyük ciltte toplamış olup bu iki ciltlik eser Dımaşk'taki Nasirîye Medresesi'ne vakfedilmiştir. Lafız ve mana bakımından mükemmel ve güzel müzakereleri vardı. Hafız ed-Dimyatî ona icazet vermiştir. O, vezir Fethüddin'in en son vefat eden şeyhlerindendir.

Vezir Fethüddin, bu senenin rebiyülahir ayının yirmibirinde cuma günü Kahire'de vefat etti. Aslen Şam'a bağlı Kisariye'dendi. Dedesi Muvaffaküddin Ebu'l-Beka Halid, Şehid Nureddin'in veziri idi. Güzel yazı yazan katiplerdendi. Cidden güzel, orjinal bir yazı stili vardı. Sultan Selahaddin zamanında, yani hicretin 588. senesinde vefat etti. Babası Muhammed b. Nasr b. Sakar, Haçlıların zaptedişinden önce hicretin 478. senesinde Akkâ'da doğmuştu. Akkâ'nın hicrî 470. seneden sonra

ele geçirilmesinden sonra ailesi Haleb'e intikal etmişti. Orada ikamet ettiler. Vezir Fethüddin ünlü bir şairdi. Meşhur bir divanı vardır. Astrolojiye ve astronomiye, bunlardan başka ilimlere de vukufu vardır.

BU TARİHİN MÜELLİFİ İBN KESİR'İN BABASININ BİYOGRAFİSİ

Bu senede babam Hatip Şihabüddin Ebu Hafs Ömer b. Kesir b. Dav b. Kesir b. Dav b. Darı el-Kureşî vefat etti. Beni Hasle kabilesindendir. Bu kabile şerefli ve soylu bir kabiledir. Hocamız Mizzî bu kabile mensuplarından bazılarının üzerinde durmuş, soylarını araştırmış ve takdir etmiş, çok da hoşuna gitmişti. Bu sebeple benim nesebimden bahsederken Kureşî kelimesini kullanmıştır. Şirküyiler Kureşin, Busra batısında Busra ile Ezriat arasında bir köy olduğunu söylemişlerdir. Babam hicretin 640. senesinin hudutlarında orada doğmuş. Busrada dayıları Beni Akabe'nin yanında ilim tahsil etmişti. Başlangıçta Ebu Hanîfe mezhebine göre fıkıh okumuş, Zücacî'nin Cemel adlı eserini ezberlemiş; nahiv, arapça ve lügatle ilgilenmiş.

Arap şiirlerini ezberlemişti. Hatta güzel ve yüksek derecede şiirler söylemeye, medihler yapmaya, mersiyeler yazmaya, biraz da hiciv tarzında şiir söylemeye başlamıştı. Busra'nın birkaç medresesinde ilim tahsil etmişti. Şehrin kuzeyinde Menzilü'n-Nake'de de ilim tahsil etmişti ki orası ziyaret edilen, meşhur ve mübarek bir yerdir. Bunun doğruluğunu yüce Allah daha iyi bilir. Bundan sonra babam Busra'nın doğusundaki bir köyün hatipliğine başlamış, sonra da Şafî fikhını öğrenmiş, o mezhebe geçmişti. Nevavî'den ve Şeyh Takiyyüddin el-Fezarî'den Şafî fikhını öğrenmişti. Hocamız Allame İbn Zemlekanî'nin bana anlattığına göre babam Şeyh Takiyyüddin el-Fezarî'ye çok saygı gösterip ikramda bulunurmuş. Orada oniki sene kadar kalmıştı. Sonra annemin köyü olan Müceydel köyünün hatipliğine tayin edilmiş; ikisi orada uzun bir süre rahat bir hayat sürüp ikamet etmişler. Hayır içinde bulunmuşlar, çokça Kur'an okumuşlardı. Babam cidden güzel hutbe irâd ederdi. Halk tarafından itibar görürdü. Dindar, fasih ve tatlı konuşan bir kimse olduğundan ötürü sözleri tesirliydi. Kendisine ve ailesine yumuşak muamele edildiği, helal şeyleri bulduğu için bu beldelerde ikameti tercih ederdi. Annemden ve üvey annemden birkaç çocuğu doğmuştu ki, bunların en büyüğü İsmail sonra Yunus sonra İdris'ti. Bunlar, benim üvey kardeşlerimdi. Annemden ise Abdülvehhab, Abdülaziz Muhammed ve de bir kaç kız çocuk doğmuştu ki bunların en küçüğü bendim. Bana da üvey kardeşim İsmail'in adını verdiler. Çünkü İsmail Dimaşk'a gelmiş, orada Kur'an'ı ezberleyip hafız olduktan sonra babasından ilim tahsil etmeye başlamış, nahve dair mukaddime adlı eseri okumuş, tenbih adlı eseri ve

şerhini Allame Taceddin el-Fezarî'den okuyup ezberlemiş, usul-u fıkha dair el-Muntehab adlı kitabı da okumuştur. Şeyhimiz İbn Zemlekanî'nin bana anlattığına göre sonra o kardeşim, Şamîyetü'l-Berraniye Medresesi'nin damından düşmüş. Birkaç gün hasta yattıktan sonra vefat etmişti. Babam onun vefatına çok üzölmüş ve ona birçok beyitlerle mersiyele yazmıştı. İşte ben doğduğumda bana onun adını takarak İsmail demişlerdi. Babamın en büyük oğlu İsmail olduğu gibi en sonuncusu ve en küçüğü de İsmail'di. Allah büyük İsmail'e rahmet etsin. Hayatta kalan küçük İsmail'in de akibetini hayreyleyip son nefeste imanla can vermeyi nasip eylesin.

Babam, hicretin 703. senesinin cemaziyelevvel ayında Müceydel köyünde vefat etti. Köyün şimal tarafındaki mezarlığına zeytun ağacının yanına defnedildi. O zamanlar ben üç yaşında bir çocuktum. Onu hayal meyal hatırlıyorum. Vefatından sonra hicretin 707. senesinde Kemaleddin Abdülvehhabla birlikte Dımaşk'a göçtük. Kemaleddin özkardeşim olup bize karşı çok merhametli ve şefkatliydi. Hicretin 750. senesine kadar yaşadı ve o senede vefat etti. Onun yanında ilim tahsil ettim. Cenâb-ı Allah nasibimiz olan ilmi bize bahşetti. Zorları kolaylaştırdı. Doğrusunu Allah bilir.

Şeyhimiz Hafız Alemüddin el-Berzâlî, el-Mucem adlı eserinde şöyle demiştir: Ömer b. Kesir el-Kureşî (yani benim babam) Busra'ya bağlı bir köyün hatibi olup faziletli bir insandı. Güzel nazımları vardı. Çokca luğaz (bilmece) ezberlemişti. Himmet ve kuvvet sahibiydi. Hocamız Taceddin el-Fezarî'nin huzurunda onun şiirlerinden bir kısmını yazdım. Hicretin 703. senesinin cemaziyelevvel ayında Busra'ya bağlı Müceydel köyünde vefat etti. Hatib Şihabüddin Ebu Hafs Ömer b. Kesir el-Kureşî (sözünü ettiğimiz Müceydel köyünün hatibi) hicretin 687. senesinin şaban ayının ortasında berat gecesinde kendi şahsı için şöyle bir şiir yazdığını bize nakletti:

"Ey vecde düşercesine aşka müptela olan aşık kardeş,
Uyku, kirpiklerimi terkedip uzaklaştı. Ben de geceleri uykusuz kaldım.

Süreyya yıldızıyla diğer yıldızlarla deliler gibi geceleyn sohbetle başladım.

Deliliğimden ötürü yıldızları yerlerinde durgun sandım.

Aşk ve üzüntü yatağına kendimi atmışım. Ne olur beni ziyaret etse-
niz.. Size ne zarar dokunur?

Aşkın elleri beni secdeye düşürürcesine evirip çevriyor,

Onunla karşılaştığımda ateşin soğuduğunu görüyorum.

Engelleyici bir komşudan sonra sabrımın parçalandığını kalpte bir köz meydana getirip geceleyn beni aşk ateşine düşürdüğünü görüyorum.

Göz yaşlarımı yağmur gibi ona yağdırdım. Belki uğultu ve kükreyişi azalır dedim.

Oysa gözyaşlarım onun tutuşmasını dahada fazlalaştırıp alevlendirdi.

Uykusuz geçen gecemde ben uzaklıkta iken,

Dostlarımın yanıma geldiklerini görmüyorum.

Ey fecri uzayan gece,

Sanki senin ebediyete kadar devam edeceğini sandım.

Öyle bir aşka ve vecde düştüm ki, bunun miktarı belirlenemez.

Dudaklarından bal akan selvi boylu yumuşak tenliye düşkün oldum ben.

O dolunay gibi doğar, cemali güzelleşir.

Alnındaki siyah perçemi ile,

Selvi gibi ince ve uzun boyu ile üzerime salınır,

Kirpiklerinden hind yapısı keskin kılıçlar sıyrılıp çıkar,

Yanaklarının gülünde ve şakaklarının parlaklığında,

Dişleri ışıldar. Ben de artık dayanamıyor ve yok oluyorum.

Ona karşı bütün güzellikler geride kalır.

Güzelliğin ilahesi dahi onu birleyip tasdik eder.

Kendisiyle karşılaşırsan, sana bir göz atıp seni sarsarsa,

Seni esir alır.. Ne konuşabilirsin ne kımldayabilirsin.

Onu tazim etmek ve ikramda bulunmak için secdeye kapanırsın.

Yemin ederek "güzellikte sen bir oldun" dersin.

Ey inkârcı kardeş, onun güzelliğini düşün.

Senin gibi nice inkârcılar onun azameti karşısında...

Teslim olup şehadet getirdiler.

İsa'yı, haçı ve Meryem'i inkâr eden,

Muhammed'e düşman olduktan sonra çukura yuvarlanan,

Ey güzellik Kâbe'si senin çevrende benim kalbim tavaf ediyor.

Feda olayım sana, bunda kurtuluş yok mudur?

Daha önceleri ebedi bir vuslata razı değilken ben,

Şimdi ara sıra gelen hayalini görmeye kanaat ediyorum.

Haddini aşan bir özlem artık bana çok zor geliyor,

Haddi aşan, sınırı geçen bir özlem de senin için yeterli oluyor,

Mutlaka bizim mahalleye uğramanı diliyorum, lûtfederek gel.

Ey güzelliğin, çiğ ve kırağların Rabbi (ilahesi).

Umulur ki gözlerimin yaşı kuruduktan sonra kirpiklerim sakinleşir,

Şimdiye kadar ayrılıktan ötürü dinmeyen kalbim rahatlar,

Beni terk etmekle hata yaptın.

Gerçek aşık olsaydın sen...

İftiracılar ve düşmanlar seni benden uzaklaştıramazlardı."

Bu yirmitüç beyittir. Cenâb-ı Allah bu şiirde yaptıklarından ötürü onu affetsin.

HİCRETİN YEDİYÜZDÖRDÜNCÜ SENESİ

Bu sene başında Müslümanların halifesi, sultanı, hakimleri ve yöneticileri, önceki senede adları anılan kimselerdi.

Rebiyülevvel ayının üçünde pazar günü Emir Baybars el-Caşniğir el-Mansuri'nin hicri 702. sene sonlarında Mısırda meydana gelen deprem yüzünden tahrip olan Hakim Camii'ni onarması neticesinde medreselerde dersler vermeye başlandı. Dört mezhebin kadıları müderrislik yaptılar. Şeyhü'l-Hadis Sadeddin el-Harisi, hadis dersini verdi. Nahiv dersini Esirüddin Ebu Hayyan, kıraat-i seb'a dersini Şeyh Nureddin eş-Şatnufl, ifadetü'l-ulum dersini Şeyh Alaeddin el-Konevî verdi.

Cemaziyelahir ayı sonunda Emir Rükneddin Baybars ile Emir Seyfeddin Bektimur haciblik görevine Dimaşk'ta başladılar ve bunlar iki büyük hacib oldular.

Receb ayının içinde Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye'nin huzuruna büyük bir kürk giyen mücahid İbrahim el-Kattan adında ihtiyar biri getirildi. Bunun geniş kürkü parçalandı. İnsanlar her taraftan bu parçaları kaçırıp götürdüler. Kürkten geride eser kalmadı. Saçı traş edildi. Çok uzamış tırnakları kesildi. Sünnete muhalif olarak ağzının üzerine sarıkan bıyıkları traş edildi. Fahiş sözler sarfettiğinden, akı bozan esrarı içtiğinden, caiz olmayan haram şeyleri irtikâp ettiğinden tevbe ettirildi. Bundan sonra Şeyh Muhammed el-Habbaz el-Belasi, İbn Teymiye'nin huzuruna getirildi. Ona da haram şeyleri yiyişi, zimmilerin arasında oturup kalkması sebebiyle tevbe ettirildi. Artık ilmi ve bilgisi olmaksızın rüya tabirleri konusunda konuşmayacağına dair kendisinden taahhütname alındı.

Aynı ayda Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye Mescidü't-Tarih'e gitti. Arkadaşlarını da yanına alarak bir kaç taş kesici ile birlikte Kalut nehri-ne gitti. Burada insanlar tarafından ziyaret edilen ve insanların korkutulduğu nehirdeki bir kaya parçası parçalandı. Böylece Müslümanlar o taş yüzünden şirke bulaşmaktan kurtuldular. Şerri büyük olan bu taşın meydana getirdiği şüphe Müslümanlardan uzaklaştırılmış oldu. Bu ve buna benzer icraatleri sebebiyle İbn Teymiye'yi kışkandılar ve ona açıkça düşman oldular. İbn Arabî ve müritleri hakkında söylediği sözler yüzünden ona hased ettiler ve düşman oldular. Bununla birlikte İbn Teymiye Allah yokunda yaptığı işlerden ötürü kimsenin kınamasına aldırış etmedi. Bunlar ona bir zarar da veremediler. En fazla onu hapse atırbildiler. Bununla birlikte o araştırmalarından ne Mısır'da ne de Şam'da hiç geri durmadı. Onların yaptıkları çirkinliklere önem vermedi. Sadece

-ileride de açıklanacağı gibi- onu tutuklatıp hapse attırabildiler. Halkın dönüşü Allah'adır. Hesaplarını görecektir olan da Allah'tır.

Receb ayında Kadilkudat Necmeddin b. Saserî, Adiliyetü'l-Kebiriye Medresesi'nde oturdu. Medresenin onarımı yapıldıktan sonra orada oturmak için tahtlar da yapıldı. Kazan savaşından sonra harab olmasından dolayı orada hiçbir kadı oturup hüküm vermiş değildi. Bu arada Şeyh Burhaneddin el-Fezarî'nin Beytü'l-mal vekilliğine atandığına dair ferman geldi. Ancak o, bu görevi kabul etmedi. Şeyh Kemaleddin b. Zemlekanî'nin hazine nazırlığına atandığına dair ferman geldi. O bu görevi kabul etti ve kendisine hil'at olarak bir taylesan verildi. Cuma günü bu göreve başladı. Bu iki görev daha önce Necmeddin b. Ebu't-Tib tarafından yürütülmekteydi. Ancak o, Allah'ın rahmetine kavuşmuştu. Şaban ayında bir grup insan beraat gecesinde kandil yakmanın ruhsatını almaya çalıştılar. Bu hususta ulemanın olumlu görüşünü de aldılar. Gidip salatanat naibiyle konuştular. Fakat saltanat naibi buna müsaade etmedi. Bununla beraber kendileri yaktırlarak beraat gecesini namazını da kıldılar.

Ramazanın beşinde Şeyh Kemaleddin b. Şerişî Mısır'dan Dımaşk'a gelerek Beytü'l-mal vekilliği görevine başladı. Ramazanın yedisinde hil'at giydi. Şubakü'l-Kemali'de İbn Saserî'nin yanında hazır bulundu.

Şevvalin yedisinde Mısır veziri Nasıruddin b. Şeyhî azl edildi. İktâ arazileri elinden alındı. Cezalandırıldı ve zilkade ayında vefat edinceye dek işkenceye tabi tutuldu. Vezirliğe Sadeddin Muhammed b. Muhammed b. Ata atandı. Kendisine hil'at giydirildi. Zilkadenin yirmikisinde perşembe günü Kadilkudat Cemaleddin ez-Zevavî, Şems Muhammed b. Cemaleddin b. Abdurrahman el-Bacrikî'nin öldürülmesine, tevbe edip Müslümanlığını yenilese bile kanın akıtılmasına, şahitlerin şahadetinden sonra suçu ve küfrü tesbit edilince öldürülmesine hüküm verdi. Onun aleyhinde şahitlik yapanlardan biri Şeyh Mecdüddin et-Tunisî en-Nahvî eş-Şafî idi. Ancak Bacrikî Şark beldelerine kaçtı. Birkaç sene oralarda kaldı. Mezkur hakim Cemaleddin ez-Zevavî'nin ölümünden sonra yeniden Dımaşk'a döndü.

Zilkade ayında saltanat naibi avda bulunuyordu. Bedevilerden bir grup geceleyin ona hücum ettiler. Yanında bulunan ümera bu bedevilerle savaştılar. Yarıya yakın kısmını öldürdüler. Seyfeddin Bahadır Timur, Bedevileri önemsemeyerek savaşa daldı. Ancak bedevilerden biri ona bir mızrak darbesi vurup öldürdü. Bu defa ümera onlara tekrar hücum etti. Bir kısım bedeviyi daha öldürdüler. Emir Seyfeddin'i öldürdüğünü iddia ettikleri bir bedeviyi yakalayarak kale altında idam ettiler. Mezkur emir de Sit Mezarlığı'na defnedildi.

Zilkade ayında Şeyh Şemseddin b. Nakip ve bir ulema topluluğu, Kavsiye ve Nuriye Darü'l-Hadisinin Şeyhi Alaeddin b. Attar'ın verdiği

bir fetva üzerinde konuşmaya başladılar. Bu fetvanın Şafî mezhebine aykırı olduğunu, içinde çok karışıklıklar bulunduğunu söylediler. O da bundan korkuya kapılarak Hanefî'nin yanına gitti. Hanefî onun can güvenliğini sağladı ve görevinde bıraktı. Bundan sonra saltanat naibi durumdan haberdar oldu. Onun fetvasını eleştirenleri reddetti. Aleyhlerinde karar aldı. Sonra barıştılar. Saltanat naibi, fakihler arasında fitnenin canlandırılmaması için gerekli kararı aldı. Zilhicce ayı başında beraberinde arkadaşlarından bir toplulukla birlikte Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye Cürd dağına ve Kesrevaniine gitti. yanında Nakibü'l-Eşraf Zeyneddin b. Adnan da vardı. Bunlar asilerden, tevbe etmelerini istediler. İslâm şeriatının hükümlerine bağlı olmaları gerektiğini söylediler. Sonra da İbn Teymiye, güçlenmiş ve muzaffer olarak geri döndü.

HİCRETİN YEDİYÜZDÖRDÜNCÜ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

ŞEYH TACEDDİN B. ŞEMSEDDİN B. RÜFAİ

Ümmü Ubeyde'de uzun zamandan beri Ahmedilerin şeyhliğini yapıyordu. Fukaranın icazetleri hususunda yazdığı şey, kendisinden rivayet edilmiştir. Bu senede vefat etti ve Betaih'te selefinin yanında defnedildi.

SADR NECMEDDİN B. ÖMER

Necmeddin b. Ömer b. Ebu'l-Kasım b. Abdü'l-Mün'im b. Muhammed b. Hasan b. Ebu'l-Ketaib b. Muhammed b. Ebi Tîb. Beytül-mal vekili ve hazine Nazırı idi. Bir zamanlar Nuriye hastahanesinin nazırlığını ve başka görevleri de ifa etmiştir. İdaresi güzel, mazbut bir insandı. Hadis dinlemiş ve rivayet etmiştir. Bu senenin cemaziyelahir ayının on-beşinde salı gecesi vefat etti ve Babü's-Sağır'deki türbesine defnedildi.

HİCRETİN YEDİYÜZBEŞİNCİ SENESİ

Bu sene başında Müslümanların halifesi Müstekfî, sultanları da Melik Nâsır'dı. Diğer yöneticilere gelince onlar da, adları geçen senede zikredilen kimselerdi.

Bu senede Tatarlardan bir grubun Haleb askerlerine karşı pusuya yattıkları, pusudan çıkarak bir grup Haleb askerini ve önde gelen şahsiyetleri öldürdükleri haberi geldi. Bu yüzden Haleb'te ağıtlar çoğaldı.

Muharrem ayı başında Kadilkudat İmamuddin'in kardeşi Celaledin el-Kazvinî, İbn Saseriye vekaleten hüküm verdi.

Muharrem'in ikisinde saltanat naibi yanında kalan Şamlı askerlerle birlikte sefere çıktı. Önünde bir grup asker ve İbn Teymiye de sefere çıkmışlardı. Bunlar Cürd, Rafd ve Teyamine beldelerine doğru yol aldılar. Şeyh İbn Teymiye'nin bizzat gazaya gelişi sebebiyle saltanat naibi Efrem de bu gazaya katılmıştı. Cenâb-ı Allah bunları düşmanlara karşı muzaffer kıldı. Düşmanlardan birçoğunu helak ettiler. Onların sapık fırkalarını yok ettiler. Onların ele geçirdikleri bir çok araziye ayak basıp hakim oldular. Saltanat naibi, beraberinde Şeyh İbn Teymiye ve askerleri de olmak üzere Dımaşk'a döndü. Şeyh İbn Teymiye'nin bu gazaya katılması sebebiyle çok hayırlar elde edilmişti. Bu gazada Şeyh İbn Teymiye ilim ve şecaatını ortaya koymuştu. Ama düşmanlarının kalbleri ona karşı haset ve gamla dolup taşmıştı.

Bu senenin cemaziyelevvel ayı başında Kadı Emirüddin Ebu Bekir b. Kadı Vecihüddin Abdü'l-Azım b. Rifakî el-Mısırî, İzzeddin b. Mübeşşir'in yerine Dımaşk divanlarının nazırlığına başlamak üzere Kahire'den geldi.

İBN TEYMIYE İLE AHMEDİLER ARASINDA CEREYAN EDEN ÜÇ OTURUM

Bu senenin cemaziyelevvel ayının dokuzunda cumartesi günü bir gurup Ahmedî fakirleri (Ahmediye fırkası salıkları, müridleri) Ablak Sarayında saltanat naibinin huzurunda toplantılar. Bu toplantıya Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye de katılmıştı. Bunlar, saltanat naibinden emirlerin huzurunda da Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin kendilerini yönetmekten ve kendilerine emirlik yapmaktan vazgeçmesini, kendi kendilerini idare etme haklarını kendilerine vermesini istediler. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye onlara şu cevabı verdi :

“Bu mümkün değildir. Herkesin kitap ve sünnetin hükmü altına girmesi gerekir. Sözünü ve fiilini kitaba ve sünnete uydurması icab eder. Her kim kitap ve sünnetin çerçevesi dışına çıkarsa ona karşı koy-mak vacip olur.”

Bu cevap karşısında onlar, semalarında icra ettikleri şeytanî hallerini orada da icra etmek istediler. Ancak Şeyh b. Teymiye bunlar, batıl ve şeytanî hallerdir. Bunların gösterdikleri harikaların çoğu hile ve bühtandır. Bunlardan ateşe girmek isteyen varsa önce hamama gidip bedenini tertemiz yıkasın. Sirke ve Çöven otuyla vücudunu ovalasın. Bundan sonra -eğer gerçekçi ise- ateşe girsin bakalım. Faraza yıkandıktan sonra bid'at ehlinde biri ateşe girecek olsa bu onun salihliğini ve keramet ehli biri olduğunu ispatlamaz. Aksine bunun durumu- Şayet sahibi sünnete uymakta ise- Şeriate aykırı deccalî durumlardandır. Hele sünnete muhalif biri ise onun gösterdiği harikayı varın siz düşünün ve

takdir edin" diye cevap verdi. Onların lideri Şeyh Salih hemen atılıp şu karşılığı verdi : "Bizim bu gösterdiklerimiz, Tatarların yanında geçerliydi. Ama şeriatın yanında geçerli olmuyor" orada hazır bulunanlar onun bu sözünü zapta geçirdiler. Herkes onları protesto etti. Sonra bunların boyunlarındaki demir halkayı çıkarmaları, kitap ve sünnetin dışına çıkan bir kimse olursa boynunun vurulacağı hususunda ittifakla karar alındı.

Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye de Ahmediye tarikatına dair bir cüz tasnif etti. Bu cüz'ünde onların hallerini gidişatlarını ve tahayüllerini açıkladı. Tarikatlarında kitaba uyan ve uymayan hususları anlattı. Cenâb-ı Allah onun vasıtasıyla sünneti ortaya koydu. Onların bid'atlerini söndürdü. Hamd ve minnet Allah'adır. Bu ayın onu ile yirmisi arasında Celaledin b. Mabed ile İzzeddin Hattaba ve Bektaş el-Hüsamî'nin kölesi Seyfeddin Bektimur'a emirlik hil'ati giydirildi. Bineklerine binerek resmi geçit yaptılar. Cürd dağı, Kesravan ve Bika halkı kendilerine selam verip tebrik ettiler.

Receb ayının üçünde perşembe günü halk Mizze çölüne yağmur duasına çıktı. Orada minber kuruldu. Saltanat naibi, kadılar alimler ve yoksullar duaya geldiler. Muazzam bir toplantı düzenlendi. Belig bir hutbe irad edildi. Yağmur duası yapıldı. Ama o günde yağmur yağmadı.

ŞEYHÜ'L-ISLÂM İBN TEYMIYE İÇİN DÜZENLENEN ÜÇ OTURUMUN İLKİ

Receb ayının sekizinde pazartesi günü aralarında Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye'nin de bulunduğu kadılar ve alimler sarayda saltanat naibinin huzurunda toplandılar. İbn Teymiye'nin Akidetü'l-Vasitiye, adlı eseri okundu. Eserin bazı yerleri üzerinde duruldu. Tamamının okunması ikinci oturuma bırakıldı.

Ayın onikisinde cuma günü namazdan sonra tekrar oturum düzenlendi. Oturumda Şeyh Safiyyüddin el-Hindî de hazır bulundu. İbn Teymiye ile bu konularda çok konuştu. Ama nehir suyunu tarlaya aktaran dolap bu defa denizle karşılaşmıştı. Sonra hiç iltimas yapmaksızın kendisini sorgulaması için Şeyh Kemaleddin b. Zemlekanî'nin muhakkik olarak tayin edilmesi hususunda anlaştılar. Ondan bahsettiler. İnsanlar Şeyh Kemaleddin b. Zemlekanî'nin faziletlerini, zihninin mükemmeliğini, araştırmasının güzelliğini, sitayişle anlattılar. İbn Teymiye konuyu onunla tartıştı. Onunla konuştu. Sonra Akidetü'l-Vasitiye adlı eserinin kabulü üzerinde anlaşmaya varıldı. Ve oturum böylece sona erdi. Şeyh b. Teymiye de saygı ve ikram görerek evine döndü. Duyduğuma göre halk, bu gibi hallerdeki adetleri üzerine İbn Teymiye için Babünna-sırdan Kassaine kadar olan mıntıkada onun için mum yakarak karşıla-

ma töreni düzenlemişti. Bu toplantıların yapılmasına sebep, sultanın bu konuda gönderdiği bir mektuptu. Malikilerin kadısı İbn Mahluf, Şeyhü'l-Caşnigir Nasır el-Menbici ve diğer İbn Teymiye düşmanları bu mektubu yazmasını sultana önermişlerdi. Çünkü Şeyh İbn Teymiye, Menbici'nin aleyhinde konuşuyor ve onun İbn Arabî itikadına mensup olduğunu söylüyordu. İbn Teymiyeyi çekemeyen bir fukaha grubu vardı. Zira İbn Teymiye devlet erkânı nezdinde itibarlıydı. Sadece kendisi iyiliği emrediyor. Kötülüğü men ediyordu. İnsanlar da ona itaatta bulunuyorlardı. Onu çok seviyorlar, çok kimseler onun peşinde gidiyordu. Kendisi de hakkı yerine getiriyordu. İlim ve amel sahibiydi. Saltanat naibinin hazır bulunmayışı yüzünden Dımaşk'ta da çok karışıklıklar ve fitneler meydana gelmişti. İbn Teymiyenin arkadaşlarından bir topluluğu kadı efendi huzuruna çağırmış, bazısını cezalandırmıştı. Sonra Şeyh Cemaleddin el-Mizzî Nesir kubbesinin altında istiska (yağmur duası) sebebiyle yapılan toplantıdan sonra Sahih-i Buharî'deki Efalü'l-İbad kitabının bir kısmını Cehmiye fırkasına reddiye olarak okumuş, orada hazır bulunan bazı fakihler kendisine kızmışlar ve onu Şafî Kadısı İbn Saserî'ye şikâyet etmişlerdi. Şafî Kadısı İbn Saserî'de Şeyh Mizzi'nin düşmanı idi. Bu şikâyet üzerine onu zindana attı. İbn Teymiye durumdan haberdar olunca çok üzüldü. Zindana gitti ve Şeyh Mizziyi kendi eliyle zindandan çıkardı. Saraya gitti. Kadı İbn Saserî'yi orada buldu. Şeyh Cemaleddin el-Mizzî'nin zindana atılması yüzünden tartıştılar. İbn Saserî onu tekrar zindana geri göndermek zorunludur diye yemin yetti. Şayet bunu yapmazsan kadılıktan istifa ederim dedi. Naib de onun gönlünü hoş tutmak için Şeyh Cemaleddin el-Mizzî'nin tekrar zindana götürülmesini emretti. Kavsîye de onu yanında birkaç gün tuttuktan sonra serbest bıraktı. Saltanat naibi Dımaşk'a geri geldiğinde İbn Teymiye kendisi ve arkadaşları hakkında onun yokluğunda yapılan haksızlıkları anlattı. Saltanat naibi bu duruma çok üzüldü. Şehirde bir duyuru yaptırarak hiç kimsenin akaid konusunda konuşmaması gerektiğini istedi. Şayet bu konuları ele alan olursa canı ve malı mübah olur, evi ve dükkânı yağmalanır, diye tehdit etti. Bunun üzerine ortalık sakinleşti. İbn Teymiye'nin bu üç oturumda cerayan eden münazaraların keyfiyetine dair yazdığı bir risaleyi gördü.

Sonra şaban ayının yedisinde sarayda üçüncü oturum düzenlendi. İbn Teymiye'nin Vasitî akidesi adlı kitabının makbul olduğu hususunda kanaat ve fikir birliği etti. Aynı günde mezkur oturumda bulunan Şeyh Kemaleddin b. Zemlekanî'nin yaptığı konuşmadan ötürü Kadı İbn Saserî görevinden istifa etti. Sonra şabanın yirmialtısında İbn Saserî'nin -Münbicinin önerisi üzerine- kadılığa yeniden atandığına dair sultan fermanı geldi. Sultanın gönderdiği bir mektupta da şunlar yazılıydı:

“Biz, İbn Teymiye hakkında düzenlenen oturumda nelerin konuşulduğunu duyduk. Onun selefi mezhebinden olduğunu anladık. Bu oturumların düzenlenmesi ile biz onun kendisine isnad edilen şeylerden temize çıkarılmasını amaçlamıştık.”

Ramazanın beşinde pazartesi günü sultanın bir başka mektubu geldi. Bu mektupta Caan'ın döneminde İbn Teymiye ile Kadı İmameddin el-Kazvinî hakkında olup biten şeylerin açığa çıkarılması, İbn Teymiye ile Kadı İbn Saserî'nin Mısır'a gönderilmesi isteniliyordu. Bunun üzerine İbn Teymiye ile İbn Saserî posta arabasıyla Mısır'a gönderildiler. İbn Teymiye yola çıkarken arkadaşlarından bir kısmı yanında bulunuyorlardı. Düşmanlarının ona zarar vermesinden ötürü korkup ağladılar. Saltanat naibi İbn Efrem ona, Mısır'a gitmemesini tavsiye etti ve “Bu hususta ben sultana bir mektup yazarım. Meseleyi tatlıya bağlarım” dediyse de İbn Teymiye buna yanaşmadı. Mısır'a gitmesinde büyük yararlar ve çok maslahatlar olacağını söyledi. Mısır'a yönelince onu görmek ve onunla vedalaşmak için insanlar izdiham meydana getirdiler. Öyle ki evinin kapısından Cesvere yakınlarına Dımaşk ile Kesve arasına büyük bir kalabalık halinde akın ettiler. Kimi ağlıyor, kimi üzülüyor, kimi gezip dolaşıyor, kimi onun hakkında aşırı övgüler yağıdırıyor, izhidam meydana getiriyorlardı. Cumartesi günü Şeyh İbn Teymiye Gazze'ye girdi. Gazze Camii'nde büyük bir vaaz meclisi kurdu. Sonra İbn Saserî ile birlikte Kahire'ye gitti. Gönüller onunla beraberdi. Gönüller ona takılmıştı. İbn Saserî ile birlikte ramazanın ikisinde pazartesi günü Mısır'a girdi. Bir rivayette anlatıldığına göre perşembe günü girmişlerdir. Mısırdaki cuma günü namazdan sonra kalede İbn Teymiye için bir oturum düzenlendi. Bu oturumda kadılar ve devlet büyükleri de hazır bulundular İbn Teymiye adeti üzere konuşmak istedi. Araştırma inceleme ve konuşma yapma imkânı bulamadı. Şems b. Adnan ona hasbi hasım oldu. İbn Mahluf el-Maliki'nin huzurunda onun aleyhinde iddialarda bulanarak onun “Allah hakikaten arşın üstündedir. Allah ses ve harfle konuşur” dediğini ileri sürdü. Kadı da İbn Teymiye'den cevap istedi. İbn Teymiye Allah'a hamd ü sena da bulunmaya başladı. Kendisine “Hutbe irad etmen için seni buraya getirmedik. Sen cevabını ver.” denildi. O da “Benim hakkımda hüküm verecek hakim kimdir?” diye sordu. Ona, hakim Maliki kadısı olduğunu söylemeleri üzerine “Sen hasım mısın. Benim hakkımda nasıl hüküm verirsin?!” diye cevap verdi. Hakim çok öfkelenildi. Rahatsız oldu. Aleyhinde tutuklama kararı verdi. Kalede birkaç gün hapsedildi. Sonra bayram gecesi Cüb diye bilinen meşhur hapishaneye kardeşi Şerefüddin Abdullah ve Zeyneddin Abdurrahmanla birlikte nakledildi.

İbn Saserî'ye gelince o, Mısır hakimi Caşnigir'in Şeyhi Münbicî'nin tavsiyesi üzerine yeniden kadılığa atandı. Zilkade ayının altısında

cuma günü Dımaşk'a döndü. Ama gönüller ona kızgın, nefisler ona karşı nefretle doluydu. Kadılığa atanma fermanı Emevi Camii'nde okundu. Daha sonra İbn Teymiye'yi yeren ve onun akideye muhalefet ettiğini bildiren bir mektup okudu. Bu mektubun Şam beldelerine ilan edilmesi isteniliyordu. Mezhebindeki kimselerin kendisine muhalefet etmeleri zorunlu hale getiriliyordu. Bu durum Mısır'da da aynıyle vaki olmuştu. Caşnigir ile Şeyhi Nasr el-Münbici, İbn Teymiye'nin aleyhinde bulunmuşlar. Bir grup fakih ve fukarada bu hususta onlara destek vermişlerdi. Her tarafa yayılan bir çok fitne ve kargaşa meydana gelmişti. Fitnelerden Allah'a sığınırız. Bu yüzden Mısır diyarında Hanbeliler çok tahkir edildiler. Kadılarının ilmi az, sermayesi kıttı. Bu kadı, Şerefüddin el-Harranî idi. Bu sebeble arkadaşlarının başına gelen, kendilerinin de başına geldi. Halleri aynı oldu.

Ramazan ayında Harem-i Nebevî'deki hizmetkârların başkanından sultana bir mektup geldi. Bu mektupta Babüsselam yanında abdest alma yerinin bitişiğinde bir minare yapımına para temin etmek için Harem-i Nebevî'deki bir miktar kandilin satılması hususunda izin isteniliyordu. Sultan bu izni verdi. Kandiller arasında ağırlıkları 1.000 dinar olan iki altın kandil vardı. Bunlar satıldı. Minarenin yapımına bağlandı. Haremin kadılığına Siraceddin Ömer hatiplik göreviyle birlikte atandı. Bu husus Rafizlerin çok ağrına gitti.

Zilkade ayının onikisinde perşembe günü Mısır'dan posta geldi. Postanın getirdiği fermanlar arasında Şemseddin Muhammed b. İbrahim b. Davud el-Ezrar'ın, azledilen Şemseddin b. Hüseyin'nin yerine Haneff kadılığına atandığına, Şeyh Burhaneddin b. Şeyh Taceddin el-Fezarî'nin de vefat eden amcası Şeyh Şerefüddin'in yerine Dımaşk hatipliğine atandığına dair fermanlar vardı. İkisine de bu görevleri için hil'at giydirildi. Zilkadenin onüçünde cuma günü görevlerine başladılar. Şeyh Burhaneddin güzel bir hutbe irad etti. Hutbesinde halk ve ayan tabakası hazır bulundular. Beş gün sonra hatiplik görevinden istifa etti. Elinden alınmak üzere çağırıldığını duyunca Bederaniye Medresesi'nin müderrisliği görevinde kalmayı tercih etti. Hatiplik makamı boş kaldı. Hatip naibi cemaate namaz kıldırıyor ve hutbe irad ediyordu. Kurban bayramı geldi. O zaman hâlâ hatiplik makamı boş bulunuyordu. Saltanat naibi buraya bir görevli atanması için sultana bir mektup yazdı. Gelen cevabî mektupta Şeyh Burhaneddin'in bu görevi yapmakla yükümlü kılındığı bildiriyor ve şöyle deniliyordu : "Onun ehliyet ve yeterliliğini biliyoruz. Ayrıca Baderaniye Medresesi müderrisliğine de devam etmesi irademizdir"

Bu göreve Cemaleddin b. Rahbî el-Kaysî başladı. Baderaniye Medresesi'nde çalıştı. Orayı ele geçirdi ve mütekaib senede sultanın fermanıyla bu medresenin müderrisliğine başladı. Bunun üzerine Şeyh Bur-

haneddin el-Fezarî hatiplikten istifa etti. Evine kapandı. Saltanat naibi bu hususta ona mektup yazdı. Ama o istifada kararlı olduğunu, hatipliğe bir daha dönmeyeceğini, bu görevi ifa etmekten aciz kaldığını kesin olarak bildirdi. Saltanat naibi işin ciddi olduğunu anlayınca onu medresedeki müderrislik görevine iade etti. Zilhicce ayının ilk on gününde bu hususta ona bir resmî yazı yazdı. Şemseddin b. Hatirî'yi, İbn Zemlekanî'nin yerine hazine nazırlığına atayıp hil'at giydirdi.

Bu senede Emir Şerefüddin Hasan b. Haydar insanlara hac ettirdi.

HİCRETİN YEDİYÜZBEŞİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

ŞEYH İSA B. ŞEYH SEYFEDDİN ER-RAHBÎ

Şeyh İsa b. Şeyh Seyfeddin er-Rahbî b. Sabık b. Şeyh Yunus el-Kaysî. Bu senede vefat etti. Dımaşk'ın kuzey doğusunda ve Varraka'nın batısında bulunan zaviyelerine defnedildi. Taziyet meclisi muharremin yedisinde salı günü kuruldu.

MELİK EVHAD

Melik Evhad b. Melik Takiyyüddin Şadi b. Melik Zahir Mücirüddin Davud b. Melik Mücahid Esedüddin Şirkuh b. Nasirüddin Muhammed b. Esedüddin Şirkuh b. Şadi. Safer ayının ikisinde çarşamba günü akşamı doğru Cebel-i Cürde vefat etti. Vefat ederken yetmişbeş yaşındaydı. Sefh'teki türbelerine nakledildi. Hükümdarlar ve emirler tarafından saygı gören hayırlı bir hükümdar ve devlet adamıydı. Kur'ân'ı ezberlemişti. İlimlerden payını almıştı. Fazilet sahibi bir kimseydi.

SADR ALAEDDİN

Alaeddin Ali b. Meâlî el-Ensarî. Harran'lıydı. Hesab alimiydi. İbn Zeriz adıyla tanınmıştır. Faziletli bir kimseydi. Hesab ilminde yüksek mertebelere ulaşmıştı. Bir cemaat kendisinden yararlanmıştır. Bu sene sonlarında vefat etti. Ani bir ölümle hayatı son buldu. Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Hadirî vasıtasıyla Alaaddin et-Teyurî'den hesap ilmini öğrenmişti.

HATİP ŞEREFÜDDİN EBU'L-ABBAS

Şerefüddin Ebu'l-Abbass Ahmed b. İbrahim b. Siba' b. Ziya el-Fezarî. Şeyh, imam ve allame idi. Şafîilerin Şeyhi Allame Taceddin Abdurrahman'ın kardeşidir. Hicretin 630. senesinde doğdu. Çok miktarda hadis dinledi. Çağında yaşayan İbn Salah, İbn Sahavî gibi zatlardan ve diğer

hadis alimlerinden yararlandı. Fıkıh dersleri aldı. Fetva verdi. Münazara yaptı. İlimde yüksek makamlara çıktı. Akranlarının fevkine yükseldi. Arapça, lügat, kıraat ve hadis iradı hususunda üstaddı. Hadis alimlerinin yanına gelir, onlardan hadis dinler, huzurlarında hadis okurdu. İbaresî fasih, konuşması tatlı bir kimseydi. Meclisinde oturulmaktan bıkmazdı. Tıbbiyede ve bir süre de Nasirî hankâhında ders verdi. Sonra Cerrah Camii'nin hatipliğine geçti. Oradanda hicretin 703. senesinde Farikî'den sonra Dimaşk Camii'nin hatipliğine intikal etti ve bu senenin şevval ayının dokuzunda çarşamba günü akşam üzeri yetmişbeş yaşındayken vefat etti. Perşembe sabahı Babü'l-Hatebe'de cenaze namazı kılındı. Babü's-Sağir Mezarlığı'nda babasının ve kardeşinin yanına defnedildi. Allah hepsine rahmet etsin. Vefatından sonra hatipliğine kardeşinin oğlu atandı.

ŞEYHİMİZ ALLAME BURHANEDDİN ED-DİMYATÎ

Büyük hadis hafızı, şeyh, imam, alim bir kimseydi. Muhaddislerin ustasıydı. Şeceresi şöyledir: Şerefüddin Ebu Muhammed Abdülmümin b. Halef b. Ebî'l-Hasen b. Şeref b. Hızır b. Musa ed-Dimyatî. Hadis ilminin ve lügatin bayraktarlığını yapıyordu. Kendi zamanında yaşı ve kadri büyük idi. Rivayet ettiği hadisler âlî, senetli idi. Çokça hadis rivayet etmişti. Dirayeti sağlamdı. Güzel eserler tasnif etmiş bu eserleri her tarafa yayılmıştır. Çeşitli beldelerden talebeler yanına gelip ders alırlardı. Hicretin 619. senesinin sonlarında doğdu. İlk olarak hicretin 632. senesinde İskenderiye'de birçok ulemadan hadis dinledi. Hadis derlemek amacıyla çeşitli beldelere seyahatlerde bulundu. İlim tahsil etti. Hadis topladı ve topladığı ilmi anladı. Ne cimrilik etti ne de ilmini başkasından esirgedi. Aksine topladığı ilmi başkalarına dağıttı, öğretti, tasnif etti, ilmini yaydı. Mısır diyarında bazı makamlara atandı. Görevler ifa etti. İnsanlar kendisinden çok yararlandılar. Şam'da, Hicaz'da, Cezire'de, Irak'ta ve Mısır diyarında sayıları 1.300'ü aşan üstadlarının adlarını iki ciltte alfabetik olarak zikretti. Senetleri birbirine zıt kırk hadisi ve başka eserleri de vardır. Salatü'l-Vusta adında çok faydalı bir kitabı ve şevvalin altı günlük orucuna dair faydalı bir eseri de vardır. Önceleri böyle bir eser tasnif edilmiş değildir. Kitabü's-Zikir ve Tesbih Akibe's-Sela, Kitabü't-Teselli fi-lığtibat bi sevabı men yakdimu minel ifrat ve benzeri faydalı güzel eserleri vardır. Bu senenin zilkade ayının onunda pazar günü Kahire'de oruçlu iken ümera meclisinde bulunduğu esnada bayılıp evine götürülmesi ve o anda vefat etmesine kadar hadis rivayet etmeğe devam etti. Ertesi günde Babü'n-Nasırdaki mezarlığa defnedildi. Cenazesine çok büyük bir kalabalık insan topluluğu iştirak etmişti. Yüce Allah kendisine rahmet etsin.

HİCRETİN YEDİYÜZALTINCI SENESİ

Bu sene başında yöneticiler önceki senede adları anılan kimselerdi. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye Cebel kalesindeki Cüb zindanındaydı. Çarşamba günü hatipliğe Kilase imamı Şeyh Şemseddin'in atandığı postayla bildirildi. Aylardan da rebiyülevvel ayı idi. Bu sebeple adı geçen hatip tebrik edildi. Ama bu göreve atandığına memnun olmadığını ve bu hususta zayıf bir kimse olduğunu açığa vurdu. Saltanat naibinin avda bulunuşu yüzünden göreve başlamadı. Saltanat naibi gelince göreve başlamasına izin verdi. O da rebiyülevvel ayının yirmisinde cuma günü göreve başladı. İlk olarak cuma günü sabah namazını kıldırdı. Sonra kendisine hil'at giydirildi. Aynı günde hutbe irad etti.

Rebiyülevvel ayının onsekizinde çarşamba günü, Taceddin b. Salih b. Tamir b. Han el-Caberi'nin yerine atanan ve Dimaşkî adıyla tanınan Kadı Necmeddin Ahmet b. Abdü'l-Muhsin b. Hasan'ın yerine vekaleten hüküm verdi.

Şeyh Şemseddin uzun bir ömür yaşamış, çok eskilerden beri kötülüklerden el çekmiş, faziletleri çok, dindar, takvalı, görevini güzelce ifa eden bir kimseydi. Hicretin 657. senesinde hakimliğe atanmıştı. İbn Saserî kadılığa atandığında onun naibliğinden hoşlanmamıştı.

Rebiyülahir ayının yirmisinde pazar günü Kahire'den posta geldi. Postanın getirdiği fermanlardan birinde Kadı Şemseddin el-Ezrafi el-Haneffî'nin yeniden kadılığa atandığı bildiriliyordu. Halk, bu fermanın İbn Harirî'ye ait olduğunu zannederek postayla birlikte Zahiye semtinde bulunan İbn Harirî'nin yanına tebrike gittiler. Adet üzere fermanın okunması için cemaat toplandı. Şeyh Alemüddin el-Berzali, fermanı okumaya başladı. İsim yerine geldiğinde fermanın İbn Harirî'ye değil de el-Ezrafi'ye ait olduğunu anladı. Okumayı bıraktı halk da postacıyla birlikte Ezrafi'nin yanına gitti bu yüzden İbn Harirî'de ve orada hazır bulunanlarda bir kırıngınlık ve mahcubiyet meydana geldi.

Postacı ayrıca bir mektup daha getirmişti. Bu mektupta Şeyh Kemaleddin b. Zemlekanî Kahire'ye çağrılıyordu. Şeyh Kemaleddin b. Zemlekanî bundan kuşkulandı. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye'den taraf oluşu sebebiyle arkadaşları onun adına korktular. Ancak saltanat naibi ona lutufkâr davrandı. Onu idare etti. Nihayet Mısır'a çağrı emri iptal edildi. Allah'a hamd olsun.

Bu senenin cemaziyelevvel ayının dokuzunda perşembe günü Şeyh b. Burak Dimaşk'a geldi. Beraberinde 100 fakir vardı ki bunların tamamı sakallarını tıraş etmişler, bıyıklarını sünnete muhalif şekilde uzatmışlardı. Başlarında da keçeden boynuzlar vardı. Yanlarında ziller, zorlar, çöğenler, tahta bastonlar vardı. Menbic'e konuk oldular. Hanbelîler revakında cuma namazını kıldılar. Sonra Kudüs yoluna koyuldular.

Gidip orayı ziyaret ettiler. Daha sonra Mısır'a girme izni istediler. Ancak kendilerine bu izin verilmedi. Dımaşk'a döndüler. Ramazan orucunu orada tuttular. Sonra Dımaşk'ta kabul görmedikleri için şark belde-lerine döndüler. Şeyhleri Burak, Rum olup kırklerden sayılırdı. Tokat'ın köylerindendi. Kazan hanının yanında itibarlı idi. Çünkü Kazan han onun üzerine bir kaplanı musallat etmiş, kendisi kaplana bağırınca kaplan geri çekilmiş, ona ilişmemişti. Bu yüzden Kazan hanın yanında itibarlı biri olmuştı. Kazan han ona bir günde 30.000 dinar vermiş, o da bu paraların tamamını yoksullara dağıtınca Kazan han onu sevmeğe başlamıştı. Burak'ın adamlarının tarikat prensibine göre hiç biri namazı terk etmezdi. Namazı terk edene kırk değnek vururlardı. Kendisi de tuttuğu yolu, kendi nefisini tahrip etmek için tuttuğunu iddia ederdi. Üzerindeki elbiselerin maskara elbisesi olduğunu, bunun dünyaya uygun olmadığını, ama amaçlarının iç alemi ve kalbi şenlendirmek olduğunu söylerdi. Biz ancak zahire göre hüküm veririz. İnsanın içini ancak yüce Allah bilir.

Cemaziyelahir ayının altısında çarşamba günü Necibiye Medresesi'nin müderrisi Bahaeddin Yusuf b. Kemaleddin Ahmed b. Abdülaziz el-Acemî el-Halebî, vefat eden Şeyh Ziyaeddin et-Tusî'nin yerinde ders vermeye başladı. Dersinde Kadı İbn Saserî ile bir grup faziletli insan hazır bulundular. Aynı senede berat gecesinde Dımaşk Camii'nde namaz kılındı. İbn Teymiye bu gecede orada namaz kılınmasını kırk seneden beri iptal ettirmişti, ama berat gecesini olunca Hacib Rükneddin Baybars el-Alaî oraya geldi. İnsanların o gece camiye gelmelerini yasakladı. Camii'nin kapılarını kapattırdı. İnsanların çoğu yollarda ağlamaya başladılar. Halk çok eziyet gördü. Hacibin amacı, cami karışıklıklardan, orada boş sözler söylemekten, günah kelimeler sarfedilmekten korumaktı.

Ramazan ayının onyedisinde Kadı Takiyyüddin el-Hanbelî, Muhammed el-Bacrikî'nin canını bağışladı. Onun dokunulmaz olduğunu söyledi. Öldürülmesine hükmettiği zaman Malikî kadısının yanında aleyhinde şهادette bulunan altı şahit ile onun arasında düşmanlık bulunduğunu sicille tesbit etti. Aleyhinde şahitlik eden düşmanlarından bazıları şunlardı: Nasirüddin b. Abdüsselam, Zeyneddin b. Şerif Adnan, Kutbeddin b. Şeyhüssülamîye ve diğerleri.

Bu senede Kemaleddin b. Zemlekanî, ramazan ayının sonunda Şihabeddin el-Hanefinin yerine Ümera mülkünün divan başkanlığı görevine başladı. Kendisine bir taylesan ve hil'at giydirildi ve yine ramazan ayında gidip adalet meclisinde oturdu.

Ramazan bayramı gecesinde Mısır naibi Emir Seyfeddin Solar, üç kadıyı ve bir grup fukahayı huzurunda topladı. Şaffî, Malikî ve Hanefî kadıları ile Bacî, Cezerî ve Nemravî adındaki fakihler toplantıya katıldılar. İbn Teymiye'nin hapisten çıkarılması konusunu görüştüler.

Toplantıda hazır bulunanlardan bazıları hapisten çıkarılması için İbn Teymiye'nin karşı olduğu akidenin bazı maddelerinden vazgeçmekle yükümlü kılınmasını istediler. Huzura gelmesi ve bu konuyu kendisiyle görüşmeleri için İbn Teymiye'ye haber saldılar. Ancak İbn Teymiye toplantıya gelmek istemediğini kesin bir dille bildirdi. Elçiler altı kez yanına gittiler. Ama o toplantıya gelmeyeceğini kararlı bir şekilde bildirdi. Onlara iltifat etmedi ve hiç bir konuda da vaadte bulunmadı. Toplantı uzadı. Hiç bir sonuç elde edemedi dağıldılar. Şevval ayının ikisinde çarşamba günü saltanat naibi Efrem, vefat eden Kilase imamı, Şeyh Şemseddin'in yerine Dımaşk Camii'nde imam ve hatiplik yapması için Kadı Celaleddin Kazvinî'ye izin verdi. O da aynı günde öğle namazını cemaate kıldırdı. Cuma günü hutbe irad etti. Bu atanması ile ilgili fermanı Kahire'den gelinceye dek imam hatiplik görevini sürdürdü.

Zilkade ayı başında saltanat naibi, kadılar, emirler ve ayan tabakasına mensup kimseler, Dımaşk Camii'ne gelip onu dinlediler. Hutbesi güzel görüldü. Saltanat naibi Emir Cemaleddin Efrem'in Salihîye'deki Nasrî hankâhı yanında yaptırdığı caminin açılışı zilkade ayında yapıldı. Oraya cuma günleri hutbe irad etmek üzere Kadı Şemseddin Muhammed b. İz el-Hanefî maaşlı hatib olarak atandı. Hutbesini saltanat naibi ve kadılar dinlediler. Hutbesi güzel görüldü. Namazdan sonra mezkur camide sahip Şihabeddin el-Hanefî bir ziyafet verdi. Bu caminin onarımına çaba sarfeden kişi kendisiydi. Halkı buraya yardıma teşvik etmişti. Cami gerçekten mükemmel bir şekilde ve de son derece güzel olarak yapılmıştı. Allah hayırlarını kabul buyursun.

Zilkade ayının içinde İbn Saserî, Dariya hatibi Kadı Sadreddin Süleyman b. Hilal b. Şebel el-Caberî'yi naib olarak tayin etti. Daha önce bu görevde Celaleddin el-Kazvinî bulunuyordu. Ancak o hatiplikle iştigal ettiğinden dolayı hüküm verme işini yapamıyordu.

Zilkade ayının yirmidokuzunda cuma günü Kadilkudat Sadreddin Ebu'l-Hasan Ali b. Şeyh Safiyyüddin el-Hanefî el-Basravî, Ezraî'nin yerine Hanefîlerin kadısı olmak için Kahire'den Dımaşk'a geldi. Ayrıca Nuriye ve Mukaddemiye medreselerinin müderrisliği de uhdesinde bulunuyordu. İnsanlar onu karşılamaya çıktılar. Kendisini tebrik ettiler. O da Nuriye Medresesi'nde hüküm vermeye başladı. Atanma fermanı Emevî Camii'nin doğu tarafındaki Maksuretül-Kindiye de okundu. Zilhicce ayında Emir İzzeddin b. Sabure, Dımaşk divanlarının nazırlığına atanan Emir Cemaleddin Akkuş er-Rüstemî'nin boşalttığı Kibeliye belgelerinin genel valiliği görevine başladı. Amcası oğlu Şerefüddin'in yerine reis İzzeddin b. Hamza el-Kalanisî'nin de vekalet görevine atandığına dair sultan fermanı geldi. Ancak İzzeddin bundan hoşlanmadı.

Zilhicce ayının yirmisekizinde saltanat naibi, İbn Teymiye'nin, bulunduğu Cüb Hapishanesi'nden bir mektup gönderdiği haberini verdi.

Bunun üzerine İbn Teymiye huzura çağırıldı. Huzura geldikten sonra mektubu cemaate okundu. Saltanat naibi de İbn Teymiye'yi övmeye; ilminde , dindarlığından, şecaatından ve zahidliğinden sitayişle bahsetmeye başladı ve "Ben bunun gibi birini görmedim" dedi. Mektubunda İbn Teymiye hapishanede iken Allah'a yöneldiğini, hiç kimseden bir şey kabul etmediğini, sultandan para, elbise ve benzeri bağışları almadığını, bu gibi kirlere bulaşmadığını bildiriyordu.

Zilhicce ayının yirmiyedisinde perşembe günü İbn Teymiye'nin kardeşleri Şerefüddin ile Zeyneddin, bulundukları hapishaneden saltanat naibi Salar'ın huzuruna çağırıldılar. İbn Mahluf el-Malikî de huzura çağırıldı. Aralarında uzun konuşmalar cereyan etti. Şerefüddin, Malikî Kadısı İbn Mahluf'a karşı aklî ve naklî deliller ileri sürdü. Bilgisiyle onu mağlup etti. Onun ileri sürdüğü batıl iddialardaki hatalarını ortaya koydu. Konu, Arş, kalam ve nüzul konusuydu.

Zilhicce ayının yirmiikisinde cuma günü Nasreddin Muhammed b. Şeyh Fahreddin, posta arabasıyla Mısır'dan Dımaşk'a geldi. Bu zat Kadikudat Basravî'nin kardeşinin oğludur. Dımaşk muhtesipliğini Cemaleddin Yusuf el-Acemîden devir almak karşılığında kızını gelin etti. Kendisine bir taylesan hil'at olarak verildi. Hil'atını giydi. Bu halde hicri 707. senesinin başında şehirde dolaştı.

Aynı senede 100.000 kadar kişi Mekke'de umre yaptı. Bu senede Şamlı hacılara Emir Rükneddin Baybars el-Mecnun hac ettirdi.

HİCRETİN YEDİYÜZALTINCI SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

KADI TACEDDİN

Taceddin Salih b. Ahmed b. Hamid b. Ali el-Cadî eş-Şafî. Dımaşk'ta hakim naibi olup Nasiriye Medresesi'nde halka faydası dokunan bir müderristi. Sika (güvenilir) bir hadis ravisi olup dindar, adil, zahid ve beğenilen bir kimseydi. Hicretin 657. senesinden itibaren kadılık görevine başladı. Faziletli ve bilgili bir kimseydi. Şekli şemai güzeldi. Bu senenin rebiyülevvel ayında yetmişaltı yaşındayken vefat etti. Sefh Mezarlığı'na defnedildi. Kendisinden sonra yerine Necmeddin ed-Dımaşkî atandı.

ŞEYH ZİYAÜDDİN ET-TUSÎ

Ziyauddin et-Tusî Ebu Muhammed Abdülaziz b. Muhammed b. Ali eş-Şafî. Necibiye Medresesinin müderrisiydi. el-Havî ve İbn Hacıb'in Muhtasarı gibi eserleri şerhetti. Faziletli, ilimde yüksek derecelere ulaşmış bir alimdi. Nasiriye Medresesi'nde de ders verdi. Bu senenin

cemaziyelevvel ayının ondokuzunda çarşamba günü hamamdan döndükten sonra vefat etti. Perşembe günü Babü'n-Nasır dışında cenaze namazı kılındı. Cenaze merasiminde saltanat naibi, bir grup ümera ve ayân tabakasına mensup kimseler hazır bulundular. Sufiye Mezarlığı'na defnedildi. Vefatından sonra mezkur medresede Bahaeddin b. Acemî müderrislik yaptı.

ŞEYH CEMALEDDİN İBRAHİM B. MUHAMMED B. SA'D ET-TİBÎ

İbn Sevabî diye tanınmıştır. Şark beldelerinde çok saygı gören bir kimseydi. Büyük tüccarlardandır. Bu senenin cemaziyelevvel ayında vefat etti.

ŞEYH SEYFEDDİN ER-RECİHÎ

Seyfeddin er-Recihî b. Sabık b. Hilal b. Yunus. Yunus'ların kendilerine ait makamlarında şeyhliklerini yapmıştır. Bu senenin receb ayının altısında Dımaşk Camii'nde cenaze namazı kılındı. Sonra Tuma kapısı dahilinde ikamet ettiği evine götürüldü. Orası Eminü'd-Devlenin evi diye bilinir. Oraya defnedildi. Cenaze merasiminde ayan tabakasına mensup birçok kimse, kadılar ve ümera hazır bulundular. Devlet erkânı nezdinde çok saygı görürdü. Kafası çok iriydi. Saçını traş ederdi. Geride birçok mal ve evlat bıraktı.

EMİR FARİSÜDDİN ER-REVADÎ

Bu senenin ramazan ayının yirmisi ile otuzu arasında vefat etti. Vefatından birkaç gün önce Peygamber (s.a.v)'i rüyasında görmüş, Peygamber (s.a.v) ona "Sen bağışlanmışsın" demiş veya buna benzer bir söz söylemişti. Kendisi Hüsameddin Laçin'in maiyetinde çalışan emirlerdendi.

DİMAŞK HATİBİ ŞEYH ŞEMSEDDİN

Şeyh Şemseddin Muhammed b. Şeyh Ahmed b. Osman. Ahlathıydı. Kilase imamıydı. Görünüşü güzel, ibadeti çok, sükunetli, vakarlı güzel bir alimdi. Yaklaşık kırk sene müddetle Kilase Camii'nin imamlığını yaptı. Sonra kendisinin bir istek ve talebi olmaksızın Dımaşk Camii'nin hatipliği kendisine teklif edilince altıbuçuk ay süreyle gidip orada bu görevi çok güzel bir şekilde ifa etti. Sesi güzel, nağmesi hoş bir kimseydi. Musiki sanatını iyi bilirdi. Bununla birlikte dindar ve ibadet ehli bir kimseydi. Hadis dinlemişti. Bu senenin şevval ayının sekizinde çarşamba günü Darü'l-Hitabe'de altmışiki yaşındayken ani bir ölümle vefat

etti. Dımaşk Camii'nde cenaze namazı kılındı. Namazı kılınırken cami tıklım tıklım dolmuştu. Sonra Sukü'l-Hayl'de de cenaze namazı kılındı. Bu namazda saltanat naibi, emirler ve halk hazır bulundu. Bu sebeple çarşılarda ve pazarlardaki iş yerleri kapanmıştı. Sonra cenazesi Kas-
yun dağı eteklerinde Sefih Mezarlığı'na götürüldü. Allah kendisine rah-
met etsin.

HİCRETİN YEDİYÜZYEDİNCİ SENESİ

Bu sene başında İslâm ülkesinin yöneticileri önceki senede adları geçen kişilerdi. İbn Teymiye de Mısır'da Cebel kalesinde tutuklu olarak bulunuyordu.

Muharrem ayı başında Sultan Melik Nasır, Emir b. Salar ile Caşni-
gir'e gazaplandı. Allame ile görüşmeye yanaşmadı. Kalenin kapılarını
kilitledi. Orada tahkimat tedbirleri aldı. Bu iki emir de evlerine kapan-
dılar. Ümeradan bir topluluk bunların etrafında toplandılar. Kale kuşa-
tıldı, büyük olaylar cereyan etti. Çarşı kilitlendi. Sonra sultanla haber-
leştiler. İşler yoluna girdi. Kalblerdeki nefret ve ateş dumanı üzerinde
şerler sakinleşti. Mezkur iki emir güçlendiler. Öncekine nisbetle daha
da kuvvet sahibi oldular. Sultan resmî geçit yaptırdı ve sulh akd edildi.

Muharrem ayında Tatarlarla Geylan halkı arasında savaş meyda-
na geldi. Şöyle ki : Tatar hanı, Geylanlılardan, askerlerine kendi ülkele-
rinden geçit vermeleri talebinde bulundu. Geylanlılar buna yanaşmadı-
lar. Bunun üzerine Tatar hanı Harbenda 60.000 savaşçıdan oluşan bü-
yük bir orduyu bunların üzerine gönderdi. Bu 60.000 kişilik ordunun
40.000 savaşçısı Kutlu Şah komutasında, 20.000'i de çoban komutasın-
da bulunuyordu. Bunlar Geylanlıların, ülkesine girdiler. Geylanlılar,
onlara ülkelerinin ortalarına ulaşınca kadar göz yumdular. Sonra on-
ları denizin boğazında yakaladılar. Üzerlerine nefit attılar. Çokları suya
batıp boğuldu. Diğerleri yandılar. Geylanlılar Kendi elleriyle de onların
büyük bir kısmını öldürdüler. Tatarlardan az kişi hariç kurtulan hemen
hemen olmadı. Öldürülenler arasında Tatarların büyük Emiri Kutlu
Şah da vardı. Bu yüzden Harbenda han, Geylan halkına şiddetle gazap-
landı. Ama Kutlu Şah'ın öldürülmesine sevindi. Kutlu Şah'ın kendisi
Harbenda hanı öldürmek niyetindeydi. Böylece Harbenda kurtulmuş
oldu. Daha sonra Bolay da öldürüldü. Sonra Tatar hanı, önceki sayfalar-
da adı geçen Şeyh Burak'ı, Geylan halkına elçi olarak gönderdi. Bı onla-
ra bir mesaj iletcekti. Onu öldürdüler ve insanları ondan kurtarıp ra-
hata erdirdiler. Onların beldeleri en müstahkem beldelerdendi. En gü-
zel mevkilerdendi. Oraya kolay kolay ulaşamazdı. Geylanlılar ehli
sünnet idiler. Bir çoğu Hanbeli mezhebine mensuptu. Bir bid'atçının on-
ların arasında barınması mümkün değildi.

Safer ayının ondördünde cuma günü Kadilkudat Bedreddin b. Cema, Cebel kalesindeki Evhadî konağında Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye ile görüştü. Uzunca konuştular. Namazdan önce de ayrıldılar. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye zindandan çıkmaya kesin kararlıydı. Rebiyülevvel ayının yirmüçünde cuma günü Emir Hüsameddin Mühenna b. İsa, bizzat kaledeki zindana geldi ve İbn Teymiye'ye mutlaka zindandan çıkması için yemin verdirdi. İbn Teymiye zindandan çıkınca kendisiyle birlikte Emir Salar'ın evine gelmesi için de ona yemin verdirdi. Nihayet Emir Salar'ın konağına gittiler. Orada bazı fakihler, İbn Teymiye ile görüştüler. Aralarında çok konuşmalar cereyan etti. Tartışmalarda bulundular. Sonra namaza gitmek üzere ayrıldılar. Namazdan sonra akşama kadar yine görüşmelerini sürdürdüler İbn Teymiye geceyi Emir Salar'ın konağında geçirdi. Sonra sultanın emri üzerine pazar gününü de akşama kadar münazara yapmakla geçirdiler. Oraya kadılardan herhangi biri gelmedi. Ama çok sayıda fakih gelmişti. Diğer günlerden daha fazla fakih pazar gününde orada toplanmıştı. Toplantıya gelen fakihler arasında Necmeddin b. Ref, Alaeddin et-Tacî, Fahreddin b. binti Ebi Sa'd, İzzeddin en-Nemravî, Şemseddin b. Adnan ve daha başka fukahada vardı. Kadıların da toplantıya gelmeleri istenilmişti. Ama çeşitli bahaneler ileri sürüp gelmediler. Kimi hasta olduğunu söyledi. Kimi de başka mazeretler beyan etti. Çünkü İbn Teymiye'nin çok bilgili ve delilli konuştuğunu, toplantıya gelenlerden hiçbirinin ona karşı koyamayacağını biliyorlardı. Saltanat naibi onların mazeretlerini kabul etti. Toplantıya gelmeleri sultanın emri olmasına rağmen mutlaka toplantıya gelmek mecburiyetinde bırakmadı. Onlar, ya toplantıya geleceklerdi ya da hayırlı bir şekilde oturma son vereceklerdi. İbn Teymiye geceyi saltanat naibinin yanında geçirdi. Emir Hüsameddin Mühenna oraya gelerek Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye'nin kendisiyle birlikte Dımaşk'a gelmesini istedi. Emir Salar, insanlar kendisinin fazilet ve ilmini görsünler, ondan yararlansınlar, ondan ilim tahsil etsinler diye İbn Teymiye'nin Mısır'da ikamet etmesi tavsiyesinde bulundu. İbn Teymiye de başına gelen olayları anlatan bir mektup yazarak Şam'a gönderdi. Berzalî dedi ki : Bu senenin şevval ayında Kahire'de Sufiler, İbn Teymiye'yi şikâyet ederek onun İbn Arabî'yi ve diğer insanları eleştirdiğini devlete bildirdiler. Bu konuyu halletmesi için Şafîî kadısı görevlendirildi. Şafîî kadısı bu amaçla bir oturum düzenledi. İbn Atâ, İbn Teymiye aleyhinde bazı iddialarda bulundu, ama bu iddialarını ispatlayamadı. Yalnız İbn Teymiye şöyle dedi:

“Allah'tan başkasından medet dilenmez. Kelimenin tam manasıyla Peygamber'den de medet dilenmez ama Peygamber, Allah'tan birşey, istenildiğinde aracı kılınabilir ve onun vasıtasıyla Allah'tan birşey istenilebilir. Şefaati fayda verir”

Orada hazır bulunanlardan biri “Onun bu konuda bir delili yoktur dedi. Kadı Bedreddin b. Cemâa, adamın böyle demesine karşı “İbn Teymiye’nin, bu ifadelerinde sadece edep noksanlığı vardır” dedi. Gereği yapılmak üzere kadıya bir risale verildi. Bu risale ile ilgili olarak kadının, şeriatın emrini yerine getirmesi istenildi. Kadı da “Ben bu gibi durumlarda ne söylenmesi gerekiyorsa İbn Teymiye’ye söyledim” dedi. Bunlar sonra devlet, İbn Teymiye’yi ya Dımaşk’a veya İskenderiye’ye gitme teçenüğünde serbest bıraktı. Ancak bunun için de bazı şartlar ileri sürüldü. Bu şartları kabul etmemesi halinde hapse atılacağını söylediler. İbn Teymiye hapse geri dönmeyi tercih etti. Yalnız o esnada bir grup yanına gelerek şartları yerine getirmesini ve Dımaşk’a gelmesini istediler. O da ırkdaşlarının hatırlarını kırmamak için Dımaşk’a gitmeyi ve öne sürülen şartları kabul etmeyi tercih etti. Şevvalin onsekizinde geceleyin posta atına bindi ve yola koyuldu. Yetkililer ertesi sabah peşine başka bir ulak gönderdiler. Onu geri getirdiler. Kadilkudat Bedreddin b. Cemâanın ve bir fukaha topluluğunun yanına getirdiler. Toplantıda bulunanlardan biri ona “Devlet senin sefere çıkmana izin vermiyor. Mutlaka hapse girmeni istiyor” dedi. Kadı da “Bunda senin için de yarar vardır” dedi. Kadilkudat, Malikî Kadısı Şemseddin et-Tunisi’yi kendine ve tayin ederek İbn Teymiye’nin hapse atılmasına hüküm vermesini istedi. Kadı Şemseddin bunu kabul etmedi “İbn Teymiye’nin bir suçu sayıt olmadı ki....” diye diretti. Bunun üzerine Kadilkudat Bedreddin b. Cemaa, Malikî Kadısı Nureddin ez-Zevavî’yi bu hususta görevlendirdi. O da şaşıtı. Ne yapacağını bilemedi. İbn Teymiye onların kendisini hapse atma hususunda duraksadıklarını görünce “Ben kendim hapse gideyim ve maslahatımın gereği neyse ona uyarım” dedi. Nureddin ez-Zevavî el-Malikî şöyle dedi : “O halde senin gibi kimselere layık olacak bir yerde tutuklu olarak bulunacaksın” dedi. Nureddin’e “Devlet ancak bunun hapishane diye bilinen yere konulmasına razı olur” denildiğinde le aldırış etmedi ve İbn Teymiye’yi zindana atıldığında Takiyyüddin İntü’l-Eazz’ın cezasını çektiği kadınlar hapishanesine gönderdi ve yanına hizmet edecek birinin konulmasına izin verdi. Bütün bunları devlete itibar sahibi olan Nasır el-Münbicî’nin tavsiyesi üzerine yapmıştı. Çünkü Nasır el-Münbicî daha sonra saltanat süren Caşnigir’in aklını vücunun içine almış. Diğer devlet erkanına da hüküm etmişti. Sultanla onun dediğinin dışına çıkamıyordu. Nihayet İbn Teymiye hapse konuldu. Hapishanede fetva vermeye devam etti. İnsanlar ziyaretine geliyorlardı. Fukahanın, ümeranın ve insanların önde gelenlerinin halledemedik problemleri fetvalar da ona geliyor ve çözümü kendisinden isteniliyordu. O da akılları hayrete düşürecek derecede kitap ve sünnetten delillerle teyid ettiği fetvalarını yazıyordu. Bütün bunlardan sonra Salihiye’de İbn Teymiye için bir oturum düzenlendi. Şeyh İbn Teymiye Kahi-

re'de İbn Şukayr'ın evine misafir oldu. İnsanlar gece gündüz demeyip yanına geliyorlar, adeta üzerine abanıyorlardı.

Bu senin receb ayının altısında Şeyh Kemaleddin b. Zemlekanî, vefat eden Yusuf el-Acemî'nin yerine hastahaneler divanının nazırlığına atandı. Kendisi bir süre Dımaşk'ta muhtesiplik yapmıştı. Bundan altı ay önce mezkur görevini Necmeddin b. Basraviye devretmişti. Yusuf el-Acemi, güvenilir bir kimsedydi.

Bu senenin beraet gecesinde bid'at olduğundan beraet gecesini namazının kılınması iptal edildi. Emevi Camii'nde gürültü ve patırdılar son buldu. Cami korundu. Böylece çok hayırlar elde edildi. Hamd ve minnet Allah'adır.

Ramazan ayında es-Sadr Necmeddin el-Basravî, Dımaşk'a geldi. Muhtasiplik görevine ek olarak Şemseddin Hatirinin yerine hazine nazırlığına atandığına dair bir fermanı da beraberinde getirmişti. Ramazan sonlarında şiddetli yağmurlar yağdı. Bir süreden beri insanlar yağmursuz kaldıklarından bu duruma çok sevindiler. Fiyatlar ucuzladı. Yağmurların şiddetinden insanlar musallaya gitme imkânını bulamadılar. Bayram namazını camide kıldılar. Saltanat naibi de bayram namazına geldi ve kendisine has mahfelinde namaz kıldı. Hac emiri o senede Seyfeddin Balaban el-Bedrî et-Tatarî idi.

Bu senede Kadı Şerefüddin el-Barizî Hamâ'dan hacca gitti.

Zilhicce ayında Zahiye yakınlarında büyük bir yangın çıktı. Bu yangının başlangıç noktası Zahiye karşısındaki Utiye fırını idi. Sonra Cenâb-ı Allah lutfetti. Yangının kıvılcımları dindi. Şerri sonra erdi.

Ben derim ki : Bu senede babamın vefatından sonra Busra'dan Dımaşk'a geldik. İlk olarak Toriyyin yanındaki eski kuyumcu çarşısının bitişiğinde İbn Ebi Heyca yolu denen Derb-i Sûurda ikamete başladık. Cenâb-ı Allah'tan güzel son ve akibet diliyoruz. Amin.

HİCRETİN YEDİYÜZYEDİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

EMİR RÜKNEDDİN BAYBARS

Rükneddin Baybars el-Acemî es-Salihî. Calik adıyla tanınmıştır. Melik Salih Necmeddin Eyyup zamanında Camedariler'in başı idi. Melik Zahir ona emirlik verdi. Devlet büyüklerinden olup çok servet sahibi idi. Remle'de vefat etti. Çünkü Remle, onun iktaları kapsamında idi. Vefatı bu senenin cemaziyelevvel ayında olmuştu. Kudüs'e nakledildi ve oraya defnedildi.

ŞEYH AHMEDÎ ER-RÜFAÎ

Meyenba şeyhi idi. Salih bir kimseydi. Dımaşk'a geldiklerinde Tatarlar ona saygı gösterip ikramda bulunuyorlardı. Tatar naibi Kutlu Şah geldiğinde ona konuk oldu. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye ile sarayda görüşürken şöyle demişti : “Bizim borumuz ancak Tatarların yanında ötüyor. Onlar tarafından kabul görüyoruz, ama Şeriat nezdinde kabul görmüyoruz.”

HİCRETİN YEDİYÜZSEKİZİNCİ SENESİ

Bu sene başında İslâm ülkesinin yöneticileri önceki senede adları geçen kimselerdi. İbn Teymiye hapisten çıkmış, insanlar kendisinden birşeyler öğrenmek, fetva almak veya başka faydalar sağlamak niyetiyle etrafında toplanmışlardı.

Rebiyülevvel ayı başında Emir Necmeddin Hızır b. Melik Zahir de serbest bırakıldı. Kaleden çıkarıldı. Kahire’de Efrem’in konağına yerleşti. Sonra receb ayının beşinde vefat etti.

Cemaziyelevvel ayının sonlarında Ümera mülkünün divan nazırlığına İbn Zemlekanî’nin yerine Zeyneddin Şerif b. Adnan atandı. Daha sonra İbn Hatirî’nin yerine cami nazırlığı da ek olarak kendisine verildi. Necmeddin b. Dımaşkî, Necmeddin b. Hilal’in yerine öksüzlerin nazırlığına atandı ramazan ayında Sahip Eminüddin er-Rifakî, Dımaşk’taki divanların nazırlığından azledildi ve Mısır’a göçtü.

Bu ayda Kemaleddin b. Şerişî Beytü’l-mal vekilliği görevinden istifa etti. Bir daha göreve dönmemeye kesin karar vermişti. Bu göreve tekrar dönmesi teklif edildi. Ancak kabul etmedi. Görev başı yapanlara giydirilen hil’at kendisine gönderildi. Ancak hil’ati giymedi. Müteakip senenin aşura gününe kadar görevden uzak durdu. Ancak yeniden bu göreve atandığına dair ferman çıkarıldı ve yeni devlette kendisine hil’at giydirildi.

Bu senede Melikü’n-Nasır Muhammed b. Kalavun hacca gitmek üzere Mısır’dan yola çıktı. Kendisini uğurlamak için bir grup ümera da şehir dışına çıktılar. Ancak onları geri çevirdi. Kerek önünden geçmekte iken şehre yöneldi. Kendisi için bir köprü kuruldu. Köprünün ortasına geldiğinde köprü çöktü. Önden gidenler kurtuldular. Atı sıçrayarak onu kurtardı. Fakat arkadan gelenler vadiye düştüler. Param parça oldular. Kerek naibi Emir Cemaleddin Akkuş mahcup oldu. Sultanın bu işi kendisinin kasıtlı olarak yaptırdığından şüpheleneceğini düşünerek vehimlendi. Sultan için 14.000 dinar sarfederek büyük bir ziyafet hazırlamıştı. Ancak sultan kendisinin ve arkadaşlarının başına gelen belâ ile uğraştığından ziyafete katılamadı. Sonra naibe hil’at giydirdi ve Mısır’a

gitmesine izin verdi. O da Mısır'a gitti. Sultan, Kerek'te yalnız başına memleket idaresiyle meşgul oldu. Adalet Sarayına gidiyor, işleri bizzat idare ediyordu. Karısı da Mısır'dan yanına gelmişti. İçinde bulundukları sıkıntılı hali ve harçlıklarının azlığını kendisine anlattı.

İBN TEYMIYE'NİN DÜŞMANI MÜNBCİ'NİN GAYRETİ SONUCUNDA MELİK MUZAFFER RÜKNEDDİN BAYBARS EL-CAŞNİĞİR'İN SULTAN OLMASI

Melikün-Nasır Kerek'te oturup ikamete niyet ettiğinde Mısır'a bir mektup yazarak sultanlıktan istifa ettiğini bildirdi. Bu mektubu, Mısır'daki kadılara gösterilip tescil edildi. Sonra Şam kadılarına da gerekli tebligat yayıldı. Şevval ayının yirmiüçünde cumartesi günü ikindiden sonra Emir Seyfeddin Salar'ın konağında devlet erkânı, ümera, ayan ve diğerlerinin hazır bulunduğu toplantıda Emir Rükneddin Baybars el-Caşnigir'in sultanlığına bey'at edildi. Ona Melik Muzaffer lakabıyla hitap edildi. Merasim alayıyla kaleye gitti. Emirler önünde yürüdüler. Kalede bulunan memleket tahtına oturdu. Sevinç davulları çaldı bu husus posta vasıtasıyla diğer beldelere bildirildi.

Zilkade ayı başında Emir İzzeddin el-Bağdadî Dımaşk'a ulaştı. Saltanat naibi, kadılar, emirler ve ayan ile Ablak Sarayında görüştü. Nasır'ın, Mısırlılara gönderdiği mektubu onlara okudu. Nasır, mektubunda sultanlıktan vazgeçtiğini bildiriyordu. Kadılar mektubu görüp tescil ettiler. Ancak Hanbelî kadısı bunu tescile yanaşmayıp şöyle dedi : "Hiç kimse sultanlığı kendi serbest iradesiyle terketmez. Eğer o sıkıştırılmasaydı sultanlığı terketmezdi. Aksine o, azledildi. Yerine başkası geçirildi." Emir İzzeddin el-Bağdadî orada hazır bulunanlardan Melik Muzaffer adına yeminle bey'at aldı. Tuğrası kalenin üzerine yazıldı. Lakabları memleketin birçok mahalline nakşedildi. Sevinç davulları çaldı. Şehir süslendi. Melik Nasır'ın istifa mektubu sarayda ümeraya okunduğunda şu ifadeye rastlanıyordu :

"Ben, on sene müddetle halkı idare ettim. Sonra Kerek'te ikameti tercih ettim...." Bu kısım okunduğunda ümeradan bir topluluk ağlaştılar. Yeni sultana gönülsüz olarak bey'at ettiler.

Yeni Sultan Emir Rükneddin Baybars el-Caşnigir'in eski makamına Emir Seyfeddin b. Ali; Ter'akî'nin eski makamına Seyfeddin Benhas; Benhas'ın yerine de eski Kerek naibi Emir Cemaleddin Akkuş atandı. Cuma günü Dımaşk'ın ve diğer beldelerin minberlerinde Sultan Muzaffer adına hutbe okundu. Hutbeyi dinlemeye saltanat naibi Efrem ve kadılar geldiler. Hil'atler ve saltanat naibinin atanma fermanı zilkade ayının ondokuzunda Dımaşk'a ulaştı. Saltanat naibinin atanma fermanını Sır katibi Kadı Muhyiddin b. Fedlullah sarayda ümeranın huzurunda okudu. Hepsî hil'atlerini giymişlerdi.

Sultan Muzafer, halifenin gönderdiği siyah hil'atı ve yuvarlak sarığı giydi. Zilkade ayının yedisinde cumartesi günü hepsi de hil'atlerini giymiş olarak devlet erkânı önünde yaya yürüdüler. Sahip Ziyaeddin en-Nesayî, halife tarafından gönderilen sultan fermanını siyah bir atlas kese içinde taşıyordu. Fermanın baş kısmında şunlar yazılıydı :

“O, gerçek Süleyman’dandır. Ve o, hakikaten Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla.....” Anlatıldığına göre Muzafer’in sultanlığa geçişi sebebiyle Kahire’de 1.200 kadar hil’at dağıtılmıştır. O gün, mahşerî bir gündü. Muzafer sadece bir kaç gün sevinebilmişti. Şeyhi Münbicî de aynı şekilde kısa bir süre safâ sürmüştü, ama sonra Cenâb-ı Allah çabucak nimetlerini yok etti.

Bu senede İbn Cemâa kalede hutbe irad etti. Şeyh Alaeddin el-Konevî de Şerifiye Medresesi’ndeki müderrislik görevine başladı.

HİCRETİN YEDİYÜZSEKİZİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

ŞEYH OSMAN EL-HALBUNÎ

Salih bir insandı. Aslen Mısır’a bağlı Said bölgesindendir. Bir süre Halbun’da ve o taraflara bağlı muntıkalarda ikamet etti. Bir müddet eklemek yemedi. Bir grup mürid etrafında toplandılar. Kendisi bu senenin muharrem ayının sonlarında Berare köyünde vefat etti. Oraya defnedildi. Cenaze merasiminde Şam naibi, kadılar ve ayandan olan kimseler hazır bulundular.

ŞEYH EBU’L-HASAN ALÎ B. MUHAMMED B. KESİR EL-HARRANÎ

Salih bir insandı. Hanbelî mezhebine mensuptu. Atiye mescidinin imamı idi. İbn Mukrî adıyla tanınmıştır. Hadis rivayet etti. Hanbelîlerin medreselerinde fakihlik yaptı. Hicretin 634. senesinde Harran’da doğdu. Bu senenin ramazan ayının yirmisinden sonra Dımaşk’ta vefat etti. Kasyun Mezarlığı’na defnedildi. Kendisinden önce Şeyh Zeyneddin el-Harranî Gazze’de vefat etmişti. Şeyh Ebu’l-Hasan Ali’nin taziyet meclisi Dımaşk’ta kuruldu. Allah ikisine de rahmet etsin.

SEYYİD ŞERİF ZEYNEDDİN

Seyyid Şerif Zeyneddin Ebu Ali Hasan b. Muhammed b. Adnan el-Hüseynî. Nakibü’l-Eşraftı. Faziletli, yüksek derecede alim, fesahat sahibi ve kelimacı bir kimse idi. Mutezilîlerin yolunu bilir, İmamiye mezhebinin meselelerini incelerdi. Münazaralar yapardı. Vefatından kısa

bir süre önce caminin nazırlığına ve Efrem divanının nazırlığına başladı. Zilkade ayının beşinde ellibeş yaşındayken vefat etti. Babü's-Sağır'deki aile mezarlığına defnedildi.

ŞEYHÜ'L-CELİL ZAHİRUDDİN

Şeyhü'l-Celil Zahiruddin Ebu Abdullah Muhammed b. Abdullah b. Ebu'l-Fadl b. Men'a, Bağdatlıydı. Mekke'de amcası Afifüddin Mansur b. Men'adan sonra Harem-i Şerif şeyhi oldu. Hadis dinledi. Uzun bir süre Bağdat'ta ikamet etti. Sonra amcası vefat edince Mekkeye göçtü ve Harem şeyhliğine atandı. Vefatına kadar bu görevi sürdürdü. Bu senede vefat etti.

HİCRETİN YEDİYÜZDOKUZUNCU SENESİ

Bu sene başında Müslümanların halifesi Müstekfi b. Hakim bi-Emrillah el-Abbasi, ülkenin sultanı Melik Muzaffer Rükneddin Baybars el-Caşnigir, Mısır'daki naibi Emir Seyfeddin Salar, Şam'daki naibi Emir Akkuş el-Efrem idi. Mısır ve Şam'ın kadılarına gelince bunlar da önceki senede adları anılan kimselerdi.

Safer ayının son gecesinde Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye, Emir Mukaddem'le birlikte Kahire'den İskenderiye'ye gitmek üzere yola koyuldu. Emir Mukaddem onu sultanın konağında geniş bir burca yerleştirdi. Bulunduğu yer gerçekten rahat ve geniştir. İnsanlar ziyaretine geliyorlar. Kendisinden çeşitli ilimleri tahsil etmeğe çalışıyorlardı. Bundan sonra cumalara gitti. Adetini sürdürerek camilerde toplantılar yapıp vaazlar verdi. İskenderiye'ye pazar günü ulaşmıştı. On gün sonra İskenderiye'ye ulaştığına dair haber Dimaşk'a ulaştı. Halk onun için üzüldü. Caşnigir ile Şeyhi Menbicî'nin ona bir tuzak kurmasından korktular. Onun için çok dualar ettiler. Çünkü Caşnigir ile Şeyhi Menbicî, İskenderiye'ye gidişinde İbn Teymiye'ye, arkadaşlarından hiçbirinin refakat etmesine izin vermemişlerdi. Dostları onun için üzüldüler. Çünkü düşmanı olan Nasır el-Menbicî ona zarar verme fırsatını ele geçirmişti. Ona düşman olmasının sebebi; İbn Teymiye'nin Caşnigir ile Caşnigir'in Şeyhi Nasr el-Menbicî'nin aleyhinde konuşması ve "Artık Caşnigir'in iktidarı sona erdi. Reisliği son buldu. Eceli yaklaştı" demesi; İbn Arabi ile Muridlerini eleştirmesi idi. Onu sürgüne gönderir gibi İskenderiye'ye göndermek istemişlerdi. "Ola ki İskenderiye halkından biri cür'et gösterip de suikast yaparak onu öldürür" dediler. Ama onu İskenderiye'ye göndermeleri halkın ona olan sevgisini, yakınlığını daha da artırdı. Halk, ondan yararlandı. İlim tahsil etti. Ona daha çok meyil gösterdiler. İkramda bulundular. Bu arada Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin kar-

deşinin yazdığı mektup Dımaşk'a ulaştı. Mektupta şunlar yazılıydı:

“Kıymetli kardeşim, korunmuş olan İskenderiye limanına sanki ci-had nöbeti tutmak niyetiyle geldi. Allah'ın düşmanları onu buraya gön-dermekte kendisine, İslâm'a ve Müslümanlara tuzak kurmayı amaçla-mışlardı; ama bu bizim hakkımızda daha iyi oldu. Onlar Şeyh İbn Tey-miye'nin böylece helak olacağını zannetmişlerdi. Ama kötü maksatları geri tepti. Her bakımdan beklediklerinin aksi durumlarla karşılaştılar. Allah katında ve arif insanlar nezdinde yüzleri karardı. Hasret çekme-ye, pişman olmaya, yaptıklarından ötürü eseflenmeye başladılar. Büt-ün İskenderiye halkı kardeşim İbn Teymiye'ye yöneldi. Ona saygı, gös-terdiler. O da her zaman Allah'ın kitabını ve Rasûlunun sünnetini, göz-leri doyuracak, müminlerin gözünü aydınlatacak derecede yayıyor; bu da düşmanların boğazına bir düğüm gibi çöküyor. İskenderiye'de yu-murtlayan, yavrulayan, fırkaların ve Arapların yolunu saptıran bir İb-lis'e rastlandı. Ama Cenâb-ı Allah'ın, kardeşim şeyhi oraya getirmesi se-bebiyle onların düzeni bozuldu. Adamları târumar oldular. Sırları açığa çıktı. Perde aralandı. Rezil rüsvay oldular. Onların çoğundan tevbe et-meleri istenildi. Reislerinden biri de tevbe etti. Müminlerin avam ve ha-vasının emir, kadı ve fakihlerinin, müftü ve şeyhlerinin, müctehidler ce-maatinin huzurunda -sadece cahil zelil ve alçak kimseler hariç- Şeyh İbn Teymiye'nin sevgisi, saygısı karşı konulmaz bir hüküm gibi yerleşti. Sözü kabul edildi emir ve yasaklarına uyuldu. Allah'ın kelimesi böylece Allah ve Rasûlunun düşmanlarına karşı yüceldi. Allah ve Rasûlunun düşmanları gizli aşikâr lânetlendiler. Hem de her yerde ve adlarıyla la-netlendiler. Yerinde çöküp kalan Nasr el-Menbicî'nin yanında da bu du-rum gerçekleşti. Kelimelerle ifade edilemeyecek derecede korkuya ka-pıldı. Alçalıp zillete maruz kaldı.....”

Bu mektupta daha bir çok sözler söyleniyor ve durumlar anlatılı-yordu.

Kısaca demek istediğimiz şudur ki; Şeyh Takiyyüddin İbn Teymi-ye, İskenderiye liman şehrinde sekiz ay ikamet etti. İkametgahı geniş, güzel ve temiz bir kale burcuydu. İki penceresi vardı. Pencereleden biri deniz tarafına diğeri de şehir tarafına bakıyordu. İsteyen herkes ziyare-tine gidiyor, devlet büyükleri, fakihler ve ayan tabakasına mensup kim-seler yanına gidip geliyorlardı. Kendisinden ilim tahsil ediyorlar, ya-nında kitap okuyorlar ve istifade ediyorlardı. O da rahat bir yaşam sürü-yor rahat ve huzur içinde günlerini geçiriyordu.

Rebiyülevvel ayı sonlarında Menbicî'nin tavsiyesi üzerine İbn Teymiye taraftarı olmakla suçlanan- Şeyh Kemaleddin b. Zemlekanî, Maristan nazırlığından azledildi. Yerine Şemseddin Abdulkadir b. Hatirî atandı.

Rebiyülahir ayının üçünde salı günü Mısır'da Hanbelîlerin kadılı-

ğına Mısır Şeyhü'l-Hadisi Şeyh İmam, Hafız Sadeddin Ebu Mahmut Mes'ud b. Ahmet b. Mes'ud b. Zeyneddin el-Harisî atandı. Daha önce bu görevde bulunan Kadı Şerefüddin Ebu Muhammed Abdülgani b. Yahya b. Muhammed b. Abdullah b. Nasr b. Ebu Bekir el-Harranî vefat etmişti.

Cemaziyelevvel ayında Sultan Muzaffer'in buyruğu ve fermanı sahil beldelerine gönderildi. Bu fermanla içki içmenin yasaklanması, meyhanelerin yıkılması, meyhanecilerin ve içkicilerin sürgün edilmesi yetkililere emrediliyordu. Emir yerine getirildi. Müslümanlar buna çok sevindiler.

Cemaziyelahir ayı başında Dımaşk'taki Hanbelîlerin kadılığına Şeyh Şihabeddin Ahmed b. Şerifüddin Hasan b. Hafız Cemaleddin Ebu Musa Abdullah b. Hafız Abdülgani el-Makdisî'nin atandığına dair ferman postayla geldi. Daha önce bu görevde Taki Süleyman b. Hamza bulunuyordu. Bu zat, Melik Nasır'ın tahttan inişini diline doladığı onun kendi iradesiyle, değil zorla tahttan indirildiğini söylediği için -ki bu söyledikleri doğrudu- görevden azledilmişti.

Cemaziyelahir ayının yirmisinde divan nazırlığına Rüstemî'nin yerine Emir Seyfeddin Bektimur el-Hacibî'nin atandığına dair ferman postayla Dımaşk'a geldi. Ancak Emir Seyfeddin bu görevi kabul etmedi. Yine aynı postayla Emir İzzeddin Ahmed b. Zeyneddin Muhammed b. Ahmed b. Mahmud İbn Kalanisi'nin hazine nazırlığına atandığına dair ferman da geldi. Bu zat mezkur göreve başladı. Kendisinden önce anılan görevde bulunan şehir muhtesibi Basravî azledildi.

Yine bu ayda Kadilkudat Bedreddin b. Cema, Sufilerin talebi üzerine Kahire'de Saidü's-Suada Şeyhliği görevine başladı. Cuma günü yanlarında bir kez hazır bulunması sebebiyle kendisinden hoşlanmışlardı. Daha önce bu görevde bulunan Şeyh Kerimüddin el-Eykî azledildi. Çünkü o, Saidü's-Suada hankâhındaki şahitleri oradan uzaklaştırmıştı. Bu yüzden kendisine karşı harekete geçtiler. Dine sığmayan bazı suçları olduğunu dilekçeyle ilgili makama bildirdiler. Şikâyetçi oldular. Bu sebepten o da bu görevden uzaklaştırıldı. Halka yaptığı, yoluna geldi. Zira bu kişi, Şeyhü'l-İslâm İbn Teymiye'ye karşı harekete geçmiş, ona iftiralarda bulunmuştu. Oysa kendisi cahil ve takvası az bir kimseydi. İşte bu iftirası yüzünden Cenâb-ı Allah onu kendi arkadaşları ve dostları vasıtasıyla rezil rüsvay etti. Bu da onun yaptığıнын tam karşılığı olan bir ceza idi.

Receb ayında Dımaşk'ta korkular çoğaldı insanlar şehir dışından içerilere doğru akın ettiler. Bunun sebebi de şuydu : Sultan Melikü'n-Nasır Muhammed b. Kalavun, Dımaşk'a gelmek üzere Kerek'ten yola çıkmıştı. Tekrar tahta geçmeyi istiyordu. Ümeradan bir grup onunla ittifak kurmuşlar, gizlice mektup yazarak kendisinin samimi yandaşları olduklarını bildirmişlerdi. Mısırlı ümeradan bir grup da onun tarafı-

na geçmişlerdi. İnsanlar Dimaşk naibi Efreml'in Kahire'ye gitmiş olması ve büyük kitlenin onunla birlikte olması yüzünden tedirgin oldular. Şehrin kapılarını kuşluk vaktine kadar açmadılar. İşler karman çorman oldu. Kadılar ve ümeranın çoğu sarayda toplanarak Melik Muzaffer'e bey'atlerini yenilediler. Cumartesi günü akşama doğru şehrin kapıları kilitlendi. Babü'n-Nasır önünde bulunan insanlar izdiham meydana getirdiler ve büyük bir yorgunluk ve bezginlik meydana geldi. Köyden gelen insanlar sebebiyle şehirde kalabalık meydana geldi. Melik Nasır'ın Human'a ulaştığına dair haber postayla Dimaşk'a ulaştı. Şam naibi bundan rahatsız oldu. Melik Nasır'la savaşacağını ve şehre girmesine engel olacağını bildirdi. Emir Rükneddin Baybars el-Mecnun ile Baybars el-Aleml onun yanına gittiler. Ona iltihak ettiler. Başhacı Emir Seyfeddin Bektimur da yanına giderek geri dönmelerini önerdi ve Mısırlılarla savaşacak gücü olmadığını söyledi. Emir Seyfeddin Bahadır da yanına gidip aynı öneride bulundu. Sonra receb ayının beşinde salı günü Dimaşk'a döndü. Sultan Melik Nasır'ın Kerek'e döndüğünü halka bildirdi. İnsanlar sakinleştiler. Saltanat naibi saraya döndü. İnsanların bir kısmı evlerine döndü. Nizam sağlandı.

MELİKÜ'N-NASIR MUHAMMED B. MELİKÜ'L-MANSUR KALAVUN'UN TAHTA DÖNMESİ MUZAFFER CAŞNİĞİR BAYBARSIN VE ŞEYHİ HULÜLCÜ NASIR EL-MENBİCÎ'NİN İKTİDARDAN DÜŞMELERİ

Şaban ayının onüçünde, Melik Nasır'ın Dimaşk'a geldiğine dair haber geldi. Emir Seyfeddin Kutlubek ve Hacı Bahadır, Kerek'e gittiler. Onun Dimaşk'a gelmesi için teşvikte bulundular. Bunun üzerine Dimaşk naibi paniğe kapıldı. Şaban ayının onaltısında kendisine tabi olan bir cemaatla birlikte yola koyuldu. Beraberinde Şakif Arnun beldesinin sahibi İbn Sabh da vardı. Dimaşk'ta saltanat merasimi için gerekli hazırlıklar yapıldı. Kösler çalınmaya başladı. İnsanlar toplandı. Sultan Melik Nasır Muhammed de büyük bir debdebe ile Kerek'ten hareket etti. Emir Akkuş el-Efrem'e eman verdiğini bildirdi. Şaban ayının onyedisinde pazartesi gecesi minarelerde müezzinler ona dua ettiler. Sabah olunca halk ona dua edip sevindi. Adı anılınca insanlar ferahladı. Halka eman verdiği duyuruldu. İnsanların dükkanlarını açmaları, yerlerinde, evlerinde, ticarethanelerinde güven içinde olmaları istenildi. Halk etrafı süslemeye başladı. Sevinç davulları çalındı. İnsanlar şehre girdiği esnada sultanı görebilmek için salı gecesi evlerinin damlarında uyumaya başladılar. Sultanı karşılamak için kadılar, emirler ve ayan tabakasına mensup kimseler yola çıktılar.

Sultanın katibi İbn Kesir dedi ki: “Sultanın salı günü gün ortasında büyük bir alayişle şehre girdiğini müşahade ettim. Musalla yanında kendisi için halı serildi, yoluna sergiler konuldu. Saltanat debdebesiyle geliyordu. Yoluna ipek halılar serildi. Her bir halının üzerinden geçtikten sonra halı dürülüyor, tekrar ön tarafına seriliyordu. Gayet ciddiyet ve vakar sahibiydi. Sağında, solunda silahtarlar, önünde muhafızlar yürüyorlardı. İnsanlar ona yüksek sesle dua ediyorlardı. Dua sesleriyle her taraf çınlıyordu. O gün görülmeye değer muazzam bir gündü.”

Şeyh Alemüddin el-Berzalı dedi ki : “O gün sultan beyaz bir sarık sarmıştı. Kırmızı bot giymişti. Başının üzerinde şemsiyesini Hacı Bahadır taşıyordu. Sultanın üzerinde kıymetli bir kürk vardı ki altın sırmalıydı. Kaleye ulaştığında kendisi için köprü kuruldu. Kale naibi Emir Seyfeddin es-Sencerî yanına geldi. Huzurunda yer öptü. Sultan ona “Ben şimdi buraya girmeyeceğim” dedi ve atını ablak kasrı tarafına çevirdi. Emirler önündeydiler. Cuma günü kendisi için hutbe okundu.”

Şaban ayının yirmiikisinde cumartesi günü Emir Celaleddin Akkuş el-Efrem itaatini sunmak üzere Dımaşk'tan geldi. Huzurunda yer öptü. Sultan ona ikramda bulunmak için atından indi ve eskiden olduğu gibi yine Dımaşk naipliğine devam etmesine izin verdi. İnsanlar, Efrem'in sultana itaatini arzetmesine çok sevindiler. Hama naibi Emir Seyfeddin Kıpçak da sultanın yanına geldi. Şaban ayının yirmidördünde pazartesi günü Trablus naibi Emir Seyfeddin İstedmür de geldi. İnsanlar bunları karşılamaya çıktılar. Sultan Efrem'i karşıladığı gibi bunları da karşıladı. Aynı günde sultan, Hanbelîlerin kadılığına yeniden Takiyyüddin Süleyman'ın atanmasına karar verdi. İnsanlar Takiyyüddin'i tebrik ettiler. O da saraya sultanın huzuruna çıktı. Ona selam verdi ve Cevziye medresesine geçti. Orada üç ay müddetle hakimlik yaptı. İkinci cumada, Meydanı Ahbarda namaz kılındı. Burada sultan ve kadılar da hazır bulundular. Büyük emirler, devlet erkânı ve halktan büyük bir kalabalık burada namaz kıldı. Aynı günde Haleb naibi Emir Kara Sungur el-Mansurî, sultanın yanına geldi. Ramazanın dördünde perşembe günü sultanın tahtirevanı çıkarıldı. Sultan tahtirevana bindi. Kadılar ve kurrarlar da yanında bulunuyorlardı. Vakit, ikinci vaktiydi.

Ramazanın beşinde cuma namazı yine Meydan-ı Ahbar'da kılındı. Sonra ramazanın dokuzunda salı günü sultan Dımaşk'tan ayrıldı. Bera-berinde İbn Saserî Kadıasker Sadreddin el-Hanefî, Hatip Celaleddin, Şeyh Kemaleddin b. Zemlekânî de bulunuyordu. Tevki divanının görevlileri, ordu divanı ve bütünüyle Şam askerleri beldelerinden naibleri ve emirleriyle birlikte gelip orada toplandılar. Sultan, Gazze'ye büyük bir alayişle vasil oldu. Emir Seyfeddin Bahadır ile bir grup Mısır ümerası onu karşıladılar. Melik Muzaffer'in, sultanlıktan feragat ettiğini ona bildirdiler. Sonra Mısır'dan emirler peş peşe gelmeye devam ettiler. Sul-

tanla görüştüler bu durumu ona bildirdiler. Şamlılar bu haberler üzerine rahatladılar ve sevindiler. Sevinç davulları çalındı. Sultan Melikü'n - Nasır Muhammed'in tahta oturuşuna dair haberi, Dimaşk'a geç geldi.

Bayram gününde hatip naibi Şeyh Takiyyüddin el-Cezerî el-Makday, adet üzere sancaklarla Musalla'ya gitti. Şeyh Mecdüddin et-Tunisî'yi vekil olarak bıraktı. Bunlar Musalla'ya vardıklarında Musalla hatibinin namaza başladığını gördüler. Musalla'nın sahnına sancaklar dikildi. Sancaklar arasında Takiyyüddin el-Makday namaz kıldırıldı. Sonra hutbe irad etti. Aynı şekilde İbn Hassan da , Musalla dahilinde namaz kıldırıp, hutbe irad etti. Böylece bayram gününde iki bayram namazı kılındı ve iki hutbe irad edildi. Bildiğimiz kadarıyla o güne dek böyle bir durum yaşanmamıştı.

Sultan Melikü'n-Nasır bu senenin ramazan bayramının son gününde Cebel kalesine girdi Salar'ın, Sübek'e gitmesini emretti. Sıfıd naibi Emir Seyfeddin Bektimur el-Cogendar'ı, Mısır'a naib tayin etti. Şam'a da naib olarak Emir Kara Sungur el-Mansuri'yi görevlendirdi : Bu fermanının tarihi şevvalin yirmisiydi Sahib Fahreddin el-Halefi'yi bundan iki gün sonra vezirliğe tayin etti. Bahaeddin Abdullah b. Ahmed b. Ali Muzaffer el-Hillî, şevval ayının onunda cuma gecesi vefat etmişti. Ondan sonra Kadı Fahreddin, Mısır'da ordu nazırlığı görevine başladı. Bu zat Mısırlıların önde gelen vezirlerinden ve büyük şahsiyetlerinden-di. Biraz hadis rivayet etmişliği de vardır. Emir Cemaleddin Akkuş el-Efrem, serhat naibliğine atandı. Divanların nazırlığına Emir Zeyneddin Kutboğa atanıp Dimaşk'a geldi. Bu zat ayrıca Seyfeddin Akcaba'nın yerine saray üstadlığına da atanmıştı. Devlet yönetiminde büyük bir değişiklik meydana gelmişti.

Şeyh Alemüddin el-Berzali dedi ki: "Sultan, ramazan bayramında Mısır'a girer girmez, Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'yi saygın ve mükerrem olarak İskenderiye'den çağırttı. Şeyh de şevval ayının sekizinde geldi. Beraberinde bir grup İskenderiyeli onunla yola çıkmış ve onu uğurlamışlardı. Cuma günü sultanla görüştü. Sultan ona ikramda bulundu. Kalabalık bir mecliste onu karşıladı. Bu mecliste Mısırlıların ve Şamlıların kadıları da vardı. İbn Teymiye'yi onlarla barıştırdı ve bundan sonra Şeyh İbn Teymiye Kahire'ye indi. Meşhed-i Hüseyin yakınında bir meskene yerleşti. İnsanlar ziyaretine geliyorlardı. Emirler, askerler, birçok fakih ve kadılar da yanına geliyorlar, kimi kendisine karşı sergiledikleri tavırlarından ötürü özür diliyor, kimi de bu işlerle ilgileri olmadığını söylüyordu. Ama Şeyh İbn Teymiye "Bana eziyet eden herkese hakkımı helal ettim" dedi.

Ben derim ki : "Kadı Cemaleddin b. Kalanisi bu meclislerde cereyan eden konuşmaları, sultanın ve mecliste hazır bulunanların şeyhe gösterdikleri saygı ve ikramı, ondan sitayişle bahsedilmesini, onun övül-

mesini, bütün tafsilatıyla anlatmıştır. Aynı şekilde Kadilkudat Mansurüddin el-Hanefî de buna bu oturumlar hakkında geniş bilgiler vermişti. Ancak İbn Kalanîsî'nin verdiği bilgiler daha tafsilatlıydı. Çünkü o, o zamanda kadiaskerlik yapıyordu. İkiside o mecliste hazır bulunmuşlardı. Bana anlatıldığına göre Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye meclise gittiğinde sultan ayağa kalkarak onu karşılamıştı. Görür görmez hemen eyvanın ucuna kadar onun için yürümüş, eyvanın baş tarafında onunla birlikte uzaklaştıktan sonra sultan onu alıp, penceresi bahçeye bakan bir salona götürmüştü. Orada oturup bir süre başbaşa konuşmuşlardı. Sonra İbn Teymiye'nin eli sultanın elinde olarak meclise gelip oturmuşlardı. Sultanın sağ tarafında Mısır Kadısı Bedreddin b. Cemaa, sol tarafında Vezir İbn Halilî, alt tarafında İbn Sasesî, sonra Sadreddin Ali el-Hanefî oturmuşlardı. Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye de sultanın önünde halının ucunun üzerinde oturmuştu. Vezir, zimmilerin tekrar işaretli beyaz sarık takmalarına müsaade edilmesini istedi. Ödemekte oldukları paraya ek olarak yıllık 700.000 dinar daha vermeyi üstlendiklerini söyledi. Mecliste bulunanlar sustular. Orada Mısır ve Şam'ın kadıları, aralarında İbn Zemlekanî'nin de bulunduğu Mısırlı ve Şamlı büyük alimler vardı. Ben, sultanın meclisinde İbn Zemlekanî'nin yan tarafında oturuyordum. Alimlerden, kadılardan hiç biri bu hususta konuşmadı. Sultan, kendilerinden fetva isteyerek "Bu konuda ne diyorsunuz" diye sordu. Hiç biri konuşmadı. Ancak Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye diz üstü çöküp bu konuda sultanla sertçe konuştu. Vezirin söylediklerini sert bir dille reddetti. Sesini yükseltti. Sultan da gayet yumuşak ve sakin bir tarzda onu susturmaya çalışıyordu. Ancak İbn Teymiye çok ileri gitti. Kimsenin söyleyemeyeceklerini söyledi. Kimsenin yapamayacağını yaptı. Bu konuya sıcak bakanları da şiddetlice azarladı ve sultana dedi ki : "Saltanat tahtına oturduktan sonra kurduğun ilk mecliste fani dünya metâı uğruna zimmilere yardım etmeyeceğine inanıyorum. Haşâ sen böyle bir şey yapacak biri değilsin. Tahtını sana geri veren Allah'ın sana bahşettiği nimeti an. Düşmanını yüz üstü düşürdü. Seni düşmanlarına karşı muzaffer kıldı. Bû Kâpiyî zimmilere açan ilk kişi Caşnigir olmuştur. O da elbetteki senin fermanına dayanarak bunu yapmıştı. Çünkü o zaman o senin naibindi"

Sultan bu duruma şaşı ve onların tekrar beyaz sarık, giymelerine müsaade etmedi. Anlatımı burada uzun sürecek çok detaylı konuşmalar cereyan etti.

Sultan, mecliste hazır bulunanların tamamından daha çok İbn Teymiye'yi tanıyordu. Onun dindar, şecaatli, hakkı yerine getiren iyi bir insan olduğunu elbetteki biliyordu.

Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin sultanla başbaşa oturduklarında aralarında geçen konuşmaları anlattığını duydum. Sultan, kendisi-

nin aleyhinde bulundukları, tahttan indirilip Çaşnigir'e bey'at edilmesi hususunda fetva vermiş olan bazı kadıların öldürülmesi hususunda İbn Teymiye'cî en olumlu fetva vermesini istemiş, İbn Teymiye buna karşı çıkınca ona "Bunlar senin de aleyhinde bulunmuşlar ve sana eziyet etmişlerdi demiş ve bazılarının öldürülmesi hususunda fetva vermesi için İbn Teymiye'yi kışkırtmıştı. Sultanın o kadılara kızmasının sebebi, kendisinin azledilmesi ve Çaşnigir'e bey'at edilmesi için göstermiş oldukları çabalardan ötürüydü. Şeyh İbn Teymiye, sultanın maksadını anladı, kadıları ve alimleri tazimle anmaya başladı. Onlara kötülük yapacak olan kimseleri yerdı ve sultana "Eğer bunları öldürecek olursan bunlardan sonra böyle büyük alimleri bulamazsın" dedi. Sultan ona "Bunlar sana eziyet ettiler dedi. Defalarca seni öldürmek istediler!" deyince Şeyh İbn Teymiye "Bana eziyet edene hakkımı helal ettim. Ama Allah ve Rasûlune eziyet edenlere gelince Allah onlardan intikam alır. Ben kendi öcümü almam" diye karşılık verip sultana nasihatlerde bulundu. Nihayet sultan yumuşadı ve onları bağışladı.

Malikî Kadısı İbn Mahluf şöyle demişti : "İbn Teymiye gibisini görmedik. Biz, hükümdarları ona karşı kışkırtıyorduk ama yine de ona güç yetiremiyorduk. O bize karşı güçlendiği zaman bizi bağışladı ve bizi savundu."

Şeyh İbn Teymiye, sultanla görüşükten sonra Kahire'ye indi. İlim yaymaya devam etti. Halk kendisine yöneldi. Uzak diyarlardan yanına gelerek kendisinden ilim tahsil ettiler. Fetvalar sordular. O da yazılı ve şifahî olarak onlara cevap verdi. Fakihler yanına gelerek kendisi hakkında sergiledikleri olumsuz tutumlardan ötürü özür dilediler, o da "Ben herkese hakkımı helal ettim" dedi.

Şeyh İbn Teymiye, ailesine bir mektup yazıp gönderdi. Mektubunda Allah'ın kendisine bahşettiği nimetleri ve çok hayırları andı. Ailesinden, kendisine ait bir kısım kitapları göndermelerini talep etti. Bu hususta Cemaleddin el-Mizzî'nin yardımına başvurmalarını istedi : "Çünkü o benim istediğim kitapları nereden ve nasıl çıkaracağını bilir" dedi. Mektubunda devamla şöyle demişti :

"Hakka ait olan her şey yükselir, artar ve muzaffer olur. Batıl ise sürekli alçalır, sefil olur, izmihlale uğrar. Cenâb-ı Allah, hasımların boyunlarını bükte. Onların büyükleri, anlatımı, burada uzun sürecek şekilde barış talebinde bulundular. Biz de İslâm'ın ve sünnetin yücelmesine vesile olacak şartları onlara karşı ileri sürdük. Bu şartlar sebebiyle batıl ve bid'at parçalanacaktır. Onlar bütün bu şartlara uyacaklarını bildirdiler. Biz de bunu fiilen gerçekleştirmelerine kadar onlara karşı ihtiyatlı durduk. Sözlerine ve ahidlerine güvenmedik. Şartları gerçekleştirmeye kadar taleplerini yerine getirmedik, söylediklerini mutlaka yerine getirmelerini bekledik. Böylece avam ve havas için İslâm'ın ve

sünnetin izzeti ortaya çıkacaktır ki, bu da onların kötülüklerini yok edecek güzelliklerdir.....”

Ayrıca Yahudileri ve Hristiyanları ezip zelil etmek, onları zillet ve küçüklükleri içinde bırakmak hususunda sultanla yaptığı konuşmaları içeren uzun ifadeleri de yazmıştı. Doğrusunu, noksanlıklardan münezze h olan yüce Allah daha iyi bilir.

Şevval ayında sultan, yirmiye yakın emiri tutukladı. Şevvalin onaltısında Havranlılardan olan Kays ve Yümn kabileleri arasında çatışma çıktı. İki taraftan da yaklaşık 1.000 kişi kadar sevda (veya Süveyde) yakınlarında öldürüldü. Buna Süveyda savaşı denilmiştir. En fazla zayıat veren Yümn kabilesi hezimete uğradı. Bunlar Kayslıların önünden kaçtılar. Çokları da perişan ve zayıf halde Dımaşk'a girdiler. Kayslılar da devletten korktukları için kaçtılar. Bu yüzden köyleri boş ekinleri sahipsiz kaldı. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz).

Zilkade ayının altısında çarşamba günü Haleb'e naib olarak atanan Emir Seyfeddin Kıpçak el-Mansurî, bir grup Mısır ümerasıyla birlikte Dımaşk'a uğradı. Sonra beraberindeki ümera ve askerlerle birlikte Haleb yoluna koyuldu. Emir Seyfeddin Bahadır da naib olarak atandığı Trablusa ve Dımaşk'ın sahil beldelerine gitmekte iken Dımaşk'a uğradı. Kendisinden önce orada naib olarak Emir Seyfeddin İstedmür bulunuyordu.

Sultanla birlikte Mısır'a gitmiş olan bir grup insan, zilkade ayında Mısır'a ulaştılar. Aralarında Hanefilerin Kadildukatı Sadreddin, Mu-hiddin b. Fadlullah ve diğerleri de vardı. Mısır'a gelişinden sonra bir gün kalkıp Kadı Sadreddin el-Hanefî'nin yanına gittim. Bana “İbn Teymiye-yi severmisin?” diye sorunca ben “Evet diye cevap verdim. O da gülerek şu karşılığı verdi : “Vallahi çok güzel birşeyi sevmişsin” sonra da İbn Kalanîsî'nin anlattıklarına yakın şeyleri anlattı. Ama İbn Kalanîsinin anlattıkları daha tam ve mükemmeldi.

CAŞNİGİR'İN ÖLDÜRÜLMESİ

Habis herif, arkadaşlarından bir grupla kaçmıştı. Emir Seyfeddin Kara Sungur el-Mansurî, Efrem'in yerine Mısır'dan Şam naibliğine gelmek üzere yola çıktığında Gazze yakınlarında zilkade ayının yedisinde bir av halkası kurdu. Caşnigir de 300 kadar arkadaşıyla bu çemberin içine düşünce etrafı sarıldı. Adamları dağılıp onu yalnız bıraktılar. Emir Seyfeddin Kara Sungur da onu yakaladı ve onu alıp arkadaşı Seyfeddin Bahadır ile birlikte develere binerek Mısır'a geri dönüş yoluna koyuldu. Ancak Hattara'ya vardıklarında Emir İstedmür onları karşıladı. Caşnigiri onlardan teslim alıp Mısır'a götürdü. Seyfeddin Kara Sungur ile

Seyfeddin Bahadır da askerlerinin başına döndüler. Emir İstedmür, Çaşnigir'i sultanın huzuruna çıkardı. Sultan onu kınayıp azarladı. Bu, onur sultanla son görüşmesi oldu. Sonra öldürülerek Kurafe Mezarlığı'na defnedildi. Şeyhi Menbicî kendisine fayda vermediği gibi malı mülkü de kendisini kurtarmadı. Aksine feci bir şekilde öldürüldü.

Emir Seyfeddin Kara Sungur el-Mansurî, zilkade ayının yirmibeşinde pazartesi günü Dımaşk'a girdi. Saraya yerleşti. Beraberinde İbn Saserî, İbn Zemlekânî, İbn Kalanîsî, Alaaddin b. Ganim, bir grup Mısırlı ve Şamlı Ümera vardı. Hatip Celaleddin el-Kazvinî onlardan önce aynı ayın yirmiikisinde perşembe günü Dımaşk'a gelmiş, cuma günü adeti üzere hutbe irad etmişti. İkinci cuma günü ayın yirmidokuzu idi. O zamanda Dımaşk Camii'nde Kadî Bedreddin Muhammed b. Osman b. Yusuf b. Haddad el-Hanbelî, saltanat naibinin izniyle hutbe irad etti. Atanma fermanı namazdan sonra kadıların, ekâbirin ve ayanın huzurunda okundu. Daha sonra kendisine kıymetli bir hil'at giydirildi. Kırkiki gün süreyle İmam Hatiplik görevini yürüttü. Sonra hatip Celaleddin, sultan fermanıyla bu görevine iade edildi ve müteakip senenin onikisinde perşembe günü göreve başladı.

Zilhicce ayında Kemaleddin b. Şirazî, Şamiyetü'l-Berraniye Medresesi'nde ders verdi. Bu görevi İstedmür'ün de yardımıyla Şeyh Kemaleddin b. Zemlekanî'den devraldı.

Bu senede Tatar hanı Harbenda, kendi ülkesinde Rafizîliği destekleyerek ortaya koydu. Hatiplere, hutbelerinde ilk olarak Hz. Ali'nin ve ehli beytin adlarını anmalarını emretti. Ezec beldesinin hatibi, hutbenin bu kısmına geldiğinde hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Cemaat de onunla birlikte ağladı. Hutbeyi tamamlayamadan minberden indi. Onun yerine bir başkası minbere çıkarılarak hutbe tamamlattırıldı. O kişi namazı da kıldırıldı. O ülkede bid'atçılar, ehli sünnete egemen oldular. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz).

Bu senede devletteki düzensizlik ve ihtilafların çokluğu yüzünden Şamlılardan hiç kimse hacca gidemedi.

HİCRETİN YEDİYÜZDOKUZUNCU SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

HATİP NASİRUDDİN EBU'L-HUDA

Ahmed b. Hatip Bedreddin Yahya b. Şeyh İzzeddin b. Abdüsselam. Akibe hatibi idi. Emevî Camii'nin nazırlığını da yaptı. Başka görevlerde de bulundu. Bu senenin muharrem ayının ortasında çarşamba günü Akibe'deki evinde vefat etti. Akibe Camii'nde cenaze namazı kılındı.

Babü's-Sağır Mezarlığı'na babasının yanına defnedildi. Hadis rivayet etmiş, babası Bedreddin'den sonra hatiplik yapmıştı. Cenaze merasiminde saltanat naibi, kadılar ve ayan tabakasına mensup insanlar hazır bulundular.

MISIR HANBELÎLERİNİN KADISI ŞEREFÜDDÜN EBU MUHAMMED

Şerefüddin Ebu Muhammed Abdülgani b. Yahya b. Muhammed b. Abdullah b. Nasır b. Ebu Bekir el-Harranî. Hicretin 645. senesinde Harran'da doğdu. Hadis dinledi. Mısır'a geldi. Hazine nazırlığı, Salahiye Medresesi'nin müderrisliği, sonrada kadılık yaptı. Yönetimi güzel bir kimseydi. Güzel hasletleri vardı. Rebiyülevvel ayının ondördünde cuma gecesi vefat etti ve Kurafe Mezarlığı'na defnedildi. Vefatından sonra Sadeddin el-Harisi onun yerine geçti. Nitekim bu husus önceki kısımlarda da anlatılmıştı.

ŞEYH NECMEDDİN EYYUP

Şeyh Necmeddin Eyyup b. Süleyman b. Muzaffer el-Mısırî Müezzin-ü Necibî adıyla meşhur olmuştur. Dımaşk Camii'ndeki müezzinlerin reisi ve hatiplerin de nakibi idi. Sureti güzel, sesi gürdü. Bu hususiyetleri elli sene kadar devam etti. Nihayet bu senenin cemaziyelevvel ayı başında vefat etti. Allah rahmet etsin.

EMİR ŞEMSEDDİN SUNGUR EL-A'SER EL-MANSURÎ

Mısır'da divan nazırlığıyla birlikte vezirlik görevini yürüttü. Şam'da da bir kaç kez divanların başkanlığını yaptı. Dımaşk'ta meşhur bir evi ve bahçesi vardır. Himmetli, gayretli ve servet sahibi bir kimseydi. Bu senenin cemaziyelevvel ayında Mısır'da vefat etti.

EMİR CEMALEDİN AKKUŞ B. ABDULLAH ER-RESİMÎ

Dımaşk'taki divanların başıydı. Daha önceleri Şerifi'den sonraki dönemde Kibeliye beldelerinin genel valiliğini yapmıştı. Otoriter bir yöneticiydi. Bu senenin cemaziyelevvel ayının ondokuzunda pazar günü vefat etti. Kuşluk vakti, Raslan kubbesinin karşısında yaptırmış olduğu kubbeye defnedildi. Tecrübeli ve ehliyetli bir yöneticiydi. Kendisinden sonra divan başkanlığına Akbaca atandı.

TAC B. SAİDÜ'D-DEVLE

Müslüman bir kimseydi. Devlet sefiri idi. Caşnigir'in yanında iti-

barlı biriydi. Çünkü kendisi, Caşnigir'in Şeyhi Nasr el-Menbicî'nin sohbetinde bulunan ve onunla arkadaşlık yapan biriydi. Kendisine vezirlik teklif edilmiş, ancak o bunu kabul etmemişti. Vefat edince görevini kızkardeşinin oğlu Kerimüddin el-Kebir üstlendi. Bu senenin şaban ya da receb ayında vefat etti.

ŞEYH ŞİHABÜDDİN

Şeyh Şihabuddin Ahmed b. Muhammed b. Ebu'l-Mekarim b. Nasr el-İsfahanî. Emevi Camii'ndeki müezzinlerin reisiydi. Hicretin 602. senesinde doğdu. Hadis dinledi. Hicretin 645. senesinde müezzinlik görevine başladı. Bu senenin zilkade ayının beşinde salı gecesi vefat edinceye dek bu görevi sürdürdü. Mazbut bir insandı. Doğrusunu noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah daha iyi bilir.

HİCRETİN YEDİYÜZONUNCU SENESİ

Bu sene başında, zamanın halifesi Müstekfi Billah Ebu Rebi Süleyman el-Abbasi, ülkenin Sultanı Melik Nasır Muhammed b. Mansur Kalavun idi. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye de saygı ve ikram görerek Mısır'da ikamet etmekteydi. Mısır naibi Emir Seyfeddin Bektimur, Emir-Haznedardı. Kadılar da önceki senede adları anılan kimselerdi. Sadece Hanbeli kadısı değişmişti. Yenisi Saadeddin el-Harisi idi. Mısır veziri Fahreddin el-Halili, ordu komutanı Fahreddin Katibu'l-Memalik, Şam naibi Kara Sungur el-Mansuri idi. Dımaşk kadıları ise önceki senede adları anılan kimselerdi. Haleb naibi Kıpçak, Trablus naibi Hacı Bahadır, Serhat naibi de Efremdi.

Bu senenin muharrem ayında Hişam Mescidi'nin İmamı ve Beytü'l-mal vekili Şeyh Eminüddin Salim b. Ebi'd-Derin Şamiyetü'l-Cevvaniye Medresesi'nde ders vermeye başladı. Şeyh Sadreddin Süleyman b. Musa el-Kürdi, Azraviye Medresesi'nde ders vermeye başladı. Bu zatlar mezkur görevleri, Mısır'a gidip orada ikamet eden İbn Vekilden devir almışlardı. İbn Vekil, Mısır'a Sultan Muzaffer'in yanına gitmiş, Sultan Muzaffer de ona, Menbici'ye yakınlığı sebebiyle, maaş bağlamıştı. Ancak daha sonra sultanın fermanı ile Dımaşk'taki iki medresesinin başına dönmüş, orada bir ay ya da yirmiyedi gün süreyle kalmış, bir süre sonra bu medreseler tekrar elinden alınarak Emin Salim ile Sadr el-Kürdi'ye verilmişti. Hatip Celaleddin, muharrem ayının onyedisinde hatipliğe döndü. Hatip Bedir b. Haddad görevden azledildi. Sahip Şemseddin de pazartesi günü Emevi Camii'nin nazırlığına, öksüzlerin ve bütün vakıfların nazırlığına atandı. Sonra kendisine hil'at giydirildi. Şerefüddin b. Saseri de Emevi Camii'nin nazırlığı görevinde ona ortak oldu. Daha önce kendisi bu görevde müstakildi. Aşura gününde Emir İstedmür naib olarak atandığı Hama'ya gitmek üzere Dımaşk'a uğradı. Yedi gün sonra Hama'ya gitti.

Muharrem ayında Bedreddin b. Haddad, Şemseddin b. Hatir'in yerine Maristan nazırlığı görevine atandı. Sadreddin b. Merhal ile Sadr Süleyman el-Kürdi arasında Azraviye Medresesi'nin müderrisliği yüzünden çekişme çıktı. Bunlar Vekil'e bir mektup yazarak İbn Vekil'in irtikâb ettiği çirkinlikleri, rezaletleri ve küfür hallerini bildirdiler. İbn

Vekil de Kadı Takiyyüddin b. Süleyman el-Hanbelî'nin yanına gitti. Kadı el-Hanbelî onun Müslüman olduğuna, dokunulmazlığına hükmetti. Cezalandırılmaması gerektiğine, makamlara layık olduğuna karar verdi. Bu Takiyyüddin b. Süleyman el-Hanbelî'nin bir hatasıydı. Ancak yine de Azraviye Medresesi Süleyman el-Kürdiye, Şamayitü'l-Cevvaniye Medresesi de Emin Salim'e verildi. İbn Vekil'in elinde Eşrefiye Darü'l-Hadisî'nin şeyhliğinden başka bir görev kalmadı.

Safer ayının yedisinde pazartesi gecesi Necm Muhammed b. Osman el-Basravî, Şam vezirliğine atanmış olarak Mısır'dan geldi. Beraberinde kardeşi Fahreddin Süleymanın da muhtesipliğe atandığına dair fermanı getirmişti. Her ikiside Emevi Camii'nde göreve başladılar. Sonrada Derbi İbn Ebi Heycâ denen Derb-i Süfun'a gidip konaklarına yerleştiler. Daha sonra vezir, Babülberi ol yanındaki Darü'l-A'ser'e intikal etti. Şeyh Celaleddin'in kardeşi İzzeddin Ahmed b. Kalanisi de hazine nazırlığı görevine devam etti.

Rebiyülevvel ayı başında Kadı Cemaleddin ez-Zer'i, Mısırdaki İbn Cemaa'nın yerine kadilkudatlık görevine başladı. Zilhicce ayında İbn Cemaa'nın şeyhü's-şuyûhluk görevi elinden alınıp Kerim el-Eykiye verilmişti. Hatiplik görevi de elinden alınmıştı.

Posta Şam'a gelerek Kadı Şemseddin b. Harirî'nin, Mısır diyarının kadılığına atanmak üzere Mısır'a davet edildiği haberini getirdi. O da rebiyülevvel ayının yirmisinde yola koyuldu. Bir topluluk onu uğurlayıp kendisiyle vedalaştı. Mısır'da sultanın huzuruna çıktığında sultan kendisine ikramda bulunup saygı gösterdi. Onu Haneî kadılığına, Nasıriye ve Salahiye medreselerinin müderrisliğine ve Hakim Camii'nin İmam Hatipliğine atadı. Kadı Şemseddin es-Surucî'yi ise görevden azletti. O da birkaç gün daha yaşadıktan sonra vefat etti.

Rebiyülevvel ayının ortasında Dımaşk'ta yedi tane, Kahire'de de ondört tane emir tutuklandı. Rebiyülahir ayında sultan, Emir Seyfeddin Salar'ı yanına getirtmek ve sorgulamak istedi. Sonra bizzat kendisi onun yanına gidip onu azarladı ve kınadı. Sonra da malını ve mülkünü bir aylık süre zarfında elinden aldı. Bundan bir süre sonra Emir Seyfeddin öldürüldü. Sayılamayacak derecede malı, mülkü, hayvanı, silahı, kölesi, katırı, merkebi, sağmal davarları, mücevherleri, altınları ve gümüşleri görüldü. Hülâsa o Beytül-maldan ve Müslümanların mallarından büyük bir kısmını, kendine ayırmıştı. Anlatıldığına göre bununla birlikte o, insanlara çokça bağışta bulunan, devlet erkânı ve halk tarafından çok sevilen bir kimseymiş. Doğrusunu Allah bilir.

Hicretin 698. senesinden beri Mısır'da sultan naibliği yapmaktaydı. Nihayet rebiyülahir ayının yirmidördünde çarşamba günü bu görevde iken öldürüldü. Perşembe gecesi Kurafe'deki türbesine defnedildi. Allah kendisini bağışlasın.

Rebiyülahir ayında Kadı Şemseddin b. Muiz el-Hanefî, Şemseddin el-Harirî'nin yerine Zahiriye de ders vermeye başladı. Dersinde dayısı Sadr Ali ile diğer kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler hazır bulundular. Bu ayda Emir Seyfeddin İstedmür, bazı işlerini görmek üzere Dımaşk'a gelmişti. Şeyh Sadreddin b. Vekil'i çok severdi. Darü'l-Hadis nazırlığına ve Azraviye Medresesi'nin müderrisliğine atanması için sultandan bir ferman almıştı. Ancak İstedmür yola koyulmadan Şeyh Sadreddin bu göreve başlamadı. Bundan iki gün sonra da Salahiye'de İbn Derbasın evinde başından şöyle bir olay geçti: Anlatıldığına göre çirkin bir iş yaparken yakalanmış ve Salahiye halkından bir cemaat, Hanbelifler ve diğerleriyle birlikte etrafında toplanmışlar. Aleyhinde şahit olmuşlar ve bu durumu saltanat naibine bildirilmişlerdi. Salanat naibi de onun hakkında ne yapılacağını sormak üzere sultana mektup yazmıştı. Gelen cevapta onun dinî görevlerden azledilmesi emrediliyordu. Bunun üzerine Eşrefiye Darü'l-Hadisi'nin nazırlığından azledildi. Dımaşk'ta görevsiz kaldı. Ramazan ayı sonunda Haleb'e göçtü. Haleb naibi İstedmür camide onun için bir görev ayarladı. Sonra onu oradaki bir medreseye atadı ve kendisine ihsanda bulundu. Emir İstedmür, Cemaziyelahir ayı sonunda vefat eden Seyfeddin Kıpçak'ın yerine Haleb naibliğine intikal etmişti. Kendisinden sonra Hama melikliğine İmaddüddin İsmail b. Efdal Ali b. Mahmud b. Takiyyüddin Ömer b. Şahinşah b. Eyyup tayin edilmiş ve göreve başlamıştı. Cemaleddin Akkuş el-Efrem de Serhat'ten, Hacı Bahadır'ın yerine Trablus naibliğine intikal etmişti. Şaban ayının onaltısında perşembe günü Şeyh Kemaleddin b. Zemlekânî, İbn Vekil'in yerine Eşrefiye Darü'l-Hadisi'nin şeyhliğine atandı. Tefsir, hadis ve fıkıh dersleri verdi. Burada sadece onbeş gün görev yaptı. Sonra Kemaleddin b. Şerişi bu görevi kendisinden devir alarak ramazan ayının üçünde pazar günü yeni görevine başladı. Şaban ayında Şam naibi Kara Sungur, Maksure'nin genişletilmesini kararlaştırdı. Müezzin mahfelini iki rüknün arka tarafına Nesir kubbesinin altına aldırıldı. Bir kaç gün müddetle cenazelerin camiye girmelerini yasakladı. Sonra cenazelerin camiye konularak namazlarının içeride kılınmasına izin verdi.

Ramazan ayının beşinde Rum kalesinin naibi Fahreddin İyas, Zeyneddin Kutboğa el-Mansurî'nin yerine Dımaşk divanlarının başkanlığına atanıp Dımaşk'a geldi.

Şevval ayında Şeyh Alaeddin Ali b. İsmail Kerim b. Hüseyin el-Eykrî'nin yerine Mısır diyarının şeyhüş-şüyuhluğu görevine başladı. Himmetli, mazbut bir kimseydi. Bu görevi sebebiyle Konevî Saidüs-Süada da hazır bulundu.

Zilkade ayının üçünde perşembe günü Şam da Sahip İzzeddin el-Kalanisî'ye vezirlik hil'atı giydirildi. Daha önce bu görevde bulunan

Necm el-Basravî vezirlikten vazgeçmiş, kendisine iktalar verilmişti.

Zilkadenin onaltısında çarşamba günü Şeyh Kemaleddin b. Zemlekanî, Şamîyetü'l-Berraniye Medresesi'ndeki müderrislik görevine döndü. Aynı günde Takiyyüddin b. Sahip Şemseddin b. Sel'us Emevi Camii'nin nazırlığı görevine atanması sebebiyle hil'at giydi. Haleb naibi Emir Seyfeddin İstedmür de zilhiccenin ikisinde tutuklanarak Mısır'a götürüldü. Aynı şekilde birkaç gece sonra Bire naibi Seyfeddin Durgan da tutuklandı.

HİCRETİN YEDİYÜZONUNCU SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

KADİLKUDAT ŞEMSEDDİN EBU'L-ABBAS

Şemseddin Ebu'l-Abbass Ahmed b. İbrahim b. Abdülganî es-Sürucî. Hanefî Mezhebine mensuptu. el-Hidaye adlı eseri şerhetmiştir. Çeşitli ilimlerde yükselmiş bir alimdi. Bir süre Mısır'da hakimlik yaptı. Vefatından birkaç gün önce azledildi. Rebiyülahir ayının onikisinde perşembe günü vefat etti. Şafî'nin yakınına defnedildi. İlm-i kelimada İbn Teymiye'ye karşı itirazları vardı. Ancak bu itirazlarında kendini gülünç duruma düşürmüştü. İbn Teymiye de ona birkaç ciltlik cevaplar vermiş ve reddiye yazmıştı. Delillerini de iptal etmişti.

Bu senede Salar katledildi. Nitekim bu husus önceki kısımlarda da anlatılmıştır.

SAHİP EMİNÜ'D-DEVLE

Sahip Eminü'd-Devle Ebu Bekir b. Vecih Abdülazim b. Yusuf. İbn Rukakî adıyla meşhur olmuştur. Bu senede vefat etti.

Bu senede Trablus naibi Hacı Bahadır da Trablus'ta vefat etti.

EMİR SEYFEDDİN KIPÇAK

Haleb naibi idi. Haleb'te vefat etti ve cemaziyelahir ayının ikisinde Hama'daki türbesine defnedildi. Şehametli ve şecaatli bir kimseydi. Laçın zamanında Dımaşk naibliğine atanmıştı. Sonra Laçın'den korktuğu için Tatarların yanına kaçmıştı. Daha sonra Tatarlarla birlikte gelmişti. Onun vasıtasıyla Kazan savaşının yapıldığı senede Müslümanlar rahatlamışlar ve genişliğe kavuşmuşlardı. Nitekim bu hususu önceki kısımlarda da anlatmıştık. Daha sonra durumu değişti. Nihayet bu senede Haleb'te vefat etti. Kendisinden sonra yerine İstedmür atandı. O da bu senenin sonunda vefat etti.

ŞEYH KERİMÜDDİN B. HÜSEYİN EL-EYKÎ

Mısır Şeyhü's-Şuyuh'u idi. Emirlerle irtibatı vardı. Bir defasında şeyhü's-şuyuhluktan azledildi. Yerine İbn Cemaa atandı. Bu senenin şevval ayının yedisinde cumartesi gecesi Saidü's-Süada hankâhında vefat etti. Kendisinden sonra bu göreve Şeyh Alaeddin el-Konevî atandı.

FAKİH İZZEDDİN ABDÜLCELİL

İzzeddin Abdülcelil en-Nemravî eş-Şafîî. Faziletli ve yüksek derecede bir alimdi. Mısır naibi Salar ile arkadaşlığı vardı. Onun sayesinde dünyada yüksek makamlara ulaştı.

İBN RİF'A

İmam, allame, Necmeddin Ahmed b. Muhammed. et-Tenbih adlı eseri şerh etmiştir. Başka eserleri vardır. Fakih, faziletli ve birçok ilimde imamdı. Allah rahmet etsin.

HİCRETİN YEDİYÜZONBİRİNCİ SENESİ

Bu sene başında İslâm ülkesinin yöneticileri, önceki senede adları anılan kimselerdi. Yalnız Mısır veziri azledilerek yerine Seyfeddin Bektimur atanmıştı. Necm el-Basravî de azledilmiş, yerine İzzeddin el-Kalanisi atanmıştı. İbn Teymiye'nin sultana önermesi üzerine Efrem Trablus naibliğine nakledilmişti. Hama naibi Melik Müeyyed İmadüddin, seleflerinin kaidesine uygun olarak görevinin başında bulunuyordu.

Haleb naibi İstedmür vefat etmiş, buranın naibliği münhal bulunuyordu. Ergun ed-Devaddar en-Nasirî, Dımaşk'a ulaşmıştı. Çünkü orada naib olarak bulunan Kara Sungur Haleb'e sevk edilmiş, Seyfeddin Giray da Dımaşk naibliğine getirilmişti. Haleb'teki askerlerin ve Arabîlerin büyük bir kısmı beldenin etrafını çembere almışlardı. Muharrem ayının üçünde Kara Sungur el-Mansurî bütün malı, mülkü, eşyası, maiyeti ve adamlarıyla birlikte Dımaşk'tan ayrılmıştı. Askerler onu uğurlamıştı. Kendisini Haleb'e yerleştirmek için Ergun da beraberinde gitmişti. Kale naibi Emir Seyfeddin Bahadır es-Sencerî'ye sultandan bir ferman geldi. Bu fermanla sultan ona, Dımaşk'a naib gelinceye kadar beldelerin işleri konusunda kendisiyle konuşmasını ve kendisiyle muhatap olmasını emreliyordu. Vezir ve tevki divanının görevlileri yanında hazır bulundular. Naiblik görevine başladı. Kuvveti arttı. Vezirin de şevket ve iktidarı güçlendi. Nihayet o, birkaç göreve adam atama yetkisine sahip oldu. Kardeşinin oğlu İmamüddin'i sırlar nazırlığına atadı ve

bu görev onun elinde kaldı. Saltanat naibi Seyfeddin Giray el-Mansurî naib olarak Dımaşk'a geldi.

Muharrem'in yirmibirinde perşembe günü halk onu karşılamaya çıktı. Mumlar yakıldı. Muharrem'in yirmidördünde hatip mahfeli eski yerine konuldu. İnsanlar rahatça gezip dolaşmaya başladılar. Necm el-Basravî de safer ayının üçünde perşembe günü emirlik hil'ati giydi. Vezirlerin kaidesine göre taylasanı da omuzuna attı. Büyük tabihane emirleri gibi kendisine iktalar verildi. Rebiyülevvel ayının onyedisinde çarşamba günü birbirlerine iftira atıp yalan uydurmaları yüzünden şahitlerin ve sicil katiplerinin hakkında karar vermek üzere dört mezheb'in kadıları Emevi Camii'nde toplandılar. Saltanat naibi bu durumdan haberdar olmuş, gazaplanmış ve bunlar hakkında bir toplantı yapılarak durumlarının görüşülmesini, haklarında karar alınmasını emretmişti. Ancak toplantı neticesinde herhangi bir değişiklik olmadı ve önemli bir karar da alınmadı.

Aynı gün Şerif Nakibü'l-Eşraf Eminüddin Cafer b. Muhammed b. Muhyiddin, Adnan, Şihabüddin el-Vasıtî'nin yerine divanların nazırlığına atandı. Takiyyüddin b. Zeki, yeniden şeyhü's-şüyuh oldu.

Aynı günde İbn Cemâa, Kahirede Nasiriye Medresesi'nin müderrisliğine atandı. Ziyaeddin en-Nesâî de Şafî Medresesi'nin müderrisliğine atandı. Ziyaeddin en-Nesâî aynı zamanda Tulon Camii'nin vaizliğine ve hapishanelerin nazırlığına da atanmıştı. Eminü'l-Mülk Ebu Said, Hacı Seyfeddin Bektimur'un yerine rebiyülahir ayında Mısır vezirliğine atandı. Aynı ayda Dımaşk'ta vezir İzzeddin b. Kalanisi göz altına alındı. İki ay müddetle tutuklu kalmasına hükmedildi. Saltanat naibi ona çok kızgındı. Sonra hapishaneden salıverildi.

Rebiyülahir ayının onbirinde Bedreddin b. Cema, Mısır diyarının hakimliğine iade edildi. Ayrıca Kâmilîye Darü'l-Hadis'in müderrisliği, Tulon Camii'nin Salihîye ve Nasiriye medreselerinin müderrisliği de kendisine verildi. Sultan kendisine çok ikbal gösterdi. Cemaleddin ez-Zer'i, kadıaskerlikte ve Hakim Camii'nin müderrisliğinde kaldı. Hanefî ve Hanbelî kadılarının arasında adalet sarayınca sultanın yanında oturmasına karar verildi.

Cemaziyelevvel ayı başında İbn Saserî'nin naibi Kadı Necmeddin ed-Dımaşkî, Ramsa, Sevce ve Fisaliyede Mansurî'nin terekesinden satın almış olduğu malların satış akdinin batıllığına dair itirafta bulundu. Çünkü bu malların emsal değerini ödemeksizin satın almış olduğunu bildirdi. Ama diğer hakimler bu alış verişin geçerli olduğunu söyleyerek akdi onayladılar. İbn Kalanisi'yi Dârüssaâde'ye getirdiler. O da bu malların gelirlerinin Necmeddin ed-Dımaşkî tarafından ödenmesi gerektiği iddiasında bulundu ve bu şekilde hüküm verdi. Sonra Kadilkudat Takiyyüddin el-Hanbelî, bu alış verişin sıhhatine hükmetti. Dımaşkî'nin

verdiği hükmü bozdu sonra diğer hakimler de Hanbelî'nin hükmünü tasdik ettiler.

Bu ayda Dımaşklıların 1.500 süvari hazırlamaları kararlaştırıldı. Her süvariye de 500 dirhem vermeleri emredildi. Mülklere ve vakıflara vergi tarhedildi. İnsanlar bundan çok elem duydular. Durum hatip Cellaeddin'e iletilti. O da bunu kadılara aktardı. Ayın onüçünde pazartesi günü sabahleyin insanlar bir araya gelip toplandılar. Hz. Osman'ın mushafını, Peygamberin emanetini, halifenin sancağını da beraberlerinde getirmişlerdi. Giray onları görünce çok öfkelenli. Kadı ve hatibe sövmeye başladı. Mecdüddin et-Tunisî'yi dövdü. Onları göz altına aldı. Sonra kefalet karşılığında serbest bıraktı. İnsanlar bundan çok elem duydular. Allah da Giray'a mühlet vermedi. Sadece on günlük bir aradan sonra aniden emir geldi. Görevden azledilip hapse atıldı. İnsanlar bu duruma çok sevindiler. Anlatıldığına göre Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye, Şamlıların başına gelen bu belayı duyunca durumu sultana iletmiş, sultan da hemen görevlileri Şam'a göndererek Giray'ı çok kötü halde yakalatmıştı. Şöyle ki: Emir Seyfeddin Ergun ed-Devaddar gelip saraya inmiş, cemaziyelevvel ayının yirmiüçünde perşembe günü Emir Seyfeddin Giray'a kıymetli bir hil'at giydirmiş, o da bu hil'ati giyip eşik öpmüş, merasime gelmiş, büyük bir ziyafet vermişti. Tam sofrada iken Seyfeddin Ergun onu emirlerin huzurunda zincire vurup bağlamış ve posta vasıtasıyla Gurlu el-Adilî ile Baybars el-Mecnun refakatinde Kerek'e sevketmişti. İzzeddin el-Kalanisî Darüssaâde'deki törenden çıkmış, öğlen namazını Emevî Camii'nde kalmış sonra konağına dönmüştü. O esnada kendisi için mumlar yakılmış ve insanlar ona dua etmişlerdi. Sonra Eşrefiye Darü'l-Hadisine dönmüş ve Kerek naibi Emir Cemalettin'in gelişine kadar yaklaşık yirmigün orada kalmıştı.

Bu ayda Sıfı naibi Emir Seyfeddin Bektimur Emir-i Haznedar tutuklanmış yerine Kerek'te bulunan Baybars ed-Devaddar el-Mansurî atanmıştı. Gazze naibi de tutuklanarak yerine Çavlı atanmıştı. Bunlar Kerek hapishanesinde Haleb naibi İstedmür, Mısır naibi Bektimur, Dımaşk naibi Giray, Sıfı naibi Kutlubek ve Gazze ile Binhas'ın naibi Kıl-tutmaz ile bir araya gelmişlerdi. Kerek naibi Cemalettin Akkuş el-Mansurî rebiyülahir ayının ondördünde çarşamba günü Dımaşk'a naib olarak geldi. İnsanlar mumlar yakarak onu karşıladılar. Beraberinde kendisini naiblik makamına yerleştirmek için Hatirî de gelmişti. Bu zat hicretin 690. senesinden hicretin 709. senesine kadar Kerek naibliği yapmıştı. Orada gerçekten güzel eserler bırakmıştı. İzzeddin b. Kalanisî naibi karşılamak üzere şehir dışına kadar çıkmıştı. Cuma günü sultanın mektubu, naibin kadıların ve ayan tabakasına mensup olan kimselerin huzurunda sarayın kapısında okundu. Mektupta halka iyi davranılması, Giray zamanında üzerlerine ağır vergiler tarhedilen bu

vergileri ödeyemediklerinden ötürü de zindanda tutulan insanların salıverilmesi emrediliyordu. Bu mektubu sebebiyle sultana çokca dualar edildi. İnsanlar sevindiler.

Aynı ondokuzunda pazartesi günü Emir Seyfeddin Bahadır As'a, Sıfıd naibliğine atanması sebebiyle hil'at giydirildi. O da eşik öperek salı günü Sıfıd'a gitti. Aynı günde Dımaşk divanlarının nazırlığına atanması münasebetiyle Sadr Bedreddin b. Ebi'l-Fevaris de hil'at giydi. Bu zat Şerif b. Adnan'a ortak olarak bu göreve atanmıştı. İki gün sonra İzzeddin b. Kalanisi'ye hoşlanmadığı için vezirlikten affedildiğine, ama sultan vekaleti görevine de devam etmesine dair ferman geldi.

Receb ayında İbn Sel'us, Şemseddin Adnan'ın yerine vakıflar nazırlığı görevine başladı.

Şaban ayında saltanat naibi hapishanelerin kapılarına giderek oralardaki mahpusları serbest bıraktı. Çarşılarda pazarlarda ve diğer yerlerde bu yaptığından dolayı kendisine çokca dualar edildi. Aynı günde Sahip İzzeddin b. Kalanisi Mısır'dan geldi. Naible görüştü, ona hil'at giydirdi. Beraberinde ona bir mektup da getirmişti. Mektupta ona saygı ve ikram ifadeleri kullanıldıktan sonra sultan vekilliğine, has nazırlığına devam etmesi, Dımaşk'ta aleyhine tesbit edilen şeylerinse red edildiği bildiriliyordu. Sultanın bu hususları bilmediği ve bu hususlarda da kendisine vekâlet vermediği söyleniyordu. Bu konuda kendisine yardım edecek olan kişi Kerimüddin'di. O da sultanın has nazırı idi. Ayrıca Emir Seyfeddin Ergun ed-Devaddar da kendisine yardım edecekler, deniliyordu.

Şaban ayında İbn Saserî, şahitleri ve akdedicileri kendi cihetinden reddetti. Bunların şahitliklerine ve akidlerine itibar etmeyeceğini bildirdi. Diğer kadılar da böyle yaptılar. Malikî kadısı onları reddetti.

Ramazan ayında Zeyneddin Kutboğa el-Mansurî'nin hacıpler hacipliğine, Emir Bedreddin Maltubat el-Karamanî'nin de Doğan'ın yerine divanların başkanlığına atandığına dair ferman posta vasıtasıyla geldi. İkisine de hil'at giydirildi.

Yine ramazan ayında Dımaşk kalesinin naibi Bahadır es-Sencerî posta arabasıyla Mısır'a gitti. Kale naibliğine Seyfeddin Balaban el-Bedrî geçti. Sonra akşama doğru Sencerî, Bire naibliğine döndü. Oraya gitti. Bağdat'ta bir grup Müslüman tüccarın gözaltına alındığına dair haber geldi. Bunlardan İbn Akkab ile İbn Bedir öldürülmüş, Ubeyde kurtulmuş ve salimen gelmişti. Şevval ayında hacca gitmek üzere Emir'in tahtırevanı görüldü. O senede hac emiri de Alaeddin Tayboğa idi. Alaeddin, Bahadır As'ın kardeşiydi.

Zilkade ayı sonunda Emir Kara Sungur'un Birketü Zira'ya ulaştıktan sonra Hicaz yolundan geri döndüğü, Mühenna b. İsa'nın yanına giderek canından korktuğu için ondan eman dilediğine dair haber Şam'a

geldi. Kara Sungur'un beraberinde has adamlarından bir topluluk da vardı. Sonra oradan, Tatarların yanına gitti. Efrem ve Zerdkeş de onunla beraber diler.

Zilkade ayının yirmisinde Emir Seyfeddin Ergun 5.000 askerle Dımaşk'a ulaştı. Oradan da Humus taraflarına ve o havaliye yöneldiler. Zilhicce ayının yedisinde Şeyh Kemaleddin b. Şerişî Mısır'dan Şam'a geldi. Vekâlet görevine devam etmesiyle birlikte Şam kadıaskerliğine de atandığına dair fermanını getirmişti. Arefe gününde kendisine hil'at giydirildi. Aynı günde Seyfeddin Milli komutasında 3.000 kişilik bir askerî birlik Şam'a geldi. Bunlar önceki 5.000 kişilik birliğin peşinden gelmişler ve şimal beldelerine doğru yönelmişlerdi.

Ay sonunda Kahire'den gelen Şihabeddin el-Kaşengerî Şam'a ulaştı. Beraberinde şeyhü's-şüyûhluk makamına atandığına dair fermanı da getirmişti. Hankâha konuk oldu. Kadıların ve ayan tabakasına mensup kimselerin huzurunda bu göreve başladı. Eski Şeyhü's-Şüyûh İbn Zeki ise görevden ayrıldı.

Bu ayda Sadr Alaeddin b. Taceddin b. Esir, Mısır'daki sır katipliği görevine başladı. Daha önce bu görevde bulunan Şerefüddin b. Fadlullah bu görevden ayrılarak Dımaşk sır katipliğine kardeşi Muhiddin'in yerine atandı. Muhiddin ise normal yazı işleri katipliğine devam etti. Doğrusunu Allah bilir.

HİCRETİN YEDİYÜZONBİRİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

ŞEYH REİS BEDREDDİN

Bedreddin Muhammed b. Reisü'l-Etibba Ebu İshak İbrahim b. Muhammed b. Turhan el-Ensarî. Sa'd b. Muaz es-Süveydî sülalesindendir. Burada adı geçen Süveyd, Havran'a bağlı süveydadır. Reis Bedreddin hadis dinledi. Tıp ilminde yükseldi. Bu senenin rebiyülevvel ayında Şebeliye yakınındaki bahçesinde vefat etti. Kendi yaptırdığı türbesinin üzerindeki kubbenin alt tarafına defnedildi. Vefat ederken altmış yaşındaydı.

ŞEYH ŞABAN B. EBU BEKİR B. ÖMER EL-ERBİLÎ

Emevi Camii'ndeki Halebiye Şeyhi idi. Salih ve mübarek bir insandı. Kendisinde çok hayırlar vardı. Çokca ibadet eder, yoksullara iyiliği dokunurdu. Cenaze merasimine büyük bir kalabalık kitle iştirâk etmişti. Cenaze namazı reccab ayının yirmidokuzunda cumartesi günü öğleden sonra Emevi Camii'nde kılındı. Sufiye Mezarlığı'na defnedildi. Vefat ederken seksenyedi yaşındaydı. Biraz hadis rivayet etmişti.

Ekâbir'in hazır bulunduğu bir merasimde, hadis şeyhliği ünvanını almıştı. Allah kendisine rahmet etsin.

ŞEYH NASİRÜDDİN YAHYA B. İBRAHİM

Şeyh Nasirüddin Yahya b. İbrahim b. Muhammed b. Abdülaziz el-Osmanî, otuz sene kadar süreyle Hz. Osman'ın mushafının hizmetkârlığını yapmıştır. Bu senenin ramazan ayının yedisinde cuma günü namazdan sonra cenaze namazı kılındı Sufiye Mezarlığı'na defnedildi. Saltanat naibi Efrem ona çok inanırdı. Vefatı ile büyük bir kayba uğramıştı. Şeyh Nasirüddin vefat ederken altmışbeş yaşındaydı.

ŞEYH EBU ABDULLAH MUHAMMED

Şeyh, salih, kıymetli ve önder bir zat olup şeceresi şöyledir : Ebu Abdullah Muhammed b. Şeyh Kudre İbrahim b. Şeyh Abdullah el-Emevî. Bu senenin ramazan ayının yirmisinde vefat etti. Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Cenaze merasiminde emirler, kadılar ve devlet erkânı hazır bulundular. Cenaze namazı Muzafferî Camii'de kılındı. Sonra babasının yanına defnedildi. O gün Salahiye çarşısı onun cenaze merasimi sebebiyle kapanmıştı. Halk nezdinde itibarı ve hatırı vardı. Bir işe aracılık yaptığında ricası kabul edilirdi. Faziletli ve sevecen bir kimseydi. Sahih hadislerle dair birkaç cüz toplamıştı. Hadis dinlemişti. Vefat ederken yetmiş yaşına yaklaşmıştı. Allah kendisine rahmet etsin.

KATİP İBN VAHİD

Sadr Şerefü'ddin Ebu Abdullah Muhammed b. Şerif b. Yusuf ez-Zerî. İbn Vahid adıyla tanınmıştır. Kahire'de tevki divanında çalışırdı. İnşa yazısına dair bilgisi vardı. Kendi zamanında katiplikte son merhaleye ulaşmıştı. İnsanlar kendisinden yararlanmışlardı. Faziletli, atılgan ve secaatli bir kimseydi. Bu senenin şevval ayının onaltısında Mısır'ın Mansurî Hastahanesinde vefat etti.

EMİR NASİRÜDDİN

Nasirüddin Muhammed b. İmadüddin Hasan b. Nesaî. Tabılhane emirlerindendi. Bendakta hakimlik yapmıştı. Bu göreve Seyfeddin Balaban'dan sonra atanmıştı. Bu senenin ramazan ayının yirmisi ile otuzu arasındaki bir günde vefat etti.

TEMİMİ DARÎ

Bu senenin ramazan bayramında vefat etti. Küçük Kurafe Mezarlı-

ğına defnedildi. Mısır'da vezirlik yapmıştı. Göz doyuracak bir tarihçi ve haberciydi. Azledilmiş olduğu bir sırada vefat etti. Hadis dinlemiş ve bazı talebeler kendisinden hadis dinlemişlerdi.

Bu sene zilkade ayında büyük Emir İstedmür ile Benhas'ın Kerek kalesindeki zindanda vefat ettiklerine dair haber Dımaşk'a ulaştı.

KADI SA'DEDDİN MES'UD EL-HARİSÎ

Kadı, imam, allame, hafız Sadeddin Mes'ud el-Harisî el-Hanbelî. Mısırdaki hakimlik yaptı. Hadis dinledi, hadis derlerdi. Tahric etti. Tasnif etti. Bu sanat'ta senetlerde ve metinlerde otoriteydi. Ebu Davud'un Sünen'inin bir kısmını güzel ve faydalı bir şekilde şerhetti. Senetlerini güzelce tanzim etti. Yüce Allah kendisine rahmet etsin. Onun durumunu elbette ki yüce Allah, daha iyi bilir.

HİCRETİN YEDİYÜZONİKİNCİ SENESİ

Bu sene başında İslâm ülkesinin yöneticileri, adları önceki senede anılan kimselerdi.

Muharrem'in beşinde, Emir İzzeddin Özdemir ez-Zerdgeş ile beraberinde iki emir, Efrem'in yanına gittiler. Hepsini birleşerek Mühenna'nın yanında bulunan Kara Sungur'un yanına gittiler. Sultana mektup yazdılar. Yazın şiddetli sıcağında ısınan taşlardan kaçıp kurtulmak için adeta ateşe sığınmışlardı. Safer ayında posta bir emir getirdi. Efrem ve Kara Sungur ve Zerdgeşin bütün mallarına el konulması isteniliyordu. Mühenna'nın ekmeğinin kesilmesi, görevden atılması, yerine kardeşi Muhammed'in emirliğe atanması emrediliyordu. Bütün askerler Ergun'un komutasında Şam'ın kuzey tarafındaki beldelerden döndüler. Kara Sungur ve arkadaşlarının başına gelen hadiseden ötürü insanlar hüznüyle kederlendiler. Sudî, Haleb naibi olarak Mısır'dan gelirken Dımaşk'a uğradı. İnsanlar ve askerler onu karşılamaya çıktılar. Bir ziyafet sofrası kuruldu. O esnada Dımaşk naibi Cemaleddin'in Mısır'a çağırıldığını bildiren ferman okundu o da hemen o anda posta arabasıyla Mısır yoluna koyuldu. Laçın'ın bulunmadığı zamanda naipliği hakkında konuştu. Aynı günde Sülamîye Şeyhi Kutbeddin Musa, ordu nazırı olarak Mısır'a davet edildi. O günün akşamında Mısır yoluna koyuldu. Gidip orada; azledilen, malına mülküne el konulan Fahreddin Katibü'l-Memalikin yerine ordu nazırlığı görevine rebiyülevvel ayının onunda başladı. Aynı ayın onbirinde Mısır'daki Hanbelîlerin kadılığına Takiyyüddin Ahmed b. Muiz Ömer b. Abdullah b. Ömer b. İvaz el-Makdisî atandı. Bu zat ilk Hanbelî Kadısı Şeyh Şemseddin b. İmad'ın kızının

oğluydu. Emir Seyfeddin Bektimur da kaçıp Tatarlara sığınan Efremin yerine Trablus naibliği görevine başlamak üzere geldi. Rebiyülahir ayında Humus naibi Baybars el-Alaî, Baybars el-Mecnun, Doğan ve altı Emir daha aynı günde tutuklandılar. Tutuklu olarak Kerek'e götürülüp zindana atıldılar.

Yine bu ayda Mısır naibi Rükneddin Baybars ed-Devaddar el-Mansurî tutuklandı. Yerine Ergun ed-Devaddar atandı.

Şam naibi Cemaleddin, Kerek naibi, başhacip Şemseddin Sungur el-Kemalî ve beş emir daha Mısır'da tutuklanarak Kerek kalesindeki bir burca hapsedildiler.

Bu senede Babüssüلاميye dahilinde bir yangın çıktı. Bu yüzden oradaki birçok ev ile İbn Ebi'l-Fevaris'in ve Şerif el-Kabanî'nin evleri de yandı.

TENGİZİN ŞAM'A NAİB OLMASI

Rebiyülahir ayının yirmisinde perşembe günü Emir Seyfeddin Tengiz b. Abdullah el-Malik en-Nasırî, Kerek naibi ve beraberindeki bir grup sultan kölesinin Baybars el-Alaî taraftarlığı yüzünden tutuklanmalarından sonra Dımaşk'a naib olarak geldi. Tutuklananlar arasında Hacı Aruktay da bulunuyordu. Tengizi karşılamak için halk şehir dışına çıkmıştı. Onun gelişine çok sevinmişlerdi. Tengiz, Dârüssaade'ye yerleşti. Şehre gelişi esnasında halk çok sevindi. Günlerden de ağustosun yirmidördüncü günüydü. Cuma günü Maksure'de hutbeyi dinledi. Halk, onun için geçtiği yolda mumlar yaktı. Bu arada İbn Saserî'nin kadıaskerliğe yeniden atandığına dair ferman da geldi. Bu fermanda onun vakıflara da nezaret etmesi, önceki Şafî kadıların adetleri üzere Şam beldelerinde naiblikte kimsenin ona ortak olmaması da emrediliyordu. Şemseddin Ebu Talib b. Hamid'in, Mısır'da ikamet etmesinden dolayı görevden alınan İbn Şeyh Süلاميye'nin yerine ordu nazırlığına atandığına dair ferman da geldi. Birkaç gün sonra ordu nazırı Sadr Muineddin Hibetullah b. Haşîş Dımaşk'a geldi ve İbn Hamid de İbn Bedir'in vazifesine başladı. İbn Bedir, Trablus ordu komutanlığına atanıp bu göreve gitti. Ergun ise Mısır naibliğine atandı. Kâtibül-Memalik Fahreddin de vazifesinin başına döndü. Kutbeddin b. Şeyhü's-Süلاميye de onunla beraber bu görevi yürütmeye devam edecekti.

Aynı ayda Şeyh Muhammed b. Kavvam ve beraberindeki bir grup iyi insan, Kilase'de vaaz veren, konuşmalar yapan İbn Zühre el-Mağribî aleyhinde harekete geçtiler. Onun Mushaf-ı Şerifi tahkir ettiğini, ilim ehlinin aleyhinde konuştuğunu ispatlayan bir tutanak hazırladılar. Bunun üzerine adalet meclisine çağırıldı. Teslim oldu. Canı bağışlandı. Ama çok ağır bir şekilde tazir edilip cezalandırıldı. Şehrin içinde, dışın-

da, her tarafında, başı açık, sırtı kırbaçlanarak ve merkebe ters bindirilerek dolaştırıldı. Dolaştırılırken “Bilgisizce ilim ehlinin aleyhinde konuşanın cezası işte budur.” diye yüksek sesle duyuru yapıyordu. Bundan sonra hapsedildi bir süre hapiste kaldıktan sonra salıverildi. O da sonra Kahire’ye kaçtı. Şaban ayında ise posta vasıtasıyla geri gelerek eski görevinin başına döndü.

Bu ayda Suğd naibi Bahadır As, Dimaşk’a geldi. Dimaşk’a naib olmasından dolayı insanlar onu tebrik ettiler.

Yine bu ayda sultanın Dimaşk’a gönderdiği mektup geldi. Bu mektupta kimsenin para ve rüşvet karşılığında göreve atanmaması emrediliyordu. Aksi takdirde bu görevlere layık olmayan insanların atanmalarına yol açılacağı anlatılıyordu. Bu mektubu sarayın kapısında İbn Zemlekânî okudu ve okuduğu cümleleri de müezzîn İbn Habib halka yüksek sesle tekrarlardı. Bu mektubun sultan tarafından yazılıp gönderilmesine Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye sebep olmuştu. Allah ona rahmet etsin.

Receb ve şaban aylarında Tatarların Şam’a gelmek üzere harekete geçtiklerini duymaları sebebiyle Dimaşk’taki insanlar çok korktular paniğe kapıldılar. Tedirgin oldular. Çokları başka beldelere göçtüler. Şehrin kapılarında izhidam meydana geldi. Bu hadise ramazan ayında vuku bulmuştu. Her taraf alt üst olmuş, adeta sarsıntı meydana gelmişti. Tatarların Rahbe’ye ulaştıklarını duyunca daha çok sarsılır olmuşlardı. Bu hareketlerinin de kendilerine sığınan Kara Sungur ve adamlarının önerisi üzerine gerçekleştiği her tarafta anlatılıyordu. Doğrusunu Allah bilir.

Ramazan ayında sultan bir mektup gönderdi. Bu mektupta şöyle deniyordu: “Bir adam öldürülürse faili meçhul ise onun öldürülmesi yüzünden insanlar rastgele öldürülmesin. Aksine katil araştırılıp takip edilsin ve bulunduktan sonra Şer’i Şerifin hükmü gereğince ona kısas tatbik edilsin.”

İbn Zemlekânî bu mektubu saltanat naibi İbn Tengiz’in huzurunda saray kapısında okudu bu mektubun yazılmasına da İbn Teymiye sebep olmuştu. Hem bu mektubun hem de önceki mektubun yazılmasının sebebi, İbn Teymiye idi.

Ramazan ayı başında Tatarlar Rahbe’ye ulaştılar. Yirmi gün süreyle orayı kuşatma altında tuttular. Rahbe naibi Emir Bedreddin Musa Özdekçi onlarla beş gün süreyle şiddetlice savaştı. Onların Rahbe’ye girmelerine engel oldu. Reşidü’l-Devle, Rahbelilere Tatar hanı Sultan Harbenda’ya itaat etmelerini, onun hükmüne boyun eğmelerini, ona hediyeler sunup af dilemelerini önerdi. Bunun üzerine Kadı Necmeddin İshak, Tatar hanı Harbenda’nın yanına gitti. Heyetiyle birlikte onunla görüştü. Ona beş at ve on çuval şeker hediye olarak takdim etti. Harben-

da bu hediyeleri kabul edip ülkesine döndü. Haleb, Hama ve Humus halkının büyük bir çoğunluğu ülkelerini terkedip kaçmışlar, şehirlerin büyük bir kısmı tahrip olmuştu. Ama Tatarların Rahbe'den geri döndüklerini kesin olarak duymaları üzerine Şehirlerine geri döndüler. Haberler güzelleşti. Kalpler sakinleşti. Müjde davulları çalındı. İmamlar kunut okumaktan vazgeçtiler. Hatip, bayram gününde hutbe irad etti ve insanlara bu nimeti anlattı. Tatarlar bineklerinin, yemlerinin azlığı, fiyatların yüksek olması ve çoklarının da ölmesi üzerine geri dönmüşlerdi. Geri dönmelerini Tatar hanı Harbenda'ya Reşidü'd-Devle ile Çoban önermişlerdi.

Şevval ayının sekizinde sultanın, Tatarlarla savaşmak üzere Mısır'dan ayrılması üzerine Dımaşk'ta müjde ve sevinç davulları çalındı. Şevval ayının ortasında Berr valisi Emir Hüsameddin Küçük Laçın komutasında kabile yola çıktı. Mısır askerleri de kıta, kıta gelmeye başladılar. Sultan, şevval ayının yirmüçünde Dımaşk'a geldi. Şehre girişi üzerine insanlar büyük tören hazırladılar. Kaleye indi. Şehir süslendi. Sevinç ve müjde davulları çalındı. Bir gece sonra saraya intikal etti. Cuma günü Emevi Camii'nin sultan mahfelinde namaz kıldı. Hatibe hil'at giydirdi. Pazartesi günü adalet sarayında oturdu. Şevvalin yirmisinde salı günü veziri Eminü'l-Mülk geldi. Zilkade ayının başında çarşamba günü sultanla birlikte şeyh, imam, allame Takiyyüddin Ebu'l-Abbas Ahmed b. Teymiye de yedi seneden beri görmediği Dımaşk'a gelmişti. Beraberinde iki kardeşi ve bir grup arkadaşı da vardı. Dımaşk'a sağlıklı gelişinden dolayı onu birçok insan karşılamaya çıkmıştı. Gelişine çok sevinmişlerdi. Hatta onu görmek için bir grup kadın da karşılamaya gelmişti. Sultan onu beraberinde Mısır'dan getirmişti. Gazâ niyetiyle sultanla birlikte gelmişti. Ama gazâ yapılmayacağı kesinlik kazanınca Tatarların kendi ülkelerine döndüğü anlaşıncı Gazze'de ordudan ayrılıp Kudüsü ziyarete gitti ve orada birkaç gün kaldı. Sonra Aclun Sevad ve Zer'e uğradı. Zilkade ayı başında Dımaşk'a vasil oldu. Dımaşk'a girdiğinde sultanın zilkade ayının ikisinde perşembe günü kırk kadar has emiri ile Hicaz'a yönelmiş olduğunu öğrendi. Şeyh İbn Teymiye Dımaşk'a ulaştıktan, oraya yerleştikten sonra çeşitli ilimleri insanlara öğretmeye, ilim yaymaya, kitap tasnif etmeye, şer'i hükümler hususunda ictihad yapmaya, insanlara şifahi veya yazılı fetvalar vermeye başladı. Bazı hükümlerde dört mezhebe muvafık şekilde kendi ictihadına dayanarak fetva veriyordu. Bazı hükümlerde ise onlara muhalif ve de mezheplerindeki meşhur görüşlere aykırı olarak fetva veriyordu. İctihadı neticesinde verdiği çok sayıdaki fetvayı birçok ciltte toplamıştı. Bu fetvalarına kitaptan, sünnetten, sahabilerin ve selef-i salihinin kavillerinden deliller bulmuştu.

Sultan, hacca gidince askerleri Şam'da dağıttı. Ergun'u da

Dımaşk'ta bıraktı. Cuma günü Şeyh Kemaleddin ez-Zemlekanî, İbn Şerîş'in yerine Beytu'l-mal vekilliğine atanması münasebetiyle hil'at giydi. Sultanın veziri şehirde bir konuşma yaptı. Halktan çok miktarda para talebinde bulundu. Bazılarına para cezası vererek mallarını müsadere etti. Zorluk çıkaranları tokmaklarla dövdürdü. Reislerden bir kısmını tahkir etti. Eziyet ve hakaret ettiği reisler arasında İbn Fadlullah Muhyiddin de vardı. Bu ayda Şihabeddin b. Cehbel, Necmeddin Davud el-Kürdî'nin vefat etmesi üzerine Kudüs'teki Salahiye Medresesi'nin müderrisliğine tayin edildi. Vefat eden Necmeddin Davud el-Kürdî otuz seneden beri orada müderrislik yapmaktaydı. O, vefat edince İbn Cehbel, Kurban bayramından sonra Kudüs'teki bu medreseye gidip göreve başladı.

Bu senede Tuğtay han adını taşıyan Kıpçak hükümdarı vefat etti. Bu, yirmiüç seneden beri hükümdarlık yapmaktaydı. Vefat ederken otuzsekiz yaşındaydı. Şehametli ve şecaatli bir kimse idi. Putlara ve yıldızlara tapma hususunda Tatarların dinine mensuptu. Mücessimeyi, filozofları, tabipleri tazim eder, Müslümanlara da bütün taifelerden daha fazla ikramda bulunurdu. Muazzam bir ordusu vardı. Askerlerinin çokluğu, kuvvetli oluşu, techizatlarının eksiksizliği sebebiyle onunla savaşmaya hiç kimse cesaret edemiyordu. Anlatıldığına göre o bir defasında her on askerinden bir taneyi seçerek bir askerî birlik teşkil etmiş ve bu birliğin askerlerinin sayısı 250.000'i bulmuştu.

Tuğtay han bu senenin ramazan ayında öldü. Ölümünden sonra yerine kardeşinin oğlu Özbekhan geçti. Özbekhan Müslümandı. Ülkesinde İslamiyeti ızhâr etti. Güçlendirdi. Bir grup kâfir emiri öldürdü. Orada Hz. Muhammed (s.a.v.)'in dini, diğer dinlere üstün oldu. İslâm'a ve sünnete verdiği bu imkânlardan ötürü hamd ve minnet Allah'adır.

HİCRETİN YEDİYÜZONİKİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

MARDİN HÜKÜMDARI MELİK MANSUR

Necmeddin Ebu'l-Feth Gazi b. Melik Muzaffer Kara Arslan b. Melikü's-Said Necmeddin Gazi b. Melikü'l-Mansur Nasirüddin Artuk b. Gazi b. Müna b. Timurtaş b. Gazi b. Artuk. Artukluydu. Birkaç seneden beri Mardin hükümdarlığı yapmaktaydı. Heybetli, iri yarı, şişman bir ihtiyardı. Ahmak biri tarafından saldırıya uğramaktan korktuğu için dışarıda dolaşmaya çıktığında arkasında hep tahtirevanı bulunurdu. Bu senenin rebiyülahir ayının dokuzunda vefat etti ve kale altındaki medresesine defnedildi. Vefat ederken yetmiş yaşına varmıştı. Yaklaşık yirmi yıl kadar hükümdarlık yapmıştı. Vefatından sonra yerine oğlu Âdil geçti. O da onyedî gün hüküm sürdükten sonra bu defa kardeşi Mansur hükümdar oldu.

EMİR SEYFEDDİN KUTLUBEK

Emir Seyfeddin Kutlubek eş-Şeyhî. Dımaşk'ın büyük emirlerinden. Bu senede vefat etti. Allah rahmet etsin.

ŞEYH NUREDDİN EBU'L-HASAN

Salih bir şeyhti. Şeceresi şöyledir. Nureddin Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Harun b. Muhammed b. Harun b. Ali b. Hamid es-Salebî. Dımaşklıydı. Kahire'de hadis ve müsnedini okudu. İbn Zebidî'den İbn Leysî'den, Cafer el-Hemadanî'den, İbn Şirazî'den ve başka şeyhlerden hadis rivayet etti. İmam ve allame Takiyyüddin es-Sübki ona icazet vermişti. Salih bir insandı. Rebiyülahir ayının ondokuzunda salı sabahı vefat etti. Cenazesine büyük bir kalabalık kitle katılmıştı.

BÜYÜK EMİR VE MUZAFFER HÜKÜMDAR ŞİHABUDDİN GAZİ

Şihabuddin Gazi b. Melik Nasır Davud b. Muazzam. Hadis dinledi. Mütevazi bir adamdı. Bu senenin receb ayının onikisinde Mısır'da vefat etti. Kahire'ye defnedildi.

KADİLKUDAT ŞEMSEDDİN EBU ABDULLAH

Şemseddin Ebu Abdullah Muhammed b. İbrahim b. Davud b. Hazım el-Ezraî. Hanefî mezhebine mensuptu. Faziletli bir insandı. Ders ve fetva verdi. Dımaşk'ta bir sene Hanefî kadılığı yaptı. Sonra azledildi. Bir süre Şebeliye Medresesinin müderrisliğini yaptı. Sonra Mısır'a göçtü. Saidü's-Suadada beşgün kaldı. Receb ayının yirmilikisinde çarşamba günü vefat etti. Doğrusunu Allah bilir.

HİCRETİN YEDİYÜZONÜÇÜNCÜ SENESİ

Bu sene başında Müslümanların yöneticileri geçen senede adları, anılan zatlardı. Yalnız sultan, bu sene başında Hicaz'a henüz ulaşmamıştı. Emir Seyfeddin Teclis, muharrem ayının başında cumartesi günü Hicaz'dan gelerek sultanın selamette olduğunu, onun Medine-i Nebeviye'den ayrılp Mısır'a yaklaştığını bildirdi. Sultanın selamette oluşu sebebiyle sevinç ve müjde davulları çalındı. Sonra posta geldi. Sultanın muharrem ayının ikisinde pazar günü Kerek'e girdiğini haber verdi. Muharrem'in onbirinde salı günü Dımaşk'a geldi. İnsanlar adet üzere onu karşılamaya çıktı. Bu hac dönüşünde onun dudağının üzerine yapıştırılmış bir kağıt parçası gördüm. Saraya indi. Muharrem'in ondördünde hatip maksuresinde cuma namazını kıldı. Müteakip cumayı da

aynı şekilde orada kıldı. Muharrem'in onbeşinde cumartesi günü meydana küre oynadı. Sahip Şemseddin Gabriyal'ı muharrem'in onbirinde pazar günü divanların nazırlığına; Karaman'ın yerine de Fahreddin İyas el-Aserî'yi divanların başkanlığına atadı. Karamanî Rahbe naibliğine başlamak üzere gitti. Bunların ikisine ve vezirine hil'at giydirdi. İbn Saserî ve Memalik katibi Fahr'a da hil'at giydirildi. Fahr, hacda sultanla beraberdi. Şerefüddin b. Saserî divan hacipliğine atandı. Fahreddin b. Şeyhü's-Sülamiye, Emeyî Camii'nin nazırlığı görevine başladı. Bahaeddin b. Alim de. Evkaf nazırlığı görevine başladı. Mengürsî de vakıfların başkanlığına tayin edilip bu göreve başladı. Sultan, muharrem'in yirmiyedisinde perşembe sabahı Mısır'a dönmek üzere yola koyuldu. Askerleri, yanında ve önünde gidiyorlardı. Safer ayı sonlarında elçi olarak görevlendirilen Şeyh Sadreddin Vekil ile Musa b. Mühenna ve Emir Alaeddin Tanboğa posta arabasıyla Mühennaya uğradılar. Tedmürde onunla bir toplantı yaptılar. Sonra Tanboğa ile İbn Vekil, Kahire'ye döndüler.

Cemaziyelahir ayında Eminü'l-Mülk ile bir grup büyük ümera tutuklanarak büyük miktarda para cezasına çarptırıldılar. Eminü'l-Mülkün yerine hazine müdürü Bedreddin b. Türkmanî getirildi. Receb ayında biri Dımaşk kalesine konulmak, üçü de Kerek'e götürülmek üzere dört mancınının yapımı tamamlandı. İkiisi Babü'l-Meydana kuruldu. Saltanat naibi Tengiz ve halk oraya gelip hazır bulundular.

Şaban ayında Haleb naibi Sudî'nin kazdirdığı nehir yatağının kazılma işi tamamlandı. Bunun Sacur nehrinden Kavık nehrine kadar olan uzunluğu 40.000 zıra idi. Eni ve derinliği de iki'şer zıra idi. Bu kazı için 800.000 dirhem para harcanmıştı.

Sudî bu işte adaletle hükmetti kimseye haksızlık etmedi.

Şevval ayının sekizinde cumartesi günü Emir Seyfeddin Balbay et-Tatarî komutasında hac kafillesi Dımaşk'tan hareket etti. Hama Sahibi de bir grup Rum ve Guraba ile bu senede hac etti.

Zilhiccenin yirmialtısında cumartesi günü Kadı Kutbeddin Musa b. Şeyhü's-Sülamiye Mısır'dan Şam'a geldi. Şam ordularının nazırlığına atanmıştı. Muineddin b. Haşîş de ramazan ayında Sahip Şemseddin b. Gabriyal ile birlikte Mısır'a gitti. Ordu komutanının Şam'a ulaşmasından iki gün sonra iktaların kaldırıldığına dair müjde davulları çalındı. Çünkü dört aylık bir incelemeden sonra sultan, böyle yapmayı uygun görmüş ve bu yolda karar vermişti.

HİCRETİN YEDİYÜZONÜÇÜNCÜ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

ŞEYH FAHREDDİN EBU AMR AFFAN

Şeyh, imam ve muhaddisti. Şeceresi şöyledir : Fahreddin Ebu Amr Affan b. Muhammed b. Osman b. Ebu Bekir b. Muhammed b. Davud et-Tuzî. Rebiyülahir ayının birinde pazar günü Mekke'de vefat etti. Çok miktarda hadis dinlemişti. 1.000'den fazla hadis şeyhi onun hadis rivayet etmesine icazet vermişlerdi. Büyük kitapları ve başka eserleri okumuş. Sahih-i Buharî'yi otuz defadan fazla okumuştur. Allah kendisine rahmet etsin.

İZZEDDİN MUHAMMED B. ADL

İzzeddin Muhammed b. Adl Şihabuddin Ahmed b. Ömer b. İlyas er-Ruhavî (Urfa). Vakıfların ve diğer emlakın idaresine bakardı. Eminü'l-Mülk'ün has adamlarındandı. Eminü'l-Mülk, Mısır'da tutuklanınca Azraviye'de tutuklu bulunduğu esnada posta arabasıyla yanına gitmesi için İzzeddin Muhammed'e haber salmıştı. Ancak kendisi hastalandı ve cemaziyelahir ayının ondokuzunda perşembe gecesi Azraviye Medresesi'nde vefat etti. Vefat ederken otuzbeş yaşındaydı. İbn Taberzed el-Kindî'den hadis dinlemişti. Ertesi gün Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi. Vefatından sonra geride Cemaleddin Muhammed ile İzzeddin adında iki erkek çocuk bıraktı.

BÜYÜK ŞEYH KURRA ŞEMSEDDİN EL-MAKSAY

Şemseddin el-Maksay Ebu Bekir b. Ömer b. Seb' el-Cezerî. Maksay adıyla tanınmıştır. Hatip naibi idi. İnsanlara kıraat-ı sab'ayı ve diğer şaz kıraatleri okurdu. Nahivle ilgilenirdi. Takvalı ve ictihad sahibi bir kimseydi. Cemaziyelahir ayının yirmibirinde cumartesi gecesi vefat etti. Ertesi günde Nasirî hankâhının karşısında Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Vefat ederken seksen yaşını aşmıştı. Allah kendisine rahmet etsin.

HİCRETİN YEDİYÜZONDÖRDÜNCÜ SENESİ

Bu sene başında İslâm ülkesinin yöneticileri önceki senede adları anılan kimselerdi. Sadece Vezir Eminü'l-Mülk değişmiş, yerine Bedreddin et-Türkmanî geçmişti.

Muharrem'in dördünde Sahip Şemseddin Gabriyal, Mısır'dan Dımaşk'a divanların nazırı olarak geldi. Adamları kendisini karşıladılar. Muharrem'in onunda cuma günü sultanın Dımaşk'a gönderdiği

mektup saray kapısının önünde saltanat naibinin, kadılarla ümeranın huzurunda okundu. Mektubunda hicretin 698. senesinden 713. senesi sonuna kadar hapiste kalan kimselerin serbest bırakılması emrediliyordu. Bunun üzerine sultana çokça dualar edildi. Mektubu okuyan, Cemaleddin b. Kalanisi idi. Onun okuduğu cümleleri de müezzîn Sadreddin b. Sabh yüksek sesle halka tekrarlıyordu. Müteakip cumada sultanın başka bir fermanı okundu. Bu fermanla mahkumların salıverilmesi ve her mahkumdan sadece yarım dirhem alınması emrediliyordu. Diğer bir ferman okundu. Bu fermanla da çiftçilerden zorla alınan harçların kaldırıldığı ve onların angaryada çalıştırılmaması emrediliyordu. Bu fermanı da İbn Zemlekanî okudu. Eminüddin Muhammed b. Müezzîn en-Necibî de cümleleri yüksek sesle halka tekrarladı.

Muharrem ayında sultan, huzuruna fakih Nureddin Ali el-Bekrî'yi getirtti. Onu öldürmeye kastedti. Ancak emirler araya girip ricacı olunca onu sürgün etti. Fetva vermekten ve ilim hakkında konuşmaktan onu men etti. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye tarafından çağırılınca kaçıp gizlenmişti. Yine araya ricacılar girip affını istemişlerdi. Sonra bu defada sultan onu ele geçirince öldürmek istemişti. Emirler şefaâtçi olunca sultan onu konuşmaktan ve fetva vermekten men etti. Çünkü bu adam dili çok uzun, cüretkâr ve insanları çabucak tekfîr eden, katleden, bu gibi yanlış işlere sevkedici cehalete sahip bir kimseydi.

Safer ayının başında cuma günü İbn Zemlekanî saray kapısının önünde sultan naibi kadının huzurunda başka bir fermanı okudu. Bu fermanla hurma nebzinin tazmin edilir mallardan olduğu, ama nebız küplerinin tazmin edilir mallardan ayrı mütalaa edildiği bildiriliyordu. Bunun üzerine halk sultana dua etti.

Rebiyülevvel ayının sonlarında Emevî Camii'nde kadılar toplandılar. Sicil şahitlerinin durumunu görüştüler. Onların mescitlerde oturmalarını yasakladılar. Bu şahitlerden birinin iki merkeze tabi olmaması gerektiğine karar verdiler. Şehadeti eda etme karşılığında ücret almamalarına, sicilleri tesbit etme işine karışmamalarına, kimsenin gıybetini yapmamalarına, normal bir geçim sürmelerine karar verildi. İkinci kez bu amaçla toplantı yapıldı. Üçüncü toplantının da yapılmasına karar verildi. Ancak üçüncü toplantı yapılmadı ve hiçbir sicil şahidi merkezinden kopmadı.

Rebiyülevvel ayının yirmibeşinde çarşamba günü İbn Saserî'nin evinde Bedreddin b. Bidyan hakkında bir meclis düzenlendi. Bazı şaz kıraatlarda bulunması yüzünden yadırgandı. O da bütününü kıraatı terk edeceğine taahhütte bulundu. Birkaç gün sonra tekrar kıraatte bulunmak için izin istedi. Kendisine bu hususta izin verildi. Öğle ile ikindi arasında Emevî Camii'nde kıraatte bulunmak için oturdu. Adet üzere etrafında bir dinleyici halkası meydana geldi.

Receb ayının ortasında Haleb naibi Emir Seyfeddin Sudî vefat etti. Türbesine defnedildi. Yerine Alaaddin Tanboğa es-Salihi atandı. Bu zat naibliğe atanmadan önce Mısır'da haciplik görevinde bulunuyordu.

Şaban ayının dokuzunda Şerif Şerefüddin Adnan'a, babası Emînüddin Cafer'in geçen ayda vefatı yüzünden Nakibü'l-Eşraflık hil'atı giydirildi.

Şevval ayının beşinde Melik Şemseddin Dubah b. Melikşah b. Rüstem Kasyun Mezarlığı'ndaki meşhur türbesine defnedildi. Bu zat, Geylan sahibi idi. Bu senede hacca gitmek üzere yola koyulmuştu. Gabağib'e geldiğinde ramazanın yirmialtısında cumartesi günü ölüm onu yakaladı. Cenazesi Dimaşk'a götürüldü orada cenaze namazı kılındı ve türbesine defnedildi. Türbe onun için satın alınıp inşaatı tamamlanmış, çok güzel bir hale gelmişti. Meşhur olan bu türbe, camisinin doğusunda Mekkâriye yanındadır. Vefat eden Melik Şemseddin'in Geylan ülkesindeki hükümdarlığı yirmibeş sene sürmüştü. Vefat ederken ellidört yaşındaydı ve can çekişirken yerine bir cemaatin hac etmesini vasiyet etmiş ve bu vasiyeti yerine getirilmişti. Hac kafilesi şevvalin üçünde Emir Seyfeddin Sungur el-İbrahim'in ve Zebedanî Kadısı Muhyiddin'in idaresinde yola koyuldu. Zilkadenin yedisinde perşembe günü Kadı Bedreddin b. Haddad, Dimaşk muhtesipliği görevine başlamak üzere Kahire'den geldi. Daha önce bu görevde Fahreddin Süleyman el-Basravî bulunuyordu. O azledilince bir at satın alıp rüşvet olarak sultana vermek ve eski görevine atanmak için acelece Beriye'ye gitti. Ancak mezkur ayın onyedisinde ölüm onu Beriye'de yakaladı. Cenazesi Basra'ya getirildi. Zilkadenin sekizinde dedelerinin yanına defnedildi. Güzel ahlaklı, şekli ve şemaiî güzel, yakışıklı bir gençti.

Zilkade ayının sonlarında Suğd naibi Balaban Tobay el-Mansurî tutuklanarak zindana atıldı. Yerine Seyfeddin Bilbay el-Bedri atandı.

Zilhicce ayının altısında Berr valiliğine Emir Alaaddin Ali b. Mahmud b. Maded el-Baalbekî atandı. Daha önce bu görevde Şerefüddin İsa b. Berkasî bulunuyordu.

Kurban bayramında emirler kendisine uğrayıp selam verdiler.

Yine bu ayda Emînü'l-Mülk, Mısır'daki baş nazırlık görevine iade edildi. Azledilen Sadeddin Hasan b. Akfasî'nin yerine hazine nazırlığına atanan Sahib Bahaeddin en-Nesai'ye de hil'at giydirildi.

Bu senede sultanın emriyle Şam askerlerinin Haleb'e gitmeleri, askerlerin başkomutanın da Şam naibi Tengiz olması gerektiğini bildiren sultan fermanı Dimaşk'a geldi. Mısır'danda Emir Seyfeddin Bektimur el-Ebubekrî komutasında 6.000 savaşçı gelmişti. Aralarında Teclis ile Bedreddin el-Vezirî, Ketişli, İbn Taybers, Şatî, İbn Salar ve diğerleri de vardı. Bütün bunlar Şam naibi Tengiz komutasında Haleb'e doğru ilerlediler.

HİCRETİN YEDİYÜZONDÖRDÜNCÜ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

HALEB NAİBİ SUDÎ

Bu senenin receb ayında vefat etti ve türbesine defnedildi. Haleb'e nehrin gelmesine sebep olmuştu. Nehir yatağını kazdırmak için 300.000 dinar para harcamıştı. Yönetimi şükranla karşılanan, idaresi güzel, yolu temiz bir insandı. Allah kendisine rahmet etsin.

SAHİB ŞEREFÜDDİN

Sahib Şerefüddin Yakup b. Mezher. Ailesine ve yakınlarına iyilik yapan bir kimseydi. Bu senenin şaban ayında vefat etti. Allah kendisine rahmet etsin.

ŞEYH REŞİD EBU'L-FIDA İSMAIL

Şeyh Reşid Ebu'l-Fida İsmail Ebu Muhammed el-Kureşî, Hanefî mezhebine mensuptu. İbn Muallim adıyla tanınmıştır. Tanınmış fakih ve müftülerdendi. Çeşitli ilimlere, faydalı bilgilere ve nüktelere sahipti. Zahid bir kimse olup münzevî bir hayat yaşardı. Bir süre Belhiye Medresesi'nde ders verdi. Sonra bu görevi oğluna devrederek Mısır'a gitti. Mısır'da ikamet etti. Kendisine Dimaşk kadılığı teklif edildi. Ancak o bu görevi kabul etmedi. Yetmiş yaşını aşmış iken receb ayının beşinde çarşamba günü seher vakti vefat etti. Kurafe Mezarlığı'na defnedildi. Yüce Allah kendisine rahmet etsin.

ŞEYH SÜLEYMAN ET-TÜRKMANÎ

Meczup bir kimseydi. Alebiyin'deki külhanda yaşardı. Daha önce Babülberid tuvaletlerinin yanında ikamet ederdi. Pisliklerden ve necasetlerden sakınmazdı. Namaz kılmaz, camiye gelmezdi. Ayak takımından ve şuursuzlardan bazı kimseler onun ermiş bir kimse olduğuna inanırlardı. Tabii ki eşek gibi deli ve mecnunlara uyan ayak takımının adeti böyledir. Onun mükâşefe ehli ve salih bir insan olduğuna inanırlardı. Şevval ayının çok karlı bir gününde vefat etti ve Babü's-Sağir Mezarlığı'na defnedildi.

ŞEYHA ÜMMÜ ZEYNEP FATİMA BİNT. ABBAS

Şeyha, salih, âbide bir kadındı. Şeceresi şöyledir : Ümmü Zeynep Fatıma bint. Abbas b. Ebi'l-Feth b. Muhammed. Bağdatlıydı. Kahire dışında arefe gününde vefat etti. Cenaze merasimine büyük bir kalabalık iştirak etti. Alime ve fazıla kadınlardandı. İyiliği emreder, kötülüğü men ederdi. Kadınlar ve tüysüz oğlanlarla oturup kalkan Ahmedilere karşı koyardı. Onların davranışlarını, bid'atçıların usullerini ve şeriate muhalif davranışları protesto ederdi. Erkeklerin bu konuda yapamadıklarını yapardı. Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin meclisine gelir ondan bu gibi konularda ve diğer meselelerde istifade ederdi. Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin, bu hanımı sitayişle andığını, fazilet ve ilimle nitelediğini işittim. Onun bir çok manayı hemen kavradığını, birçok meseleleri güzelce öğrenebilecek durumda olduğunu, suallerinin güzelliğini ve konuyu çabucak kavradığını, söylediğini duydum. Şeyha Ümmü Zeynep birçok kadına Kur'ân-ı Kerim'i hatmettirmişti. Nitekim kayın validem Aişe bint Sıddıka'ya Kur'ân'ı hatmettirmişti. Kayın validem Aişe, Şeyh Cemaleddin el-Mizzî'nin zevcesi idi. Kayın validem Aişe, Zevcem Emetürrahim Zeyneb'e Kur'an okutmuştu. Allah hepsine rahmet etsin. Onlara rahmet etsin ve cennetiyle ikramda bulunsun. Amin.

HİCRETİN YEDİYÜZONBEŞİNCİ SENESİ

Bu sene başında Müslümanların yöneticileri önceki senede adları anılan zatlardı.

MALATYA'NIN FETHİ

Muharrem ayının başında pazartesi günü Seyfeddin Tengiz, askerleriyle birlikte Malatya yoluna koyuldu. Askerî birlikler, sancaklarının altında yürümeğe başladılar. Techizatlarını ve savaş aletlerini ortaya koydular. O gün cidden görülmeye değer, mahşeri andıran muazzam bir gündü. Askerlerle birlikte İbn Saserî de yola koyuldu. Çünkü o, kadiasker ve Şam kadildukatı idi. Ordu yola revan oldu. Nihayet muharremin onbirinde Haleb'e ulaştı. Haleb'den sonra yine yollarına devam ettiler. Muharrem'in onaltısında Bilad-ı Ruma, Malatya'ya ulaştılar. Muharrem'in yirmibirinden itibaren Malatya'yı kuşatma altına aldılar. Malatya tahkim edilmiş, kapıları kilitlenmişti. Malatyahılar Seyfeddin Tengiz komutasındaki askerlerin çokluğunu görünce kadıları ve mütevellileri kaleden inip Seyfeddin Tengiz'den eman diledi. Seyfeddin Tengiz de şehirde bulunan Müslümanlara eman vererek içeri girdi. Orada bulunan Ermenilerden ve Hristiyanlardan bir kısmını öldürdüler. Çok miktarda esir aldılar. Bazı Müslümanlar bundan zarar gördü. Çok miktarda gani-

met elde edildi. Orada bulunan Müslümanlardan çoğunun malı alındı. Üçgün sonra muharremin yirmidördünde çarşamba günü Tengiz komutasındaki ordu Anteb'e, oradan da Mercidabık'a döndü. Bu haberi alan Dımaşk şehri süslendi. Sevinç ve müjde davulları çalındı. Safer ayının başında Malatya naibi sultanla görüşmek üzere yola koyuldu. Safer ayının ortasında Malatya Kadısı Şerif Şemseddin ve bir grup Malatyalı Müslüman da sultanın yanına ulaştılar. Rebiyülevvel ayının onaltısında cuma sabahı Tengiz, maiyetindeki Şamlı ve Mısırlı askerlerle birlikte Dımaşk'a girdi. İnsanlar adet üzere onu karşılamaya çıktılar. Mısırlılar Dımaşk'ta biraz ikamet ettikten sonra Kahire yoluna koyuldular.

Malatya şehri Çoban'a ikta olarak Tatar meliki tarafından verilmişti. Çoban da orada Kürt bir adamı naib olarak görevlendirdi. Bu naib halka zulmetti. Aşırı gitti. Kötü muamelelerde bulundu. Bunun üzerine Malatyalılar Sultan Nasır'a mektup yazarak onun tabiiyeti altına girmek istediklerini bildirdiler. İslâm ordusu Malatya'ya gidip şehri ele geçirdikten ve orada bazı icraatlarda bulunduktan sonra Çoban, Malatya'ya geldi. Orayı onardı. Bir kısım Ermeni halk da diğerleriyle birlikte oraya yeniden döndüler.

Rebiyülevvel ayının ondokuzunda hacip Bektimur ile Aydoğdu Şakirin ve diğerlerinin tutuklandıkları haberi geldi. Bunlar rebiyülevvel ayı başında perşembe günü tutuklandı. Sultan bunu duyunca onları tutuklayıp mallarına, mülklerine el koydu. Bektimur'un çok miktarda parası, eşyası, keresteleri ve bol ürünleri ortaya çıktı.

Teclis, Trablusa gitmek üzere Kahire'den yola çıkmıştı. Yoldan geçerken Dımaşk'a da uğradı. Sonra Trablus'tan eski naib Seyfeddin Bektimuru muhafaza altında çabucak Dımaşk'a getirdi. Dımaşk'ta Emir Seyfeddin Bahadır As el-Mansurî'yi de tutukladı. Seyfeddin Bektimur'u Kahire'ye sevketti. Yerine Trablus naibliğine Kesnay'ı atadı. Seyfeddin Bahadır As'ı da Kahire'ye sevkedince insanlar çok hüznünlendiler ve onun kurtuluşu için dua ettiler.

Rebiyülahir ayının yirmibirinde perşembe günü İzzeddin b. Mübeşşir, Dımaşk muhtesibi ve vakıflar nazırı olarak Dımaşk'a geldi. İbn Hallad muhtesiplik görevinden, Bahaeddin de vakıflar nazırlığından ayrıldı.

Cemaziyelevvel ayının üçünde pazartesi gecesı Babü's-Sağır dahilindeki Şenbaşı mescidinin ön tarafında yangın çıktı. Bu yüzden dükkânlar, evler, mallar ve eşyalar yandı.

Cemaziyelahir ayının onaltısında çarşamba günü Malatya Kadısı Şerif Şemseddin, Kadilkudat el-Hanefî el-Basravî'nin yerine Hatuniyetü'l-Berraniye Medresesi'nde ders verdi. Dersinde ayan tabakasına mensup insanlar hazır bulundular. Faziletli ve güzel ahlaklı bir kimseydi. Malatya kadısı ve hatibi olup bu görevi yirmi seneye yakın bir

zamandır sürdürmekteydi.

Cemaziyelahir ayının dördünde perşembe günü İbn Haddad, muhtesiplik görevine iade edildi. İbn Mübeşşir de vakıflar nazırlığı görevini sürdürmeye devam etti.

Cemaziyelahir ayının dokuzunda çarşamba günü Şeyh Safiyyüddin el-Hindî'nin yerine İbn Saserî müteakip çarşamba gününde de İbn Zemlekanî, Hindî'nin vefatı sebebiyle Zahiriyetül Cevvaniye medresesinde ders verdi.

Receb ayının sonlarında Kerek naibi Emir Akkuş, Kahire zindanından salıverilerek emirlik görevine iade edildi.

Şaban ayında Haleb'ten 5.000 asker sefere çıktı. Bunlar Amid belgelerine baskın yaparak oradaki birçok yerleri fethettiler. Bir kısım insanları öldürüp bir kısmını esir aldılar ve salimen geri döndüler. Esirleri beşe böldüler. Beşte birlik pay 4.000 kûsür insanı buldu.

Ramazan ayı sonlarında Kara Sungur el-Mansurî, Bağdad'a ulaştı. Beraberinde zevcesi (eşi) olan Tatar hanı Abaka'nın kızı vardı. Harbende onun hizmetine geldi. İslâm ülkesinin sınırlarına baskın yapmak için ondan izin istedi. Ancak Kara Sungur bu hususta ona izin vermedi. Mısır sahibinin adamlarından bir fedai ona hücum etti. Ancak onu öldürmeyi başaramadı. Fedai'nin kendisi öldürüldü.

Ramazan ayının onaltısında çarşamba günü fakih, imam, Fahreddin Muhammed b. Ali el-Mısırî, eski müderris Kemaleddin b. Zemlekânî'nin görevi kendisine devretmesi üzerine Adiliyetü's-Sağire Medresesi'nde ders verdi. İmam Fahreddin, İbn Katip Kutlubek adıyla meşhur olmuştur. Dersinde kadılar, ayân tabakasına mensup kimseler, hatip ve İbn Zemlekânî'de hazır bulundular. Bu ayda Verrakîn ve Lebbadin (Keçeciler) çarşısı yanında dehşet adıyla bilinen pasajın onarımı tamamlandı. Tüccarlar buraya yerleştiler. Böylece Emevi Camii'nin vakıfları belirgin bir hale geldi. Bunu da sahip Şemseddin yaptırmıştı.

Şevval ayının sekizinde Ahmed er-Rusî öldürüldü. Bunun vecibeleri terk edip haramları helal saydığı, dinî hükümleri küçümselediği, kitap ve sünnetle alay ettiği gibi hususlar tesbit edildi. Şahitler aleyhinde şehadette bulundular. Malikî kadısı -Müslüman olsa bile- kanının akıtılmasına hükmetti. Sonra tutuklanıp zindana atıldı. Bir süre sonra öldürüldü.

Aynı günde Şamlıların hac kafilesi, Emir Seyfeddin Toktemir ile Malatya kadısının maiyetinde yola koyuldu. Bu senede Hama, Haleb, Mardin, kadıları ile Tengiz'in katibi Muhyiddin, damadı Fahreddin el-Mısırî de hacca gittiler.

HİCRETİN YEDİYÜZONBEŞİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

ŞEREFÜDDİN EBU ABDİLLAH

Muhammed b. Adl İmamüddin Muhammed b. Ebu'l-Fadl Muhammed b. Ebu'l-Feth Nasrullah b. Muzaffer b. Esad b. Hamza b. Esed b. Ali b. Muhammed et-Temimî ed-Dımaşkî İbn Kalanîsî, Hicretin 646. senesinde doğdu. Has nazırlığı görevine başladı. Bundan bir süre önce Kıyme'de görev yaptı. Sonra bu görevi terkettti. Safer ayının onikisinde cumartesi gecesi vefat etti. Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Geride çok evlat ve bol miktarda mal bıraktı.

ŞEYH SAFİYYÜDDİN EL-HİNDÎ

Şeyh Şafıyyüddin el-Hindî Ebu Abdullah Muhammed b. Abdurrahim b. Muhammed el-Urmevî eş-Şafîî, Kelamcıydı. Hicretin 644. senesinde Hindistan'da doğdu. Annesinin babasından (dedesi) ilim tahsil etti. Faziletli bir kimseydi. Hicretin 667. senesi receb ayında Dehli'den çıktı. Hacca gitti birkaç ay Mekke'de mücavir olarak yaşadı, sonra Yemen'e gitti. Yemen hükümdarı Muzaffer ona 400 dinar verdi. Sonra Mısır'a gitti. Orada dört sene kaldı. Daha sonra Antakya yoluyla Anadolu'ya göçtü. Konya'da onbir sene, Sivas'ta beş sene, Kayseri'de de bir sene kaldı. Kadî Siraceddin'le görüştü. Siraceddin ona ikramda bulundu. Sonra hicretin 685. senesinde Dımaşk'a geldi. Orada ikamete başladı. Orayı kendine yurt edindi. Revahiye, Dolei'ye, Zahirîye ve Atabekiye medreselerinde ders verdi. Usul ve kelama dair eserler tasnif etti. Öğrencilere ders verdi. Fetva verdi. Dârü'l-Hadisü'l-Eşrefîye'ye kitaplarını vakfetti. İyilik ve ihsan sahibi bir kimseydi. Hicretin bu senesinin safer ayının yirmidokuzunda salı gecesi vefat etti. Sufiye Mezarlığı'na defnedildi. Vefat ederken Zahirîye Medresesi müderrisliğinden başka bir görevi yoktu. Zaten Zahirîye Medresesi'nde de vefat etti. Kendisinden sonra bu medresede İbn Zemlekânî ders verdi. İbn Saserî, sağlığında Atabekiye Medresesi'ni ondan devraldı.

KADİ TAKİYYÜDDİN SÜLEYMAN B. HAMZA

Hadis toplamak amacıyla çeşitli beldelere seyahatlerde bulunan, uzun bir ömür yaşayan, hadisleri senedleriyle rivayet eden kadî Takiyyüddinin şeceresi şöyledir : Takiyyüddin Süleyman b. Hamza b. Ahmed b. Ömer b. Şeyh Ebu Ömer el-Makdisî. Hanbelî mezhebine mensuptu. Dımaşk'ta hakimlik yaptı. Hicretin 628. senesinin receb ayının ortasında doğdu. Çok miktarda hadis dinledi. Kendi kendini yetiştirdi. Fıkıh

öğrendi. Yüksek derecede bir alim oldu. Hakimlik yaptı. Hadis rivayet etti. Seçkin ve hayırlı insanlardan, mürüvveti çok ve ahlâkı güzel kimselerdendi. Beled'den dönüp Cevziye'de hakimlik yaptıktan sonra ani bir ölümle vefat etti.

Deyr'deki evine vardığında fenalaştı ve zilkade ayının yirmibirinde pazartesi gecesı akşam namazından sonra evinde vefat etti. Ertesi gün dedesinin türbesine defnedildi. Cenaze merasiminde büyük bir kalabalık kitle hazır bulundu. Allah ona rahmet etsin.

ŞEYH ALİ B. ŞEYH ALİ EL-HARİRÎ

Kendi taifesinin lideriydi. İki yaşındayken babasını kaybetti. Bu senenin cemaziyevvel ayında vefat etti ve Nesir köyüne defnedildi.

HEKİM BAHAEDDİN

Faziletli, yüksek derecede bir alim olan Bahaeddin'in şeceresi şöyledir: Bahaaddin Abdüsseyyid b. Muhezzeb İshak b. Yahya. Gözleri sürme ile tedavi eden bir tabipti. İslâm ile şereflenmişti. Sonra Kur'an'ın tamamını okumuştı. Çünkü kalb gözüyle görüp inanarak Müslüman olmuştu. Onun vasıtasıyla kavminden ve diğerlerinden de çok sayıda insan İslâm'a girmişti. Hem kendi şahsına, hemde o insanlara çok faydası ve bereketi dokunmuştu daha önce Yahudi idi. Cenâb-ı Allah, kendisine hidayet nasib etti. Bu senenin cemaziyelahir ayının altısında pazar günü vefat etti. Aynı günde Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Şeyhül-İslâm İbn Teymiye kendisine Yahudiliğin batıl olduğunu, yollarının doğru olmadığını, kitaplarını değiştirip kelimelerinin yerlerini değiştirdiklerini anlattığı ve ispatladığı için Müslüman olmuştu. Allah kendisine rahmet etsin.

HİCRETİN YEDİYÜZONALTINCI SENESİ

Bu sene başında İslâm ülkesinin yöneticileri önceki senede adları anılan kimselerdi. Sadece Dımaşk'taki Hanbelî kadısı geçen senede vefat etmiş, yerine bir başkası atanmıştı. Muharrem ayında sultanın, orduyu lağvederek yerine teşkil ettiği yeni bir silahlı gücün birliklere dağılımı tamamlandı. Yeni birlikler, sultanın önünden resmi geçit yaptılar Sultan, Şam ve Kible tarafındaki beldelerin tamamında alınan ağır vergileri iptal etti.

Bu senede akaid sebebiyle Hanbelîlerle, Şafiîler arasında çatışma meydana geldi. Bunlar, Dımaşk'ta saltanat naibi Tengiz'in huzurunda Dârüssaâde kasrında toplantı yaptılar. Saltanat naibi Tengiz, aralarını bulup barıştırdı, birbirleriyle tartışmaksızın, işi karıştırmaksızın bu

toplantı güzel ve hayırlı bir şekilde sona erdi. Toplantı muharremin onaltısında pazar günü Kadildukat Şemseddin Ebu Abdullah Muhammed b. Müslim b. Mâlik b. Mezru el-Hanbelî'nin, Hanbelî kadılığına ve vakıflarının nazırlığına atandığına dair ferman okundu. Daha önce bu görevde Takiyyüddin Süleyman bulunuyordu. O zat vefat edip Allah'ın rahmetine kavuştuğu için yerine Şemseddin Ebu Abdillâh atanmıştı. Atanma tarihi zilhiccenin altısı idi. Bu ferman Emevi Camii'nde kadılarının, naibin ve ayân tabakasına mensup kimselerin huzurunda okundu. Sonra onunla birlikte Dârüssaâdeye gittiler. Üzerinde hil'ati vardı. Saltanat naibine selam verdi. Oradan da Salihîyeye gitti. Ertesi gün Cevziye Medresesi'ne indi. Önceki kadıların adetlerine uygun olarak orada hüküm vermeye başladı. Birkaç gün sonra Şeyh Şerefüddin b. Hafız'ı, kendine vekil tayin etti.

Safer ayının yedisinde pazartesi günü Şeyh Kemaleddin b. Şerişî posta arabasıyla Mısır'dan Dimaşk'a geldi. Beraberinde Beytül-mal vekâletinin yeniden kendisine verildiğine dâir fermanı da getirmişti. Kendisine hil'at giydirildi. Hil'atini giymiş olarak gidip naibe selam verdi.

Bu ayda vezir İzzeddin b. Kalanîsî yakalanıp Azraviye hapishanesine atıldı. 50.000 dinar para cezasına çarptırıldı. Sonra bu para cezasından affedilip serbest bırakıldı. Ancak Has nazırlığı görevinden ayrıldı.

Rebiyülahir ayında Fadl b. İsa, Mısır'dan geldi. Kendisine ve kardeşinin oğlu Musa b. Mühenna'ya Sayda kentindeki araziler iktâ olarak verildi. Çünkü Mühenna, Tatar ülkesine gitmiş, onların hanı Harbenda ile görüşmüştü.

Cemaziyelevvel ayının onaltısında pazartesi günü İbn Saserî, Sufilerin bu hususta saltanat naibinden talepte bulunmaları üzerine Sümeysatiye şeyhü's-şüyuhluğu görevine başladı. Başlarken ayan tabakasına mensup kimseler de yanında hazır bulundular. Daha önce bu görevde Şerif Şihabeddin Ebu'l-Kasım Muhammed b. Abdurrahman b. Abdullah b. Abdurrahim b. Abdülkerim b. Muhammed b. Ali b. Hasan b. Hüseyin b. Yahya b. Musa b. Cafer Sadık Kaşengir bulunuyordu. Ancak bu zat altmışüç yaşında vefat etmiş ve Sufiye Mezarlığı'na defnedilmişti.

Cemaziyelahir ayında Bahaeddin İbrahim b. Cemaleddin Yahya el-Hanefî Şam'da Şemseddin Muhammed b. Abdülkadir el-Hatîrî'nin vefat etmesi üzerine divan nazırlığı görevine başladı. Birkaç büyük görevde bulunmuştu. Nitekim hazine nazırlığı, Emevi Camii'nin nazırlığı, Maristan nazırlığı ve benzeri görevlerde bulunmuştu. O günden itibaren Maristan nazırlığı saltanat naibinin divanı tarafından üstlenildi ve bu devam eden bir adet haline geldi.

Receb ayında Humus sahibi Emir Şihabeddin Karatay, vefat eden Emir Seyfeddin et-Türkistanî'nin yerine Trablus naibliğine nakledildi. Emir Seyfeddin Aruktay da Humus naibliğine atandı. Seyfeddin Toktay en-Nasir ise Seyfeddin Tayboğa'nın yerine Kerek naibliğine atandı.

Receb ayının onunda çarşamba günü Kadı Şemseddin ed-Dımaşkî, Sahip Kemaleddin b. Âdil'in torunu Bahaeddin Yusuf b. Cemaleddin Ahmed b. Zahirî el-Acemî el-Halebî'nin yerine Necibiye Medresesi'nde ders vermeye başladı. Bahaeddin Yusuf vefat etmiş, Türbetü'l-Adim'de babasının ve dayısının mezarlarının yanına defnedilmişti.

Şaban ayı sonlarında Kadı Şemseddin b. İzzeddin Yahya el-Harranî, Sahip İzzeddin Ahmed b. Muhammed b. Ahmed b. Mübeşşir'in Dımaşk'ta receb ayı başında vefat etmesi ile boşalan vakıflar nazırlığına atanarak göreve başladı. Bu zat, daha önce Mısır'da ve Dımaşk'ta Divan nazırlığı yapmıştı. İskenderiye'de ve başka yerlerde muhtesipliklerde de bulunmuştu. Son zamanlarda Dımaşk'ta vakıflar nazırlığı görevinden başka bir görevi kalmamıştı. Seksen yaşına yaklaşmış iken bu sene de vefat etti ve Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Mısır'daki Hanbelîlerin Kadilkudatı Şerefüddin Abdülgani'nin kardeşiydi.

Şevval ayı sonlarında Emir Seyfeddin Ergun es-Silahtar en-Nasirî komutasında son hac kervanı yola koyuldu. Emir Seyfeddin Dımaşk'ta Darü'l-Tiraz yanında ikamet etmekteydi. Mısır'dan da Kadilkudat Seyfeddin Devaddar İbn Cema'a da hacca gitmişti. Bu senede Kudüs'ü oğlu Hatip Cemaleddin Abdullah'ın vefatından sonra ziyaret etmişti. Reis olmuş, ünü her tarafa yayılmış, şanı yüceltmışti. Zilkade ayında Emir Seyfeddin Tengiz Kudüs'ü ziyarete gitti. Dımaşk'tan yirmi gün ayrı kaldı. Yine bu ayda Mısır'da tutuklu bulunan ve salıverilen Emir Seyfeddin Bektimur el-Hacib Dımaşk'a geldi. Saygı gördü. Kendisine ikram olsun diye Sıfî valiliğine atanmıştı. Dımaşk'taki işlerini tamamladıktan sonra Sıfî'de gitti. Kadı Hüsameddin el-Kazvinî Sıfî kadılığından Trablus kadılığına nakledildi. Sıfî kadılığına Dımaşk Kadısı İbn Saserî Şerefüddin el-Havendî yeniden atandı. Daha önce Trablus mütevellisi idi. Bektimurla birlikte Hacıp Tavaşî Zahirreddin Muhtar da Dımaşk'a geldi. Bu Zer'i adıyla tanınıyordu. Bu zat Bektimur'un yerine kaledeki hazine mütevelliliği görevine atanmıştı.

Bu ayda yani zilkade ayında Tatar hanı Harbenda Muhammed b. Ergun b. Abaka b. Hülagu hanın ölüm haberi Dımaşk'a ulaştı. Vefat eden bu zat Irak, Horasan, Irak-ı Acem, Anadolu, Azerbeycan, Ermenistan ve Diyarbakır'ın sahibi idi. Ramazanın yirmiyedisinde vefat etmiş, şehirde sultaniye adıyla yaptırdığı türbesine defnedilmişti. Vefat ederken otuz yaşını aşmıştı. Cömert bir kimse olup oyun ve eğlenceyi severdi. İmara merak salmıştı. Rafiziliği ortaya koymuştu. Bir sene kadar sünnilikte kaldı. Sonra rafiziliğe geçti. Ülkesinde rafiziliğin sloganları

nı serbestçe ortaya koydurttu. Nesirüddin et-Tusi'nin öğrencisi Şeyh Cemaleddin b. Mutahhir el-Hüllî onun yanında itibar gördü. Şeyh Cemaleddine bir kaç beldeyi iktâ' olarak verdi. Bu senede ölünceye dek bu fasit mezhepte kaldı. Zamanında büyük fitneler ve musibetler cereyan etti. Ölümü ile Cenâb-ı Allah, kulları ve beldeleri ondan kurtarıp rahata kavuşturdu. Ölümünden sonra yerine onbir yaşındaki oğlu Ebu Said geçti. Orduyu ve memleketi Emir Çoban idare etti. Alişah et-Tebrizî vezirlikte kaldı. Devlet erkânının malına mülküne el konuldu. Harbenda'yı zehirleyerek öldürmekle itham edilen ayan tabakasına mensup bazı kimseler öldürüldü. Tahta oturduğu ilk zamanlarda çok kimseler onunla oynadılar. Sonra adaleti ve sünneti uygulamaya yöneldi. Hutbelerde önce Hz. Ebu Bekir'le Hz. Ömer'den sonra Hz. Osman'la Hz. Ali'den radiyallahu anhum (Allah kendilerinden razı olsun) ibaresinin okunmasını emretti. İnsanlar buna çok sevindiler. Böylece fitneler, şerler, o belde-lerin ahalisi arasında cereyan eden çatışmalar; Herat'ta, İsfahan'da, Bağdat'ta, Erbil'de, Savâd'da ve diğer yerlerdeki kargaşa sona erdi.

Mekke sahibi Emir Humeyse b. Ebi Nümei el-Hasenî, Mekkelilere karşı kendisine yardım etmesi için Tatar hanı Harbenda'nın yanına gitmek üzere yola koyulmuştu. Oradaki rafizîler de bu hususta kendisine destek vermişlerdi. Horasan'dan büyük bir ordu hazırlayarak ona takviye olarak vermişlerdi. Ancak Harbenda ölünce bütün bu hazırlıklar iptal edildi. Humeyse de eli boş ve yüzü kara olarak Mekke'ye döndü. Beraberinde Tatarlardan ve rafizîlerin büyüklerinden Emir Delkandî de bulunuyordu. Hicaz'da rafizîliği yaşatmak için Humeyse'ye çok miktarda para toplamıştı. O sıralarda Tataristan'da bulunan Mühenna'nın kardeşi Emir Muhammed b. İsa, beraberindeki bir grup Arapla birlikte onları kahretti. Bozguna uğrattı. Ellerindeki bu iki kişiyi yakaladı. İslam devleti bu olaydan haberdar olunca Melik Nasır ve devlet erkânı, Emir Muhammed b. İsa'dan hoşnut oldular. Bu yararlılığı onun Sultan Nasır yanındaki suçunu affettirdi. Sultan onu huzuruna çağırınca o da emir dinleyip itaat ederek sultanın huzuruna gitti. Şam naibi kendisine ikramda bulundu. Sultanın huzuruna vardığında sultan da kendisine ikramda bulundu. Sonra Emir Muhammed b. İsa ve Sultan Melikü'n-Nasır Delkandî'nin elinden alınan paraların ne yapılacağı hususunda Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye'den fetva sordular. O da bu paraların Müslümanların yararına olacak işlere sarfedilmesi gerektiği yolunda fetva verdi. Çünkü daha önce bu paralar hakka karşı inad etmek, bid'atçileri sünnilere karşı desteklemek amacıyla toplanıp hazırlanmıştı.

HİCRETİN YEDİYÜZONALTINCI SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

Bu senede İzzeddin el-Mübeşşir, Şeyhu's-Şüyûh Şihab el-Kaşengerî, Necibiye müderrisi Baha el-Acemî vefat ettiler.

Bu senede Mizze hatibi, çarşıda elinde kasap satırı bulunan bir adam tarafından öldürüldü. Dağlı adam elindeki satırı hatibin başına vurmuş, hatip de birkaç gün yaralı yattıktan sonra vefat etmişti. Katil yakalanarak cinayeti işlediği pazarda idam edildi. Hatib, rebiyülahir ayının onüçünde pazar günü vefat etti. Ve Mizze'ye defnedildi. Vefat ederken altmış yaşını geçmişti.

ŞEREF SALİH B. MUHAMMED B. ARABŞAH

Şeref Salih b. Muhammed b. Arabşah b. Ebu Bekir el-Hemedanî. Cemaziyelahir ayında vefat etti. Meyrep Mezarlığı'na defnedildi. Kıraatı hoş, yaşantısı güzel bir kimseydi. Hadis dinlemiş ve bir cüz hadis rivayet etmişti.

TEZKİRETÜ'L-KİNDİYE ADLI ESERİN SAHİBİ İBN AREFE

Şeyh, imam, kurrâ, hadisci, nahivci, edebiyatçı bir kimseydi. Şeceresi şöyledir : Alaeddin Ali b. Muzaffer b. İbrahim b. Ömer b. Zeyd b. Hibetullah el-Kindî. İskenderiye'liydi. Sonraları Dımaşk'a yerleşmiştir. 200'den fazla şeyhten hadis dinlemiş, kıraat-ı sab'ayı okumuş, güzel ilimler tahsil etmişti. Şiir nazmetmişti. Şiirleri yüksek derecede ince manalar içeren güzel şiirlerdi. Elli ciltlik kitap derlemiştir ki, bu kitaplarında birçok ilimlere yer vermiştir. Ama çoğunluğunu edebiyat bilgileri teşkil etmektedir ki buna et-Tezkiretül'l-Kindiye adını vermişti. Bu kitabını Sümeysatiye hankâhına vakfetmişti. Yazısı da hesabı da güzel ve sağlamdı. Birçok hizmetlerde bulundu. On sene kadar Nefisiye Darül'l-Hadisi'nin hocalığını yaptı. Sahih-i Buharî'yi defalarca okudu. Hadis rivayet etti. Şeyhül'l-İslâm b. Teymiye'ye bağlanmıştı. Receb ayının onyedisinde çarşamba gecesı Kubbe Mescidi'nin yanındaki bahçede vefat etti. Mizze'ye defnedildi. Vefat ederken yetmişaltı yaşındaydı.

TAVAŞİ ZAHİREDDİN MUHTAR

Zahireddin Muhtar el-Beknesî. Kalede haznedarlık ve Dımaşk'ta da tabılhane emirliği yapmıştır. Zeki, becerikli ve faziletli bir kimseydi. Kur'an'ı ezberlemişti. Güzel sesle Kur'an okurdu. Dımaşk kalesinin kapısının yanında öksüzler için bir mektep vakfetmişti. Onlara giyecek ve harçlık bağlamıştı. Kendisi bizzat onları imtihan eder, onlarla eğlenip

hoşça vakit geçirirdi. Cabiye kapısı haricinde bir türbe yaptırarak bu türbeye iki köy vakfetmişti. Türbenin yanında güzel bir mescit de inşa ettirmiş ve oraya bir imam tayin ettirmişti. Şaban ayının onunda perşembe günü vefat edince bu türbeye defnedildi. Allah kendisine rahmet etsin. Şekli ve ahlâkı güzel, sükunetli vakarlı, heybetli, devlet nezdinde itibarlı bir kimseydi. Allah kendisini affetsin. Vefatından sonra hazine-darlığa Semih Zaireddin Muhtar ez-Zer'i atandı.

EMİR BEDREDDİN

Bedreddin Muhammed b. Veziri. Önde gelen ümeradandı. Faziletli, bilgili, tecrübeli bir kimseydi. Mısır'da adalet sarayında bir defa sultana vekâlet etti. Meysere hacibi idi. Sultanın sol tarafında otururdu. Vakıflarda söz sahibi idi. Kadılar ve müderrislerle ilgili işlere bakardı. Sonra Dımaşk'a intikal etti ve şaban ayının onaltısında orada vefat etti. Necibi hanının üzerindeki Meydan-ı Hasay'a defnedildi. Geride büyük bir servet bıraktı.

ŞEYHA SİTTÜ'L-VÜZERA BİNT ÖMER

Saliha bir hatun olan Şeyha Sittü'l-Vüzera'nın şeceresi şöyledir: Sittü'l-Vüzera bint Ömer b. Esad b. Menca. Sahih-i Buharî'yi ve diğer hadis kitaplarını rivayet etmiştir. Vefat ederken doksan yaşını aşmıştı. Saliha hatunlardandı. Şaban ayının onsekizinde perşembe gecesi vefat etti. Kasyun'daki Muzafferî Camii'nin üst tarafında bulunan türbelerine defneldildi.

KADI MUHİBBÜDDİN

Muhibbüddin Ebu'l-Hasan b. Kadildudat Takiyyüddin b. Dakikü'l-İyd. Babası kendi zamanında onu naib tayin etmiş ve onu Hakim bi-Emrillahın kızıyla evlendirmişti. Lehhariye Medresesi'nde ders vermiş, babasından sonra reis olmuştu. Ramazan ayının ondokuzunda pazartesi günü altmış yaşına yaklaşmış iken vefat etti. Kurafe'de babasının mezarının yanına defnedildi.

ŞEYHA SİTTÜ'L-MÜN'İM

Saliha bir hanım olan Şeyha Sittü'l-Mün'im'in şeceresi şöyledir. Sittü'l-Mün'im binti Abdurrahman b. Ali b. Abdus el-Harranî'ye. Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin annesidir. Yetmiş yaşından fazla ömür sürdü. Hiç kızı yoktu. Şevval ayının yirmisinde çarşamba günü vefat etti. Sufiye Mezarlığı'na defnedildi. Cenaze merasimine büyük bir halk kitlesi iştirâk etti. Allah kendisine rahmet etsin.

ŞEYH NECMEDDİN MUSA B. ALİ B. MUHAMMED

Cil kasabasından olup sonraları Dımaşk'a yerleşmişti. Katiplik yapmıştır. Faziletli bir yazar olup İbn Basis adıyla tanınmıştır. Zamanında özellikle müzevvec ve müselles türlerinde hat sanatının ustası idi. elli sene müddetle insanlara yazı öğretti. Ben de kendisinden yazı öğrenenlerden biriyim. Allah sevabını ve mükâfatını versin. Görünümü alımlı, yakışıklı bir ihtiyardı. Güzel şiir yazardı. Zilkade ayının onunda salı günü vefat etti. Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi. Vefat ederken altmışbeş yaşındaydı.

ŞEYH TAKİYÜDDİN EL-MUSİLİ

Şeyh Takiyyüddin Ebu Bekir b. Ebi'l-Kerem sahabe mihrabının yanında kıraat hocalığı yapardı. Uzun bir süre İbn Amir Camii'nde de vaaz verdi. Orada toplananlara dini bilgiler verdi. İnsanlar elli sene kadar süreyle telkin ve kıraat hususunda kendisinden yararlandılar. Çok insanlara Kur'ân-ı Kerim'i hatmettirdi. Bu sebeble ziyaretine gelinir, kendisinden ilim tahsil edilirdi. Hatim gecelerinde öğrencilerin okudukları duaları derledi. Hadis dinledi. Hayırlı ve dindar bir kimseydi. Zilkade ayının onyedisinde salı gecesi vefat etti ve Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi. Allah, kendisine rahmet etsin.

ŞEYH EBU ABDULLAH MUHAMMED B. HATİP SÜLÂME

Şeyh, salih, zahid ve kurrâ bir kimseydi. Şeceresi şöyledir : Ebu Abdullah Muhammed b. Hatip Sülâme b. Salim b. Hasan b. Yenbub el-Malinî. Dımaşk Camii'ndeki meşhur salih insanlardandı. Hadis dinledi. Elli sene kadar bir süre insanlara Kur'an okuttu. Telaffuzu zor harfleri çocuklara fasih bir şekilde telaffuz ettirir ve onlara mahreçleri güzelce öğretirdi. Yalnız ağzında hastalık vardı. Sürekli ve çok miktarda salyası aktığı için devamlı surette ağzının altında bir tas tutardı. Vefat ederken seksendört yaşını aşmıştı. Zilkade ayının onikisinde pazar günü Sarimiye Medresesi'nde vefat etti. Babü's-Sağır'de Kandelavi'nin yanına defnedildi. Cenaze merasimine 10.000 kadar insan katıldı. Yüce Allah kendisine rahmet etsin.

ŞEYH SADR B. VEKİL

Allame Ebu Abdullah Muhammed b. Şeyh İmam Zeyneddin Ömer b. Mekki b. Abdüssamed. Müslümanların imamı, müftüsü, kendi zamanında Şafîilerin şeyhi idi. İbn Merhal ve İbn Vekil adlarıyla tanınmıştır. Zamanında fazileti, ilim tahsili, mütalaası ve çeşitli ilimlere vakıf oluşu ile şöhret kazanmıştır. Mezhebi ve kitap ile sünneti çok iyi bilirdi. Nahivde bu derecede kuvvetli değildi. Nahivle ilgili çok hataları olurdu.

Bununla birlikte Zamahşerî'nin Müfassal'ını da okumuştı. Ama gene de nahvî hataları vardı. Birçok eseri ezberlemişti. Hicretin 665. senesinin şevval ayında doğdu. Birçok alimden hadis dinledi. Örneğin Ahmed b. Hanbel'in Müşned'ini İbn Allan'dan dinledi. Kütüb-ü Sitte'yi de dinledi. Darü'l-Hadiste Emir Erbilî, Amiri ve Mizzî'nin emri üzerine Sahih-i Müslim'in büyük bir kısmını halka okudu. Birçok ilimlerden özümleyerek elde ettiği bilgilerle hadis üzerinde konuşurdu. Tıptan, felsefeden, kelâmdan, ulûmü evailden çok şeyler öğrenmişti. Özellikle ulûmü evail hakkında çok bilgisi vardı. Güzel şiir söylerdi. Latif şeyleri kapsayan hacimli bir divanı vardı. Kendisini seven ve kıskanan, kendisine öfke duyup kıskanan arkadaşları vardı. Aleyhinde konuşurlar, büyük günahları işlemekle onu itham ederlerdi. O da kendi nefesine karşı aşırı giden, günah işleyen, utanmayı bir tarafa bırakan, pislikleri ve fuhşiyatı irtikâb eden bir kimseydi. İbn Teymiye'ye düşmandı. Bir çok toplantılarda onunla münazara yapardı. İbn Teymiye'nin göz kamaştıracak derecede ilimlere sahip olduğunu söyleyip itirafta bulunur, onu överdi. Ancak yine de ona düşmandı. Bununla birlikte İbn Teymiye'nin mezhebini, davranışlarını, fikirlerini taraftarlarını da savunurdu. Şeyhül-İslâm İbn Teymiye de onun ilmini, faziletlerini över, Müslüman olduğuna şehadette bulunurdu. Çirkin fiillerinden ve hareketlerinden bahsedildiğinde de şöyle derdi:

“Onun kafası karışmış olup şeytanın muradına tabi olmuştur. Şehvetlere meyillidir.”

Ama yine de Sadr b. Vekil, İbn Teymiye'yi çekemeyen onun hakkın da çirkince sözler sarfeden kimselerden olmamıştır. Mısır'da ve Şam'da birkaç medresede ders verdi. Dımaşk'ta, Şamiyetü'l-Berraniye, Şamiyetü'l-Cevvaniye, Azraviye medreseleri ile Eşrefiye Darü'l-Hadisinde ders verdi. Bir zamanlar kısa bir süre için hatiplik yaptı. Sonra halk ona karşı harekete geçti ve minbere çıkamadan görevden alındı. Daha sonra saltanat naibi Efremlerle oturup kalkmaya, burada anlatımı mümkün olmayan çirkin hareketlerde bulunmaya başladı. Sonra da Dımaşk'tan Haleb'e taşındı. Çünkü Haleb naibinin gönlüne taht kurmuştu. Orada kalıp ders verdi. Sonra sultan ile Mühenna arasında Ergun ve Tanboğa ile birlikte elçi olarak gidip geldi. Neticede Mısır'a yerleşti. Orada bu senenin zilhicce ayının yirmidördünde çarşamba sabahı kendi evinde vefat edinceye dek Meşhed-i Hüseyin'de ders verdi. Evi caminin yakınında idi. Aynı günde Kurafede medfun bulunan ordu nazırı kadının türbesindeki Şeyh Muhammed b. Ebi Hamza'nın yakınına defnedildi. Vefat haberi, müteakip senenin muharrem ayının üçünde Dımaşk'a ulaşınca Emevi Camii'nde cumadan sonra gıyabî cenaze namazı kılındı. Aralarında İbn Ganim Alaeddin, Kaşkazî ve Safeddin'in de bulunduğu bir cemaat ona mersiye yazdılar. Adı geçenler onun arkadaşlarıydılar.

ŞEYH İMADÜDDİN İSMÂİL EL-FUÎ

Teclis'in vekili idi. Babü's-Sağır'ın Berraniyetü'l-Garbiye Medresesi'nde onun için bir meteoroloji istasyonu yaptırmıştı. Atak, yeterli ve becerikli bir kimseydi. Rafizîlerdendi. Bu yüzden saltanat naibi onu huzuruna celbetmiş, onu huzurunda dövdürmüştü. Hatta saltanat naibi kalkıp onu dövmeye başlamış, mahmuzlarıyla yüzüne vurmuştu. Bu dayak yüzünden Arefe gününde can vermişti. Aynı günde Kasyun Mezarlığı'na defnedilmişti. Babu'l-Feradis dışında bir evi vardı.

HİCRETİN YEDİYÜZONYEDİNCİ SENESİ

Bu sene başında İslâm ülkesinin yöneticileri önceki senede adları anılan kimselerdi. Safer ayında Şam naibi Melikü'l-Ümera Tengiz'in yaptırdığı Babü'n-Nasır dışındaki Hakr Sımak karşısında ve Dımaşk'taki Banyas nehrinin üst tarafında bulunan caminin onarımına başladı. Kiblesinin tesbiti için oraya kadılar ve âlimler gelip gittiler. Neticede safer ayının yirmibeşinde pazar günü Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin belirttiği cihete göre kible tesbit edildi. Sultan'ın emriyle caminin yapımına başladılar. Sultan'ın naibi de bu hususta yardımcı oldu.

Safer ayında Baalbek şehrinde büyük bir sel meydana geldi. Bu yüzden ahalinin çoğu öldü. Evler ve çok sayıda binalar tahrip oldu. Sel safer ayının yirmiyedisinde salı günü meydana gelmişti.

Kısaca demek istediğimiz şudur ki o günde Baalbek şehrinde büyük sel baskını meydana gelmiş, dereler dolup taşmış, yıdırım düşmüş, şimşekler çakmış, bütün bunlardan sonra şehrin kuzey doğu tarafındaki surlarından kırk zira derinliğinde bir sel akını meydana gelmişti. Surların genişliği beş zira idi. Buna rağmen sel bu surların üstünden taşıp gelmişti. Kalenin sağlam bir burcu ve iki tarafındaki siteler sel sularına kapılıp yıkılmışlardı. Bu sular otuz zira genişliğinde ve 500 zira uzunluğunda bir ark meydana getirmişlerdi. Sel, şehrin batı yakasına doğru aktı. Eşyaları önüne katıp sürükledi. İsabet ettiği her şeyi telef etti. Ahalinin dalgın olduğu bir esnada şehir sel sularına kapılmış ve şehrin üçte birinden fazlası telef olmuştu. Sel suları camiye girmiş, caminin içinde birbuçuk boy kadar yükselmiş, sonra caminin batı duvarına çarpmış, orayı tahrip etmiş, camideki bütün eşyaları, kitapları, mushafları yok etmiş ve caminin çok miktardaki toprağını kaydırıp götürmüştü. Yıkıntılar arasında çok sayıda kadın, erkek ve çocuk can vermişti. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz). Camide bulunan Şeyh Ali b. Muhammed b. Şeyh Ali el-Harirî ile maiyetindeki birçok yoksul kimse boğularak ölmüşlerdi. Bu afette Baalbek halkından garipler ve yabancılar dışında 144 kişi ölmüştü. Bu yüz-

den 600 kadar ev ve dükkân harabeye dönmüş, yirmi kadar bahçenin ağaçları sökülerek sel sularına kapılmış, cami ile Emینیye Medresesi dışında sekiz değirmen yıkılmıştı. Suların girip içindeki eşyaları telef ettiği ama kendileri yıkılmayan evlerse çok sayıda idi.

Bu senede Nil nehri, önceki zamanlarda benzeri duyulmamış kadar yükseldi. Sular altında kalan birçok belde harabeye döndü. Oradaki insanların çoğu öldü. Münyetü's-Seyrec sular altında kaldı. Oradaki insanların çok miktarda eşyası zayi oldu. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz).

Bu senenin rebiyülahir ayı başında Haleb ordusu Amid'e (Diyarbakır'a) hücum etti. Oradaki malları yağmaladı. İnsanları esir alıp salimen geri döndü.

Aynı ayın yirmidokuzunda cumartesi günü Malikî Kadısı İmam Alame Fahreddin Ebu'l-Abbas Ahmed b. Sülâme b. Ahmed b. Ahmed b. Sülâme el-İskenderî el-Malikî, ağır hasta olup zaafiyet geçiren eski Kadı Cemaleddin ez-Zevavî'nin yerine Mısır'dan Dımaşk'a kadı olarak geldi. Gelişinde kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler onu karşıladılar. Atanma fermanı Dımaşk'a vasıl oluşunun ikinci gününde Emevi Camii'nde okundu. Atanma fermanının tarihi oniki rebiyülahir idi. Naimi fakih Nureddin es-Sehavî cemaziyelevvel ayında gidip camiide ders verdi. Dersinde ayandan olan kimseler hazır bulundular. Faziletleri, bilgisi, nezaheti, dindarlığı ve kararlılığı sitayişle anıldı. Bundan dokuz gün sonra azledilmiş olan Zevavî de vefat etti. O zat Dımaşk'ta otuz sene kadar kadılık yapmıştı.

Yine cemaziyelevvel ayında Emir Seyfeddin Bahadır As, Kerek hapishanesinden serbest bırakılarak Kahire'ye götürüldü. Sultan ona ikramda bulundu. Sultan, Malatya'da aralarında geçen bir hadiseden ötürü Şam naibinin kendisine yapmış olduğu teklif sebebiyle Seyfeddin'i hapse atmıştı.

Şevval ayının dokuzunda perşembe günü hac kervanı Seyfeddin Geçkin el-Mansurî idaresinde yola koyuldu. Bu senede hacca gidenler arasında Kadilkudat Necmeddin b. Saserî, kardeşinin oğlu Şerefüddin, Kemaleddin b. Şirazî, Kadı Celaleddin el-Hanefî, Şeyh Şerefüddin b. Teymiye'de vardı.

Şevval ayının altısında Kadı Celaleddin Muhammed b. Şeyh Kemaleddin eş-Şerişî, Şeyh Şerefüddin b. Ebi Selâm'ın vefatından sonra Carudiye Medresesi'nde ders verdi. Dersinde ayan tabakasına mensup kimseler hazır bulundular.

Şevval ayının ondokuzunda İbn Selâm'ın yerine İbn Zemlekânî, Azrâviye Medresesi'nde ders verdi. Yine bu ayda anne tarafından kardeşleri Bedreddin Kasım b. Muhammed b. Halid'in vefatından sonra kardeşinin izin vermesi üzerine Şeyh Şerefüddin b. Teymiye de Hanbeliye

Medresesi'nde ders verdi. Sonra Şeyh Şerefüddin hacca gitti. Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye onun yerine ders verdi. Dersinde ayân tabakasına mensup kimselerle başkaları da hazır bulundular. Kardeşinin hac dönüşüne kadar yerine ders vermeye devam etmişti. Hac dönüşünden sonra da ders vermeye devam etti.

Bu senede sahil beldelerinden Trablus'tan ve diğer yerlerden gelen haberlerde anlatıldığına göre içki içmek ve bütün fuhşiyat yasaklanmış, insanların üzerindeki ağır vergiler kaldırılmış, Nusayrîlerin bütün köylerinde birer mescit inşa edilmişti. Hamd ve minnet Allah'adır.

Şevval ayının yirmisekizinde salı günü sabahleyin Şeyh İmam, Al-lame, Şeyhü'l-Küttab Şihabüddin Mahmud b. Süleyman el-Halebî, sır kâtipliğine atandığı için posta arabasıyla Mısır'dan Dımaşk'a geldi. Daha önce bu görevde Şerefüddin Abdü'l-Vahhab b. Fadlullah bulunuyordu. O zat vefat edip Allah'ın rahmetine kavuştuğu için yerine Şihabüddin Mahmud atanmıştı.

Zilkade ayında pazar günü Malikîler için yenilenen Samsamiye Medresesi'nde ders verildi. Burayı vakfeden Sahip Şemseddin Gabriyal burada ders verilmesini şart koşmuştu. Fakihler burada ders verdiler. Müderrisliğe hakim naibi fakih Nureddin Ali b. Abdülbasir el-Malikî atanmıştı. Ders verirken dersinde kadılar ve ayânda hazır bulundular. Dersini dinleyenler arasında Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye de vardı. Onu İskenderiye'den tanıyordu.

Yine bu ayda Dahvariye Medresesi'nde Şeyh Cemaleddin Muhammed b. Şeyh Şihabüddin Ahmed el-Kehhal ders verdi. Saltanat naibi Tengiz'in fermanı gereğince tabip Eminüddin Süleyman'ın yerine bu medresedeki tıp reisliğine Şeyh Cemaleddin atanmıştı.

Bu ayda Mardin'deki tüccarlardan bir grup bir araya gelip Şam'a gitmeye karar vermişlerdi. Bunlara bir grup göçmen de katılmıştı. Yola koyuldular. Râ'sül-Ayna iki konaklık bir yere geldiklerinde altmış Tatar süvarisi bunları yakaladılar. Ok yağmuruna tuttular. Baştan sona hepsini öldürdüler. Sadece yetmiş kadar çocukları kaldı. Bunları kim öldürecek? Dediklerinde aralarından biri "Ganimetten bana pay vermeniz şartıyla bu çocukları da ben öldürürüm." dedi ve çocukları baştan sona öldürdü. Tüccarlardan 600, gurabadan 300 Müslüman öldürülmüştü. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dö-nücüleriz). Öldürülen insanların cesetleriyle orada bulunan beş sarnıcı doldurdular. Allah, öldürülen o Müslümanlara rahmet etsin. Bunlardan sadece bir Türkmen kurtulup, kaçmış. Re'su'l-Ayn'a gitmiş ve gördüklerini, o feci manzarayı halka duyurmuştu. Diyarbakır mütevellisi Soyay bu katil Tatarları yakalamak için harekete geçmiş, nihayet onları yakalayıp baştan sona öldürmüştü. Tatarlardan sadece iki kişi kurtulabilmişti. Allah onların dağınıklığını düzeltmesin. Onlara ne merhaba ne

de hoş geldiniz demiyoruz. Bu duamızı kabul eyle ey âlemlerin Rabbi, amin.

KAYIP MEHDİ'NİN CEBELE DİYARINDA ORTAYA ÇIKIŞI

Bu senede Nusayrîler itaatten çıkıp asi oldular. Aralarında Muhammed b. Hasan el-Mehdî Kaim bi-Emrillah adını verdikleri bir adam vardı. Bu bazan göklerin ve yerin yaratıcısı Ebu Talib oğlu Ali olduğunu, bazan da ülkelerin sahibi Muhammed b. Abdullah olduğunu iddia ediyordu. Yüce Allah, bunların söyledikleri uydurma sözlerden çok daha ulu ve üstündür. Mehdî adını verdikleri bu adam, Müslümanları tekfir etmeye, Nusayrîlerin hak yolda olduklarını söylemeye başladı. Sapık Nusayrîlerin büyüklerinden çoğunun aklını çeldi. Onlardan herbirini 1.000 kişinin başına emir olarak tayin etti. Çok beldeleri ve naiblikleri onlara verdi. Neticede bunlar Cebile şehrine saldırdılar. Oraya girdiler. Ahalinin bir kısmını öldürdüler. Şehirden çıkarkende “Ali'den başka ilah yoktur. Muhammed'den başka hacip yoktur. Selman'dan başka kapı yoktur” diyorlardı. Hz. Ebu Bekirle Hz.Ömer'e de sövüyorlardı. Şehir halkı vay İslâmiyetin başına gelenlere. Vay sultanımız! Vay emirimiz, eyvah, diye çığlık attılar. O gün Cebile halkına yardım eden, destek veren bir kimse çıkmadı. Bunlar ağlayıp Aziz ve Celil olan Allah'a tazar-ruzda bulunmaya başladılar. Bu sapık Mehdi şehirdeki malları ve paraları toplayıp adamlarına ve tabilerine paylaştırdı. Allah, hepsini kahretsin. Adamlarına “Artık Müslümanların ne devleti ne de adı sanı kaldı. Şayet yanımda on kişi dahi kalsa biz bütün ülkelere sahip olacağız!” dedi. Ülkede duyuru yaptırarak insanların kendisine rağbetini sağlamak amacıyla “Tarlalardan onda bir pay alınacaktır” dedi. Adamlarına da mescitlerin tahrip edilip meyhaneye dönüştürülmesini emretti. Esir aldıkları Müslümanlara “Ali'den başka Tanrı yoktur. Tanrın Mehdi'ye secde et. O ki diriltir öldürür de” diyorlardı. Şayet bunu demezsen öldürülürsün, diye tehditte bulunuyorlardı. Hazırlıklarını yaptılar. Gerçekten büyük işlere giriştiler. Büyük belalar çıkardılar. İslâm ordusu bunların üzerine yürüdü. Bunları hezimete uğratıp büyük bir kısmını öldürdü. En sapıkları olan Mehdi de öldürüldü. Kıyamet gününde de o onların önünde çılgın alevli cehennem ateşine ve azaba doğru yürüyecektir. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmuştur :

“Allah hakkında bilmeden tartışan ve her azılı şeytana uyan insanlar vardır. Onun hakkında şöyle yazılmıştır : O kendisini dost edinen kimseyi saptırır ve alevli azaba götürür.. Bunlar senin yaptıklarından ötürüdür.” (el-Hac, 3-10).

Bu senede Emir Hüsameddin Mühenna ve oğlu Süleyman 6.000 kişilik kervanın başında hacca gittiler. Hüsameddin'in kardeşi Muham-

med b. İsa da 4.000 kişilik bir kervanın emiri olarak hacca gitti. Mühenna, Mısırlı'lar ve Şamlı'larla bir araya gelmedi. Mısırlı'lar arasında Teclis ve diğerleri de vardı. Doğrusunu Allah bilir.

HİCRETİN YEDİYÜZONYEDİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

ŞEYH EBU'L-HASAN ALİ B. MUHAMMED

Salih bir insandı. Şeceresi şöyledir : Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Abdullah el-Müntezih. Faziletli bir kimseydi. Güzel yazı yazardı. et-Tenbih, el-Umde ve diğer eserlerin istinsahını yaptı. İnsanlar kendisinden yararlanıyorlardı. Yazdığı kitapları ona getirip gösteriyorlar, gerekli tashihleri yapıyorlardı. Emevi Camii'nde kendisine ait bir sandığın yanında çevresinde otururlardı. Bu senenin muharrem ayının altısında pazartesi gecesi vefat etti ve Sufiye Mezarlığı'na defnedildi. el-Umde adlı eseri ona göstererek üzerinde düzeltmeler yaptım. Başka eserleri de ona arz etmişimdir.

ŞEYH ŞİHABUDDİN ER-RUMÎ

Şeceresi şöyledir : Ahmed b. Muhammed b. İbrahim b. Merağî. Ayniye Medresesi'nde müderrislik yaptı. Emevi Camii'nde Hanefilerin batı tarafındaki maksurelerinde imamlık yaptı. Çünkü Hanefilerin mihrabı oradaydı. Hatuniye Medresesi'nin şeyhliğini de yaptı. Saltanat naiibi Efrem'e de imamlık yapardı. Güzel ve tatlı bir sesle Kur'an okurdu. Naib Efrem'in yanında itibarı vardı. Efrem bazan yaya olarak onun zaviyesine gider, onunla görüşürdü. Bu zaviye, meydanı kebirde kuzeydoğu tarafındadır. Şeyh Şihabuddin er-Rumî bu senenin muharrem ayında vefat edip Sufiye Mezarlığı'na defnedilince, oğulları İmamüddin ile Şerefüddin onun görevlerini üstlendiler.

ŞEYH FAHREDDİN OSMAN

Salih ve adaletli bir insandı. Şeceresi şöyledir : Fahreddin Osman b. Ebu'l-Vefa b. Nimetullah el-Azazî. Büyük bir servete sahipti. Mürüvvetli ve başından çok belalar geçmiş bir kimseydi. Kendisine emanet olarak teslim edilen 60.000 dinar ile miktarını ancak Aziz ve Celil olan Allah'ın bildiği mücevherleri, sahibi olan Gazze naiibi İzzeddin el-Cerrahî'nin gazada vefat etmesinden sonra götürüp ailesine teslim etmişti. Allah, sevabını ve mükafatını versin. İşte bu sebeptendir ki bu senenin rebiyülahir ayının yirmüçünde salı günü vefat edince cenazesine sayılarını ancak yüce Allah'ın bildiği miktarda büyük bir topluluk işti-

rak etmişti. Hatta denilir ki o zamana kadar hiç kimsenin cenaze merasimine bu kadar çok insan katılmamıştı. Cenazesi Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi. Allah kendisine rahmet etsin.

KADİLKUDAT CEMALEDDİN EBU ABDULLAH EZ-ZEVAVÎ

Şeceresi şöyledir: Cemaleddin Ebu Abdullah Muhammed b. Süleyman b. Yusuf ez-Zevavî. Hicretin 687. senesinden beri Dımaşk Malikîlerin kadılığını yapmaktaydı. Mağrip diyarından Mısır'a gelmiş, orada ilim tahsil etmiş, aralarında Şeyh İzzeddin b. Abdüsselam'ın da bulunduğu bazı üstadlardan istifade etmiş, sonra hicretin 687. senesinde kadı olarak Dımaşk'a gelmişti. Yaklaşık olarak hicretin 629. senesinde doğmuş, Malikî mezhebini diriltmiş, o mezhebin hükümlerini tatbik etmiş, zamanında Samsamiye Medresesi'ni ve Nuriye imaretini yenileyip onarmıştı. Sahih-i Müslim'i, Malik'in Muvatta'ını, Yahya b. Yahya tarihıyla İmam Malik'ten, Kadı İyaz'ın eş-Şifa adlı eserini nakletmiştir. Vefatından yirmi gün önce kadılıktan azledildi. Bu, onun için daha hayırlı idi. Çünkü kadı olarak vefat etmemişti. Cemaziyelahir ayının dokuzunda perşembe günü Samsamiye Medresesi'nde vefat etti. Cuma namazından sonra cenaze namazı kılındı. Mescidü't-Tarih karşısında Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi. İnsanlar onun cenaze merasimine katıldılar. Onu hayırla yad edip övdüler. Vefat ederken merhum İmam Malik gibi o da seksen yaşını aşmıştı. O da İmam Malik gibi mezhebinin içinde onyediyi doldurmamıştı.

KADİ ŞEREFÜDDİN EBU MUHAMMED

Kadı, Sadr, reis, risû'l-kuttap Şerefüddin Ebu Muhammed Abdül-Vahhap b. Cemaleddin Fadlullah b. Hillî el-Kureşî el-Adevî el-Muamerî. Hicretin 629. senesinde doğdu. Hadis dinledi. Devlet hizmetinde bulundu. Rütbesi yükseldi. Nihayet Mısır'da inşâ kâtipliği yaptı. Daha sonra Dımaşk sır katipliğine nakledildi. Ve bu senenin ramazan ayının sekizinde vefat edinceye dek bu görevde kaldı. Vefat edince Kas-
yun Mezarlığı'na defnedildi ve doksan seneye yaklaşan ömrünü noktaladı. Ölünceye dek duyu organlarını ve gücünü kaybetmemişti. Alimler, özellikle İbn Teymiye ve salih kimseler hakkında güzel inanışları vardı. Allah kendisine rahmet etsin. Vefatı sebebiyle kendisinden sonra Dımaşk sır katipliğine atanan Şihap Mahmud, Alaeddin b. Ganim ve Cemaleddin b. Nebate kendisi için mersiye yazdılar.

FAKİH İMAM ŞEREFÜDDİN EBU ABDULLAH

Fakih imam alim münazaracı Şerefüddin Ebu Abdullah Hüseyin b. İmam Kemaleddin Ali b. İshak b. Selam. Dımaşk'lıydı. Şafî mezhebine mensuptur. Hicretin 673. senesinde doğdu. İlim tahsil etti. Yükseldi. Carudiye ve Azraviye medreselerinde ders verdi. Zahiriye Medresesi'nde asistanlık (muidlik) yaptı. Adalet sarayında fetva verdi. Tahammülü geniş, himmeti çok, âlicenab, güzel anlayışlı, kavrayışı mükemmel, yazısı, hafızası, fesahat ve münazarası güzel bir insandı. Bu senenin ramazan ayının yirmidördünde vefat etti. Geride çoluk çocuk ve de çok miktarda borç bıraktı. Karısı bint Züveyzan onun borcunu ödedi. Allah, karısının iyiliğini kabul buyursun ve ona da ihsanda bulunsun.

SAHİP ENİSÜ'L-MÜLÜK BEDREDDİN

Bedreddin Abdurrahman b. İbrahim el-Erbilî. Hicretin 638. senesinde doğdu. Edebiyatla ilgilendi. Güzelce edebiyat öğrendi bu sayede hükümdarlar nezdinde geçimini sağladı. Onun ince ve güzel manalar içeren şiirlerinden biri de Şeyh Alemüddin'in naklettiği şu şiirdir:

“İçkiye devam etmek, aşka düşen kimsenin sevgîlisinin yanağına benzer.

Gözlerimden akan yaş da ay'ı, ol mah yüzü sevgiliyi sular,
Ki o, benim için gözümde de kulağımdan da kıymetlidir.”

Şarkıcı bir kadın içinde şu şiiri söylemişti:

“Aşk hoş, servi boylu azizem.

Boynu bükük, itaatkâr, kirpikleri ise hastadır.

Bacakları temas etti, sanki gümüş gibi bembeyazdır.

Ban ağacının dalı üzerinde secili kafiyelerle öter”

SADRÜ REİS ŞEREFÜDDİN MUHAMMED

Şerefüddin Muhammed b. Cemaleddin İbrahim b. Şerefüddin Abdurrahman b. Eminüddin Salim b. Hafız Bahaeddin Hasan b. Hibetullah b. Mahfuz b. Saserî. Hicaz'a gitti. Berada mıntıkasında iken hastalandı. Hastalığı devam etti. Nihayet Mekke'de ihramlı olup telbiye getirmekte iken vefat etti. İnsanlar, onun cenaze merasimine katıldılar. Bu şekilde ölümünü gıpta ile karşıladılar. Bu senenin zilhicce ayının yedisinde cuma günü akşama doğru vefat etti. Cumartesi günü kuşluk vakti Babıhacın Mezarlığı'na defnedildi. Yüce Allah kendisine rahmet etsin ve makamını âli kılsın.

HİCRETİN YEDİYÜZONSEKİZİNCİ SENESİ

Bu senede Müslümanların halifesi ve sultanı önceki senede adları anılan kimselerdi. Kadılar ve naibler de değişmemişti. Sadece Dımaşk'taki Malikî Kadısı Cemaleddin ez-Zevavî'nin vefatından sonra yerine Allame Fahreddin b. Selame atanmıştı. Muharrem ayında Cezire'den Şark beldeleri Sincar, Musul, Mardin ve o yörelerden gelen haberlerden anlaşıldığına göre o yörelerde büyük bir kıtlık ve pahalılık ile yağmurların azlığı ve Tatar korkusu hüküm sürmekteydi. Azık bulunmıyor, bulunsa da alınamayacak derecede pahalı oluyordu. Nafakalar azalmış, nimetler yok olmuş, belalar çıkmıştı. Öyleki insanlar buldukları hayvanları ve leşleri yemek, çocuklarını ve aile fertlerini satmak mecburiyetinde kalmışlardı. Bir çocuk elli dirheme hatta daha ucuza satılır olmuştı. Hatta insanların çoğu Müslüman çocuklarını satın almadıkları için kadınlar, çocuklarını satabilmek ve elde ettikleri parayla yararlanmak, gıda maddesi satın alıp geçimini sağlamak, ölümden kurtulmak niyetiyle yüksek sesle "Ben Hristiyanım!" diyorlardı. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz). Gerçekten anlatımı burada uzun sürecektir ve nitelemesi kulakları rahatsız edecek çok zorlu haller meydana gelmişti. Kıtlığa maruz kalanlardan 400'e yakın kadarı, Merağa taraflarına göçmüşler, yoldayken üzerlerine çığ düşünce hepsi ölmüşlerdi. Bunların bir kısmı da Tatarlara katılmışlar, onlarla birlikte yola koyulmuşlardı. Akabe'ye vardıklarında Tatarlar Akabe'ye tırmanmışlar, sonra başlarına bela olmasınlar ve kendilerine yük olmasınlar diye bunların Akabe'ye tırmanmalarına engel olmuşlar. Ve bu yüzden hepsi ölmüşlerdi. Güç ve kuvvet ancak hikmet sahibi ve Aziz olan Allah sayesinde.

Safer ayının yedisinde pazartesi sabahı Kadı Kerimüddin Abdülkerim b. Alem Hibetullah, sultanın bütün ülkedeki vekilhası olarak Dımaşk'a geldi. Dârüssaade Sarayına yerleşti. Orada dört gün kaldı. Kubeybat Camii'nin yapılmasını emretti ki, buraya Kerimüddin Camii denilmektedir. Sonra Kudüs'ü ziyarete gitti. Çok miktarda sadaka dağıttı. Seferden sonra bir camii yaptırmaya başladı.

Safer ayının ikisinde Trablus'ta şiddetli bir fırtına Türkmenlerin üzerine esti. Onların çok miktardaki eşyalarını telef etti. Turali adındaki emirleri, emirin zevcesi, iki kızı, oğullarından olma iki torunu, cariyesi toplam onbir kişi öldü. Çok miktarda deve ve başka hayvanlar öldü. Çok miktardaki eşyaları ve metalleri parçalandı. Mesela bir deve on mızrak boyunca havaya yükseliyor, sonra yere düşüp param parça oluyordu. Fırtınadan sonra şiddetli bir yağmur ve soğuk hava meydana geldi. Öyle ki bu yüzden yirmidört kadar köydeki ekinler telef oldu. Fırtınada çölde bulunan insanlar evlerine dönemez oldular.

Bu senenin safer ayında Emir Seyfeddin Tuğay el-Hasılı Sıfîd naibliğine atandı. Gidip orada iki ay kadar görev yaptıktan sonra tutuklandı. Sahip Eminüddin de Trablus vakıflar nazırlığına yüksek maaşla atandı. Şeyh Alemüddin dedi ki : “Bu senenin rebiyülevvel ayının ortasında perşembe günü Kadilkudat Şemseddin b. Müslim, Takiyyüddin b. Teymiye ile görüştü. Talakla yemin meselesi hususunda fetva vermekten vazgeçmesini İbn Teymiye’ye tavsiye etti. İbn Teymiye de onun tavsiyesini ve öğüdünü kabul etti. Hatırını ve müftüler cemaatının gönlünü kırmamak için artık bu konuda fetva vermeyeceğini bildirdi. Sonra cemaziyelevvel ayı başında sultandan bir mektup geldi. Bu mektupta Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye talakla yemin etme meselesinde fetva vermekten men ediliyordu. Bu hususta bir meclis akdedildiği, meclisin, sultanın bu emrine göre karar verdiği anlatılıyordu. Bu husus şehirde ilan edildi. Sultanın mektubu gelmeden önce Kadı İbn Müslim el-Hanbelî bir grup büyük müftülerle toplantı yapmıştı. Müftüler, kadıya; “Talak meselesinde fetva vermemesi için Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiyeye tavsiyede bulun ve öğüt ver” demişler, kadı da İbn Teymiye’ye bu hususta tavsiyede bulunmuş, İbn Teymiye de tavsiyeyi kabul etmişti. Onun amacı fitneyi ve şerri harekete geçirmemek, ortalığı sükunete erdirmekti.

Safer ayının onunda Seyfeddin Tuğay’ın tutuklanıp yerine Humus naibliğine Bedreddin el-Karamanî’nin atandığına dair olan sultan fermanı postayla geldi.

Yine bu ayda Reşidü’d-Devle Fadlullah b. Ebi'l-Hayr b. Ali el-Hemedanî öldürüldü. Bu, aslen aktarlık yapan bir Yahudi idi. Tıpta ilerledi. Şans da kendisine yardım etti nihayet. Tatar hanı Harbenda’nın ayrılmaz bir parçası gibi oldu. Rütbesi yükseldi. Sözü geçerli oldu. Vezirlik makamına tayin edildi. Haddi evsafi belirtilemeyecek kadar mal ve mülk sahibi oldu. Saadete kavuştu. Müslüman olduğunu söylediler. Çok faziletlere sahipti. Kur’an’ı tefsir etmiş, kitaplar tasnif etmişti. Çocukları ve büyük serveti vardı. Seksen yaşına varmıştı. Rahbe savaşında büyük yararlılığı olmuştu. O savaşta Müslümanlara faydası dokunmuş, Tatarların oniki sene sonra Şam beldelerinden ayrılıp ülkelerine dönmelerini sağlamıştı. İslâm’a karşı samimi bir alakası vardı. Ama çok kimseler onu eleştirmişler, dini yönünü kusurlu bulup suçlamışlar ve yazdığı tefsirini eleştirmişlerdi. Şüphesiz tefsirinde karışıklıklar vardır, ama kendisinde faydalı bilgiler ve salih amel yoktu. Ebu Said Tatar tahtına oturunca onu görevden azletti. Bir müddet menküp kaldı. Sonra çoban onu yanına çağırdı ve ona “Sen Sultan Harbenda’ya zehir mi içirdin?” diye sordu. O da şu cevabı verdi : “Ben daha önce son derece hakir ve zelil bir kimseydim. Harbenda’nın zamanında onun babasının iktidarı döneminde son derece azamet ve yücelik elde ettim. Hal böyle iken ben

ona nasıl olur da zehir içiririm?"

Bunun üzerine Çoban, tabipleri huzura çağırdı. Onlar da ölen Harbenda'nın hastalığının evsafını anlatıp şöyle dediler : "Reşidü'd-Devle onun ishal olduğunu, içindeki mikropların temizlenmesi için kendisine müshil ilacını içmesini söyledi. Bu ilaç yetmiş kez ona içirilince ishal olup içi boşaldı ve Reşidü'd-Devle'nin yalnız teşhisinden dolayı Harbenda öldü"

Bunun üzerine Çoban "Şu halde Harbenda'yı sen öldürmüşsün" dedi. Reşidü'd-Devle'yi ve oğlu İbrahim'i öldürdü. Malına mülküne el koydu. Çok miktarda malı ve mülkü vardı. Vücudunun organları koparıldı. Herbiri bir beldeye gönderildi. Tebriz'e götürülen kesik başının yanında "İşte bu, Allah'ın kelamını değiştiren mel'un Yahudinin başıdır!" diye yüksek sesle duyuru yapıldı. Sonra cesedi yakıldı. Bu işi yürüten kişi Alişâh idi.

Cemaziyelevvel ayında Mısır'da Zeyneddin b. Mahluf'un seksen-dört yaşında otuzüç senelik kadılık görevinin vefatla son bulması üzerine Malikîlerin kadılığına Takiyyüddin el-Ahnai atandı.

Receb ayının onunda perşembe günü sultanın fermanı üzerine Selahaddin Yusuf b. Evhat emirlik hilatı giydi.

Receb ayının sonunda Humus şehrinin dışında büyük bir sel baskını meydana geldi ve çok şeyi tahrip etti. Sel suları şehre de yaklaştı. Ancak hendek, şehre girmesine mani oldu.

Şaban ayında Babü'n-Nasır dışında Tengiz tarafından imar edilen caminin yapımı tamamlandı. Şabanın onunda orada cuma namazı kılındı ve Necmeddin Ali b. Davud b. Yahya el-Hanefî hutbe irad etti. Bu zat Kofcâzî adıyla tanınmış olup çeşitli ilimlere vakıf, ünlü ve faziletli insanlardandı. Hutbede saltanat naibi, kadılar, ayân tabakasına mensup kimseler, kurrâlar, şairler hazır bulundular. O gün görülmeye değer mahşeri andıran muazzam bir gündü.

Müteakip cumada sultan vekili Kerimüddin'in yaptırmış olduğu Kubeybat Camii'nde hutbe irad edildi. Bu hutbede de kadılar ve ayân tabakasına mensup kimseler hazır bulundular. Hutbeye büyük ve salih insanlardan, zahid, abid, takva sahibi, Allah'a yönelen güzel sesli, hal ve gidişatı hoş şahsiyetlerden Şeyh Şemseddin Muhammed b. Abdülvahid b. Yusuf b. Rezin el-Harranî el-Esedî el-Hanbelî okumuştı.

Ramazân ayının onbirinde Şeyh Şemseddin b. Nakip, hakim olarak Humus'a gitti. Oraya tayin edilmişti. Halk da bir arzu ve istekle onun oraya atanmasını talep etmişti. Giderken insanlar onu yolcu ettiler.

Bu ayda Silmiye'de ve Şubek'te büyük bir sel faciası meydana geldi.

Şevval ayında Berr valisi Emir Alaaddin b. Mabed idaresinde hac kafilesi yola koyuldu. Kafilenin kadısı Zeyneddin b. Kadı Halil idi. Bu zat Haleb hakimiydi. Bu senede hacca giden meşhur şahsiyetler arasın-

da Şeyh Burhaneddin el-Fezarî, Kemaleddin b. Şerişî, Kemaleddin'in oğlu Bedreddin b. Attar da vardı. Zilhicce ayının yirmibirinde Dımaşk divan başkanı Emir Fahreddin İyas el-A'serî Trablus'a Emir olarak nakledildi.

Zilhicce ayının onyedisinde cuma günü Dımaşk divanlarının nazırı sahip Şemseddin Gabriyal'ın şark kapısı dışında Kuatile mahallesi yakınında Dırar b. Ezverin bitişiğinde yaptırdığı camide cuma namazı kılındı. Burada büyük, salih, abid, zahid insanlardan olan Şeyh Şemseddin Muhammed b. Tedmürî -ki bu zat Nirbanî adıyla tanınmıştır- Hutbe irâd etti. Nirbanî, Şeyhü'l-İslâm İbn Teymiye'nin arkadaşlarındandı. Hutbede Sahip Şemseddin, bir grup kadı ve ayân tabakasına mensup kimseler hazır bulundular.

Zilhicce ayının yirmisinde pazartesi günü Şeyh Şemseddin Muhammed b. Osman ez-Zehabî şevval ayında Hicaz yolunda vefat eden Kemaleddin b. Şerişî'nin yerine Ümmü Salih türbesinde ders verdi. Bu zat hadis hafızıydı. Vefat eden Kemaleddin b. Şerişî ise burada otuzüç sene şeyhlik yapmıştı. Göreve başladığı esnada Şeyh Şemseddin Muhammed'in yanında bir grup kadı hazır bulunmuştu.

Bu dersin verildiği salı sabahında Fakih Zeyneddin b. Ubeydan el-Hanbelî de Baalbek'ten Dımaşk'a getirildi. Uyku ile uyanıklık arasında gördüğünü iddia ettiği bir rüyasından dolayı sorgulandı. Rüyasında mizacı yerinde olan bir kimsenin söylemeyeceği çok karışık sözler söylemişti. Bu sözlerini kendi el yazısıyla yazıp bana ve başka bazı arkadaşlarına göndermişti. Şafîî kadısı kendini teslim aldı canını bağışladı. Ama tazir etti. Şehirde de duyuru yapılarak bu zat fetva vermekten ve nikâh akdetmekten men edildi. Sonra serbest bırakıldı.

Bedreddin Muhammed b. Badhan'ın, vefat eden Şeyh Mecdüddin et-Tunisî'nin yerine Ümmü Salih türbesinde kıraat hocalığı görevine başladığı çarşamba sabahında yapılan törene faziletli, ayân tabakasına mensup kimseler hazır bulundular. Törende ben de hazır bulunmuşum. Bundan önce mezkur zat, Şeyh Muhammed b. Haruf el-Musilî'nin yerine Eşrefiye'de kıraat hocalığı görevini yürütmüştü.

Zilhicce ayının yirmiüçünde perşembe günü şeyh, imam, allame, hafız, hüccet, şeyhimiz ve bize faydalar veren Ebu'l-Haccac Yusuf b. Zeki Abdurrahman b. Yusuf el-Mizzî, Kemaleddin b. Şerişî'nin yerine Eşrefiye Darü'l-Hadisî'nin hocalığı görevine başladı. Başlarken yanında ekabirden hiç kimse hazır bulunmadı. Çünkü bu göreve atanması sebebiyle bazı kimseler onu kıskanmışlardı. Oysa bu zamana dek bu göreve ondan daha lâıyk bir kimse atanmış değildi. Ondan alıp veremedikleri ne vardı? Yanında hazır bulunmadılar. Hazır bulunmayışları şeyhimizi yalnızlık duygusuna itmedi. Aksine onların uzakta oluşları, şeyhimiz için bir ünsiyet peyda etmişti doğrusunu Allah bilir.

HİCRETİN YEDİYÜZONSEKİZİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

ŞEYH SALİH ÖMER B. SEYYİD

Şeyh, salih, abid, takvalı, zahid, önder, selef-i salihinin son temsilcisi, sonradan gelecek insanların önderi Ebu Abdillâh Muhammed b. Şeyh Salih Ömer b. Seyyid Kudve Nasik el-Kebir el-Arif Ebu Bekir b. Kavvam b. Ali b. Kavvam el-Balîf. Hicretin 650. senesinde Balis'te doğdu. İbn Taberzed'in arkadaşlarından hadis dinledi. Güler yüzlü, davranışı güzel, âlicenab bir şeyhti. Herkesin yöneldiği bir insandı. Çok vakarlıydı. Üzerinde hayır ve ibadet siması vardı. Kazan savaşında Kazan han'la konuştuğu esnada Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye'nin yanında bulunanlardandı. Şeyh'ül-İslâm Takiyyüddin İbn Teymiye'nin Kazan han'a söylediklerini, onun şecaat ve cesaretini, onun Kazan hanın tercümanına şu söyleyeceklerimi han'ımıza tercüme et" dediğini nakletmiştir. Şöyle ki:

"Sen Müslüman olduğunu iddia ediyorsun. Yanında müezzinler, kadı, imam ve şeyh var. Duyduğumuz kadarıyla sen böyle birisin. Ama buna rağmen ülkemize baskın yaptın. Sınırlarımızı çiğnedin. Ne diye bunu yaptın? Oysa baban ile deden Hülagu, kafirdiler. Yine de İslâm ülkesine hücum etmediler. Aksine milletimizle muahede yaptılar. Sen muahede yaptın ama muahedeye riayet etmedin. Verdiğin sözleri yerine getirmedin."

Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye ile Kazan han, Kutluşah ve Bolay arasında çok şeyler geçti. İbn Teymiye bütün bu işlerde Allah için hareket etmişti. Gerçeği söylemiş. Aziz ve Celil olan Allah'tan başka hiç kimseden korkmamıştı. Beraberinde bulunan heyete yemek verilmiş, İbn Teymiye dışında hepsi yemeği yemişler, İbn Teymiye'ye "Sen niçin yemiyorsun?" diye sorduklarında şu cevabı vermişti:

"Nasıl yemeğinizi yiyebilirim ki! Hepsini Müslümanların davalarından yağmalamışsınız. Bu yemeği Müslümanların kestiğiniz ağaçlarıyla pişirmişsiniz"

Bundan sonra Kazan han kendisinden dua talebinde bulunmuş, o da şu duayı yapmıştı : "Allahım eğer bu kulun Mahmud eğer senin kelimeni yüceltmek ve bütün dinin Allah için olmasını gerçekleştirmek amacıyla ise kendisine yardım et. Onu destekle ve onu ülkeye ve kullara hakim kıl ama eğer gösteriş ve nâm salmak ile dünyayı elde etmek, kendi ülküsünü yüceltmek, İslâmı alçaltmak, Müslümanları zelil kılma amacıyla ise kendisini yardımsız bırak sarsıntıya uğrat, tahrip et, kökünü kazı!" Bu duayı yaparken Kazan han da ellerini kaldırmış, amin diyordu. Bizler bu durumda öldürülmesinden ve vücudundan akan

kanın elbisemize bulaşmasından korktuğumuz için elbiselerimizi, eteklerimizi topluyorduk. Kazan hanın yanından çıktığımızda Kadilkudat Necmeddin b. Saserî ve diğerleri İbn Teymiye'ye "Neredeyse kendini de bizi de öldürtecektin. Vallahi artık seninle arkadaşlık etmeyeceğiz" dediler. O da "Vallahi ben de sizinle arkadaşlık etmeyeceğim!" diye karşılık verdi. Biz bir grup olarak yola koyulduk kendisi ve bir grup arkadaş geride kaldılar. Kazan hanın adamları olan emirler onu dinlediler ve yanına gelip duasını almak, bereketine nail olmak istiyorlardı. O, Dımaşk yoluna koyulmuştu. Hepsi kendisine bakıyorlardı. Vallahi o Dımaşk'a maiyetindeki 300 süvari ile birlikte vasil oldu. Ben de maiyetinde bulunanlardan biriydim. Kendisiyle arkadaşlık etmek istemeyenlere gelince yolda Tatarlardan bir grup onları yakalamış ve hepsini baştan soymuştu.

Ben bu hikâyeyi bir cemaattan ve başkalarından da duydum.

Şeyh Muhammed b. Kavvam, safer ayının yirmiikisinde pazartesi gecesi Dımaşk'ın Salihîye, Nasiriye ve Adiliye'nin batısında kendi adıyla tanınan tekkesinde vefat etti. Orada cenaze namazı kılındı ve oraya defnedildi. Cenazesine ve defnine büyük bir kalabalık iştirâk etti. Defin merasiminde hazır bulunanlardan biri de Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye idi. Zira İbn Teymiye onu çok severdi. Şeyh Muhammed devletten ve başkalarından maaş almıyordu. Zaviyesine ödenek tahsis edilmemiş, vakıf bağlanmamıştı. Bu husus kendisine defalarca teklif edilmiş ama o asla kabul etmemişti. İnsanlar ziyaretine gelirlerdi. Kendisinde bir çok ilim ve faziletler vardı. Sağlam bir anlayışı vardı. Tam bir marifete sahipti. Akidesi ve niyeti güzeldi. Hadisi ve selefin sözlerini çok severdi. Çokça Kur'an okurdu. Yüce Allah'ı zikretmek için toplantılar düzenledi. İçinde sağlam haberler bulunan bir cüz tasnif etti. Allah ona rahmet etsin. Toprağını rahmet yağmurlarıyla ıslatsın. Amin.

ŞEYH TAKİYÜDDİN EBU MUHAMMED ABDULLAH

Şeyh, salih, edip, alim ve şerefli bir şairdi. Şeceresi şöyledir : Takiyyüddin Ebu Muhammed Adullah b. Şeyh Ahmed b. Temmam b. Hassan el-Bellî es-Salihî el-Hanbelî. Şeyh Muhammed b. Temmam'ın kardeşidir. Hicretin 635. senesinde doğdu. Hadis dinledi. Faziletli insanlarla beraber oldu. Şekli ve huyu güzeldi. Nefsi temiz, komşuluğu ve meclis arkadaşlığı hoştu. Çokça mizah yapardı. Bir süre Hicaz'da ikamet etti. İbn Sebîn, Taki el-Havranî gibi insanlarla görüştü. İbn Mâlik'ten, onun oğlu Bedreddin'den nahiv dersleri aldı. Bir süre Bedreddin'le arkadaşlık yaptı. Şihap Mahmud'da elli sene kadar onunla arkadaşlık etmiştir. Şihap Mahmud onun zahidliğini, dünyaya iltifat etmeyişiğini övgüyle anlatırdı. Bu senenin rebiyülahir ayının üçünde cumartesi gecesi vefat etti

ve Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Şeyh Alemüddin el-Berzâlî, biyografisinden bahsederken onun şüirlerinden bir kıta nakletmiştir. Şöyle ki:

“Ey toplantı yerinde bulunanlar, hafakan içindeki gönlümden size karşı bir sükunet hasıl olmuştur.

Sürekli size sözlerimi tekrar ediyorum.

Sözlerim tatlılaşıyor ama sözde hüznün ve keder vardır.

Sözlerimi göz yaşlarıyla akik taneleri gibi ipe diziyorum,

Ama kirpiklerim ve göz çemberim onları saçıyor etrafa.

Size olan aşkımdan manalar icad ediyorum.

Sizin uğrunuzda bütün kafiyelemler önemsizleşiyor.

Gizlice sizden ağlamak talebinde bulunuyorum.

Aşkınlığınız sırrı korunmuş bir sırdır.

Nesim yelini geceleyin içiyorum.

Çünkü onda sizin duygularınızın şekilleri beliriyor.

Size olan aşkımla ne kadar da fazladır.

Aşka bağlılıkta sizin nice fenleriniz vardır.”

KADİLKUDAT ZEYNEDDİN

Zeyneddin Ali b. Mahluf b. Nahid b. Müslim b. Mün'im b. Halef en-Nüveyrî el-Mâlikî. Mısır diyarının hakimi idi. Hicretin 634. senesinde doğdu. Hadis dinledi. İlim tahsil etti. İbn Şaş'tan sonra hicretin 685. senesinde hakimliğe atandı. Vazifesi bu seneye kadar uzadı. Derin bir mü-rüvvete, sabra sahipti. Fakihlere ve sicil katiplerine ihsanda bulunurdu. Yanına gelen kimselere ikrâmı boldu. Hicretin bu senesinin cemaziyelahir ayının onbirinde çarşamba gecesini vefat etti. Mısır'daki Mukattam Mezarlığı'na defnedildi. Kendisinden sonra hakimliğe Takiyyüddin el-Ahnaî el-Mâlikî atandı.

ŞEYH İBRAHİM B. EBU'L-ALÂ'

Meşhur bir kurrâ idi. İbn Şa'lan adıyla tanınırdı. Mismariye Medresesi'nde, sesinin güzelliği yüzünden okuduğu Hatmi şerifler sebebiyle ziyaretine gidilen iyi bir insandı. Bu senenin cemaziyelahir ayının onüçünde cuma günü vefat etti. Vefat ederken çok yaşlanmıştı. Kasyun Mezarlığı'na defnedildi.

ŞEYH EBU'L-VELİD MUHAMMED B. EBU'L-KASIM

Şeyh, imam, alim ve zahid bir insandı. Şeceresi şöyledir : Ebu'l-Velid Muhammed b. Ebi'l-Kasım Ahmed b. Muhammed b. Abdullah b. Ebu Cafer Ahmed b. Halef b. İbrahim b. Ebi İsa b. Hac Necibî. İşbiliyelidir. Ata ve dedeleri Kurtubalıydı. Ama kendisi hicretin 638. senesinde İşbi-

liye'de doğdu. İlim, hitabet ve kadılar ailesinden gelmektedir. Haçlılar, Kurtuba'yı işgal ettiklerinde ailesi İşbiliye'ye göçmüştü. Mallarını ve kitaplarını kaybetmişlerdi. Dedesi Kadı İbn Ahmer den 20.000 dinar para zorla alındı. Babası ve dedesi, hicretin 641. senesinde vefat ettiler. Kendisi öksüz olarak dünyaya geldi. Sonra hacca gitti. Şam'a yöneldi. Hicretin 684. senesinden itibaren Dimaşk'a yerleşti. İbn Buharî'den ve diğerlerinden hadis dinledi. Kendisi de oğlu Ebu Amr ile Ebu Abdullah'a ilim tahsilinde yardımcı olmak için eliyle 100 cilt eser yazdı. Bu senenin receb ayının onsekizinde cuma günü öğle ezan vaktinde Selahiye Medresesi'nde vefat etti. İkinci namazından sonra cenaze namazı kılındı. Dimaşk'taki Babü's-Sağır Mezarlığı'na Kandelavî'nin yanına defnedildi. Cenazesine kalabalık bir insan kitlesi iştirak etmişti.

ŞEYH KEMALEDDİN B. ŞERİŞÎ

Kemaleddin b. Şerişî Ahmed b. İmam Allame Cemaleddin b. Ebu Bekir b. Muhammed b. Ahmed b. Muhammed b. Sahman el-Bekrî el-Vaylî eş-Şerişî. Önceki kısımlarda da anlatıldığı gibi babası Mâlikî Mezhebine mensuptu. Kendisi Şafîî Mezhebinin fikhını öğrendi. İlimde yükseldi. Birçok ilimler tahsil etti. Bunun yanı sıra yazı yazmada ustaydı. Hadis dinledi. Tabakaları kendi eliyle yazdı. Fetva verdi. Ders verdi. Münazaralarda bulundu. Birkaç medresede ve büyük makamlarda görev yaptı. İlk görev yeri Ümmü Salih türbesindeki Darü'l-Hadis hocalığı idi. Burada babasının vefatından, yani hicri 685. seneden itibaren görev yapmaya başladı ve vefatına kadar burada göreve devam etti. İbn Cemâa'nın hakim naibliğini de yaptı. Sonra bu görevi bıraktı. Beytül-mal vekilliliğine, kadıaskerliğe ve defalarca Emevî Camii'nin nazırlığına baktı. Şamiyetü'l-Berraniye'de ve yirmi sene süreyle Nasiriye Medresesi'nde ders verdi. Sonra bu görevleri İbn Cemâ'a ile Zeyneddin el-Farîkî elinden aldılar. Bir süre sonra bu göreve yeniden atandı. Kasyun'daki Nasiri hankâhında bir süre hocalık yaptı. Eşrefiye Darü'l-Hadisi'nde de sekiz sene müddetle hocalık yaptı. İdaresi güzeldi. Atandığı bütün görevleri başarıyla yürüttüyordu. Bu senede hacca gitmeye niyetlendi. Ailesiyle birlikte yola koyuldu. Şevval ayının sonunda Hasa'da ölüm kendisini yakaladı. Ve oraya defnedildi. Allah kendisine rahmet etsin. Kendisinden sonra Beytül-mal vekilliliğine Cemaleddin b. Kalanisi atandı. Nasiriye Medresesi'nde de Kemaleddin b. Şirazi ders verdi. Eşrefiye Darü'l-Hadisi'nin şeyhliğine Hafız Cemaleddin el-Mizzî, Ümmü Salih Medresesi'nin müderrisliğine Şeyh Şemseddin ez-Zehebî, Nasiri hankâhına da oğlu Cemaleddin atandı.

KURRÂ ŞİHAB

Şihab Ahmed b. Ebu Bekir b. Ahmed el-Bağdadî. Sarıklıların Nakibü'l-Eşrafı idi. Faziletli bir kimseydi. Olaylara göre, gerek manzum gerek mensur güzel şeyler yazardı. Katıldığı tebrik ve taziyet törenlerinde de manzum ve mensur eserleri ve hitabeleri olmuştur. Müzik ve göz bağcılığını bilirdi. Reml atmakta da ustaydı. Oyun, eğlence ve içkinin bulunduğu meclislere katılırdı. Sonra yaşlanınca bütün bunlardan el çekti. Tıpkı şu şiirde anlatılan olay ona da uymaktadır:

“Onun tevbesini sormaya gittim.
Gördüm ki onunkisi iflas edenin tevbesidir.”

Hicretin 633. senesinde Dımaşk'da cumartesi gecesı vefat etmiş ve hicretin 685. senesinde kendi şahsı için Babü's-Sağır Mezarlığı'nda hazırladığı mezara defnedilmiştir. Allah kendisini affetsin.

KADİLKUDAT FAHREDDİN

Fahreddin Ebu'l-Abbas Ahmed b. Taceddin Ebu'l-Hayr Selame b. Zeyneddin Ebu'l-Abbas Ahmed b. Selam. İskenderiyeliydi. Malikî Mezhebine mensuptu. Hicretin 671. senesinde doğdu. Birçok ilimde yüksek mertebelere ulaştı. İskenderiye'de hakim naibliği yaptı. Güzel bir idaresi, yaşantısı, dindarlığı ve kararlılığı vardı. Sonra hicretin 717. senesinde Malikîlerin kadısı olarak Dımaşk'a geldi. Burada birbuçuk yıl müddetle güzelce görev ifa etti. Nihayet Zilhicce ayının başında çarşamba sabahı Samsamiye'de vefat etti. Babü's-Sağır Mezarlığı'na Kandala-vî'nin yanına defnedildi. Cenazesine büyük bir kitle katılmıştı. İnsanlar onu şükranla anmışlar, onu övmüşlerdi. Yüce Allah kendisine rahmet etsin.

HİCRETİN YEDİYÜZONDOKUZUNCU SENESİ

Bu senenin başında İslâm ülkesinin yöneticileri önceki senede adları anılan kimselerdi.

Muharrem ayı başında Dımaşk'ta şiddetli bir fırtına çıktı. Bu yüzden bazı duvarlar yıkıldı. Birçok ağaç kökünden söküldü.

Muharrem ayının yirmialtısında salı günü İbn Şerîşî'nin yerine Beytül-mal vekillğine atanan Cemaleddin b. Kalanîsî'ye hil'at giydirildi.

Safer ayının beşinde çarşamba günü yine İbn Şerîşî'nin yerine Nasıriyetü'l-Avvanîye Medresesi'nin müderrisliğine atanan İbn Sasarî ders verdi. Adet üzere halk onun dersini dinledi.

Safer ayının onunda Fahreddin İyas'ın yerine Dımaşk divanlarının

başkanlığına atanan Cemaleddin Akkuş er-Rahbî göreve başladı. Akkuş, hicretin 707. senesinden beri Dımaşk mütevellisi olarak görev yapıyordu. Yerine Akabiye'de ikamet etmekte olan Emir Alemüddin Türkes atandı. Aynı günde insanların yağmur duasına çıkmak amacıyla oruç tutmaları için şehirde duyuru yapıldı. Buharî'nin okunmasına başlandı. İnsanlar hazırlıklarını yaptılar. Namazlardan ve hutbelerden sonra dua edip yağmur yağdırması için yüce Allah'a yalvarıp yakardılar. Safer ayının ortasında (yedi Nisanda) cumartesi günü şehir halkının tamamı Mescidü'l-Kademin yanına gitti. Saltanat naibi ve emirler yaya olarak ağlayıp sızlayarak yalvarıp, yakararak dua yerine geldiler. İnsanlar orada toplandılar. Gerçekten büyük bir toplantı olmuştı. Kadı Sadreddin Süleyman el-Caferî cemaata hutbe irâd etti. İnsanlar onun duasına amin dediler. İkinci günün sabahında Allah'ın izin, rahmet ve şefkatiyle yağmur yağdı. Bu, insanların güç ve kuvvetiyle değildi. Halk buna çok sevindi. Yağmur, ülkenin her tarafına yağdı. Hamd ve minnet, bir ve ortsaksız olan Allah'adır.

Safer ayının sonlarında Emevi Camii'nin mermerlerinin onarımına, kapılarının süslenmesine, caminin içindeki yerlerin tezyin edilmesine başlandı. Rebiyülahir ayının ondördünde sultanın fermanı üzerine İbn Saserî'nin yerine İbn Şirazî, Nasıyeriyetü'l-Cevvaniye Medresesi'nde ders verdi. Burada vefatına kadar görev yaptı.

Cemaziyelevvel ayının onaltısında perşembe günü Sülamiye Şeyhinin oğlu Fahreddin, İbn Haddad'ın yerine Dımaşk'ta muhtesiplik görevine başladı. Bu zat ordu nazırının kardeşiydi. Görevden alınan İbn Haddad ise Sülamiye Şeyhinin oğlu Fahreddin'in yerine Emevi Camii'nin nazırlığı görevine başladı. Her ikisine de hil'at giydirildi.

Cemaziyelahir ayının beşinde salı sabahı Kadilkudat Şerefüddin Ebu Abdullah Muhammed b. Kadilkudat Muineddin Ebu Bekir b. Şeyh Zekiyyüddin Zafir el-Hemedanî el-Mâlikî, vefat eden İbn Süleman'ın yerine Şam Mâlikîlerinin kadılığı görevine başlamak üzere Mısır'dan geldi. Vefat eden İbn Sülame'nin ile Şerefüddin arasında altı aylık bir mesafe vardı. Ama Şerefüddin'in göreve atanma fermanının tarihi, rebiyülevvel ayının sonuydu. Şerefüddin hil'at giydi. Atanma fermanı Emevi Camii'nde okundu.

Yine bu ayda yirmibeş yaşındaki Kadı Bedreddin b. Nüveyre el-Hanefî, vefat eden Malatya Kadısı Şemseddin Muhammed'in yerine Hatuniyetü'l-Berraniye Medresesi'nde ders verdi. Ramazan ayının beşinde cumartesi günü Dımaşk'a büyük bir sel baskını geldi. Birçok eşyayı telef etti. Babü'l-Ferec'den şehre girip Akabiye'ye ulaşacak kadar yükseldi. İnsanlar paniğe kapılarak mekânlarını terkedip başka yerlere taşındılar. Ama bu sel uzun sürmedi. Çünkü bu, Vabilüssuk ve Hü-

seyniye mıntıkalarına yağan bir yağmurdan kaynaklanmıştı. Aynı günde Cemaleddin er-Rahbin'in vefatından sonra Dımaşk divan başkanlığı görevine Türkeşi başladı.

Yine bu günde Sarimüddin el-Cogendar da Dımaşk şehrinin valiliği görevine başladı. Her ikisine de hil'at giydirildi.

Ramazanın yirmidokuzunda salı günü kadılar ve fakihlerin önde gelenleri Dârüssaade'de saltanat naibinin huzurunda toplandılar. Kendilerine, Şeyh Takiyyüdin İbn Teymiye'nin talak konusunda fetva vermesini yasaklayan sultanın mektubu okundu. Oturum; bu yasağın pekiştirilmesi kararı alınarak sona erdi.

Şevval ayının dokuzunda cuma günü Bedreddin b. Nasirüddin b. Abdüsselam'ın yerine Cerrah Camiinde Kadı Sadreddin ed-Daranî hutbe irâd etti. Sadreddin ed-Daranî burada daha önce de hatiplik yapmıştı. Ancak Bedreddin Hasan el-Akrubanî bu göreve atanmış, oğlu da babasından sonra bu göreve devam etmişti. Şevval ayının onunda cumartesi günü hac kafilesi yola koyuldu. Emirleri İzzeddin Aybek el-Mansurî idi. Bu senede hacca gidenler arasında Haneffilerin Kadilkudatı Sadreddin, Burhaneddin b. Abdülhak, Şerefüddin İbn Teymiye, kafilenin kadısı Necmeddin ed-Dımaşkî, Radiyüddin el-Mantikî, Kubeybat Camii'nin hatibi Şemseddin b. Rezin, Abdullah b. Reşik el-Malikî ve diğerleri de vardı. Bu senede İslâm ülkesinin Sultanı Melik Nasır Muhammed b. Kalavun da hacca gitti. Maiyetinde çok sayıda ümerâ vardı. Vekili, Kerimüddin, Katibü'l-Memalik Fahreddin, sır kâtibi de İbnü'l-Esir'di. Kadilkudat İbn Cemaa, Hama sahibi Melik İmamüddin, sahip Şemseddin Gabriyal'da sultanın hizmetinde bulunuyorlardı. Onunla birlikte hacca gitmişlerdi. Ayân tabakasına mensup bir çok insan da sultanın maiyetine girerek hacca gitmişlerdi.

Bu senede Tatarlar arasında büyük vak'a meydana geldi. Şöyle ki : Tatar hanı Ebu Said, Çoban yüzünden sıkıntıya düşmüş, onu yakalamaktan aciz kalmıştı. Ümerâdan bir grup, Çobanın hakkından geleceklerini Ebu Said'e taahhüt etmişlerdi. Taahhütte bulunanlar arasında babasının dayısı Ebu Yahya, devlet ekâbirinden Dokmak ve Kureşî de vardı. Bunlar Çobanı yakalamak istediler. Ancak Çoban kaçıp sultanın yanına gitti. Tatarların yaptıklarını ona anlattı. Beraberinde Vezir Ali Şah da vardı. Sultana meseleyi anlatmaya devam etti. Yanından ayrılmadı. Nihayet sultan, Çoban'dan hoşnut oldu ve ona büyük bir orduyu takviye olarak verdi. Sultanın kendisi de onunla birlikte sefere çıktı. Tatarlarla karşı karşıya geldiler. Savaşılar, onları bozguna uğrattılar. Bir kısmını da esir aldılar. Çoban onlara hakim oldu. Onlardan bir kısmını öldürdü. Bu sene sonuna kadar devam eden savaşta onlardan yaklaşık kırk emiri öldürmüştü.

HİCRETİN YEDİYÜZONDOKUZUNCU SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

ŞEYH, KURRÂ ŞİHABÜDDİN

Şihabüddin Ebu Abdullah Hasan b. Süleyman b. Fezare b. Bedir el-Kufri el-Hanefî. Takriben hicretin 637. senesinde doğdu. Hadis dinledi. Kendisi Tirmizî'nin kitabını okudu. Kıraat ilimlerini tahsil etti. Bir süre yalnız başına kıraatla iştigal etti. Kıraat-ı Seb'ayı yirmiden fazla öğren-ciye okuttu. Nahiv, edebiyat ve başka birçok ilimleri bilirdi. Meclisi, hoş bir meclisti. Meclisinde çok faydalar elde edilirdi. Turhaniye Medrese-si'nde kırk seneden fazla ders verdi. Görevde bulunduğu sürece Ezraî'den vekâlet alarak naiblik yaptı. Hayırlı ve mübarek bir insandı. Ahir ömründe gözlerini kaybetti. Evine kapandı. Kendini Kur'an oku-maya, zikre ve Kur'an okutmaya verdi. Cemaziyelevvel ayının onüçün-de vefat edinceye kadar hep bu işlerle meşgul oldu. Aynı günde öğleden sonra Dımaşk Camii'nde cenaze namazı kılındı ve Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Allah rahmet etsin.

ŞEYH İMAM TACEDDİN

Taceddin Abdurrahman b. Muhammed b. Ebu Hamid et-Tebrizî eş-Şafîî. Efdali adıyla tanınmıştır. Bu senenin safer ayının ilk on gününde Bağdat'ta hac dönüşünden sonra vefat etti. Salih, fakih ve mübarek bir insandı. Reşidüddeveyi protesto eder, aleyhinde konuşurdu. Reşidüd-devle öldürülünce "onun öldürülmesi 100.000 Hristiyanın öldürülme-sinden daha yararlı olmuştur." dedi. Sağlığında Reşidüddeve onu ka-zanmak, gönlünü almak isterdi. Ama o asla Reşidüddeveye meyiletmez-di. Hiç kimseden bir şey kabul etmezdi. Vefat edince Şonizî türbesine defnedildi. Vefat ederken altmış yaşına yaklaşmıştı. Allah kendisine rahmet etsin.

MUHYİDDİN MUHAMMED B. MUFADDAL B. FADLULLAH EL-MISRÎ

Ümerâ mülkünün katibi ve vakıfların gelirinin toplayıcısı idi. Ya-şantısı ve idaresi güzeldi. Alimleri ve salihleri severdi. Kerem sahibi bir insan olup insanlara çokça hizmette bulunurdu. Bu senenin cemaziye-levvel ayının yirmi dördünde vefat etti. Vefat ederken altmışdört yaşın-daydı. Kasyun Mezarlığı'ndaki İbn Hilal türbesine defnedildi. Kendi-sinden sonra görevine Eminüddin b. Nahhas atandı.

BÜYÜK EMİR GURLU B. ABDULLAH EL-ADİLÎ

Devlet büyüklerinden ve 1.000 askerin komutanlığını yapan ümeradandı. Dımaşk'ta üstadı Melikü'l-Adil Kutboğa'nın naibliğini yaptı. Hicretin 695. senesinin onuncu ayının başında bu göreve başladı ve hicretin 696. senesinin başlarına kadar yürüttü. Bu senenin cemaziyelevvel ayının yedisinde perşembe günü vefat edinceye dek büyük emir olarak görev yaptı. Kasyun'daki Muzafferî Camii'nin kuzeyinde bulunan türbesine defnedildi. Şehametli, şecaatli bir insan olup İslâm'a ve Müslümanlara çok yardımı dokunan bir kimseydi. Altmışaltı yaşındayken vefat etti.

EMİR CEMALEDİN AKKUŞ

Emir Cemaleddin Akkuş er-Rahbî el-Mansurî. Uzun süre Dımaşk valiliği yapmıştır. Aslen Erbil'in köylerindendir. Hristiyandı. Esir alındı. Rahbe naibine satıldı. Sonra Melikü'l-Mansur'un mülkiyetine intikal etti. Melikü'l-Mansur onu azâd edip emirliğe tayin etti. Onbir sene kadar Dımaşk valiliği yaptı. Sonra divan başkanlığına nakledildi. Burada da dört ay kadar görev yaptı halk tarafından görevi başında bulunduğu sürece çok sevilirdi.

HATİP SELAHADDİN

Selahaddin Yusuf b. Muhammed b. Adüllatif b. Mutezil. Hamalı idi. Faydalı eserleri ve tasnifleri vardır. Hama'daki aşağı çarşı Camii'nin hatibi idi. İbn Taberzad'den hadis dinledi. Bu senenin cemaziyelahir ayında vefat etti.

ALLAME FAHREDDİN EBU AMR

Fahreddin Ebu Amr Osman b. Ali b. Yahya b. Hibetullah b. İbrahim b. Müslim b. Ali el-Ensari eş-Şafî. İbn bint Ebu Sa'd el-Mısri diye tanınır. Hadis dinledi. Alimlerin son halkasını teşkil eder. Kahire'de hakim naibliği yaptı. Vefat edince Tulon Camii'ndeki ders halkasını Şeyh Alaeddin el-Konevî devam ettirdi. Ezher Camii'ndeki ders halkasını da Şemseddin b. Allan devam ettirdi. Bu senenin cemaziyelahir ayının yirmidördünde pazar gecesi vefat etti. Mısırdaki defnedildi. Vefat ederken yetmiş yaşındaydı.

ŞEYH EBU'L-FETH NASR B. SÜLEYMAN

Şeyh, salih ve âbid bir kimseydi. Şeceresi şöyledir : Ebu'l-Feth Nasr b. Süleyman b. Ömer el-Kebecî. Hüseyiniye'de bir zaviyesi vardı. Ziyaret

edilirdi. Oradan cuma namazı hariç başka hiçbir iş için zaviyesinden dışarı çıkmazdı. Hadis dinledi. Cemaziyelahir ayının yirmialtısında salı günü ikindiden sonra vefat etti. Ertesi günde mezkur zaviyesine defnedildi. Allah rahmet etsin.

ŞEYH İSA B. ABDURRAHMAN B. MEALÎ

Şeyh, salih, hadis toplamak için başka beldelere seyahatlerde bulunan, uzun bir ömür yaşayan bir kimseydi. Şeceresi şöyledir: İsa b. Abdurrahman b. Mealî b. Ahmed b. İsmail b. Attaf b. Mübarek b. Ali b. Ebi'l-Ceyş el-Makdisî. Salih bir insandı. Başkalarına yemek verirdi. Buharî'nin Sahih'ini ve diğer hadis kitaplarını rivayet etmiştir. Birçok hadis aliminden çok miktarda hadis dinlemiştir. Şeyh Alemüddin el-Berzalı, tarih adlı kitabında onun biyografisini anlatmıştır. Bu senenin zilhicce ayının ondördünde cumartesi gecesi vefat etti. Aynı günde öğleden sonra Muzafferî Camii'nde cenaze namazı kılındı. Müvelleh'in türbesi yakınına defnedildi. Vefat ederken yetmişdört yaşındaydı. Yüce Allah kendisine rahmet etsin.

HİCRETİN YEDİYÜZYİRMİNCİ SENESİ

Bu sene başında İslâm ülkesinin yöneticileri, adları önceki senede anılan kimselerdi. Sultan bu senede Hacda bulunuyordu:

Bu sene Hac'ca gitti: Muharrem ayının onikinci cumartesi günü Kahire'ye döndü. Dönüşü münasebetiyle sevinç davulları çalındı. Sahip Şemseddin de Şam yolundan Emir Nasirüddin el-Hazinedar'la birlikte geri döndü. Sultan'la birlikte Hama sahibi de Kahire'ye döndü. Sultan ona ihsanda bulundu. Ona Melikü'l-Müeyyed lakabını taktı. Beldesinin minberlerinde ve kazalarında kendisi adına hutbe okutmasını kararlaştırdı. Amcası Mansur gibi onun da Mevleviyyü's-Sultanî el-Melikî el-Müeyyedî ünvanlı yüksek makamda hutbe irad etmesini emretti.

Bu sene Ömer İbn Mercanî Şihabüddin, Mescidü'l-Hayfî tamir ettirdi. Oraya 20.000 dinar sarfetti.

Muharrem ayında Eminüddin, Trablus nâzırlığından istifa etti ve gidip Kudüs'e yerleşti.

Safer ayının sonlarında Mâlikîlerin hakim naibliği görevine Kadı Şemseddin Muhammed b. Ahmed el-Kafesî getirildi. Bu zât, Kadilkudat Şerefüddin'le birlikte Mısır'dan Dımaşk'a gelmişti. Rebiyülevvel ayının yirmibeşinde pazartesi günü bir tüccarın kölesi olan Abdullah er-Rumî'nin boynu vuruldu. Bu kişi camiden ayrılmıyor, sürekli orada kalıyordu. Sonra peygamberlik iddiasında bulundu. Tевbe etmesi istendi, fikrinden caymayınca öldürüldü. Kumral, mavi gözlü, ama cahil biriydi. Şeytan onun kalbine girmiş, bu fikri ona hoş göstermişti.

Rebiyülahir ayının ikisinde pazartesi günü sultan, Kıpçak ülkesinden gelen bir hükümdar kıızıyla evlendi. Kadı Bedreddin b. Cema'a'ya, Sır kâtibine, Kerimüddin'e ve bir grup ümeraya hil'at giydirdi. Bu ayda askerler Siş ülkesine ulaştılar. Trablus askerlerinden 1.000 kadar süvari, Cahan Nehri'ne düşüp boğuldu.

Aynı günde sultanın Şam'a bir fermanı ulaştı. Bu fermanda Mühenna ailesinin tutuklanarak İslâm ülkesinin dışına sürülmesi emrediliyordu. Çünkü babaları Mühenna'nın, sultanın yanına gelmeyişi nedeniyle sultan onlara çok kızmıştı.

Cemaziyelevvel ayının yirmidördünde çarşamba günü Şeyh Muhiiddin Esmer el-Hanefî, Rükniye Medresesi'nde ders verdi. Sonra uhde-

sinde bulunan Cevheriye Medresesi elinden alınarak Şemseddin Berkî el-Arec'e verildi. Yine onun uhdesinde bulunan Kale Camii'nin müderisliği de daha sonra Hanefîlerin kadılığına atanan Tarsus'lu İmadüddîn b. Muhiddin'e verilmişti. Harretü'l-Yahud'de bulunan Nureddin Mescidi'nin imamlığı Berkî'den alınıp İmadüddin b. Keyyala verildi. Redva Camii'nin imamlığına da Şeyh Muhammed es-Sabîb'i getirildi.

Cemaziyelahir ayında İslam orduları, 20.000 kadar askerden müteşekkil olarak Haleb'te toplandı. Başlarında Haleb naibi Tanboğa baş komutan olarak bulunuyordu. Bu orduda Trablus naibi Şihabüddin Kurtuba da vardı. Bunlar İskenderun'dan Ermeni ülkesine girdiler. Limanı ele geçirdiler. Sonra Telhamdun'a gittiler, oradan Cahan Nehri'ne daldılar. Bir kısmı nehirde boğuldu. Cenâb-ı Allah Sis ülkesine ulaşan Müslüman askerleri korudu. Sis'i kuşattılar. Ahaliyi sıkıştırdılar. Şehirdeki hükümdar konağını yaktılar, bahçelerin ağaçlarını kestiler. Sığırları, mandaları, koyunları ve keçileri önlerine katıp götürdüler. Tarsuslulara da aynı şeyleri yaptılar. Çiftlikleri, mekânları, meskenleri tahrip ettiler, ekinleri yaktılar. Sonra dönüp mezkur nehre daldılar, ama hiç biri boğulmadı. Döndükten sonra da Mühenna'yı ve çocuklarını İslam ülkesinden kovdular. Sonra askerler Sis ülkesinin hükümdarının öldüğünü, yerine oğlunun geçtiğini haber aldılar. Sis ülkesine baskınlar düzenlediler. Bu baskınları devam ettirdiler, ganimet elde ettiler. Sisli-lerden dördüncü baskında ancak esir alabildiler. Çünkü İslam askerlerinin de bir kısmı bu baskınlarda öldürülmüştü.

Bu sene Mağrip ülkesinde Müslümanlarla Haçlılar arasında büyük bir savaş meydana geldi. Cenâb-ı Allah Müslümanları, düşmanlarına karşı muzaffer kıldı. Haçlılardan 50.000 kadar asker öldürdüler, 5.000 kadarını da esir aldılar. Öldürülenler arasında yirmibeş Haçlı kontu vardı. Çok miktarda mal ve parayı ganimet olarak ele geçirdiler. Ele geçirdikleri ganimetler arasında yetmiş kantar altın ve gümüş vardı. İslâm ordusundaki askerlerin sayısı okçular haricinde sadece 2.500 süvari idi. Müslümanlar bu savaşta sadece onbir asker şehit vermişlerdi.

Recep ayının yirmiikisinde perşembe günü Dârüssaâde'de saltanat naibinin huzurunda Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye için bir oturum düzenlendi. Bu oturuma her mezhepten kadılar ve müftüler katıldı. Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye de oturuma iştirak etti. Talak konusunda yeniden fetva vermeye başladığından ötürü kendisini kınadılar. Daha sonra kalede hapse atıldı. Orada beş ay, onsekiz gün mahpus kaldı. Daha sonra inşallah ileride de anlatılacağı gibi hicretin 721. senesinin aşura gününde hapisten çıkarılması için sultanın fermanı geldi. Bundan dört gün sonra da vakıflar idaresinin başına, Berr valiliği de uhdesinde kalmak şartıyla Emir Alaaddin b. Mabed getirildi. Bedreddin el-

Mengürsî ise Şam naibliğinden azledildi.

Şaban ayının sonlarında Gazze naibi Emir Alaaddin el-Çavlı tutuklanıp İskenderiye'ye sevkedildi. Çünkü onun Dârülyümn'e girmek niyetinde olduğu söyleniyor ve bu suçla itham ediliyordu. Malına mülküne el konuldu. İyilikleri, ihsanları ve vakıfları vardı. Gazze'de çok güzel bir cami yaptırmıştı.

Bu ayda Tatar hanı Ebû Said, içkileri döktürdü, meyhaneleri kapattı. Adaleti izhar etti. Halka iyilik ve ihsanda bulundu. Çünkü şiddetli bir soğuğa maruz kalmışlar, korkunç bir sel baskını da üzerlerine gelmiş, bu yüzden Aziz ve Celil olan Allah'a sığınarakda O'na yalvarıp yarmışlar, Müslüman olup tevbe etmişler, Allah'a yönelmiş, bütün bunlardan sonra da hayırlarda bulunmuşlardı.

Şevval ayının biri ile onu arasında Kerimüddin'in 45.000 dinara satın aldığı Kerim Nehri'nin suları kanala aktarıldı. Bu su Kubeybat Camii'nin arkasına kadar uzandı. İnsanlar bu sudan yararlandılar. O yöreler canlandı. Kıyıda ağaçlar ve bahçeler yeşerdi. Caminin batı tarafına büyük bir havuz yapıldı. Bu havuzdan insanlar ve hayvanlar su içtiler. Burada ayrıca bir de abdesthane yapıldı. İnsanlar buradan çok faydalandılar. Allah, bu hayırı yapanları Cennet'le mükâfatlandırsın.

Şevval ayının onbirinde hac kafilesi Melik Selahaddin b. Evhad idaresinde yola çıktı. Kafilede Hacıb Zeyneddin Kutboğa, Kemaleddin ez-Zemlekânî, Kadı Şemseddin b. Muiz, Hama Kadısı Şerefüddin el-Bazerî, Kutbeddin b. Şeyhüssülamîye, Bedreddin b. Attar, Alaeddin b. Ganim, Nureddin es-Sehavî (bu kafilenin kadısı idi) vardı. Mısırlılardan da bu kafilede Hanefî Kadısı İbn Harirî, Hanbelî Kadısı Mecdüddin Haremî ve Şeref İsa el-Malikî bulunuyordu. Bu sonuncusu da Mısır kafilesinin kadısı idi.

Bu ayda Cayboğan'ın, yemekhanenin batısında tamir ettirdiği hamamın onarımı tamamlandı. İnsanlar içine girip yıkandılar.

Zilhicce ayının sonlarında Tatar melikinin elçi olarak gönderdiği Hace Mecdüddin İsmail b. Muhammed b. Yakut es-Sülemî Dımaşk'a ulaştı. Tatar hanı onunla, Mısır hükümdarına hediye ve armağanlar göndermişti. Kendisi Müslümanlarla Tatarların arasını bulmak amacıyla geldiğini duyurdu. Askerler ve devlet erkânı kendisini karşıladılar. Dârüssaade'ye konuk oldu, orada sadece bir gün kaldı. Sonra Mısır'a gitmek üzere yola koyuldu.

Bu sene hacı adayları, Arafat'ta daha önce misli görülmemiş derecede muazzam bir vakfe yaptılar. İslâm ülkelerinden gelen insanlar orada toplandılar. Iraklıların beraberinde çok sayıda mahfe bulunuyordu. Bunlardan birinde 1.000.000 Mısır dinarı değerinde altın ve inci süsleme vardı ki, bu çok hayret verici birşeydi.

HİCRETİN YEDİYÜZYİRMİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

ŞEYH İBRAHİM ED-DEHİSTANÎ

Yaşlanmış, uzun bir ömür sürmüştü. Anlatıldığına göre kendisi, Tatarların Bağdat'ı ele geçirdikleri zamanda kırk yaşındaymış. Arkadaşlarıyla birlikte anmaları Emevî Camii'nin Nesir Kubbesi'nin altına gelirdi. Nihayet bu sene rebiyülahir ayının yirmiyedisinde cuma gecesi Dimaşk'ın at pazarındaki zaviyesinde vefat etti. Oraya defnedildi. Vefat ederken yüzdört yaşındaydı, doğrusunu Allah bilir.

ŞEYH MUHAMMED B. MAHMUD B. ALÎ

Şeyh Muhammed b. Mahmud b. Ali eş-Şehham, Kurrâ idi. İbn Amir'in ders halkasında şeyhlik yapmıştı. Âlim bir zat olup hayli yaşlanmıştı. Yukarıda biyografisi anlatılan Şeyh İbrahim ed-Dehistanî'nin vefat ettiği gecede veya ondan bir gece önce vefat etmiştir. Allah ikisine de rahmet etsin.

LÜGAT ALİMİ ŞEMSEDDİN B. SÂİĞ

Şeyh Şemseddin b. Sâîğ Ebû Abdillâh Muhammed b. Hüseyin b. Sibâ b. Ebî Bekir el- Cüzamî. Aslen Mısırlıydı, sonra Dimaşk'a göçtü. Takriben hicretin 645. senesinde Mısır'da doğdu. Hadis dinledi. Edebiyatçı, faziletli, nazım ve şiirde ileri derecede bir âlimdi. Aruz ilminde, bedi ilminde, nahivde ve lügatta da ileri derecelere vasil olmuştu. Sıhah-ı Cevherî'yi ihtisar etti. İbn Düreyd'in Maksure'sini şerhetti. 2.000 beyitten fazla olan Kaside-i Taiye'si vardı. Bu kasidesinde ilimlerden ve sanatlardan bahsetmiştir. Güzel ahlaklı olup muhaveresi ve konferansları hoştu. Bostanü'l-Kıt'ta, Derbül-Habbalın ile Ferrâş arasındaki bir evde yaşardı. Bu sene şaban ayının üçünde pazartesi günü vefat etti ve Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi.

HİCRETİN YEDİYÜZYİRMİBİRİNCİ SENESİ

Bu sene başında İslam ülkesinin yöneticileri, adları önceki senede anılan kimselerdi. Yılbaşında Derbülhacer denen yolun başındaki Hamamüzzeyt'in açılışı yapıldı. Harezmîliler zamanında harabe haline gelen bu eseri Savahî bir adam onarmıştı. Burası cidden sağlam ve geniş bir hamamdı.

Muharrem ayının altısında Tatar hanı Ebû Said'in sultana gönderdiği sandıklar dolusu hediyeler ve unlar, Mısır'a ulaştı.

Aşura gününde Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye, sultanın fermanı ile kaleden salıverildi. Evine gitti. Kaledeki zindanda beş ay onsekiz gün tutuklu kalmıştı. Allah rahmet etsin.

Rebiyülahir ayının dördünde sultanın vekili Kadı Kerimüddin, Dımaşk'a ulaştı. Dârüssaâde'ye konuk oldu.

Mısır'daki Hanbelîlerin hakimi ve aynı zamanda hazine nazırı da olan Kadilkudat Takiyyüddin b. İvez de Dımaşk'a geldi ve Şafilere mahsus Adiliyetü'l-Kebiriye Medresesi'ne konuk oldu. Orada birkaç gün kaldıktan sonra Mısır'a yöneldi. Dımaşk'a sultanın bazı işlerini görmek için gelmişti. Bu arada Kudüs'ü de ziyaret etti.

Bu ayda sultan, meydanın yakınında bir sarnıç kazdırdı. Civarında bir kilise vardı, vali bu kilisenin yıkılmasını emretti. Bu yerin burası yıkılınca serseriler, Mısır'daki diğer kiliselere musallat olup oraları da yıkmaya başladılar. Sultan bu durumdan rahatsız oldu. Kadılardan, bu işe girişenlere ne yapılması gerektiğini sordu. Onlar da tazir edilmelerini söylediler. Ölüm cezasına çarptırılmış bazı hükümlüler hapishaneden çıkarılarak, elleri ve ayakları kesilmek suretiyle idam edildiler. Diğerleri de mahrumiyet cezasına çarptırıldı. Kimi de eli kolu bağlı olarak işkencecilere teslim edildi. Sultan böyle yapmakla kiliseleri yıkan kimşelerin bu şekilde cezalandırıldıkları intibainı vermek istemişti. Bunu gören insanlar sakinleştiler. Hristiyanlar da böylece güvene kavuştular. Günlerden beri saklı oldukları yerlerden çıktılar.

Bu ayda hırsızlar ve yankesiciler Bağdat'ta toplanıp, harekete geçtiler. Öğle vakti salı pazarını yağmaladılar. İnsanlar, bu durum karşısında ayaklandılar ve bunlardan 100 kadarını öldürdüler, diğerlerini de esir aldılar.

Şeyh Alemüddin el-Berzalı'nın bildirdiğine göre; "Cemaziyelevvel ayının altısında çarşamba günü kadılar ayan tabakasına mensup kimşeler ve müftüler Kabon'a gittiler. Sultan vekili Kadı Kerimüddin'in yaptırılmasını emrettiği mezkur mahaldeki camiinin kublesini tesbit ettiler ve kubbesinin de Dımaşk Camii'nin kubbesi gibi yapılması hususunda ittifak ettiler.

Bu sene Dımaşk'ta önde gelen büyük komutanlardan Emir Çoban ile saltanat naibi Tengiz arasında anlaşmazlık meydana geldi. Çoban tutuklanarak kaleye götürüldü. Burada iki gece kaldıktan sonra Kahire'ye sevk edildi. Orada cezalandırıldı. Sonra da kendisine uygun miktarda yiyecek verildi.

Alemüddin'in anlattığına göre, o gün Kahire'de büyük bir yangın çıktı. Güzel evler, yüksek mekânlar ve bazı mescitler yandı. Bu yüzden insanlar büyük meşakkat çektiler. Namazlarda Kunut duası okudular. Sonra yangını bazı Hristiyanların, çıkardıkları anlaşıldı. Sultan onlardan bir kısmını öldürdü. Ayrıca Hristiyanların mavi başlık ve mavi elbi-

se giymelerini, hamamlarda boyunlarında çingirak taşımalarını ve hiçbir resmi görevde çalıştırılmamalarını emretti. Olaylar böylece bastırıldı ve yangında söndürüldü.

Cemaziyelahir ayında Tatar hanı Ebû Said, pazarı tahrip etti. Fa-hişeleri evlendirdi. İçkileri döktürdü. Bu kötülükleri irtikâb edenleri ağır cezalarla cezalandırdı. Müslümanlar bu duruma çok sevindiler. Ebû Said'e de dua ettiler. Allah ona rahmet etsin ve onu bağışlasın.

Cemaziyelahir ayının onüçünde Kaseb Camii'nde Şeyh Ali el-Menahilî hutbe irâd etti, cuma namazı kılındı.

Cemaziyelahir ayının ondokuzunda perşembe günü Tengiz'in kendi camiinin karşısında yaptırdığı hamamın açılışı yapıldı. Çok güzel, aydınlık ve her tarafı mermerle kaplı olduğu için bu hamam, günlük kırk dirheme kiraya verildi.

Receb ayının ondokuzunda cumartesi günü, yeni yaptırılmış olduğu ispatlandıktan sonra Yahudi mahallesinin karşısındaki Karrain Kilisesi yıktırıldı. Sultanın buna dair fermanı geldi. Receb ayının sonlarında sultan, Tatar hanı Ebû Said'e, Hâce Mecdüddin es-Sülemî ile birlikte hediyeler gönderdi. Bu hediyeler arasında elli deve, at ve attabi eşekleri de vardı.

Ramazan ayının ortasında Kabon'daki Kerimî Camii'nde cuma namazı kılındı. Bu namaza kadılar, vali ve ayândan bazı kimselerde geldiler.

Şeyh Alemüddin dedi ki: Ramazan ayı başında Bağdat Ebû Hanife meşhedinin müderrisi Şeyh Kıvamüddin Emir Katip ibn Emir el-Amid Ömer el-Ekfanî el-Kazanî Dımaşk'a geldi. Bu sene Hacca gitti. Mısır'a uğradı. Orada bir kaç ay kaldı. Sonra Bağdat'a dönerken Dımaşk'ı ziyaret etti. Hatuniyetü'l-Hanefiye Medresesi'ne konuk oldu. Birçok ilme vakıftı. Araştırmacı, edebiyatçı ve fakihti.

Şamlıların hac kafilesi ise şevval ayının onunda pazartesi günü Şemseddin Hamza et-Türkmanî idaresinde yola çıktı. Bu kafilenin kadısı da Necmeddin ed-Dımaşkî idi.

Bu sene Şam naibi, ailesinden bir toplulukla birlikte Hacca gitti. Yerine dönüşüne kadar vekâlet etmek üzere Mısır'dan Emir Rükneddin Baybars el-Hacip geldi ve Necibiyetü'l-Berraniye'ye konuk oldu.

Bu sene Hacca gidenler arasında hatip Celaleddin Kazvinî, İzzeddin Hamza b. Kalanîsî, İbn İz Şemseddin el-Hanefî, Celaleddin b. Hüsameddin el-Hanefî, Bahaeddin b. Aliyye, Alemüddin el-Berzalı'de vardı.

Şevval ayının onsekizinde çarşamba günü Şihabeddin Ahmed b. Muhammed el-Ensârî'nin yerine İbn Cemâa, Şafîî zaviyesinde ders verdi. İdaresi iyi olmadığından ötürü Şihabeddin'in görevine son verilmişti. İbn Cemâa'ya da hil'at giydirildi. Dersinde kadılar ve ayan tabakasından çok sayıda insan hazır bulundu. Onun şerefine mumlar yakıldı.

Şihabeddin'in azledilmesine insanlar çok sevindi. Bu hususta Berzalî şöyle demiştir:

“Şevval ayının onaltısında pazar günü İman Allame Takiyyüddin es-Sübkî, İbn Ensarî'nin yerine Hakkariye Medresesinde ders verdi. Bu zat muhaddisti. Dersinde, aralarında Konevî'nin de bulunduğu bir cemaat hazır bulundu. Dersinde “alış veriş yapanlar (satıcı ile müşteri), alış-veriş meclisinden ayrılmadıkları sürece alış-verişi bozmakta veya onaylamakta serbesttirler” meâlindeki hadisi Kadilkudat İbn Cemâa'dan rivayet etti.”

Şevval ayında Alaaddin b. Mabed, Berr valiliğinden ve vakıflar idaresinin başkanlığından azledildi. Hacca giden Bektimur'un yerine Kibeli beldelerinden Havra'nın genel valiliğine atandı. Kardeşi Bedredinde, evkaf idaresinin başına getirildi. Emir Alemüddin et-Türkesî de divan başkanlığıyla birlikte Berr valiliğine atandı. Beytü'l-mal vekilliğine atanan İbn Ensarî ise Haleb'e gitti. Bu görevde daha önce Haleb nazırı Şerefüddin Yakub'un kardeşi Nasirüddin bulunuyordu. Eski Haleb nazırı Tac da Kerek nazırlığına getirildi.

Ramazan bayramında Emir Timurtaş b. Çoban, Tatarlardan, Türkmenlerden ve Karamanlılardan oluşan büyük bir orduyla Anadolu'nun Kayseri mıntikasına doğru ilerledi. Sis ülkesine girdi, buranın ahalisinin bir kısmını öldürüp, bir kısmını esir aldı. Etrafı yakıp yıktı.

Haleb naibi Tanboğa'ya da bu savaşta kendisine yardımcı olması için haber göndermişti. Sultanın fermanı olmadığı gerekçesiyle bu savaşta ona takviye birlikler gönderilmedi.

HİCRETİN YEDİYÜZYIRMİBİRİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

ŞEYH AFİFÜDDİN EBU MUHAMMED

Şeyh, Salih, Kurrâ ve Selef-i Salihin'in son temsilcilerindendi. Şeceresi şöyledir: Afîfüddin Ebû Muhammed Abdullah b. Abdülhak b. Abdullah b. Abdülvahid b. Ali el-Kureşî el-Mahzumî ed-Dülasî. Mekke'de Harem şeyhi idi. Bu görevde altmış seneden fazla kaldı. Ücret almaksızın insanlara Kur'an öğretirdi.

Bu sene doksan yaşını aşmış olduğu halde muharrem ayının ondördünde cuma gecesı Mekke'de vefat etti. Allah kendisine rahmet etsin.

ŞEYH FAZİL ŞEMSEDDİN EBU ABDİLLAH

Şemseddin Ebu Abdullah Muhammed b. Ebî Bekir b. Ebi'l Kasım el-Hemedanî. Babası Salihiyeli olup Sekâkini adıyla tanınmıştır. Hicretin 635. senesinde Salihîye mahallesinde doğdu. Kur'ân-ı Kerim'in

çeşitli rivayetlere göre kıraatını öğrendi. Nahve dair Mukaddime adlı eseri okudu. Kuvvetli nazımlar yazdı. Hadis dinledi. Fahr İbn Baalbekkî, onun üstadlarından rivâyet edilen bir hadis cüz'ünü derledi. Sonra Şîliğe intisab etti. Şîhlerin şeyhi Ebû Salih el-Hillî'den ders aldı. Adnan'la arkadaşlık etti. Çocukları da ondan ilim tahsil ettiler. Medine-i Nebevî emirî Mansur b. Hammad, onu yanına çağırdı. Mansur'un yanında yedi sene kaldı. Sonra zayıflamış ve kulağı ağırlaşmış olarak Dımaşk'a döndü. Hadis'e dair sualleri vardı. Bu suallerini Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye cevaplandırdı. Bu hususta başkalarını kendisine vekil tayin etti. Ölümünden sonra Yahudi ve fâsid dinlerin müntesiplerinin taraftarı olduğunu gösteren bir yazısı görüldü. Ölüsünü Takiyyüddin es-Sübkî yıkadı. Kendisini Sübkî'nin yıkaması için önceden yazılı vasiyeti vardı. Kadı Şemseddin b. Müslim ise onun cenazesine gelmedi.

Şemseddin Ebû Abdullah safer ayının onaltısında cuma günü vefat etti ve Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Oğlu Kaymaz ise mü'minlerin annesi Hz. Aişe'ye ve diğer peygamber zevcelerine iftirada bulunduğu için öldürüldü Allah, Peygamber Efendimizin zevcelerinden razı olsun. Onlara iftira edenleri ise kahretsin.

Mekke'de vefat eden Şeyh Necmeddin Abdillâh b. Muhammed el-İsfahanî'nin, Medine-i Münevvere'de vefat eden ve aralarında Medine Malikî Medresesi'nin müderrisi Abdullah b. Ebi'l-Kasım b. Ferhon, Şeyh Yahya el-Kürdî ve Şeyh Hasan el-Mağribî es-Saka'nın da bulunduğu bir cemâatin gıyabî cenaze namazları ramazan ayı başında cuma günü Dımaşk'ta kılındı.

ŞEYH ALİ B. SAİD

Şeyh, imam, âlim Alaaddin Ali b. Said b. Salim el-Ensarî, Emevî Camii'ndeki Meşhed-i Ali'nin imamı idi. Güler yüzlü, mütevazî, güzel sesle Kur'an-ı Azimüşşân'ı insanlara okutmayı kendine görev bilmiş ve bu görevi ölünceye kadar aralıksız sürdürmüştü. Oğlu allame Bahaeddin Muhammed b. Ali, saltanat naibine imamlık yapardı. Emîniye Medresesi'nin müderrisi ve aynı zamanda Dımaşk muhtesibi idi. Şeyh Alaaddin Ali b. Said, ramazan ayının dördünde pazartesi gecesi vefat etti ve Kasyun Mezarlığı'na defnedildi.

EMİR VE BAŞ HACİP ZEYNEDDİN KUTBOĞA EL-MANSURÎ

Dımaşk hacibi idi. Hayırlı ve seçkin emirlerden olup, emirlerin yoksullara en çok iyilik ve ihsanda bulunanı idi. Hatimleri, mevlidleri ve zikir meclislerini, aynı zamanda hadis dinlemeyi çok severdi. Hadisçilerin yanından ayrılmaz, onlara ihsanda bulunurdu. Şeyhimiz Ebû'l-

Abbas b. Teymiye'yi de sık sık ziyaret ederdi. Hacca gider, sadaka verirdi. Şevval ayının onsekizinde cuma günü akşama doğru vefat etti. Ertesi gün Kubeybat Camii'nin ön tarafındaki türbesine defnedildi. Cenazesi-ne büyük bir kalabalık iştirâk etti. İnsanlar onu övdüler. Allah kendisine rahmet etsin.

Bu sene vefat edenler arasında Şeyh Bahaeddin b. Makdisî, meşhur muhaddis Şeyh Şemseddin Muhammed b. Sa'd'ın babası Şeyh Sa'deddin Ebû Zekerîya Yahya el-Makdisî, kitap istinsahı yapan Seyfeddin, cenazeler üzerine Kur'an okuyan ve cenaze törenlerinde tenbihatı tekrarlayan Şeyh Ahmed el-Haram da vardı. Bu sonuncusu güzel olan olmayan, hoş olan olmayan her şeyin hükmünü sorardı.

HİCRETİN YEDİYÜZYİRMİİKİNCİ SENESİ

Bu sene başında İslam ülkesinin yöneticileri, önceki senede adları anılan kimselerdi. Sadece Dımaşk'taki Berr valisi değiştirilmiş, yerine Alemüddin Türkeşi getirilmişti. İbn Mabed ise şehametli, dindar, güvenilir ve kararlı bir kimse olduğu için Havran valiliğine atanmıştı.

Muharrem ayında Dımaşk'ta büyük bir deprem meydana geldi. Allah böyle felâketlerin şerrinden hepimizi korusun.

Muharrem ayının onbirinde salı gecesi Tengiz, Hicaz'dan Dımaşk'a geldi. Dımaşk'tan üç ay kadar uzak kalmıştı. Kimse onu karşılama zahmetine girmesin diye geceleyin gelmişti. Yerine tayin edilen geçici naib de kendisine hediye sunması ve benzeri zahmetlere katlanmaması için ondan iki gün önce Dımaşk'tan ayrılıp kendi beldesine gitmişti.

Mısır'daki emirlerden Moğultay Abdülvahid Çuhadar, Tengiz'e sultandan kıymetli bir hil'at getirdi. Tengiz bu hil'ati giyip adet üzere eşik öptü.

Safer ayının altısında çarşamba günü Tengiz Camii'nin hatibi Şeyh Necmeddin el-Kofçazî Hanefilerin Zahiriye Medresesi'nde ders verdi. Dersinde kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler hazır bulundu. Dersinde şu âyet-i kerîme'den bahsetti:

"Hiç şüphesiz Allah size, emanetleri ehline teslim etmenizi emreder." (en-Nisa, 58). Necmeddin el-Kofçazî'nin bu göreve atanması, Hicaz dönüşünde vefat eden Kadı Şemseddin b. İzz el-Hanefî'den sonra olmuştu. Kendisinden sonra kadı naibliğine damadı İmadüddin et-Tarsusî atanmıştı. Onun yokluğunda İmadüddin ona vekâlet ederdi. Ölümünden sonra vekâleti devam etti. Sonra da naibi olarak yerine hüküm vermeye başladı.

Bu sene Kutboğa'nın yerine hacip olarak Harezmî Dımaşk'a geldi.

Rebiyülevvel ayında Şeyh Kıvamüddin Mes'ud b. Şeyh Burhaneddin Muhammed b. Şeyh Şerefüddin Muhammed el-Kirmanî el-Hanefî,

Dımaşk'a geldi. Kassâin'de konakladı. Talebeler ziyaretine geldiler. Saltanat naibinin yanına gitti. Onunla görüştü. Genç bir kimseydi, hicretin 671. senesinde doğmuştu. Kendisiyle ben de görüştüm. Fûrûata ve usûle dair bilgisi vardı. Ama iddiası bilgisinden fazlaydı. Babasının ve dedesinin tasnif eserleri mevcuttu. Bir süre sonra Mısır'a gitti ve ilerde de anlatılacağı üzere orada vefat etti.

Rebiyülevvel ayında Ayas'ın fethi tamamlandı. Mıntıkaları ele geçirildi. Ermenilerin elinden alındı. Atlas burcu da ele geçirildi. Ayas ile Atlas burcu arasında denizde birbuçuk ok atımlığı kadar 1.000 mesafe vardı. Kapıları demir ve kurşunla kaplıydı. Surlarının genişliği marangoz zirai ile onüç zira kadardı. Müslümanlar Allah'ın izniyle orayı ele geçirip tahrip ettiler, çok miktarda ganimet ele geçirdiler. Kevarih'i kuşatma altına aldılar. Sıcaklık ve kara sinek karşısında mukavemet edemediler. Sultan geri dönmelerini emretti. Beraberlerindeki mancınıkları yaktılar, demirlerini alıp salimen ve ganimet elde etmiş olarak geri döndüler, beraberlerinde çok sayıda gönüllü vardı.

Cemaziyelevvel ayının yirmiüçünde perşembe günü Emevî Camii'nin iç kısmı genişletildi. Eşyaların taşınması sırasında zorluk ve sıkıntı meydana geldi. Çünkü insanlar daha önce revakın ortasından geçiyorlar ve Berrade kapısından dışarı çıkıyorlardı. İsteyen son kapıya kadar ayakkabısıyla yürüyebiliyordu. Maksure dışındaki başka bir yerde ayakkabıyla dolaşmak yasak değildi. Sadece Maksure'ye ayakkabıyla girilmiyordu. Diğer revaklar böyle değildi. Saltanat naibi, caminin nazırı İbn Merahil'in tavsiyesi üzerine her tarafa halı serilmesini emretti.

Cemaziyelahir ayında askerler Sis ülkesinden Kerek naibi Akkuş komutasında dönüp geri geldiler.

Receb ayı sonunda Daranî el-Caferî'nin yerine Kadı Muhiddin b. İsmail b. Cehben İbn Sasarî hakim naibliği görevine başladı. Daranî ise Akabiye Camii'nin hatipliğiyle yetindi. Receb ayının üçünde saltanat naibi, Sultanın ziyaretine gitti. Sultan ona ikramda bulunup hil'at giydirdi. Şaban ayı başında geri döndü. Dönüşüne insanlar çok sevindiler.

Receb ayında Şamiyetü'l-Berraniye Medresesi'nin kuzeyinde Emir Alaaddin b. Sabih'in kendi evinin bitişiğinde yaptırdığı hamamın onarımını tamamlandı.

Şaban ayının dokuzunda pazartesi günü saltanat naibi Emir Seyfeddin Ebu Bekir b. Ergun, Nasır'ın kızıyla nikâhlandı. Aynı günde saltanat naibinin huzurunda emirlerin bir kısmının çocukları sünnet ettirildi. Saltanat naibi de büyük bir ziyafet verdi. Sünnet edilen çocukların başlarının üzerine gümüş saçıldı, o gün görülmeye değer muazzam bir gündü. Sultan o günde Mekke'de gıda maddelerinden vergi alınmasını kaldırdı. Mekke valisine de bu verginin yerini doldurmak amacıyla Said beldesinde bazı arazileri ikta' olarak verdi.

Ramazan ayı sonunda Kasyun'daki Maciye sokağında Bahaaddin b. Alim'in yaptırdığı hamamın onarımı tamamlandı. O mıntıkanın ahalisi ve çevrede yaşayan diğer kimseler bu hamamdan yararlandılar.

Şevval ayının sekizinde perşembe günü Şamlıların hac kafilesi Rahbe naibi Emir Seyfeddin Belbatî idaresinde yola çıktı. Bu zat Cabiye kapısı dahilindeki İbn Sabre yolundaki bir evde yaşamaktaydı. Kafilenin kadısı da Humus Kadısı Şemseddin b. Nakib idi.

HİCRETİN YEDİYÜZYİRMİİKİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

KADI ŞEMSEDDİN B. İZZ EL-HANEFÎ

Şemseddin b. İzz el-Hanefî Ebû Adillah Muhammed b. Şeyh Şerefüddin Ebû'l-Berekât Muhammed b. Şeyh İzzeddin Ebû'l-İzz Salih b. Ebi'l-İzz b. Vüheyb b. Atâ b. Cübeyr b. Kâbin b. Vüheyb el-Ezruî el-Hanefî. Hanefîlerin çeşitli ilimlere vakıf şeyhlerinden, imamlarından ve faziletli simalarındandı. Yirmi sene kadar hakim naibliği yaptı. Doğru hükümler verirdi. Yolu düzgün, yaşantısı mazbut, ahlakı güzeldi. Çok iyilikleri, arkadaşlarına ve başkalarına da ihsanları vardı. Bir süre Efremler Camii'nde hatiplik yaptı. Orada ilk hatiplik yapan kişi kendisidir. Muazzamiye, Yağmuriye, Kılıciye, Zahirîye medreselerinde ders verdi. Zahirîye Medresesi'nin vakıflarının nazırı idi. Fetva verme hususunda insanlara izin verdi. Heybetli, saygın ve ulu bir şahsiyetti. Bu sene hac dönüşünden birkaç gün sonra, muharrem'in sonunda perşembe günü vefat etti. Aynı gün öğleden sonra Efremler Camii'nde cenaze namazı kılındı. Muazzamiye'de akrabalarının yanına defnedildi. Cenazesi muhteşemdi. İnsanlar onun hayırlı bir kimse olduğuna şahadet ettiler. Bu şekilde ölümüne gıpta ile baktılar. Allah ona rahmet etsin. Vefatından sonra Zahirîye Medresesi'nde Necmeddin el-Kofçazî; Muazzamiye ve Kılıciye medreselerinde de ders verme ve Efremler Camii'nde hatiplik yapma hususunda oğlu Alaeddin görevlendirildi. Kendisinden sonra kadı İmamüddin et-Tarsusî hakim naibliğine başladı. Bu zat kalenin müderrisi idi.

ŞEYH RADİYÜDDİN EBÛ İSHAK

Şeyh, imam, âlim ve selef-i salihinin son halkası idi. Künyesi Ebû İshak'tı. Radiyyüddin lakabını taşırdı. Şeceresi şöyledir: İbrahim b. Muhammed b. İbrahim b. Ebu Bekir b. Muhammed b. İbrahim el-Taberî el-Melikî. Şafîî Mezhebine mensuptu. Elli seneden fazla bir süre Makam-ı İbrahim'de imamlık yaptı. Kendi beldesinin şeyhlerinden ve oraya gelen ulemadan hadis dinledi. Başka bir yere seyahatte bulunmuş değil-

dir. Uzun zamandan beri insanlara fetva verirdi. Beğavî'nin Şerhü's-Sünne adlı eserini ihtisar ettiğini söylerdi. Rebiyülevvel ayının sekizinde cumartesi günü öğleden sonra Mekke'de vefat etti. Ertesi gün defnedildi. Önde gelen ulemâdandı.

ŞEYHİMİZ ALLAME RÜKNEDDİN EBÛ YAHYA

Şeyhimiz allame, zâhid ve selef-i salihinin son halkası idi. Şeceresi şöyledir: Rükneddin Ebû Yahya Zekeriya b. Yusuf b. Süleyman b. Ham-mad el-Becelî. Şafî mezhebine mensuptu. Hatip nâibi idi. Tabibiye ve Esediye medreselerinin müderrisi idi. Emevi Camii'nde ders halkası vardı. Orada talebeleri yanına gelip kendisinden feraiz ve diğer dersleri alırlardı. Dersine ara vermezdi. Bu sene cemaziyelevvel ayının yirmiüçünde perşembe günü yetmiş yaşındayken vefat etti. Şeyhi Taceddin el-Fezarî'nin yakınına defnedildi. Allah ikisine de rahmet etsin.

NASİRÜDDİN

Nasirüddin Ebû Muhammed Abdillâh b. Vecihüddin Ebû Abdillâh Ali b. Muhammed b. Ali b. Ebî Talib b. Süveyd b. Mealî b. Muhammed b. Ebîbekir er-Ribî et-Tağlibî. Tikritliydi. Dımaşk'ın önde gelen vüzerasındandı. Kendisinden önce babası Dımaşk'a gelmiş, Melik Zahir'in zamanında ve ondan önce devlet makamlarında yükselmişti. Nasirüddin, hicretin 650. senesinde doğdu. Çok malı ve mülkü vardı. Receb ayının yirmisinde perşembe günü vefat etti. Kasyun'daki türbelerine defnedildi. Allah rahmet etsin.

ŞEMSEDDİN MUHAMMED B. MAĞRİBÎ

Gezgin tacirlerdendi. Yolcular için ana caddedeki Sanemiyyin hanını yaptırmıştır. Allah bu hayrını kabul etsin. Bu han gerçekten çok güzel ve faydalı bir yerdedir. İnsanlara yararı dokunmaktadır. Şemseddin, bu sene şevval ayının onbirinde pazar günü vefat etti. Allah rahmet etsin.

ŞEYH NECMEDDİN

Kıymetli bir zat olan Şeyh Necmeddin'in şeceresi şöyledir: Necmeddin Ebû Abdillâh Hüseyin b. Muhammed b. İsmail el-Kureşî. İbn Ankud adıyla tanınmıştır. Mısırlıdır. Devlet erkânı nezdinde itibarlı ve önde gelen bir şahsiyetti. Şevval ayının yirmiüçünde cuma sabahı vefat etti ve zaviyesine defnedildi. Kendisinden sonra bu zaviyede kardeşinin oğlu görev yaptı.

ŞEMSEDDİN MUHAMMED B. HASAN

Bu zât; fakihlerden Şeyh Muhiddin Ebû'l-Huda Ahmed b. Şeyh Şihabeddin Ebû Şamen'in oğlu olup hicretin 653. senesinde doğdu. Babası onun hadis âlimlerinden istifade etmesini sağladı, hadis dinletti. Kur'an okudu, fıkıhla iştigal etti. Kitap istinsahı yapar, medreselere ve Seb'ül-Kebîr'e giderdi. Şevval ayının yirmiyedisinde vefat etti. Babû'l-Feradis Mezarlığı'na, babasının mezarının yanına defnedildi.

ŞEYH ABİD CELALEDDİN

Şeyh Abid Celaleddin Ebû İshak İbrahim b. Zeyneddin Muhammed b. Ahmed b. Mahmud b. Muhammed el-Ukaylî. İbn Kalanisi adıyla tanınmıştır. Hicretin 654. senesinde doğdu. İbn Abdüddâim'den, İbn Arefe'nin hadis cüz'ünü dinledi. Bunu defalarca rivayet etti. Başkalarından da hadis dinledi. Yazı ve inşâ sanatıyla iştigâl etti. Sonra bütün bunları bırakıp kendini zühd ve ibadete verdi. Emirler Mısır'da onun için bir za- viye yaptırdılar. Ziyaretine gidip geliyorlardı. Güler yüzlü, fasih konuşan, ancak ağır duyan bir kimseydi. Sonra Kudüs'e göçtü. Bir defa Dımaşk'a geldi. İnsanlar etrafında toplanarak kendisine ikramda bulundurlardı. Dımaşk'ta hadis okudu, vaaz verdi. Sonra Kudüs'e döndü. Zil-kade ayının üçünde pazar gecesi Kudüs'te vefat etti. Mamili Mezarlığı'na defnedildi. Allah kendisine rahmet etsin. O, muhtesip İzzeddin b. Kalanisi'nin dayısı idi. İzzeddin de sahip Takiyyüddin b. Merahil'in dayısıdır.

ŞEYH, İMAM KUTBEDDİN MUHAMMED

Kutbeddin Muhammed b. Abdüssamed b. Abdülkadir es-Sinbatî. Mısırlıydı. er-Ravza adlı eseri ihtisar etti. Kitabü't-Ta'ciz'i tasnif etti. Fadiliye Medresesi'nde ders verdi. Mısır'da hakim naibliği yaptı. Önde gelen fakihlerden biri oldu. Zilhicce ayının ondördünde cuma günü yetmiş yaşındayken vefat etti. Vefatından sonra Fadiliye Medresesinde Ziyaeddin el-Münadî ders vermeye başladı. Bu zat Kahire hakim naibi idi. Dersinde İbn Cemâa da hazır bulundu. Ayân tabakasına mensup kimseler de bu dersi dinlediler, doğrusunu Allah bilir.

HİCRETİN YEDİYÜZYİRMİÜÇÜNCÜ SENESİ

Bu sene ocak ayı pazar günüyle başladı. Sene başında İslâm ülkesinin yöneticileri önceki senede adları anılan kimselerdi. Yalnız Dımaşk'taki Berr valisi emir Alaaddin Ali b. Hasan el-Mervanî idi. Bu göreve geçen senenin safer ayında başlamıştı.

Bu sene safer ayında Medine valiliğine Sarı müddin el-Cogandarî'nin yerine Şihabeddin b. Yaruk atandı. Sultan vekili Kadı Kerimüddin, yakalandığı hastalıktan safer ayında kurtulup şifa buldu. Bu münasebetle Kahire şehri süslendi, mumlar yakıldı, yoksullar onun dağıtacağı sadakayı almak için Mansurî hastahanesinde toplandılar. Rebi-yülevvel ayının sonunda dağıtılan sadakadan pay almak için toplanan yoksullardan bir kısmı izdiham nedeniyle öldü. İmam, allame, muhad-dis Takiyyüddin es-Subkî eş-Şafî, Kadı Cemaleddin Ezerî'nin Dımaşk'a nakli nedeniyle Kahire'deki Mansuriye Medresesi'nde ders verdi. Dersinde Necm b. Sasarî'nin yerine atanan Şeyhü's-Şüyûh Alaaddin el-Konevî eş-Şafî de hazır bulundu. Günlerden de cemaziyelevvel ayının dördü olan cuma günüydü. Sübkî, Adiliye Medresesi'ne geldi. Oradan kadıların, şeyhü's-şüyûh'un ve kazaskerin ziyaretine gitti. Adiliye, Gazzaliye ve Atabeki'ye medreselerinde ders verdi.

Pazar günü sultan vekili Kadı Kerimüddin b. Abdülkerim b. Hibetüllah b. Şedid tutuklandı. Daha önce sultan nezdinde başkalarının hat-ta büyük vezirlerin bile ulaşamadıkları yüksek mertebelere ulaşmış iken malına mülküne el konuldu. Saltanat nâibinin yanında tutuklandı, sonra Kurafe'deki türbesine gitmesi kararlaştırıldı. Oradan da Şobek'e sürgün edildi. Kendisine bir miktar da para verildi. Kudüs'teki hankâhında ikametine izin verildi. Daha sonra kardeşinin oğlu Kerimüddin es-Sağır de tutuklandı. Malına el konuldu. Bu zat divanların nazırı idi. Burçta hapsedildi. Halk bu duruma çok sevindi. İkisinin de tutuklanmaları nedeniyle sultana duâcı oldular. Daha sonra Kerimüddin es-Sağır, Şifd'a sürgün edildi.

Kudüs'te bulunan Eminü'l-Mülk Abdullah, Mısır'a davet edildi. Vezirliğe atandı. Yeniden kendisine hil'at giydirildi. Halk bu duruma da çok sevindi, bu münasebetle mum yaktılar. Dımaşk'ta bulunan Sahip Bedreddin Gabriyel de Mısır'a çağrıldı. Çok miktarda mal ve para ile Mısır'a gitti. Sonra Kerimüddin el-Kebir'in malları da kendisine verildi ve saygı görmüş olarak Dımaşk'a döndü.

Kadı Muineddin b. Hasişî, azledilen Kutup İbn Şeyh es-Sülâmiye'nin yerine ordu nazırlığı görevine atanarak Şam'a geldi. Azledilen Kutup ise yirmi gün süreyle Azraviye Medresesi'nde ikamete mecbur kılındı. Sonra serbest bırakılarak evine gitmesine izin verildi.

Cemaziyelevvel ayında Türkeşî, divanların başkanlığından azledildi. Yerine Bektimur atandı. Cemaziyelahir ayının ikisinde İbn Cehbel, Zerî'nin hakim nâibi olarak göreve atandı. Daha önce İbn Hilal'in yerine öksüzlerin nazırlığına bakıyordu.

Şaban ayında Türkeşî, divan başkanlığına iade edildi. Bektimur da İskenderiye naibliğine atanarak İskenderiye'ye gitti, vefat edinceye kadar orada kaldı.

Ramazan ayında doğu beldelerinin hacılarından bir topluluk Dımaşk'a geldi. Aralarında Abakahan'ın kızı da vardı. Ergun'un kızkardeşi, Kazan ile Harbendan'ın halaları da bu kafilede bulunuyordu. Bunlar ikram gördüler ve Kasr-ı Ablak'a konuk edildiler. Kendilerine hacca gidecekleri zamana kadar harçlık ve nafaka verildi.

Hac kafilesi, şevvalin sekizinde pazartesi günü Emir Kutluca el-Ebu Bekrî'nin idaresinde yola koyuldu. Bu zat Kassaîn'de ikamet ediyordu. Kafilenin kadısı da Şemseddin Kadilkudat İbn Müslim el-Hanbelî idi. Cemaleddin el-Mizzî, İmadüddin İbn Şeyrecî, Eminüddin el-Vafî, Fahreddin el-Baalbekkî ve bir cemaat da onlarla birlikte hacca gittiler. Bu hususta sözcü olarak Şerefüddin b. Sadüddin b. Necih görevlendirilmişti. Şihabüddin ez-Zahirî de bana böyle anlatmıştır. Bu kafiyle birlikte Mısırlılardan da Kadilkudat Bedreddin b. Cemâa, oğlu İzzeddin, Katibü'l-Memalik Fahreddin, Şemseddin el-Harisî, Şihabüddin el-Erzuî ve Alaadin el-Farisî de hacca gitmişti.

Şevval ayında Kahire'de Zekiyüddin el-Münadî'den sonra Zahirîye Darü'l-Hadisnin şeyhliğine Takiyyüddin es-Sübkî atandı. Kendisine Abdülazim b. Hafız Şerefüddin ed-Dimyatî deniliyordu. Sonra bu görev Sübkî'den alınarak Fethüddin b. Seyyidü'n-Nas el-Ya'murî'ye verildi. O da zilkade ayında bu göreve başladı.

Zilhicce ayının başında perşembe günü Kutbeddin b. Şeyhü's-Süla-miye'ye hil'at giydirildi ve Muineddin b. Haşîşî'ye yardımcı olarak ordu komutanlığına atandı. Uzun bir süre sonra Kutbeddin yalnız başına ordu nazırı oldu. İbn Haşîşî ise görevden azledildi.

HİCRETİN YEDİYÜZYİRMIÜÇÜNCÜ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

TARİHÇİ İMAM KEMALEDDİN EL-FUTÎ

Kemaleddin Ebü'l-Fadl Abdürrezzak Ahmed b. Muhammed b. Ahmed b. Futî Ömer b. Ebi'l-Maâli eş-Şeybanî. Bağdatlıydı. İbn Futî adıyla tanınmıştır. Futî, onun annesinin babası idi. Kemaleddin el-Futî hicretin 642. senesinde Bağdat'ta doğdu. Tatar vak'asında esir düştü. Sonra, esaretten kurtuldu. Müstansırıyye kütüphanesinin amiri idi. Ellibeş ciltlik bir tarih ile yirmi ciltlik başka bir tarih tasnif etti. Başka tasnifatı da vardır. Güzel şiirler yazardı. Muhiddin b. Cevzî'den hasen hadisler dinlemiştir. Muharrem ayının üçünde vefat etti ve Şoniziye Mezarlığı'na defnedildi.

KADILKUDAT NECMEDDİN B. SASARÎ

Necmeddin Ebü'l-Abbas Ahmed b. Adl İmadüddin b. Muhammed b.

Adl Eminüddin Salim b. Hafız el-Muhaddis Bahaeddin Ebi'l-Mevahib b. Hibetullah b. Mahfuz b. Hasan b. Hasan b. Muhammed b. Hasan b. Ahmed b. Muhammed b. Sasarî et-Tağlibî er-Rib'î. Şafî Mezhebine mensuptur. Şam Kadilkudatı idi. Hicretin 655. senesinin zilkade ayında doğdu. Hadis dinledi. İlim tahsil etti. Kadı Şemseddin b. Hallikan'dan dinlemek suretiyle Vefayatü'l-Ayân adlı eseri yazdı ve tekrar huzurunda okudu. Şeyh Taceddin el-Fezarî'den de nahiv dersleri aldı. İnşâ ve güzel ibarede otorite idi. Hicretin 682. senesinde Adiliyetüssağire Medresesi'nde, hicretin 690. senesinde Emîniye Medresesi'nde, hicretin 694. senesinde de Gazaliye Medresesi'nde ders verdi. Adil Kutboğa'nın zamanında kadıaskerlik yaptı. Sonra hicretin 702. senesinde İbn Dakikü'l-İyd'den sonra İbn Cemâa'nın Mısır kadılığına atanmasının ardı sıra kendisi de Şam kadılığına atandı. Daha sonra Adiliye, fazaliye ve Atabekiye medreselerinin müderrisliği ile birlikte şeyhü's-şüyûhluk görevi de kendisine verildi. Sonra Dünyevî bütün bu makamlardan vazgeçti, bunları başkalarına bıraktı. Vefat ederken, "Keşke bu makamlara hiç atanmasaydım, bunlar küçük metallerdir" demiştir. Reis, ihtişamlı, vakarlı, âlicenab, güzel ahlâklı bir kimseydi. Sultanın nezdinde ve devlet kademelerinde saygı görürdü. Rebiyülevvel ayının onaltısında perşembe gecesi bahçesinde otururken kendisine isabet eden bir okla aniden vefat etti. Muzafferî Camii'nde cenaze namazı kılındı. Cenazesinde saltanat naibi, kadılar, ümera ve ayan tabakasına mensup kimseler hazır bulundular. Cenaze merasimi cidden muhteşem olmuştu. Rükniye'deki aile mezarlığına defnedildi.

ALAADDİN ALİ B. MUHAMMED

Alaaddin Ali b. Muhammed b. Osman b. Ahmed b. Ebi'l-Müna b. Muhammed b. Nihle, Dımaşklıydı. Şafî mezhebine mensuptu. Hicretin 658. senesinde doğdu. Muharrer'i okudu. Şeyh Zeyneddin el-Fariki'nin derslerine devam etti. Doleiye ve Rükniye Medreselerinde ders verdi. Beytül-mal nazırı idi. Rükniye Medresesi'nin bitişiğinde güzel bir ev yaptırdı. Rebiyülevvel ayında vefat etti. Kendisinden sonra Doleiye Medresesi'nde Kadı Cemaleddin b. Cümle, Rükniye Medresesinde de kadı Rükneddin el-Horasanî ders verdi.

ŞEYH ZİYAEDDİN

Şeyh Ziyaeddin Abdullah ez-Zerbendî. Nahivciydi. Aklını yitirdi. Dımaşk'tan Kahire'ye göçtü. Şeyhü's-Şüyûh el-Konevî'nin önerisi üzerine akıl hastahanesine yatırıldı. Ancak iyileşemedi. Sonra kılıcını çekmiş olarak kaleye girdi. Hristiyan olarak bu senenin rebiyülevvel ayında öldürüldü. Öldürülmeden önce sultanın huzuruna götürüldü. Casus

olduğunu sandılar. Sultan idam edilmesini emredince idam edildi. Ben kendisinden nahiv dersi almıştım.

KURRA ŞEYH ŞİHABEDDİN

Şeyh, salih ve fazıl bir insandı. Kurraydı. Şeceresi şöyledir: Şihabeddin Ahmed b. Tabib b. Ubeydullah el-Hillî el-Azizî el-Fevarisî. İbn Halebiye adıyla tanınmıştır. Hatip Merdav b. Abdüddaim'den hadis dinledi. İlim tahsil etti. İnsanlara Kur'an öğretti. Bu sene rebiyülevvel ayında yetmişsekiz yaşındayken vefat etti. Kasyun Mezarlığı'na defnedildi.

ŞİHABEDDİN AHMED B. MUHAMMED

Şihabeddin Ahmed b. Muhammed b. Kutniye ez-Zerî. Malı mülkü, eşyası ve emlâki çok olmakla şöret bulmuş tacirlerdendi. Anlatıldığına göre Kazan vak'asının meydana geldiği sene malının zekâtı 25.000 dinara ulaşmıştır. Kendisi bu senenin rebiyülahir ayında vefat etti. Sevra ırmağı yanındaki Kabon yolunda Müreffa' adıyla bilinen bahçesinin yanındaki türbesine defnedildi. Burası gerçekten muazzam bir türbeydi.

KADI İMAM CEMALEDİN

Cemaleddin Ebu Bekir b. Abbas b. Abdüllah el-Haburî. Baalbek kadısı idi. Şeyh Taceddin el-Fezarî'nin önde gelen arkadaşlarından. Kadı ez-Zerî ile buluşmak için Baalbek'ten gelmiş ve cemaziyelevvel ayının yedisinde cumartesi gecesi Baderaiye Medresesi'nde yetmiş yaşında vefat etmiş ve Kasyun Mezarlığı'na defnedilmişti. Ömrü bir hayal gibi gelip geçti.

UZUN ÖMÜR YAŞAYAN ŞEYH CEMALEDİN

Cemaleddin Ömer b. İlyas b. Reşid. Baaebek'li bir tacirdi. Hicretin 602. senesinde doğdu. Bu sene cemaziyelevvel ayının onikisinde 120 yaşında vefat etti. Matha'ya defnedildi. Allah rahmet etsin.

ŞEYH İMAM MUHADDİS SAFİYYÜDDİN

Safıyyüddin Ebû's-Senâ Mahmud b. Ebî Bekir b. Muhammed el-Hasenî b. Yahya b. Hüseyin el-Ermem. Sofiydi. Hicretin 646. senesinde doğdu. Çok hadis dinledi. Hadis toplamak amacıyla çeşitli beldelere seyahatlerde bulundu. Çok hadis derledi. Hayli kitap hazırladı. İbnü'l-Esir'in en-Nihâye adlı eserine bir zeyl yazdı. et-Tenbih adlı eseri okumuş, lûgat ilmini tahsil etmiş, bu hususta güzel bilgilere sahip olmuştu.

Hicretin 677. senesinde aklını oynattı. Sevda illetine yakalandı. Bazan ayılıyor, o zaman sağlıklı müzakerede bulunuyor, sonra tekrar mezkur hastalığın etkisine maruz kalıyordu. Nihayet bu sene cemaziyelahir ayında Nuriye Hastahanesinde vefat etti ve Babü's-Sağir Mezarlığı'na defnedildi.

HATUN EL-MUSAVVENE

Hatun binti Melik Salih İsmail b. Adil b. Ebî Bekir b. Eyyûb b. Şâdî. Bu sene şaban ayının yirmibirinde perşembe günü Dar-ı Kâfur diye bilinen evinde vefat etti. Önder ve saygın bir hatundu. Hiç evlenmemişti. O zamanda Eyyubîlerden kendi tabakasında başka biri hayatta yoktu. Ümm-ü Salih türbesine defnedildi. Allah rahmet eylesin.

KIYMETLİ ŞEYHİMİZ BAHAEDDİN

Uzun bir ömür yaşayan ve ilim tahsili uğruna çeşitli beldelere seyahatlerde bulunan kıymetli şeyhimizin şeceresi şöyledir: Bahaeddin Ebü'l-Kasım b. Şeyh Bedreddin Ebû Galib Muzaffer b. Necmeddin b. Ebi's-Senâ Mahmud b. İmam Tacü'l-Ümena Ebü'l Fadl Ahmed b. Muhammed b. Hasan b. Hibetullah b. Abdullah b. Hüseyin b. Asâkir. Dımaşklydı. Uzun ömür sürmüş tabiplerdendi. Hicretin 629. senesinde doğdu. Gerek hadis âlimlerinin kendilerinden dinleyerek, gerekse başkaları vasıtasıyla çok miktarda hadis topladı. Hafız Alemüddin el-Berzâlî vefat ettiği sene onun hadis şeyhlerinin adını vermiştir. Aynı şekilde hafız Selahaddin el-Alâî de onun Ali isnadlı hadislerini bir kitapta toplamıştır. Muhaddis Nasirüddin b. Tuğurbek onun hadis üstadlarının haklarındaki bilgileri yedi ciltlik bir eserde vermiştir ki, bu eserde 570. hadis şeyhinden bahsedilmektedir. Ben bu kitabı kendisine okudum, o da dinledi. O sırada başka hadis hafızları da dinlediler.

Berzâlî dedi ki: "Tekrarları çıkarırsak ona yirmüç ciltlik hadis şeyhleriyle ilgili kitabı okudum. Ayrıca mükerrerlerin de dahil olduğu 550 cüz'lük hadis kitabı okudum."

Şeyhimiz Bahaeddin tıpla da iştigal etmiştir. İnsanları ücretsiz tedavi ederdi. Birçok hadis, hikâye ve şiir ezberlemişti. Nazmı da vardı. Çeşitli yazıları yazmakta ustaydı. Sonra bütün bunları bırakarak evine kapandı. Kendini hadis nakletmeye verdi. Ahir ömründe yalnız başına çok şeyler yaptı. Münferit rivayetlerde bulundu. Hadis rivayetinde çok kolaylık sağlardı. Evini Darü'l-Hadis olarak vakfetti. Hafız Berzâlî'ye ve Mizzî'ye ihsanlarda bulundu. Bu sene şaban ayının yirmibeşinde pazartesi günü öğle vakti vefat etti. Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Allah rahmet etsin.

EMİR, VEZİR NECMEDDİN

Necmeddin Ahmed b. Şeyh Fahreddin Osman b. Ebi'l-Kasım el-Basravî el-Hanefî Basra'da amcası Kadı Sadrettin el-Hanefî'den sonra ders verdi, Dımaşk'ta muhtesiplik ve hazine nazırlığı görevinde bulundu. Daha sonra vezirliğe atandı. Bir süre sonra vezirlikten istifa etti, kendisine muazzam iktalar verilerek istifası kabul edildi. Saygınlığı ve giysileri hususunda vezir muamelesi gördü. Nihayet bu sene şaban ayının yirmisekizinde perşembe günü Basra'da vefat etti ve oraya defnedildi. Âlicenab, bahşedici, övgüye lâyık, çokça sadaka verip ihsanda bulunan bir kimseydi. Vefat edince geride çok miktarda mal ve evlat bıraktı. Kendisinden sonra bütün bunlar yok oldu. Malı dağıtıldı, kadınları, başkaları tarafından nikâhlandı, evlerine de başkaları yerleşti.

EMİR SARİMÜDDİN B. KARA SUNGUR EL-COGENDAR

Has emirlerdendi. Dımaşk'a emir olarak atandı. Oradaki emirlik görevinden, vefatından altı ay önce azledildi. Bu sene ramazan ayının dokuzunda vefat etti. Tarih Mefeîdinin doğusundaki aydınlık ve beyaz renkli türbesine defnedildi. Burayı ölmeden önce kendi şahsı için hazırlamıştı.

ŞEYH AHMED EL-AKEF EL-HARİRÎ

Şihabüddin Ahmed b. Hamid b. Said et-Tenuhî el-Harirî. Hicretin 644. senesinde doğdu. Çocukluğunda Şeyh Taceddin el-Fezarî'den et-Tenbih adlı eseri okudu. Sonra Haricîlere arkadaş oldu. Hizmetlerinde bulundu. Şeyh Necmeddin b. İsmail'in derslerine devam etti. Hadis dinledi. Defalarca hacca gitti. Şekli ve ahlâkı güzel olup insanlar tarafından çok sevilirdi. Bu sene ramazan ayının yirmiüçünde pazar günü Mizze'deki zaviyesinde vefat etti ve Mizze Mezarlığı'na defnedildi. Cenazesine büyük bir kalabalık iştirâk etmişti.

Bu sene ramazan ayının yirmisekizinde cuma günü Dımaşk'ta Şeyh Harun el-Makdisî'nin gıyâbî cenaze namazı kılındı. Bu zat ramazan ayının yirmisinden sonraki günlerden birinde Baalbek'te vefat etmişti. Salih bir insan olup fakirler tarafından tanınan ve sevilen meşhur bir kimseydi.

KURRA ŞEYH EBU ABDİLLAH

Ebu Abdillah Muhammed b. İbrahim b. Yusuf b. Asr el-Ensarî el-Kasrî es-Septî. Zilkade ayının üçünde perşembe günü Kudüs'te vefat etti. Mamili Mezarlığı'na defnedildi. Cenaze merasimi muhteşem olmuştu. Merasime Kerimüddin ile insanlar, yaya olarak gelmişlerdi. Hicre-

tin 653. senesinde doğan Ebu Abdillâh, heybetli bir şeyh olup kına yaktığından ötürü sakalının rengi kırmızıydı. Bu sene Kudüs-ü Şerifi ziyarette gittiğimde kendisiyle görüşüp konuştum. Bu, ona yaptığım ilk ziyaretti. Malikî Mezhebine mensuptu. el-Muvattâ adlı eseri sekiz ayda okumuş, Mahiv ilmini da Züccacî'nin el-Mücmel adlı eserini şerheden Ebu Rebî'den tahsil etmişti.

ŞEYHİMİZ ASİL İNSAN ŞEMSEDDİN

Şemseddin Ebu Nasr b. Muhammed b. İmadüddin Ebü'l-Fadl Muhammed b. Şemseddin Ebu Nasr Muhammed b. Hibetüllah b. Muhammed Yahya b. Bender b. Memil eş-Şirazî. Hicretin 629. senesinin şevval ayında doğdu. Çok hadis dinledi, rivayet etti. Alî senetlerle şeyhimiz el-Mizzî'ye hadis nakletti. Bu hususta faydaları oldu. Allah kendisini rahmetiyle örtsün. Şeyhimiz Mizzî'ye hadis cüz'lerini bizzat okudu. Allah sevabını artırsın. Hayırlı, mübarek, mütevazî, güzel bir âlimdi. Hizipleri ve mushafları süslerdi. Bu hususta sanatkârdı, devlet dairelerinde çalışmazdı. Emirlik yapmadı. Medreselerde ve meşhedlerde de vazife alarak onurunu düşürmedi. Nihayet bu sene arefe günü Mizze'deki bahçesinde vefat etti. Mizze Camii'nde cenaze namazı kılındı ve türbesine defnedildi. Allah rahmet etsin.

ŞEYH EBU BEKİR

Abid bir insandı. Şeceresi şöyledir: Ebu Bekir b. Eyyûb b. Saîd ez-Zerî el-Hanbelî Kayyimu'l-Cevziyye. Salih bir insandı. İbadet ehliydi. Faziletliydi. Reşid el-Amirî'den Delailü'n-Nübüvve'nin bir kısmını dinledi. Zilhicce ayının ondokuzunda pazar gecesi Cevziye Medresesi'nde vefat etti. Öğleden sonra cenaze namazı kılındı. Babü's-Sağir Mezarlığı'na muhteşem bir merasimle defnedildi. İnsanlar kendisini hayırla yâd edip övdüler. Allah rahmet etsin. Bu zat allame Şemseddin Muhammed b. Kayyim el-Cevziyye'nin babasıdır. Bilindiği gibi Şemseddin de faydalı ve kıymetli birçok eser tasnif etmiştir.

EMİR ALAEDDİN B. ŞEREFÜDDİN

Alaeddin b. Şerefüddin Mahmud b. İsmail b. Mabed. Baalbekli olup. Tabilhane emirlerindendi. Babası Baalbek'te tacirdi. Emir Alaeddin, devlet kademelerinde görev aldı. Mertebesi yükseldi. Nihayet Tabibhane emirliğine atandı. Vakıflar idaresinin başkanlığıyla birlikte Dımaşk posta müdürlüğü görevine başladı. Sonra Havran vilayetine atandı. Hastalandı. İri yarı, boylu poslu bir kimseydi. İstifa etti. İstifası kabul edildi. Bu sene zilhicce ayının yirmibeşinde vefat edinceye dek

Mizze'deki bahçesinde ikamet etti. Cenaze namazı orada kılındı ve Mizze Mezarlığı'na defnedildi. Diyânet sahibi, hayırlı ve güzel emirlerdendi. Allah kendisini affetsin.

FAKİH ŞEREFÜDDİN EL-HARRANÎ

Şerefüddin Ebu Abdillâh Muhammed b. Muhammed b. Sadullah b. Abdüllah b. Sadullah b. Abdülkahir b. Abdülvahid b. Ömer el-Harranî. İbn Necih adıyla tanınmıştır. Bu sene zilhicce ayının yirmibeşinde Benî Salim vadisinde vefat etmiş, Medine'ye götürülerek orada yıkılmış ve Ravza'da cenaze namazı kılınarak Cennetü'l-Bakî Mezarlığı'na Âkil'in kabrinin doğu tarafına defnedilmişti. İnsanlar onun bu şekilde ölümüne ve böyle bir yere defnedilmesine gıpta ile bakmışlardı. Allah kendisine rahmet etsin. Ona gıpta edenlerden biri de Hanbelîlerin Kadısı Şeyh Şemseddin b. Müslim'di. O da bundan üç sene sonra vefat etmiş ve yanına defnedilmişti. Allah ikisine de rahmet etsin.

Şeyh Şerefüddin Muhammed el-Harranî'nin cenazesinin defnedildiği günde, Şerefüddin b. Ebi'l-İzz el-Hanefî de hac dönüşünde Mekte'den iki konak ötede iken durumu haber almış ve Şerefüddin el-Harrinî'nin bu şekilde ölümüne gıpta etmiş, kendisi de aynı şekilde Medine'de ölme bahtıyarlığına ermişti. Şerefüddin b. Necih, şeyhimiz allame Takiyyüddin b. Teymiye ile arkadaşlık etmiş, çok yürekli ve bahadır kimselerin cesaret edebileceği zorlu durumlarda onunla beraber olmuş, onunla birlikte zindana atılmıştı. İbn Teymiye'nin en büyük hizmetkârlarından ve has arkadaşlarından. O'nun uğruna defalarca eziyetlere maruz kalmıştı. Eziyet gördükçe İbn Teymiye'ye olan sevgisi ve düşmanlarına karşı direnişi, sabrı daha da artıyordu. Bu zat hem kendi nefsinde, hem de insanlar nezdinde mazbut biri olup yaşantısı ve davranışları şükranla karşılanıyordu. Akli ve anlayışı sağlamdı. Son derece dindar ve zahitti. Bu nedenle hac dönüşünde böyle bir ölüm kendisine nasip olmuştu. Cenaze namazı Rasûlullah (s.a.v)'ın ravzasında kılınmış, Medine-i Münevvere'deki Bakiü'l-Ğarkad Mezarlığı'na defnedilmiş, ömrünü salih amelle noktalamıştı. Selef-i Salihinden çok kimseler böyle salih bir amel işledikten hemen sonra ölmeyi temenni etmişlerdi. Cenaze merasimi çok muhteşem olmuştu. Yüce Allah kendisine rahmet etsin. Doğruyu noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah daha iyi bilir.

HİCRETİN YEDİYÜZYİRMİDÖRDÜNCÜ SENESİ

Bu sene başında İslâm ülkesinin yöneticileri adları önceki senede anılan kimselerdi. Şöyle ki:

Halife, Müstekfi Billah Ebu Rebî Süleyman b. Hakim Biemrillah el-

Abbâsî; Ülkenin Sultanı Melik Nasır; Mısır'daki naibi Seyfeddin Ergun, veziri Eminü'l-Mülk, Mısır'daki kadıları önceki senede adları anılan kadılardı. Şam'daki nâibi Tengiz olup Şam'daki kadılar da Şafîî Kadısı Cemaleddin ez-Zerî, Hanefî Kadısı Sadr Ali el-Basravî, Malikî Kadısı Şerefüddin el-Hemedanî, Hanbelî Kadısı Şemseddin b. Müslim, Emevî Camii'nin hatibi Celaleddin Kazvinî, Beytül-mal vekili Cemaleddin b. Kalanisî, beldenin muhtesibi Fahreddin b. Şeyhü's-Sülamîye, divanların nazırı Şemseddin Gabriyel, divanların başkanı Alemüddin Türkeşî, ordu komutanı Kutbeddin b. Şeyhü's-Sülamîye ve Muineddin b. Haşîş, sır katibi Şihabeddin Mahmud, Nakibül-Eşraf Şerefüddin b. Adnan, cami nazırı Bedreddin b. Haddad, hazine nazırı İzzeddin b. Kalanisî, Berr valisi Alaeddin b. Mervanî, Dımaşk valisi de Şihabeddin Berk idi.

Rebiyülevvel ayının onbeşinde İbn Şeyhü's-Sülamîye'nin yerine İzzeddin b. Kalanisî muhtesipliğe ve hazine nazırlığına atandı. Bu ayda sultan vekili Kerimüddin, Kudüs'ten Mısır'a çağrıldı. Mısır'da tutuklandı. Sonra kendisinden çok miktarda mal ve zahire alındı. Daha sonra Said'e sürgün edildi. Kendisine ve aile efradına sultan tarafından nafaka bağlandı. Kerimüddin es-Sağır de huzura çağrıldı ve çok miktarda malı müsadere edildi.

Rebiyülahir ayının onbirinde cuma günü sultanın mektubu, Emevî Camii'nin maksuresinde saltanat nâibi ve kadıların huzurunda okundu. Mektupta bütün Şam yöresindeki gelirlerden alınan harçların artık alınmaması emrediliyordu. Bu yüzden sultana çokça dua edildi. Rebiyülahir ayının yirmibeşinde cuma günü Dımaşk'ta Şam nâibine bir ferman geldi. Bu fermanda Şafîî Kadısı Zerî'nin azledildiği bildiriliyordu. Bu haberi alan Zerî kendiliğinden hüküm vermekten vazgeçti. Azledildikten sonra onbeş gün müddetle Adiliye'de ikamet etti. Sonra Atabekiye Medresesi'ne geçti. Şeyhüş-Şüyûhluk ve Atabekiye müderrisliği elinde kaldı. Saltanat nâibi şeyhimiz imam zahid Burhaneddin el-Fezarî'yi yanına çağırarak kendisine kadılık teklifinde bulundu. Ancak o, bu teklifi kabul etmedi. Saltanat nâibi, olanca ısrarlarıyla o'na bu görevi teklif ettiyse de o, bu görevi kabul etmedi. Huzurdan çıkıp gitti. Saltanat nâibi, ayân tabakasına mensup kimseleri o'nun medresesine gönderdi. Onlar da çeşitli yollara baş vurarak o'na karşı bütün hileleri uyguladırlarsa da o yine de bu görevi kabule yanaşmadı. Şiddetle karşı koydu. Allah bu mürrüvetinden ötürü o'nu hayırla mükâfatlandırısın. Cuma günü posta geldi ve şeyhimizin Şam Kadılığına atandığını bildirdi. Aynı günde Ta-kiyyüddin Süleyman b. Meracil'e, vefat eden Bedreddin b. Haddad'ın yerine cami nazırlığına atanması nedeniyle hil'at giydirildi. Uhdesinde bulunan küçük Maristan yöneticiliği Bedreddin b. Attar'a verildi.

Cemaziyelahir ayının ortasında perşembe gecesi yatsıdan sonra ay tutuldu. Hatip, dört sûre ile cemaate Küsûf namazı kıldırdı. Namazda

Kâf, İkterebe, Vakıa ve Kıyame surelerini okudu. Sonra yatsı namazını kıldırdı. Namazdan sonra hutbe irâd etti. Sabah olunca cemaate sabah namazını kıldırdı. Sonra postayla Mısır'a gitti. Sultan kendisine ihsan- da bulundu, birkaç gün sonra onu kadılığa atadı. Tekrar Şam'a döndü. Receb ayının beşinde hatipliğin yanısıra Adiliye ve Gazali'ye medresele- rinin müderrisliği ile birlikte kadılık görevine de atanmış olarak Dımaşk'a girdi ve bu görevlerin ifâsına başladı. Uhdesinde bulunan Eminize Medresesi'nin müderrisliği kendisinden alınacak bu göreve Beytül-mal vekilliği vazifesi ile birlikte Cemaleddin b. Kalanîsi atandı. Kadıaskerlik görevi de ona verildi ve kendisine Kadilkudat Celaleddin el-Kazvinî diye hitap edildi.

Bu sene receb ayının yirmibeşinde hac münasebetiyle Tekrur meli- ki Kahire'ye geldi, Kurafe'ye indi. Beraberinde yirmi kadar da Mağripli vatandaş ve hizmetçi vardı. Yanlarında çok miktarda altın getirmişler- di. Öyle ki altın fiyatları her miskalde iki dirhem ucuzladı. Kendisine Melik Eşref Mûsa b. Ebî Bekir deniliyordu. Güzel suretli bir gençti. Üç sene yaya yürüterek bir ucundan diğer ucuna ulaşılabilir kadar ge- nişlikte bir memleketi vardı. İfadesine göre idaresinin altında yirmidört hükümdar bulunuyormuş ve her hükümdarın elinin altında çok miktarda vatandaş ve asker varmış. Melik Eşref Musa, Cebel kalesine sultana selam vermek için girdiğinde yer öpmesi emredilince bunu kabul etme- di. Sultan ona ikramda bulundu. Sultanın huzurundan çıkıncaya kadar oturma imkânı bulamadı. Ama sultan ona atlar, develer ve şanına layık çok sayıda savaş aletini hediye etti. Atların üzerinde sarı atlastan şallar vardı. Develer hecin cinsindendi. Kendisi de sultana çok miktarda hedi- ye gönderdi ki, bu hediyeler arasında 40.000 dinar para vardı. Nâibe de 10.000 dinar ile çok miktarda armağan göndermişti.

Şaban ve ramazan aylarında Nil nehrinin suları aşırı derecede art- tı. Yüz seneden beri bu kadar artış görülmemişti. Sular arazilerin üzeri- ne taştı ve araziler üçbuçuk ay kadar sular altında kaldı. Bu su taşkınını- da çok miktarda kamışta su altında kalmıştı. Ama bunun faydası zara- rından daha büyüktü.

Şaban ayının onsekizinde perşembe günü Kadı Celaleddin Kazvinî, iki hakim nâibi atadı ki bunlardan biri Yusuf b. İbrahim b. Cümle el-Mahaccî es-Salihi idi. Bu zat ileride de anlatılacağı gibi bir sü- re sonra kadılığa getirilmiştir. Diğer hakim nâibi de Muhammed b. Ali b. İbrahim el-Mısri idi. İkisi de atandıkları gün hüküm vermeye başladılar. Ertesi gün posta geldi. Postada Şeyh Kemaleddin b. Zemlekânî'nin Haleb Kadılığına atandığına dair ferman vardı. Saltanat naibi, onu ya- nına çağırdı. Bu hususta onunla görüştü. Ancak o kadılığı kabul etmedi. Nâib onunla tartıştı. Sonra sultanla görüştü. Ramazan ayının oniki-

sinde postanın tekrar getirdiği bir yazıda mezkur şahsın, yani Kemaleddin b. Zemlekânî'nin Haleb Kadılığına atandığı te'kidten bildirildi. Bunun üzerine o da Haleb'e gitmeye hazırlandı. Nihayet şevval ayının on-dördünde perşembe sabahı yola çıktı. Şevvalin yirmialtısında salı günü Haleb'e ulaştı. Aşırı derecede ikram gördü. Orada ders verdi. Dımaşk'ta kine nisbetle orada daha çok talebeye ders verdi. Halebliler onun ilim ve irfanıyla şereflendiler, Şamlılar ise onun derslerinden mahrum kaldıkları için üzüldüler. Şair Şemseddin Muhammed el-Hanrat bu hususta bir kasidesinde şöyle demiştir:

“Geniş toprakları olan Dımaşk seni kaybettğine üzüldü.
Beyaz taşlı Haleb şehri ise senin gelişine sevindi.”

Ramazan ayının onikisinde Emîrü'l-Mülk, Mısır vezirliğinden azledildi. Vezirlik, saltanat sarayının üstadı Emir Alaeddin Moğultay Cemaleî'ye verildi.

Ramazan ayının sonlarında Sahip Şemseddin Gabriyel Kahire'ye çağrıldı. Kerîmüddîn es-Sağîr'in yerine divanların nazırlığına atandı. Sözü edilen Kerîmüddin de şevval ayında Dımaşk'a geldi. Dımaşk'ın Kassaîn mıntıkasındaki adalet sarayına yerleşti.

Seyfeddîn Kudeydar da Mısır Valiliğine atandı. Bu; kan akıtan, atılğan, cesaretli biri idi. İçkileri döktürdü. Esrarları yaktırdı. Yan kesicileri tutuklattı. Onun sayesinde Mısır'da ve Kahire'de asayiş sağlandı. Mısır'da ikamet ettiği sürede İbn Teymiye'nin yanından hiç ayrılmamıştı.

Ramazan ayında Şeyh Necmeddîn Abdurrahim b. Şahham el-Musulî, Özbek sultanının ülkesinden Mısır'a geldi. Tıbbı ve diğer ilimlere dair bilgisi vardı. Yanında bir tavsiye mektubu da getirmişti. Bunun üzerine Cemaleddin b. Kalanisî'den boşaltılan Zahiriyyetü'l-Berraniye Medresesinin müderrisliğine atandı. Sonra Carudiye Medresesinde de ders verdi.

Şevval ayının dokuzunda Emir Gogencebar el-Muhammedî'nin idaresinde hac kafilesi yola koyuldu. Kafilenin Kadısı da Şihabeddin ez-Zahirî idi. Hacca gidenler arasında Burhaneddin el-Fezarî ile Trablus, Saruha ve şehri ve beldeleri ile ve diğer beldelerin naibi Şihabeddin Kurtay en-Nasırî de vardı.

Şevval ayının ortasında sultan, Hasiriye Medresesindeki fakihlerin maaşları ile kontenjanları artırdı. Bu medresede her mezhepten otuzüç fakih vardı. Her mezhebin kontejanını ellidörde çıkardı. Maaşlarını da artırdı.

Şevval ayının yirmüçünde sultan vekili Kerimüddin el-Kebîr, kendini bir ambarda asarak intihar etti. Ambarın kapısını içeriden kilitleyip boynuna bir ip geçirmiş, ayağının altına koyduğu kafesi ayaklarıyla

iterek canına kıymıştı. Bu olay Asvan şehrinde cereyan etmişti. Bu şahsın biyografisi ileride daha geniş anlatılacaktır.

Zilkade ayının onyedisinde, sultanın ölümle yüz yüze gelmesine sebep olan ağır hastalıktan kurtulup şifâ bulması sebebiyle Dımaşk şehri süslendi.

Zilkade ayında Haleb'e göçen, İbn Zemlekânî'nin yerine Cemaled-din b. Kalanîsî, Zahiriyetü'l-Cevvaniye Medresesi'nde ders verdi. Der-sinde Kadı Kazvinî de hazır bulundu.

Bağdat'tan Mevlâ Şems b. Hassan'a bir mektup geldi. Doğruluğu kesin olan bu mektupta anlatıldığına göre Emir Çoban, Emir Muham-med Hüseyna'ya, içmesi için bir kâse şarap verdi, o da bunu içmeyip şid-detle karşı koyunca Emir Çoban ona içmesi için emir verdi, ancak o yine karşı koyunca Emir Çoban; "Ya bunu içersin, ya da otuz tümen para öde-mekle yükümlü olursun!" dedi. Emir Muhammed Hüseyna: "Olur, otuz tümen para ederim ama, şarabı kesinlikle içmem" diye karşılık verdi. Emir Çoban da bunu bir yazıya geçirip imzasını aldı. Sonra Emir Mu-hammed Hüseyna, Emir Çoban'ın yanından çıkıp bektî adındaki bir emirin yanına gitti. Ondan otuz tümen borç para istedi. O da otuz tüme-ni on tümen kârına, yani kırk tümen borçlandırarak verebileceğini söy-leli. Anlaştılar. Bunun üzerine Emir Bektî, Emir Çoban'a şu haberi ilet-ti: "Emir Muhammed Hüseyna'dan istediğin para bendedir. İstersen haziney-i şerifeye gönderirim istersen askerlere dağıtırsın." Emir Ço-ban da Emir Muhammed Hüseyna'ya haber gönderip yanına gelmesini istedi. Yanına gelince ona şöyle dedi:

— Kırk tümen para ödemeyi kabul ediyorsun da, bir kâse şarabı iç-miyorsun!

— Evet!

Emir Muhammed Hüseyna'nın bu cevabı Emir Çoban'ın hoşuna gitti ve Emir Çoban daha önce onun aleyhine düzenlediği tutanağı yırt-tı. Böylece Emir Muhammed Hüseyna, onun yanında itibar sahibi oldu. Emir Çoban da onu bütün işlerinde yetkili kıldı. Onu kâtiplerinin başı-na tayin etti. Böylece Emir Çoban daha önce elde ettiğinden fazla gelire sahip oldu. Allah Emir Muhammed Hüseyna'ya rahmet etsin.

Bu sene İsfahan'da kargaşa ve fitne meydana geldi. Bu yüzden bin-lerce İsfahanlı öldürüldü. Bu kargaşa aylarca sürdü.

Bu sene Dımaşk'ta aşırı derecede kıtlık meydana geldi. Bir çuval buğday 220 dirheme satılır oldu. Gıda maddeleri azaldı. Cenâb-ı Allah, Mısır'dan kendilerine azık getirecek kimseleri göndermiş olmasaydı kıtlık daha da şiddetlenecek ve kat kat artacaktı ve bu yüzden çok sayı-da insan ölecekti. Bu hal bu sene bir kaç ay devam etti. Hicretin 725. se-nesine kadar sürdü. Nihayet Mısır'dan gıda maddeleri geldi. Fiyatlar ucuzladı. Hamd ve minnet Allah'adır.

HİCRETİN YEDİYÜZYİRMİDÖRDÜNCÜ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

BEDREDDİN B. MEMDUH B. AHMED EL-HANEFÎ

Rum Kalesi'nin kadısı idi. Salih bir insandı. Defalarca hacca gitmişti. Bazan Rum Kalesi'nde iken, bazan da Kudüs'te iken ihrama girerdi. Muharrem ayının başında Hicaz'da vefat etti. Dımaşk'ta gıyabî cenaze namazı kılındı. Şerefüddin b. İzz ile Şerefüddin b. Necih'in de gıyabî cenaze namazları kılındı. Bunlar onbeş gün ara ile hac ibadetini ifa ettikten sonra Hicaz yolunda vefat etmişlerdi. Bunlar daha önce İbn Teymiye'nin arkadaşı İbn Necih'in Hicaz yolunda vefatına gıpta etmişler, kendilerine de bu şekilde bir ölüm nasip olmuştu. Hac gibi salih bir ameli ifa ettikten hemen sonra ölmüşlerdi.

HÜCCETÜ'L- KEBİRE HONDA BİNTİ MEKKİYE

Melik Nasır'ın zevcesi idi. Daha önce Melik Nasır'ın kardeşi Melik Eşrefin zevcesiydi. Sonra Nasır kendisinden yüz çevirdi ve onu kaleden çıkardı. Cenaze merasimi muhteşem olmuştu. Kendi yaptırmış olduğu türbesine defnedildi.

ŞEYH MUHAMMED B. CAFER B. FER'ÜŞ

Kendisine Lebbad denirdi. Müelleh diye de tanınırdı. Camide kırk sene kadar insanlara Kur'an okuttu. Ben de kendisinden kıraat dersi aldım. Küçük çocuklara râ harfini ve râ gibi telaffuzu zor harflerin mahreçlerini öğretirdi. Azıcık dünyalığı vardı. Hiçbir şey biriktirmezdi. Evi, ambarı yoktu. Yiyeceğini çarşıda yerdı ve camide yatarı. Bu sene safer ayının başında yetmiş yaşını aşmış iken vefat etti. Babü'l- Feradis Mezarlığı'na defnedildi. Allah rahmet etsin.

ŞEYH EYYÜB ES-SUUDİ

Yukarıda adı geçen Şeyh Muhammed b. Cafer b. Fer'uş'un vefat ettiği günde, Mısır'da 100 yaşına yaklaşmış iken vefat etti. Cenaze merasimi çok görkemli olmuştu. Şeyhinin Kurafe'deki türbesine defnedildi. Kadilkudat Takiyyüddin es-Subkî, sağlığında ondan hadis rivayet edip yazıya geçirmişti. Şeyh Ebu Bekir er-Rehabî'nin anlattığına göre, Kahire'de şimdiye kadar böylesine muhteşem bir cenaze merasimi görülmemişti.

ŞEYH NUREDDİN EBÜ'L- HASAN

Şeyh İmam Zahid Nureddin Ebü'l-Hasan Ali b. Yakup b. Cibril el-

Bekrî. Mısırlıydı. Şafîî Mezhebine mensuptu. Tasnif eserleri vardı. Şafîî'nin Müsned'ini, Vezire binti Mencâ'dan okudu. Sonra Mısır'a gitti. Şeyhü'l-İslâm İbn Teymiye'ye cephe alanlardandı. Devlet erkânından biri kendisini öldürmek isteyince kaçıp Mısır'da ikamet eden İbn Teymiye'nin yanına gizlendi. Onun gibi zayıf şahsiyetli kişiler, akıllı kimse-leri her zaman kendine güldürmüşlerdir. Sultan onu öldürmek istedi, emirlerden biri sultana gelip onu affettirdi. Sonra devlete karşı geldi. Kahire'den Deyrot denen bir beldeye sürgün edildi. Bu sene rebiyülahir ayının yedisinde pazartesi günü vefat edinceye kadar orada kaldı. Kurafe Mezarlığı'na defnedildi. Cenaze töreni meşhurdu, ama muhteşem değildi. Şeyhi, onun İbn Teymiye'ye karşı çıkışını hoş görmemiş ve ona, "Sen güzel konuşmasını bilmiyorsun" demişti.

ŞEYH MUHAMMED EL-BACRİKÎ

Sapık Bacrikiye fırkası kendisine nisbet edilir. Bu fırka, aziz ve celil olan yaratıcıyı inkâr eder, isimleri kutsal olan Rabbin varlığını kabul etmezdi. Muhammed el-Bacriki'nin babası Cemaleddin b. Abdurrahim b. Ömer el-Musulî ise Şafîî ulemasından salih bir insandı. Dımaşk'ın birkaç medresesinde ders vermişti. Oğlu, fakihler arasında yetişti, ilim tahsil etti. Sonra tarikate intisap etti. Kendisine inanan bir cemaat etrafında toplandı. Malikî kadısı onun kanının akıtılmasına hükmedince doğuya kaçtı. Daha sonra kendisi aleyhinde şehadette bulunan şahitlerle, kendisinin arasında düşmanlık bulunduğunu ispatlayınca, Hanbelî kadısı onun canının bağışlanmasına hükmetti. Bir kaç sene Kabon'da ikamet etti. Nihayet rebiyülahir ayının onaltısında çarşamba gecesi vefat etti. Kasyun Mezarlığı'ndaki Megaretüddemin yakınında ve mağaranın alt tarafında dağ eteğindeki kubbeye defnedildi. Vefat ederken altmış yaşındaydı.

ŞEYH'MİZ KADI EBU ZEKERİYA

Muhiddin Ebu Zekeriya Yahya b. Fadl Cemaleddin İshak b. Halil b. Faris eş-Şeybanî. Şafîî Mezhebine mensuptu. Nevevî'den ders aldı. İbn Makdisî'nin yanına devam etti. Zer'de ve diğer yerlerde hakimlik yaptı. Sonra Dımaşk'ta ikamete başlayarak camide ders verdi. Sarimiye Medresesi'nde ve diğer bir kaç medresede bu senenin rebiyülahir ayı sonunda vefat edinceye kadar ders verdi. Seksen yaşına yaklaşmış iken vefat etti ve Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Allah rahmet etsin. Çok hadis dinledi. Zehebî onun bazı hadislerini tahrir etti. Biz de Dâarakutnî'nin Sünen'ini ve diğer hadis kitaplarını kendisinden dinledik.

BÜYÜK FAKİH, VEZİR, İMAM, ALİM VE HATİP BEDREDDİN

Bedreddin Ebu Abdillah Muhammed b. Osman b. Yusuf b. Muhammed b. Haddad el-Amidî el-Hanbelî. Hadis dinledi. İlim tahsil etti. Hanbelî Mezhebinin el-Muharrer adlı eserini ezberledi. İbn Hamdan'dan bir kaç sene ders aldı. İbn Hamdan onu çok över, zihninin ve zekâsının mükemmel olduğunu söylerdi. Sonra yazı yazmakla iştigal etti. Haleb'de Emir Kara Sungur'un hizmetinde bulundu. Emir Kara Sungur da onu vakıflar nazırlığına ve Haleb'in büyük Camii'nin hatipliğine atadı. Daha sonra Dımaşk'a döndüğünde onu Emevî Camii'nin hatipliğine atandı. Orada kırkiki gün süreyle hatiplik yaptı. Sonra Celaladdin el-Kazvinî bu camiinin hatipliğine yeniden atandı. Sonra Bedreddin, hastahane nazırlığına, muhtesipliğe ve Emevî Camii'nin nazırlığına yeniden atandı. Bir zamanlar Hanbelîlerin kadılığına da tayin edildi. Bu sene cemaziyelahir ayının yedisinde çarşamba gecesi vefat etti ve Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi. Allah rahmet etsin.

EL-KATİBÜ'L -MÜFİD KUTBEDDİN

Kutbeddin Ahmed b. Mufaddal b. Fadellah el-Mısrî. Tengiz'in kâtibi Muhiddin'in kardeşidir. Sahip Alemüddin de babasıdır. Yazı yazmakta ustaydı. Kardeşinden sonra vakıflar idaresinin gelirlerini toplamakla görevlendirildi. Kardeşinden daha yaşlıydı. Kardeşine yazı yazmayı ve diğer sanatları öğretmişti. Bu sene receb ayının ikisinde pazartesi gecesi vefat etti. Taziyet meclisi Sümeysatiye Medresesi'nde kuruldu. Sağlığında Sümeysatiye vakıflarında idareci idi.

EMİRÜ'L-KEBİR MELİKÜ'L-ARAP MUHAMMED B. İSA B. MÜHENNA

Bu sene receb ayının yedisinde cumartesi gecesi Silmiye'de vefat etti. Altmış yaşını geçmişti. Şekli güzel, yaşantısı hoş, ilmiyle amel eden ârif bir insandı. Allah rahmet etsin.

BÜYÜK VEZİR ALİŞAH B. EBU BEKİR ET-TEBRİZİ

Sadeddin es-Savî'nin öldürülmesinden sonra Ebu Said'in veziri oldu. Kıymetli, dindar, hayırlı bir âlimdi. Cenazesi Tebriz'e götürüldü. Ölüm haberi receb ayında Dımaşk'a ulaştı. Allah rahmet etsin.

EMİR SEYFEDDİN BEKTİMUR

Valiler valisi; çeşitli beldelerdeki vakıfların sahibi olan bir zattı. Sulp'teki medreseyi kendisi vakfetmişti. Ebu Ömer Medresesi'nde ve

diğer medreselerde müderrisleri kendisi görevlendirmişti. Bu sene ramazan ayında nâibi olduğu İskenderiye şehrinde vefat etti. Allah rahmet etsin.

ŞEREFÜDDİN EBU ABDİLLAH

Şerefüddin Ebu Abdillah Muhammed b. Şeyh İmam Allame Zeyneddin b. Menca b. Osman b. Esad b. Menca et-Tenuhî. Hanbeli Mezhebine mensuptu. Kadilkudat Alaeddin'in kardeşi idi. Hadis dinledi. Ders ve fetva verdi. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye ile arkadaşlık etti. Dindar, sevgi dolu, âlicenab, hakların çoğunu sahiplerine ödeyen bir kimseydi. Bu sene şevval ayının dördünde pazartesi gecesi vefat etti. Hicretin 675. senesinde doğmuştu. Salahiye'deki aile mezarlığına defnedildi.

ŞEYH HASAN EL-KÜRDÎ EL-MÜLEH

Pisliklere ve necasetlere karışır, yalın ayak dolaşırdı. Bazan gayb ilmine benzer saçma şeyler söylerdi. Kör ve sapık kimselerden olan avam tabakası, onun ermiş bir kişi olduğuna inanırdı. Bu sene şevval ayında vefat etti.

SULTAN VEKİLİ KERİMÜDDİN

Kerimüddin Abdülkerim b. Alem Hibetullah el-Müselmanî. Türklerin devletinde sultanın yanında başkalarına nasip olmayacak derecede yüksek makamlara gelmiş ve büyük servet sahibi olmuştu. Dımaşk'ta iki cami vakfetti. Bunlardan biri Kubeybat Camii idi. Bu caminin karşısındaki büyük havuz için 50.000 dinar ödeyerek, bir ırmağın suyunu satın almıştı. İnsanlar bu sudan çok yararlanmışlardı. İkinci cami ise Kabon'daki camidir. Çok miktarda sadaka dağıtmıştı. Allah hayırlarını kabul buyursun ve kendisini affetsin. Ahir ömründe tutuklanmış, sonra malına el konularak önce Şobek'e, sonra Kudüs'e, oradan da Said'e sürgün edilmiştir. Rivâyet edildiğine göre Asvan şehrinde kendini sarığıyla boğmuştur. Ölüm tarihi, şevval ayının yirmiüçüncü günüydü. Şekli güzel, boyu posu yerinde bir adamdı. Allah kendisini affetsin.

ŞEYH İMAM ALİM ALAEDDİN ALİ

Alaeddin Ali b. İbrahim b. Davud b. Süleyman b. Attar. Nuriye Darü'l-Hadisi'nin şeyhi, Emevî Camii'ndeki Gasiye Medresesi'nin müderrisi idi. Hicretin 654. senesinde, ramazan bayramında doğdu. Hadis dinledi. Şeyh Muhiddin en-Nevevî'den ilim tahsil etti. Onun yanına gidip gelmeye devam etti. Öyle ki, kendisine, "Nevevî'nin özeti" anlamına gelen Muhtasar-ı Nevevî denildi. Faydalı eserleri, tasnifleri, derlemele-

ri ve rivâyetleri vardır. Hadis de tahrir etmiştir. Hicretin 694. senesine kadar otuz yıl süreyle Nuriye Medresesi'nin şeyhliği görevini yürüttü. Bu sene zilhicce ayı başında pazartesi günü vefat etti. Kendisinden sonra Nuriye Darü'l-Hadisi'ne şeyh olarak Alemüddin el-Berzâlî, Gosiye Medresesi'ne de Şihabüddin İbn Hirzullah atandı. Cenaze namazı Emevî Camii'nde kılındı ve Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Allah rahmet etsin. Doğrusunu noksanlıklardan münezzeh olan Yüce Allah daha iyi bilir.

HİCRETİN YEDİYÜZYİRMİBEŞİNCİ SENESİ

Bu sene başında İslâm ülkesinin yöneticileri, önceki senede adları anılan kimselerdi. Yılbaşı çarşamba günü başlamıştı. Safer ayının beşinde Hac dönüşü ve Kudüs-ü Şerifi ziyaretinin akabinde Şeyh Şemseddin Mahmud el-İsfahânî Dimaşk'a geldi. Faziletli bir insan olup çeşitli tasnif eserleri vardı. Muhtasar-ı İbn Hacıb'i, Allame Tusî'nin Tecridi'ni, Hacıbiye'yi ve diğer kitapları şerhetmişti. Mısır'a döndükten sonra da bir tefsir hazırlamıştı. Dimaşk'a geldiğinde ikram gördü. Talebeler yanına gelip kendisinden ders aldılar. Kadı Celaleddin el-Kazvî'nin nezdinde itibar sahibiydi. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye vefat edince bütün görevleri bırakıp Mısır'a göçtü ve tefsirini hazırladı. Rebiyülevvel ayında sultan, 5.000 kadar atlıyı Yemen'e, kendisine karşı isyan eden amcasının üzerine gönderdi. Bu süvari birliğine çok sayıda hacı katıldı. Katılanlar arasında Şeyh Fahreddin en-Nüveyrî de vardı.

Bu sene Şihabüddin b. Mirrî el-Baalbekkî, İbn Teymiye'nin yolunu tuttuğu için Mısır'da insanlarla konuşmaktan men edildi. Malikî kadısı, İstiğase (ermiş kimselerden medet umma) sebebiyle onu tazir etti. Adı geçen kişi sultanın huzuruna götürüldü. Ümeradan bazıları onu övdüler. Sonra aile efradıyla birlikte Şam'a göçtü ve Bilad-i Halil'e yerleşti. Daha sonra şark beldelerine gitti. Sincar ve Mardin'de ve buranın kazaralarında kalarak vefat edinceye kadar insalara vaaz verdi. Onlarla konuştu. Allah kendisine rahmet etsin.

Rebiyülâhir ayında, Şam nâibi Mısır'dan döndü. Sultan ve ümera kendisine ikramda bulundu.

Cemaziyelevvel ayında Mısır'da daha önce misli görülmemiş ve duyulmamış derecede bir yağmur yağdı. Öyle ki yağmurun yağması nedeniyle Nil'in suları hayli yükseldi ve bu durum günlerce devam etti. Yine bu sene Bağdat'ta Dicle nehrinin suları nehir yatağının dışına taşı insanları altı gün müddetle şehirde mahsur kaldı. Şehrin kapılarını açmadılar. Şehir adeta denizin ortasındaki bir gemiyi andırıyordu, bir çok insan boğuldu. İnsanların, miktarını ancak Allah'ın bildiği kadar malı telef oldu. Belde ahali birbirleriyle vedalaştı. Mushafları başlarının

üzerinde taşıdılar. Kadılar ve âyan da böyle yaptı. Çok acaip bir zamandı. Sonra Cenâb-ı Allah kendilerine lütufta bulundu. Sular çekilip azaldı. İnsanlar eski durumlarına döndüler. Bazılarının anlattığına göre Bağdat'ın batı yakasında 6.600 ev sular altında kaldı ve telef olan şeyler on sene kadar temin edilemedi.

Cemaziyelahir ayının başlarında sultan, yaptırdığı Seryafus Hankâhı'nı hizmete açtı. Buraya bir kanal bağlatmış, yanında da bir mahalle inşa ettirmişti. Sultan, kadılar, âyan tabakasına mensup kimseler, emirler ve halk burada hazır bulundular. Bu hankâhın şeyhliğine Mecdüddin Aksarayî atandı. Sultan, burada büyük bir ziyafet verdi. Kadilkudat İbn Cemâa'nın oğlu İzzeddin, yirmi kadar hadis okudu. Sultanın nâibi Ergun, devlet erkânı, Şeyhüş-Şüyûh el-Konevî ve başkaları da hazır bulundu. Hadisleri okuyan İzzeddin'e hil'at giydirildi. Onu çok övdüler. Saygı ve ikram görerek yerine oturtuldu. Ayrıca İzzeddin'in babası İbn Cemâa'ya, Malikî kadısına, şeyhüş-şüyûha, Mecdüddin Aksaraî'ye ve başkalarına da hil'at giydirildi.

Receb ayının ondördünde çarşamba günü Mansuriye Kubbesi'nde Şeyh Zeyneddin b. Kettanî ed-Dımaşkî, Kerek naibi ile Ergun'un önerisi üzerine hadis dersi verdi. Dersinde insanlar hazır bulundular. Şeyh Zeyneddin güçlü bir fakihti, ancak hadis ilminde ise fazla bilgili değildi. Çünkü onun branşı bu değildi.

Receb ayının sonlarında Şeyh Zeyneddin b. Abdullah b. Merhal, daha önce İbn Zemlekânî'nin elinde bulunan Şamiyetü'l-Berraniye Medresesi'nin müderrisliğine atandığı için Mısır'dan Dımaşk'a geldi. Şeyh Zeyneddin, Şamiyetü'l-Berraniye Medresesi'nde şaban ayının beşinde ders verdi. Dersinde Şafî kadısı ile bir cemaat de hazır bulundu.

Receb ayının bitiminde Kadı İzzeddin b. Bedreddin b. Cemâa, oğluyla birlikte Mısır'dan Dımaşk'a geldi. Beraberinde Şeyh Cemaleddin ed-Dimyatî ve bir grup talebe de vardı. Hadis okumak ve öğretmek amacıyla geldiği için bizzat kendisi insanlara hadis okudu, insanlar da ondan istifade ettiler, onunla ilgilendiler. Biz de başkalarıyla birlikte kendisinden çok hadis dinledik. Allah okudukları ve dinledikleri güzel şeylerden bütün insanları istifade ettirsin.

Şevval ayının onikisinde çarşamba günü Şeyh Şemseddin el-İsbahanî, İbn Zemlekânî'nin Haleb'e gitmesinden sonra Revahiye Medresesi'nde ders verdi. Dersinde kadılar ve âyan tabakasına mensup kimseler de hazır bulundular. Dinleyiciler arasında Şeyhü'l-İslâm İbn Teymiye de vardı. O gün Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye de dinleyicileri şaşırtacak derecede muazzam bir konuşma yaptı.

Ramazân bayramının tespiti o gün ancak öğleye yakın bir zamanda belirlendi. Bayram tespit edilince davullarla ilân edildi. Bayram namazı ancak ertesi gün Emevî Camii'nde kılınıp, hutbe irad edilebildi.

İnsanlar müezzinlere öfkelenedikleri için namaza gitmemişler, bu yüzden de bazıları zindana atılmıştı.

Dımaşk'ın hac kafilesi, Emir Selahaddin b. Aybek et-Tavil komutasında şevval ayının onunda yola koyuldu. Kafilede Selahaddin b. Evhad ve Megürsî gibi kimseler de bulunuyordu. Kafilenin kadısı ise Şihabüddin ez-Zahîr idi.

Şevval ayının onyedisinde Hüsameddin el-Kazvinî, Nasırî hankâhında ders verdi. Bu zat daha önce Trablus kadısı iken Cemaleddin b. Şerişî ile becayış yapmış ve Mesruriye Medresesinin müderrisliğine atanmıştı. Ama merkezden Azraviye ve Zahiriye medreselerinin müderrisliğine atandığına dair ferman geldi. Bunun üzerine Kadilkudat Cemaleddin ile nâibleri İbn Cümle ve Fahr el-Mısrî, onun karşısına çıktılar. Kendisi ve Kemaleddin b. Şirazî için bir meclis kuruldu. Kemaleddin'in yanında, Şamiyetü'l-Berraniye Medresesi'nin müderrisliğine atandığına dair ferman vardı. Meclis bir karar alamadan dağıldı. Çünkü ikisi de bu mecliste mezkur görevleri hak ettiklerini ortaya koyamadılar. Azraviye ve Şâmiye medreseleri daha önce anlattığımız gibi İbn Merhal'e verildi. Kazvinî, Mesruriye medresesinde kaldı. Nasırî hankâhında bulunan İbn Şerişî ile becayış yaptı ve o gün orada ders verdi. Dersinde Kadı Celaleddin de hazır bulundu. Kendisinden sonra İbn Şerişî de Mesruriye Medresesi'nde ders verdi. Onun dersinde de insanlar hazır bulundular.

Bu ayda Yemen'e sevk edilmiş olan süvari birliği geri döndü. Ancak bu birlikten bir çok köle ile asker kayboldu. Komutanları Rükneddin Baybars askerlere yaptığı kötü muameleden ötürü hapse atıldı.

HİCRETİN YEDİYÜZYİRMİBEŞİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

ŞEYH İBRAHİM SABBAH

İbrahim b. Münir. Baalbekliydi. Salihliği ile tanınan ve Emevî Camii'nin doğu minaresinin alt tarafında ikamet eden bir kimseydi. Muharrem ayının başında çarşamba günü vefat etti ve Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi. Cenazesi kalabalık bir insan topluluğu tarafından el üstünde taşındı. Bu zat sağlığında Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin meclislerine devam ederdi.

İBRAHİM EL-MULEH

Külhanlarda ikamet ettiği için külhancı anlamına gelen "kamini" kelimesi kendisine lakab olmuştu. Dımaşk'ın doğu kapısı haricindeki külhanlarda yatıp kalkar, pislik içinde yaşardı. Bazan avam tabakasın-

dan bazılarına mükâşefelerini gösterirdi. Namaz kılmazdı. Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye, tevbe etmesini istemiş, namaz kılmadığı ve pisliklere bulaştığı için kendisini dövdürmüştü. Müridleri olan kadınları ve erkekleri etrafında toplardı. Bu ayda hasta ve ihtiyar halde öldü.

ŞEYH AFİFÜDDİN

Afifüddin Muhammed b. Ömer b. Osman b. Ömer es-Saklî ed-Dımaşkî. Mescidü'r-Res'in imamı idi. İbn Salah'tan Beyhakî'nin Süne-ni'nin bir kısmını en son rivayet eden kişidir. Kendisinden bu eserin bir kısmını biz de dinledik. Bu sene safer ayında vefat etti.

ŞEYH ABDULLAH B. MUSA B. AHMED EL-CEZERÎ

Şeyh, salih, âbid ve zahid bir kimseydi. Dımaşk Camii'nin Ebu Bekir Mihrabı'nın yanında ikamet ederdi. Büyük, hayırlı, kutlu, sükûnetli, vakarlı, salih insanlardandı. Kitapları çok mütalâa ederdi. Sağlam bir aklı ve mazbut bir zekâsı vardı. Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin meclislerine devam edenlerdendi. İbn Teymiye'nin büyük fakihlerin anlamakta aciz kaldığı bazı sözlerini hem anlar, hem de naklederdi. Bu sene safer ayının yirmialtısında pazartesi günü vefat etti. Cenaze namazı Emevî Camii'nde kılındı, Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi. Cenazesi büyük bir kalabalık tarafından teşyî edildi, övgüye layık bir halde defnedildi.

ŞEYH TAKİYÜDDİN İBN SAİĞ

Şeyh, salih, uzun ömür yaşayan büyük bir insandı. Kurrâ olup Mısırlıydı. Şafî Mezhebine mensuptu. Hayatta kalan son kıraat âlimlerindendi. Künyesi Ebu Abdillâh olup şeceresi şöyledir. Muhammed b. Ahmed b. Abdulhalik b. Ali b. Salim b. Mekkî. Bu sene safer ayında seksendokuz yaşında vefat etti. Kurafe Mezarlığı'na defnedildi. Cenazesi büyük bir kalabalık tarafından teşyî edildi. Birden fazla insan kendisinden kıraat ilmi tahsil etti. Ömrü uzun, ameli güzel olan kimselerdendi.

ŞEYH, İMAM SADREDDİN EBU ZEKERİYÂ

Ebu Zekeriya Yahya b. Ali b. Temmam b. Musa el-Ensarî es-Sübki. Şafî Mezhebine mensuptu. Hadis dinledi. Usulde ve fıkıhta ileri derecelere ulaştı. Seyfiye Medresesi'nde ders verirdi. Vefatından sonra bu medresede kardeşinin oğlu Takiyyüddin es-Sübki ders verdi. Bu zat daha sonraları Şam Kadılığına atanmıştır.

SADRÜ'L-KEBİR ŞEYH ŞİHAB MAHMUD

Şihab Mahmud Sadrü'l-Kebîr; şeyh, imam, âlim, allame idi. İnşa sanatının ustasıydı. Öyle ki Kadı Fadıl'dan sonra inşa sanatında kendisi gibi usta bir kimseye rastlanmamıştır. Kadı Fadıl'da bulunmayan bazı özelliklere de sahipti. Örneğin, nazımları, uzun, güzel ve belîğ kasideleri vardı. Asıl adı Şihabüddin Ebü's-Sena Mahmud b. Selman b. Fehd el-Halebî'dir. Aslen Halebidir, sonraları Dimaşk'a yerleşmiştir. Hicretin 644. senesinde Haleb'te doğdu. Hadis dinledi. Lügat, edebiyat ve şiirle ilgilendi. Çok faziletlerle sahipti. İnşanın nazım ve nesrine dair bilgiler edindi. Bu alanda yükseldi. Bu ilme dair kitapları, güzel ve yüksek dereceli tasnifatı vardı. Elli sene kadar İnşa Divanı'nda çalıştı. Bu sene şaban ayının yirmiikisinde cumartesi gecesi vefat edinceye kadar sekiz sene Dimaşk'ta sır katipliği yaptı. Babü'n-Hatıfaniyyin'e yakın bir yerde olan evinde seksen yaşında vefat etti. Ev sahibi Kadı Fadıl idi. Cenaaze namazı Emevî Camii'nde kılındı. Yağmuriye Medresesi' yakınında yaptırmış olduğu türbesine defnedildi. Allah rahmet etsin.

ŞEYHİMİZ AFİFÜDDİN EL-AMİDÎ

Afîfüddin İshak b. Yahya b. İshak b. İbrahim b. İsmail. Amidli idi. Sonraları Dimaşk'a yerleşmiştir. Hanefî Mezhebine mensuptu. Zahirîye Dârü'l-Hadis'inin şeyhiydi. Hicretin 640. senesinde doğdu. Birçok cemaatten hadis dinledi. Kendilerinden hadis dinlediği şeyhleri arasında Yusuf b. Halil ile Mecdüddin b. Teymiye de vardı. Afîfüddin; görünümü hoş, dinlenmesi kolay, rivayeti seven güzel bir hadis şeyhiydi. Faziletlerle sahipti. Bu sene ramazan ayının yirmiikisinde pazartesi gecesi vefat etti. Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Emevî Camii'nin nazırı ve Ordu komutanı Fahreddin'in babasıdır. Kendisinden bir gün önce de Sadr Muîneddin Yusuf b. Zuğayb er-Rahabî vefat etti. Bu zat güvenilir, büyük tüccarlardandı.

BEDİR EL-AVVAM

Muhammed b. Ali Baba el-Halebî. Yüzükçülükte tek ustaydı. Ahlakı hoştu. Yemen Denizinde bir grup tüccar kendisinden çok istifade etti. Onlarla beraber iken gemi battı. Denizdeki bir kayaya sığındılar. Onuç kişiydiler. Sonra kendisi denizin dibine daldı. İflas etmiş ve ökümlü yüz yüze gelmiş iken denizin dibinden onlar için çok kıymetli inciler ve mercanlar çıkardı. Dindar ve muhafazakâr bir kimseydi. Kur'an okurdu. Onuç kez hac etti. Seksensekiz sene yaşadı. Bu sene ramazan ayında vefat etti. Allah rahmet etsin. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye'yi çok dinledi.

ŞİHAB AHMED B. OSMAN EL-EMSATÎ

Ezcal, Müveşşehat, Mevaliya, Dübeyt ve Belahlık türü şiirlerde usta bir edipti. Bu sene ramazan ayında altmışaltı yaşında vefat etti.

KADI SADREDDİN SÜLEYMAN B. HİLAL

Kadı, imam, âlim, zahid Sadreddin Süleyman b. Hilal b. Şebel b. Felah b. Hasip el-Caferî. Şafîî Mezhebine mensuptu. Dariya hatibi olarak tanınırdı. Hicretin 642. senesinde Sevad'a bağlı Sera köyünde doğdu. Babasıyla birlikte Dımaşk'a geldi. Salahiye Medresesi'nde Şeyh Nasır b. Ubeyd'den Kur'an dersleri aldı. Hadis dinledi. Şeyh Muhiddin en-Nevevî ile Şeyh Taceddin el-Fezarî'den de fıkıh dersleri aldı. Dariya hatipliği ve Nasiriye Medresesi'nde kalfalık yaptı. Bir süre İbn Sasarî'ye niyabeten kadılık yaptı. Zahid bir kimseydi. Hamama gitmez, keten elbiseler giymez, lüks şeylerden yararlanmazdı. Mütevazi bir kimseydi. Hicretin 719. senesinde halkla birlikte yağmur duasına çıktı. Önceki kışımelerde da anlattığımız gibi o gün yağmur yağdı. Nesebinin Cafer-i Tayyar'a ulaştığını söylerdi. Kendisiyle onun arasında on kuşak vardı. Sonra hâkim naibliğini bırakarak Akibiye hatipliğine atandı. Nihayet zilkade ayının sekizinde perşembe gecesi vefat etti ve Babû's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi. Cenazesi muazzam bir kalabalık tarafından teşyî edildi. Allah rahmet etsin. Vefatından sonra hatipliğe oğlu Şihabüddin atandı.

MÜEZZİN AHMED B. SABİH

Reis bir kimseydi. Dımaşk Camii'nde Burhan Bedreddin ile birlikte müezzinlik yapardı. Künyesi Ebu Abdillah olup şeceresi şöyledir: Ahmed b. Sabih b. Abdullah et-Tıflisî. Tıflislilerin azadlısı olup kurrâ idi. Kendi zamanında insanların en güzel seslisi, en tatlı nağmelisi idi. Takriben hicretin 652. senesinde doğdu. Hicretin 657. senesinden itibaren hadis dinlemeye başladı. İbn Abdüddaim ile diğer hadis şeyhlerinden ders aldı. Hadis rivayet etti. Güzel bir insandı. Babası Şame, binti Kamilüddin et-Tıflisî adındaki bir kadının azadlısı idi. Bu kadın, Fahreddin el-Kerhî'nin de zevcesi idi. Emevî Camii'nin temizlikçiliğini ve kayyımliğini yaptı. Orada Kur'an okudu. Saltanat nâibi'nin yanında müezzinlik yaptı. Bu sene zilhicce ayında Tevavis'te vefat etti. Cenaze namazı Akabiye Camii'nde kılındı. Dımaşk'ın Babû'l-Feradis Mezarlığı'na defnedildi.

HATTAB HANININ BÂNİSİ HATTAB

Bu han, Kesve ile Gabağib mıntıkası arasında bir yerdedir. Hat-

tab'ın şeceresi ise şöyledir: Büyük Emir İzzeddin Hattab b. Mahmud b. Retkaş el-İrakî. Çok büyük servete sahip, ünlü ve büyük bir âlimdi. Malı mülkü çoktu. Hakk-ı Simak mıntıkasında bir hamamı vardı. Vefatından sonra Ketf-i Mısırî mıntıkasında ve Gabağib bitişiğindeki Burcüssifir yanında bulunan bu hamam onarıldı. Sağlığında çok miktarda misafiri gelirdi. Bu misafirlerin hediyeleriyle zengin olmuştu. Bu sene rebiyülahir ayının onyedisinde geceleyin vefat etti. Kasyun Mezarlığı'ndaki türbesine defnedildi. Allah rahmet etsin.

RÜKNEDDİN HATTAP B. SAHİP KEMALEDDİN

Rükneddin Hattap b. Sahip Kemaleddin Ahmed b. Uhtî b. Hattap er-Rumî. Sivaslıydı. Kendi memleketi olan Sivas'ta bir hankâhı vardı. Bu hankâha gelir getiren çok miktarda vakıf bağlamıştı. İyilik ve sadakaları çoktu. Hicaz'a giderken zilkade ayında Kerek mıntıkasında vefat etti. Cafer ile arkadaşlarının Müte'deki mezarlarının yakınına defnedildi. Allah rahmet etsin.

BEDREDDİN EBU ABDİLLAH

Bedreddin Ebu Abdillâh Muhammed b. Kemaleddin Ahmed b. Ebi'l-Feth b. Ebi'l-Vahş Esed b. Sülame b. Süleyman b. Fityan eş-Şeybanî. İbn Attar adıyla tanınmıştır. Hicretin 670. senesinde doğdu. Çok miktarda hadis dinledi. Kendine özgü bir sitede yazı yazardı. Tenbih adlı eseri okudu. Şiir nazmetti. Sicil kâtipliği yaptı. Sonra Ordu nâzırlığına ve eşrafın işleriyle ilgili idarenin nâzırlığına atandı. Eferem'in zamanında itibar sahibiydi. Sonra itibardan düştü. Bolluk içinde, lüks bir hayat yaşardı. Büyük servete ve otoriteye sahipti. Bu sene zilkade ayının yirmisinden sonra vefat etti. Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Allah rahmet etsin.

KADI MUHİDDİN

Muhiddin Ebu Muhammed b. Hasan b. Muhammed b. Ammar b. Fütûh el-Harisî. Hicretin 645. senesinde doğdu. Hadis dinledi, ilim tahsil etti. Güzel huylu, alçak gönüllü bir kimseydi. Uzun süre Zebedan kadılığı yaptı. Sonra Kerek kadılığına atandı. Bu sene zilhicce ayının yirmisinde Kerek'te vefat etti. Zahirîye Medresesi'nin müderrisi Şeyh Kemaleddin b. Kadiz Zebedanî'nin babası idi. Allah rahmet etsin.

HİCRETİN YEDİYÜZYİRMİALTINCI SENESİ

Bu sene başında İslam ülkesinin yöneticileri, önceki senede adları anılan kimselerdi. Yalnız Dımaşk'ın sır katibi Şihabüddin Mahmud vefat etmiş, yerine oğlu Sadr Şemseddin atanmıştı.

Bu sene kadınlara mahsus hazır elbise satan dükkanlar, Emevî Camii'nin bitişiğindeki çarşıdan Sûk-u Âli'ye nakledildi.

Muharrem ayının sekizinde çarşamba günü Zahirîye Darü'l-Hadis'inin Şeyhliğine Afif İshak'ın vefatından sonra Şeyh Şihabüddin b. Cehbel atandı. Bu zat Kudüs-ü Şerif'teki Selahiye Medresesi'nin müderrisliğini bırakıp Dimaşk'a gelmeyi tercih etmişti. Dersinde kadılar ile ayan tabakasına mensup kimseler de hazır bulundular.

Bu sene başında Emir Seyfeddin Çoban'ın, Darü'l-Calik yakınındaki evinin bitişiğinde yaptırdığı hamamın açılışı yapıldı. Bu hamamın iki kapısı vardı. Biri vezir mescidi tarafına açılıyordu. İnsanlar bu hamamdan istifade ettiler.

Safer ayının ikisinde pazartesi günü Sahip Gariyel divan nazırı olarak posta vasıtasıyla Mısır'dan Dimaşk'a geldi. Bu görevde bulunan Kerimü's-Sağır ise görevden ayrıldı. İnsanlar bu duruma çok sevindiler.

Rebiyülevvel ayının yirmibirinde salı günü sabahleyin kâfirliği, İslâmî hükümleri küçümseyişi, Allah'ın âyetlerini alaya alışı ve Necm b. Hallikan, Şems Muhammed el-Bacrikî, İbn Mimar el-Bağdadî gibi zındıklarla arkadaş oluşu nedeniyle Nasır b. Şerif Ebü'l-Fadl b. İsmail b. Heysî'nin boynu vuruldu. Adı geçen şahsın arkadaşlarında da dini çözüntü ve zındıklık hâkimdi. Bütün bunları halk da biliyordu.

Şeyh Alemüddin el-Berzâlî dedi ki: "Yukarıda adı geçen ve kâfirliği, İslâm dinini oyuncak edişi, Peygamberi ve Kur'an'ı alaya alışı nedeniyle boynu vurulan kişinin bu tür hareketleri hatalı ve tehlikeli bulundu. Öldürülmesi esnasında âlimler, memleket büyükleri ve devlet erkânının önde gelenleri de hazır bulundular. Sözü edilen kişi, önceleri et-Tenbih adlı eseri ezberlemişti. Güzel sesle Kur'an okuyup hatimler indirirdi. Anlayışlı, uyanık bir kimseydi. Medreselerde ve türbelerde makamı vardı. Sonra bütün bunlardan sıyrılıp uzaklaştı. Öldürülmesi İslâmiyet için bir izzet, zındıklarla bid'atçılar içinse zillet oldu."

Onun öldürülmesi esnasında o gün orada şeyhimiz Ebü'l-Abbâs İbn Teymiye ile beraber ben de hazır bulundum. İbn Teymiye gelmiş, yaptıklarından ötürü onu kınamış, sonra da boynu vurulmuştu.

Rebiyülevvel ayında, köpeklerin Dimaşk şehrinin dışına çıkarılmasına karar verildi. Bunlar Babü's-Sağır tarafındaki Babüşşarkî cihe-tine götürülerek hendeğe atıldılar. Erkekleri bir tarafa, dişileri öbür tarafa konuldu. Oralardaki dükkân sahiplerine de onlara mukayyet olmaları emredildi ve bu husus günlerce sıkı bir şekilde kontrol edildi.

Rebiyülevvel ayında Baderaiye Medresesi'nin muidi (kalfa veya asistanı) Şeyh Alaeddin el-Makdisî, Kudüs-ü Şerif'teki Salahiye Medresesi'nin şeyhliğine atandı ve bu göreve başlamak üzere Kudüs'e hareket etti.

Cemaziyelahir ayında Kurtay, Trablus valiliğinden azledildi. Bu

göreve Taynal atandı.

Berzalî dedi ki: “Şaban ayının onaltısında cumartesi günü ikinci vakti Şeyh, İmam, Alim, Allame Takiyyüddin b. Teymiye Dımaşk Kale-si’nde tutuklandı. Vakıflar idaresinin başkanı ile Dımaşk’taki hacipler-den İbn Hatirî Saltanat naibi Tengiz’in emriyle İbn Teymiye’nin yanına geldiler ve ona bu hususta sultanın fermanı olduğunu söylediler. Beraberlerinde İbn Teymiye’yi bindirmek için bir de merkep getirmişlerdi. İbn Teymiye bu duruma sevindi. Neşelendiğini göstererek, “Zaten ben de bunu bekliyordum” dedi. Bu işte büyük bir maslahat ve çok hayırlar vardı. Hepsi bineklerine binerek birlikte kale kapısına gittiler. Orada İbn Teymiye için bir salon boşaltıldı ve su bağlandı. O salonda ikameti emredildi. Beraberinde kendisine hizmet etmek üzere kardeşi Zeyned-din de sultanın izniyle orada ikamete başladı. Hazineden kendilerine yetecek miktarda nafaka bağlandı”.

Şaban ayının onunda cumartesi günü Dımaşk Camii’nde, İbn Teymiye’nin tutuklanıp fetva vermekten menedilmesine dair sultanın fermanı okundu. Bu olayın sebebi İbn Teymiye’nin; Peygamberlerin ve salihlerin mezarlarını ziyaret amacıyla uzak beldelerden yola çıkmanın caiz olmadığına dair verdiği yazılı bir fetvası idi. Bu fetvayı ben de görmüştüm.

Şaban ayının ortasında çarşamba günü Şafîilerin Kadilkudatı, Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye’nin arkadaşlarından bir kısmının hapsedilmesini emretti. Bunu da saltanat naibinin kararı ve izniyle yapmıştı ki güya onlar hakkında böyle bir karar vermeyi şeriat emretmişti. Onlardan bir kısmı ise bineklere ters bindirilerek şehirde dolaştırılıp teşhir edilmek suretiyle tazir edildiler. Sonra da salıverildiler. Yalnız Şemseddin Muhammed b. Kayyim el-Cevziye kalede hapsedildi. Böylece mesele de kapandı.

Ramazan ayı başında bir pınarın suyunun Mekke’ye ulaştırıldığına dair haber Dımaşk’a ulaştı. Allah, Mekke’yi şereflendirsin. O sudan insanlar çok istifade ettiler. O suyun kaynağı olan pınar, eskiden beri Ayn-ı Bazan (Bazan pınarı) diye bilinirdi. Emir Çoban, bu suyu uzak diyarlardan Mekke’nin içine kadar getirtmiş, hatta Sâfâ Tepesi’nin yanına ve İbrahim kapısına kadar ulaştırmıştı. Zengini, yoksulu, zayıfı, güçlüsü, ayak takımı ve şerefli, herkes bu sudan istifade etmişti. Mekkeliler bu sayede büyük bir kolaylığa kavuştular. Hamd ve minnet Allah’adır. Bu sene başından başlayarak çalışmalarını cemaziyelevvel ayının yirmisi ile otuzu arasında tamamladılar. Ne tesadüftür ki bu sene Mekke’deki kuyuların bir kısmı kurumuş, bir kısmının suyu azalmış, Zemzem Kuyusunda ise su dibe inmişti. Cenâb-ı Allah bu kanalın Mekke’ye ulaştırılmasını lutfedip nasip etmeseydi, halk Mekke’yi terkedip uzak diyarlara göçecek veya orada ikamet edenlerin çoğu helâk olacaktı.

Hac mevsiminde hacılar da bu sayede anlatılamayacak derecede büyük bir rahatlığa ve kolaylığa kavuştular. Nitekim haccettiğimiz hicrî 731. senede biz de bu durumu müşahade ettik.

Sultan, Mekke'deki naibine bir mektup göndererek Zeydîleri Mescid-i Haram'dan çıkarmayı, onların imamsız kalmalarını ve toplantı yapmamalarını emretti. Bu emir yerine getirildi.

Bu sene şaban ayının dördünde salı günü Şihabüddin Ahmed b. Cehbel Şâmiyeti'l-Cevvaniye Medresesi'nde ders verdi. Dersinde Kadı Kazvinî eş-Şafî ile bir cemaat hazır bulundular. Daha önce bu görevde yeni vefat eden Mescid-i İbn Hişam İmamı Şeyh Eminüddin Salim b. Ebiddar bulunuyordu. Bundan birkaç gün sonra Şihabüddin'in Şafî kadılığına atandığına dair ferman geldi ve ramazanın yirmisinde yeni görevine başladı.

Şevval ayının onunda Şamlıların hac kafilesi Emir Seyfeddin Çoban idaresinde yola koyuldu. Bu sene Hanbelîlerin Kadilkudatı Şemseddin b. Müslim ile Bedreddin b. Kadilkudat Celaleddin el-Kazvinî de hacca gitmişlerdi. Emir'in beraberinde hediye ve armağanlar da vardı. Mısır naibi Seyfeddin de bu sene oğulları ve sultanın kızı olan zevcesiyle birlikte hacca gitmişti. Fahreddin b. Şeyhü's-Sülamîye, Sadreddin el-Malikî, Fahreddin el-Baalbekkî ve diğer meşhur bazı şahsiyetler de bu sene hacca gitmişlerdi.

Bu sene zilkade ayının onunda çarşamba günü Şeyhü'l-İslam İbn Teymiye'nin yerine Burhaneddin Ahmed b. Hilal ez-Zerî el-Hanbelî, Hanbeliye Medresesi'nde ders verdi. Dersinde Şafî kadısı ve bir grup fukaha da hazır bulundu. Bu durum İbn Teymiye'nin bir çok arkadaşının ağrına gitti. Hacı İbn Hatirî bundan bir gün önce İbn Teymiye'nin yanına gidip görüşmüş ve saltanat naibinin emriyle kendisine bazı şeyler sormuştu. Perşembe günü Kadı Cemaleddin b. Cümle ile Evkaf idaresinin başkanı Nasirüddin de İbn Teymiye'nin yanına gitmişler ve ona kabir ziyaretine dair söyledikleri sözlerin ne anlama geldiğini sormuşlardı. O da bu sözlerle neyi kastedtiğini bir kağıda yazarak onlara vermişti. Dımaşk Şafiîlerinin kadısı da onun yazısının altına şu ifadeyi ilâve etmişti:

"Ben bu soruya verilen cevabı, İbn Teymiye'nin yazısı ile karşılaştırdım, o, Peygamber (s.a.v)'in ve diğer peygamberlerin mezarlarının ziyaret edilmesinin masiyet olduğunu ve bu hususta kesin icma' bulunduğunu söylemiştir.

Bu düpedüz İbn Teymiye'ye yapılan bir iftira idi. Onun bu meselede verdiği cevapta, peygamberlerin ve salih insanların mezarlarının ziyaretinin yasak olduğuna dair bir ifade yoktu. Onun yasak olduğunu söylediği husus; mezarları ziyaret amacıyla çok uzak bir yerden binekle sefere çıkmaktı. Uzak bir yerdeki mezarı ziyaret etmek amacıyla binek

hazırlayıp yola koyulmak başka bir şeydir, kişinin yakınında bulunan bir mezarı ziyaret etmek ise başka birşeydir. Şeyhü'l-İslâm İbn Teymiye, uzak diyarlarda olmayan ve oraya gitmek için bineğe binmeyi gerektirmeyen, yakındaki mezarların ziyaretini menetmemiş, aksine bunun müstehap ve mendup olduğunu söylemiştir. Onun kitapları ve menasiki bunu ispatlamaktadır. Fetvasında kişinin yakınındaki mezarları ziyaretine engel mahiyette bir tek kelime dahi sarfetmemiş ve bunun masiyet olduğunu söylememiştir. Hatta bunun yasak olduğuna dair bir icma' bulunduğunu da nakletmemiştir. Çünkü o, Rasûlullah (s.a.v)'ın şu hadisinden habersiz biri değildi: "Mezarları ziyaret edin. Çünkü bu mezarların ziyareti size ahireti hatırlatır." Doğrusu, noksanlıklardan münezze olan yüce Allah'a hiçbir şey gizli kalmaz. Gizlideki hiçbir şey de O'nun bilgisi dışında değildir.

"Haksızlık eden kimseler nasıl bir yıkılışla yıkılacaklarını anlayacaklardır." (eş-Suarâ, 227).

Bu sene zilkade ayının dördünde pazar günü Şamiyetü'l-Cevvaniye karşısındaki Humusiye Medresesi'nin açılışı yapıldı. Burada Hakkari Kadısı Muhiddin Trablusî ders verdi. Bu zatın lakabı Ebu Rebah idi. Dersinde Şafî kadısı da hazır bulundu.

Zilkade ayında Kadı Cemaleddin ez-Zer'î, Atabekiye'den Mısır'a gitti. Atabekiye Medresesi'nin müderrisliğini Muhiddin b. Cehbel'e bıraktı. Zilhicce ayının onikisinde hakim naibi Dımaşkî'nin vefatı üzerine İbn Kadî ez-Zebedanî, Necibiye Medresesi'nde ders verdi.

HİCRETİN YEDİYÜZYİRMİALTINCI SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

İBN MUTAHHAR EŞ-ŞİÎ CEMALEDDİN

Cemaleddin Ebu Mansur Hasan b. Yusuf b. Mutahhar el-Halebî el-İrakî eş-Şîî. O yörelerdeki Rafizîlerin şeyhi idi. Bağdat'ta ve diğer belde-lerde ilim tahsil etti. Nasır et-Tusî'den ve diğerlerinden ders aldı. Çok sayıda musannef eseri vardır. Anlatıldığına göre eserlerinin sayısı elli-beş olup 120 cildi bulunmaktadır ki, bunların bir kısmı fıkha, bir kısmı nahve, bir kısmı usule, bir kısmı felsefeye, bir kısmı Rafizîliğe, bir kısmı da başka ilimlere dairdir. Eserlerinin kimi büyük, kimi de küçüktür. Talebeler arasındaki en meşhur eseri usûlü fıkha dair olan İbn Hacıp şerhidir ki, aslında bu, o kadar da önemli bir eser değildir. İbn Mutahhar'ın usûlü fıkha dair iki ciltlik bir eseri daha vardır ki, güzel denebilecek olan bu eser, birçok naklî ve sağlam tevcihleri kapsamaktadır. İma- metin ispatına dair Minhacü'l-İstikame adlı eser de onundur. Bu eserinde aklî ve naklî delilleri birbirine karıştırmıştır. İstikametin dışına çık-

tağı için hedefe nasıl yöneleceğini bilememiştir. Şeyhü'l-İslâm, İmam, Allame Takiyyüddin Ebü'l-Abbâs İbn Teymiye, ona karşı birkaç ciltlik bir reddiye yazmıştır ki, bu reddiyesinde güzel ve mazbut deliller ileri sürerek akılları durgunlaştırmış, gözleri kamaştırmıştır. Bu reddiye çok muazzam bilgilerle doludur. Ahlâkı temiz olmayan, Rafizilik kirlilerinden arınmayan İbn Mutahhar, hicretin 648. senesinde ramazan ayının yirmiyedisinde cuma gecesi doğdu ve bu sene muharrem ayının yirmisinde cuma gecesi vefat etti. Tatar hanı Harbenda, Rafizî olunca onun yanında itibar sahibi oldu. Harbenda da kendisine birçok beldeyi ikta' olarak verdi.

KÂTİP ŞEMS MUHAMMED B. ESED EL-HARRANÎ

Neccar adıyla tanınmıştır. İnsanların kendisinden yazı öğrenmeleri için Kılıciye Medresesi'nde otururdu. Bu sene rebiyülahir ayında vefat etti ve Dimaşk'ın Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi.

İZZ HASAN B. AHMED B. ZÜFER

Aslen Erbilli olup sonraları Dimaşk'a yerleşmiştir. Nahivden, hadisten ve tarihten güzel bilgiler elde etmişti. Düveyret-ü Hamed'de sofi olarak ikamet ederdi. Sohbeti hoş bir kimseydi. Berzalî onun naklini ve marifetini hoş bulup övmüştür. İzz Hasan, bu sene cemaziyelâhir ayında Küçük Maristan'da altmışüç yaşında vefat etti ve Dimaşk'ın Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi.

ŞEYH İMAM EMİNÜDDİN SALİM B. EBİDDÜR

Salim b. Ebiddür Abdurrahman b. Abdullah ed-Dimaşkı eş-Şaifî. Şamiyetü'l-Cevvaniye Medresesi'nin müderrisiydi. Burayı İbn Velkil'den zorla aldı. Kendisi daha önce İbn Hişam Mescidi'nin imamı ve oradaki hadis kürsüsünün hocasıydı. Hicretin 645. senesinde doğdu. İlim tahsil etti. Nevevî ve diğerleri kendisini övdüler. Medresede muidlik yaptı. Fetva ve ders verdi. Muhakeme hususunda çok tecrübeliydi. Mürüvvat sahibiydi. Kendisine yönelenleri ikrama boğar, onları savunurdu. Bu sene şaban ayında vefat etti ve Dimaşk'ın Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi.

ŞEYH HAMMAD

Şeyh, Salih, Abid, Zahid Hammad el-Halebî el-Kattan. Akabiye'deki Tevbe Camii'nin kuzey batı zaviyesinde ikamet ederdi. Çok Kur'an okur, oruç tutar, bolca namaz kılardı. İnsanlar ziyaretine gidip gelirlerdi. Bu hali vefat ederken de devam etti. Şaban ayının yirmisinde cumar-

tesi gecesi yetmiş yaşında vefat etti ve Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi. Cenazesi büyük bir kalabalık tarafından teşyî edildi. Allah rahmet etsin.

ŞEYH KUTBEDDİN EL-YONİNİ

Şeyh, İmam, Alim. Selef-i salihinin son temsilcilerindendi. Şeceresi şöyledir: Kudbeddin Ebü'l-Feth Musa b. Şeyh el-Fakih el-Hafız el-Kebîr Şeyhü'l-İslâm Ebu Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Abdullah b. İsa b. Ahmed b. Muhammed el-Baalbekkî el-Yoninî el-Hanbelî. Hicretin 640. senesinde Dımaşk'ın Darü'l-Fadl mıntıkasında doğdu. Çok hadis dinledi. Babası onu hadis âlimlerinin yanına götürürdü. Ona icazet aldı. Sonra kendisi araştırma yaptı. Sibî'tin Mir'atüzzaman adlı eserini ihtisar etti (özetledi), ona tertipli ve güzel bir zeyil yazdı. Bu zeyl de faydalı ve güzel bilgileri kolay ve güzel ibarelerle işledi. Çok yüksek manalar içeren güzel şeyler anlattı. Kur'an-ı Kerim'i çok okurdu. Görünümü güzeldi. Giyeceğinde ve yiyeceğinde az şeyle kanaat ederdi. Şevval ayının onüçünde perşembe gecesi vefat etti. Bab-ı Satha Mezarlığı'na kardeşi Şeyh Şerefüddin'in yanına defnedildi. Allah rahmet etsin .

KADİLKUDAT İBN MÜSLİM

Şemseddin Ebu Abdillâh Muhammed b. Müslim b. Malik b. Mezrû b. Cafer es-Salihî el-Hanbelî. Hicretin 660. senesinde doğdu. Salih insanlardan biri olan babası da hicretin 668. senesinde vefat etti. Malı, mülkü olmayan, yoksul ve öksüz biri olarak yetişti. Sonra ilim tahsil etti. Hadis dinledi. Kendisini ilim tahsiline ve ilmî konularda başkalarına faydalı olmaya adanmıştı. Ünü her tarafa yayıldı. Hicretin 715. senesinde Takî Süleyman vefat edince onun yerine Hanbelî kadılığına atandı. Bu görevi lâıykı vechiyle sürdürdü. Sahih senetlerle hadis rivayet etti. Bu sene hacca gitmek üzere yola koyuldu. Yolda hastalandı. Rasûlullah (s.a.v.)'a salât-ü selâmların en üstünü olsun ki, Medine-i Münevvere'ye zilkade ayının yirmiüçünde pazartesi günü geldi. Rasûlullah (s.a.v.)'ın Kabr-i Şerifi'ni ziyaret etti, öteden beri özlemine çektiği mescidinde namaz kıldı. İbn Necih vefat ettiğinde kendisi de bu şekilde orada ölmeyi arzulamıştı. Aynı gün de yani salı günü akşamleyin kendisi de vefat etti. Rasûlullah (s.a.v.)'ın Ravza'daki mescidinde cenaze namazı kılındı. Bakî Mezarlığı'nda Şerefüddin b. Nacih'in yanı başına defnedildi. İbn Necih'le birlikte hac ettiklerinde İbn Necih'in orada ölümüne gıpta etmişti. İşte kendisi de orada vefat etti ve Âkil'in mezarının doğusuna defnedildi. Allah hepsine rahmet etsin. Vefatından sonra kadılığa İzzeddin b. Takî Süleyman atandı.

KADI NECMEDDİN

Necmeddin Ahmed b. Abdülmuhsin b. Hasan b. Maalî. Dımaşklydı. Şafî Mezhebine mensuptu. Hicretin 649. senesinde doğdu. Taceddin el-Fezarî'den ilim tahsil etti. İlimde yüksek mertebelere çıktı. Medreselerde muidlik yaptı. Sonra Kudüs'de hakimlik görevine atandı. Daha sonra Dımaşk'a dönerek Necibiye Medresesi'nde ders verdi. Bir süre İbn Sasarî'ye Hakim naibliği yaptı. Bu sene zilkade ayının yirmisekizinde pazar günü Necibiye Medresesi'nde vefat etti. İkinci vakti Emevî Camii'nde cenaze namazı kılındı ve Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi.

İBN KADI ŞEHBE

Şeyh, imam, âlim, talebelerin şeyhi, onlara faydalı olan bir kimseydi. Şeceresi şöyledir: Kemaleddin Ebu Muhammed Abdülvahhab b. Züeyb el-Esedî eş-Şehbî eş-Şafî. Hicretin 653. senesinde Havran'da doğdu, sonra Dımaşk'a geldi. Şeyh Taceddin el-Fezarî'den ilim tahsil etti. Onun yanından hiç ayrılmadı. Ondan yararlandı. Ders halkasında muidlik (kalfalık) yaptı. Ondan icazet aldı. Aynı şekilde Taceddin'in kardeşi Şeyh Şerefüddin'in de derslerine devam etti. Ondan nahiv ve lügat dersleri aldı. Fıkıhta ve nahivde yükseldi. Hanbeli mihrabının karşısında kendisinin de bir ders halkası vardı. Ramazan ayının tümünü itikâfta geçirirdi. Hiç evlenmedi. Heyeti ve görünümü güzel, ak saçlı bir ihtiyardı. Yaşantısı, giyimi hoş bir kimseydi. Az bir dünyalıkla yetinirdi. Kalfalık, fakihlik ve cami kayıımlığı ile geçimini temin ederdi. Asla ders ve fetva vermedi. Oysa kendisi fetva izni verilebilecek kimselerdendi. Ama o takva gereği fetva vermekten uzak dururdu. Çok hadis dinledi. İmam Ahmed b. Hanbel'in Müsnedi'ni ve diğer müsnedleri dinledi. Mücahidiye Medresesi'nde ikamet ediyordu. Zilhicce ayının yirmibirinde salı gecesi orada ruhunu teslim etti. Öğleden sonra cenaze namazı kılındı. Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi.

ŞEREF YAKUP B. FARİS EL-CABERÎ

Fürcei İbn Amud'da tacirlik yapardı. Kur'an'ı ezberlemiş olup Kasb Mescidi'nin imamıydı, Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye ile Kadı Necmeddin ed-Dımaşkî'ye arkadaşlık yapmıştı. Çok miktarda mal, mülk ve servet sahibi olmuştu. Arkadaşımız Şeyh Fakih Müfaddal Muhassal Zeki Bedreddin Muhammed'in babası ve inşaallah yaşayacağını ümid ettiğimiz oğlumuz Ömer'in de dayısıdır. Bu sene zilhicce ayında vefat etmiştir. Allah rahmet etsin.

HACI EBU BEKİR B. TEYMURAZ ES-SAYREFÎ

Çok miktarda malı, mülkü, cömertliği, carî sadakası, iyilik ve ih-sanları vardı. Ama ahir ömründe durumu kritikleşti. Neredeyse fakirli-ği açığa çıkmak üzereydi. Cenâb-ı Allah zilhicce ayında onun ruhunu teslim alarak yoksulluğunu gizledi. Allah kendisine rahmet etsin.

HİCRETİN YEDİYÜZYİRMİYEDİNCİ SENESİ

Bu sene cuma günü ile başladı. Yılbaşında İslâm ülkesinin yönetici-leri; halife, sultan, naibler, kadılar ve diğer devlet erkânı, önceki senede adları anılan kimselerdi. Sadece Hanbelî kadısı değişmişti. Nitekim bu husus önceki sayfalarda zikredilmiştir.

Bu sene muharrem ayının onunda Mısır naibi Ergun, Mısır'a geldi. Ayın onbirinde tutuklanıp hapse atıldı. Birkaç gün sonra salıverildi. Sonra sultan, onu Haleb naibine gönderdi. Muharrem'in yirmiikisinde cuma sabahı Dımaşk'a uğradı. Saltanat naibi, Emevî Camii'nin bitişi-ğindeki konağında onu konuk etti. Geceyi orada geçirdikten sonra ertesi gün Haleb'e gitti. Bundan birgün öncede Olcay ed-Devaddar ile Haleb naibi Alaeddin Tanboğa görevden alınarak Dımaşk'tan Mısır'a gitmiş-lerdi.

Rebiyülevvel ayının ondokuzunda cuma günü, Hanbelî Kadısı İz-zeddin Muhammed b. Takî Süleyman b. Hamza el-Makdisî'nin göreve atandığına dair ferman, kadı ve ayanın huzurunda, hitabet mahfelinde okundu. Bu ferman daha önce de Salîhiye'de okunmuştu. Bu görevde daha önce İbn Müslim bulunuyordu.

Rebiyülevvel ayının sonlarında Humus'ta hâkimlik yapan İbn Na-kib'in, Trablus kadılıkudatlığına atandığına dair ferman postayla geldi. Trablus'un eski kadılıkudatı da Nasır b. Mahmud ez-Zerî olup Dımaşk kadı naibliğine atanmıştı.

Rebiyülâhir ayının onaltısında Tengiz, Mısır'dan Şam'a döndü. Sultan'dan çok ikram görmüştü.

Rebiyülevvel ayında Şam'da deprem meydana geldi. Allah memle-keti ve insanları bu depremlelerinden şerrinden korusun.

Cemaziyelevvel ayı başında perşembe günü Hanbelî kadı naibliği-ne Burhaneddin ez-Zerî atandı ve göreve başladı. Göreve başlarken ya-nında kadılardan bir cemaat da yanında hazır bulundu.

Cemaziyelâhir ayının ortasında cuma günü, Şafiî Kadısı Kazvi-nî'nin Mısır'a çağrıldığına dair posta yazısı geldi. O da receb ayının başında Mısır'a gitti. Kendisine Mısır kadılıkudatlığına atandığına dair hil'at giydirildi. Ayrıca Nasırıye ve Salîhiye medreselerinin müderrisli-ği ile Kâmilîye Darü'l-Hadisî'nin şeyhliği de kendisine verildi. Daha ön-ce bu görevde Bedreddin b. Cemâa bulunuyordu. Ancak o yaşlı, zayıf ve

gözlerini kaybettiği için bu görevden alınmıştı. Onun gönlünü aldılar. Kendisine 1.000 dirhem maaş ve aylık dört irdep buğday nafaka bağladılar. Şafî Zaviyesinin müderrisliği de kendisine ayrıca verildi. O da oğlu Bedreddin'i Dımaşk'a Emevî Camii'nin hatipliğine gönderdi. Ayrıca Şamîyetü'l-Berraniye Medresesinin müderrisliği de ona verildi. Çünkü babası Celaleddin el-Kazvinî böyle bir kural koymuştu. Kendisine receb ayının yirmisekizinde hil'at giydirildi. Hil'at giydirilirken törende ayan tabakasına mensup kimseler de hazır bulundular.

Receb ayında Emir Seyfeddin Koson es-Sakî en-Nasırî'nin, sultan'ın kızıyla düğünü yapıldı. Bu düğün çok görkemli olmuştu. Düğünde emirlere ve devlet büyüklerine hil'at giydirildi. Düğün gecesinin sabahında da Emir Şihabüddin Ahmed b. Emir Bektimur es-Sakî'nin, Şam naibi Tengiz'in kızıyla nikah akdi yapıldı. Sultan, Tengiz'in vekillliğini yaptı nikâhı da İbn Harirî kıydı. Sonra İbn Harirî'ye hil'at giydirildi ve bu sene zilhicce ayında külfetli bir düğün yapıldı.

Bu sene receb ayının yedisinde İskenderiye'de büyük bir fitne cereyan etti. Şöyle ki: Müslümanlardan bir adam ile Haçlılardan bir kişi Babülbahr'de kavgaya tutuştu. Biri diğerine ayakkabısıyla vurdu. Olay valiye intikal etti. O da ikindiden sonra şehrin kapılarının kilitlenmesini emretti. Halk ona, "Bizim şehir dışında mallarımız ve kölelerimiz vardır. Kapı, vaktinden önce kilitlenmiştir!" deyince o da kapıyı açtırdı. İnsanlar büyük bir zahmetle dışarı çıktılar. Halktan yaklaşık on kişi öldürüldü. İnsanların elbiseleri, başlarındaki sarıkları ve diğer eşyaları yağmalandı. Olay cuma gecesi cereyan etmişti. Sabah olunca insanlar, valinin evine giderek orayı ve zalimlerden üç kişinin konağını yaktılar. Çok zorlu haller cereyan etti. Mallar yağmalandı. Halk, valinin zindanının kapısını kırdı. Oradaki mahkumlar dışarı çıktılar. Saltanat nâibi bunu duyunca emirlerin mahpus bulunduğu zindanın kapısının kırıldığını zannetti. Şehirdeki adamların kılıçtan geçirilmesini ve binaların tahrip edilmesini emretti. Sultan bu durumdan haberdar olunca hemen Vezir Tayboğa el-Cemalî'yi oraya gönderdi. O da insanları dövdü, mallarını müsadere etti. Kadıyı ve naibi de döverek onları görevden azletti. Önde gelen bazı büyük şahsiyetleri tahkir ederek büyük para cezasına çarptırdı. Mütevelliyi de azletti. Sonra tekrar göreve getirdi. Aradan bir müddet geçtikten sonra Dımaşk'a müteveli olarak atanan Bahaaddin Alemüddin, Şafî kadılığına getirildi. İskenderiye'deki Malikî kadısı ile iki naibi azledildi. Boyunlarına zincir vurularak tahkir edildiler. İbn Sünnî de bir kaç kez dövüldü.

Şaban ayının ikinci cumartesi günü Haleb Kadilkudatı İbn Zemlekânî posta vasıtasıyla Dımaşk'a ulaştı. Dımaşk'da dört gün ikamet ettikten sonra sultanın huzurunda Şam kadilkudatlığına atamasının yapılması için Mısır'a gitti. Ancak Kahire'ye ulaşmadan vefat etti.

"Kendileriyle, arzuladıkları şeyler arasına artık engel konur. Nitekim, daha önce, kendilerine benzeyenlere de aynı şey yapılmıştı. Çünkü onlar şüphe ve endişe içindeydiler" (Sebe, 54). Şaban ayının yirmialtısında cuma günü Sadreddin el-Malikî, Malikî kadilkudatlığı görevine ek olarak, şeyhü's-şüyuh görevine de başladı. İnsanlar da bu merasimde hazır bulundular. Zer'inin bu görevi bırakıp Mısır'a gitmesinden sonra Sadreddin'in atanma fermanı okunmuştu.

Ramazan ayının ortasında Dımaşk Hanefilerinin Kadısı İmadüddin Ebu Hasan Ali b. Ahmed b. Abdülvahid et-Tarsusî, kadilkudatlık görevine atandı. Bu zat daha önce Basralı Kadilkudat Sadreddin Ali'nin naibi idi. Sadreddin'den sonra bu makama kendisi atandı. Atanma fermanı Emevî Camii'nde okundu. Kendisine hil'at giydirildikten sonra göreve başladı. Kadı İmamüddin b. İzz'i kendine naib tayin etti. Kadılık göreviyle birlikte Nuriye Medresesi'nde de ders verdi. İdaresi güzel oldu. Şükranla karşılandı.

Ramazan ayında bir grup esir, Haçlı tüccarları tarafından Dımaşk'a getirildi. Bunlar Adiliyetü'l-Kebir Medresesi'ne yerleştirildiler. Esirler divanından kendileri için 60.000 dirhem kurtuluş akçesi ödenecek hürriyetlerine kavuşturuldular. Bu işe sebep olanlara çokça dua edildi.

Şevval ayının sekizinde Şamlıların hac kafilesi Emir Seyfeddin Balaban el-Muhammedî idaresinde yola koyuldu. Kafilenin kadısı, Haran kadısı Bedreddin Muhammed b. Muhammed idi.

Şevval ayında Dımaşk Şafililerinin kadılığına Bedreddin b. Kadilkudat İzzeddin b. Saig'in atandığına dair ferman ve kendisi için gönderilen hil'at Dımaşk'a ulaştı. Ancak kendisi bu görevi kabul etmeyeceğini bildirdi. Devlet erkânı bu hususta kendisine çok ısrar ettilerse de bunda başarılı olamadılar. Bu görevi kabul etmemekte ısrar edince bu defa kendisiyle Sultan Tengiz görüştü.

Zilkade ayına girildiğinde Alaeddin Ali b. İsmail el-Konevî'nin Şam kadılığına atandığı haberi geldi. Kendisi de bu göreve başlamak üzere Mısır'dan ayrılp yola koyuldu. Zilkade ayının onyedisinde pazartesi günü Dımaşk'a girdi, saltanat naibiyle görüştü. Hil'at giydi. Hacıbler ve devlet erkânıyla birlikte Adiliye Medresesi'ne gitti. Atanma fermanı orada okundu. Kendisi de âdet üzere orada hüküm vermeye başladı. Onun bu göreve atanmasına halk çok sevindi. Hareketlerinin güzelliği konuşmasının hoşluğu, şemalinin tatlılığı ve sevecenliği nedeniyle insanlar hayli ferahladılar. Kendisinden sonra Mısır Şeyhü's-Şüyuhluğuna Seryafus'un şeyhi Mecdüddin es-Sofi el-Aksarayî atandı.

Zilkade ayının yirmiüçünde cumartesi günü İbn Şihab Mahmud'un yerine Kadı Muhiddin b. Fadlullah, sır kâtipliğine atanarak hil'at giydi. Oğlu Şerefüddin de meclis kâtipliği görevine devam etti.

Bu sene Kadı İbn Zemlekânî'nin yerine Haleb kadısı olarak Fahreddin el-Bazîrî atandı. Zilhicce ayının ilk on gününde Emevî Camii'nin kuzey duvarının mermerle kaplanması işi tamamlandı. Tengiz'in kendisi de gelip bu işi bizzat kontrol etti ve yapılan işi beğendi. Emevî Camii'nin nazırı Takiyyüddin b. Meracil de bu işi yapanlara teşekkür etti.

Kurban bayramında Belbis şehri sel afetine maruz kaldı. Halk şehri terk edip kaçtı. Bayram namazı kılınamadı, kurbanlar kesilemedi. Uzun senelerden beri böyle bir olay Belbis'te görülmemişti. Sel nedeniyle bir çok bina ve bahçe harap oldu. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz).

HİCRETİN YEDİYÜZYİRMİYEDİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

EMİR EBU YAHYA

Ebu Yahya Zekerîya b. Ahmed b. Muhammed b. Abdülvahid Ebu Hafs el-Hentanî el-Ceyanî el-Mağribî. Mağrip ülkesinin emiri idi. Hicretin 650. senesinde Tunus'ta doğdu. Fıkıhı ve Arapça'yı öğrendi. Tunus melikleri ona saygı gösterip ikramda bulundurlardı. Çünkü kendisi meliklik, emirlik ve vezirlik yapan bir aileden gelmekteydi. Hicretin 711. senesinde Tunus halkı onun hükümdarlığına bey'at etti. Atılğan ve cesaretli bir kimseydi. Hutbelerde İbn Tomert'in zikredilmesini yasaklayan ilk kişi kendisidir. Dedesi Ebu Hafs el-Hentanî, İbn Tomert'in en has adamlarından biri olduğu halde o yine de bu yasağı koymuştu. Emir Ebu Yahya, bu sene muharrem ayında İskenderiye şehrinde vefat etti. Allah rahmet etsin.

ŞEYH ZİYAEDDİN EBÜ'L-FİDÂ

Salih bir insan olan Şeyh Ziyaeddin'in şeceresi şöyledir: Ziyaeddin Ebü'l-Fidâ İsmail b. Radiyyüddin Ebü'l-Fadl Müslim b. Hasan b. Nasır ed-Dımaşkî. İbn Hamevî adıyla tanınır. Kendisi, babası ve dedesi şükranla yâd edilen meşhur kâtiplerdendir. Çok Kur'an okur, çokça namaz kılıp oruç tutar, fakirlere sadaka verir, herkese iyilik ve ihsanda bulunurdu. Hicretin 635. senesinde doğdu. Hadis dinledi. Berzâlî, kendisinden dinlediğimiz hadisleri, kendisine aktaran şeyhlerin listesini çıkarmıştır. Dımaşklıların önde gelen devlet büyüklerindendi. Bu sene safer ayının ondördünde cuma günü yetmişiki yaşında vefat etti. Cumartesi günü kuşluk vakti cenaze namazı kılındı. Babü's-Sağir Mezarlığı'na defnedildi. Hacca gitmiş, Mekke'de mücavir olarak yaşamış ve bir süre Kudüs'te ikâmet etmişti. Allah rahmet etsin. Şeyh Ziyaeddin doğduğundan babası, isim takmak için Mushaf-ı Şerifi açmış ve şu âyet-i

kerîmeyle karşılaşmıştı:

“Kocamışken, bana İsmail’i ve İshak’ı veren Allah’a hamd olsun.”

(İbrahim, 39).

Bu âyet-i kerimeyle karşılaşınca babası, Şeyh Ziyaeddin Ebü'l-Fidâ'ya, İsmail adını takmıştı. İsmail'den sonra bir oğlu daha doğunca ona da İshak adını koymuştu. Bu güzel bir tesadüftür. Allah hepsine rahmet etsin.

ŞEYH ALİ EL-MUHARİFÎ

Şeyh Ali el-Muharifi b. Ahmed b. Heves el-Hilâlî. Dedesi İlü'l-Büsûk kasabasıındandır. Babası Kudüs'te ikamet etmişti. Kendisi bir kez hacca gitmiş ve hac ettiği senede Mekke'de mücavir olarak yaşamıştı. Salih ve meşhur bir insandı. Muharifi adıyla tanınırdı. Sokakları Allah rızası için düzenleyip kaldırımları düzene sokardı. Yüksek sesle, hem de çokça, “lâ ilâhe illallah” diye zikrederdi. Heybetli ve vakarlı bir kimseydi. İnsanları cehennemden korkutup sakındıran sözler söyler, tehlikeli sonla karşılaşmamaları için onları uyarırdı. İbn Teymiye'nin meclislerine devam ederdi. Bu sene rebiyülevvel ayının yirmüçünde salı günü vefat etti. Kasyun Mezarlığı'nda Şeyh Muvaffaküddin'in türbesine defnedildi. Cenazesine büyük bir kalabalık iştirâk etti. Allah rahmet etsin.

EL-MELİKÜ'L-KÂMİL NASİRÜDDİN

Nasirüddin Ebü'l-Maali Muhammed b. Melik Said Fethüddin Abdülmelik b. Sultan el-Meliküs-Salih İsmail Ebü'l-Ceyş b. Melikü'l-Adil Ebu Bekir b. Eyyub. Büyük emirlerden ve hükümdar çocuklarıındandı. Zekâ, güzel arkadaşlık ve hoş konuşma bakımından yaşadığı şehrin güzelliğlerinden biriydi. Keskin bir zekâyâ sahipti. Konuşmalarını misâllerle süslerdi. İnsanların en cömertlerindendi. Tarih bilgisi iyi idi. Bu sene cemaziyelevvel ayının yirmisinde çarşamba akşamı vefat etti. Perşembe günü öğle vakti Emevî Camii'nin sahnında Nesir kubbesinin altında cenaze namazı kılındı. Onu, annesinin babası Melikü'l-Kâmil'in yanına defnetmek istediler, ancak bu mümkün olmayınca Ümmü Salih'in türbesine defnedildi. Allah kendisini affetsin, çok hadis dinlemişti. Biz de kendisinden hadis dinledik. Oğlu Emir Selahaddin, vefatından sonra onun yerine tabılhane emirliğine atandı. Kardeşi de onun yanında yer aldı. İkiisi de bu görevleri nedeniyle hil'at giydiler.

ŞEYH İMAM NECMEDDİN

Necmeddin Ahmed b. Muhammed b. Ebî'l-Hazm el-Kureşî el-

Mahzumî et-Temulî. Şafîilerin önde gelen âlimlerindendi. el-Vasitî ve el-Hacibiye adlı eserleri şerhetti. Mısır'da ders verip hâkimlik ve muhtesiplik yaptı. Bu görevlerinde ehliyetini ispatladı. Kendisinden sonra hakimliğe Necmeddin b. Ukayl; muhtesipliğe de Nasuriddin b. Kar Sebkok atandı. Bu sene receb ayında seksen yaşını aşmış iken vefat etti ve Kurafe Mezarlığı'na defnedildi. Allah rahmet etsin.

SALİH ŞEYHLERDEN EBÜ'L-KASIM

Ebü'l-Kasım Abdurrahman b. Musa b. Halef el-Hüzamî. Mısır'daki meşhur salih insanlardan biridir. Ravza'da vefat etti. Nîl kıyısına nakledildi. Cenaze namazı kılındıktan sonra nâaşı baş ve eller üzerinde taşındı. İbn Ebî Hamza'nın yanına defnedildi. Ziyaretine gidilen kimselerdendi. Allah rahmet etsin.

KADI İZZEDDİN

Seceresi şöyledir: Abdülaziz b. Ahmed b. Osman b. İsa b. Ömer b. Hızır. Hakkarili olup Şafîî Mezhebine mensuptu. Mahille kadısıydı. Zamanın seçkin kadılarındandı. Ramazan vaazlarına dair bir eser tasnif etmişti. Anlatıldığına göre bu vaazlarında 1.000 hüküm istinbat etmiştir. Bu sene ramazan ayında vefat etti. Güzel kitapları vardı. Bunlardan biri de şeyhimiz Mizzî'nin et-Tehzip adlı eseridir.

ŞEYH KEMAEDDİN B. ZEMLEKANİ

Şam'da ve diğer beldelerde Şafîilerin şeyhliğini yapmıştır. Ders vermek, fetva vermek ve münazara yapmak bakımından Şafîî Mezhebinin reisliği kendisine verilmişti. Anlatıldığına göre Ebu Dücané Simâk b. Hareşe'nin soyundan geldiği için nesebinden bahsedilirken Simâkî nisbeti kullanılmaktadır. Doğrusunu Allah bilir. Hicretin 666. senesinde şevval ayının sekizinde pazartesi gecesi doğdu. Çok hadis dinledi. Şeyh Taceddin el-Fezarî'den ders aldı. Usûlde Kadı Bahaeddin b. Zekî'den, nahivde Bedreddin b. Melik'ten ve diğerlerinden istifade etti. İlimde yükseldi. Mezhebinden olan akranlarının fevkine çıktı. İlim tahsilindeki keskin ve parlak zekâsı ile yarışı kazandı. İbaresî alışıla gelmiş bütün ibarelerden daha cazibeli idi. Yazısı da bahçelerdeki çiçeklerin en parlağından daha parlaktı. Dımaşk'ın bir kaç medresesinde ders verdi. Hazine ve Nuriye Hastahanesi'nin nazırlığı, Divan-ı Meliküssaid başkanlığı ve Beytü'l-mal vekilliği gibi görevlerde bulundu. Faydalı talikleri, sadra şifâ veren, boşluğu dolduran kavilleri ve insana mutluluk veren münazaraları vardı. Taliklerinin büyük bir kısmını Nevevî'nin Minhac şerhi üzerine yapmıştır. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye'nin talak

meselesine ve diğer meselelere dair verdiği fetvalar üzerine yaptığı red-diyesi de bir ciltte toplanmıştır. Toplantılarda verdiği derslere gelince, şimdiye kadar deliller tathibareler ve güzel takrirler bakımından onun kadar güzel ders veren bir başkasını duymadım. Zihninin sıhhati, öneri ve tekliflerinin güçlü oluşu, nazmunun güzelliği bakımından da onun kadar güzel ders veren birini görmedim. Şamîyetü'l-Berraniye, Azraviye, Zahiriyyetü'l-Cevvaniye, Revahiye ve Mesruriye medreselerinde ders vermiştir. Öyle ki bu derslerden her biri, güzelliği ve fesahatı bakımından yazıp çoğaltılsa yeridir. Derslerin çokluğu, öğrencilerin fazlalığı, dinleyici insanların yüksek tabakadan oluşu onu hiç ürkütmezdi. Aksine dinleyiciler fazlalaştıkça dersi daha göz alıcı, daha tathib, daha fasih, daha parlak ve daha faydalı olurdu. Haleb kadılığına nakledilince orada da aynı faaliyetlerde bulundu. Haleblilere çok yararı dokundu. Onlar da, o zamana kadar duymamış oldukları bilgileri kendisinden öğrendiler. Sonra Şam'daki Darüssünnetin Nebeviye Darü'l-Hadisi'nin şeyhliğine atanmak üzere Mısır'a çağrıldı. Mısır'a gitmek üzere yola çıktı. Yolda hastalandı, dokuz gün hasta yattı. Vücudu ateşler içinde yanıyordu. Bütün lezzetleri kesip yok eden ölüm onu Mısır'a ulaşmadan yakaladı. Onunla arzu ve emellerinin arasına girdi. Ameller niyetlere göredir. Bir kimsenin hicreti, yöneldiği o şeydir. Onun pis niyeti; Şam'a müteveli olarak döndüğü taktirde Şeyhu'l-İslâm İbn Teymiye'ye eziyette bulunmaktı. Şeyhu'l-İslâm İbn Teymiye ona beddua etti. O da arzu ve emeline kavuşamadı. Ramazan ayının onaltısında çarşamba günü seher vakti Belbis şehrinde vefat etti. Cenazesi Kahire'ye götürüldü. Perşembe gecesi Kurafe Mezarlığı'nda Şafîî Kubbesi'nin civarına defnedildi. Allah onu rahmetiyle örtsün.

EMEVÎ CAMİİ'NİN MEŞHUR MÜEZZİNİ HACI ALİ

Hacı Ali b. Ferec b. Ebi'l-Fadl el-Kettanî. Babası hayırlı ve seçkin müezzinlerdendi. Kendisi salih ve dindar bir kimse olup insanlar tarafından hüsnü kabul görürdü. Sesi gür ve güzeldi. Sevecen, hizmet ehli, âlicenab bir kimseydi. Birkaç kez hacca gitti. Ebu Ömer'den ve diğerlerinden hadis dinledi. Bu sene zilkade ayının üçünde çarşamba gecesi vefat etti. Cenaze namazı sabahleyin kılındı. Babü's-Sağir Mezarlığı'na defnedildi.

ŞEYH FADL B. ŞEYH ER-RECİHÎ ET-TUNUSÎ

Bu sene zilkade ayında vefat etti. Vefatından sonra onun yerine kardeşi Yusuf Baderaiye Medresesi'nin şeyhliğine atandı ve orada görev ve başladı.

HİCRETİN YEDİYÜZYİRMİSEKİZİNCİ SENESİ

Bu sene zilkade ayında Şeyhü'l-İslâm Ebü'l-Abbas Ahmed b. Teymiye vefat etti. Allah onun ruhunu takdis etsin. Nitekim bu sene vefat eden meşhur şahsiyetlerden bahsederken onun biyografisini de anlatacağız.

Bu sene başında İslâm ülkesinin yöneticileri, Mısır naibi ile Haleb kadısı dışında önceki senede adları anılan kimselerdi.

Muharrem ayının ikisinde çarşamba günü, Humus sahibinin ders halkasında Şeyh Hafız Selahaddin el-Alaî ders verdi. Daha önce burada görev yapan şeyhimiz Hafız el-Mizzî onun için bu görevden feragat etmişti. Derste fakihler ve ayan tabakasına mensup kimseler de hazır bulundular.

Muharrem ayının dördünde cuma günü Kadilkudat Alaeddin el-Konevî, Malikî Kadısı Şerefüddin'in yerine Sümeysatiye hankâhının şeyhü'ş-şüyûhluğu görevine başladı. Yanında âdet üzere fakihler ve sofiler de hazır bulundular.

Bu sene safer ayının onsekizinde pazar günü Takiyyüddin Abdurrahman b. Şeyh Kemaleddin b. Zemlekânî, Humus kadılığına nakledilen Cemaleddin b. Şerişî'nin yerine Mesruriye Medresesi'nde ders verdi.

Safer ayının yirmibeşinde pazar günü Mısır'a gitmekte olan Anadolu sahibi Timurtaş Çoban Dımaşk'a uğradı. Saltanat naibi ve askerler onu karşılamaya çıktılar. Güzel suretli, endamı hoş, şekli tamam bir gençti. Mısır'da sultanın yanına varınca, sultan ona ikramda bulundu ve ona 1.000 kişinin emirliği payesini verdi. Adamlarını da emirlerin yanına konuk olarak dağıttı. Mısır'a gelişinin sebebi; Irak sahibi Melik Ebu Said'in kardeşi Hâce Remüştak'ın geçen sene şevval ayında öldürülmüş olmasıydı. Babası Çoban da Ebu Said'le savaşmaya niyetlenmiş, ancak buna imkân bulamamıştı. O zamanlarda Çoban, memleketin idarecisi (veziri) idi. Timurtaş, babasının vezir olması nedeniyle sultandan korkup canını bağışlatmak için Mısır sultanının yanına kaçmıştı.

Bu sene rebiyülevvel ayında Şam Naibi Seyfeddin Tengiz, sultanı ziyaret amacıyla Mısır diyarına gitti. Sultan ona saygı gösterip ikramda bulundu. Tengiz, bu seferinde kuruyemişçiler çarşısının yakın doğusunda bulunan Darü'l-Fülûs'u satın aldı. Kuru yemişçiler, çekirdekçiler çarşısına bugün buğday pazarı deniliyor. Bu konağı tamir ederek muazzam bir binaya dönüştürdü. Buraya Darüzzehap adını taktı. Karşısında bulunan Süveyd Hamamı'nı yıktırdı. Ve oraya son derece güzel bir Kur'an ve hadis medresesi yaptırdı. Bazı mekânları da buraya vakfetti. Hocalar tayin etti, öğrenciler kaydettirdi. Mısır dönüşünde Kudüs-ü Şerife uğradı. Orayı ziyaret etti. Orada bir hamam, hankâh ve Darü'l-Hadis yaptırılmasını emretti. Nitekim bununla ilgili açıklama ileride gelecektir.

Rebiyülevvel ayının sonlarında Seyfeddin Tengiz Kutlubek'in, onarılıp yenilenmesini emrettiği kanal Kudüs'e ulaştı. Bu kanalın onarılması işiyle o yörelerin yöneticileri de uğraştılar. Müslümanlar buna çok sevindiler. Kanalın bir ucu Mescid-i Aksa'nın yanına kadar ulaşmıştı. Orada muazzam bir de sarnıç yaptırıldı. Çevresi mermerlerle döşenen bu sarnıç, Yakup kayası ile Mescid-i Aksa arasındadır. Yapımına geçen senenin şevval ayında başlamıştı. Bu süre zarfında Mescid-i Haram'ın balkon ve ayvanlarının tavanları da onarılmış, bu arada Benî şeybe kapısının yakınındaki tuvaletler de tamir edilmişti.

Berzali dedi ki: Bu ayda Dimaşk'ın Toma kapısı çarşısındaki hamamın onarımı tamamlandı. Bu hamamın iki kapısı vardı.

Rebiyülâhır ayında Emevî Camii'nin kible duvarındaki mermer kaplama, batıdaki Babû'z-Ziyade tarafından kendi kendine sökülerek harap olmuştu. Orada bulunanlar duvarın binadan ayrılıp çatladığını görerek bu işin akibetinden korktular. Tengiz, kadılar ve bu işin uzmanları oraya geldiler. Duvarı yıkıp yeniden yapma hususunda görüş birliğine vardılar. Bu iş rebiyülâhır ayının yirmiyedisinde cuma günü namazdan sonra olmuştu. Saltanat naibi, bu durumu bir mektupla sultana bildirerek caminin onarımı hususunda izin istedi. Sultan'ın buna izin verdiğine dair ferman bir süre sonra gelince, cemaziyelâhır ayının dokuzunda pazar günü duvarın yeniden yapımına başlandı. Bu arada Ziyade ile Hitabet maksuresi arasında sahabe mihrabına benzer bir mihrabın yapımına da başlandı. İnsanların çoğu gönüllü olarak burada çalışmaya başladılar. Hergün 100'den fazla adam gönüllü olarak burada çalışıyordu. Nihayet duvarın yapımı tamamlandı. Receb ayının yirmisinde Takiyyüddin b. Meracil'in himmetiyle Emevî Camii'nin kemerleri ve tavanı eski haline getirildi. Duvar ve hizasındaki tavan kısmı yıkılmış ve bu iş, hiç kimsenin hayal edemeyeceği şekilde kısa sürede tamamlanmıştı. Bu işin çabucak bitirilmesinde, Gazaliye Medresesi'nin yakınındaki Garbiye Manastırı'nın temelinde bulunan taşların çok etkisi olmuştu. Manastırın kible tarafındaki doğu ve batı kısımlarında bulunan köşeler yıkılmış ve temelindeki taşlar alınıp Emevî Camii'nin yıkılan duvarının yapımında kullanılmıştı. Bu duvarın kısa sürede yapılmasına en büyük katkıyı bu taşlar sağlamıştı. Emevî Camii'nin nazırı İbn Meracil, bu onarıma masraf yaptığı halde camideki görevlilerin maaşlarından hiç eksiltme yapmamıştı.

Bu sene cemaziyevvel ayının beşinde cumartesi gecesi Karayın mıntıkasında büyük bir yangın çıktı ve Remahin'e kadar uzandı. Bu yangında oradaki pasaj ve mescit de yandı. İnsanların o pasajda bulunan çok miktarda kürkü, kumaşı ve çuhası da yanıp zayi oldu. İnnâ lilla-hi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.)

Cemaziyelevvel ayının onunda cuma günü namazdan sonra Mısır'daki Hanefîlerin Kadilkudatı Kadı Şemseddin b. Harîrî'nin cenaze namazı kılındı. Aynı şahıs için Dimaşk'ta da gıyabî cenaze namazı kılındı.

Burhaneddin b. Abdülhak el-Hanefî'nin, Şemseddin İbn Harîrî'den sonra kadılığa atanmak üzere Mısır'a çağrıldığına dair ferman aynı gün posta vasıtasıyla Dimaşk'a ulaştı. O da hemen yola koyuldu. Cemaziyelevvel ayının yirmibeşinde Mısır'a ulaştı. Sultanla görüştü. Sultan onu kadılığa atadı ve ona ikramda bulundu. Hil'at giydirdi ve yeterince nafa ka bağladı. O da kadıların ve haciblerin huzurunda Salihîye Medresesi'nde hüküm vermeye başladı. İbn Harîrî'nin bütün görevleri kendisine devredildi.

Cemaziyelâhir ayının dokuzunda pazartesi günü İbn Teymiye'nin kitapları, kağıtları, kalem ve okkaları elinden alındı. Kitap okumaktan, mütalaa yapmaktan ve yazı yazmaktan men edildi. Receb ayının başında da kitapları Adiliyetü'l-Kebire Kütüphanesi'ne nakledildi.

Berzâlî dedi ki: "İbn Teymiye'nin kitapları altmış cilt ve ondört tommar formadan ibaretti. Kadılarla fakihler bu kitaplara baktılar ve kendi aralarında paylaştılar. Bunun sebebi de şuydu: Takî b. Ahnâf el-Malikî, kabir ziyareti konusunda İbn Teymiye'ye karşı çıkınca, İbn Teymiye ona reddiyede bulunmuş, cahil olduğunu ve ilimdeki sermayesinin kıt olduğunu söylemişti. Ahnâf de sultan'a giderek İbn Teymiye'yi şikâyet etmişti. Bunun üzerine sultan, İbn Teymiye'nin yanındaki kitapların müsadere edilmesini emretmiş ve olanlar olmuştu."

Cemaziyelâhir ayının sonlarında Alaeddin b. Kalanîsî'nin, kardeşi Cemaleddin'in yerine meclis sekreterliğine atanması kararlaştırıldı. Eski görevinden alınmasından ötürü gönlü hoş olsun diye bu göreve verilmişti. Kazaskerlik ve Beytü'l-mal vekilliği zamanında aldığı maaş, eksiksiz olarak kendisine ödenecekti. İki kardeşe de bu yeni görevleri nedeniyle hil'at giydirildi.

Receb ayının yirmüçünde salı günü Hanefî, Malikî ve Hanbelî imamlarının namazları Emevî Camii'nin kible duvarı önünde kaldırılmaları kararlaştırıldı. Ziyade ile Maksure arasında yapılan yeni mihrap, Hanefî imamına, Sahabe mihrabı Malikî imamına, Malikîlerin daha önce namaz kılmakta oldukları Hızır maksuresinin mihrabı da Hanbelî imamına tahsis edildi. Sahabe mihrabının imamı ile Külâse Camii'nin imamı arasında becayış yapıldı. Hanefîlerin kendilerine tahsis edilen onarım halindeki mihrapları ise Maksureye ulaşmıştı. Arkalarındaki Hanbelîlerin mihrabı da batı tarafındaki üçüncü revakta olup her ikisi de direkler arasında idi. Bu mihraplar nakledilerek başka yerlere götürüldü. Yerlerine kible duvarının yanındaki mihraplar getirildi ve yeni düzen böylece sağlandı.

Şaban ayının yirmisinde arkadaşlarından bir grupla birlikte Mısır'a sultanın yanına kaçmış olan Emir Timurtaş b. Çoban ve arkadaşları yakalanarak, Mısır kalesine hapsedildiler. Şevval ayının ikisinde Emir Timurtaş'ın öldüğü haberi geldi. Rivayete göre onu sultan öldürtmüş, kesik başını da Irak sahibi Tatar hanı İbn Harbenda'ya göndermişti.

Şevval ayının ikisinde pazartesi günü Şamlıların hac kafilesi Emir Fahreddin Osman b. Şemsüddin Lü'lü' el-Halebî idaresinde yola koyuldu. Bu zat Dımaşk ümerâsındandı. Kafilenin kadısı da Hanbelî-lerin Kadilkudatı İzzeddin b. Takî Süleyman'dı. Bu sene Hacca gidenler arasında Emir Hüsameddin Paşmakçı, Emir Kıpçak, Emir Hüsameddin b. Necibî, Takiyyüddin b. Sel'us, Bedreddin b. Saîğ Cehbel'in iki oğlu, Fahr el-Mısırî, Şeyh Alemüddin el-Berzâlî ve Şihabüddin et-Tahirî de vardı. Bundan bir gün önce Baalbek'te hakim olan Kadı el-Menfelutî, Şeyhi Kadilkudat Alaeddin el-Konevî'ye niyabeten Dımaşk'ta hüküm vermeye başladı. Bu zâtın idaresi güzeldi. Baalbek'ten Dımaşk'a nakledilmesi nedeniyle Baalbek halkı çok üzölmüştü. Konevî'nin Hacca gitmesi nedeniyle Dımaşk'ta Konevî'ye niyabeten hüküm veriyordu. Sonra Fahr, Hacdan dönünce hakimliğe yeniden başladı. Menfelutî de hüküm vermeye devam etti. Böylece hakim naiblerinin sayısı, İbn Cümle, Fahr el-Mısırî ve Menfelutî, olmak üzere üç'e çıktı.

İbn Haşîş, Kadı Fahreddin Katibü'l-Memalik'e Hac dönüşüne kadar naiblik yapmak üzere şevval ayının yirmiikisinde Kahire'ye gitti. Kahire'ye varınca ordu divanının hacibliğine de atandı ve orada bu görevi devam etti. Kutbeddin b. Şeyhü's-Sülâmiye ise eskiden olduğu gibi Dımaşk'ta ordu nazırlığı görevine bağımsız olarak devam etti.

Şevval ayında Divan nazırlığına atanan Eminü'l-Mülk'e Mısır diyarında hil'at giydirildi. Bu görevi bir ay iki gün süreyle yürüttükten sonra da azledildi.

ŞEYHÜ'L-İSLAM EBÜ'L-ABBAS TAKİYYÜDDİN AHMED B. TEYMIYE'NİN VEFATI

Şeyh Alemüddin el-Berzâlî, tarihinde şöyle demiştir: "Bu sene zilkade ayının yirmisinde pazartesi gecesi şeyh, imam, âlim, allame, fakih, hafız, zâhid, âbid, önder, mücahid, Şeyhü'l-İslam Takiyyüddin Ebü'l-Abbas Ahmed b. İmam Allame Müftü Şihabüddin Ebü'l-Mehasin Abdülhalim b. Şeyh İmam Şeyhü'l-İslâm Ebü'l-Berekât Abdüsselâm b. Abdullah b. Ebü'l-Kasım Muhammed b. Hızır b. Muhammed b. Hızır b. Ali b. Abdullah b. Teymiye vefat etti. Harranlıydı. Sonraları Dımaşk'a yerleşti. Zilkade ayının yirmisinde pazartesi gecesi Dımaşk Kalesi'nde tutuklu bulunduğu salonda vefat etti. Vefatı nedeniyle büyük bir kalabalık

kaleye gitti. Yıkanmasından önce bir cemaat, cenazesinin yanında oturup Kur'an okudu. Onu görmek bereketine ve onu öpme saadetine erdiler. Sonra kaleden ayrılp gittiler. Daha sonra da kadınlardan bir topluluk cenazenin yanına geldi. Aynı şeyleri yapıp geri döndüler. Artık cenazeyi yıkayıcılarla başbaşa bıraktılar. Yıkandıktan sonra cenaze dışarı çıkarıldı. Kalede ve yolda büyük bir cemaat toplandı. Cemaatin bir ucu kalede, diğer ucu da Emevî Camii'nde idi. Caminin içi, sahnı, külese kısmı, Babü'l-Berid ve Babü's-Saat kısmı insanlarla dolmuş, kalabalık Lebbadin ve Gevara kapısına kadar uzanmıştı. Cenaze gündüz saat dörtte hazırlandı ve camiye getirildi. Askerler, aşırı kalabalık ve izdiham karşı onu koruyorlardı. Kalede cenaze namazı kılındı. Namazı önce Şeyh Muhammed b. Temmam kıldırdı. Sonra öğle namazının ardı sıra Emevî Camii'nde de ikinci kez cenaze namazı kılındı. Kalabalık gittikçe fazlalaşıyordu. Nihayet meydanlar, sokaklar, caddeler, insanlarla dolup taşı. Daha sonra namazın ardı sıra cenazesi eller ve başlar üzerinde taşındı. Naaş, Babü'l-Berid'ten şehir dışına çıkarıldı. İzdiham fazlalaştı. Ağlayanların, feryad-ü figan edenlerin, ona rahmet dileyenlerin, dua edenlerin, övenlerin sesi göğe yükseldi. İnsanlar, mendillerini, sarıklarını ve elbiselerini onun naaşının üzerine attılar. Cenazeye gelenlerin ayakkaabıları izdiham nedeniyle sıyrılıp ayaklarından çıkıyor, kabanları, mendilleri ve sarıkları da üzerlerinden düşüyor, ancak kimse buna aldırış etmiyordu. Çünkü hep cenaze ile ilgileniyorlardı. Cenaze başlar üzerinde taşınıyor, bazan ileriye gidiyor, bazan geride kalıyor, bazan insanların geçebilmesi için durduruluyordu. İnsanlar büyük bir izdiham içinde Emevî Camii'nin tüm kapılarını açarak dışarı çıkabildiler. Ancak yine de sıkıştılar. Sonra insanlar şehrin bütün kapılarını açarak yine büyük bir izdiham içinde şehir dışına çıkabildiler. Lâkin kalabalık daha fazla şehrin şu dört kapısında yoğunlaşmıştı: Cenazenin çıkarıldığı Babü'l-Ferec, Babü'l-Feradis, Babü'n-Nasr ve Babü'l-Cabiye. Sûkü'l-Hayl'e, gelindiğinde izdiham daha da büyüdü, kalabalık arttı, insanlar fazlalaştı. Cenaze oraya konuldu. Kardeşi Zeyneddin Abdurrahman orada öne geçip cenaze namazı kıldırdı. Namaz tamamlanınca cenaze, Sufiye Mezarlığı'na götürüldü. Kardeşi Şerefüddin Abdullah'ın yanı başına defnedildi. Allah ikisine de rahmet etsin. Defin işi ikindiden az önce tamamlanmıştı. Çünkü cenaze merasimine gelenler çoktu. Bahçelerden Gota mıntıkasından, köylerden ve kasabalardan çok sayıda insan cenaze merasimine gelmiş, bu yüzden bütün dükkanlar kapatılmıştı. Gelemeyenler de ona rahmet ve dua okuyorlardı. Bunlar mazeretli kişilerdi. Cenazeyi teşyî etmeye birçok kadın da gelmişti. Bunların sayısı tahminen 15.000 kadardı. Damlarda ve diğer yerlerde toplananlar hariç, hepsi de İbn Teymiye'ye rahmet okuyorlar, kendisi için ağlıyorlardı. Cenazeye iştirâk eden erkeklerin sayısı ise tahminen 60.000 ile 100.000

civarındaydı. 200.000 kişinin katıldığına dair rivayetler de vardır. Bir cemaat da onun yıkanmasından sonra artan suyu içmişler, geride kalanlar da yıkanması esnasında kullanılan sedir otunu kendi aralarında paylaşmışlardı. Kimil nedeniyle boynuna taktığı civalı ipin değeri 150 dirhemdi. Başındaki takke için de 500 dirhem ödenmişti. Cenazede ayrıca büyük bir gürültü ve çok yüksek sesli ağlaşma meydana gelmişti. İnsanlar tazarru ve niyazda bulunmuşlar, Salahiye'de ve şehirde onun için çok sayıda hatim indirmişlerdi. Mezarı gece gündüz denmeden ziyaret edilmiş, bazıları sabaha kadar yanında kalıp gecelemişlerdi. Vefatından sonra bazıları onun hakkında çok salih rüyalar görmüşlerdi. Bir grup şair de onun için kasidelerle mersiyele yazmıştı.

Merhum Şeyhü'l-İslâm Takiyyüddin İbn Teymiye, hicretin 661. senesinde rebiyülevvel ayının onunda pazartesi günü Harran'da doğmuş, babası ve ailesiyle birlikte küçük yaşta Dımaşk'a gelmişti. İbn Abdüddaim, İbn Ebî'l-Yüsr, İbn Abdan, Şeyh Şemseddin el-Hanbelî, Şeyh Şemseddin b. Ata el-Hanefî, Şeyh Cemaleddin b. Sayrefî, Mecdüddin b. Asâkir, Şeyh Cemaleddin el-Bağdadî, Necip b. Mikdad, İbn Ebî'l-Hayr, İbn Allan, İbn Ebî Bekir el-Yahudî, Kemal Abdurrahim, Fahr Ali, İbn Şeyban, Şeref b. Kavvas, Zeynep binti Mekki ve adları burada anılmayan çok sayıda âlimden hadis dinledi. Kendisi de hadis okudu. Hadis toplamaya çalıştı. Tabakat yazdı. Hadis tespit etti, senelerce başkalarına hadis okuyup dinletti. Dinlediği herşeyi mutlaka ezberlerdi zeki bir kimseydi. Sonraları ilimle de iştigal etti. Tefsirde ve tefsire dair bilgilerde büyük âlim oldu. Fıkhta arif oldu. Anlatıldığına göre kendi zamanında ve diğer zamanlarda mezheplerin hükümlerini, fikhî bilgilerini mezheplerin âlimlerinden çok daha iyi öğrenmişti. Âlimlerin ihtilafını, usûl, fîrû, nahiv, lûgat ve diğer aklî ve naklî ilimlere dair hususları çok iyi bildirdi. Bir mecliste faziletli bir kimse kendisiyle herhangi bir ilme dair konuşma yaptığında, İbn Teymiye'nin konuştuğu o ilimde mutlaka en büyük üstad olduğunu anlar, onun bu hususta derin bilgilere sahip olduğunu görürdü. Hadis'e gelince o, hadisin bayraktarlığını yapmış, hadisi muhafaza etmiş, sahih ve sahih olmayan hadisleri birbirinden ayırdetmiş, hadis ricalini iyi tanımış, bu hususta derin bilgilere vakıf olmuştu. Çok sayıda eser tasnif etmiş, usûl ve fîrû'a dair faydalı taliklerde bulunmuştu. Bu taliklerin bir kısmı tamamlanıp temize çekilmiştir. Ben de bunları kendisinden nakledip yazdım, bir kısmını huzurunda okudum. Ama taliklerinin büyük bir kısmı tamamlanmamıştır. Bir kısmı da tamamlanmış, ama şu ana kadar temize çekilmemiştir. Asrındaki âlimlerden bir cemaat onu, ilimlerini ve faziletlerini övmüşlerdir. Kadı Habî, İbn Dakikü'l-İyd, İbn Nahhas, Mısır'daki Hanefî Kadısı İbn Harirî ve İbn Zemlekânî bunlardandır. İbn Zemlekânî'nin onun hakkında kendi el yazısıyla şöyle yazmış olduğunu gördüm:

“İctihadın şartları uygun bir şekilde onda toplanmıştır. Güzel eser tasnif etmede, güzel ibare kullanmada, tertipte, taksimde, dindarlıkta ileri merhalelere ulaşmıştır.”

İbn Zemlekânî, onun bir tasnifi hakkında da şu beyitleri yazmıştır:

“Onu niteleyenler ne diyorlar?

Onun nitelikleri sayılamayacak kadar çok ve açıktır.

O, Allah’ın ezici bir hüccetidir.

O, aramızda zamanın bir harikası olarak durmaktadır.

O, yaratılanlar içinde bir mucizedir.

Nurları ve aydınlığı apaçıktır.

Aydınlığı, fecrinkinden daha fazladır.”

İşte ibn Zemlekanî, onu böyle övmüştür. O zamanlar İbn Teymiye’nin yaşı otuz civarındaydı. Küçük yaştan beri onunla aramızda bir sevgi ve arkadaşlık bağı vardı. Bir sene kadar hadis dinledi. Faziletleri çoktu. Eserlerinin adlarını, yaşantısını, onunla fakihler ve devlet yetkilileri arasında cereyan eden hadiseleri, defalarca hapse atılışını, başından geçen halleri burada anlatmak mümkün değildir. Bu kitap aslında bu kadar geniş bilgileri nakletmeye müsait de değildir.

“O, vefat ettiğinde ben Hicaz yolunda olup Dımaşk’tan uzaktaydım. Vefatından elli gün sonra Tebuk’e ulaştığımızda vefat haberini aldık. Onu kaybetmekten ötürü hepimiz üzüldük. İnsanlar da üzüntü içine düştüler. Allah ona rahmet etsin.”

Alemüddin el-Berzâlî, İbn Teymiye hakkında tarihinde böyle demiştir.

Şeyh Alemüddin, İbn Teymiye hakkında bu biyografik bilgileri verdikten sonra Bağdat’ta İmam Ahmed b. Hanbel’in cenaze merasiminden, onun şöhretinden, Ebu Bekir b. Ebu Davud’un cenaze töreninin görkemli oluşundan bahsetmiştir.

İmam Ebu Osman es-Sabunî, Ebu Abdurrahman es-Süyufî’nin şöyle dediğini nakletmiştir:

“Ebü’l-Feth Kavvas adındaki zahid şahsın cenaze merasimine Şeyh Ebü’l-Hasan ed-Darekutnî ile birlikte iştirâk etmiştim. Böyle büyük bir cemaate katıldığımızda Şeyh Ebü’l-Hasan bana dönüp şöyle dedi: Ebu Sehl b. Ziyad el-Kattan’ın İmam Ahmed’den naklen Abdullah b. Ahmed b. Hanbel’in şöyle dediğini işittim: “Bid’atçilere deyin ki, bizimle sizin aranızda ayıracı özellik, cenazelerdir.” Kuşkusuz İmam Ahmed b. Hanbel’in cenazesine iştirat eden cemaatin sayısı çok yüksekti. Çünkü belde ahalisinin sayısı fazla olup bu törene hayli insan iştirâk etmişti. Ayrıca İmam Ahmed’i tazim ettiklerinden, devlet tarafından sevilen bir insan olduğundan ötürü de cenaze merasimine katılan cemaatin sayısı çok olmuştu. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye ise Dımaşk’ta vefat etmişti.

Dımaşk'ın ahalisi ise o zaman sayı bakımından Bağdathlıların onda biri bile değildi. Ama zorba bir sultan kendilerini toplayacak olsaydı bile, İbn Teymiye'nin cenaze merasimine bu kadar büyük bir cemaat katılmazdı. Kaldı ki İbn Teymiye, sultan tarafından hapsedildiği kalede vefat etmişti. Ayrıca fakihlerin ve yoksulların çoğu da bırakınız Müslümanları, diğer dinlere mensup kimseleri dahi nefret ettirecek şeyleri, İbn Teymiye'den naklediyorlar ve bu gibi şeyleri ona isnad ediyorlardı. İşte bütün bunlara rağmen İbn Teymiye'nin cenazesine katılan insanların sayısı oldukça fazla olmuştur!"

İbn Teymiye, zilkade ayının yirmisinde pazartesi gecesi seher vaktinde vefat etti. Kale müezzinleri vefatını minarede ilân ettiler. Burçlardaki nöbetçiler de bu haberi etrafa söyleyip duyurdular. Sabah olunca insanlar bu büyük olayı duymuşlar, birbirlerine aktarmışlardı. İnsanlar gelebildikleri her taraftan, hatta Gota'dan ve Merc'den gelip kalenin etrafında toplanmışlardı. Pazardaki, çarşıdaki insanlar birşey yapmamışlar, âdet üzere açılması gereken dükkanların çoğu da açılmamıştı. Saltanat naibi Tengiz, avlanmak için bir yere gitmiş, bu yüzden devlet erkânı ne yapacaklarını şaşırılmıştı. Kale naibi Sahip Şemseddin Gabriyel gelip cenazenin yanında oturdu. Kendisine baş sağlığı dilekleri sunuldu. Havastan, dostlardan, ahabtan gelmek isteyen kimseler için kalenin kapısı açıldı. Devlet erkânından, şehir ahalisinden ve Salihîye halkından has dostlar, yakın arkadaşlardan bir grup gelip salonda toplandılar. Cenazenin yanında oturup ağlamaya ve inlemeye başladılar. Âdeta kendi canlarına kıyacak derecede feryad-ü figan ettiler. Ben de şeyhimiz Hafız Ebü'l-Haccac el-Mizzî merhumla birlikte orada hazır olanlardan biriydim. Şeyh İbn Teymiye'nin yüzünü açıp seyrettim ve öptüm. Başında ucu iğneyle tutturulmuş bir sarık vardı. Başında kendisinden ayrıldığıımız zamandakine nisbetle daha çok beyaz tel vardı. Kardeşi Zeyneddin Abdurrahman, onun kaleye girdiğinden bu yana seksen hatim indirdiğini ve seksenbirinci hatme başladığını, orada hazır bulunan kimselere bildirdi ve Kamer sûresinin şu âyet-i kerimesine varmış olduklarını söyledi:

"Allah'a karşı gelmekten sakınanlar güçlü hükümdarın katında, yüksek bir derecede cennetlerde ferahlık ve aydınlık içindedirler." (Kamer, 54-55.)

Kardeşi Zeyneddin'in böyle demesinden sonra âlim olan, iki hayırlı ve salih şeyh Abdullah b. Muhib ile Abdullah ez-Zer'î (amâ) Rahman sûresinden başlayarak Kur'an'ı hatmettiler. İbn Teymiye merhum, bu zatların okuyuşlarını çok severdi. Ben de orada hazır olduğum için onları dinledim.

Sonra Şeyh İbn Teymiye'nin cenazesini oradaki bir mescide götürerek yıkamaya başladılar. Yanında yıkama işine yardımcı olacaklardan

başkasını bırakmadılar. Şeyhimiz Hafız el-Mizzî, ilim ve iman ehli bir grup salih ve hayırlı insan, yıkama işine yardımcı oldular. Yıkama tamamlanır tamamlanmaz kale, insanlarla doldu. Kalede ağlama, övme, dua etme ve rahmet dileme sesleriyle büyük bir uğultu meydana geldi. Sonra onu camiye götürmek üzere İmadiye yoluna koyuldular, Adiliye-tü'l-Kebîre'nin yanından geçtiler, Natifaniyyin Medresesi'nin köşesine yöneldiler. Çünkü Babü'l-Berid pazarı onarım amacıyla yıkılmıştı. Cenazeyi Emevî Camii'ne götürdüler. Cenazenin önünde, arkasında, sağında, solunda sayılarını ancak yüce Allah'ın bileceği miktarda çok insan vardı. O esnada adamın biri yüksek sesle, "Ehl-i Sünnet imamlarının cenazeleri işte böyle olur!" diye bağırdı. Oradaki diğer insanlar da ağlaşmaya başladılar. Bu çığlığın duyulduğu esnada diğer insanlar da büyük bir gürültüyle ağlaştılar. Şeyh İbn Teymiye, Maksure yanındaki cenaze yerine konuldu, insanlar kalabalıktan ötürü saf düzenine girmeden içli dışlı karışık vaziyette namaza durdular. Ancak kalabalıktan ötürü hiç bir kimse caminin içinde, sokaklarda ve caddelerde secde etme imkânı bulamıyordu. Öğle ezanının vakti yaklaşmış, insanlar her mekandan gelip oraya toplanmıştı. İnsanlardan bir kısmı da o gün yeme ve içme imkânı bulamayacaklarından ötürü oruca niyetlenmişti. Kalabalık ve çokluğun haddi yoktu. Öğle ezanı okunduktan sonra âdeti aykırı olarak saray kapısının yanında namaza duruldu. Namaz kılındıktan sonra hatibin Mısır'da oluşu nedeniyle hatip naibi geldi. Orada İbn Teymiye'nin cenaze namazını kıldırdı. Hatip naibi Şeyh Alaeddin el-Harratî idi. Sonra insanlar önceki sayfalarda da anlattığımız gibi caminin ve şehrin kapılarından çıkıp ilerlediler, Sükû'l-Hayl'de toplandılar. Bazıları da camide namaz kılındıktan sonra beklemeyip doğrudan Sufiye Mezarlığı'na gitmişlerdi. Herkes kendi kendine ağlayıp tekbir ve tehlil getiriyor, İbn Teymiye'yi övüyor, ona dua ediyor, onun ölümüne üzülüyordu.

Kısaca demek istediğimiz şudur ki; O gün Emevîlerin zamanından beri Dımaşk'ta daha önce misli görülmemiş görkemli bir gün olmuş, bu vesile ile büyük bir kalabalık toplanmıştı. İkinci ezanına yakın bir zamanda İbn Teymiye kardeşinin yanına defnedildi. Cenaze merasimine iştirak eden insanların sayısını tespit etmek mümkün olmamıştı. Ama diyebiliriz ki şehir halkından, Banliyö sakinlerinden küçük yaştaki çocuklar ve aciz insanlar hariç olmak üzere cenaze merasimine katılmayan hemen hemen hiç olmamıştı. İlim ehlinde ise üç kişi hariç herkes cenazeye iştirak etmişti. Bunlar da İbn Teymiye'ye düşmanlıkta şöhret bulmuş olan İbn Cümle, Sadr ve Kafçozi idi. Bu kişiler bu törende dışarı çıktıkları taktirde insanlar tarafından öldürüleceklerini bildiklerinden korkup gizlenmişlerdi. Şeyhimiz İmam, Allame Burhaneddin el-Fezarî de üç gün süreyle İbn Teymiye'nin mezarını ziyaret etmişti. Şafîi ulema-

sından bir grup da böyle yapmıştı. Burhaneddin el-Fezarî, vakarlı ve heybetli bir şekilde merkebine binerek İbn Teymiye'nin mezarını ziyarette gidiyordu. Yüce Allah rahmet etsin.

İbn Teymiye için çok hatim indirildi. Vefatından sonra bazı kimse-ler onun hakkında hayret verici salih rüyalar gördüler. Kendisi için bir-çok mersiye ve uzun kasideler söylendi. Onun için bir çok âlim tarafın-dan biyografiler yazıldı. Faziletli ulemadan ve diğerlerinden oluşan bir cemaat bu hususta eser tasnif etti. Ben bunların tümünden onun men-kıbeleri, faziletleri, şecaati, cömertliği, samimiyeti, zahidliği, abidliği, çeşitli ilimlere vakıf oluşu, büyük ve küçük sıfatları hakkında bilgi ve-rirken veciz bir biyografiyi özet olarak sunacağım. O bir çok ilimlere sa-hipti. Kitap ve sünnetle te'yid ettiği bazı orijinal hükümler ve fetvalar vermişti.

Özetle diyeceğimiz şudur ki: Merhum İbn Teymiye büyük âlimlerden biri olup ictihadlarında hata yaptığı da, isabet ettiği de ol-muştur. Ancak isabetine nisbetle hatası engin denizdeki bir nokta ka-dardır. Ayrıca Sahih-i Buharî'den nakledilen bir hadis-i şerifte de anla-tıldığı gibi bu işte yapmış olduğu hataları da bağışlanmıştır:

“Bir hâkim hükmedeceği zaman ictihad eder, yani hakkı arayıp hükmeder de sonra bu hükümde isabet ederse, o hâkime iki ecir vardır. Hakkı aramak ve isabet etmek sevapları). Eğer hâkim hükmedeceği za-man hakkı ictihad edip arar. Fakat sonunda hata ederse, bu hâkime de bir ecir vardır. Hakikati arama sevabı vardır.” Demek ki İbn Teymiye her halükârda sevap kazanmıştır. İmam Malik b. Enes de şöyle demiş-tir: “Bu mezardaki hariç, herkes sözünden ötürü hesaba çekilecektir.”

Zilkade ayının yirmialtısında Tengiz, mallarını, eşyalarını Babü'l-Feradis dahilindeki Darüzzeheb'ten yeni yaptırdığı konağa taşıdı. Da-ha önce Darüzzeheb'in adı Darüfülûs'tu. Ancak daha sonra oraya Dârüzzeheb adını taktı. Hazinesarı Nasirüddin Muhammed b. İsa'yı az-ledip yerine kölesi Abaçî'yi tayin etti.

Zilkade ayının yirmiikisinde Aclon şehrinde sabahdan ikindiye ka-dar devam eden bir sel baskını meydana geldi. Şehrin camisini, çarşısını gelir getiren yerlerini ve birçok evini yıktı, harep etti, yedi kişi boğuldu. İnsanların çok sayıda malı, mülkü, emtia ve hayvanı telef oldu. Takri-ben 1.000.000 dirhem değerinde zayıat meydana geldi. Doğrusunu Al-lah bilir. İnnâ lillahi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.)

Zilhicce ayının onsekizinde pazar günü Şafîf Kadısı Şeyh Alaeddin el-Konevî, diğer merkezlerdeki şahitlerden bir topluluğu, -diğer insan-lardan ayırd edilmeleri amacıyla- sarıklarının arka taraftaki ucunu omuzlarının arasına sarkıtmakla yükümlü kıldı. Onlar da birkaç gün sîireyle bu emri yerine getirdiler. Sonra bundan rahatsız olunca kendi-

lerine bunu yapmama ruhsatı verildi. Kimi de bu uygulamayı devam ettirdi.

Zilhicce ayının yirmisinde salı günü Şeyh, İmam, âlim, allame Ebu Abdillâh Şemseddin b. Kayyım el-Cevziye tutuklu bulunduğu kaleden salıverildi. Kendisinin salıverilmesi, Şeyh Takiyyüddin'in tutuklanmasından bir kaç gün sonra olmuştu. Kendisi hicretin 726. senesinin şaban ayından beri tutuklu bulunuyordu. Sultan'ın Çavlı'yı, Emir Ferec b. Kara Sungur'u ve Laçın el-Mansurî'yi hapisten çıkarıp serbest bıraktığına dair haber Dımaşk'a ulaştı. Bayramdan sonra sultanın huzuruna götürüldüler. Sultan kendilerine hil'at giydirdi.

Zilkade ayında Sultan Ebu Said'in naibi büyük Emir Çoban'ın ve Kara Sungur el-Mansurî'nin vefat ettiklerine dair haber Dımaşk'a ulaştı.

Çoban, Mescidi Haram'a kadar uzanan su kanalını açtırmış, bu kanalı kazdırmak için çok para harcamıştı. Medine-i Münevvere'de türbesi, meşhur bir medresesi ve güzel eserleri vardı. İslâmî hayatı mazbut olup yüksek himmet sahibi bir kimseydi. Sultan Ebu Said'in zamanında uzun bir süre hakıyla yöneticilik yapmıştı. Sonra Ebu Said, onu tutuklamak isteyince -önceki kısımlarda da anlattığımız gibi- bundan kurtuldu. Daha sonra Ebu Said, hicretin 727. senesinde onun oğlu Hâce Dımaşkî'yi öldürttü. Diğer oğlu Timurtaş ise Mısır Sultanı'nın yanına kaçtı. Mısır Sultanı onu bir ay kadar yanında barındırdı. Sonra iki hükümdar arasında, Timurtaş'ın öldürülmesi için elçiler gidip geldi. Nihayet Mısır Sultanı, Timurtaş'ı öldürerek kesik başını Sultan Ebu Said'e gönderdi. Bundan kısa bir süre sonra da Timurtaş'ın babası Çoban vefat etti. Niyetleri yüce Allah daha iyi bilir.

Kara Sungur el-Mensurî'ye gelince o, Mısır ve Şam'ın en büyük emirlerindendi. Önceki kısımlarda da anlatıldığı gibi o, Eşref Halil b. Mansur'u öldürenlerden biriydi. Sonra Mısır Naibliği'ne atandı ve bu görevi bir süre yürüttükten sonra Dımaşk Naibliği'ne, oradan da Haleb Naibliği'ne getirildi. Bundan sonra Efrem ve Zerkaşı ile birlikte Tatarların yanına kaçtı. Tatar Hanı Harbenda, bunları yanında barındırdı, kendilerine ikramdan bulundu ve birçok beldeyi iktâ olarak onlara verdi. Kara Sungur, Hülagû'nun kızıyla evlendi, sonra bu sene doksan yaşındayken hakimi bulunduğu Merağa şehrinde vefat etti. Doğrusunu Allah bilir.

Bu sene vefat eden meşhur şahsiyetlerden biri de Şeyhül'İslâm Allame Takiyyüddin b. Teymiye idi. İnşallahu Teâlâ onun biyografisini ayrı olarak sizlere sunacağız. Bu hususta önceki sayfalarda gerekli bilgi verilmiştir.

ŞERİF ALİM İZZEDDİN

İzzeddin Ebu İshak İbrahim b. Ahmed b. Abdülmuhsin el-Alevî el-Hüseyinî el-İrakî el-İskenderî. Şafî Mezhebine mensuptu. Çok hadis dinledi. Fıkha dair el-Veciz, nahve dair el-İzah adlı eserleri ezberledi. Zahid bir kimse olup az bir dünyalıkla yetinirdi. Doksan yaşına vardığı halde aklı, ilmi ve zihni yerindeydi. Hicretin 638. senesinde doğmuş; bu sene muharrem ayının beşinde cuma günü vefat etmiş ve İskenderiye ile Madin arasında bir yere defnedilmiştir. Allah rahmet etsin.

ŞEMS MUHAMMED B. İSA ET-TIKRİTÎ

Şehametli, akıllı, tedbirli bir kimseydi. İbn Teymiye'nin emir ve yasaklarını uygulayan bir kimse gibiydi. İbn Teymiye onu emirlere elçi olarak gönderir, diğer önemli işlerini onun vasıtasıyla yaptırırdı. Marifet, anlayış ve bilgi sahibi bir kimseydi. İbn Teymiye'nin mesajını en güzel şekilde tebliğ etme yeteneğine sahipti. Bu sene safer ayının beşinde Kubeybat'ta vefat etti. Kerimî Camii'nin yanına defnedildi. Yüce Allah rahmet etsin.

ŞEYH EBU BEKİR ES-SALİHÎ

Ebu Bekir b. Şeref b. Muhsin b. Maan b. Amman es-Salihî. Hicretin 653. senesinde doğdu. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye'den ve Mizzî'den hadis dinledi. Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'yi sevenlerdendi. İbn Teymiye ile Mizzî'ye hizmet ederdi. Yoksul ve çocuk sahibi idi, iâşesini temin edecek kadar zekât ve sadaka alırdı. Fesahat ve belâgat sahibi bir kimse olup usûle ve diğer ilimlere dair tasnifat ve talikatı vardı. Âbid, hayırlı ve salih bir insandı. Cuma namazından sonra ikindiye kadar insanlara vaaz verirdi. Bir defasında Humus'tan geldiği zaman şeyhimiz Mizzî ile birlikte yanına gittim. İbaresi güçlü ve fasihti. İlimde orta derecede idi. Tasavvufa, ahvale, amele ve kulûbe dair söz söylemeye meyilli idi. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye'den çok bahsederdi. Bu sene safer ayının yirmiikisinde Humus'ta vefat etti. Şeyh, insanları ona ihsanda bulunmaya teşvik eder, kendisi de ona bağışta bulunur, erzak verirdi.

BAĞDATLI İBN DEVALİBÎ

Şeyh, salih, âlim, abid, gezgin, senetleriyle hadis rivayet eden ve uzun ömür yaşayan bir kimseydi. Şeceresi şöyledir: Afifüddin Ebu Abdullah Muhammed b. Abdülmuhsin b. Ebi'l-Hüseyin b. Abdülgaffar el-Bağdadî el-Ercî. Hanbelî Mezhebine mensuptu. İbn Devalibî adıyla tanınmıştır. Müstansırıye Darü'l-Hadisî'nin şeyhi idi. Hicretin 638. senesinde rebiyülevvel ayında doğdu. Çok hadis dinledi. Yüksek derecede

icazetleri vardır. el-Harakî'yi ezberlemekle meşgul oldu. Nahivde ve diğer ilimlerde üstün derece sahibiydi. Güzel şiirleri vardır. Salih bir insan olup doksan yaşını aşmıştı. Irak yolculuğuna başladığı zamanlarda cemaziyelevvel ayının dördünde perşembe günü vefat etti ve şehitlikte bulunan İmam Ahmed Mezarlığı'na defnedildi. Allah rahmet etsin. Bağdat şeyhlerine icazet verirken bu arada bana da icazet vermişti. Allah'a hamd olsun.

KADİLKUDAT ŞEMSEDDİN B. HARİRİ

Ebu Abdillâh Muhammed b. Safiyyüddin Ebu Amr Osman b. Ebî'l-Hasan Abdülvehhab el-Ensârî. Hanefî Mezhebine mensuptu. Hicretin 653. senesinde doğdu. Hadis dinledi, ilim tahsil etti. el-Hedâya adlı eseri okudu. Mazbut bir fakihti. Dımaşk'ın bir çok medresesinde ders verdi. Dımaşk kadılığı yaptı. Daha sonra kendisine Mısır diyarının kadılığı teklif edildi. Bir süre onurunu muhafaza ederek bu görevde kaldı. Kim-seden hediye kabul etmedi. Hüküm veriş nedeniyle kınayıcıların kınamasına da aldırış etmedi. "Eğer İbn Teymiye, Şeyhü'l-İslâm olamazsa kim olacak?" derdi. Adamlarından birine, "Sen Takiyyüddin İbn Teymiye'yi seviyor musun?" diye sormuş, "evet "cevabını alınca, "Vallahi çok güzel bir şeyi seviyorsun" demişti. Kadilkudat Şemseddin İbn Harirî, bu sene cemaziyelâhir ayının dördünde cumartesi günü vefat etti. Kurafe Mezarlığı'na defnedildi. Allah rahmet etsin. Yerine Kadı Burhaneddin b. Abdülhak'kın atanmasını vasiyet etmişti. Vasiyeti yerine getirildi. Bunun üzerine Burhaneddin'e, Dımaşk'a gelmesi için haber gönderildi. O da ertesi gün Dımaşk'a gelip göreve başladı. Bu göreve atanması nedeniyle kendisine hil'at giydirildi.

ŞEYH, İMAM, ÂLİM, KURRÂ ŞİHABÜDDİN EBÜ'L-ABBAS

Şihabüddin Ebü'l-Abbas Ahmed b. Şeyh İmam Takiyyüddin Muhammed b. Cebbare b. Abdülvelî b. Cebbare el-Makdisî el-Merdavî. Hanbelî Mezhebine mensuptu. Şatibiye'nin şarihidir. Hicretin 649. senesinde doğdu. Çok hadis dinledi. Kıraat ilmiyle ilgilendi ve bu alanda ilerledi. İnsanlar kendisinden yararlandılar. Bir süre Mısır'da ikamet etti. Orada usûlü fıkha dair dersleri Ferazî'den aldı. Kudüs'te receb ayının dördünde vefat etti. Allah rahmet etsin. Hayırlı ve seçkin salih insanlardandı. Hatip Merdâ'dan ve diğerlerinden hadis dinledi.

BAĞDATLI İBN AKULÎ

Şeyh, imam, allame Cemaleddin Ebu Muhammed Abdullah b. Muhammed b. Ali b. Hammad b. Taib el-Vasıtî el-Akulî. Şafî Mezhebine

mensuptu. Sonraları Bağdat'a yerleşmiştir. Yaklaşık kırk sene müddetle Müstansırıye Medresesi'nin müderrisliğini yapmıştır. Bir zamanlar Evkaf nazırlığı görevini yürütmüş ve kadilkudatlığa atanmıştı. Hicretin 638. senesinde receb ayının onunda pazar gecesi doğdu. Hadis dinledi. Yüksek bir muhaddis oldu, ilim tahsil etti. Hicretin 657. senesinden itibaren vefat edinceye kadar yetmişbir sene süreyle fetva verdi. Nefsi güçlü bir kimse olup devlet nezdinde de itibarlıydı. Kendi çaba ve gayretiyle insanları birçok sıkıntılardan kurtarmıştı. Bu sene şevval ayının yirmidördünde çarşamba gecesi doksan yaşını aşmış iken vefat etti ve kendi evine defnedildi. Evini ve bütün emlakını, Kur'an okuyup ezberleyen on çocuğa ve bir hocaya vakfetmişti. Allah hayrını kabul buyursun ve ona rahmet etsin. Vefatından sonra Müstansırıye Medresesi'nde Kadilkudat Kutbeddin ders vermeye başladı.

SALİH ŞEYHLERDEN ŞEMSEDDİN ES-SÜLAMÎ

Şemseddin Muhammed b. Davud b. Muhammed b. Sâb es-Sülamî. Bağdathıydı. Varlıklı kimselerden olup ilim ehline çok iyilikleri dokunmuştur. Özellikle Şeyh Takiyyüddin'in arkadaşlarına çok yararı olmuştur. Bir çok kitap vakfetmiş, defalarca hacca gitmiştir. Şeyh Takiyyüddin'in vefatından dört gün sonra bu sene zilkade ayının yirmidördünde pazar gecesi vefat etti. Cuma namazından sonra cenaze namazı kılındı ve Babü's-Sağir Mezarlığı'na defnedildi. Allah rahmet etsin. Makamını âli kılsın.

Yine bu gecede annem Meryem binti Ferec b. Ali vefat etti. Annem Hatip olan babamın köyü Müceydel köyündendi. Cuma namazından sonra cenaze namazı kılındı ve Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye'nin mezarının doğu tarafında Sufiye Mezarlığı'na defnedildi. Allah ikisine de rahmet etsin.

HİCRETİN YEDİYÜZYİRMİDOKUZUNCU SENESİ

Bu sene başında İslâm ülkesinin yöneticileri ve halifesi, önceki senede adları anılan kimselerdi. Yalnız Kutbeddin b. Şeyhüssülâmiye, ordu nazırlığına getirilmişti.

Muharrem ayında Dımaşk Sır kâtibi Kadı Muhiddin b. Fadlullah ile oğlu Şihabüddin ve Şerefüddin b. Şemseddin b. Şihab Mahmud, posta vasıtasıyla Mısır'a çağırıldılar. Kadı Sadrülkebîr Muhiddin, hastalanan Alaeddin b. Esir'in yerine Mısır Sır katipliği görevine başladı. Oğlu Şihabüddin de yanında kaldı. Şerefüddin Şihab Mahmud da, Muhiddin b. Fadlullah'ın yerine Dımaşk Sır Kâtipliği'ne atanarak Dımaşk'a döndü.

Yine muharrem ayında Evkaf İdaresi'nin başkanı Nasırüddin, Nazır olarak Kudüs'e ve Halil kentine gitti. Orada Tengiz'in ve diğer ümera mülkünün kapsamında bulunan birçok yeri tamir edip onardı. Mescid-i Aksa'da mihrabın sağında ve şimalinde iki pencere açtırdı. Humus divanlarının başkanı Emir Necmeddin Davud b. Muhammed b. Ebî Bekir b. Muhammed b. Yusuf b. Zeybek de Dımaşk divanlarının başkanlığına atandı ve göreve başlamak üzere Dımaşk'a geldi.

Safer ayının yirmibirinde Dımaşk Camii'nin kible duvarının mermer kaplama işi tamamlandı. Caminin içi genişletildi. İnsanlar ertesi gün cuma namazını orada kıldılar. Ziyad kapısı da açıldı. Daha önce Ta-kiyyüddin b. Meracil'in nazırlığı zamanında caminin bu kapısı kilitli duruyordu.

Rebiyülâhir ayında Emir Şemseddin Kara Sungur'un evladı Mısır'dan Dımaşk'a gelip Bâbü'l-Feradis dahilindeki Mukaddemiye kabal-tısının yanında bulunan babalarının evlerine yerleştiler. Babalarından kalan ve o zamana kadar ihtiyat altında tutulan mülkleri kendilerine iade edildi. Babaları bu ülkede vefat ettiğinde ihtiyat altında tutulan malının tümü ya da çoğu serbest bırakıldı.

Rebiyülâhir ayının sonunda cuma günü Emir Çoban ve oğlu Medine-i Nebevî Kalesi'ndeki tabutlarından ölü olarak çıkarıldılar. Cenaze namazları Mescid-i Nebevî'de kılındıktan sonra sultanın emri üzerine Bakî Mezarlığı'na defnedildi. Emir Çoban kendi medresesine defnedilmeyi istemişti. Ama bu isteğinin yerine getirilmesi mümkün olmamıştır.

Aynı gün Medine-i Nebevî'de merhum Şeyh Ta-kiyyüddin b. Teymiye ile Kadı Necmeddin el-Balisî el-Mısırî'nin gıyabî cenaze namazları da kılındı.

Cemaziyelâhir ayının ortasında pazartesi günü Kadı Şihabeddin Ahmed b. Cehbel, vefat eden Burhaneddin el-Fezarî'nin yerine Baderaiye Medresesi'nde ders verdi. Darü'l-Hadis şeyhliği ise kendisinden alınarak Hafız Şemseddin ez-Zehebî'ye verildi. O da bu ayın onyedisinde çarşamba günü göreve başladı. Batna hatipliği görevine de Malikîlerden Şeyh Cemaleddin el-Meslatî getirildi. Şeyh Cemaleddin, bu ayın ondokuzunda cuma günü Batna'da hutbe irâd etti.

Bu ayın sonlarında Haleb naibi Emir Seyfeddin Ergun, sultanla görüşmeye giderken Dımaşk'a uğradı. Dımaşk naibi kendisini karşıladı ve onu caminin yanındaki konağında konuk etti. Sonra Emir Seyfeddin, Mısır'a gitmek üzere yola çıktı. Memleketinden kırk gün kadar uzakta kaldı. Sonra Haleb naibliğine atanarak geri döndü.

Receb ayının onunda Sahip Ta-kiyyüddin b. Ömer b. Vezir Şemseddin b. Sel'as, Mısır'a çağrıldı. Orada Divan Başkanlığı'na atandı. Vefatına yakın bir zamana kadar bu göreve devam etti.

Şevval ayının dokuzunda cumartesi günü Dımaşk hac kafilesi, Emir Seyfeddin Balatî idaresinde yola koyuldu. Kafilenin kadısı Şihabüddin el-Kaymerî idi. Hacılar arasında Melikü'l-Ümerâ Tengiz'in zevcesi de vardı. Tengiz'in zevcesine hadım kölelerden Tavaşî Şebelü'd-Devle hizmet ediyordu. Dımaşklı hacılar arasında Sadreddin el-Mâlikî, sahip Takiyyüddin Tevbe'nin kardeşi oğlu Selahaddin ile onun kardeşinin Şerefüddin, Şeyh Ali el-Mağribî ve Şeyh Abdullah ed-Darîrî ile başka bir cemaat da vardı. Şevval ayının üçünde çarşamba sabahı Kadı Ziyaeddin Ali b. Selim b. Rebia, bu sene ramazan ayının ondokuzunda görevinden ayrılan Fahr el-Mısırî'nin yerine Adiliyetü'l-Kebîre Medresesinde Kadilkudat el-Konevî'ye niyabeten hüküm vermeye başladı.

Zilkade ayının altısında cuma günü cuma ezanından sonra Mısır'daki Hakim Camii'nin minberine Çavlı'nın kölelerinden Ersâ adında biri çıkarak kendisinin Mehdî olduğunu iddia etti ve tıpkı kâhinlerinkine benzer secili bir konuşma yaptı. Konuşması bitince indirilip Şerhabî'ye götürüldü. Bu işi mezkur caminin hatibinin gelmesinden az önce yapmıştı.

Zilkade ayında Dımaşk'ın dahilinde ve haricindeki yollarda bulunan pazarlar genişletildi. Salih pazarı, Rasîf Sûkü'l-Kebîr, Babülberid, Mescidü'l-Kasb ve Zencebiliye'ye kadar olan kısımlar genişletildi. Cabiye kapısının dışında, Mescidüddebban'a kadar olan yerler ve insanların geçmesine yetmeyecek kadar dar olan mekânlar da genişletildi. Bu işleri ve kanalların ıslah edilmesini Tengiz emretmişti. Bu sayede insanlar üzerlerine necis ve pis suların damlamasından kurtuldular. Zilhicce ayının yirmisi ile otuzu arasındaki günlerde ise başıboş köpeklerin öldürülmesine karar verildi ve bundan sonra çok sayıda köpek öldürüldü. Sonra bunlar Bâb-ı Keysan tarafında ve Babü's-Sağır haricinde bulunan hendeğe atıldılar. Böylece insanlar pisliklerden, kirli sulardan ve köpeklerden kurtuldular. Yolları da genişletilmiş oldu.

Zilhicce ayının onikisinde cuma günü, Sumaysatiye Şeyhü's-Şüyûhluğuna Kadilkudat Şerefüddin el-Mâlikî getirildi. Atanma fermanı sepha'da okundu. Fermanın okunduğu törende ayan tabakasına mensup kimseler de hazır bulundular. Eski görevi de kendisine iade edildi.

HİCRETİN YEDİYÜZYİRMİDOKUZUNCU SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

İMAM ALİM NECMEDDİN

Necmeddin Ebu Abdillâh Muhammed b. Ukayl b. Ebî'l-Hasan b. Ukaly el-Balîsî eş-Şâfiî. Tenbih adlı eseri şerhetmiştir. Hicretin 660. senesinde doğdu. Hadis dinledi. Fıkıh ve diğer ilimleri tahsil etti. Fıkıhta

yükseldi. İbn Dakikü'l-İyd'in yanına devam etti. Onun hakim naibliğini yaptı. Mağribiye ve Taybersiye medreseleri ile ve Mısır Camii'nde ders verdi. Fazileti, dindarlığı ve ilim tahsiline devam etmesi ile şöhret buldu. Bu sene muharrem ayının ondördünde perşembe gecesi vefat etti ve Kurafe Mezarlığı'na defnedildi. Cenazesi büyük bir kitle tarafından teşyî edildi. Allah rahmet etsin.

EMİR SEYFEDDİN KUTLUBEK ET-TEŞNEGİR ER-RUMÎ

Büyük emirlerdendi. Bir zamanlar haciblik yaptı. Kudüs'teki kanalı onardı. Bu sene rebiyülevvel ayının yedisinde pazartesi günü vefat etti. Babü'l-Feradis'in kuzeyinde bulunan türbesine defnedildi. Burası güzel ve meşhur bir türbe idi. Sûkü'l-Hayl'de kaldırılan cenazesine naibler ve emirler de geldiler.

MUHADDİS YÜMN

Şerefüddin Ahmed b. Fakih Zebîd Ebü'l-Hüseyn b. Mansur eş-Şemmahî el-Mezhicî. Mekkelilerden ve başkalarından hadis rivayet etti. Kendilerinden hadis rivayet ettiği şeyhlerin sayısı 500 'den fazladır. Çeşitli beldelere seyahatlerde bulundu ve çok hayırlar işledi. Hadis, fıkıh ve diğer ilimlerde üstün derecelere yükseldi. Bu sene rebiyülevvel ayında vefat etti.

NECMEDDİN EBÜ'L-HASAN

Necmeddin Ebü'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Ömer b. Abdurrahman b. Abdülvahid Ebu Muhammed b. Müslim. Dımaşk'ın meşhur reislerindendir. Büyük bir aileden ve köklü bir soydan gelmektedir. Bir süre öksüzlerin nazırlığı görevini yürüttü. Hadis dinledi ve rivayet etti. Biz de kendisinden Muvatta'yı ve diğer hadis kitaplarını dinledik. Kerem ve fazilet sahibi, herkese faydası dokunan servet sahibi bir kimseydi. Hicretin 649. senesinde doğdu. Bu sene rebiyülâhir ayının beşinde pazartesi günü kuşluk vakti vefat etti. Cenaze namazı öğleden sonra Emevî Camii'nde kılındı ve Kasyun Mezarlığı'nda kendi şahsı için yaptırdığı türbeye defnedildi. Yanında iki mezar daha vardı. Mezarının üzerine şu âyet-i kerîme yazıldı:

“Ey Muhammed! De ki: Ey kendilerine kötülük edip aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin. Doğrusu Allah günahların hepsini bağışlar.” (ez-Zümer, 53).

HACİB EMİR BEKTİMUR

Dımaşk'ın Babü'n-Nasır haricinde ve Süfiye Mezarlığı yoluna

giderken meydan tarafında bulunan meşhur hamamın sahibidir. Bu sene rebiyülâhir ayının yirmisinde Kahire’de vefat etti. Oradaki evinin bitişiğinde yaptırmış olduğu medresesine defnedildi.

ŞEYH ŞEREFÜDDİN İSA B. MUHAMMED B. KARACA B. SÜLEYMAN

Sühreverdli idi. Sofi ve vaizdi. Lahinlere ve nağmelere dair bilgisi vardı. Şiir yazardı. Şiirlerinden biri şudur:

“Ey Sa’d! Sana müjdeler olsun, işte bu kabilenin damızlığı ortaya çıktı.

Artık develeri ve aygırları hükümsüz kılacaktır.

Bu kabiledaki evlerden uğradıklarımız arasında hiç biri onun evi kadar güzel olamaz.

Öyle ki bir zamanlar ecel kâselerini içtik. Ona gitmek için arzu ve özlemimizden ötürü adeta öldük.

Onlar da bir zamanlar yakınlık denen nesim rüzgârı gibiydiler.”

Şeyh Şerefüddin bu sene rebiyülâhir ayında vefat etti. Allah rahmet etsin.

ŞEYHİMİZ ALLAME BURHANEDDİN EL-FEZARÎ

Şeyh, İmam, âlim, mezhep şeyhi, mezhebin meşhur âlimi, mezhep mensuplarına faydalı bilgiler veren, Şeyhü’l-İslâm, fırkaların müftüsü, Selef-i salihinin son temsilcisi olup şeceresi şöyledir: Burhaneddin Ebu İshak İbrahim b. Şeyh Allame Taceddin Ebu Muhammed Abdurrahman b. Şeyh, imam, kurrâ, müftü Burhaneddin Ebu İshak İbrahim b. Siba b. Ziya el-Fezarî. Mısırlıydı. Şafii Mezhebine mensuptu. Hicretin 660. senesinin rebiyülevvel ayında doğdu. Hadis dinledi. Babasından ilim tahsil etti. Babasının ilim ve ders halkasında muidlik (kalfahk) yaptı. İlimde ilerledi. Akranlarının başına geçti. Kendi zamanında yaşayan mezhebinin dirayetli âlimlerinin fevkine çıktı. Mezhep dirayetinde, naklinde ve tahriratında çok ileri aşamalara vardı. Sonra babasının Baderaiye Medresesindeki müderrislik makamına geçti. Emevî Camii’nde talebelere ders verdi. Müslümanlar kendisinden çok faydalandılar. Kendisine büyük makamlar teklif edildi, ama o kabul etmedi. Amcası Allame Şerefüddin’den sonra bir süre hatiplik yaptı, ama sonra bu görevi bırakıp Baderaiye Medresesine döndü. İbn Sesarî’den sonra kendisine Şam kadil-kudatlığı teklif edildi. Şam naibi bu görevi kabul etmesi için kendisiyle bizzat konuştu. Yardımcıları olan devlet erkânı da ısrarla onun bu görevi kabul etmesini istediler, ama o kabul etmedi ve kabul etmeyeceğini de kendilerine bildirdi. Bütün bu ısrarlara şiddetle direndi. Kendi işiyle

ilgilendi. Zamanının değerini bildi. Vaktinin çoğunu gece gündüz ilim tahsil etmek, talebe okutmak ve ibadet etmekle geçirdi. Çokça kitap mü-talaa etti. Hadis rivayetinde bulundu. Biz de kendisinden Sahih-i Müs-lim'i ve diğer hadis kitaplarını dinledik. Mezkur medresede ders verirdi. et-Tenbih üzerine başka yerlerde bulunmayacak çok faydalı bilgiler içe-ren talikleri vardı. Usûlü fıkha dair İbn Hacib'in muhtasarına da talik yazmıştı. Bunlardan başka büyük tasnif eserleri de vardı. Kısaca diye-ceğimiz şudur ki; Şafii Mezhebinde, üstadlarımız arasında onun gibi bü-yük alim göremedik. Şekli güzel, heybetli, vakarlı, güzel huylu, cömert bir kimseydi. Çabucak öfkelenir ama sonra hemen sakinleşirdi. Talebe-lere çokça ihsanlarda bulunurdu. Mal biriktirmezdi. Maaşını, medrese-sinin ihtiyaçlarına sarfederdi. Hicretin 670. senesinden bu seneye ka-dar Baderaiye Medresesi'nde ders verdi. Bu sene cemaziyelevvel ayının yedisinde cuma sabahı mezkur medresede vefat etti. Cuma namazından sonra Emevî Camii'nde cenaze namazı kılındı. Cenaze merasimine bü-yük bir kalabalık iştirâk etmişti. Babasının, amcasının ve akrabaları-nın Babü's-Sağır'deki Mezarlığı'na defnedildi. Yüce Allah kendisine rahmet etsin.

SAHİP ŞEREFÜDDİN YAKUP B. ABDULLAH

Haleb divanlarının nazırı idi. Sonra Trablus divanlarının nazırlığı-na nakledildi. Bu sene cemaziyelevvel ayında Hama'da vefat etti. Alim-leri ve hayır ehli kimseleri severdi. Cömert ve ihsan sahibi bir kimseydi. O ve Kadı Nasirüddin Dımaşk'ta Sır katipliği yapmışlardı. Ayrıca Haleb kadıaskerliği, Samsatiye Hankâhı'nın Şeyhü's-Şüyûhluğu, Haleb'teki Esediye Medresesi'nin müderrisliği, Dımaşk'taki Nasiriye ve Şâmiye-tü'l-Cevvaniye Medreselerinin müderrisliği gibi görevlerde bulunmuş-tu.

KADI MU'INEDDİN

Muineddin Hibetullah b. Alemüddin Mes'ud b. Ebi'l-Maali Abdul-lah b. Ebi'l-Fadl b. Haşîşî. Bir zamanlar Mısır'da katiplik ve ordu nazır-lığı yapmıştı. Sonra Dımaşk'ta da uzun bir süre Kutbeddin b. Şeyhüssü-lamiye ile birlikte bu görevi ifa etmişti. Bu hususta tecrübeli bir kimse olup hafızası sağlamdı. Arapça'da, edebiyatta ve hesapta otoriteydi. Gü-zel nazımları vardı. Sevecen ve mütevazi bir kimseydi. Bu sene cemaziyelâhir ayının ortasında Mısır'da vefat etti ve Kâtibü'l-Memalik Fahr'ın türbesine defnedildi.

KADİLKUDAT ALAEDDİN EL-KONEVÎ

Alaeddin el-Konevî Ebû'l-Hasan, Ali b. İsmail b. Yusuf el-Konevî et-Tebrizi eş-Şafiî. Hicretin takriben 668. senesinde Konya'da doğdu. Orada ilim tahsil etti. Hicretin 693. senesinde Dımaşk'a geldi. Faziletli kimselerdendir. Daha çok ilimle iştigal etti. Hadis dinledi. Emevî Camii'nde ilim öğretmek amacıyla ders halkası kurdu. İkbaliye Medresesi'nde ders verdi. Sonra Mısır'a göçtü. Oradaki birçok büyük medresede de ders verdi. Mısır'da ve Dımaşk'ta şeyhü's-şüyûhluk yaptı. Hicretin 727. senesinde kadı olarak Dımaşk'a gelinceye kadar orada ilim öğretmeye, öğrencilere faydalı olmaya devam etti. Fıkha ve diğer ilimlere dair tasnif eserleri vardı. Sarf nahiv, fıkıh kelâm usûlü fıkha dair bir çok bilgiye sahipti. Zemahşerî'nin Keşşaf adlı eserini çok güzel tetkik etmiş, hadislerin manalarını çözmüştü. Güzel vasıfları olan insaf ehli bir kişiydi. İlim ehline karşı çok saygılıydı. Bize rivayet ettiği hadisleri, kendisine nakleden hadis şeyhleri hakkında bir kitap hazırlamıştır. Şeyhimiz Mizzî'ye karşı çok mütevazı davranırdı. Bu sene zilkade ayının ondördünde cumartesi günü ikindiden sonra bahçesindeyken vefat etti. Ertesi gün cenaze namazı kılındı ve Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Allah kendisini bağışlasın.

EMİR HÜSAMEDDİN LAÇİN EL-MANSUR EL-HÜSAMÎ

Laçinüssağır (küçük Laçin) diye tanınır. Bir süre Dımaşk'ta Berr Valiliği yaptı. Sonra Gazze Naibliği'ne, oradan da naklen Bire Naibliği'ne atandı. Bu sene zilkade ayında Bire'de vefat etti. Ve oraya gömüldü. Dımaşk'ın Bab-ı Şarkî dışında zevcesi için bir türbe yaptırmıştı. Ancak oraya defnedilmesi nasip olmadı. Yüce Allah bir âyet-i kerîmede bu hususta şöyle buyurmuştur:

“Hiç kimse nerede öleceğini bilemez.” (Lokman, 34).

SAHİP İZZEDDİN EBU YA'LA

İzzeddin Ebu Ya'lâ Hamza b. Müeyyedüddin Ebû'l-Maalî Esad b. İzzeddin Ebu Galip Muzaffer b. Vezir Müeyyedüddin Ebû'l-Maalî b. Esad b. Amid Ebu Ya'lâ b. Hamza b. Esad b. Ali b. Muhammed et-Temimî ed-Dımaşkî b. Kalanisî. Dımaşk'ın büyük reislerindendir. Hicretin 649. senesinde doğdu. Bir cemaatten hadis dinledi ve kendisi de rivayet etti. Biz de kendisinden hadis dinledik. Köklü bir riyasete sahipti. Asaleti, emlâki muazzamdı. Kendisinin dünya işlerine yetecek kadar malı mülkü vardı. Bununla birlikte bazı görevlerde bulundu. Nihayet sultan sarayının vekil harçlığına atandı. Sonra hicretin 710. senesinde vezirlik makamına getirildi. Bir süre sonra bu görevden alındı. Malları

müşadere edildi. Havas tabakasından olanlara ve büyüklere çok cömertliği ve iyiliği dokunmuştu. Yoksullara ve muhtaçlara ihsanlarda bulunmuştu. Bu sene zilhicce ayının altısında cumartesi gecesi kendi bahçesinde vefat etti. Ertesi sabah cenaze namazı kılındı. Kasyun Mezarlığı'ndaki türbesine defnedildi. Salahiye'deki minarenin yanında güzel bir hankâhı vardı. Orada bir de Dârü'l-Hadis bulunuyordu. İnsanlara iyilik ve ihsanda bulunmuş, sadakalar dağıtmıştı. Allah rahmet etsin.

HİCRETİN YEDİYÜZOTUZUNCU SENESİ

Bu sene çarşamba günü ile başladı. Sene başında İslâm ülkesinin yöneticileri önceki senede adları anılan kimselerdi. Sadece Şafiîlerin kadısı vefat etmiş, yerine muharrem ayının dördünde Alemüddin Muhammed b. Ebu Bekir b. İsa b. Bedran es-Sübki el-Ahnaî eş-Şafiî atanmış ve muharrem ayının yirmidördünde saltanat nâibi Tengiz'le birlikte Dımaşk'a gelmişti. Tengiz'le birlikte Kudüs'ü ve Kudüs'teki Tengiziye Medresesi'ni ziyaret etmişti. Dımaşk'a geldiğinde adet üzere Adiliyetü'l-Kebîre Medresesi'ne konuk oldu. Orada ve Gazaliye Medresesi'nde ders verdi. Menfelutî'nin nâibliğini devam ettirdi. Sonra Zeyneddin b. Merhal'i kendisine vekil tayin etti.

Safer ayında Şerefüddin Mahmud b. Hatîrî, Evkaf İdaresi'nin başına getirildi. Burada görev yapmakta olan Necmeddin b. Zeybek de Nablus valiliğine atandı. Rebiyülâhir ayında Emevî Camii'nin doğu tarafının mermerle kaplanması işine başlandı. Buranın nazırı olan İbn Meraçil bu hususta kadı ve naible istişare yaptı. Kible tarafındaki bütün mozaikleri onarma izni istedi; kendisine bu hususta izin verildi.

Cuma günü Mısır'daki Salahiye Medresesi'nin Şafiî eyvanında cuma namazı kılındı. Burayı Kerek Naibi Cemaleddin yaptırmıştı. Bu hususta âlimlerden fetva aldıktan sonra Şafiî eyvanında cuma namazı kıldırttı. Rebiyülâhir ayında Şemseddin b. Nakip, vefat eden Fahreddin b. Bazîrî'nin yerine Haleb kadılığına getirildi. Şemseddin b. Mecc el-Baalbekkî de İbn Nakib'in yerine Trablus kadılığına atandı.

Cemaziyelevvel ayının sonlarında vefat eden Menfelutî'nin yerine Ahnaî'nin hakim naibi olarak Muhiddin b. Cemil göreve başladı.

Yine bu ayda Vezir Alaeddin Moğultay en-Nasîrî, Hanevîler için bir medrese vakfetti. Sofiler için de bir medrese vakfetmişti. Kadı Alaeddin b. Türkmanî bu medresede ders verdi. Buraya fakihler yerleştirildi.

Cemaziyelâhir ayında sultanın elinin kırılmasına neden olan bir kazadan sonra sultanın şifa bulması üzerine Mısır'da ve Şam'da, ülkenin her tarafında şehirler süslendi, sevinç davulları çalındı. Emirlerle ve tabiplere Mısır'da hil'at giydirildi. Hapistekiler salıverildi.

Cemaziyelâhir ayında Haçlıların elçileri sultana gelerek Şam sahillerindeki bazı beldeleri kendisinden talep ettiler. Sultan da onlara

“Eğer elçilerin öldürülmeyeceği kuralı olmasaydı sizi mutlaka öldürürdüm!” dedi. Sonra da onları ziyan ve hüsrân içinde ülkelerine gönderdi.

Receb ayının altısında pazar günü Emevî Camii'nin Hanefiler mihrabında Mısır diyarının Kadilkudatı Burhaneddin b. Abdülhak'kın kardeşi Şeyh Şihabüddin İbn Kadi Hüsayn'ın verdiği derste Kadı Fahreddin Kâtibü'l-Memalik de hazır bulundu. Diğer kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler de bu dersi dinlediler. Dersten sonra bu zatın kardeşinin oğlu Selahaddin'in, Cevheriye Medresesi'nde verdiği dersi dinlemeye gittiler. Selahaddin orada kayınpederi Şemseddin b. Zekî'nin yerine ders vermişti. Kayınpederi ise görevi ona devretmişti.

Receb ayının sonlarında Emir Seyfeddin el-Maşi el-Hacib'in Kahire dışındaki caddede yaptırdığı camide hutbe okundu. Tolon Camii ile Salahiye arasında yaptırılan camide ise ramazan ayının onbirinde cuma günü hutbe irad edildi. Sultan ve önde gelen emirler gelip bu hutbeyi dinlediler. O gün burada Kadilkudat Celaledin el-Kazvinî eş-Şafî hutbe okumuştı. Kendisine kıymetli bir hil'at giydirildi. Bedreddin b. Şükrî buranın müstakil hatibi oldu.

Şevval ayının onbirinde cumartesi günü Şam hac kafilesi Seyfeddin el-Mersavî idaresinde yola koyuldu. Seyfeddin, Balaban el-Birî'nin damadı idi. Kaflenin kadısı ise Şihabüddin b. Mecd Abdullah idi. Bu zat İkbaliye Medresesi'nin müderrisiydi. Sonra kadilkudatlığa atandı. Bu sene hacca gidenler arasında Radiyyüddin b. Mantıkî, Carudiye Medresesi'nin şeyhi Şeyh el-Erdebilî, Safiyyüddin b. Harirî, Şemseddin b. Hatip Biroz, Şeyh Muhammed en-Neyrebanî ve diğerleri de vardı. Bunlar menasiklerini ifa ettikten sonra veda tavafı için Mekke'ye döndüklerinde hutbe dinlemekte iken Benî Hasan ve kölelerinin atlarla Kâbe'ye hücum ettiklerini gördüler. Atlılar Mescid-i Harâm'daki insanları ezdiler. Türkler bunlarla çarpışmaya başladı. Mısır emirlerinden Seyfeddin Çuhadar; Seyfeddin'in oğlu, kölesi, Baci adındaki aşiret emiri, bir grup kadın ve erkek bu çarpışmada öldürüldü. Çok miktarda mal yağmalandı. Mescid-i Harâm'da büyük bir kargaşa meydana geldi. İnsanlar kaçmaya başladılar. Cumayı da çok zorlukla kılabilirdiler. İnnâ lillahi ve innâ ileyhi râciûn (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.) Emirlerin tümü onlardan öç almak için Mekke'ye geldiler. Sonra geri döndüler. Köleler de peşlerine düştüler. Nihayet hacıların çadırlarına vardılar, mallarını yağmalamaya başladılar. Ahir zamanda Ehl-i Beyt, insanları Mescid-i Harâm'dan geri çevirir olmuştu. Türkler ise İslâm'a ve Müslümanlara yardım ediyorlar, Müslümanlara yöneltilen eziyetleri kendi canları ve mallarıyla geri püskürtüyorlardı. Nitekim yüce Allah Kur'an'da şöyle buyurmuştur:

“Onun dostları, ancak karşı gelmekten sakınanlardır.” (el-Enfal, 34).

HİCRETİN YEDİYÜZOTUZUNCU SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

ALAADDİN B. ESİR

Mısır'ın sır kâtibi idi. Şeceresi şöyledir: Ali b. Ahmed b. Said b. Muhammed b. Esir. Aslen Halebli olup sonraları Mısır'a yerleşmiştir. Sultan nezdinde saygın, itibarlı ve zengin bir kimseydi. Nihayet ahir ömründe felç olunca görevden ayrıldı. Yerine kendisi hayatta iken İbn Fadullah atandı.

VEZİR ALİM EBÜ'L-KASIM

Şeceresi şöyledir: Muhammed b. Sehl b. Muhammed b. Sehl el-Ezdi. Endülüs'ün Gırnata şehrinde dir. Reis ve ihtişamlı bir aileden gelmektedir. Kökü Mağrip diyarındandır. Hicretin 724. senesinin cemaziyelevvel ayında Dimaşk'a yanımıza geldi. Hacca gitmekteydi. Şeyh Necmeddin b. Askalanı'nın yanında düzenlenen dokuz oturumda kendisinden Sahih-i Müslim'i sahih bir okuyuşla dinledim. Sonra bu sene muharrem ayının yirmiikisinde Kahire'de vefat etti. Fıkha, nahve, tarih ve usûle dair birçok ilmi üstünlükleri vardı. Yüksek himmete, onurlu bir şahsiyete sahipti. Ülkesinde çok hürmet görüyordu. Öyle ki kendisi hükümdarları atayıp azlediyordu. Ama ne kendisi, ne de aile efradından herhangi biri göreve geçmediler. Kendisine mecazî olarak vezir lakabı takılmıştı.

SALİH ABİD VASIK HUŞU SAHİBİ ŞEYHİMİZ ŞEMSEDDİN EBU ABDİLLAH

Şemseddin Ebu Abdillah Muhammed b. Şeyh Salih Abid Şerefüddin Ebü'l-Hasan b. Hüseyin b. Geylan. Baalbekliydi. Hanbelî Mezhebine mensuptu. Dârülbattihî'l-Atika'daki Mescidüsselâli'nin imamıdır. Hadis dinledi ve rivayet etti. Sabah akşam Kur'an okurdu. Hicretin 711. senesinde Kur'an-ı Kerim'i onun yanında hatmettim. Büyük ve salih insanlardan, abid ve hayırlı seçkin kimselerdendi. Bu sene safer ayının altısında cumartesi günü vefat etti. Emevî Camii'nde cenaze namazı kılındı ve Babü's-Sağir Mezarlığı'na defnedildi. Cenazesine kalabalık bir insan kitlesi iştirak etti.

Safer ayında Kahire Valisi Kudeydar vefat etti. Onun gerçekten meşhur ve görülmemiş derecede muazzam eserleri vardı.

BÜYÜK EMİR BAHADİR ÂS

Şam'ın sağ tarafının başı idi. Seyfeddin Bahadır Âs el-Mansurî,

Dımaşk'ın büyük emirlerindendi. İhtişam ve servet içinde uzun bir ömür sürdü. Şu âyet-i kerimenin kapsamına girenlerdendi:

“Kadınlara, oğullara, kantar kantar altın ve gümüşe, nişanlı atlar ve develere, ekinlere karşı aşırı sevgi beslemek insanlara güzel gösterilmiştir.” (Âl-i İmrân, 14.)

Halk tarafından çok sevilirdi. İyiliği, sadakaları ve ihsanları vardı. Salı gecesi vefat etti. Bâbü'l-Cabiye haricindeki meşhur türbesine defnedildi.

HACCAR İBN ŞAHNE

Büyük şeyh, hadisleri senetleriyle rivayet eden, uzun bir ömür yayan, hadis toplamak amacıyla çeşitli beldelere seyahatlerde bulunan bir zattır. Şeceresi şöyledir: Şihabüddin Ebü'l-Abbas Ahmed b. Ebî Talib b. Nime b. Hasan b. Ali b. Beyan ed-Deyr Mukrinî es-Salihî el-Haccar. İbn Şahne adıyla tanınırdı. Hicretin 630. senesinde hadis rivayetine başladı. Hadisçiler bu duruma çok sevindiler. Kendisinden çokça hadis dinlediler. Buharî'yi yaklaşık altmış defa okudu. Biz de Eşrefiye Dârü'l-Hadisî'nde kış günlerinde kendisinden hadis dinledik. Gerek icaze, gerek sima' yoluyla kendisinden 500 cüz hadis dinledik. Kendisi de Zebidî'den ve İbn Leysî'den hadis dinlemiştir. Bağdat'ta otuzsekiz kadar ali isnad sahibi şeyhten hadis icazeti almıştır. Yirmibeş sene kadar taşçılar grubunun başkanlığını yaptı. Ahir ömründe işleri birbirine karıştırdı. Hadis okumaya devam ettiği için maaşı devam etti. Sultan Melik Nasır kendisinden hadis dinledi, ona hil'at giydirdi. Mısırlılardan ve Şamlılardan çok sayıda insan kendisinden hadis dinleyip yararlandı. Güzel görünümlü, kalbi temiz, gücünden ve duyu organlarından sonuna kadar yararlanan âlim bir ihtiyardı. Yüz senelik bir ömür sürmüştür. Çünkü o, hicretin 630. senesinde Zebidî'den Buharî'yi dinledi. Hicretin 730. senesinde safer ayının dokuzunda Dımaşk Camii'nde hadis okuyup başkalarına dir.letti. Biz de o gün kendisinden hadis dinledik. Allah'a hamd olsun. Anlatıldığına göre o, Muazzam İsa b. Adil'in vefatını görmüştür. İnsanların da, “Muazzam öldü, Muazzam öldü” dediklerini kulağıyla işitmiştir. Muazzam İsa b. Adil, hicretin 624. senesinde doğmuştu.

Haccar İbn Şahne, bu sene safer ayının yirmibeşinde pazartesi günü vefat etti. Salı günü Muzafferî Camii'nde cenaze namazı kılındı. Efrem Camii'nin civarındaki Domi zaviyesinin yanında bulunan türbesine defnedildi. Cenazesine büyük bir kalabalık halk topluluğu katılmıştı. Yüce Allah kendisine rahmet etsin.

ŞEYH NECMEDDİN B. ABDURRAHİM B. ABDURRAHMAN

Şeyh Necmeddin b. Abdurrahim b. Aburrahman Ebu Nasır el-Muhassal. İbn Şahhan adıyla tanınırdı. İlk önce kendi beldesinde ilim tahsil etti. Sonra sefere çıktı. Erbil'e bağlı Saray şehrinde ikamet etti. Sonra hicretin 724. senesinde Dımaşk'a geldi. Önce Zahiriyetî'l-Berraniye Medresesi'nde, sonra da Carudiye Medresesi'nde ders verdi. Ayrıca Kasır hankâhının şeyliği de kendisine verildi. Sonra bu görevi damadı Nurreddin el-Erdebilî'ye devretti. Bu sene rebiyülevvel ayında vefat etti. Fıkhıta ve tıpta büyük bir dehâ olarak tanınırdı.

ŞEYH İBRAHİM EL-HEDME

Aslen Kürt olup şark beldelerindendir. Dımaşk'a geldi. Kudüs ile Halil kenti arasında bir yerde ikamet etti. Burası ölü bir arazi idi. İhya edip ağaç dikti. Çeşitli bitkiler ekti. Ziyaretine gidilirdi. İnsanlar onun salihane kerametleri bulunduğunu naklederlerdi. Yüz yaşına varmıştı. Ahir ömründe evlendi ve kendisine salih evlatlar nasib oldu. Bu sene cemaziyelâhir ayında vefat etti. Allah rahmet etsin.

Bu sene türbe sahibi Sit hatun, Havvasın kapısında vefat etti. Saygın, muhterem ve muhteşem bir hatundu. Allah rahmet etsin.

SÜTEYTE BİNTİ EMİR SEYFEDDİN

Süteyte binti Emir Seyfeddin Kirkay el-Mansurî. Şam Naibi Tengiz'in zevcesi idi. Bu sene receb ayının üçünde Darüzzehap konağında vefat etti. Emevî Camii'nde cenaze namazı kılındı. Babü'l-Havvasın'da yaptırılmasını emrettiği türbeye defnedildi. Orada bir mescit vardı. Türbenin yan tarafında kadınlar için bir hankâh, öksüzler için de bir mektep vardı. Sadakalar dağıtmış, insanlara iyilik ve ihsanda bulunmuştu. Bu mektepte kurrâlar ve öğretmenler de vardı. Bütün bunların orada görevlendirilmesini ve bu tesislerin yaptırılmasını kendisi emretmişti. Geçen sene haccetmişti. Allah rahmet etsin.

TRABLUS KADİLKUDATİ ŞEMSEDDİN MUHAMMED

Şemseddin Muhammed b. İsa b. Mahmud. Baalbekliydi İbn Mecd adıyla tanınmıştır. Şafî Mezhebine mensuptu. Kendi beldesinde ilim tahsil etti. Birçok ilimde yükseldi. Bir süre Dımaşk'ta ikamet edip Kosiye Medresesi'nde ve Emevî Camii'nde ders verdi. Ümm-ü Salih Medresesi'nde imamlık yaptı. Sonra kadı olarak Trablus'a nakledildi. Orada dört ay kaldı. Ramazan ayının altısında vefat etti. Vefatından sonra yerine oğlu Takiyyüddin geçti. O da meşhur ve faziletli insanlardandı. Görev süresi uzun olmadı. Nihayet görevden azledilerek Trablus'tan çıkarıldı.

SALİH ŞEYHLERDEN ABDULLAH B. EBİ'L-KASIM

Abdullah b. Ebi'l-Kasım b. Yusuf b. Ebi'l-Kasım el-Havranî. Havranlıların taifelerinin şeyhi idi. Havran'daki tekkelerde kendisine mü-racaat edilen bir kimseydi. Kendisinde biraz fıkıh bilgisi, biraz da zahidlik vardı. Ziyaretine gidilirdi. Hizmetinde bulunan adamları vardı. Yetmiş yaşına varmıştı. Aile efradından birini Hicaz'a gitmek üzere uğurlarken kendisi de Kerek taraflarına kadar gitmişti. Orada vefat etti. Vefatı zilkade ayının ilk günlerinde vuku bulmuştu.

ŞEYH HASAN B. ALİ

Hasan b. Ali b. Ahmed el- Ensarî. Önceleri tek gözlüydü. Sonra diğer gözünü de kaybetti. Çok Kur'an okurdu. Emevî Camii'nin doğu tarafındaki minaresinin altında yaşardı. Semâ meclislerine katılır, semâ eder ve vecde kapılırdı. İnsanların çoğu, kendisinde kerametler bulunduğu inanırlardı. Camide çok bulunması, çokça Kur'an okuyup fazlası namaz kılması nedeniyle insanlar onun ermiş bir kimse olduğuna inanırlardı. Allah kendisini affetsin. Bu sene zilhicce ayının biri ile onu arasında cumartesi günü Emevî Camii'nin doğu tarafındaki minaresinin altında bulunan ikametgâhında vefat etti ve camide namazı kıldıktan sonra Babû's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi.

MUHİDDİN EBÜ'S-SENÂ MAHMUD

Muhiddin Ebü's-Senâ Mahmud b. Sadr Şerefüddin el-Kalanisî. Bu sene zilhicce ayında kendi bahçesinde vefat etti. Kasyun'daki aile mezarlıklarına defnedildi. Sadr Celaleddin b. Kalanisî'nin ve onun kardeşi Alâ'nın dedesidir. Bunlar üç reislerdi.

GENÇ REİSLERDEN SELAHADDİN YUSUF

Selahaddin Yusuf b. Kadı Kutbeddin Musa b. Şeyhü's-Sülamiye. Babası ordu nazırı idi. Bu genç Selahaddin; Nimet, ihtişam, lüks ve debdebe içinde büyüdü. Etrafında adamları vardı. Bu sene zilhicce ayının yirmidokuzunda cumartesi günü vefat etti. Böylece ihtişamdan ve debdeden kurtuldu. Sefih Mezarlığı'nda Nasirî'ye karşısındaki aile mezarlığına defnedildi. Ölümüne annesi, babası, tanıdıkları ve arkadaşları çok üzüldüler. Allah kendisini affetsin.

HİCRETİN YEDİYÜZOTUZBİRİNCİ SENESİ

Bu sene başında İslâm ülkesinin yöneticileri, önceki senedeki yöneticilerin aynıları idiler. Mekke'deki kölelerin hacılara yaptıklarını,

Mısırlı iki emiri öldürdüklerini daha önce anlatmıştık. Sultan bu durumdan haberdar olunca çok gazaplandı. Aynı zamanda çok üzüldü. Anlatıldığına göre günlerce yemek yemedi. Sonra 600 (başka bir rivayete göre 1000) süvari hazırladı. Ayrıca başka bir süvari birliğinin daha gelmesi için de Şam'a haber gönderdi. Emir Seyfeddin Olcayboğa el-Adilî, bu süvari birliğinin komutanı idi. Süvari birliğinin Dımaşk'a girdiği gün yani muharremin yirmialtısında harekete geçildi ve Mısırlılarla bir arada topluca Hicaz'a gitmeleri emredildi.

Safer ayının dokuzunda çarşamba günü Sacor ırmağının suları ulaştırıldı. Haleb naibi Ergun ve beraberindeki emirler, yaya olarak yola koyulup, tehlil, tekbir ve tahmidde bulundular. İrmağın sularını törenle karşıladılar. İnsanlar yüce Allah'ı zikretmekten başka bir kelime telaffuz etmiyorlardı. İrmağın sularının şehre ulaşmasına çok sevindiler. Bu suyu çok uzak mekânlardan getirmeye, bunu getirmek için de dağları delmeye mecbur kalmışlardı. İrmağın geçidinde kayalar, iri taşlar vardı. Vadilerde köprüler kurdular. Ancak büyük çabalardan ve zahmetlerden sonra ırmağın suları Haleb'e ulaştırılabildi. Bir ve ortaksız olan Allah'a hamd olsun. Haleb Naibi Ergun dönüşünde şiddetli bir hastalığa yakalanıp vefat etti. Allah rahmet etsin.

Safer ayının yedisinde Tengiz, Şam'ın Cabiye kapısı dışındaki yolları genişletti, yolları daraltan bütün binaları yıktırdı. Rebiyülevvel ayının ikisinde Alaeddin el-Kalanisî, Melikü'l-Ümerâ divanının nazırlığına atandığı. Kendisine kıymetli bir hil'at giydirildi. Ayrıca İbn Adil'in yerine hastahane nazırlığı görevi de ona verildi. İbn Adil ise Divan-ı Kebir Hacıbliğine döndü.

Rebiyülevvel ayının ikinci gününde İmamüddin b. Şirazî, azledilen İbn Meracil'in yerine Emevî Camii'nin nazırlığına atandı. Kendisine hil'at giydirildi. Cemaleddin b. Kuveyre ise İbn Şirazî'nin yerine Öksüzler nazırlığı görevine getirildi.

Rebiyülevvel ayının sonunda perşembe günü Kadı Şerefüddin b. Abdullah b. Şerefüddin Hasan b. Hafız Ebu Musa Abdullah b. Hafız Abdülganî el-Makdisî, vefat eden İzzeddin b. Taki Süleyman'ın yerine Hanbelî kadılığına atanarak hil'at giydi. Dârüssaâde'den Emevî Camii'ne kadar tören birliği refakatinde geldi. Orada Nesir Kubbesi'nin altında kadı ve âyanın huzurunda atanma fermanı okundu. Sonra da Cevziye'ye giderek orada hüküm verdi. Daha sonra hil'atini giyinmiş olarak Salahiye'ye gitti. O gün kardeşinin oğlu Taki Abdullah b. Şihabeddin Ahmed'i kendine naib tayin etti.

Rebiyülâhır ayının bitiminde Emir Alaaddin Tanboğa, naib olarak Dımaşk'tan Haleb'e gitti. Daha önce Haleb'te naiblik yapmakta olan Ergun vefat etmişti. Allah rahmet etsin. Naib ve askerler Emir Alaeddin'i karşıladılar.

Cemaziyelevvel ayı başında Emir Şerif Rumeyse b. Ebî Nümeys Mekke'de hazır bulundu. Sultan tarafından Mekke Emirliği'ne atandığına dair ferman okundu. Maiyetinde bir süvari birliği de vardı. Mısır'dan ve Şam'dan gelen Emirler, Kâbe dahilinde kendisine bey'atlerini sundular ve kendisine hil'at giydirildi. Süvari birliği rebiyülevvel ayının yedisinde Mekke'ye ulaşmıştı. Bunlar Bab-ü Mualla'da ikamet ettiler. Orada bol bol namaz kıılıp, Kâbe'yi tavaf etme nimetine nail oldular, çokça hayır işlediler. Onların gelişi sebebiyle fiyatlar ucuzladı.

Rebiyülâhir ayının yedisinde cumartesi günü Kadı İzzeddin b. Bedreddin b. Cemâa; sultan vekillğine, Tolon Camii'nin ve Nasiriye Han-kâhı'nın nazırlığına atandığı için hil'at giydi. İnsanlar, Tac b. İshak Abdülvahhab'ın vefat edip Kurafe Mezarlığı'na defnedilmesi nedeniyle onun yerine göreve atanmış olan Kadı İzzeddin b. Bedreddin'i tebrik ettiler.

Yine bu ayda İmadüddin b. Kadilkudat el-Ahnaf, Necm Haşim b. Abdullah el-Baalbekkî eş-Şafî'nin vefatı nedeniyle küçük yaşta nazır olarak Sarimiye Medresesi'ne atandı. Receb ayında bu medresede görev başladı. İnsanlar babasına hizmet etmek için yanında hazır bulundular.

Cemaziyelâhir ayının yirmibirinde Hicaz'daki süvari birliği, Emir Seyfeddin Olcayboğa komutasında geri döndü. Bunlar beş ay ve birkaç gün süreyle görev yerlerinden uzakta kalmışlardı. Mekke'de ise bir ay, bir gün ikamet etmişlerdi. Araplar kendilerinden çok korkmuşlardı. Bunlar Mekke'de Atiye'yi görevden azledip yerine kardeşi Rûmeys'e'yi Emirliğe getirmişler, böylece yeni bağlar tesis edip Kâbe'yi tavaf etmişler ve umre yapmışlardı. Kimi de hac etmek için orada kalmıştı.

Receb ayının ikisinde İbn Ebî't-Tıbb'e, Beytül-mal nazırlığına atanması münasebetiyle hil'at giydirildi. Daha önce bu görevde bulunan İbn Sayın vefat etmişti.

Şaban ayı başında Dımaşk'ta şiddetli bir fırtına koptu, bir çok ağacı ve dalı kırdı, bazı duvarları yıktı. Bir saat sonra Allah'ın izniyle hava sâkinleşti. Şaban ayının dokuzuncu gününde herbiri güvercin yumurtası iriliğinde dolu yağdı ve hamamın camlarından bazıları kırıldı.

Şaban ayında Muiziye Medresesi'nde İzzeddin Abdurrahim b. Furat el-Hanefî hutbe irad etti. Nil Nehri'nin kıyısındaki bu medreseyi Nasırî'nin meclis emiri Seyfeddin Tokuz Demir yaptırmıştı.

Ramazân ayının ortasında Şeyh Taceddin Ömer b. Ali b. Salim el-Melhî b. Fâkihanî el-Malikî Dımaşk'a geldi. Şafî kadısını ziyaret etti. Onun tasnif eserlerinden bazılarını dinledi. Aynı sene Şamlılarla birlikte hacca gitti. Dımaşk'a ulaşmadan önce Kudüs'ü de ziyaret etti. Aynı ayda Dımaşk'taki Sûkû'l-Hayl tesviye edildi ve çakıl döşendi. Bu işte 400 kişi, dört gün süreyle çalıştı. Nihayet orayı düzenleyip onardılar.

Daha önce orada, yerlerde sular toplanıyor ve kaygan zeminler oluşuyordu. Yine bu ayda Cabiye kapısı dahilindeki Sûkuddakik onarıldı. Buradan Sabitiye'ye kadar olan kısım da tamir edildi ve tavanı elden geçirildi. Bazı yerlere de yeniden tavan yapıldı.

Şevval ayının sekizinde pazartesi günü Şamlıların hac kafilesi, Emir İzzeddin Aybek Emir-i Âlem idaresinde yola koyuldu. Kafilenin kadısı Şihabüddin ez-Zahirî idi. Hacca gidenler arasında Şihabüddin b. Cehbel, Ebu Nesir, İbn Cümle, Fahr el-Mısırî, Sadr el-Malikî, Şerefüddin el-Kürdî, Fahreddin el-Baalbekkî, Mecdüddin b. Ebi'l-Mecd, Şemseddin b. Kayyim el-Cevziye, Şemseddin b. Hatibî Bire, Şerefüddin Kasım el-Aclunî, Taceddin b. Fâkihanî, Şeyh Ömer Selavî, bu zatın kâtibi İsmail b. Kesîr ve diğer mezheplerden olan başka zatlar da vardı. Hatta Şeyh Bedreddin bu hususta şöyle demiştir: "Kafilemizde 400 fakih ile dört medrese, bir hankâh ve bir de Dârü'l-Hadis görevlileri bir araya geldiler. Beraberimizde onüç de kadı bulunuyordu. Mısırlılar arasında da bir fukaha cemaati de vardı. Malikî Kadısı Takiyyüddin el-Ahnaî, Fahreddin en-Nüveyrî, Şemseddin b. Harisî, Mecdüddin el-Aksarayî, Şeyhü's-Şüyûh Şeyh Muhammed el-Mürşidî gibi zatlar da bu cemaatin arasında yer alıyordu. Irak kafilesinde ise Şeyh Ahmed es-Surucî vardı ki, bu oldukça meşhurdu. Şamlıların kafilesinde de İbn Mercanî ile birlikte Şeyh Ali el-Vasıtî, Mısırlıların Emiri Moğultay el-Cemalî vardı. Bu zat bir zamanlar vezirlik yapmıştı. O zaman hastaydı. Birlikte Ayn-ı Tebuk'e uğradık. Burası o sene içinde onarılmıştı. Suyu son derece güzel, berrak ve lezzetliydi. Vakkemiz de cuma gününe denk gelmişti. Tavaf ederken yağmur altında kalmıştık. O sene gerçekten bolluk ve güvenlik senesi oldu."

Zilhicce ayının ortasında Tengiz, Caber kalesinden döndü. Hizmetinde Şamlılarınkinden daha çok asker vardı. Oralarda büyük bir debede ve saltanat sürmüştü. Zilhicce ayının onaltısında Kadı Alaeddin b. Kalanisi'nin, vefat eden kardeşi Cemaleddin'in bütün görevlerine atandığına dair ferman Dimaşk'a ulaştı. Eski görevleri de uhdesinde bırakılmıştı. Böylece bu asırlarda hiç bir idareciye nasip olmayacak büyük makamlar onun elinde toplanmış oldu. Mesela Beytül-mal vekilliği, Kadı askerlik, Meclis katipliği, Melikü'l-Ümera vekilliği, Hastahane nazırlığı, Harameyn nazırlığı, Divan nazırlığı, Emuniye, Zahiriyeye ve Asruniye gibi medreselerin müderrisliği onun görevleri arasındaydı.

HİCRETİN YEDİYÜZOTUZBİRİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

KADILKUDAT İZZEDDİN EL-MAKDİSÎ

İzzeddin Ebu Abdillâh b. Muhammed b. Kadilkudat Takiyyüddin

Süleyman b. Hamza b. Ahmed b. Ömer b. Şeyh Ebu Ömer el-Makdisî el-Hanbelî. Hicretin 665. senesinde doğdu. Hadis dinledi. Babasından ilim tahsil etti. Başa geçtiği zamanlarda onu kendisine naib tayin etti. İbn Müslim başa geçince evine kapandı. Sadece Cevziye Medresesi, Dârü'l-Hadisî'l-Eşrefiye gibi yerlere gidip ders verir, sonra tekrar evine dönerdi. İbn Müslim vefat edince Hanbelîlerin kadılığına atandı. Dört sene kadar bu görevi sürdürdü. Mütevazi ve sevecen bir kimse olup insanların ihtiyacını karşılardı. Bu sene safer ayının dokuzunda çarşamba günü vefat etti. O gün çok yağmurluydu. Bununla birlikte insanlar, yine de onun cenaze merasimine katıldılar. Kendi aile mezarlığına defnedildi. Allah hepsine rahmet etsin. Vefatından sonra naibi Şerefüddin b. Hafız göreve geldi. Kendisi vefat ederken seksen yaşına yaklaşmıştı.

EMİR SEYFEDDİN TECLİS

Seyfeddin Teclis Seyfünnime. Haccar'dan ve onun vezirinden Küdüs-ü Şerif'te hadis dinlemişti. Bu sene safer ayının ortasında vefat etti. Allah rahmet etsin.

SEYFEDDİN ERGUN

Bu sene safer ayının ortasında büyük Emir Seyfeddin Ergun vefat etti. Asıl adı Seyfeddin Ergun b. Abdullah ed-Düveydar en-Nasırî'dir. Uzun bir süre Mısır'da naiblik yaptı. Sonra sultan kendisine gazaplanınca onu Haleb naibliğine atadı. Bir süre Haleb'te naiblik yaptı. Sonra bu sene rebiyülevvel ayının onyedisinde Haleb'te vefat etti ve orada satın aldığı bir türbeye defnedildi. Anlayışlı, fikhî bilgiye sahip, dindar ve şeriate uyan bir kimseydi. Buharî'yi Haccar'dan dinlemiş ve tümünü kendi el yazısıyla yazmıştı. Bazı alimler fetva vermesi için ona izin vermişlerdi. Mısır'dayken Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye'ye meyilli idi. Elli yaşını doldurmadan vefat etti. Oyun ve eğlencelerden hoşlanmazdı. Allah rahmet etsin. Sacar Irmağ'nın Haleb'e ulaştırılması törenlerine çıkarken zillet ve meskenetle çıkmıştı. Emirler de aynı şekilde onunla birlikte yaya olarak tekbir, tehlil ve tahmid getirerek bu törene katılmışlardı. Bu törende şarkıcıları, şarkı okumaktan, oyun ve eğlencelerde bulunmaktan da men etmişti. Allah rahmet etsin.

KADI ZİYAEDDİN EBÜ'L-HASAN

Ziyaeddin Ebü'l-Hasan Ali b. Selim b. Rebî b. Süleyman el-Ezruî eş-Şafî. Altmış sene müddetle birçok medresede ders verdi. Trablus'ta, Ac-lon'da, Zer'de ve diğer yerlerde hakimlik yaptı. Bir ay süreyle de Konevî'ye niyabeten Dımaşk'ta hakimlik yaptı. Fazilet sahibi bir kim-

seydi. Hayli çok nazmı vardı. et-Tenbih adlı eseri 16.000 beyitte nazma çevirdi. 1.300 beyitte de tashih etti. Methiyeleri, mevaliya ve ezcal türünden şiirleri mevcuttu. Bu sene rebiyülevvel ayının yirmitüçünde cuma günü seksenbeş yaşındayken Remle'de vefat etti. Allah rahmet etsin. Bir kaç erkek evladı vardı. Bunlardan biri de faziletli insanlardan Abdürrezzak'tır. Bu zat şeriat ve tabiat ilimlerini öğrenmişti.

EBU DEBBUS OSMAN B. SAİD EL-MAĞRİBÎ

Bir zamanlar Kadis beldesine hakim oldu. Orada hüküm sürdü. Sonra bir grup ona karşı ayaklanarak hakimiyeti elinden aldı. O da Mısır'a gitti. Orada ikamet etti. Kendisine bir miktar arazi ikta olarak verildi. Askerlerle birlikte kılıcını kuşanıp Mağriplilerin kılığına bürünerek sefere çıkardı. Hey'eti güzel olup hizmete devam etti. Nihayet bu sene cemaziyelevvel ayında vefat etti.

İMAM ALLAME ZİYAEDDİN EBÜ'L-ABBAS

Ziyaeddin Ebü'l-Abbas Ahmed b. Kudbeddin Muhammed b. Abdüsamed b. Abdülkadir es-Sinbatî eş-Şafî. Mısır'da hakim naibliği yaptı ve Hüsamiye Medresesi'nde ders verdi. Bir çok mekânda da Muidlik (kalfahk) yaptı. Babasından fıkıh dersleri aldı. Bu sene cemaziyelâhir ayında vefat etti. Vefatından sonra Nasirüddin et-Tebrizî, Hüsamiye Medresesi'nin müderrisliğine atandı.

SADRÜ'L-KEBİR TACEDDİN EL-KÂRİMÎ

İbn Rehayilî diye tanınır. Dımaşk'ın Kârimiye semtinden olup Mısır'ın büyük tüccarlarından. Bu sene cemaziyelâhir ayında vefat etti. Anlatıldığına göre geride, malları, mülkleri ve eşyaları haricinde 100.000 dinar da para bırakmıştır.

İMAM ALLAME FAHREDDİN

Fahreddin Osman b. İbrahim b. Mustafa b. Süleyman b. Mardanî et-Türkmanî el-Hanefî. el-Cami adlı eseri şerhetti ve bunu yüz forma halinde ders olarak okuttu. Receb ayında yetmişbir yaşında vefat etti. Şecaatli, âlim, fazıl, vakur bir kimseydi. Fesahat sahibi olup güzel latifeleri ve nazımları vardı. Vefatından sonra oğlu Taceddin, Mansuriye Medresesi'nin müderrisliğine atandı.

TAKİYYÜDDİN ÖMER B. VEZİR ŞEMSEDDİN

Takiyyüddin Ömer b. Vezir Şemseddin Muhammed b. Osman b.

Sel'us. Babası işkence altında öldürüldüğünde kendisi küçük yaşta bir çocuktur. Hizmetçiler arasında büyüdü. Daha sonra sultan onu yanına çağırdı ve Mısır divanlarının nazırlığına atadı. Bir gün görev yaptıktan sonra perşembe günü sultanın huzuruna çıktı. Bu sırada fenalaştı ve bir mahfeye konularak evine götürüldü. Zilkade ayının yirmialtısında cumartesi sabahı vefat etti. Cenaze namazı Amr b. As Camii'nde kılındı. Kurafe Mezarlığı'na babasının yanına defnedildi. Cenaze merasimi muhteşem olmuştu.

CEMALEDDİN EBÜ'L-ABBAS

Cemaleddin Ebü'l-Abbas Ahmed b. Şerefüddin b. Cemaleddin Muhammed b. Ebi'l-Feth Nasrullah b. Esed b. Hamza b. Esed b. Ali b. Muhammed et-Temimî ed-Dımaşkî İbn Kalanisi. Kadıasker, Beltü'l-mal vekili, Emi niye Medresesi'nin ve diğer medreselerin müderrisi idi. et-Tenbih adlı eseri, sonra Rafi' nin el-Muharrer adlı kitabını ezberledi. Bu eserleri tekrarlar, mutalâa ederdi. Şeyh Taceddin el-Fezarî'den ilim tahsil etti. İlim ve riyaset talebi için öne geçti. Bir çok büyük görevler yaptı. Birçok mekânda ders verdi. Zamanında reislik, hanedanlık, dinî ve dünyevî mansıplarda eşsiz bir insan haline geldi. Mütevazî, hareketleri güzel, sevecen, ilim ehline, fakirlere ve salih kimselere iyilik ve ih-sanda bulunan, fetvada kendisine izin verilen bir kimseydi. Kendisine fetva verme izni verildiğine dair yazı yazılırken ben de orada hazır bulundum. Tabirleri çok muazzam ve güzeldi.

Bu sene zilkade ayının yirmisekizinde cumartesi günü vefat etti. Kasyun'daki aile mezarlığına defnedildi. Bir çok hadis şeyhinden hadis dinledi. Fahreddin el-Baalbekkî, kendilerinden hadis dinlemiş olduğu şeyhler hakkında bilgi veren bir eser hazırladı. Allah rahmet etsin.

HİCRETİN YEDİYÜZOTUZİKİNCİ SENESİ

Bu sene başında İslâm ülkesinin yöneticileri, önceki senedeki yöneticilerin aynıları idiler. Sene başında çelik imalatının yapıldığı pasajın açılışı yapıldı. Burası Babü's-Sağır dahilinde idi. Tengiz, buradaki atölyeleri Bereke'deki pasaja nakletti.

Çarşamba günü Alaeddin b. Kalanisi, kardeşi Cemaleddin'in yerine Emi niye ve Zahirîye medreselerinde ders verdi. Kardeşinin oğlu Eminüddin Muhammed b. Cemaleddin de, Asroniye Medresesi'nde amcasından görevi devralarak ders vermeye başladı. Her ikisinin dersinde de ayan tabakasına mensup kimseler hazır bulundular.

Muharrem ayının dokuzunda Humus'ta büyük bir sel baskı meydana geldi. Bu yüzden bir çok insan, hayvan ve mal telef oldu. Bu sel felake-

tinde Naib Hamamında gelin çıkarma hazırlığında bulunan 200 kadar kadın da boğularak vefat etmişti.

Safer ayında Tengiz, Sukû'l-Hayl'e bakan duvarların Babü'l-Feradis'e kadar tümünün beyazlatılmasını ve Zahir Hanının onarılmasını emretti. Bu ise 70.000 dinar sarfetti.

Bu ayda Küçük Laçın'ın tabutu Bire'den Dımaşk'a geldi. Dımaşk'ın Bab-ı Şark haricindeki türbesine defnedildi.

Rebiyülâhir ayının dokuzunda Kaymaziye Medresesi'nde müteveffa Şeyh Radiyüddin el-Mantıkî'nin yerine İmamüddin et-Tarsusî el-Hanefî ders verdi. Dersinde kadılar ve ayan tabakasına mensup kimse-ler de dinleyici olarak hazır bulundular.

Rebiyülâhir ayı başında Melik Efdal Ali b. Melik Müeyyed hil'at giydi. Sultan Melikü'n-Nasır, vefat eden babasının yerine onu Hama sahipliğine atadı. Mısır'da muhafızları, erkânı ve aşiretinden olan adamlarıyla birlikte bu görev için yola koyuldu.

Bu ayın ortasında Şeyh Şemseddin el-İsfahanî, posta vasıtasıyla Mısır'a gitmek üzere yola koyuldu. Dımaşk'tan ayrılıp Kahire'yi yurt edindi. Bu zat el-Muhtasar adlı eserin şarihî ve Revahiye Medresesi'nin de müderrisi idi.

Cemaziyelâhir ayının dokuzunda cuma günü Emir Seyfeddin Âl-i Mülk'ün yaptırdığı camide Nureddin Ali b. Şebib el-Hanbelî hutbe irad etti ve burada hatip olarak kaldı.

Bu ayda sultan, bir grup ümerayı Said şehrine gönderdi. Bunlar orada yol kesicilik yapan 600 kadar kişiyi tutukladılar. Bazılarını da öldürdüler.

Cemaziyelâhir ayında Dımaşk divanlarının başkanlığına Türkesî'nin yerine Nureddin b. Haşşap atandı.

Receb ayının onbirinde çarşamba günü Şerefüddin b. Hafız'ın yerine kadilkudatlığa atanan Alaeddin b. Şeyh Zeyneddin b. Mencâ hil'at giydi. Hanbelîlerin kadilkudatlığına atanan bu zatın atanma fermanı, kadı ve ayân tabakasına mensup kimselerin hazır bulunduğu bir törende Emevî Camii'nde okundu. İkinci günde bu zat, Burhaneddin ez-Zer'î'yi kendine naip tayin etti.

Receb ayında Şemseddin Musa b. Tâc İshak, vefat eden Fahreddin Kâtibü'l-Memalik'in yerine Mısır'da ordu nazırlığı görevine başladı. Eski görevi olan Has nazırlığına da el-Neşiv atandı. Kendisine hil'at olarak bir şal verildi. Şaban ayında kendisi ve divanlar nazırı olan kardeşi Alem azledilerek malları müsadere edildi. Şiddetlice dövüldüler. Ordu nazırlığına Mekin b. Kurvine, divanlar nazırlığına da Mekin'in kardeşi Şemseddin b. Kurvine atandı.

Şaban ayında Enuک'un düğünü yapıldı. Onun asıl adı Muhammed b. Sultan Melik Nasır idi. Emir Seyfeddin Bektimur es-Sakî'nin kızıyla

evlenmiş, çeyiz olarak 1.000.000 dinar verilmişti. Bu düğünde yaklaşık 20.000 koyun, tavuk, kaz, at ve sığır kesilmişti. 18.000 kantar helva yapılmış, 3.000 kantar da mum yakılmıştı. Şeyh Ebu Bekir böyle demiştir. Düğün, şaban ayının onbirinde cuma gecesi yapıldı. Yine aynı ayda Kadı Muhiddin b. Fadlullah Mısır'ın sır katipliği görevinden, Şam'ın sır katipliği görevine nakledildi. Şeref b. Şemseddin b. Şihab Mahmud da, Mısır'ın sır katipliği görevine getirildi. Şaban ayının onbeşinde Şamiyetü'l-Berraniye'de cuma namazı kılındı. Burada Şam'daki haciblik görevini ifa etmekte olan Emir Hüsameddin Paşmakçı'nın işareti üzerine Şeyh Zeyneddin Abdünnur el-Mağribî hutbe irâd etti. Sonra bunun yerine Kemaleddin b. Zekî hatiplik görevini ifa etmeye başladı.

Bu ayda saltanat naibi, Sükû'l-Hayl'den Hasâ meydanına kadar bütün evlerin beyaza boyatılmasını emretti ve bu emir yerine getirildi. Bu ayda Fırat'ın suları, daha önce misli görülmemiş derecede arttı. Bu artış oniki gün kadar devam etti ve Rahbe mıntıkasında bir çok malı telef etti. Deyr-i Büser yanındaki köprü yıkıldı. Bu felâket üzerine fiyatlar çok yükseldi. Köprünün onarımına başlandıysa da ikinci kez yıkıldı.

Şevval ayının dokuzunda cumartesi günü Şamlıların hac kafilesi Emir Seyfeddin Ozan idaresinde yola koyuldu. Kafilenin kadısı şimdi Humus kadısı olan Cemaleddin b. Şerîşî idi. Sultan da bu sene beraberinde Kadilkudat el-Kazvinî, İzzeddin b. Cemâa, Muvaffaküddin el-Hanbelî ve yetmiş emir olmak üzere hacca gitti.

Şevval ayının yirmibirinde perşembe gecesi Sahip İzzeddin Gabriyel'in Necibiyetü'l-Cevvaniye Medresesi'nde gözaltına alınması emredildi. Malı müsadere edildi. Kendisinden çok miktarda mal alındı. Müteakip senenin muharrem ayında salıverildi.

HİCRETİN YEDİYÜZOTUZİKİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

ŞEYH ABDURRAHMAN B. EBÎ MUHAMMED B. MUHAMMED

Abdurrahman b. Ebî Muhammed b. Muhammed b. Sultan el-Karamizî. Emevî Camii'ne devamlı gelen abid, zahid bir kimse olmakla meşhur olmuştu. Çok Kur'an okur, zikir yapardı. Meclisinde oturan arkadaşları vardı. Bununla birlikte servet ve emlak sahibiydi. Bu sene muharrem ayı başında seksenbeş veya seksenaltı yaşındayken vefat etti. Babü's-Sağir Mezarlığı'na defnedildi. Hadis dinlemiş, ilimle iştigal etmiş, sonra bütün bunları bırakarak ibadetle meşgul olmuş ve ölünceye kadar bu halini devam ettirmişti.

HAMA SAHİBİ MELİK MÜEYYED

Melikü'l-Müeyyed İmadüddin İsmail b. Melikü'l-Efdal Nureddin Ali b. Melik Muzaffer Takiyyüddin Mahmud b. Melik Mansur Nasurüddin Muhammed b. Melik Muzaffer Takiyyüddin Ömer b. Şahinşah b. Eyyüb. Fıkıh, astronomi, tıp ve benzeri bir çok ilimde ilerlemişti. Çeşitli tasnif eserler ile iki büyük ciltlik bir tarih hazırlamıştır. Alimleri sever, bir çok ilimde onlara ortak olurdu. Eyyüb oğullarının faziletli şahsiyetlerindendi. Hicretin 721. senesinden başlayarak bu zamana kadar Hama melikliği yaptı. Melik Nasır kendisine ikramda bulunur, saygı gösterirdi. Kendisinden sonra oğlu Efdal Ali tahta oturdu. Kendisi bu sene muharrem ayının yirmisekizinde perşembe günü seher vakti vefat etti. Kuşluk vaktinde Hama dışında anne ve babasının mezarlarının yanına defnedildi.

KADI İMAM TACEDDİN ES-SA'Dİ

Taceddin Ebü'l-Kasım Abdülgaîr b. Muhammed b. Abdülkâfi b. İvaz b. Sinan b. Abdullah es-Sa'di. Şafii fakihiydi. Çok hadis dinledi, üç ciltlik bir mucem hazırladı. Çok okur, güzel yazı yazar ve fetva verirdi. Hat sanatında usta bir şahsiyetti. Anlatıldığına göre kendisi el yazısıyla 500 cilt kadar kitap yazmıştır. Bununla birlikte bir zamanlar Hanbeli kadısına niyabeten kadılık yaptı. Sahibiye Medresesi'nin hadis şeyliğine atandı. Bu sene rebiyülevvel ayı başında Mısır'da sekseniki yaşındayken vefat etti. Allah rahmet etsin.

ŞEYH RADİYYÜDDİN B. SÜLEYMAN

Mantık ilminde ilerlemişti. Hanefi Mezhebine mensuptu. Konya taraflarından ve soylu bir babadan gelmedir. Önceleri Hama'da, sonraları da Dımaşk'ta ikamet etti. Kaymazıye Medresesi'nde ders verdi. Bu hususta bir topluluk kendisinden ders aldı. Yedi kez hac etti. Bu sene rebiyülevvel ayının yirmialtısında cuma gecesi vefat etti. Cuma namazından sonra cenaze namazı kılındı ve Sufiye Mezarlığı'na defnedildi.

İMAM ALAEDDİN TANBOĞA

Bu sene rebiyülevvel ayında vefat etti ve Salihiye'deki türbesine defnedildi. Emir Seyfeddin Zolak da aynı zamanda vefat etti. O da Salihiye'deki türbesine defnedildi.

KADİLKUDAT ŞEREFÜDDİN EBU MUHAMMED

Şerefüddin Ebu Muhammed Abdullah b. Hasan b. Abdullah b. Ha-

fız Abdülganî el-Makdisî. Hanbelî Mezhebine mensuptu. Hicretin 646. senesinde doğdu. Bir zamanlar İbn Müslim'e niyabeten kadılık yaptı. Geçen sene asaleten kadılığa atandı ve bu sene cemaziyelevvel ayı başında perşembe gecesi vefat etti. Ertesi günde Şeyh Ebu Ömer'in türbesine defnedildi.

ŞEYH YAKUT EL-HABEŞÎ

Şazeli tarikatına mensuptu. İskenderiyelidir. Seksen yaşına varmıştı. Tâbileri ve müridleri vardı. Müridlerinden biri de Şemseddin b. Lebban'dır ki, bu zat Şafîi fakihî idi. Şeyhi Yakut'a saygı gösterir, onu över, onu büyütür ve abartılı kerametleri ona nisbet ederdi ki, bunların doğru mu, yalan mı olduğunu en iyi bilen elbette ki yüce Allah'tır. Şeyh Yakut bu sene cemaziyelevvel ayında vefat etti. Cenaze merasimine büyük bir kalabalık katıldı.

NAKİP NASİHÜDDİN

Nasihüddin Muhammed b. Abdurrahim b. Kasım b. İsmail. Dimaşkıydı. Nakibü'l-Eşraftı. Kurra Şihab'ın yanına gidip ondan ders aldı. Merasimlerde, taziye ve tebrik törenlerinde duahanlık yapardı. Bu işi iyi biliyordu. İnsanlardan çok talepte bulunur, bu nedenle insanlar onu ararlardı. Buna rağmen vefat ederken çok borcu vardı. Bu sene receb ayı sonlarında vefat etti.

KADI FAHREDDİN KÂTİBÜ'L-MEMÂLİK

Muhammed b. Fadlullah. Mısır'da ordu nazırlığı yaptı. Aslen Kıptî'dir. Müslüman olmuş, İslâmiyet'i güzelce yaşamıştı. Çok vakıfları, iyilikleri ve ilim ehline ihsanları vardı. Muazzam bir vezirdi. Sultan-dan çok servet elde etti. Yetmiş yaşını aşmıştı. Kudüs-ü Şerifteki Fahriye Medresesi'ni kendisinin yaptırdığı söylenir. Bu sene receb ayının ortasında vefat etti. Vefatından sonra malına mülküne el konuldu. Allah rahmet etsin.

EMİR SEYFEDDİN OLCAY ED-DÜVEYDAR EL-MELİKİ EN-NASİRÎ

Fakih ve faziletli bir kimseydi. Hanefî Mezhebine mensuptu. Kendi el yazısıyla bir Kur'an hizbi yazdı. Muteber bir çok kitaplar elde etti. İlim ehline çok ihsanları oldu. Bu sene receb ayının bitiminde vefat etti. Allah rahmet etsin.

MAHİR VE FAZİLETLİ TABİP EMİNÜDDİN SÜLEYMAN

Eminüddin Süleyman b. Davud b. Süleyman. Dımaşk'taki tabiple-
rin reisi olup bir süre onlara müderrislik yaptı. Saltanat naibiyle bir işte
anlaşamadığından ötürü ölümünden bir müddet önce görevden alın-
arak yerine Cemaleddin b. Şihap el-Kehhal atandı. Bu sene şevval ayının
yirmialtısında cumartesi günü vefat etmiş ve Kubeybat Mezarlığı'na
defnedilmiştir.

ŞEYH İMAM ALİM VE ŞEYHÜ'L-KURRA BURHANEDDİN EBU İSHAK

Burhaneddin Ebu İshak İbrahim b. Ömer b. İbrahim b. Halil el-
Caberî el-Halilî. Şafî Mezhebine mensuptu. Kıraate ve diğer ilimlere
dair birçok eser tasnif etmiştir. Hicretin 640. senesinde Caber Kalesinde
doğdu. Bağdat'ta ilim tahsil etti. Sonra Dımaşk'a geldi. Kırk sene kadar
Halil kentinde insanlara Kur'an öğretti. Şatibiye adlı eseri şerhetti. Ha-
dis dinledi. Yusuf b. Halil Hafız'dan icazet aldı. Fazilet, riyaset, hayır,
diyanet, iffet ve muhafazakârlık bakımından meşhur ulemadan biri ol-
du. Bu sene ramazan ayının beşinde pazar günü doksaniki yaşında vefat
etti. Halil kentinde Zeytune denen yerin alt tarafına defnedildi. Allah
rahmet etsin.

KADİLKUDAT ALEMÜDDİN

Alemüddin Ebu Abdillâh b. Muhammed b. Kadı Şemseddin Ebu Be-
kir b. İsâ b. Bedran b. Rahme el-Ahnaî es-Sa'dî. Mısırlıydı. Şafî Mezhe-
bine mensuptu. Dımaşk'ta ve kazalarında hakimlik yaptı. İffetli, nezih,
zeki, ibaresi güzel, faziletleri seven, faziletli insanlara saygı gösteren bir
kimseydi. Adiliyetü'l-Kebîre Medresesi'nde hadis rivayet ederdi. Bu se-
ne zilkade ayının onüçünde cuma günü vefat etti. Kasyun Mezarlığı'nda
Adil Kutboğa'nın dağ tarafındaki türbesinin karşısında ve zevcesinin
mezarının yanına defnedildi.

KUTBEDDİN MUSA

Kutbeddin Musa b. Ahmed b. Hüseyin b. Şeyhü's-Sülamîye. Şam
ordu nazırı idi. Çok servete ve mala sahipti. Faziletli, cömert, hayır ehli
kimselere insanda bulunan, üstünlük sahibi bir kimseydi. Önemli işlere
teşebbüs ederdi. Bu sene zilhicce ayının ikisinde salı günü yetmiş yaşını
aşmış iken vefat etti. Kasyun Mezarlığı'nda Nasırîye karşısına yapılan
türbesine defnedildi. Kendisi, Hanbelîlerin müderrisi şeyh imam alla-
me İzzeddin Hamza'nın babasıdır.

HİCRETİN YEDİYÜZOTUZÜÇÜNCÜ SENESİ

Bu sene, çarşamba günüyle başladı. Sene başında İslâm ülkesinin yöneticileri, önceki senede adları anılan kimselerdi. Şafililerin kadısı yoktu. Hanefilerin Kadısı İmadüddin et-Tarsusî, Malikîlerin Kadısı Şerefüddin el-Hemedanî, Hanbelîlerin Kadısı Alaeddin b. Menca, Sır kâtibi Muhiddin b. Fadlullah, Emevî Camii'nin nazırı İmamüddin b. Şirazî idi.

Muharrem ayının ikisinde sultanın, Hicaz'dan gelmekte ve selamette olduğu, ülkeye vuslatının yakınlığı müjdesi Dımaşk'a ulaştı. Bunun üzerine müjde ve seviç davulları çalındı. Şehir süslendi. Başka bir haberci de, Emir Seyfeddin Bektimur es-Sakî ile oğlu Şihabeddin Ahmed'in hac dönüşü Mısır'a yakın bir yerde vefat ettiklerini bildirdi. Önce babası, üç gün sonra da Uyûnü'l-Kasab'da oğlu Şihabeddin vefat etmişti. Sonra ikisi de Kurafe'deki türbelerine nakledildiler. Bektimur'un geride sayılamayacak ve tutanak altına alınamayacak kadar çok miktarda malı, mücevheri ve eşyası kaldı.

Muharrem ayında Sahip Şemseddin Gabriyel serbest bırakıldı. Safer ayında Mısır'a çağrıldı. O da posta atıyla Mısır'a gitti. Oraya gittikten sonra aile efradı göz altına alındı. Malları ellerinden alınarak Beytül-mal'a konuldu.

Safer ayının sonlarında Sahip Eminü'l-Mülk, Gabriyel'in yerine Dımaşk divanlarının nazırlığı görevine başlamak üzere Dımaşk'a geldi. Ondan dört gün sonra da Kadı Fahreddin b. Hüllî, Kutbeddin b. Şeyhü's-Sülâmiye'nin vefatı üzerine ordu nazırlığı görevine atanmak üzere Dımaşk'a geldi.

Rebiyülevvel ayının ortasında İbn Cümle, Dârüssaâde'de Dımaşk Şafililerinin kadılığına atanması münasebetiyle hil'at giydi. Sonra hil'atini giyinmiş olarak Emevî Camii'ne geldi. Oradan Adiliye Medresesi'ne gitti. Atanma fermanı orada âyânın huzurunda okundu. Mezkur ayın onikisinde çarşamba günü Adiliye ve Gazaliye medreselerinde ders verdi. Ayın ondördünde pazartesi günü kardeşinin oğlu Cemaleddin Mahmud, Kaymeriye'ye yeniden müderris olarak atandı. O da bundan sonra mecliste yerine naib olarak onu görevlendirdi. Sonra Adiliye'ye gitti. Orada hüküm verdi, ama bu görevi uzun süre devam etmedi. Aynı gün naiblikten azledildi. Bundan sonra yerine Cemaleddin İbrahim b. Şemseddin Muhammed b. Yusuf el-Hisbanî naib tayin edildi. Bu zat himmetli ve nezih bir kimse olup ahkâm hususunda bilgi ve tecrübe sahibiydi.

Rebiyülevvel ayında Şihap Kurtay, Trablus naipliğine tayin edildi. Orada naiblik yapmakta olan Tablan, Gazze naipliğine, Gazze naibi de Humus'a nakledildi. Atanma fermanlarını getiren kişi, bunlardan

100.000 dirhem bahşış aldı.

Rebiyülâhîr ayında Kadı Muhiddin b. Fadlullah ve oğlu, Mısır Sır katipliğine iade edildiler. Şerefüddin İbn Şihap Mahmud da önceden olduğu gibi Şam Sır kâtipliğine döndü.

Bu ayın ortasında İmadüddin Musa el-Hüseynî, kardeşi Şerefüddin Adnan'ın geçen ayda vefat etmesi nedeniyle Nakibü'l-Eşraflığa atandı. Kardeşi Mescid-ü Dübban yanındaki aile mezarlığına defnedilmişti. Yine bu ayda Fahr el-Mısırî, kadılığa atanması nedeniyle İbn Cümle'nin yerine Doleiye Medresesi'nde ders verdi.

Receb ayının yirmibeşinde İbn Cehbel'in geçen ayda vefatı nedeniyle Kadı Alaeddin Ali b. Şerif, Baderaiye Medresesi'nde ders verdi. Kadı Alaeddin, İbn Vahid diye tanınıyordu. Dersinde kadılar ve ayan da hazır bulundu. O zaman ben ve Şeyh Şemseddin b. Abdülhadî ile başkaları Kudüs'te bulunuyorduk.

Bu ayda Sultan Melikü'n-Nasır, Kemankere ile taş atmayı, yayının satılmasını ve imalatının yapılmasını yasakladı. Bununla uğraşan çocuklar ahlâken bozuluyor, hatta çoğunluğu homoseksüel oluyor, fasıklığa sürükleniyor ve dinî duyguları azalıyordu. Sultanın bu yasağı, Mısır ve Şam mıntıkalarında ilân edildi.

Berzali dedi ki: sultanın, astrologların Kahire valisine teslim edilmelerine dair emri çaban ayının ortasında çıktı. Bunlar dövülerek hapse atıldılar. Çünkü kadınların ahvalini bozuyorlardı. Dördü işkence altında öldü. Bunların üçü Müslüman, biri de Hristiyandı. Bu husus Şeyh Ebu Bekir er-Rahbî'ye bir mektupla bildirildi.

Ramazan ayı başında Emir Fahreddin b. Şems Lü'lü'ün, Şihabeddin b. Mervanî'nin vefatından sonra Dimaşk Berr Valiliği'ne atandığına dair haber, postayla Dimaşk'a ulaştı. Mekke'den yazılan bir mektup ise ramazan ayında Dimaşk'a geldi. Bu mektupta anlatıldığına göre Hicaz ülkesinde yıldırımlar düşmüş ve bu nedenle bir grup insan ölmüştü. Ayrıca çok yağmur yağdığı da mektupta anlatılıyordu.

Ramazan ayının dördünde Kadı Muhiddin b. Cemil'in Trablus Kadılığı'na atandığına dair ferman posta vasıtasıyla Dimaşk'a ulaştı. Bunun üzerine Muhiddin, Trablus'a gitmek üzere yola koyuldu.

Mısır'da ikamete başlaması nedeniyle İbn Mecd Abdullah, görevden alınan İsfahanî'nin yerine, Revahiye Medresesi'nde ders verdi. Ramazan ayı sonunda birbuçuk sene hapis yatmış olan Sahip Alaeddin ile kardeşi Şemseddin Musa b. Tac İshak salıverildiler.

Şevval ayının onunda perşembe günü Şamlıların hac kafilesi Emir Bedreddin b. Mabel idaresinde yola koyuldu. Kafilenin kadısı da Alaeddin b. Mansur'du. Bu zat Kudüs'teki Tengiz Medresesi'nde Hanefilerin müderrisi idi. Hacılar arasında Sadreddin el-Malikî, Şihabüddin ez-Zahirî, Muhiddin b. Akaf ve başkaları da vardı.

Şevval ayının onüçünde pazar günü Trablus kadılığına atanmış olan İbn Cemil'in yerine Atabekiye Medresesinde İbn Cümle ders verdi.

Şevval ayının yirmisinde pazar günü Kadı Şemseddin Muhammed b. Kâmil et-Tedmürî, hüküm vermeye başladı. Bu zat daha önceleri Halil kentinde hatiplik yapmaktaydı. İbn Cümle'nin yerine niyabeten atanmıştı. İnsanlar, dindarlığı ve fazileti nedeniyle onun bu göreve gelişine çok sevindiler.

Zilkade ayında Tengiz, Devaddar Nasirüddin Muhammed'i tutukladı. Bu zat, Tengiz'in yanında yüksek bir mertebeye ulaşmıştı. Onu yakalayıp şiddetlice dövdü. Çok miktarda mal ve parayı elinden aldı. Sonra onu kaleye hapsetti. Daha sonra Kudüs'e sürgün etti. Aralarında Alaeddin b. Mukallid Hacibül-Arab'ın da bulunduğu bir grup adamını dövdürdü. Alaeddin'in dilini iki kez kesti. O da öldü. Devlet düzeni değişti. Yeni bir ekip iş başına geldi. Bunların başında Hamza adında biri vardı ki, bu şahıs son zamanlarda Tengiz'in gece sohbetlerinde ve ziyafetlerinde ayrılmaz arkadaşı olmuştu. Devaddar Nasirüddin ile arkadaşları ve tâbileri ise gözden düşmüşler, nimetten yoksun kalmışlardı.

Zilkade ayının yirmisekizinde salı günü sultan tarafından gönderilen Abanoz görünümlü demir kapı, Ka'be'ye takıldı. Üzerinde 35.300 dirhem ağırlığında gümüş tabaka vardı. Eski kapı yerinden söküldü. Saç deneni bir tahtadan yapılmıştı. Onun üzerinde de gümüş levhalar vardı. Beni Şeybe kabilesi bunu teslim aldı. Ağırlığı altmış ritıldı. Her dirhemini iki dirheme sattı. İnsanlar da yardım niyetiyle bunu fazla fiyata satın aldılar. Tahtadan yapılmış olan eski kapı Ka'be'nin içinde bırakıldı. İki kanattan oluğan bu kapının bir kanadında Yemen hükümdarının adı, diğerinde ise şu ibare yazılı idi:

"Ey Allah'ım, ey dost, ey yücel Yusuf b. Ömer b. Ali'yi bağışla."

HİCRETİN YEDİYÜZOTUZÜÇÜNCÜ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHŞİYETLER

ŞEYH ALİM TAKİYYÜDDİN MAHMUD ALİ

Takiyyüddin Mahmud Ali b. Mahmud b. Mukbil ed-Dakukî Ebü's-Senâ. Bağdatlıydı. Elli seneden beri Bağdat'ta muhaddislik yapıyor, onlara hadis okuyordu. Sonra Müstansırıye Dârül-Hadisî'nin şeyhliğine atandı. Zaptı sağlam, bir hadis âlimiydi. Başka ilimlerde de söz sahibiydi. Vaaz verir, taziyet ve tebrik meclislerinde konuşurdu. Zamanında kendi ülkesinde parmakla gösterilen insanlardandı. Allah rahmet etsin. Bu sene muharrem ayında yetmiş yaşına yaklaşmış iken vefat etti. Cenazesine büyük bir kalabalık katıldı. İmam Ahmed b. Hanbel'in türbesine defnedildi. Geride tek bir dirhem dahi bırakmadı. Onun iki kasi-

desi vardı ki, bu kasidelerle Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye için ağıt yakmıştı. Bunları bir mektuba koyup Şeyh Hafız el-Berzalî'ye göndermişti. Yüce Allah kendisine rahmet etsin.

ŞEYH İMAM ALİM İZZÜLKUDAT FAHREDDİN EBU MUHAMMED

Fahreddin Ebu Muhammed Abdülvahid b. Mansur b. Muhammed b. Münir. Malikî Mezhebine mensuptu. İskenderiyelidir. Faziletli ve meşhur şahsiyetlerdendir. Altı ciltlik bir tefsiri "Kâne ve Kâne" adlı bir eseri ve Rasûlullah (s.a.v.) hakkında yazdığı güzel kasideleri vardır. Çok hadis dinlemiş ve rivayet etmiştir. Bu sene cemaziyelevvel ayında sekseniki yaşında vefat etti ve İskenderiye'ye defnedildi. Allah rahmet etsin.

KADİLKUDAT İBN CEMÂA

Alim Şeyhü'l-İslâm Bedreddin Ebu Abdillâh Muhammed b. Şeyh İmam Zahid Ebu İshak İbrahim b. Sadullah b. Cemâa b. Hazım b. Sahr el-Kinanî. Aslen Hamalıdır. Hicretin 639. senesinin rebiyülâhîr ayının dördünde cumartesi gecesini Hama'da doğdu. Hadis dinledi. İlim tahsil etti. Çeşitli ilimler elde etti. Akranlarının fevkine çıkıp ilerledi. Kaymeriye Medresesi'nin müderrisliğini yaptı. Sonra Kudüs-ü Şerifte hâkimlik ve hatiblik görevlerine atandı. Eşrefiye zamanında oradan da Mısır kadılığına nakledildi. Sonra oradaki büyük medreselerde ders verdi. Daha sonra Şam kadılığına atandı. Kadılık görevine ek olarak kendisine hatiplik, şeyhü's-şüyûhluk, Adiliye Medresesi'nin ve diğer medreselerin müderrisliği görevi de verildi. Bütün bunlarla birlikte riyaset, diyanet, takva sahibi bir kimse idi. Başkalarına eziyet vermez, kendini kötülüklerden muhafaza ederdi. Faydalı ve yüksek dereceli tasnif eserleri vardı. Güzel sesiyle irad ettiği hutbeleri toplanıp bir araya getirildi. Mihrapta ve diğer yerlerde, kıraatte bulunurken de sesi çok güzeldi. Daha sonra Şeyh Takiyyüddin b. Dakikü'l-İyd'in vefatının ardısıra Mısır diyarının kadılığına nakledildi. Orada hüküm vermeye devam etti. Nihayet gözlemini kaybetti. Yaşlandı, zayıfladı ve kadılık görevinden istifa etti. İstifası kabul edildi. Yerine Kazvinî atandı. Bazı görevleri uhdesinde kaldı. Bu sene cemaziyelevvel ayının yirmibirinde pazartesi gecesini yatsıdan sonra vefat edinceye kadar yüksek derecedeki maaşının ödenmesine devam edildi. Vefat ettiğinde doksan dört yaşındaydı. Ertesi gün cenaze namazı öğleden önce Mısır'ın Nasırî Camii'nde kılındı ve Kurafe Mezarlığı'na defnedildi. Cenazesi cidden muhteşem olmuştu. Büyük bir kalabalık tarafından teşyî edildi. Allah rahmet etsin.

ŞEYH İMAM FAZİL VE MÜSLÜMANLARIN MÜFTÜSÜ ŞİHABÜDDİN EBÜ'L-ABBAS AHMED

Şihabüddin Ebü'l-Abbas Ahmed b. Muhiddin Yahya b. Taceddin b. İsmail b. Tahir b. Nasrullah b. Cehbel. Aslen Haleblidir. Sonraları Dımaşk'a yerleşmiştir. Şafî Mezhebine mensuptu. Fakihlerin önde gelenlerindendi. Hicretin 670. senesinde doğdu. İlimle iştigal etti. Alimlerin meclislerine devam etti. Şeyh Sadr b. Vekil'den devamlı ders aldı. Kuds'teki Selâhiye Medresesinde ders verdi. Sonra bu görevi bırakıp Dımaşk'a gitti. Orada bir süre Zahiriye Dârü'l-Hadisî'nin şeyhliğini yürüttü. Daha sonra Baderaiye Medresesi'nin şeyhliğine atandı. Zahiriye'yi terkettti. Vefat edinceye kadar Baderaiye Medresesinde kaldı. Bu iki medresede de ders verirken maaş almadı. Bu sene cemaziyelâhir ayının dokuzunda perşembe günü ikindiden sonra vefat etti. Cenaze namazı ikindi namazından sonra kılındı ve Sufiye Mezarlığı'na defnedildi. Cenazesi büyük bir kalabalık tarafından teşyî edildi.

TACEDDİN ABDURRAHMAN B. EYYUB

Hicretin 660. senesinde ölü yıkayıcılığına başladı. Anlatıldığına göre kendisi 60.000 ölü yıkamıştır. Bu sene receb ayında seksen yaşını aşmış iken vefat etti.

ŞEYH FAHREDDİN EBU MUHAMMED

Fahreddin Ebu Muhammed Abdullah b. Muhammed b. Abdülazîm b. Sakatî. Şafî Mezhebine mensuptu. Hazine şahitliği görevini yürütüyordu. Babü'n-Nasır yanında hâkim naibliği yaptı ve Kurafe Mezarlığı'na defnedildi.

İMAM FADİL ŞİHABÜDDİN EBÜ'L-ABBAS

Şihabüddin Ebü'l-Abbas Ahmed b. Abdulvahhab el-Bekrî. Hz. Ebu Bekir es-Sıddîk'in soyundan geldiği için kendisine Bekrî nisbeti takılmıştır. Güzel söz söyler, kitap istinsahı yapardı. Güçlü bir kaleme sahipti, günde üç forma yazardı. Buharî'yi sekiz kez yazdı, aşıyla karşılaştırdı, ciltledi. Buharî'nin bir nüshasını 1.000 dirheme satardı. Otuz ciltlik bir tarih derledi, onu da istinsah edip her nüshasını 1.000 dirhemden fazla bir paraya sattı. Anlatıldığına göre kendisinin de Müntehel Erb fi İlmi'l-Edeb adlı otuz ciltlik bir eseri vardı. Kendisi, zamanında ender görülen şahsiyetlerdendi. Bu sene ramazan ayının yirmisinde cuma günü vefat etti. Allah rahmet etsin.

ŞEYH ALİ B. HASAN B. AHMED

Şeyh, salih, zahidlere âbid bir kimse idi. Asıl adı Ali b. Hasan b. Ahmed el-Vasıtî olup hayır ve salihliği ile şöhret bulmuştur. Çokça ibadet eder, Kur'an okur ve hac yapardı. Kırktan fazla hac yapmıştır. Heybetli ve faziletli bir kimseydi. Bu sene zilkade ayının yirmisekizinde salı günü seksen yaşına yaklaşmış iken ihramlı bir halde vefat etti. Allah rahmet etsin.

EMİR İZZEDDİN İBRAHİM B. ABDURRAHMAN

Emir İzzeddin İbrahim b. Abdurrahman b. Ahmed b. Kavvas. Sultanın bazı dairelerinde görev yapmıştır. Akabiyetü's-Sağire'de güzel bir evi vardı. Vefatı yaklaşınca evini medreseye dönüştürmeleri için mirasçılarına vasiyette bulundu. Oraya bazı vakıflar da bağladı. Buranın müderrisliğine Şeyh İmadüddin el-Kürdî eş-Şafî'yi tayin etti. Bu sene zilhicce ayının yirmisinde çarşamba günü vefat etti. Allah rahmet etsin.

HİCRETİN YEDİYÜZOTUZDÖRDÜNCÜ SENESİ

Bu sene, pazar günü ile başladı. Yılbaşında İslâm ülkesinin yöneticileri, önceki senede adları anılan kimselerdi.

Rebiyülevvel ayının ikisinde cuma günü Hatuniyetü'l-Berraniye'de cuma namazı kılındı. Emevî Camii'nin geçici müezzini Şemseddin en-Neccar, burada hutbe irad etti. Kabon Camii'ndeki hatiplik görevini de bıraktı.

Rebiyülevvel ayı başında emir Şemseddin Muhammed et-Tedmürî, hakim olarak Kudüs'e gitti. Dimaşk'taki hakim naibliği görevinden alındı.

Rebiyülevvel ayının üçünde Zeyneddin Abdurrahim b. Kadilkudat Bedreddin b. Cemâa, hatip olarak Mısır'dan Kudüs'e geldi. Dimaşk'ta kendisine hil'at giydirildikten sonra Kudüs'e yolcu oldu.

Rebiyülevvel ayının sonunda Emir Nasirüddin b. Bektaş el-Hüsamî, Şerefüddin Mahmud b. Hatirî'nin yerine Dimaşk vakıflar idaresinin başına getirildi. Bu görevden alınan Şerefüddin ise ailesiyle birlikte kardeşi Bedreddin Mes'ud'a niyabeten emir olarak Mısır'a gitti. Kadı Alaeddin b. Kalanisi de görevden alındı. Melikü'l-Ümerâ Tengiz'in maiyetinde çalışmakta olan diğer divan başkanları ve görevliler, 200.000 dirhem para cezasına çarptırıldılar. Gazze nazırı Cemaleddin Yusuf, -ki bu zat Müstevfi Sünnînin damadı idi- Gazze'den çağrıldı ve Divan nazırlığı ile Nuriye Hastahanesinin nazırlığı görevlerine getirildi.

Rebiyülevvel ayında Tengiz, Toma kapısının ıslahını emretti. Kapı on zira kadar yükseltildi. Taşları ve demiri en kısa zamanda yenilendi.

Aynı zamanda Dimaşk'ta büyük bir sel felâketi meydana geldi, bu yüzden bazı duvarlar yıkıldı. Sonra bu sel suları azalmaya başladı.

Rebiyülâhir ayının başlarında Kerek naibi Cemaleddin Akkuş, Mısır'dan Trablus'a gitmekte iken Dimaşk'a uğradı. Kerek naibi iken Kurtay'ın vefat etmesi nedeniyle Trablus naibliğine atanmıştı.

Cemaziyelevvel ayında Kadı Şihabeddin b. Mecd Abdullah, Dârüssaâde'ye çağrıldı. İbn Kalanisi'nin yerine Beytül-mal vekillğine atandı. Atanma fermanı Mısır'dan geldi. İnsanlar kendisini tebrik ettiler.

Yine bu ayda Emir Necmeddin b. Zeybek, Nablus valiliğinden Dimaşk divanlarının başkanlığına getirildi. Burası İbn Haşşap'tan sonra birkaç ay müddetle boş kalmıştı. Ramazan ayında Şeyh Bedreddin Ebû'l-Yûs İbn Saiğ, Kudüs'te Zeyneddin b. Cemâa'nın yerine hutbe irâd etti. Çünkü Zeyneddin bu görevi bırakmış, kendi beldesine dönmeyi tercih etmişti.

KADI İBN CÜMEL MESELESİ

Ramazan ayının yirminci gününden sonra Melikü'l-Ümera Şeyh Zahir ile Devaddar Nasirüddin arasındaki anlaşmazlık yüzünden Kadı İbn Cümle ile Şeyh Zahir arasında tartışma çıktı. Şeyh Zahir, İbn Cümle'nin kadılığa atanmasına aracılık etmişti. Bu tartışma üzerine her biri, diğerinin söylediğinin aksine iddialarda bulundu ve bu iddialarını yeminle teyid etti. Dârüssaâde mescidinde tekrar tartıştılar. Kadı İbn Cümle, Adiliye'deki konağına dönünce Şeyh Zahir, maslahata uygun şekilde hüküm vermesi ve naibin bu husustaki fermanına uyması için ona haber gönderdi. Bu aslında bir hile idi ama zahiren Kadı İbn Cümle'yi destekler görünüyordu. Kadı İbn Cümle de hemen onu yakalatıp huzuruna getirtti ve onu tazir etti. Oradan ayrıldıktan sonra adamları Şeyh Zahir'i yakalayıp ramazan ayının yirmiyedinde çarşamba günü merkebe ters bindirmek suretiyle şehirde dolaştırarak teşhir ettiler ve onu şiddetlice dövdüler. Şehirde dolaştırıp teşhir ederken de, "Bu, yalancılık yapanın ve şeriatı çiğneyenin cezasıdır!" diye yüksek sesle bağırıyordu. Oruçlu olduğu halde, Şeyh Zahir'in bu eziyete uğramasından ötürü insanlar çok üzüldüler.

Ramazan ayının son on gününde ve özellikle yirmiyedinci gününde yaşlı ve oruçlu iken bu alime, bu şekilde ezâ ve cefa edilmişti. Rivayete göre o günde kendisine 2.171 kırbaç vurulmuştu. Doğrusunu Allah bilir. Akşam olmadan mezkur kadı aleyhinde fetva bulmaya çalıştı ve sultanın fermanının uygulanması için ulemayı dolaştı. Ramazan ayının yirmidokuzunda saltanat naibinin huzurunda Dârüssaâde'de, kadıların, önde gelen ve çeşitli mezheplere mensup müftülerin katıldığı bir toplan-

tı düzenlendi. Şafilelerin Kadısı İbn Cümle de bu toplantıya çağrıldı. Mecliste onun taraftarları çoktu. Ancak İbn Cümle'nin oturmasına izin verilmedi. Aksine ayakta bekletildi. Tam bir saat sonra meclisin bir köşesine, Şeyh Zahir'in içinde bulunduğu mahfenin yan tarafına oturtuldu. Diğer kadılar da bu meselede İbn Cümle'nin tarafgirlik yaptığını ve yanlı hüküm verdiğini söylediler. Ayrıca Şeyh Zahir'e fazlaca işkence yapıldığını zikrettiler. Orada hazır bulunanlar bu hususta doyurucu bilgiler verdiler. Söz her tarafa yayıldı. Saltanat naibinin İbn Cümle'ye kızdığı, daha önce kendisine meyilli iken şimdi ona karşı cephe aldığı anlaşıldı. Meclis dağılmadan Kadı Şerefüddin el-Malikî, İbn Cümle'nin fasıklığına, görevden azledilmesine ve zindana atılmasına hükmetti ve bu karar alındıktan sonra meclis dağıldı. Kadı İbn Cümle, Azraviye'de göz altına alındı. Sonra kale hapishanesine nakledildi. Bu, onun yaptığının tam karşılığı olan bir ceza idi. Bir ve tek olan Allah'a hamd olsun. İbn Cümle, birbuçuk seneden sadece birkaç gün eksik süreyle kadılık yapmıştı. Gerçekten güzel hüküm verirdi. Kendisine bağlı vakıfları da güzelce idare ederdi. Nezih bir kimseydi. Fakihlerle fakirleri, vakıfların gelirlerinden özellikle yararlandırdı. Kararlı, şehametli, cesaretli bir kimseydi. Ancak bu meselede hata ederek haddi tecavüz etmiş, neticede bu akibete maruz kalmıştı.

Hac kafilesi şevval ayının onunda pazartesi günü Emir Olcay Boğa idaresinde yola koyuldu. Kafilenin kadısı Mecdüddin b. Hayyan el-Misrî idi.

Şevval ayının yirmidördünde pazartesi günü Hanefilerin İkbaliye Medresesi'nde Şemseddin Muhammed b. Osman b. Muhammed el-İsfahanî İbn Acemî el-Hibtî'nin yerine (bu İbn Hanbelî diye tanınırdı), Necmeddin b. Kadilkudat İmamüddin et-Tarsusî el-Hanefî ders verdi. Eski müderris Şemseddin Muhammed; faziletli, dindar, zahid, ama su konusunda çok vesveseli bir kimseydi. Yerine atanan müderris Necmeddin b. Hanefî ise o zaman onbeş yaşında, yeni yetişme çağındaydı. Anlayışlı, uyanık, ilimle istigal eden, şekli güzel ve ağır başlı bir kişiydi. Öyle ki ders verirken dinleyicilerin tümü bu hususta onun babasını kıskanmışlardı. Bu nedenle yükseldi. Neticede babasının sağlığında kadilkudat oldu. Babası kadilkudat iken oğlu lehine görevinden feragat etmiş, yerine oğlu kadilkudat olarak atanmıştı. İdaresi ve hükümleri güzel olup övgüyle karşılanmıştır.

Yine şevval ayında, bu sene vefat eden sahip Şemseddin Gabriyel aleyhinde bir tutanak tesbit edildi. Bu tutanağa göre Gabriyel'in Beytül-mal'dan emlak satın aldığı, bu emlâki vakfettiği, sonra da kendi şahsî mülkü gibi bunlar üzerinde tasarrufta bulunduğu ortaya çıkmıştı. Bu konuda Kemaleddin eş-Şirazî ile kardeşinin oğulları İmamüddin ve Alaeddin el-Kalanisî, dayısının oğlu İmamüddin el-Kalanisî, İzzeddin

b. Menca, Takiyyüddin b. Meracil ve Kemaleddin b. Guveyre şahitlik yapmışlardı. Kadı Burhaneddin ez-Zerî el-Hanbelî'nin de bu hususta onayı alınmış, diğer kadılar da bunu doğru bulmuşlardı. Yalnız muhtesip İzzeddin b. Kalanîsî, şahitlik yapmaktan kaçınmış, bu nedenle de Azraviye Medresesi'nde bir aya yakın bir süre göz altında tutulmuş, sonra salıverilerek muhtesiplikten azledilmiştir. Hazine nazırlığı görevine ise devam etmişti. Zilkade ayının yirmisekizinde pazar günü Şeyh Şihabeddin b. Mecd'e kadılık hil'atı gönderildi. O zaman kendisi Beytü'l-mal vekili idi. Gönderilen hil'atı giyerek Dârüssaâde'ye gitti. Atanma fermanı saltanat naibinin ve kadıların huzurunda okundu. Sonra İkbaliye Medresesi'ne döndü. Atanma fermanı orada da okundu ve iki hasım arasında hüküm verdi. Adiliye, Gazaliye ve iki Atabekiye medresesinde ders verdi. Ayrıca İbn Cümle'nin yerine İkbaliye Medresesi'nde müderrisliğe devam etti.

Cuma günü Emir Hüsameddin Mühenna b. İsa, Hama Sahibi Efdal ile birlikte Dımaşk'a geldi. Onları saltanat naibi Tengiz karşıladı, kendilerine ikramda bulundu. İkisi de cuma namazını saltanat naibi Tengiz'in yanında kıldıktan sonra Mısır'a yöneldi. Mısır'a vardıklarında kendilerini emirlerin önde gelenleri karşıladılar. Sultan, Mühenna b. İsâ'ya ikramda bulundu ve ona bol miktarda altın, gümüş ve kumaş hediye etti. Ayrıca bir kaç köyü de ikta olarak kendisine vererek ailesinin yanına dönmesine karar verdi. İnsanlar bu duruma çok sevindiler. Dediklerine göre sultan ona 100.000 dinar değerinde bir ihşanda bulunmuş, kendisine ve arkadaşlarına 170 hil'at giydirmişti.

Zilhicce ayının altısında pazar günü Kadilkudat İbn Mecd'in yerine Fahr el-Mısırî, Revahiye Medresesi'nde ders verdi. Dersinde dört mezhebin kadıları ile önde gelen faziletli kimseler hazır bulundular.

Arefe gününde Necmeddin b. Ebi't-Tib'e Beytü'l-mal vekilliğine atanması sebebiyle hil'at giydirildi. Daha önce bu görevde İbn Mecd bulunuyordu. Yine İzzeddin b. Kalanîsî'nin yerine muhtesipliğe atanan İmamüddin b. Şirazî'ye de hil'at giydirildi. Üçü de Dârüssaâde'den, omuzlarında şalla çıktılar.

HİCRETİN YEDİYÜZOTUZDÖRDÜNCÜ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

KIYMETLİ ŞEYH VE TACİR BEDREDDİN

Bedreddin Lü'lü' b. Abdullah Atikünnakib Şücâüddin İdris. Güzel bir adamdı. Çuha ticareti yapardı. Bu sene muharrem ayının beşinde perşembe günü ikindi vakti vefat etti. Geride çok miktarda servet bıraktı. Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi. İyilikleri, ihşanları ve sadaka-

ları meşhurdu. İbn Hişam mescidinde altı gece yedi günlük periyodik virdleri vardı.

SADR EMİNÜDDİN MUHAMMED

Muhammed b. Fahreddin Ahmed b. İbrahim b. Abdurrahman b. Muhammed b. Yusuf b. Ebi'l-Ayş el-Ensarî. Dımaşklydı. Radve'deki Beredi Nehri kıyısında yapılan meşhur mescidin banisidir. Bu mescidin yan tarafındaki taştan yapılı tuvaletleri ve oradaki pazarı da kendisi yaptırmıştı. Neyrep Camii'nde vaaz verirdi. Hicretin 658. senesinde doğdu. Buharî'yi dinledi ve onu rivayet etti. Varlıklı büyük tüccarlardandı. Bu sene muharrem ayının altısında cuma sabahı vefat etti. Kasyun'daki türbesine defnedildi. Allah rahmet etsin.

HATİP İMAM ALİM İMADÜDDİN EBU HAFS

İmadüddin Ebu Hafs Ömer el-Hatib Zahirüddin Abdürrahim b. Yahya b. İbrahim b. Ali b. Cafer b. Abdullah b. Hasan el-Kureşî ez-Zühri. Nabluslu idi. Kudüs hatibliği yaptı. Uzun bir süre de Nablus'ta kadılık yaptı. Sonra Kudüs'ün hem hatibliğine, hem de kadılığına atandı. İlimle iştigal eden faziletli bir kimseydi. Sahih-i Müslim'i bir kaç ciltte şerhetti. Hafızası sağlam olup bir şeyi çabuk ezberler ve çabuk da yazardı. Bu sene muharrem ayının onunda salı gecesi vefat etti. Mamila Mezarlığı'na defnedildi. Allah rahmet etsin.

SADR ŞEMSEDDİN MUHAMMED

Şemseddin Muhammed b. İsmail b. Hammad. Şurp pasajında taccirlik yapardı. Kendine özgü bir yazı sitili vardı. İnsanlar kendisinden istifade ederlerdi. Güvenilir ve dindar bir kimse olduğu için tüccarların işine bakardı. Marifet sahibi bir kimse olup çok kitap mütalaa ederdi. Bu sene safer ayının dokuzunda altmış yaşında iken vefat etti. Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Allah rahmet etsin.

KADİLKUDAT CEMALEDİN EZ-ZER'İ

Ebu Rebi Süleyman b. Hatip Mecdüddin Ömer b. Salim b. Ömer b. Osman el-Ezruî eş-Şafî. Hicretin 645. senesinde Mağrip ülkelerinden Ezruat'ta doğdu. Dımaşk'ta ilim tahsil etti. Zer'de hakimlik yaptı. Bu nedenle Zer'î adını aldı ve bu adla tanındı. Sonra Dımaşk'ta naiblik yaptı. Daha sonra Mısır'a nakledildi. Orada da hakim naibliği yaptı. Bir süre sonra müstakil olarak kadılığa atandı ve bu görevi yaklaşık bir sene yürüttü. Bir sene kadar da şeyhü's-şüyûhluk göreviyle birlikte Şam ka-

dılığı yaptı. Daha sonra kadılıktan azledildi. Şeyhü's-Şüyûhluk görevi-
ni Atabekiye Medresesi'nin müderrisliğiyle birlikte bir yıl kadar daha
yürüttü. Daha sonra Mısır'a göçtü. Orada da müderrislik ve kadiasker-
lik yaptı. Safer ayının altısında pazar günü yetmiş yaşında vefat etti. Al-
lah rahmet etsin. Berzalî, Dımaşk'ta iken kendisinden dinlediğimiz ha-
disleri kendisine aktarmış olan şeyhlerden yirmi kadarı hakkında bir ri-
sale hazırlamıştır.

ŞEYH ZEYNEDDİN EBU MUHAMMED

Şeyh, imam, âlim, zahid Zeyneddin Ebu Muhammed Abdurrah-
man b. Mahmud b. Ubeydan. Baalbekli idi. Hanbelî Mezhebine mensup-
tu. Hanbelîlerin faziletli şahsiyetlerindendi. Hadis, fıkıh, tasavvuf, ve
diğer ilimlerde eser tasnif etti. Faziletli bir insan olup çok hayırlı işleri
ve faaliyetleri olmuştur. Melik Zahir'in zamanında başından bir olay
geçti, bunun neticesinde aklını oynattı. Riyazetle uğraştığı için de açlık-
tan hayeller görmeye ve bunların gerçek olduğuna inanmaya başladı.
Bu sene safer ayının ortasında Baalbek'te vefat etti. Altmış yaşını ta-
mamlamadan Babısatha Mezarlığı'na defnedildi. Kadı Zer'î ile birlikte
Dımaşk'ta gıyabî cenaze namazı kılındı.

EMİR ŞİHABÜDDİN

Trablus naibi olup vakıfları, sadakaları, iyilikleri ve ihsanları var-
dı. Bu sene safer ayının onsekizinde cuma günü Trablus'ta vefat etti ve
oraya defnedildi. Allah rahmet etsin.

MUVAKKİT ŞEYH ABDULLAH B. YUSUF B. EBU BEKİR EL-İS'İRDÎ

Faziletli bir kimse olup vakit belirlemede, usturlap ilminde ve bu
husustaki meselelerde yüksek derecede bir âlimdi. Yalnız ahlakı bozuk
ve huysuz bir kimse olduğundan ötürü bu hususta kendisinden yararlanı-
lamıyordu. Sonra gözlerinin ferî kayboldu. Bu sene rebiyülevvel ayı-
nın onunda cumartesi akşamı Hasa'daki pasajdan aşağı düşerek vefat
etti ve Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi.

EMİR SEYFEDDİN BALABAN

Seyfeddin Balaban Turfa b. Abdullah en-Nasırî. Dımaşk'ın önde
gelen şahsiyetlerindendi. Başından anlatımı burada uzun sürecektir işler
geçti. Bu sene rebiyülevvel ayının yirmibirinde çarşamba gecesi Firuz
minaresinin yanındaki evinde vefat etti. Kendi evinin yanında yaptırdı-

ğî türbesine defnedildi. Sağlığında iki okuyucuyu da vakıftan maaşı almak üzere orada görevlendirmiş, ayrıca türbesinin yanında bir mescit yaptırarak oraya da imam ve müezzin tayin etmişti.

ŞEMSEDDİN MUHAMMED B. YAHYA B. MUHAMMED

Babası Harran kadısı idi. Kendisi de Dımaşk'ta vakıflar idaresinin nazırı idi. Rebiyülevvel ayının yirmibirinde çarşamba gecesi vefat etti. Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Yerine İmamüddin eş-Şirazî atandı.

ŞEYH İMAM TACEDDİN EBU HAFS

Taceddin Ebu Hafs Ömer b. Ali b. Salim b. Abdullah el-Lahmî. İskenderiyeli idi. İbn Fakihanî adıyla tanınmış olup çeşitli ilimlere vakıftı. Hicretin 654. senesinde doğdu. Hadis dinledi. Malikî Mezhebinin fıkhını öğrendi ve bu dalda yükseldi. Nahiv ve diğer ilimlerde de ileri derecelere ulaştı. Çeşitli hususlara dair tasnif eserleri vardır. Hicretin 731. senesinde Ahnaî'nin zamanında Dımaşk'a geldi. Ahnaî, onu Dârüssaâde'de konuk etti. Kendisinden biz de hadis dinledik, yakınında bulunduk. O sene Dımaşk'tan hacca gitti. Hac yolunda da beraberindekilerle hadis dersi verdi. Hacdan sonra ülkesine döndü. Cemaziyelevvel ayının yedisinde cuma gecesi vefat etti. Ölüm haberi duyulduğunda Dımaşk'ta giyabî cenaze namazı kılındı.

ŞEYH EYMEN EMİNÜDDİN

Salih şeyhlerden olup âbid ve zahid bir kimseydi. Şeceresi şöyledir: Eymen Eminüddin Eymen b. Muhammed. Asıl adı Muhammed b. Muhammed'dir. Onyedî babaya kadar şeceresinde geçen isimlerin hepsi Muhammed'dir. Bir kaç sene Medine-i Münevvere'de mücavir olarak kaldı. Bu sene rebiyülevvel ayının sekizinde perşembe gecesi vefat edinceye kadar oradan ayrılmadı ve Bakî Mezarlığı'na defnedildi. Dımaşk'ta giyabî cenaze namazı kılındı.

ŞEYH NECMEDDİN EL-KABBANÎ EL-HAMEVÎ

Necmeddin Abdurrahman b. Hasan b. Yahya el-Lahmî el-Kabbanî. Kabban, Eşmun-u Rumman'a bağlı köylerden birinin adıdır. Kendisi Hamanun bir zaviyesinde ikamet etti. Ziyaretine gidilir, kendisinden dua talep edilirdi. Âbid, takvalı, zahid, iyiliği emreden, kötülüğü yasaklayan ve güzel yolda olan bir kimseydi. Bu hali bu sene receb ayının on-dördünde pazartesi akşamına kadar devam etti. O gün altmışaltı yaşında vefat etti. Cenazesine kalabalık bir insan topluluğu katıldı. Hama'nın kuzey tarafına defnedildi. Faziletli bir kimseydi. İmam Ahmed

b. Hanbel'in mezhebini güzelce öğrenmişti. Kendisinden nakledilen çok güzel sözler vardır. Allah rahmet etsin.

ŞEYH FETHÜDDİN B. SEYYİDİNNAS

Hadis hafızı, allame ve yüksek derecede bir bilgindi. Şeceresi şöyledir: Fethuddin b. Ebi'l-Feth Muhammed b. İmam Ebu Amr Muhammed b. İmam, Hafız, Hatip Ebu Bekir Muhammed b. Ahmed b. Abdullah b. Muhammed b. Yahya b. Seyyidinnas er-Rib'i el-Yamüri. Aslen Endülüs'ün İğbiliye şehrindendir. Sonraları Mısır'a yerleşmiştir. Hicretin 671. senesinde zilhicce ayının ilk on gününden birinde doğmuştur. Çok hadis dinlemiş, bir grup hadis uleması ona rivayet icazeti vermiştir. Hicretin 690. senesinde Dimaşk'a geldi. Kindî'den ve diğerlerinden hadis dinledi. İlimle iştigal etti. İlimde yüksek derecelere ulaştı. Hadis, fıkıh, nahiv, Arapça, siyer, tarih ve diğer ilimlerde akranlarının fevkine çıktı. İki ciltlik güzel bir siyer kitabı hazırladı. Ca'miü't-Tirmizî'nin baş tarafından bir bölümü şerhetti. Kendi güzel yazısıyla yazdığı bu şerhin bir cildini ben de gördüm. Gerçekten güzel ve faydalı bir şekilde yazmıştı. Ama tenkitten de kurtulamamıştı. Onun çok güzel ve yüksek manalar içeren şiirleri, ahenkli nesri, tam belâgatı vardı. Kelimeleri güzelce sıralayıp dizer, eser tasnif ederdi. Hiç düşünmeksizin irticalen konuşur, içi temiz, selefi akidesine mensup, âyetlere, hadislere, haberlere ve eserlere bağlı bir akidenin sahibi olup Peygamber Efendimizin izini takip ederdi. Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz için yazdığı güzel methiyeleri vardır. Mısır'da Zahiye Medresesi'nin hadis şeyhi idi. Hendek Camii'nde hutbe irâd etti. Zamanında senetleri muhafaza etmek, metinleri ezberlemek, illetleri, fıkıh bilmek, güzel sözler, şiirler ve hikâyeler sahibi olmak bakımından kendisi gibi biri yoktu. Bu sene şaban ayının onbirinde cumartesi günü vefat etti. Ertesi günde cenaze namazı kılındı. Cenazesine büyük bir kalabalık katıldı. İbn Ebî Cemre'nin yanına defnedildi. Allah rahmet etsin.

KADİ MECDÜDDİN B. HAREMÎ

Kadı Mecdüddin b. Haremî b. Kasım b. Yusuf el-Amirî el-Fakusî. Şafî Mezhebine mensuptu. Beytü'l-mal vekili, Şafî Medresesi'nin ve diğer medreselerin müderrisi idi. Yüksek himmet sahibi ve girişken bir insandı. Yaşı ilerlemiş olmasına rağmen hafızası sağlandı. İlim öğretir ve mütalâalarda bulunurdu. Bu sene zilhicce ayının ikisinde vefat edinceye kadar ders vermeye devam etti. Vefatından sonra Şafî Medresesi'nin müderrisliğine Şemseddin b. Kammah, Kutbiye Medresesi'nin müderrisliğine Bahaeddin b. Ukayl, Beytü'l-mal vekilliğine ise muhtesip Necmeddin el-İs'irdî atandı. Kendisi aynı zamanda Melik Zahir'in saray vekil harcıydı.

HİCRETİN YEDİYÜZOTUZBEŞİNCİ SENESİ

Bu sene başında İslâm ülkesinin yöneticileri, önceki senede adları anılan kimselerdi. Emevî Camii'nin nazırı İzzeddin b. Menca, muhtesip de İmadüddin eş-Şirazî idi.

Muharrem ayının başında perşembe günü Şeyh Hatip Tebrur, Kadikudat Şihabüddin b. Mecd'in yerine Ümmü Salih Medresesi'nde ders verdi. Dersinde kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler de hazır bulundu.

Muharrem ayının altısında Mühenna b. İsa, sultanın yanından Dımaşk'a geri geldi. Kendisini naib ve askerler karşıladılar. İzzet ve afiyet üzere ailesinin yanına döndü.

Bu ayda sultan, Kale Camii'nin genişletilmesini ve onarılmasını, Mısır'ın eski camisinin de tamir edilmesini emretti. Kadı Cemaleddin Muhammed b. İmadüddin b. Esir, Sır kâtibi olarak Dımaşk'a geldi. Daha önce bu görevde İbn Şihap Mahmud bulunuyordu. Bu ayda ve müteakip ayda boğaz şişmesi nedeniyle insanlardan bir çoğu öldü.

Rebiyülevvel ayında divanların başkanı Emir Necmeddin b. Zeybek tutuklandı. Mallarına el konuldu, atları ve eşyaları satıldı. Kendisinden sonra divan başkanlığına Seyfeddin Semer atandı. Bu kişi, hacib Bektimur'un kölesi olup zekât işlerine bakardı.

Bu ayda Emir Şemseddin Hamza'nın hamamının onarımı tamamlandı. Bu zat Nasirüddin Devaddar'dan sonra saltanat naibi Tengiz'in yanında itibar sahibi olup yükselmişti. Sonra hamamın onarımı işinde zulüm yaptığı nedeniyle aleyhinde dedikodular yayıldı, şikayet edildi. Saltanat naibi bu yüzden onu karşısına aldı, hesaba çekti. İnsanların kendisindeki haklarını alıp hak sahiplerine verdi ve huzurunda dövdürdü. Keman kereyi eline alıp yüzüne ve vücudunun çeşitli yerlerine vurdu. Daha sonra kaleye hapsetti. Bir süre sonra da Taberiye gölüne göndererek gölde boğdurttu.

Kerek naibi Emir Cemaleddin, kendi isteği ile bu görevden alınarak Trablus naibliğine nakledildi. Kerek'e de naib olarak Taygal gitti.

Selhat'ta ikâmeti emredilen Kerek naibi Dımaşk'a geldi. Onu, saltanat naibi ve askerler karşıladı, önce Dârüssâade'ye getirildi, sonra kılıcı elinden alınarak kaleye götürüldü. Daha sonra Sıf'da, oradan da İskenderiye'ye götürüldü. Bu onun sonu oldu.

Cemaziyelevvel ayında, Emir Bektimur hacib Hüsamî'nin Kahire'deki evine ihtiyati tedbir konuldu. Araştırıldı ve içinden bir çok eşya alındı. Çocuklarının dedesi, mezkur Kerek naibi idi.

Cemaziyelâhir ayının dokuzunda cumartesi günü Hüsameddin Ebu Bekir b. Emir İzzeddin Aybek en-Necîbî, tutuklanan İbn Bektaş'ın yerine divan başkanlığına atandı. Bu münasebetle kendisine hil'at giy-

dirildi ve insanlar tarafından tebrik edildi.

Cemaziyelevvel ayının ortasında Mushaf-ı Osmanî'nin muhafaza edildiği odanın üzerine sekiz zira uzunluğunda, dörtbuçuk zira genişliğinde ibrişimden olan bu perdeye 4.500 dinar harcanmış, yapımı da birbuçuk sene sürmüştü.

Şevval ayının dokuzunda perşembe günü Emir Alaeddin el-Mirrisî idaresinde Şamlıların hac kafilesi yola koyuldu. Kafilenin kadısı da Şihabüddin ez-Zahirî idi.

Şevval ayında kendilerine katılan Türkmenlerden ayrı olarak sayıları 10.000 askeri bulunan Haleb ordusu Adana, Tarsus ve Ayas taraflarından dönüp geldi. Bunlar o tarafları yıkıp tahrip etmişler, çok sayıda adam öldürmüşlerdi. Sadece bir asker kaybolmuştu ki o da Ceyhan nehrine düşüp boğulmuştu. Ama kâfirler yanlarında bulunan 1.000 kadar Müslüman erkeği öldürmüşlerdi. Bu katliam ramazan bayramında olmuştu. İnnâ lillahi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.)

Bu ayda Hama'da büyük bir yangın çıkmış, bu yüzden bir çok çarşı, pazar, emlak ve vakıflara ait binalar yanmış, sayılamayacak kadar çok mal telef olmuştu. Aynı şekilde Antakya şehrinin de çoğu yanmıştı. Müslümanlar bu duruma çok üzölmüşlerdi.

Zilhicce ayında Dimaşk'ın Babü'n-Nasır ile Babü'l-Cabiye kapıları arasındaki yolda bulunan mescit, kadıların verdiği hüküm gereği saltanat naibinin verdiği emir üzerine yıkıldı. Batı tarafında eskisinden daha güzel ve daha yararlı bir mescit yapıldı.

HİCRETİN YEDİYÜZOTUZBEŞİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

DİMAŞK CAMİİ'NİN BAŞ MÜEZZİNİ ŞEYH BURHANEDDİN

Salih şeyhlerden ve uzun ömür sürenlerden biri olan Burhaneddin, Emevî Camii'nin baş müezzini idi. Şeceresi şöyledir: Burhaneddin İbrahim b. Muhammed b. Ahmed b. Muhammed el-Vanî. Hicretin 643. senesinde doğdu. Hadis dinledi. Rivayet etti. Sesi ve şekli güzel bir kimse olup halk tarafından çok sevilirdi. Bu sene safer ayının altısında perşembe günü vefat etti. Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi. Kendisinden sonra baş müezziniğe oğlu Eminüddin Muhammed el-Vanî atandı. Oğlu da kendisi gibi faydalı bilgilere sahip bir muhaddis idi. O da babasından kırk gün sonra vefat etti. Allah ikisine de rahmet etsin.

ÜNLÜ KATİP BAHAEDDİN MAHMUD

Ünlü bir katip olup güzel yazı yazardı. Şeceresi şöyledir: Bahaeddin

Mahmud b. Hatibî Baalbek Muhiddin Muhammed b. Abdurrahim b. Abdülvehhap es-Sülemî. Hicretin 688. senesinde doğdu. Yazı sanatıyla ilgilendi. Yüksek derecede bir hattat oldu. Yazı yazmada, kitap istinsahı yapmada kendi zamanındaki hattatların tümünün fevkine çıktı. Şekli güzel, ahlakî hoş sesi tatlı, sevecen bir kimseydi. Bu sene rebiyülevvel ayının bitiminde vefat etti. Şeyh Ebu Ömer'in türbesine defnedildi. Allah rahmet etsin.

ALAEDDİN ES-SİNCARİ

Dımaşk'taki Emevî Camii'nin kuzeyindeki Babü'n-Nâtıfaniyyin yanında bulunan Dârü'l-Kur'an'ı vakfeden kişidir. Şeceresi şöyledir: Alaeddin Ali b. İsmail b. Mahmud. Doğru sözlü, dürüst, hayırlı, seçkin, varlıklı, yardıma koşan tüccarlardandı. Bu sene cemaziyelâhir ayının onüçünde perşembe gecesi Kahire'de vefat etti. Kadı Şemseddin b. Harirî'nin mezarının yanına defnedildi.

ADL NECMEDDİN ET-TACİR

Necmeddin Abdürrahim b. Ebi'l-Kasım Abdurrahman er-Rahabî. Mizze'deki meşhur türbenin banisidir. O türbenin yanında bir de mescit yaptırmış, çok gelir getiren vakıfları da oraya bağlamıştı. Kendi zamanının en hayırlılarından. Çok sadaka verirdi. Bütün hakimler nezdinde hüsnü kabul gören adil bir insandı. Vefatından sonra geride çok sayıda evlat, büyük servet, muazzam bir konak ve Mizze'de bahçeler bıraktı. Bu sene cemaziyelâhir ayının yirmiyedisinde çarşamba günü vefat etti. Mizze'deki mezkur türbesine defnedildi. Allah rahmet etsin.

ŞEYH, İMAM, HAFİZ KUTBEDDİN EBU MUHAMMED

Şeyh, İmam, Hafız Kutbeddin Ebu Muhammed Abdülkerim b. Abdünnur b. Münir b. Abdülkerim b. Ali b. Abdülhak b. Abdüssamed b. Abdünnur. Aslen Haleblidir. Sonraları Mısır'a yerleşmiştir. Mısır'da hadis rivayet eden, tedvin eden, şerheden, hadis üzerinde konuşan ve hadisi muhafaza ile ilgilenen meşhur muhaddis ve alimlerdenidir. Hicretin 664. senesinde Haleb'te doğdu. Çeşitli rivayetlerine göre Kur'an-ı Kerim'i okudu, hadis dinledi. Şatıbiye ve Elfiye adlı eserleri tetkik etti. Hadis ilminde ilerledi. Hanefî Mezhebine mensuptu. Çok kitap yazıp tasnif etti. En çok da Buharî'nin şerhiyle ilgilendi. Mısır için bir tarih derledi, ama bunu tamamlayamadı. Hafız Abdülganî'nin derlediği Siret üzerine konuştu. Kendi şahsı için senetleri birbirine zıt kırk hadisi tahrir etti. Ahlâkı güzel bir kimse olup dili temiz, külfeti bir tarafa atan, çokça kitap mütalâa eden, ilimle meşgul olan bir kimseydi. Bu halini bu sene receb

ayının bitiminde pazar günü vefat edinceye kadar sürdürdü. Ertesi günde, yani şaban ayının birinde dayısı Nasır el-Münbicî'nin mezarının yanına defnedildi. Geride dokuz çocuk bıraktı. Allah kendisine rahmet etsin.

KADI İMAM ZEYNEDDİN EBU MUHAMMED

Zeyneddin Ebu Muhammed Abdülkâfi b. Ali b. Temmam b. Yusuf es-Sübkî. Mahille kadısı idi. Babası ise allame Kadilkudat Takiyyüddin es-Sübkî eş-Şafîî idi. Kendisi İbn Enmatî'den ve İbn Hatibî Mizze'den hadis dinledi, hadis rivayet etti. Bu sene şaban ayının dokuzunda vefat etti. Ardı sıra zevcesi Nasırîye binti Kadı Cemaleddin İbrahim b. Hüseyin es-Sübkî de vefat etti ve Kurafe Mezarlığı'na defnedildi. Bu hatun İbn Sabunî'den Sünen-i Neseî'nin bir kısmını dinlemişti. Onun kızı Muhammediye de aynı şekilde Sünen-i Neseî'nin bir kısmını dinlemiştir. Muhammediye annesinden önce vefat etti.

TACEDDİN ALİ B. İBRAHİM

Taceddin Ali b. İbrahim b. Abdülkerim el-Mısrî. Katip Kutlubek adıyla tanınmıştır. Şafîilerin şeyhi ve birkaç medresede de onların müderrisliklerini yapan allame Fahreddin'in babasıdır. Bu sene şaban ayının onüçünde salı gecesi Adiliyetü's-Sağire Medresesi'nde vefat etti. Vefatına kadar devlet hizmetinde ve katiplikte bulunmaya devam etti. Ertesi gün Emevî Camii'nde kılınan namazdan sonra Babü's-Sağir Mezarlığı'na defnedildi.

SALİH ŞEYHLERDEN ABDÜLKAFÎ

Ubeyd b. Ebi'r-Rical b. Hüseyin b. Sultan b. Halife el-Meninî. İbn Ebi'l-Ezrak adıyla tanınmıştır. Hicretin 644. senesinde Baalbek'e bağlı bir köyde doğdu. Daha sonra Menin köyüne yerleşti. Salihliğiyle meşhur oldu. Hadis okuttu. Doksan yaşını aşmış iken bu sene vefat etti.

ŞEYH MUHAMMED B. ABDÜLHAK

Muhammed b. Abdülhak b. Şaban b. Ali el-Ensarî. Seyyah adıyla tanınmıştır. Kasyun Mezarlığı'nın kuzeyindeki dereye meşhur bir zaviyesi vardı. Hadis dinlemiş ve rivayet etmiştir. Çeşitli hususlara dair bilgisi vardı. Mükâşefe sahibi güzel bir adamdı. Bu sene şevval ayının sonlarında doksan yaşında vefat etti.

EMİR SULTANÜ'L-ARAP HÜSAMEDDİN MÜHENNÂ

Hüsameddin Mühennâ b. İsâ b. Mühennâ. Şam'daki Arapların emiri idi. Bunlar, kendilerinin Cafer b. Yahya b. Halid el-Bermekî sülalesinden geldiklerini iddia ederler, Harun Reşid'in kız kardeşi Abbas'e'den doğan çocuğun zürriyetinden olduklarını söylerlerdi. Doğrusunu Allah bilir.

Şam'da, Mısır'da ve Irak'taki bütün hükümdarlar tarafından saygı gören, kadri yüce bir kimseydi. Dindar, hayırlı ve haktan yana olan bir insandı. Geride çok miktarda mal ve evlat bıraktı. Yaşı çok ilerlemişti. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye'yi aşırı bir sevgiyle severdi. Kendisi sevdiği gibi zürriyeti ve emrinde bulunan Araplar da İbn Teymiye'ye aşırı bir sevgiyle bağlıydılar. İbn Teymiye'nin onlar nezdinde mertebesi ve saygınlığı vardı. Onlardan ikram görürdü. Sözü dinlerler, emrine itaat ederlerdi. Onların birbirlerine hücum etmelerini men eden ve bunun haram olduğunu onlara anlatan da İbn Teymiye idi. Onun bu hususta kıymetli bir tasnif eseri vardı. Mühennâ bu sene zilkade ayının onsekizinde Silmiye'de vefat etti ve oraya defnedildi. Allah rahmet etsin.

ŞEYH FADL EL-ACLUNÎ

Zahid bir kimseydi. Şeceresi şöyledir: Şeyh Fadl b. İsa b. Kandil el-Aclunî el-Hanbelî. Mismariye'de ikamet ederdi. Aslen Habrahi beldelelerinden. Az bir dünyalıkla yetinirdi. Çok ucuz ve uzun elbiseler giyer, büyük sarıklar takınırdı. Rüya tabirlerini bilir, rüyalarını tabir ettirmek isteyen kimseler tarafından ziyaret edilirdi. Hiç kimseden bu hususta bir karşılık almazdı. Kendisine yüksek maaşlı görevler teklif edilmiş, ama hiç birini kabul etmemiştir. Bu sene zilhicce ayında doksan yaşına yaklaşmış iken vefat etti. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye'nin mezarının yakınına defnedildi. Allah ikisine da rahmet etsin. Cenazesi kalabalık bir insan topluluğu tarafından teşyî edildi.

HİCRETİN YEDİYÜZOTUZALTINCI SENESİ

Bu sene, cuma günüyle başladı. Sene başındaki yöneticiler, önceki senede adları anılan kimselerdi. Saltanat naibi Tengiz, bu sene başında beraberinde askerler ve mancınıklar olmak üzere Caber Kalesine gitmek maksadıyla Dımaşk'tan ayrılıp yola koyuldu. Dımaşk'tan bir ay, beş gün müddetle uzak kaldıktan sonra nihayet beraberindekilerle salimen geri döndü.

Safer ayının sekizinde Seyfeddin Kason en-Nasırî'nin Kurafe kapısı dışında yaptırmış olduğu hankâhın açılışı yapıldı. Buranın şeyhliğine kelimcilerden Şemseddin el-İsfahanî atandı.

Safer ayının onunda İbn Cümle, kaledeki zindandan salıverildi.

Bu ayda Tatar hanı Ebu Said b. Harbenda b. Ergun b. Abaka b. Hülagu b. Töli b. Cengizhan'nın, Rebiyülâhir ayının onikisinde perşembe günü Karabağ'daki saltanat konağında öldüğüne dair haber Dımaşk'a geldi. Karabağ onların kışlık yeri idi. Cenazesi babasının şehri olan Sultaniye yakınında yaptırdığı türbesine nakledildi. Ebu Said, Tatarların en hayırlı hükümdarlarından. Yolu en güzel olan ve sünnette fazla sebat eden, sünneti ayakta tutmak için de çok çaba sarfeden bir yöneticiydi. Onun zamanında ehl-i sünnet güçlendi, aziz oldu Rafizîler de alçalıp zelil oldu. Babasının iktidarı zamanında ise durum tam tersiydi. Kendisinin vefatından sonra Tatarlar ayakta duramadılar, kendi aralarında anlaşmazlığa düşerek dağıldılar. Herbiri bir tarafa gitti ve bu dağınlıklar zamanımıza kadar sürdü. Kendisinden sonra Tatarların başına Abaka'nın zürriyetinden Ertegün geçti. Onun hakimiyeti de çok az sürdü.

Bu sene cemaziyevvel ayının onunda çarşamba günü Nasıriyetü'l-Cevvaniye Medresesi'nde vefat eden Kemaleddin b. Şirazî'nin yerine Bedreddin el-Erdebilî ders verdi. Dersinde kadılar da hazır bulundular.

Yine bu ayda Bedreddin el-Erdebilî'nin Nasıriyetü'l-Cevvaniye Medresesi'ne nakledilmesi sebebiyle Zahiriyetü'l-Berraniye Medresesi'nde Şeyh, İmam, Kurra Seyfeddin Ebu Bekir el-Harirî ders verdi. Kendisinden bir gün sonra da katibi İsmail b. Kesir, Necibiye Medresesi'nde ders verdi. Şeyh Cemaleddin b. Kadı Zebedanî, Zahiriyetü'l-Cevvaniye Medresesi'ne atandığından ötürü bu makamı ona bırakmıştı. Dersinde kadılar ve ayan tabakasına mensup kimselerde hazır bulundular. Bu derse kalabalık bir dinleyici topluluğu da katıldı. Dinleyiciler kendisini övdüler. Cümle dizmesi ve tertibinin güzelliği sebebiyle hayrete düştüler. Dersinde şu âyet-i kerimeyi tefsir etmişti:

“Allah'ın kulları arasında O'ndan korkan ancak bilginlerdir.” (Fatır,

28).

Ancak söz uzamış ve ribay-ı fadl meselesine dayanmıştı.

Bu ayın dördünde pazar günü mezkur Zahiriyeye Medresesi'nde vefat etmiş olan Alaeddin b. Kalanisi'nin yerine İbn Kadi ez-Zebedanî ders verdi. Dersinde kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler hazır bulundular. O gün çok yağışlı bir gündü.

Cemaziyelâhir ayı başında Mısır diyarında şiddetli bir kıtlık meydana geldi. Bu kıtlık ramazan ayında daha da fazlaştı. Bir çok insan, yaklaşık 2.500 kişi bu yüzden receb ayında Mekke'ye gitmeye başladı. Mekke'ye göçenler arasında İzzeddin b. Cemâa, Fahreddin en-Nüveyrî, Hasan es-Sulamî ve Ebü'l-Feth es-Sulamî vardı. Receb ayında Babü'l-Ferec köprüsünün onarımı tamamlandı. Köprü'nün çevresine koruma

duvarı yapıldı. Diğer kapılar gibi, yatsıdan sonraki zamana kadar açık kalmasına karar verildi. Daha önceleri akşamleyin gün batımında kapatılıyordu. Receb ayının bitiminde Babıkeysan'ın karşısında kible tarafında Necmeddin b. Hayılhan'ın yaptırmış olduğu camide cuma namazı kılındı. Orada imam, allame Şemseddin b. Kayyım el-Cevziye hutbe irâd etti.

Şaban ayının ikisinde Dımaşk Sır katipliği görevine azledilip Mısır'a göçen Kemaleddin b. Esir'in yerine Alemüddin Muhammed b. Kutbeddin Ahmed b. Mufaddal getirildi.

Ramazan ayının dördünde çarşamba günü, Eminiye Medresesi'nde Alaeddin b. Kalanisi'nin yerine Şeyh Bahaeddin b. İmam-ı Meşhed ders verdi.

Ramazanın yirmisinde Beytü'l-mal vekilliği görevine ek olarak İbn Kalanisi'nin vefatından birkaç ay sonra Hazine nazırlığı görevine getirilen Sadr Necmeddin b. Ebittib'e hil'at giydirildi.

Şevval ayının sekizinde pazartesi günü Emir Kutludemir el-Halilî'nin idaresinde Şamlıların hac kafilesi yola koyuldu. Hacca gidenler arasında Trablus kadısı Muhiddin b. Cehbel, Fahr el-Mısırî; İbn Kadı ez-Zebedanî, İbn İzz el-Hanefî, İbn Ganim, Sehavî, İbn Kayyım el-Cevziye ve Nasirüddin b. Berbuh el-Hanefî de vardı.

Bu ayda Tatarlar arasında bir kargaşa meydana geldiği ve bu yüzden birçok Tatarın öldüğü, Ali Paşa ile kendisini pašalığa nasbettiren Musa Kâvun'un, Orba Kâvun'a ve adamlarına karşı muzaffer oldukları, Orba Kâvun ile vezir İbn Reşidü'd-Devle'nin öldürüldükleri ve burada anlatımı uzun sürecek başka olayların da cereyan ettiğine dair haberler Dımaşk'a geldi. Bunun üzerine Dımaşk'ta sevinç ve müjde davulları çalındı.

Zilkade ayında Emevî Camii'nin nazırı Şeyh İzzeddin b. Mencâ'ya, güneydeki, batıdaki ve doğudaki revakların içini astarlayıp sıvadığından ötürü hil'at giydirildi. Daha önce bu revakların iç kısımları astarlanmamıştı.

Zilhicce ayının yedisinde çarşamba günü Şebeliye Medresesi'nde Kadı Necmeddin b. Kadilkudat İmamüddin et-Tarsusî el-Hanefî ders verdi. O zaman kendisi onyediyi yaşıyordu. Dersinde kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler de hazır bulundular. Dikkatli, uyanık ve faziletli bir kimse olduğunu şükranla söylediler. Böyle bir evlada sahip olduğundan ötürü de babasına gıpta ettiler.

Bu ayda İbn Nakip, Haleb kadılığından azledildi. Bu göreve İbn Hatibrî Cisreyn atandı. Ziyaeddin Yusuf b. Ebî Bekir b. Muhammed ise Kahire'de muhtesipliğe getirildi. Sultan bundan dolayı kendisine hil'at giydirdi. Dedesi Muhammed de Beytü'l-Abar hatibi idi.

Zilkade ayında sultan, Halife Müstekfî ile ailesinin tutuklanmalarına karar verdi. Onların halkla görüşmesini yasakladı.

HİCRETİN YEDİYÜZOTUZALTINCI SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

SULTAN EBU SAİD B. HARBENDA

Tatarlar en son onun zamanında düzen bulmuşlar ve bir araya gelmişlerdir. Kendisinin bu sene içinde vefatından sonra Tatarlar, tekrar dağılıp çözülmüşlerdir.

ŞEYH BENDENİCİ

Şemseddin Ali b. Muhammed b. Memdud b. İsa el-Bendenicî es-Sofi. Yaşlı bir alim ve çok hadis rivayet eden bir kimse olarak Bağdat'tan yanımıza geldi. Rivayet ettiği hadis kitapları arasında Müslim'in Sahih'i ile Tirmizî'nin Camii de vardı. Başka hadis kitaplarını da rivayet etmişti. Kendisinde faydalı bilgiler vardı. Hicretin 644. senesinde doğdu. Babası mühaddisti. Ona bir çok hadis âliminden hadis dinletmişti. Bu sene muharrem ayının dördünde Dımaşk'ta vefat etti.

BAĞDAT KADİLKUDATİ KUTBEDDİN EBÜ'L-FEZAIL

Kudbeddin Ebü'l-Fezail Muhammed b. Ömer b. Fadl et-Tebrizî eş-Şafîî. Ahves adıyla tanınmıştır. Hadis dinlemiş; fıkıh, usul, mantık, Arapça, meânî ve beyan ilimleriyle meşgul olmuştu. Bir çok ilimde ilerlemiş, Akülî'den sonra Müstansırıye Medresesi ile büyük bir kaç medresede ders vermiştir. Güzel huylu, çok hayır yapan, yoksullara ve zayıflara iyilikte bulunan, alçak gönüllü bir kimseydi. Güzel yazı yazardı. Bu sene muharrem ayı sonunda vefat etti. Bağdat'taki evinin yanında bulunan türbeye defnedildi. Allah rahmet etsin.

EMİR SARİMÜDDİN

Sarimüddin İbrahim b. Muhammed b. Ebi'l-Kasım b. Ebi'z-Zahir. Miğzal adıyla tanınmıştır. Kitap mütalaa eder, tarih bilir, güzel konferans verirdi. Muharrem ayının yirmialtısında cuma günü cuma namazı vaktinde vefat edince Hamamı Adım yanındaki türbesine defnedildi.

EMİR ALAEDDİN MOĞULTAY EL-HAZİN

Kale naibi idi. Muzafferî Camii'nin karşısında bulunan türbenin sahibidir. Mazbut bir insandı. Vakıfları, hayırları, iyilikleri ve sadaka-

ları vardı. Bu sene safer ayının onunda cuma sabahı vefat etti ve kendi türbesine defnedildi.

KADI KEMALEDDİN

Kemaleddin Ahmed b. Muhammed b. Muhammed b. Abdullah b. Hibetullah b. Şirazî ed-Dımaşkî. Hicretin 670. senesinde doğdu. Hadis dinledi. Şeyh Taceddin el-Fezarî ile Şeyh Zeyneddin el-Farukî'den fıkıh dersleri aldı. Muhtasar-ı Muzenî'yi ezberledi. Baderaiye Medresesi'nde ders verdi. Sonra vefat ettiği zamana kadar bir kaç sene müddetle Nasıriyetül-Cevvaniye'de müderrislik yaptı. Zamanın önde gelen büyük alimlerden idi. Defalarca Dımaşk kadilkudatlığı yapmıştı. Görevini hakkıyla ifâ eden, şekli hoş bir insandı. Bu sene safer ayının üçünde vefat etti. Kasyun Mezarlığı'ndaki türbesine defnedildi. Allah rahmet etsin.

EMİR NASİRÜDDİN

Nasirüddin Muhammed b. Melik Mesud Celaleddin Abdullah b. Melik Salih İsmail b. Adil. Faziletli, yaşlı bir adamdı. Sahih-i Buharî ile ilgilendi. Onun muhtasarını hazırladı. Güzel bir anlayışa ve zekâyâ sahipti. Mizze'de ikamet ederdi. Bu sene safer ayının yirmibeşinde cumartesi gecesi yetmişdört yaşında Mizze'de vefat etti. Oradaki türbesine defnedildi. Allah rahmet etsin.

ALAEDDİN ALİ ŞEREFÜDDİN

Alaeddin Ali b. Şerefüddin Muhammed b. Kalanisî. Kadıasker, Beytü'l-mal vekili, meclis üyesi, Emniye ile Zahirîye medreselerinin müderrisi ve bazı makamların daha sahibi idi. Sonra iki medresedeki müderrislik görevi dışında kalan bütün görevleri elinden alındı. Bu sene safer ayının yirmibeşinde cumartesi sabahı vefat etti ve kendi türbesine defnedildi.

İZZEDDİN AHMED B. ŞEYH ZEYNEDDİN

İzzeddin Ahmed b. Şeyh Zeyneddin Muhammed b. Ahmed b. Mahmud el-Âkilî. İbn Kalanisî diye tanınır. Dımaşk muhtesibi ve Hazine nazırı idi. Görevinde övgüye layık bir şekilde çalışırdı. Sonra muhtesiplikten azledildi. Hazine nazırlığı görevi ise, cemaziyelevvel ayının ondokuzunda pazartesi günü vefat edinceye kadar devam etti. Kasyun Mezarlığı'na defnedildi.

ŞEYH ALÎ B. MECD B. ŞEREF B. AHMED

Aslen Humusludur. Sonraları Dımaşk'a yerleşmiş, kırkbeş sene müddetle Rebve'nin müezziniği yapmıştır. Şiir divanı, talikatı ve durumunu çirkinleştirici hareketleri vardı. Dinî duyguları gevşekti. Bu sene cemaziyelevvel ayında vefat etti.

EMİR ŞİHABÜDDİN B. BERK

Dımaşk mütevellisi idi. Şaban ayının ikisinde vefat etti. Cenazesi-ne büyük bir kalabalık iştirak etti. Salahiye Mezarlığı'na defnedildi. İnsanlar kendisini övdüler.

EMİR FAHREDDİN B. ŞEMS LÜ'LÜ'

Berr mütevellisi idi. Görevini şükranla karşılanacak bir şekilde yürütürdü. Yaşlı bir âlimdi. Bu sene şaban ayının dördünde Beyt-i Lahya'daki bahçesinde vefat etti ve oradaki türbesine defnedildi. Geride çok sayıda çoluk çocuk bıraktı. Allah rahmet etsin.

İMADÜDDİN İSMAİL

İmadüddin İsmail b. Şerefüddin Muhammed b. Vezir Fethüddin Abdullah b. Muhammed b. Ahmed b. Halid b. Sağır b. Kayseranî. Meclis katiplerinden ve hayırlı insanlardandı. Fakirler ve salihler tarafından çok sevilirdi. Mürüvvet sahibiydi. Mısır'da katiplik yaptı. Sonra Sır katibi olarak Haleb'e gönderildi. Oradan da Dımaşk'a geldi ve bu sene zilkade ayının onüçünde pazar gecesi vefat edinceye kadar orada ikamet etti. Cenaze namazı Emevî Camii'nde kılındı. Sufiye Mezarlığı'na defnedildi. Vefat ederken altmışbeş yaşındaydı. Eberkuhi'den ve diğerlerinden hadis dinledi.

Bu sene zilkade ayında muhaddis Şihabüddin İbn Kabise, Hicaz yolunda vefat etti. Zilhicce ayında da Neccar ve Bettî adlarıyla tanınan müezzin Şems Muhammed vefat etti. Bu zat törenlerde ve merasimlerde konuşur, şiirler inşâ ederdi. Doğrusunu noksanlıklardan münezzehten olan yüce Allah daha iyi bilir.

HİCRETİN YEDİYÜZOTUZYEDİNCİ SENESİ

Bu sene, cuma günü ile başladı. Sene başında halife, Müstekfi Bilah'tı. Sultan Melik Nasır onu tutuklamış, insanlarla görüşmekten menetmişti. Şam naibi ise Tengiz b. Abdullah en-Nasırî idi. Kadılar, mubaşirler ve diğer yöneticiler, önceki senede adları anılan kimselerdi. Sadece Sır katibi değişmiş olup yenisinin adı Alemüddin b. Kutub idi. Ayrıca

Berr valiliğine Emir Bedreddin b. Kutlubek b. Şenşengir, Medine Valiliğine de Hüsameddin Toruktay el-Cogandarî getirildi.

Yılbaşında cuma günü Ali Paşa'nın ordusunun bozguna uğradığına, başka bir rivayete göre ise kendisinin de öldürüldüğüne dair haber Dımaşk'a ulaştı. Muharrem ayının yirmiikisinde hacıların mektuplarıyla Dımaşk'a geldi. Bu mektuplarda hacıların çok meşakkat çektikleri, develerin öldüğü, yüklerinin yere düştüğü, çok sayıda kadın ve erkeğin yaya yürümek mecburiyetinde kaldığı anlatılıyordu. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.) Her halükârda Allah'a hamd olsun.

Muharrem ayının sonunda Bağdat Kadısı Hüsameddin Hasan b. Muhammed el-Ğorî, Vezir Necmeddin Mahmud b. Ali b. Şirvan el-Kürdî ve Şerefüddin Osman b. Hasan el-Beledî ile birlikte Dımaşk'a geldi. Dımaşk'ta üç gün kaldıktan sonra Mısır'a gitmek üzere yola çıktılar. Mısır'a gelince sultandan hüsn-ü kabul gördüler ileride de anlatılacağı gibi Hüsameddin Hasan'a Hanefî kadılığı, Necmeddin Mahmud'a vezirlik, Şerefüddin Osman'a da emirlik verildi.

Aşure gününde Şafî fakihî Şemseddin Muhammed b. Şeyh Şihabüddin b. Lebban, Kadı Celalî'nin hüküm meclisine çağrıldı. Onunla birlikte Şeyhü's-Şüyüh Şihabüddin b. Fadlullah Mecdüddin el-Aksarayî ile Şihabüddin el-İsfahanî de hüküm meclisinde hazır bulundu. Dinî duygularının zayıflığı, hulûl inancı ve Karmetîlere olan aşırı bağlılığı gibi suçlarla itham edildi. Bunların bir kısmını ikrar edince canı bağışlandı. Fakat ceza almaktan kurtulamadı. Sonra hakkında orta bir yol tutuldu. Bazı görevleri uhdesinde bırakıldı. İnsanlarla konuşmaktan menedildi. Ümerâ ve ayan tabakasına mensup kimselerden bir cemaat ise onun safında kaldı.

Safer ayında Kasr-ı Hacac'da büyük bir yangın çıktı. Bu yüzden bir çok ev ve dükkân yandı.

Rebiyülevvel ayında sultanın bir çocuğu doğdu. Bu münasebetle sevinç davulları çalındı ve şehir günlerce süslü kaldı.

Rebiyülâhîr ayının ortasında Emir Sarımuddin İbrahim el-Hacib, Tabilhane emirliğine atandı. Kendisi Kerimuddin Camii'nin karşısındaki konakta ikamet ediyordu. Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin önde gelen adamlarından ve dostlarından idi. İyi niyetli olup güzel hedefleri vardı. Mazbut bir insandı.

Cemaziyelâhîr ayının yirmisinde cuma günü, biri Emir İzzeddin Aydemir b. Abdullah el-Hatirî, diğeri de Sultan Nasır'ın dadısı Sit Hadak adındaki bir kadın tarafından yaptırılan iki camide cuma namazı kılındı. Kadının yaptırdığı cami Kanteretü's-Siba yanında idi. Emir İzzeddin Aydemir, yaptırdığı camide cuma namazı kılındıktan oniki gün sonra vefat etmişti. Allah rahmet etsin.

Şaban ayında Kadı Şihabüddin Ahmed b. Şeref b. Mansur, Trablus kadılığına başlamak üzere yola çıktı. Daha önce Dimaşk'ta naib olarak görev yapıyordu. Kendisinden sonra Baalbekli Şeyh Şihabüddin Ahmed b. Nakip, hakim naibi olarak göreve başladı. Bu ayda Mısır Beytül-mal vekillğine atanması münasebetiyle İzzeddin b. Cemâa'ya hil'at giydirildi. Beytu'l-Abâr hatibinin oğlu Ziyaeddin'e de Kahire muhtesipliğine atanması münasebetiyle hil'at giydirildi. Ziyaeddin'in daha önce elinde bulunan vakıflar nazırlığı görevi ile başka görevleri yine uhdesinde kaldı. Bu ayda Kudûs nazırı, Tabilhane emirliğine atandı. Sonra tekrar Kudûs'e döndü.

Ramazân ayının onunda 2.000 kişilik bir öncü birliği, Sis ülkesine gitmek üzere Mısır'dan yola çıkmış ve giderken Dimaşk'a da uğramıştı. Aralarında Hanefilerin önde gelen ulemasından Alaeddin de vardı. İlim ehli kimseler kendisiyle görüştüler. Kendisinin hadis'e ve diğer ilimlere dair tasnif eserleri vardı.

Şevval ayının onunda pazartesi günü Emir Bahadır Kıpçak idaresindeki hac kafilesi yola koyuldu. Kafilenin kadısı Humusiye Medrese-si'nin müderrisi Muhiddin et-Trablusî idi. Kafilede Takiyyüddin Şeyhü's-Şüyûh ile İmadüddin b. Şirazî, Necmeddin et-Tarsusî, Cemaleddin el-Merdavî, Şemseddin b. Müflih, Sadr el-Malikî, Şeref b. Kayseranî Darüttüm'de ikamet eden Şeyh Halid ve Cemaleddin b. Şihap Mahmud da vardı.

Zilkade ayında İslâm ordusunun Sis ülkesinde yedi kaleyi teslim aldıklarına dair haber Dimaşk'a ulaştı. Allah'a hamd olsun. Müslümanlar bu duruma çok sevindiler.

Bu sene Tatarlar arasında büyük bir hadise meydana geldi. Bu hadisede Şeyh ve taraftarları muzaffer oldular.

Bu sene Sultan Melik Nasır Muhammed b. Kalavun, halife ile aile efradını ve adamlarını Kos beldesine sürgün etti. Bunlar yaklaşık yüz kişiydiler. Kendilerine ihtiyaçlarını karşılayacak miktarda nafaka ve maaş bağladı. İnnâ lillahi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.)

HİCRETİN YEDİYÜZOTUZYEDİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

ŞEYH ALAEDDİN B. GANİM

Alaeddin b. Ganim Ebü'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Süleyman b. Hamail b. Ali el-Makdisî. Fazilet, mürüvvet ve hoşgörü sahibi olmakla şöhret bulmuş büyük insanlardandı. Edebiyat ve şiirle ilgilenmiştir. Hicretin 651. senesinde doğdu. Çok hadis dinledi. Kur'an'ı ve Tenbih

adlı eseri ezberledi. Bazı makamlarda görev yaptı. Önemli işlerde insanlar ona başvururlardı. Havassa ve avama çok ihsanda bulunurdu. Bu sene muharrem ayının onüçünde perşembe günü Hac dönüşünde Tebuk durağında vefat etmiş ve oraya defnedilmiştir. Allah rahmet etsin. Ramazan ayında da kardeşi Şihabüddin Ahmed vefat etti. O da faziletli sahibi, aynı zamanda şakacı bir âlimdi.

ŞEREF MAHMUD EL-HARİRÎ

Emevî Camii'nin müezziniydi. Neyrep'te bir hamam yaptırmıştı. Bu sene muharrem ayının sonunda vefat etti.

ŞEYH NASİRÜDDİN B. ŞEYH İBRAHİM

Salih ve âbid şeyhlerden olup şeceresi şöyledir: Nasirüddin b. Şeyh İbrahim b. Ma'dat b. Şeddad b. Macid b. Malik el-Caberî. Aslen Caberlidir. Sonraları Mısır'a yerleşmiştir. Hicretin 650. ellinci senesinde Caber kalesinde doğdu. Sahih-i Müslimi ve diğer hadis kitaplarını dinledi. İnsanlara hitap eder, sohbette bulunur, öğüt verir, tefsirden ve diğer ilimlerden bir çok şeyi onlara naklederdi. Salih ve âbid bir kimseydi. Bu sene muharrem ayının yirmidördünde vefat etti. Babü'n-Nasır haricinde babasının yanına defnedildi. Mezarları kendi zaviyelerindedir.

ŞEYH ŞİHABÜDDİN ABDÜLHAK EL-HANEFÎ

Şeyh Şihabüddin Abdülhak el-Hanefî Ahmed b. Ali b. Ahmed b. Ali b. Yusuf b. Kadı el-Hanefî. İbn Abdilhak el-Hanefî diye tanınır. İlimde yüksek derecelere ulaşmış, mezhep şeyhi, Hanefilerin müderrisi, başkalarına da ders veren faziletli ve dindar bir kimseydi. Bu sene rebiyülevvel ayında vefat etti.

ŞEYH İMADÜDDİN

Şeyh İmadüddin İbrahim b. Ali b. Abdurrahman b. Abdülmün'im b. Nime el-Makdisî en-Nablusî, Hanbelî Mezhebine mensuptu. İmam, âlim ve âbid bir kimseydi. Nablus'ta Hanbelîlerin şeyhliğini ve uzun bir süre de fakihliğini yaptı. Bu sene rebiyülevvel ayında vefat etti.

ŞEYH MUHİBBÜDDİN ABDULLAH B. AHMED

Şeyh, imam, abid ve nâsık bir insan olup şeceresi şöyledir: Muhibbüddin Abdullah b. Ahmed b. Muhib Abdullah b. Ahmed b. Ebî Bekir Muhammed b. İbrahim b. Ahmed b. Abdurruhman b. İsmail b. Mansur el-Makdisî. Hanbelî Mezhebine mensuptu. Çok hadis dinledi, kendisi de

okudu. Tıbak'ı yazdı. Vaaz meclisleri vardı. Vaazında kitaptan ve sünnetten bahsederdi. Emevî Camii'nde ve diğer yerlerde vaaz verir, güzel sesle Kur'an okurdu. Huzur, sükûnet ve vakar sahibiydi. Vaazları gerçekten faydalıydı. İnsanlar kendisinden çok istifade ediyorlardı. Şeyhü'l-İslâm Takiyyüddin b. Teymiye de onu sever, kıraatından hoşlanırdı. Şeyh Muhibbüddin, bu sene rebiyülevvel ayının yedisinde pazartesi günü ellibeş yaşında vefat etti. Cenaze merasimine büyük bir topluluk katıldı. Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. İnsanlar onun için hüsn-ü şehadette bulundular. İyi bir kimse olduğuna tanıklık ettiler. Yüce Allah kendisine rahmet etsin.

MUHADDİS NASİRÜDDİN MUHAMMED B. TUĞURBEL

Hadis tarihçisi bir kimse olup şeceresi şöyledir: Nasirüddin Muhammed b. Tuğurbel b. Abdullah es-Sayrafi. Babası aslen Harezmli'dir. Kendisi çok hadis dinledi, hadis okudu, büyük-küçük bir çok kitap tetkik etti. Bu hususta hayli bilgi derledi, yüksek derecede bir âlim oldu. Hadis derlemek ve ilim tahsil etmek için çeşitli yerlere seyahatlerde bulundu. Bu sene rebiyülevvel ayının ikisinde cumartesi günü Hamâ'da vefat etti. Tibe Mezarlığı'na defnedildi. Allah rahmet etsin.

ŞEYHİMİZ ŞEMSEDDİN EBU MUHAMMED ABDULLAH B. AFİF

İmam, âlim ve âbid bir kimseydi. Şeceresi şöyledir: Şemseddin Ebu Muhammed Abdullah b. Afif Muhammed b. Şeyh Takiyyüddin Yusuf b. Abdülmün'im b. Nime el-Makdisî en-Nablusî. Hanbelî Mezhebine mensuptu. Nablus'ta Hanbelî mescidinin imamlığını yaptı. Hicretin 647. senesinde doğdu. Çok hadis dinledi. Sesi güzeldi. Çok da ibadet ederdi. Sükûnet sahibi ağırbaşlı bir kimseydi. Davranışları ve şekli hoştu. Hicretin 733. senesinde Kudüs dönüşümüzde kendisinden hadis cüz'ü okudum, bilgi sahibi oldum. O, arkadaşımız Şeyh Cemaleddin Yusufun babası idi. Hanbelîlerin ve diğerlerinin müftülerindendi. Hayır ve salihliğiyle şöhret bulmuştu. Bu sene rebiyülâhir ayının yirmiikisinde perşembe günü vefat etti ve Nablus'a defnedildi. Allah rahmet etsin.

ŞEYH MUHAMMED B. ABDULLAH B. MECD

Şeyh Muhammed b. Abdullah b. Mecd İbrahim el-Mürşidî. Mün-yet-i Mürşid'de ikamet ederdi. İnsanlar ziyaretine gelirler, o da mertebelerine göre onlara ikramda bulunur, çok masraf yapardı. Bunun için de kimseden bir şey almazdı. Aslen Dehrot köyündendir. Bir süre Kahire'de ikamet etti. Orada ilimle meşgul oldu. Anlatıldığına göre fıkha

dair et-Tenbih adlı kitabı okumuş sonra Münyet-i Mürşid'e gelerek münzevî bir hayata başlamış, durumu insanlar arasında şöhret bulmuştu. Defalarca hac etmişti. Kahire'ye geldiğinde insanlar onu görmek, onunla görüşmek için izdiham meydana getirirlerdi. Bu sene ramazan ayının sekizinde perşembe günü vefat etti ve zaviyesine defnedildi. Kahire'de, Dımaşk'ta ve diğer yerlerde gıyabî cenaze namazları kılındı.

EMİR ESEDÜDDİN

Esedüddin Abdülkadir b. Muğis Abdülaziz b. Melik Muazzam İsâ b. Adil. Hicretin 642. senesinde doğdu. Çok hadis dinledi ve rivayet etti. Her sene Mısır'dan Dımaşk'a gelir, hadisçilere ikramda bulunurdu. Zamanında Eyyubîler içinde hayatta ondan daha yaşlı bir kimse yoktu. Bu sene ramazan ayının bitiminde Remle'de vefat etti. Allah rahmet etsin.

ŞEYH HASAN B. İBRAHİM

Salih ve faziletli insanlardan olup şeceresi şöyledir: Hasan b. İbrahim b. Hasan el-Hâkî el-Hakrî. Hakir'deki mescidin imamıydı. Her cuma insanlara zikir yaptırır, öğüt verirdi. Konuşmaları çok faydalı idi. Bu sene şevval ayının yirmisinde vefat edinceye kadar vaizlik görevini sürdürdü. Mısır diyarında insanlar, onun cenaze merasimi kadar muhteşem ve muazzam bir merasim görmemişlerdi. Yüce Allah kendisine rahmet etsin.

HİCRETİN YEDİYÜZOTUZSEKİZİNCİ SENESİ

Bu sene, çarşamba günüyle başladı. Sene başında halife Müstekfî, Kos beldesinde sürgündeydi. Ailesi, adamları ve ona sığınanlar da beraberindeydi. Ülkenin sultanı da Melik Nasır Muhammed b. Melik el-Mansur'du. Mısır diyarında ne naib, ne de vezir vardı. Sultan Melik Nasır'ın Dımaşk'taki naibi ise Tengiz'di. Ülkenin kadıları, naibleri ve diğer yöneticileri, önceki senede adları anılan kimselerdi.

Rebiyülevvel ayının üçünde sultan, Davud b. Süleyman b. Davud b. Adid'in (Bu, Fatımîlerin son halifesiydi) oğulları Ali ile Muhammed'in Feyom'a gidip orada ikamet etmelerine karar verdi.

Rebiyülâhır ayının onikisinde cuma günü Kadı Alemüddin b. Kutup, Sır katipliğinden azledildi. Sonra dövülerek malları müsadere edildi. Onun yüzünden Kadı Fahreddin el-Mısırî de gözden düştü. Dolei'ye Medresesindeki görevinden azledildi. Yerine İbn Cümle atandı. Adiliye-tü's-Sağire Medresesi'nin müderrisliğine ise İbn Nakip getirildi. Kadı Fahreddin el-Mısırî'nin de Azraviye'de 100 gün müddetle gözaltında

tutulması kararlaştırıldı ve malının bir kısmı da müsadere edilip alındı.

Bu sene rebiyülevvel ayının yirmiüçünde pazar gecesi güneş battıktan sonra Mısır'da şiddetli bir fırtına çıktı, fırtınanın ardı sıra da şimşekler çaktı ve yere ceviz iriliğinde yıldırımlar düştü. Bu, uzun asırlardan beri Mısır'da görülmemiş bir olaydı.

Cemaziyelevvel ayının onunda Mekke'de gecenin ilk saatlerinde yağmur yağmaya başladı. Gece yarısı olunca yağın yağmurun etkisiyle uzun zamandan beri misli görülmemiş büyük bir sel baskını meydana geldi. Otuz veya daha fazla sayıda ev yıkıldı. Bir kısım insanlar sular altında kalıp boğuldular. Mescidin kapıları da parçalandı. Sular Kâbe'nin içine girdi ve birkaç zira yükseldi. Korkunç bir durum meydana geldi. Bunu Şeyh Afifüddin et-Taberî anlatmıştır.

Cemaziyelevvel ayının yirmiyedisinde Celaleddin, Mısır kadılığın-dan azledildi. Azledilmesinden kısa bir süre sonra Şam Kadısı İbn Mecd'in vefat ettiğine dair haber Mısır'a ulaştı. Bunun üzerine sultan, Celaleddin'i Şam kadılığına atadı. O da yeniden devlet hizmetine girmek üzere Şam'a döndü. Sultan, Hanefilerin Kadısı Burhaneddin b. Abdülhak ile Hanbelîlerin Kadısı Takiyyüddin'i de azletti. Takiyyüddin'in oğlu Sadreddin'in de insanların kendilerindeki alacaklarını ödemesine hükmedildi. Bunlar insanlara 300.000 dinar kadar borçluydular.

Cemaziyelâhir ayının ondokuzunda pazartesi günü, Celaleddin'in Şam'a gitmek üzere yola çıkmasından beş gün sonra sultan, fakihlerin önde gelenlerini huzurunda topladı. Onlara, Mısır kadılığına kimi atamasının daha uygun olacağını sordu. Toplantıda Kadı İzzeddin b. Cemâa'nın Mısır kadılığına atanması hususunda görüş birliğine varıldı. Bunun üzerine sultan onu, hemen o anda Mısır Kadılığına atadı. Bağdat Kadısı Hüsameddin Hasan b. Muhammed el-Ğori'yi de Hanefî Kadılığına getirdi. Bunlar hil'atlerini giyinmiş olarak sultanın yanından çıkıp Salihîye Medresesi'ne gittiler.

İzzeddin b. Cemâa da Kâmiye Darü'l-Hadisi'ndeki şeyhlik görevi-ni, Şeyh İmadüddin ed-Dimyatî adındaki arkadaşına devretti. İmadüddin ed-Dimyatî de Kâmiye Darü'l-Hadisi'nde ders verdi. Dersinde, "Ameller niyetlere göredir" mealindeki hadisi senediyle birlikte nakletti. Bu hadis üzerinde uzun uzun konuştu.

Hakim naiblerinin çoğu azledildi, bir kısmı ise görevlerine devam ettiler. Bu ayın yirmibeşinde Hanbelîlerin Kadılığına İmam Âlim Mu-vaffaküddin Ebu Muhammed Abdullah b. Muhammed b. Abdülmelik el-Makdisî atandı. Malikîlerin Kadısı Ahnaî dışındaki bütün kadılar değiştirildi.

Tacir Şemseddin b. Takiyyüddin b. Sabab'ın yaptırdığı Dârü'l-Kur'an ile Darü'l-Hadis, bu sene ramazan ayında açılışı yapılarak faali-yete sokuldu. Burası daha önce çirkin manzaralı bir harabe idi.

Ramazan ayında babasının vefatından sonra Alaeddin Ali b. Kadı Muhiddin b. Fadlullah Mısır Sır kâtipliği görevine başladı. Bu münasebetle kendisine ve kardeşi Bedreddin'e hil'at giydirildi. Sultanın meclisinde hazır bulunmalarına karar verildi. Kardeşi Şihabüddin ise hacca gitti.

Yine bu sene ramazan ayında Mısır'ın batı tarafında yumurta ve Nar büyüklüğünde dolu yağdı. Çok şey telef oldu. Bunu Berzalî, Dimyatî'nin eş-Şihab adlı eserinden naklederek anlatmıştır.

Ramazan ayının yirmüçünde Mansuriye kubbesinde hadis şeyhi Şihabüddin el-Ascüdü vefat eden Zeyneddin el-Kinanî'nin yerine ders vermeye başladı. Şafî'nin Müsnedinden bir hadisi Çavlı tariki ile sene-diyle birlikte nakletti. Sonra bunu bırakıp Şeyh Esirüddin Ebu Hayyan'ın Hüccet adlı kitabından Şeyhi İbn Zübeyr tariki ile başka bir hadis nakletti. Dersin sonunda sultana dua etti. Dersinde kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler de hazır bulundular. Bu, cidden görkemli bir tören olmuştu.

Zilhicce ayının ikisinde Adiliyetü's-Sağire Medresesi'nde, Şamiyetü'l-Berraniye'ye atanması münasebetiyle Şeyh Şemseddin b. Nakib'in yerine Taceddin Abdürrahim b. Kadilkudat Celaleddin el-Kazvinî ders verdi. Dersinde kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler de hazır bulundular. Yine bu ayda Kadı Bedreddin b. Kadı Cemaleddin, Atabekkiye Medresesi'nde; kardeşi Hatip Bedreddin de babasına niyabeten Gazaliye ve Adiliye Medreselerinde ders verdiler.

HİCRETİN YEDİYÜZOTUZSEKİZİNCİ SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

EMİRÜ'L-KEBİR BEDREDDİN MUHAMMED B. FAHREDDİN

Bedreddin Muhammed b. Fahreddin İsa b. Türkmanî. Mısır'da vezirlik yaptığı zamanlarda Mikyas Camii'ni yaptırmıştır. Sonra o görevinden alınarak Şam'a emir olarak nakledilmiş, daha sonra yine Mısır'a dönmüş ve bu sene rebiyülâhir ayının beşinde vefat edinceye kadar orada kalmıştır. Cenazesi Hüseyiniye Mezarlığı'na defnedilmiştir. Şükranla anılan bir kimseydi. Allah rahmet etsin.

KADILKUDAT ŞİHABÜDDİN

Şihabüddin Muhammed b. Mecc b. Abdullah b. Hüseyin b. Ali Erzazî el-Erbilî. Aslen Erbillidir. Sonraları Dımaşk'a yerleşmiştir. Şafî Mezhebine mensuptu. Dımaşk'ta Şafî kadılığı yaptı. Hicretin 662. senesinde doğdu. İlimle iştigal etti. Yüksek derecede bir âlim oldu. Hicretin 693. senesinden itibaren fetva vermeye başladı. Önceleri İkbaliye,

sonraları da Revahiye Medresesi'nde ve Ümmü Salih türbesinde ders verdi. Beytül-mal vekilliği yaptı. Sonra Şam kadilkudatlığına atandı. Bu sene cemaziyelevvel ayı başında Adiliye Medresesi'nde vefat etti ve Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi. Allah rahmet etsin.

ŞEYH İMAM ALİM İBN MERHAL

Şeceresi şöyledir: Zeyneddin Muhammed b. Abdullah b. Şeyh Zeyneddin Ömer b. Mekki b. Abdüssamed b. Merhal. Dımaşk'taki Şamiyetül-Berraniye ve Azraviye medreselerinin müderrisi idi. Daha önce Meşhed-i Hüseyin'de ders verirdi. Faziletli, yüksek derecede âlim, fakih, usulcü ve münazaracıydı. Şekli güzel, ahlâkı hoş, dindar ve muhafazakâr bir kimseydi. Bir zamanlar Dımaşk'ta Alemüddin el-Ahnaî'ye niyabeten hakimlik yaptı. Yaşantısı övgüyle karşılanan bir kimseydi. Bu sene receb ayının ondokuzunda çarşamba gecesini vefat etti, Mescid-i Deyyan'ın yanındaki türbesine defnedildi. Cenaze merasimine Kadı Celaleddin de Mısır'dan gelerek katıldı. Onun için Dımaşk'ta sadece iki gün kalmıştı. Ondan beş gün sonra da Kadı Burhaneddin Abdülhak, ailesi ve çocuklarıyla birlikte onun vefatı münasebetiyle Dımaşk'a gelmişti. İbn Merhal'den sonra Şamiyetül-Berraniye Medresesi'nde Kadilkudat Cemaleddin b. Cümle ders vermeye başladı. O da bir kaç ay sonra, yani zilkade ayının ondördünde perşembe günü vefat etti. Şeyh Alemüddin el-Berzalı kendi tarihinde onun biyografisini böyle anlatmıştır.

KADİLKUDAT CEMALEDDİN ES-SALİHİ

Şeceresi şöyledir: Cemaleddin Ebül-Mehasin Yusuf b. İbrahim b. Cümle b. Müslim b. Hümam b. Hüseyin b. Yusuf es-Salihî. Şafii Mezhebine mensuptu. Babası Mehacceliydi. Bu sene zilhicce ayının ondördünde perşembe günü öğleden sonra Süruriye Medresesi'nde vefat etti ve cenaze namazı kılındıktan sonra Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Hicretin 682. senesinin başlarında doğmuş, İbn Buhârî'den ve diğerlerinden hadis dinlemiş, hadis rivayet etmişti. Faziletli, birçok ilimde ileri derecede âlim bir kimseydi. İlimle ıstıgal etti. Bilgi sahibi oldu. Fetva verdi. Muhteremlik ve müderrislik yaptı. Bir çok faziletlere sahipti. Araştırmacıydı. Faydalı bilgiler elde etmişti. Yüksek himmet ve çok da hürmet sahibiydi. Sevecen bir kimse olup ihsanlarda bulunurdu. Hakları sahiplerine öderdi. Dımaşk'ta vekaleten ve asaleten kadılık yaptı. Bir çok medresede ders verdi. Şamiyetül-Berraniye Medresesi'nin müderrisi iken vefat etti. Cenaze merasimine ayan tabakasına mensup bir çok kimse katılmıştı. Allah rahmet etsin.

ŞEYHÜ'L-İSLÂM KADİLKUDAT İBN BARİZİ

Şerefüddin Ebü'l-Kasım Hibetüllah b. Kadilkudat Necmeddin Abdurrahim b. Kadı Şemseddin Ebu Tahir İbrahim b. Hibetüllah b. Müslim b. Hibetüllah el-Cüheynî. Hamalı idi. İbn Barizî adıyla tanınmıştır. Hama Kadilkudatlığı yapmıştır. Çeşitli ilimlere dair faydalı bir çok tasnifatın sahibidir. Hicretin 645. senesinde ramazan ayının beşinde doğdu. Çok hadis dinledi. İlimlerden çoğuna vâkıf oldu. Bir çok kitap tasnif etti. Güzel ahlaklı, çok konuşkan ve salih kimseler hakkında güzel inanca sahip olan, ayrıca insanlar tarafından saygı gören bir kimseydi. Şehirde bir kısım ulemaya fetva izni verdi. Ahir ömründe gözlerini kaybetti, kadılığa yine devam etti. Sonra görevini torunu Necmeddin Abdurrahim b. İbrahim'e devretti. Bu sene zilkade ayının yirmisinde çarşamba gecesi yatsı namazını ve vitri kıldıktan sonra doksanüç yaşında vefat etti. Farzların ve nafilelerin tümünü vaktinde edâ etmiş, hiç birini kazaya bırakmamıştır. Ertesi gün cenaze namazı kılındı ve Akabet-ü Nakirin Mezarlığı'na defnedildi.

ŞEYH İMAM ALİM ŞİHABÜDDİN AHMED

Şihabüddin Ahmed b. Burhan. Haleb'teki Hanefîlerin şeyhi ve Camiü'l-Kebir'in şarihi idi. İnsanlar kendisinden çok yararlandılar. Bu sene receb ayının yirmisekizinde cuma gecesi vefat etti. Arapçaya ve kırate dair bilgisi vardı. Başka ilimlerden de nasibini almıştı. Allah rahmet etsin. Doğruyu noksanlıklardan münezze olan yüce Allah daha iyi bilir.

SİR KATİBİ KADİ MUHİDDİN B. FADLULLAH

Ebü'l-Maâli Yahya b. Fadlullah b. Muhalla b. Da'can b. Halef el-Adevî el-Ömerî. Hicretin 645. senesinde şevval ayının onbirinde Kerek'te doğdu. Hadis dinledi ve rivayet etti. Önde gelen devlet erkânındandı. Kardeşi Şerefüddin'in sağlığında ve ondan sonra devlet kademelerinde büyük görevler ifa etmiş, Şam'da ve Mısır da Sır katipliği yapmıştı. Bu sene ramazan ayının dokuzunda çarşamba gecesi Mısır'da vefat etti. Ertesi gün Kurafe Mezarlığı'na defnedildi. Kendisinden sonra yerine oğlu Alaeddin geçti. Alaeddin, bu göreve atanan üç oğlundan en küçüğü idi.

ŞEYH İMAM ALLAME İBN KETTANİ

Mısır diyarında Şafîilerin şeyhi idi. Şeceresi şöyledir: Zeyneddin İbn Kettanî Ebu Hafs Ömer b. Ebi'l-Hazm b. Abdurrahman b. Yunus. Aslen Dimaşklıdır. Hicretin 653. senesinde Kahire'de doğdu. Dimaşk'ta

ilim tahsil etti. Sonra Mısır'a göçtü. Orayı yurt edindi. Karaborsacılık davalarına bakan dairenin başına geçti. Sonra Şeyh Takiyyüddin b. Dakikü'l-İyd'e niyabeten hakimlik yaptı. Yaşantısı ve idaresi övgüyle karşılandı. Birçok büyük medresede ders verdi. Mansurî kubbesindeki Darü'l-Hadis şeyhliğine atandı. Yüksek derecede bir âlimdi. Faydalı birçok bilgiye sahip faziletli bir kişiydi. Ancak insanlara karşı biraz huysuzdu. Hiç evlenmedi. Şekli güzel, görüntüsü hoştu. Güzel şeyler yer, kıymetli elbiseler giyerdi. er-Ravza adlı eser üzerine ilaveler yapmıştı. Başka eserleri de vardır. Bazı âlimleri horlardı. Allah kendisini bağışlasın. Bu sene ramazan ayının ortasında salı günü vefat etti. Kurafe Mezarlığı'na defnedildi. Allah rahmet etsin.

ŞEYH İMAM ALLAME İBN KAVÎ

Rükneddin b. Kavî Ebu Abdillâh Muhammed b. Abdurrahman b. Yusuf b. Abdurrahman b. Abdülcilil Alusî el-Haşîfî el-Caferî. Tunus-luydu. Malikî Mezhebine mensuptu. İbn Kavî adıyla tanınmıştır. Fazi-letli, önde gelen şahsiyetlerden, zeki ve lider insanlardandı. Dinî ve dünyevî birçok ilme sahip olmuştı. Mengütemriye Medresesi'ne müderris olarak atandı. Mansurî Hastahanesi'nde de görevi vardı. Bu sene zilhicce ayının onyedisinde sabahleyin vefat etti. Geride bıraktığı mal ve eşyaları Beytül-mal'e intikal etti.

Şeyhimiz hafız Alemüddin el-Berzâlî'nin, Şeyhi Şihabüddin Ebu Şâme el-Makdisî'nin tarihine yazdığı Zeylin'de anlattığı tarihî bilgiler burada sona ermektedir. Ben de onun tarihine zamanımıza kadar olan olaylardan bahseden bir zeyil yazdım. Bu yazma işi hicretin 751. sene-sinde cemaziyelâhir ayının yirmisinde çarşamba günü sona erdi. Allah bu işin sonunu güzel getirsin. Amin. Hz. Adem'den günümüze kadar yazdıklarım burada sona ermektedir. Hamd ve minnet Allah'adır. Harirî ne güzel demiştir:

“Bir kusur görürsen, gediği kapa. İçinde kusur bulunmayan kimse kıymetlenir ve yücelir.”

Bunu İsmail b. Kesîr b. Sinv el-Kureşî eş-Şafîî yazdı. Yüce Allah onu affetsin, amin.

HİCRETİN YEDİYÜZOTUZDOKUZUNCU SENESİ

Bu sene başında Müslümanların Mısır'da ve oraya bağlı mıntıkalar-larda, Şam diyarında ve oraya bağlı mıntikalarda ve Haremeyn-i Şeri-feyn'deki Sultanı Melik Nasır Muhammed b. Melik Mansur Kala-vun'du. Kendisinin Mısır'da naibi ve veziri yoktu. Mısır kadılarına gelince, Şafîî Kadısı, Kadilkudat İzzeddin b. Kadilkudat Sadreddin

Muhammed b. İbrahim b. Cemâa; Hanefî Kadısı Kadilkudat Hüsameddin el-Gorî Hasan b. Muhammed; Malikî Kadısı Takiyyüddin el-Ahnaî, Hanbelî Kadısı da Muvaffaküddin b. Necâ el-Makdisî idi. Sultanın Şam naibi ise Emir Seyfeddin Tengiz idi. Seyfeddin Tengiz'in Şam'daki kadıları da Şafîî Kadısı Celaledin el-Kazvinî (Bu Mısır diyarından azledilmişti), Hanefî Kadısı İmamdüddin et-Tarsusî, Malikî Kadısı Şerefüddin el-Hemedanî, Hanbelî Kadısı da Alaeddin b. Menca et-Tenuhî idi.

Bu sene meydana gelen hadiselerden bazıları şunlardır: Dârü'l-Hadisü's-Sükkeriye'nin inşaatı tamamlandı ve hadis şeyhliğine imam, hafız, İslâm tarihçisi Muhammed b. Şemseddin Muhammed b. Ahmed ez-Zehebi atandı. Buraya ayrıca otuz muhaddis tayin edildi. Nafaka ve maaş bağlandı. Maaş olarak her birine aylık yedi dirhem para, nafaka olarak da yarım rıtl ekmek veriliyordu. Hadis şeyhine ise aylık otuz dirhem para ve bir rıtl ekmek tahsis edilmişti. Buraya otuz kişi de Kur'an okumak üzere getirilmiş, bunlardan her on tanesi bir şeyhe bağlanmıştı. Kurralardan herbirine, hadisçilere verilen miktarda para ve ekmek tahsis edilmişti. Bu Dârü'l-Hadis'e ayrıca bir imam, hadis okuyucuları ve birkaçta naib atandı. Hadis okuyucularından her birine yirmi dirhem para ve sekiz okiye ekmek verildi. Bu binanın şekli ve yapısı gayet güzeldi. Dârüzzehab'in karşısında bulunuyordu. Buraya gelir getiren birçok mülk vakfedildi. Babü'l-Ferec'deki Kaşâşın çarşısı, buraya bağlanan vakıflardan birisiydi. Ayrıca Zeyd'in bucağı ile Humus'taki Hamam-ı Kadim de buraya tahsis edilmişti. Bu emlâki vakfeden kişi Humus'taki birkaç köyde bulunan hissesini de buraya vakfetmişti.

Ancak daha sonra bu hisseleri ve mülkleri geri aldı. Sadece Kaşâşın çarşısı, Zeyd'in bucağı ve Humus hamamı bu Dârü'l-Hadis'e bağlı vakıflar olarak kaldı.

Bu sene Kadı Takiyyüddin Ali b. Abdülkâfi es-Sübki eş-Şafîî, Dımaşk'a ve kazalarına yetkili hakim olarak Mısır'dan geldi. Alim, dindar ve güvenilir bir kimse olduğu için gelişine insanlar çok sevindiler. Kendisine selam verdiler. O da öncekilerin âdetine uygun olarak Adiliyetü'l-Kebîre Medresesi'ne geldi. Gazaliye ve Atabekiye medreselerinde ders verdi. Amcasının oğlu Kadı Bahaeddin Ebü'l-Beka'yı kendisine naib tayin etti. Ondan sonra da oğlu Ebü'l-Feth'i kendine naib olarak atadı. Kadilkudat Celaledin Muhammed b. Abdürrahim el-Kazvinî eş-Şafîî'nin vefatından sonra Şam'a tayin edildi.

ALLAME KADİLKUDAT FAHREDDİN

Fahreddin Osman b. Zeyn Ali b. Osman el-Halebî İbn Hatib-i Cisyeyn eş-Şafîî. Haleb kadılığına atandı. İmamdı. İbn Hacıb'in fıkıhla ilgili muhtasarı ile İbn Sâatî'nin el-Bedî adlı eserini şerhetti. Derin ve faydalı

bilgilere, tasnif edilmiş kıymetli eserlere sahipti. Şeyh İbn Nakib'in azledilmesinden sonra Haleb'te onun görevini üstlendi. Sonra sultan kendisini Mısır'a çağırdı. O ve oğlu Kemal, bu sene muharrem ayında vefat ettiler. Kendisi vefat ederken yetmiş küsur yaşındaydı.

KADİLKUDAT CELALEDDİN MUHAMMED B. ABDURRAHMAN

Kazvinliydi. Şafî Mezhebine mensuptu. Kendisi ve kardeşi, Tatarların zamanında hicretin 690. senesinde Kazvin'den Dımaşk'a geldi. Faziletli kimselerdi. İmadüddin, Ümmü Salih türbesinde ders verdi. Celaleddin ise Baderaiye Medresesi'nde Şeyh Burhaneddin b. Şeyh Taceddin'in yanında muidlik (kalfalık) yaptı. Şeyh Burhaneddin, Şafîlerin şeyhi idi. Sonra şartlar değişti. İmamüddin, Dımaşk'ta Şafîlerin kadılığına atandı. Bu görev Kadı Bedreddin b. Cemâa'dan alınarak kendisine verilmişti. Sonra İmamüddin, Kazan Vak'ası senesinde diğer insanlarla birlikte Mısır diyarına kaçtı ve orada vefat etti. Bunun üzerine Bedreddin b. Cemâa, tekrar kadılığa iade edildi. Hicretin 703. senesinde Dımaşk şehrinin hatipliği boş kalmıştı. Celaleddin, bu göreve atandı. Daha sonra Kadilkudat b. Bedreddin b. Cemâa, gözlerini kaybedip görev yapamaz hale gelince hicretin 727. senesinde Mısır diyarına gitti. Hicretin 738. senesinde Sultan Melik Nasır, anlatımı burada uzun sürecekt bazı meseleler dolayısıyla ona kızdı ve onu Şam'a sürgün etti. Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi o sıralarda Kadilkudat Şihabüddin b. Mecd Abdullah vefat etmişti. Bunun üzerine sultan, Celaleddin Muhammed'i yeniden Şam kadılığına atadı. Celaleddin de oğlu Bedreddin'i kadı naibliğine getirdi. Bedreddin, o zamanlar Dımaşk'ta bu sene sonlarında vefat etti ve Sufiye Mezarlığı'na defnedildi. Celaleddin, Maanî ve Beyan ilimlerinde otorite idi. Çok fetva verirdi. Maanî ilmine dair tasnif eserleri vardı. Belâgat ilmine dair de et-Telhis adlı meşhur eseri tasnif etmişti. Bu eserinde Sekkâkî'nin Miftah adlı eserini özetlemiştir. Kendisinde bir çok faziletler vardı. Yetmiş yaşına yaklaşmış veya geçmiş iken vefat etti.

ŞEYH İMAM HAFİZ İBN BERZALÎ

Alemüddin Ebu Muhammed Kasım b. Muhammed b. Berzalî. Şam'ın tarihçisiydi. Şafî Mezhebine mensuptu. Şeyh İbn Ebî Şâme'nin vefat senesi olan hicretin 605. senesinde doğdu. Şeyh Şihabüddin'in tarihine zeyil yazdı. Şeyh İbn Ebî Şâme kendi ömrünün sonuna kadar geçen hadiseleri bu zeyilde anlattı. Kendisi, bu sene zilhicce ayının dördünde ihramlı iken vefat etmiş, yıkanıp kefenlenmiş, ancak başı örtülmemiştir. İnsanlar onu, tabutunun üzerinde taşırken çevresinde ağlaşı-

yorlardı. O gün, mahşerî bir gündü. Çok hadis dinlemiş, 1.000'den fazla hadis şeyhinden hadis almıştı. Muhaddis Şemseddin b. Sa'd, onun hadis üstadlarını bir eserde anlatmış, ancak tamamını zikredememiştir. Alemüddin el-Berzalî çok şeyler okudu, çok hadis nakletti. Güzel yazısı vardı. Ahlâkı hoştu, kadılar ve ilim ehli olan üsdatlarının yanında şükranla karşılanan bir kimseydi. Allame İbn Teymiye'nin onun hakkında şöyle dediğini işittim: "Berzalî'nin nakilleri taş a oyulan yazı gibidir."

Berzalî'nin her taifeden olan arkadaşları, kendisini severler ve kendisine ikramda bulunurlardı. Sağlığında vefat etmiş çocukları vardı. Kızı Fatıma, Buharî'yi onüç ciltte yazmış, kızının hatırı için de kendisi aslıyla karşılaştırmıştır. Daha sonra Alemüddin el-Berezlî, bunu kubbenin altında Hafız el-Mizzî'ye okumuştur. Öyle ki kızının yazdığı bu Buharî, insanların bakıp da kendisinden nakil yapabilecekleri mudemed ve asıl bir kaynak haline gelmişti.

Alamüddin el-Berzalî, Nuriye Darü'l-Hadisi'nin şeyhi idi. Kitaplarını Dârü'l-Hadissü's-Sünniye'ye vakfetti. Dârü'l-Hadisi'l-Kavsiye'de, Emevî Camii'nde ve hadis kürsülerinde insanlara hep ders verdi. Mütavazi bir kimse olup insanlar tarafından çok sevilirdi. Kendisi de onlara iyi davranırdı. Bu sene yetmişdört yaşında vefat etti. Allah rahmet etsin.

TARİHÇİ ŞEMSEDDİN

Şemseddin Muhammed b. İbrahim el-Cevzî. Değerli bilgiler ihtiva eden bir tarih derledi. Bu tarihinden Mizzi Zehebî ve Berzalî gibi kimse-ler de yararlanıp nakillerde bulundular. Seksen yaşını aşmış, kulakları da ağırlaşmıştı. Şeyh Nasirüddin Muhammed ile Mecdüddin'in babasıdır.

HİCRETİN YEDİYÜZKIRKINCI SENESİ

Bu sene başında Müslümanların Sultanı Melikü'n-Nasır, yöneticileri ve kadıları ise önceki senede adları anılan kimselerdi. Sadece Şafililerin Şam'daki kadısı Kazvinî vefat etmiş, yerine Allame es-Sübki atanmıştı.

Bu sene meydana gelen büyük hadiselerden biri şuydu: Hristiyanların reislerinden bir topluluk, kendi kiliselerinde toplanarak, aralarında büyük miktarda para toplamışlar ve bunu Bizans'tan gelen iki rahibe vermişlerdi. Bunlar dinamit hazırlamayı ve konaklama işini iyi biliyorlardı. Birinin adı Melani, diğerinki ise Azir'di. Bu iki kişi nefitten patlayıcı hazırlıyorlardı. Öyle ki, bu patlayıcıların tesiri ancak dört-beş saat sonra ortaya çıkıyordu. Akşamleyin Sükûrical denen dükkanların yanındaki bir duvarın gedğine, yaptıkları bu patlayıcıyı, Müslümanların giysilerine bürünerek kimsenin görmediği bir zamanda yerleştirmişlerdi. Geceleyin karanlık bastırınca insanlar aniden dükkânların bulunduğu yerden alevlerin yükselmekte olduğunu gördüler. Öyle ki mezkur çarşı tarafındaki Emevî Camii'nin doğu minaresinin tırabzanları da tutuşarak yanmaya başlamıştı. Saltanat naibi Tengiz ve 1.000'lerce kişi oraya geldi. Alev alev yanmakta olan minareye çıktılar. Yangın camiye sirayet etmeden orası koruma altına alındı. Hamd ve minnet Allah'adır. Minare ise tamamen yanınca Emir Tengiz'in emri üzerine yıkıldı. Sonra yeniden yapıldı. Burası hadis-i şerifte İsa Peygamber'in üzerine ineceği Emevî Camii'nin doğu minaresiydi. Nitekim İsa Peygamber'in yeryüzüne inişi meselesi anlatılırken bu konuya da değinilecektir. Hadis-i şerifte Deccal'ın Dımaşk'ı kuşatacağı zamanda İsa peygamber (a.s.) oraya inecek denilmektedir.

Kısaca demek istediğimiz şudur ki: Bir kaç gece sonra Hristiyanlar, Emevî Camii'nin batı tarafındaki pasajın tümüne hücum ettiler. Oradaki eşyaları ateşe verdiler. İnnâ lillahi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.) Ateşin kıvılcımları pasajın çevresindeki evlere, meskenlere ve medreselere sıçradı. Eminiyeye Medresesi'nin bir tarafı yandı. Amaçları yangını Müslümanların mabedi olan Emevî Camii'ne sirayet ettirmektir. Ama Cenâb-ı Allah arzularının gerçekleşmesini engelledi. Saltanat naibi ve emirler oraya geldiler. Emevî

Camii'ni yangına karşı korudular. Allah onlara hayırlar versin. Saltanat naibi, bu yangının Hristiyanlar tarafından çıkartıldığını kesin olarak anlayınca Hristiyan reislerinin tutuklanmasını emretti. Onlardan altmış kişi tutuklandı, dövüldü, işkence gördü, malları müsadere edildi. Çeşitli cezalara çarptırıldılar. Ondan fazla Hristiyan reisi haça gerilerek deve üzerinde şehirde dolaştırılıp teşhir edildi. Sonra peşpeşe birer birer öldürüldüler. Sonra da ateşe atılarak yakıldılar. Nihayet kül haline geldiler. Allah onlara lanet etsin. Doğrusunu Allah bilir.

EMİR TENGİZ'İN TUTUKLANIŞ SEBEBİ

Zilhicce ayının yirmidördünde salı günü Emir Taşdemir, acele olarak Suğd'dan Dımaşk'a geldi. Üniformasını giyerek Dımaşk ordusunun başına geçti. Saltanat Naibi Tengiz de konağından çıkıp acele Dârüssaâde'ye gitti. Askerler gelip Babü'n-Nasır'ın önünde durdular. Emir Tengiz, üniformasını giyip askerlerinin başına geçmek ve onlarla birlikte Mısır Sultanı'nın karşısına çıkmak istedi. Yanındakiler bu şekilde hareket etmesi halinde kendisini kınayacaklarını belirttiler ve ona; "Sultan'ın emrini dinleyip itaat ederek huzuruna varman, maslahat gereğidir." dediler. O da silahsız olarak yola çıktı. Şehir dışına çıktığında Fahrî ve diğerleri etrafını sardı. Onu tutuklayıp Kesve tarafına götürdüler. Yelboğa kubbesinin yanına geldiklerinde onu bineğinden indirip has adamlarıyla birlikte zincire vurdular. Sonra kendisi ve adamları zincire vurulu vaziyette posta arabasıyla sultanın yanına götürüldü. Mısır'a ulaştığında İskenderiye'ye götürülmesi emredildi. Kendisine yanındaki emanetleri sordular. O da bir kısmını ikrar etti. Diğerlerini de ikrar etmesi için kendisine işkence ettiler. Daha sonra öldürüp İskenderiye'ye defnettiler. Sonra onu Dımaşk'taki türbesine naklettiler. Allah rahmet etsin. Öldürüldüğünde altmış yaşını geçmişti. Adaletli, heybetli, iffetli, eli açık bir kimseydi. Onun zamanında insanlar huzur, güven ve koruma altındaydı. Hayat gayet ucuzdu. Allah ona rahmet etsin. Birçok vakfı vardı. Suğd şehrindeki hastahanesi, Nablus ve Aclun'daki camiileri, Dımaşk'taki camii, Kudüs'teki medrese ve han-kahı, yine Kudüs'te ve Dımaşk'taki Darü'l-Hadisleri, Mescid-i Aksa'ya vakfedilmiş kervansarayı ve çarşısı, bunlardan bazılarıdır. Mescid-i Aksa'da bir de pencere açtırmıştı.

HİCRETİN YEDİYÜZKIRKINCI SENESİNDE VEFAT EDEN MEŞHUR ŞAHSİYETLER

HALİFE MÜSTEKFI BİLLAH

Ebu Rebî Süleyman b. Hakim Biemrillah b. Abbas Ahmed b. Ebî Ali

Hasan b. Ebi Bekir b. Ali b. Emirü'l-Mü'minin Müsterşid Billah el-Haşimî el-Abbâsî. Aslen Bağdatlıydı. Hicretin 683. senesinde veya bir sene önce Bağdat'ta doğmuştur. İlim tahsil etmiş, bilgi sahibi olmuştu. Babası onu veliahd olarak tayin etmiş, o da hicretin 671. senesinde babasının vefatından sonra tahta geçmişti. Kendisinin adına hutbe okunmuş, yetkisinde bulunan ehl-i hall ve akde dair işler Sultan Melikü'n-Nasır'a devredilmişti. Kendisi Tatarlarla gaza yapmaya gitmiş, Şakhap savaşında hazır bulunmuş, hicretin 702. senesinin şaban ayında sultanla birlikte Dımaşk'a gelmişti. Büyük askerlerin tümü de yanında yaya yürüyorlardı. Sultan tahttan feragat edip Kerek'te inzivaya çekilince emirler, Halife Müstekfî'den ülkeyi güçlendirip kalkındıracak birini sultan yapmasını istemişler, o da Melik Muzaffer Rükneddin Baybars el-Caşnigir'i sultanlığa tayin etmiş, ona sancak vererek, saltanat hil'atı giydirmişti. Daha sonra Kerek'te bulunan eski Sultan Nasır, Mısır'a dönmüş, yaptıklarından ötürü halifeyi kınamış, sonra gazaplanarak onu Kos mıntıkasına sürgün etmişti. İşte Halife Müstekfî sürgünde bulunduğu Kos mıntıkasında bu sene şaban ayının başında ölmüştü.

HİCRETİN YEDİYÜZKIRKBİRİNCİ SENESİ

Bu sene çarşamba günüyle başladı. Sene başında Müslümanların Sultanı Melik Nasır Muhammed b. Melik Mansur Kalavun idi. Mısır'daki kadılar, önceki senede adları anılan kimselerdi. Dımaşk'ta saltanat naibi yoktu. Ancak işleri geçici olarak Humus-u Ahdar lakabını taşıyan Emir Seyfeddin Taşdemir idare ediyordu. Bu, Emir Seyfeddin Tengiz'i kutlamaya gelen kişiydi. Daha sonra Taşdemir'in Suğd şehrine dönmesine dair ferman Dımaşk'a ulaştı. O da akşamleyin memleketine gitmek üzere yola çıktı. Emir Tengiz'in eşyaları ise olduğu gibi muhafaza altında tutuluyordu.

Muharrem ayının dördünde cumartesi sabahı beş emir Mısır'dan Dımaşk'a geldi. Bunlar, Seyfeddin Biştek en-Nasirî, Beresboğa el-Hacip, Taşar Düveydar, Benar ve Bata idi. Biştek, Ablak kasrına yerleşti. Beraberinde az sayıda kölesi de vardı. O, halkın sultana bey'atlerini yenilemek için Dımaşk'a gelmişti. Bazı emirlerin, eski Şam naibine karşı suikaste teşebbüs edecekleri vehmi o günlerde yaygındı. Ayrıca bunlar, eski Şam Naibi Seyfeddin Tengiz'in muhafaza altındaki eşyalarını alıp Mısır'a götüreceklerdi.

Muharrem ayının altısında pazartesi sabahı Emir Alaeddin Tanboğa, naib olarak Dımaşk'a gelmiş ve halk tarafından karşılanmıştı. Biştek ve Mısırlı emirler de onu karşılamaya gelmişler, sonra onunla birlikte Dâdüssaâde'ye dönmüşlerdi. Tanboğa'nın naibliğe atanma fermanı Dârüssaâde'de okundu.

Muharrem ayının onüçünde pazartesi günü, önde gelen büyük emirlerden Olcay Boğa el-Adilî ile Tanboğa el-Haccî tutuklanarak Mansure kalesine götürüldüler. Mallarına, mülklerine de el konuldu.

Salı günü Melikü'l-Ümerâ Seyfeddin Tengiz'in evi, ailesi ve çocukları Mısır diyarına götürüldü.

Çarşamba günü yani muharremin onbeşinde saltanat naibi Emir Alaeddin Tanboğa, Emir Seyfeddin Bişteek en-Nasırî, Hâce Ruktiye Seyfeddin Kutluboğa el-Fahrî ve bir grup önde gelen ümera Sûkû'l-Hayl'de toplandılar. Toplantı esnasında Emir Seyfeddin Tengiz'in köleleri Çoğal ile Togay'ı huzura çağırdılar. Orada bunların ikiye bölünmeleri emredildi. Emir gereği vücutları iki parçaya bölündü, sonra da ağaca asılarak, "İşte, Sultan Nasır'a karşı cür'et gösterenlerin cezası budur!" diye yüksek sesle duyuru yapıldı.

TENGİZ'İN VEFATI

Bu sene muharrem ayının yirmibirinde salı günü Şam naibi Emir Seyfeddin Tengiz, İskenderiye kalesinde boğularak (Başka bir rivayete göre zehirlenerek) öldürüldü. Boğularak öldürüldüğüne dair rivayet daha sahihtir. Başka şekilde öldürüldüğüne dair rivayetler de vardır. İnsanlar onun ölümüne üzüldüler. Bu üzüntü uzun süre devam etti. Her zaman onun heybetini, muhafazakarlığını, Müslümanların ırzını koruma hususundaki gayretini, İslâm'ın yasaklarını muhafaza etmedeki hamiyetini, ihtiyaç sahiplerinin ve diğerlerinin yardımına koşuşunu anlatıyorlardı. Ölümüne şiddetle esef ettiler. Allah rahmet etsin.

Şeyhimiz hafız allame İmadüddin İbn Kesir merhumun Kadı Emînüddin b. Kalanîsi'ye anlattığına göre Emir Seyfeddin Tengiz, salı günü İskenderiye'ye gitmiş, salı günü de orada vefat etmişti. Cenaze namazı İskenderiye'de kılınmış ve muharrem ayının yirmüçünde İskenderiye Mezarlığı'nda Kubarî'nin kabrinin yakınına defnedilmişti. Cenaze merasimi çok güzel olmuştu. Allah rahmet etsin.

HALEB NAİBİ TAŞDEMİR

Eski Dımaşk naibi Tengiz'i tutuklayan Emir Seyfeddin Taşdemir, bu sene safer ayının onyedisinde perşembe günü Dımaşk'a geldi. Yanında askerleri de olduğu halde Vat'ay-ı Berze'de konakladı. Daha sonra adamlarıyla birlikte Tanboğa'dan boşalan Haleb naibliği görevine başlamak üzere yola çıktı.

MUHAMMED B. TEMMAM'IN VEFATI

Rebiyülevvel ayının onüçünde perşembe sabahı, Dımaşk şehrinde

şeyh, sâlih, âbid, nâsık, önder Muhammed b. Temmam'ın Salahiye'de vefat ettiği haberi yüksek sesle duyuruldu. İnsanlar cenaze namazını kılmak için Muzafferî Camii'ne gittiler. Cemaat öğle vaktinde toplandı, fakat cami, onun cenaze namazını kılmak için gelen cemaati almadı. Bunun üzerine insanlar, şeyhlerinin cenaze namazını dışarıda, yollarda kıldılar. Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin cenaze namazından sonra, onun zamanına kadar kalabalık böyle bir cemaat toplanmamıştı. Bu zâtın cenazesini kaldırmak için kadın, erkek yaklaşık 20.000 kişi bir araya gelmişti. Aralarında kadılar, emirler ve ayan tabakasına mensup kim-seler de vardı. Halk saltanat naibinin gelişini bekledi, ancak o işinden ötürü namaza gelemeyince Şeyh, Muzafferî Camii'nde öğle namazından sonra İbn Temmam'ın cenaze namazını kaldırdı. Muhammed b. Temmam, Muvaffak'ın türbesi ile Şeyh Ebu Ömer'in türbesi arasında bulunan kardeşinin türbesinin yanına defnedildi. Allah, onlara da, bize de rahmet etsin.

ŞEYH MİZÎ'NİN ZEVCE Sİ AİŞE'NİN VEFATI

Cemaziyelevvel ayının başında salı günü akşam vakti şeyhâ, âbide, sâliha, âlime, Kur'an okuyucusu, şeyhimiz Hafız Cemaled-din el-Mizzî'nin zevcesi Ümmü Fatıma Aîşe binti İbrahim b. Sıddık vefat etti. Çarşamba sabahı cenaze namazı kılındıktan sonra Süfiye Mezarlığı'nda Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin mezarının batı tarafına defnedildi. Allah hepsine de rahmet etsin. Kendi zamanındaki kadınlar arasında eşi bulunmaz bir kadındı. Çok ibadet eder, Kur'an okurdu. Kur'an'ı fesahat, belağat ve sahih edâ ile okuturdu. Erkekler bile onun kadar tecvit kurallarına riayet edemezdi. Bir çok kadına Kur'an-ı Kerim'i hatmettirmiştir. Bir grup kadın yanında Kur'an okumuş, kendisinden kıraat, salihlik, dindarlık, zahidlik, dünyaya tamah etmeme bakımından istifade etmişlerdi. Bununla beraber ömrü uzun sürdü, seksen yaşına vardı. Ömrünün tümünü Allah'a tâat, namaz ve Kur'an okumakla harcamıştır. Şeyh Mizzî, ona iyilik ve ihsanda bulunur, itaat ederdi. Tab'an ve şer'an onu çok sevdiğinden ötürü kocası Şeyh Mizzî, ona hiç muhalefet etmezdi. Allah ona rahmet etsin. Ruhunu mübarek kılsın. Mezarını da rahmetle nurlandırсын, âmîn.

Cemaziyelevvel ayının yirmibirinde çarşamba günü Şeyh Ebu Ömer'in Kasyun'daki Medresesinde Şeyh İmam Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Abdulhadî el-Makdisî el-Hanbelî ders verdi. Buraya Bektimurî Medresesi de deniliyordu. Daha önce burada Kadı Burhaneddin ez-Zerî müderrislik yapmaktaydı. Şeyh İmam Şemseddin Muhammed'in bu dersinde Kudüslüler ve Hanbelîlerin büyükleri de hazır bulunmuşlardı. Hava çok yağmurlu, yerler de çamurlu olduğundan ötü-

rü o gün şehir halkından kimse bu dersi dinlemeye gelememişti.

Bu sene ramazan ayının yirmisinden sonra Emevî Camii'ndeki Şarkiye Minaresi'nin onarımı tamamlandı. İnsanlar yapısını ve sağlamlığını beğendiler. Bazılarının anlattığına göre İslâm tarihinde onun benzeri başka bir minare yapılmış değildi. Allah'a hamd olsun. Bir çok kimse bunun Nüvas b. Sem'an tarafından rivayet edilen ve Hz. İsa'nın Dımaşk'ın doğusundaki beyaz minareye ineceğini anlatan hadis-i şerifte geçen beyaz minare olduğunu zannetmişlerdir. Oysa bu lafız ters çevrilmiş ve bazı raviler bunu değiştirmiş olabilirler. Aslında İsa Peygamber, Dımaşk'taki Emevî Camii'nin doğu minaresine inecektir. Bu minare, batı minaresinin karşısında ve mukabilinde bulunduğundan ötürü Şarkiye minaresi adıyla meşhur olmuştur. Doğrusunu noksanlıklardan münezze olan yüce Allah daha iyi bilir.

DEKKANÎNİN İDAMI

Bu sene şevval ayının bitiminde salı günü Dârüssaâde'deki adalet dairesinde bir oturum düzenlendi. O gün bu oturuma adet üzere kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler de katıldılar. Bu toplantıya Osman ed-Dekkâkî de getirildi. Allah onu kahretsin. Bazıları onun, Halac'dan ve İbn Ebî Gadafir es-Sülakmanî'den bile nakledilmemiş olan büyük günahları içeren sözler söylediğini iddia etmişlerdi. Tanrılık davasında bulunduğu hususunda da deliller ve belgeler ileri sürüldü. Allah ona lanet etsin. Peygamberleri ayıpladığına, şüpheli kimselerin arasında bulunduğuna, Bacrikiye ve Hülûliye mezhebine mensup kimselerle oturup kalktığına dair başka suçlar da kendisine isnad edildi. Allah bunların tümüne lanet etsin. Mecliste Kadı el-Hanbelf'ye karşı edepsizlik etti. Ayrıca Malikîlerin tekfirine dair sözler sarfetti. Bazı şahitlerin kendisine karşı peşin hükümlü olduklarını iddia etti. Neticede zincire vurulmuş olarak zindana geri götürüldü. Cenab-ı Allah kendi gücü ve kuvvetiyle onu mahpus kıldı. Sonra zilkade ayının yirmibirinde salı günü Osman ed-Dekkâkî, tekrar Dârüssaâde'ye getirildi. Emirlerin ve kadıların huzurunda kendisinden, aleyhinde şahitlik yapan kimselerin kendisine karşı peşin hükümlü olduklarına dair iddiasını ispatlaması istendi. Ancak bunu yapamadı. Bunu ispatlayamayınca da hüküm giydi. Malikî Kadısına, aleyhinde hüküm vermesi için teklifte bulunuldu, Malikî Kadısı ise Allah'a hamdû senada bulunduktan, Rasûlullah'a da salâtü selam getirdikten sonra Dekkâkî'nin -tevbe etse bile- kanının akıtılmasına hükmetti. Bunun üzerine Dekkâkî, yakalanıp Dımaşk'ın Sûkû'l-Hayl denen çarşısına götürüldü ve orada boynu vuruldu. Sonra da, "Hülûliye mezhebine mensup olanların cezası işte budur!" diye yüksek sesle duyuru yapıldı. O gün Dârüssaâde'de mahşerî bir kalabalık

vardı. Toplantıya ulemadan bir çok kişi ile ayan tabakasına mensup kimseler de katılmışlardı. Cemaleddin el-Mizzî el-Hafız ile Hafız Şemseddin ez-Zehabî de bu toplantıya katılan kimselerdendi. Bunlar konu hakkında görüşlerini beyan etmişler ve Dekkâkî'nin aleyhine hüküm verilmesi için cidden teşvikte bulunmuşlardı. Onun zındıklığını bir çok delille ispatlayarak aleyhinde şahitlik yapmışlardı. Aynı şekilde Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin kardeşi Şeyh Zeyneddin de onun aleyhinde şahitlik yapmıştı. Malikî, Hanefî ve Hanbelî kadıları onun hakkında mecliste verilen hükmü infaz etmişler ve öldürüldüğü yerde hazır bulunmuşlardı. Ben de baştan sona bu işte görev almıştım.

Bu sene zilkade ayının yirmisekizinde cuma günü kalede bulunan Emir Tanboğa Haca ile Emir Olcay Boğa salıverildiler. Aynı şekilde kalede kalan Tengiz'in haznedarları da serbest bırakıldılar. İnsanlar bu duruma çok sevindiler.

MELİK NASIR MUHAMMED B. KALAVUN'UN VEFATI

Zilhicce ayının yirmiyedisinde çarşamba sabahı Emir Seyfeddin Kutluboğa el-Fahrî Dımaşk'a geldi. Saltanat naibi ve ümeranın çoğu onu karşılamaya çıktı. Dımaşk'a posta atıyla gelmişti. Sultan Melik Nasır'ın çarşamba günü akşamı vefat ettiğini, cuma gecesi yatsıdan sonra cenaze namazının kılındığını, babası Melik Mansur'la birlikte oğlu Enu'ün mezarına defnedildiğini, ölmeden önce de oğlu Seyfeddin Ebu Bekir'i veliahd tayin ettiğini ve ona Melik Mansur lakabını taktığını bildirdi. Sultanın cenaze merasiminde az sayıda emir hazır bulunmuştu. Defin işinde Emir Alemüddin el-Çavlı, salih bir insan olan Şeyh Ömer b. Muhammed b. İbrahim el-Caberî ile Cebabiriye'den bir başkası görevlendirilmişti. Oğlu ve veliahdı defin işinde hazır bulunmamıştı. İnsanlar arasında kargaşa meydana gelmemesi için de veliahd o gece kaleden dışarı çıkmamıştı. Sultanın cenaze namazını Kadı İzzeddin b. Cemâa kıldırdı. Çavlı Aydoğmuş ile başka bir emir ve Kadı Bahaeddin b. Hamid de cenaze namazına katılmışlardı. Kadı Bahaeddin'in babası Hamid, Dımaşk Kadısı Sübkî'nin oğlu idi. Bundan sonra Sultan Melik Mansur Seyfüddünya Veddin Ebû'l-Maâli Ebu Bekir, memleket tahtına oturdu.

Hicretin 741. senesinde zilhicce ayının yirmibirinde perşembe sabahı, Mısır askerleri Sultan Melik Mansur Seyfüddünya Veddin'e bey'at ettiler. Şamlılardan da onun adına bey'at almak üzere Fahrî, Şam'a geldi. Ablak kasrına konuk oldu. İnsanlar Melikü'l-Mansur b. Nasır b. Mansur'a bey'atlerini onun aracılığıyla sundular. Bu münasebetle zilhicce ayının yirmisekizinde perşembe sabahı Dımaşk'ta sevinç davulları çalındı. Yeni sultanın tahta oturuşu nedeniyle insanlar çok sevindiler. Müteveffa sultana rahmet dileyip dua ettiler ve ölümüne üzüldüler. Allah rahmet etsin.

HİCRETİN YEDİYÜZKIRKİKİNCİ SENESİ

Bu sene pazar günü ile başladı. Sene başında İslâm ülkesinin; yani Mısır'ın, Şam'ın ve buralara bağlı muntakaların Sultanı Melik Mansur Seyfeddin Ebu Bekir b. Melik Sultan Nasır Nasirüddin Muhammed b. Sultan b. Melik Mansur Seyfeddin Kalavun es-Salihî; Şam naibi Emir Alaeddin Tanboğa; Şam'ın ve Mısır'ın kadılarına gelince, bunlar da önceki senede adları anılan kimselerdi. Diğer görevlerin başında bulunanlar ise değişmemişlerdi. Sadece halife Hakim Biemrillah'ın yerine başkası geçmişti.

Muharrem ayında Emirülmü'minin Ebü'l-Kasım Ahmed b. Müstekfi Billah Ebu Rebî Süleyman el-Abbasi'ye hilafet bey'atı yapıldı. Yeni halife siyahlar giyinerek Melik Mansur'la beraber memleket tahtına oturdu. O gün halife, beliğ ve fasih bir hutbe irâd etti. Hutbesinde öğütler verdi. İyiliği emredip kötülükleri yasakladı. Bir grup ümerâya ve ayan tabakasına mensup kimselere hil'at giydirdi. O gün mahşerî bir gündü. Halife Ebü'l-Kasım, babası tarafından veliahd olarak atanmıştı. Ancak Nasır ona bu imkânı vermemiş, yerine Ebu İshak İbrahim'i atamış, ve ona Vasık Billah lakabını takmıştı. Ebu İshak İbrahim, Ebu Rebî'nin kardeşinin oğlu idi. Kahire'de sadece bir cuma onun adına hutbe okundu, sonra Mansur, onu azletti ve sözünü ettiğimiz Ebü'l-Kasım'ı hilafete geçirdi ve kendisine Müstansır lakabını taktı.

Muharrem ayının sekizinde pazar günü akşam vakti, Emir Seyfeddin Bişteken-Nasirî tutuklandı. Daha önce Şam naipliğine atandığına dair ferman yazılmış, bu münasebetle kendisine hil'at giydirilmiş, eşyaları da bineklere bindirilerek yola sevkedilmişti. Kendisi de vedalaşmak üzere Melik Mansur'un yanına gitmiş, Melik Mansur ona iyi muamele etmiş, hoş geldin diyerek yanına oturtmuş, yemek getirterek beraberce yemişlerdi. Melik Mansur, ayrılacağı için ona üzüldüğünü bildirmiş ve, "Beni yalnız bırakıyorsun" demişti. Sonra vedalaşmak için ayağa kalkmış, Bişteken de önü sıra sekiz adım kadar ilerlemişti. Bu sırada üç asker ona doğru ilerlemiş, üzerine hücum etmişlerdi. Biri bıçağıyla onun kılıcını kınından koparmış, diğeri elini ağzının üzerine koymuş, üçüncüsü de omuzlarından yakalamış ve onu sultanın huzurunda bağlamışlardı. Bundan sonra Emir Seyfeddin kayıplara karışmış ve nereye gittiği halk tarafından bilinmemişti. Sonra kölelerine, "Gidin Emir'in bineğini buraya getirin, o bu gece sultanın yanında kalacaktır" buyurmuşlardı. Sultan memleket tahtında oturuyordu. Sabah olunca bir grup ümeranın tutuklanmasını, ayrıca devlet erkânından da dokuz büyük emirin yakalanmasını emretti. Bişteken'in malına, mülküne ve eşyalarına el konuldu. Anlatıldığına göre, Bişteken en-Nasirî'nin 1.000.000 altın dinarı ile 700.000 dinarı vardı.

ŞEYHİMİZ HAFİZ EBÜ'L-HACCAC EL-MİZZÎ'NİN VEFATI

Bir kaç gün hasta yattı, ama hastalığı ağır olmadığından ötürü cemaate katılmasına ve ders vermesine engel teşkil etmiyordu. Safer ayının onbirinde cuma günü namaz vaktine kadar hadis okudu. Sonra abdest almak ve oradan da namaza gitmek üzere evine gitti. O anda karında büyük bir sancı meydana geldi. Bunun kulunç ağrısı olduğunu zannetti. Oysa bu, taun hastalığıydı. Bu yüzden namaza gelememi. Namazı tamamladıktan sonra kendisinin evde kaldığını ve dışarı çıkamadığını duyduk. Ben hemen yanına gittim. Şiddetli bir sarsıntı geçiriyordu. Ağrısı fazlaydı. Durumunu sordum. Defaatle "Elhamdülillah" dedi. Sonra başına gelen şiddetli ağrıları söyledi. Abdesthaneye gidip sarnıç üzerinde abdest aldı. Öğle namazını yalnız başına kıldı. Ama sancısının şiddeti devam ediyordu. Bu hal, cumartesi gününe kadar devam etti. Öğle vakti olduğunda ben yanında yoktum. Zevcem olan kızı Zeynep, öğle ezanı okunduğunda zihninin karıştığını haber verdi. Zeynep ona, "Babacığım öğle ezanı okunuyor" dediğinde o, Allah'ı anarak, "Namaz kılmak istiyorum" demiş, teyemmüm ederek namaz kılmış, sonra uzanıp Âyetel-kürsî'yi okumaya başlamıştı. Dili dönemeyecek hale gelinceye kadar okuyuşunu sürdürmüş, nihayet safer ayının onikisinde cumartesi günü öğle ile ikindi arası bir vakitte ruhunu teslim etmişti. Allah rahmet etsin. Ertesi gün sabahleyin yıkanıp kefenlendi ve cenaze namazı Emevî Camii'nde kılındı. Cenaze namazına kadılar, ayân tabakasına mensup kimseler ve sayılamayacak derecede çok insan katıldı. Cenazeyle birlikte Babü'n-Nasr'dan şehir dışına çıkıldı. Saltanat naibi, Emir Alaeddin Tanboğa ve beraberinde sultan divanının başkanı ile sahip, sır kâtibi ve diğer ümera da geldi. Babü'n-Nasr dışında cenaze namazı kılındı. Onlara Kadı Takiyyüddin es-Sübkî eş-Şafîî imamlık yaptı. Bu zat Emevî Camii'nde de cenaze namazını kıldırılmıştı. Sonra cenaze, Sufiye Mezarlığı'na götürülerek orada salih, Kur'an hafızı olan zevcesi Aişe binti İbrahim b. Sıddık'ın mezarının yanına defnedildi. Mezarları Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin mezarının batı tarafındaydı. Allah tümüne rahmet etsin.

CİDDEN GARİP BİR OLAY

Safer ayının otuzunda çarşamba günü, bir emir Mısır diyarından Dımaşk'a geldi. Beraberinde Melik Eşref Alaeddin Kahk b. Melik Nasır'a, ondan sonra da kardeşi Mansur'a veliahdlık bey'atı yapılması için bir emirname getirmişti. Mansur'un veliahdlık sırasının değişmesinin sebebi; içki içmesi, kötü işler işlemesi, tüysüz oğlanlarla oturup kalkması gibi çirkin hareketleri yapmasıydı. Büyük emirler, işin fesada ve köklü bir kargaşaya meydan verecek kadar büyüdüğünü gördükleri için

halife Hakim Biemrillah Ebu Rebî Süleyman'ın huzuruna çıkmışlar ve Melik Mansur'a isnad edilen suçları onun önünde ispatlamışlardı. O zaman büyük emirler ile diğerleri onu veliahdlıktan hal' etmişler, yerine kardeşini tayin etmişler ve baskı altında üç kardeşiyle birlikte onu Kas mntıkasına sürgün etmişlerdi. Melik Eşref'i de bu sebeple tahta geçirmişlerdi. Emir Seyfeddin Koson en-Nasirî ona naib tayin edilmiş, işler böylece yoluna girmişti. İşte bu sebeple Mısır diyarından bir emir Dımaşk'a geldi ve emirler, çarşamba günü onun aracılığıyla Melik Eşref'e bey'atlerini sundular. Rebiyülevvel ayının başında perşembe akşamı sevinç davulları çalındı. Cuma günü Dımaşk'ta saltanat naibi, kadılar ve emirlerin huzurunda Melik Eşref adına hutbe okutuldu.

Rebiyülevvel ayının onyedisinde çarşamba günü, Eşrefiye Dârü'l-Hadisi'nde şeyhimiz Hafız Cemaleddin el-Mizzî'nin yerine Kadilkudat Takiyyüddin es-Sübki ders verdi. Ayrıca Nuriye Dârü'l-Hadisi'nin şeyhliğine de oğlunun vefatı nedeniyle kendisi geçti.

Cemaziyelevvel ayında Haleb naibi Emir Seyfeddin Taşdemir el-Humusu'l-Ahdar'ın, sultanın Kerek'te bulunan oğlu Emir Ahmed'e destek vermek için harekete geçtiği ve bu amaçla asker topladığı duyuldu. Doğrusunu Allah bilir.

Cemaziyelevvel ayının ikinci on gününde, Emir Seyfeddin Kutluboğa el-Fahrî komutasındaki askerler, sultanın oğlu Emir Ahmed'in talebi üzerine Kerek'e gittiler.

Bu ayda Kerek'te bulunan Emir Ahmed b. Nasır'ın işiyle ilgili bir çok söz konuşuldu. Çünkü Fahrî komutasındaki askerler orayı muhasara etmişlerdi.

Haleb naibi Emir Seyfeddin Taşdemir el-Humusu'l-Ahdar'ın, sultanın, Mısır diyarından Said'e sürgün edilen çocuklarının yanında yer aldığı, Emir Ahmed'i müdafaa işine giriştiği, üzerine gelen askerleri geri çevirmeye çalıştığı, onu kuşatmaktan vazgeçip Kerek'e Ahmed'in yardımına gitmeye niyetlendiği haberi etrafa yayıldı. Şam naibi de Dımaşk'ta bu iş için gerekli hazırlığı yaptı. Askerler bu duruma önem verdiler. Gerekli hazırlığı yaptılar. Çok zahmetlere katlandılar. İnsanlar da bu yüzden paniğe kapıldılar. Bir fitne çıkmasından korktular. Aralarında savaş çıkması halinde Cibal'de ve Havran'da aşiretlerin ayaklanacağını düşünerek ziraat işlerinin tatil edileceği ve başka huzursuzluklar meydana geleceği nedeniyle tedirgin oldular. Sonra sultanın sahibi Haleb'ten elçi olarak Dımaşk naibi Emir Alaeddin Tanboğa'nın yanına geldi. Yanında şifahî bir mesaj vardı. Tanboğa onu dinledi ve onunla birlikte sol cenah sahibi Emân es-Sakî'yi gönderdi. İki birlikte Haleb'e gittiler ve Cemaziyelâhir ayı sonunda oradan Mısır diyarına yöneldiler. İşin bir ilerleme kaydetmediği, ancak Melik Nasır'ın çocuklarının -Mansur dışındakilerinin- sürgünden Mısır'a dönmeleri ve Kerek

kuşatmasının kaldırılması şartıyla olumlu gelişmelerin olabileceği haberi etrafa yayıldı.

Hatip Bedreddin Muhammed b. Kadı Celaleddin el-Kazvinî, Mısır diyarından döndükten sonra Dârü'l-Hitabe'de cemaziyelahir ayının ikisinde salı sabahı gün doğarken vefat etti. Sadece bir cumada hutbe irad etmiş, insanlara namaz kıldırması. Müteakip cumaya kadar orada kaldıktan sonra hastalanmış, yerine kardeşi Abdürrahim, adet gereğince üç cuma hutbe irâd etmişti. O esnada Hatip Bedreddin hasta yatıyordu. Nihayet o gün vefat etti. Şeklinin güzelliği, yüzünün aydınlığı, hoş sohbet oluşu ve mütevacizliği nedeniyle insanlar onun ölümüne çok üzüldüler. Öğle vakti cenaze namazını kılmak için toplandılar. Cenazenin teşhizi ikindiye kadar uzadı. Cenaze namazını Emevî Camii'nde Kadilkudat Takiyyüddin es-Sübki kıldırdı. Sonra Süfiye Mezarlığına götürüldü. Cenaze merasimi kalabalık bir topluluk tarafından icrâ edildi. Hatip Bedreddin, babasının türbesinin yanına yaptırmış olduğu kendi türbesine defnedildi. Allah rahmet etsin.

Cemaziyelâhir ayının onbeşinde cuma günü namazdan sonra saltanat naibi Emir Alaeddin Tanboğa ile bütün askerler, Haleb naibi Emir Seyfeddin Taşdemir'i tutuklamak için Haleb'e doğru yola çıktılar. Çünkü Emir Seyfeddin, Kerek'te bulunan sultanın oğlu Emir Ahmed'i desteklemişti. İnsanların sefere çıktığı o gün, zor bir gündü, hava çok yağmurlu, yerler de hayli çamurluydu. Etrafta cidden mahşerî andıran bir manzara vardı. Allah akibetlerini hayreylesin.

Kadı Takiyyüddin es-Sübki, hatip ve müezzinlere Hatip Bedreddin'in daha önce belirlediği tesbihat ve zikirlerle ilave yapmalarını emretti. Hatip Bedreddin, otuzüçer kez Subhanallah, Elhamdülillah ve Allahu ekber demelerini emretmişti. Sübki de şu ilaveyi yapmalarını emretti:

Üç kez Estagfirullahelazim, sonra Allahümme ente's-selâmü ve minkesselam. Tebârekte ya ze'l-celâli ve'l-ikram;

Sabah ve akşam namazlarından sonra da yedi kez Allahümme ecirnâ minennar; bunun ardı sırada üç kez "eûzü bikelimâtil-lahittammeti min şerri mahalak" okunacaktı.

Bundan önceki senelerde ezandan sonra cuma geceleri "İnnallâhe ve melâiketehû yûsallûne alennebiyy" ayet-i celilesi okunurdu. Bu ayeti, önce baş müezzin yalnız başına okur, sonra da diğer müezzinler tekrarlardı. Bu da insanların cami sahnında toplanmalarına neden olurdu. Bu işe başlayan müezzinin sesi güzel olursa cemaat daha fazla olurdu. Fakat bu işten dolayı namazların edası gecikirdi.

CİDDEN GARİP BİR OLAY

Cemaziyelâhir ayının altısında cumartesiye pazara bağlayan gece Emir Seyfeddin Kutluboğa el-Fahrî, askerleriyle birlikte, Mısır'dan gelen ve Kerek'i kuşatan sultanın oğlu Emir Ahmed b. Nasır'ı yakalamak için Dımaşk dışında Cesvere ile Meydan-ı Hasa arasında ordugâh kurdu. Tepe üzerinde bekleyerek Emir Ahmed'i kuşatma altına aldı. Şam naibinin Haleb'e gidişine kadar kuşatmayı devam ettirdi. Bir gün insanlar neyin olup bittiğini farkedemedi. Fahrî, askerleriyle birlikte gelip aniden Emir Ahmed'e bey'at etti ve ona Nasır b. Nasır adını taktı. Kardeşi Melik Eşref, Alaeddin Küçük'ün yaşının küçüklüğünü bahane ederek ona yaptıkları bey'atten vazgeçti. Atabek Emir Seyfeddin Koson en-Nasrî'nin de sultanın iki oğluna haksızlık ettiğini, onları Said beldesinde boğdurduğunu söyledi. Boğma işiyle görevlendirilenler de Melik Mansur Ebu Bekir ile Ramazan idi. Emir Ahmed bu duruma çok üzüldü. Atabek bu hanedanı helâk edip memleketi kendisi ele geçirmek istiyor, dedi. Hepsi bu iş için gayrete gelip üstadlarının oğlu Emir Ahmed'e bey'atlerini sundular. Sonra Haleb naibi Emir Seyfeddin Taşdemir ile beraberindekilere yardımcı olmak için ordunun peşine takılmaya ve onları takip etmeye karar verdiler. Bu hususta emirlere de mektup yazarak onları kendi taraflarına geçirmeye çalıştılar. Dımaşk dışına vardıklarında Dımaşk'taki büyük emirler, kadılar ve yöneticiler, örneğin Berr valisi, Dımaşk valisi, İbn Semendar ve diğerleri yanlarına geldiler. Sabah olunca Dımaşk ahalisinin tamamı yediden yetmişe onların yanına gitti. Tıpkı sultanların gelişinde ve hacıların dönüşünde yaptıkları gibi onları karşıladılar, hatta daha fazla itibar gösterdiler. Kadılar, sahip, ayan tabakasına mensup kimseler ve büyük yöneticiler bu grubun içindeydi. Emir Seyfeddin Kutluboğa, saltanat naibinin meclisine gitti. Onu bu göreve Melik Nasır atamıştı. Sağ tarafında Şafî kadısı, sol tarafında da Haneî kadısı vardı. Bütün askerler mızrakları, borazanları, okları ve sancakları ile Emir Seyfeddin Kutluboğa el-Fahrî'nin çevresini kuşatıp ona dua ederek övgüler yağdırmaktaydılar. Hepsi de son derece sevinç ve ferah içinde sultanın ve halifenin sancaklarını dalgalandırıyorlardı. Bazı cahil kimseler de Haleb'e giden eski naibe sövüyorlardı. Mısır'dan gelen askerler de sırasıyla Kutluboğa el-Fahrî'nin yanına girdiler. O gün mahşerî bir gündü. Emir Fahreddin Kutluboğa el-Fahrî, Laçin hanı yakınında Dımaşk'ın doğusunda bir yerde konakladı. Aynı günde kadılara ve sahabe emirname gönderdi. Öksüzlerin mallarından ve diğerlerininkinden 500.000 dinar aldı. Buna karşılık olarak Beytül-mala ait bir köyü onlara verdi. Bu husus sicile kaydedildi. Geride kalmış emirler de Dımaşk'tan gelip onlara katıldı. Temür es-Sakî Mukaddem, İbn Kara Sungur, İbn Kâmil, İbn Muazzam, İbn Beledî ve diğerleri de

gelip Melikü'n-Nasır b. Nasır'a bey'atlarını sundular. Seyfeddin Kutluboğa el-Fahrî, Laçın hanında kaldı. Zanaatkârlık yaparak geçimlerini sağlayan kimseler de işlerinin başına döndüler. Cemaziyelevvel ayının onaltısında salı sabahı kalede sevinç davulları çalındı ve şehirde duyuru yaptırılarak, "Sultanınız Melikü'n-Nasır Ahmed b. Nasır Muhamed b. Kalavun'dur. Naibiniz de Seyfeddin Kutluboğa el-Fahrî'dir!" denildi. İnsanlar bu duruma çok sevindiler. Suğd naibi ile Baalbek naibi de gelip Melik Nasır Ahmed'in saflarına katılarak bey'atlerini sundular. Askerlerini ve adamlarını onun emrine verdiler. Emir Seyfeddin Sencer el-Cemakdar da Sultan Melikü'n-Nasır'ın yanına geldi. Bu zat Dımaşk'ta sağ cenahın başkanıydı. Eski Dımaşk naibi Alaeddin Tanboğa tarafından sefere gönderildiği, sonra da hastalandığı için gecikmişti. Kutluboğa el-Fahrî gelince onun yanına dönmüş ve Nasır b. Nasır'a bey'atini sunmuştu. Sonra Hama naibi Tuğurdemir, Melik Mansur'a Mısır'dan bir mektup yazıp, gelmek istediğini bildirmişti. Melikü'n-Nasır bu isteğini kabul edince de cemaziyelâhir ayının yirmiyedisinde cumartesi günü askerleriyle birlikte büyük bir aleyiş ve debdebeyle Dımaşk'a gelmişti. Hazinesini de beraberinde getirmişti.

Cemaziyelâhir ayının yirmisekizinde pazar günü öğleden önce güneş tutuldu. Bir gün sonra da, Gazze naibi Emir Aksungur, 2.000'e yakın askeriyle Dımaşk'a girdi ve Kutluboğa el-Fahrî'nin ordusuna katıldı. Kutluboğa ve beraberindekiler buna çok sevindi. Böylece asker sayısı 5.000 kişiyi geçmiş oldu.

Receb ayı başında bir grup büyük tücar Kutluboğa el-Fahrî tarafından huzura çağrıldı. Kutluboğa orduyu güçlendirmek için onlardan mal ve para talebinde bulundu. Onlardan istediği para yaklaşık 1.000.000 dirhemdi. Yanında Sultan Nasır b. Nasır'ın fermanı vardı. Bu fermanda Emir Seyfeddin Koson'un, Melik Eşrefin Atabeği Alaeddin Küçük'ün ve Nasır'ın Şam'daki oğlunun emlâkının satılması emrediliyordu. Bunlar Ahmed b. Nasır'a bey'at etmemişlerdi. Bazı kimseler, Kutluboğa el-Fahrî'ye Koson'un has mallarının tüccarlara satılmasını tavsiye ettiler. Bu tavsiye kabul edildi. Ayrıca tüccarlara değeri 1.500.000 dinar olarak takdir edilen Devih köyünün satılması da önerildi. Bu hususda karara bağlandı. Aradan iki veya üç gece geçtikten sonra Cenâb-ı Allah onlara lutfedip, ferahlık ve genişlik verdi. Bunların bedellerini Koson'un mallarıyla karşıladılar. Fahrî ve beraberindekilerle kendisinin saflarına katılan emirler ve askerler Seniyet-ü Ukab'ta ikamete devam ettiler. Bika' mıntıkasındaki 1.000'den fazla okçuyu hizmetlerinde çalıştırdılar. Bunların başında emirler vardı. Yol ağzlarını muhafaza ediyorlardı. Emir Alaeddin Tanboğa'nın beraberinde Dımaşklı askerler, Halebliler ve bir grup Trabluslu ile gelmesinin zamanı yaklaşmıştı. Bunlar da on-

lara karşı gerekli hazırlığa başlamışlardı. Receb ayının birinde Tanboğa'nın Kastel'e ulaştığı ve keşifçilerini gönderdiği, keşifçilerinin de Kutluboğa el-Fahrî'nin keşifçileriyle karşılaştıkları, fakat aralarında bir savaş cerayan etmediğine dair haber yayıldı. Hamd ve minnet Allah'adır.

Kutluboğa el-Fahrî kadılara, kadıların vekillerine ve bir grup fukahaya yanına gelmeleri için haber gönderdi. Bunlar da Kutluboğa'nın yanına gitmek üzere şehir dışına çıktılar. Şafî kadısı yoldan geri döndü. Bunlar Kutluboğa'nın yanına vardıklarında Kutluboğa el-Fahrî kendilerine, kendisiyle Tanboğa'nın arasını bulmak için gerekli gayreti göstermelerini emretti. Kendisiyle barışması, emrine girmesi, Nasır b. Nasır'a bey'at etmesi için ellerinden gelen gayreti sarfetmelerini istedi. Bunlar hemen Tanboğa'yla görüştüler, gerekli teklifleri sundular. Ancak Tanboğa onların bütün tekliflerini geri çevirdi. İsteklerini kabul etmeye yanaşmadı. Receb ayının dördünde pazartesi günü ikindi vakti Kutluboğa el-Fahrî'nin postası, şehir mütevellisine gitti. Ona şehrin kapılarını kapatmasını emretti. Kapılar kapatıldı. Çünkü askerler artık cepheye gitmişler, savaş için saf düzenine girmişlerdi. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.)

Alaeddin Tanboğa, Kutluboğa'nın ordusunun Seniyyetü'l-Ukad'da bulunduğunu öğrenince Muaysira tarafından tepenin etrafını dolaştı. Askerlerini oradan getirdi. Seyfeddin Kutluboğa el-Fahrî de askerlerini onun tarafına çevirdi ve onun yolunda durdu. Şehre girmesine engel oldu. İnsanlar bu durumdan çok tedirgin oldular. Pasajlar ve çarşılar kapandı. İnsanlar yağma olacağından ötürü birbirlerini korkuttular. Şehir mütevellisi Emir Nasirüddin b. Bekbaşı, oğulları, naibleri ve adamlarıyla harekete geçti. Şehirde dolaştı. İnsanlar sükûnet buldular. Ona duacı oldular. Akşam vakti yakınlaşınca şehir halkından olan kimselelerin girişini sağlamak için Cabiye kapısı açıldı. Söylendiğine göre kapıda büyük bir sıkışıklık meydana geldi. Askerler o gece halka çok kızmışlardı. O gece, miladî sene başıydı. Müslümanlar, askerlerin ihtilafı nedeniyle geceyi gamlı ve kederli olarak geçirdiler. Salı günü sabahleyin Cabiye kapısı dışında şehrin diğer kapıları kilitli kaldı. Durum eski halini koruyordu. O gün akşamleyin iki ordu karşı karşıya geldi. Tanboğa ile emirleri toplantı yaptılar. Dimaşk emirleri ile yanlarındaki askerler Müslümanlarla savaşmamak, Kutluboğa el-Fahrî'ye ve adamlarına karşı kılıç çekmemek hususunda görüş birliğine vardılar. Şam kadıları da sulh için Alaeddin Tanboğa'nın yanına defalarca gittiler. Ancak o, sulhe yanaşmadı ve inadı sürdürdü. Doğrusunu noksanlıklardan münezze olan yüce Allah daha iyi bilir.

ZAMANIN ACAİP HALLERİNDEN BİRİ

İki taraf geceyi karşı karşıya gelerek geçirdi. İki ordu arasında sadece iki veya üç millik bir mesafe vardı. Gece yağmur yağmıştı. Sabah olunca Tanboğa'nın askerlerinden çoğu Kutluboğa el-Fahrî'nin tarafına geçti. Yeminli askerler, emirler, ayan tabakasına mensup kimseler de karşı tarafa geçmişlerdi. Güneş doğmuş, biraz yükselmişti ki Tanboğa, kadıları ve bazı emirleri, Kutluboğa el-Fahrî'ye göndererek onu tehdit etmiş, korkutmuş ve kendisinin ona karşı güçlü olduğunu bildirmişti. Çok geçmeden merkez ile sağ ve sol cenahlarda bulunan askerler harekete geçerek Kutluboğa'nın emri altına girmeye başladılar. Sıkıntı içinde idiler. Gıda maddeleri ve bineklerinin yemi azalmıştı. Bu durumun uzayacağını gördükleri için hallerine üzüldüler ve Kutluboğa'nın tarafına geçmeleri nedeniyle hem kendileri, hem de şehir halkı biraz olsun rahatlamıştı. Tanboğa'dan da hoşlanmıyorlardı. Kendilerine şahsına yarer vermeyecek bir işe girişmişti. Bunun üzerine emirler kendi aralarında Tanboğa'ya isyan etme hususunda anlaştılar. Sadece Tanboğa'nın yakın çevresindeki adamlar itaate devam ettiler. Bu olup bitenler bir saatte kısa bir zaman içinde gerçekleşmişti. Tanboğa, durumun bu hale geldiğini görünce geldiği yere geri döndü. Beraberinde Trablus naibi Emir Seyfeddin Raktuba ve iki emir daha vardı. Askerler ve emirler karşı karşıya geldiler. Öğleden önce bu haber Dimaşk'a müjdelendi. İnsanlar bu duruma çok sevindiler. Mansure kalesinde sevinç ve müjde davulları çalındı. Kaçanları aramaya başladılar. Kutluboğa el-Fahrî, günün geri kalan kısmında orada kaldı. Emirlerle kendisine itaat etmeleri için yemin verdirdi. Onlar da yemin ettiler. Perşembe akşamı büyük bir alâyiş ve saygınlık içinde Dimaşk'a girdi. Kasr-ı Ablak'a yerleşti. Emir Tuğurdemir de Meydan-ı Kebîr'e geldi. Ammarî de Dârüssaâde'ye konuk oldu. Kalede tutuklu bulunan Musevî'yi zindandan çıkardılar. Onu Tanboğa'nın malını, mülkünü kontrol altında tutmakla görevlendirdiler. Kutluboğa el-Fahrî, bir grup ümerâyâ çok kızmıştı. Kızdığı kimseler arasında Emir Hacıp de vardı. Çünkü Emir Hacıp, Alaeddin Tanboğa'nın sahibiydi. Olup bitenleri görünce kaçanlarla birlikte kendisi de kaçmış, ama Fahrî'nin yanına gitmemişti. Aksine şehre girmiş, ne bundan, ne de ondan taraf olmuştu. Yani ne Alaeddin Tanboğa ile gitmiş, ne de Kutluboğa el-Fahrî ile birlikte gelmişti. Sonra kusurunu telafi etmek istedi. Ertesi gün Kutluboğa el-Fahrî'nin yanına döndü. Başka bir rivayette anlatıldığına göre geldiğinde çok kederliydi. Sonra Kutluboğa ona aman mendili verdi. Yani canını bağışladı. Beraberlerinde Sır kâtibi Kadı Şihabüddin b. Fadlullah da vardı. Sonra Kutluboğa el-Fahrî, gazaplandığı bu emirleri serbest bıraktı. Aralarında Seyfeddin Haftiye de vardı. Kutluboğa buna çok öfkelenmişti. Ama aynı günde onu da salıverdi

ve haciblik görevine iade etti. Büyük bir alicenaplık gösterdi. Böylece büyük bir reis olduğunu da ispatladı.

Bu olayda Hanbelîlerin Kadilkudatı Alaeddin b. Mencâ'nın büyük ve şükranla karşılanacak çabaları olmuştu. Alaeddin Tanboğa'yla görüşmüş, onu korkutmuştu. Onunla birlikte kendini de tehlikeye atmıştı. Ama Cenab-ı Allah onu amacına ulaştırdı ve zararlardan kurtardı. Düşmanını bastırdı. Hamd ve minnet Allah'adır.

Receb ayının yirmialtısında cumartesi günü Asakir-i Mansure kadılığına Şeyh Fahreddin b. Saiğ atandı. Daha önce bu görevde Hanefî kadısı bulunuyordu. Hanefî kadısı, Alaeddin Tanboğa'ya, Kutluboğa el-Fahrî ile savaşmasının gerekli olduğuna dair fetva verdiğinden ötürü Kutluboğa el-Fahrî ve taraftarları kendisinden böylece öç almış oldular. Bu göreve Fahreddin b. Saiğ atanınca Takiyyüddin b. Teymiye merhumun taraftarları çok sevindiler. Çünkü Şeyh Fahreddin b. Saiğ, İbn Teymiye'nin çok eski dostuydu. İbn Teymiye'den çok faydalı bilgiler ve ilimler tahsil etmişti.

Receb ayının bitiminde çarşamba günü akşamleyin Emir Kumarî, Kerek'te bulunan Melik Nasır b. Nasır'ın yanından Dimaşk'a geldi. Kutluboğa el-Fahrî ile Alaeddin Tanboğa arasında geçen hadiseleri Melik Nasır b. Nasır'a haber vermişti. Melik Nasır b. Nasır da bu duruma çok sevinmişti. Dimaşk'a gelen Kumarî, sultanın gelmekte olduğu haberini verince insanlar bu duruma çok sevindiler. Devletin törenlerinde kullanılan aletleri, onu karşılamak için hazırladılar. Kumarî, mal ve para sahibi kimselerden çok vergi istedi. Zimmîlerin de cizyelerini artırdı.

Bu sene şaban ayı başında Kutluboğa el-Fahrî, niyabet meclisinde karar aldırarak saltanat merasimi ile selâm alayı düzenledi. Bu alayı düzenleyen ilk kişiydi. Yan tarafında muazzam bir hil'at giyen Kumarî duruyordu. O gün insanlar Kutluboğa el-Fahrî'ye çok dua ettiler. O gün görülmeye değer muazzam bir gündü.

Aynı gün önde gelen 1.000'lerce kişi Kerek'e gitti. Olup bitenleri sultanın oğluna haber vermek istiyorlardı. Gidenler arasında Tuğurdemir, Aliboğa Abdülvahid es-Sakî, Mengliboğa ve diğerleri de vardı.

Şaban ayının üçünde cumartesi günü Kutluboğa el-Fahrî, Şafiî kadısını huzuruna çağırdı. Celaleddin el-Kazvinî'nin zamanında Mansure kalesinde tutuklu bulunan Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye'den alınan hüküm sepetindeki kitapların getirilmesini istedi. Çok karşı koymalara ve direnmelere rağmen nihayet kadı bu kitapları Kutluboğa el-Fahrî'ye getirdi. Çünkü başına geleceklerden korkmuştu. Kutluboğa el-Fahrî bu kitapları sarayda ondan teslim aldıktan sonra gidebileceğini söyledi, ama ona çok kızmıştı. Hatta kitapları teslim etmeye yanaşmadığından ötürü bir ara onu azletmeye bile niyetlenmişti. Büyük bir ihtimal Kutluboğa, İbn Teymiye'nin kabir ziyareti meselesiyle ilgili düşün-

cesini öğrenmek için bu kitapları ondan istemişti. Hatta bir ara, “Şeyh İbn Teymiye, Allah ve Rasûlü’nün hükmünü sizden daha iyi bilir” demişti. Şeyh Zeyneddin Abdurrahman ile Şeyh Şemseddin Abdurrahman b. Kayyım el-Cevziye’yi de huzuruna çağırmıştı. Şeyh Şemseddin Abdurrahman’ın bu işte şükranla karşılanacak çabaları olmuştu. Kitapları getirdiklerinden ötürü bu iki şeyhi tebrik etmişti. Sonra bu kitapların o gece saray kütüphanesinde kalmasını istemişti. Akşam namazını sarayda Şeyh Zeyneddin kıldırması, Kutluboğa da ona tâbi olmuştu. Kutluboğa el-Fahrî, o gün Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye’yi çok sevdiğinden ötürü kardeşi Şeyh Zeyneddin’e aşırı derecede saygı gösterip ikramda bulunmuştu.

Şaban ayının dördünde pazar günü, Koson’un Mısır diyarında tutuklanma haberi Dımaşk’a ulaşınca kalede ve meydan kapısında sevinç davulları çalındı. İnsanlar bu münasebetle sevinç içinde toplandılar. Ümeradan bir grup da Nasır b. Nasır’a itaatlerini arz etmek için Kerek’e gidip orada Şamlı emirlerle bir araya geldiler. Nasır b. Nasır’dan yanlarına gelmesini talep ettiler. Ancak o bunu kabul etmedi. Bütün bunların, kendisini tutuklayıp Koson’a teslim etmek amacıyla kurulan bir tuzak olduğunu zannetti. Onlardan bu hususta kendisine düşünme süresi vermelerini istedi ve onları Dımaşk’a geri çevirdi.

Kutluboğa el-Fahrî, o günlerde pazarlarda ve diğer yerlerde tüccarların bir grubundan 107.000 dinar civarında bir yıllık zekât topladı. Zımmîlerden de üç senelik cizyeleri peşin olarak tahsil edildi. O da yaklaşık bu kadardı. Sonra şaban ayının yirmibirinde pazartesi günü Kutluboğa el-Fahrî tarafından şehirde bir duyuru yaptırılarak halka haksızlıkların, müsadereelerin kaldırıldığına, geride kalan zekat ve müsadere ödemelerinin affedildiğine dair bilgi verildi. Yalnız bazı has emlakları satın almak için yaya olarak yola çıkmış bir grup varlıklı kimse göz altına alındı. Burhan b. Beşşare el-Hanefî de müsadere ve işkence altında tutuluyor, bulduğu bir gömüyü yetkililere teslim etmesi isteniyordu. Doğrusunu Allah bilir.

Şaban ayının yirmidördünde cuma günü namazdan sonra altı emir Dımaşk’a geldi. Bunlar sultanla görüşüp onun Dımaşk’a gelmesini istemişler, ancak sultan bu iş için başka bir zaman tayin etmişti. Kutluboğa el-Fahrî onları karşılamak için şehir dışına çıktı. Onları Kubeybatülkerimi Camisinin kible tarafında bekledi. Hepsi Türklerden oluşan bu grup, Dımaşk’a girdi. Ancak sultan gelmediğinden ötürü mahcup haldeydiler. Pazar günü Kumari’nin peşisıra posta Dımaşk’a geldi. Bu emirleri Kerek’e davet etti. Sultan’ın rüyasında Rasûlullah (s.a.v.)’i gördüğü, Rasûlullah (s.a.v.)’ın ona Kerek’ten inip memleket tahtının başına geçmesini emrettiği haberi etrafa yayıldı. İnsanlar bu duruma çok sevinip rahatladılar.

Şaban ayının yirmidokuzunda çarşamba günü Şeyh Ömer b. Ebu Bekir b. Yüsmî el-Bestî vefat etti. Çok Kur'an okuyan, zikir ve hadis meclislerine katılan, bol bol sadaka dağıtan yüksek himmet sahibi salih bir kimseydi. Şeyh Fahreddin b. Buharî'den ve diğerlerinden hadis dinledi. Ben de Buharî'nin oğlundan naklen aldığı Muhtasarü'l-Meşiha adlı eseri onun yanında okudum. Kendisi Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin meclislerine devam etmiş, ondan yaralanmıştı. Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi.

Mübarek ramazanın ilk günü olan cuma gününde orduda şöyle bir duyuru yapıldı: "Ramazan ayının yedisinde sultan karşılanacaktır." Daha sonra bu karşılama ramazanın onundan sonraya ertelendi. Sultan yazdığı bir mektupta bayramdan sonra Dımaşk'a geleceğini bildirdi. Ramazanın onunda Alaeddin b. Takiyyüddin el-Hanefî Dımaşk'a geldi. Nuriye hastahanesinin nazırlığına, Rabve Medresesi'nin şeyhliğine ve sultanî cihetler vazifesine atandığına dair fermanı da Sultan Nasır'dan alıp beraberinde getirmişti. Daha önce de Kadı Şihabüddin b. Barizî, Humus kadılığına atandığına dair fermanı sultandan alıp Dımaşk'a gelmişti. Allah sultana güç versin. İnsanlar bu duruma çok sevindiler. Artık sultan memleket işleri konusunda konuşmaya başlamış, idareye el koymuş, emirler vermiş, atamalar yapmış, fermanlar imzalamıştı. Allah'a hamd olsun.

Ramazanın onüçünde çarşamba günü Emir Seyfeddin Taşdemir el-Humusu'l-Ahdar, Haleb'ten Dımaşk'a geldi. Onu, Kutluboğa el-Fahrî, emirler ve askerler karşıladı. O da büyük bir alâyişle şehre girdi. İnsanlar ona dua ettiler. Tanboğa'dan kaçıp muhtelif beldelere gitmiş, düzeni dağılmıştı. Halk gelişine çok sevindi.

Ramazanın ayının ondördünde perşembe günü askerler, Kerek-i Sa'id'den çıkan sultanı karşılamak için Dımaşk'tan Gazze'ye gittiler. O gün bu askerlerin başında Tuğurdemir ile Akboğa Abdülhamid, komutan olarak bulunuyorlardı. Kesve'ye gittiler. Cumartesi günü olunca Kutluboğa el-Fahrî, beraberinde Taşdemir ve ümeranın çoğunluğu olmak üzere yola çıktı. Dımaşk'ta sadece memleket idaresini yürütmek hususunda kalması zorunlu olan idareciler kalmışlardı. Diğerleri Kutluboğa'yla birlikte sultanı karşılamaya gitmişlerdi. Kutluboğa'yla birlikte dört mezhebin kadıları, kadıasker, tevki divanının üyeleri, mühasip, ordu katibi ve bir çok kimse vardı.

Ramazanın ayının yirmidördünde pazar gecesi şeyh, salih, abid, nâsık Ahmed el-Kaside vefat etti. Cenaze namazı Şükür Camii'nde kılındı. Sufiye Mezarlığı'nda Şeyh Cemaleddin el-Mizzî'nin mezarının yakınına defnedildi. Allah ikisine de rahmet etsin. Şeyh Ahmed el-Kaside, çok salih bir insandı. Namazları cemaatle kılmaya devam eder, buna itina gösterir ve iyiliği emreder, kötülüğü yasaklardı. İnsanlar nezdinde

hayırlı bir kimse olup şükranla anılırdı. Hastahanedeki hastalara çokça hizmet ederdi. Başka yerlerde bulunan hastalara da hizmetini esirgemezdi. Başkalarının menfaatini kendi şahsının menfaatine tercih eder, kanaatlı davranırdı. Çok zahid bir kimseydi. Meşhur halleri vardır. Allah ona da, bize de rahmet etsin.

Ramazân ayı sonlarında Sultan Melik Nasır Şihabüddin Ahmed'in Araplar ve Türklerden oluşan bir cemaatle birlikte Kerek'ten ayrılıp Mısır'a yöneldiği haberi etrafa yayıldı. Kerek'ten ayrılış tarihinin kesin olarak ramazânın onsekizi, pazartesi günü olduğu bildirildi ve bundan bir kaç gün sonra da Mısır diyarına girdi. Bütün askerler ondan yana olup yekvücut hale geldiler. Mısır diyarının başkentine doğru gitmesi için onu teşvik ettiler. Emir Seyfeddin Kutluboğa el-Fahrî, maiyetindeki Dimaşklı ve Şamlı komutanlar gelmeden sultan memleket tahtına oturmadı. Bu yüzden de Şam'da ve diğer yerlerde o esnada sevinç ve müjde davulları henüz çalınmamıştı. Şevval ayının onunda pazartesi günü Sultan Melik Nasır Şihabüddin Ahmed'in memleket tahtına cülus ettiğine dair mektuplar ve haberler Dimaşk'a ulaştı. Sultanın kendisi ve halife Hakim Biemrillah Ebü'l-Abbâs Ahmed b. Müstekfî, siyah elbiseler giyinerek minberin üstüne çıkmışlar, dört mezhebin kadıları da mer-tebelerine göre minberin basamaklarında durmuşlardı. Halife, hutbe irâd etmiş, Eşref Küçük'e hil'at giydirmiş ve Nasır'ı da yönetime geçirmişti. O gün cidden görülmeye değer muazzam bir gündü. Taşdemir'i Mısır naibliğine, Kutluboğa el-Fahrî'yi Dimaşk naibliğine, Aydoğmuş'u da Haleb naibliğine atadı. Doğrusunu Allah bilir. Şevval ayının yirmibirinde cuma gecesi bu münasebetle Dimaşk'ta sevinç davulları çalındı ve zilkade ayı başına, pazartesi gününe kadar da çalınmaya devam etti. Şehir, şevval ayının yirmüçünde pazar günü süslendi. İnsanlar bu süsleme işine çok ilgi gösterip eğlendiler.

Perşembe günü Mısır'daki meşhur reislerden biri olan Emir Seyfeddin el-Melik, Hama naibliği talebiyle Dimaşk'a geldi. Cuma günü namazdan sonra Mısır'dan gelen posta, Taşdemir el-Humus el-Ahdar'ın tutuklandığı haberini verdi. İnsanlar bu olaya çok şaşırdılar. Dimaşk'ta önde gelen emirlerden hac emiri ve diğerleri şehir dışına çıktılar, Vat'ay-ı Berze'de ordugah kurdular. Bu arada hac kafilesi başka bir emir idaresinde yola çıkmak için şehir dışına gitti. Durum bu emire anlatıldı ve kendisinden sultanın fermanı gereğince hac emirliğine atanacak biri belirleninceye kadar Dimaşk'ta naib olarak görev yapmasını istediler. O da bu duruma muvafakat etti. Zilkade ayının altısı olan cumartesi gününe kadar kafilede kaldı.

Kutluboğa el-Fahrî, bu haberi araştırdı. Za'kade durumun anlatıldığı gibi olduğunu kesin olarak tesbit etti. Kölelerinden altmış kadarını harekete geçirdi. Etrafı yakıp yıktı. Sonra Tanboğa el-Mardanî ile Yel-

boğa et-Tahnavî komutasında 1.000 kadar süvari Mısır'dan gelerek onu takibe başladı. Kendisi onlardan önce hareket ederek yola çıktı. Gazze naibi askerleriyle birlikte onun yolunu kesti, fakat onu ele geçiremedi. Aşiretleri ona musallat ederek malını, mülkünü yağmalatmak istediler, ancak ona da güç yetiremediler. Sadece bir kısım malını ele geçirdiler, adamlarının da bir kısmını öldürdüler. Kendisi iddia edildiğine göre sahibi Emir Seyfeddin Aydoğmuş'un yardımını ümid ederek, naibi olduğu Haleb'e doğru yola çıktı. Haleb'e vardığında Aydoğmuş ona ikramda bulundu, konuk etti, geceyi onun yanında geçirdi. Sabah olunca Kutlu-boğa yakalanıp zincire vuruldu ve posta vasıtasıyla Mısır'a sevk edildi. Beraberinde emirler de vardı.

Zilkade ayının sonunda pazartesi günü, Sultan Melikü'n-Nasır Şihabüddin Ahmed b. Nasır Muhammed b. Mansur bir grup askerle birlikte Kerek'e gitmek üzere Mısır'dan ayrıldı. Yanında çok miktarda mal ve eşya da vardı. Zilhicce ayının ilk salı gününde Kerek'e girdi, beraberinde hasta halde bir mahfede bulunan Emir Taşdemir de vardı. Kutlu-boğa el-Fahrî ise zincire vurulmuştu. Bu ikisi Kerek'te zindana atıldılar. Sultan, Kerek'teki bazı önemli yerleri tamir etmek amacıyla kereste getirtti. Demircileri ve sanatkârları toplattı. Dımaşk'tan da birçok şeyin getirilmesini talep etti. İsteddiği şeyler getirildi. Zilhicce ayının yirmiyedisinde pazar günü Emir Rükneddin Baybars el-Ahmedî'nin; köleleri, hizmetçileri, kendisine itaat eden adamlarıyla birlikte naibi bulunduğu Suğd şehrinden harekete geçtiği haberi geldi. Yakalanmaktan korktuğu için kaçmıştı. Anlatıldığına göre Gazze naibi, sultanın fermanı üzerine onu tutuklamak için peşine takılmış, Ahmedî de bu sebeple kaçmıştı. Bu haber, naibi bulunmayan Dımaşk'a ulaşınca emirler tedirgin oldular, Dârüssaâde'de toplandılar. Bu hususta bir meşveret meclisi kurdular. Sonra Ahmedî'yi çöle gitmekten caydırmak için bir emir komutasındaki atlı birliğini Baalbek tarafına sevkettiler. Pazartesi günü sabahleyin Ahmedî'nin Kesve taraflarında olduğuna, onun kurtulmasına da bir mani bulunmadığına dair haber gelince hepsi de harekete geçtiler. Münadî de, "Ordunun bu seferine katılmayan kişi idam edilir!" diye duyuru yaptı. Hepsi sefere çıkma hususunda yemin ettiler ve Kesve taraflarına yöneldiler. Ayrıca Ahmedî'ye elçiler de gönderdiler. O da kaçmakta ve isyan etmekte haklı olduğunu ifade etti ve onlardan kaçıp kurtulmak istediğini bildirdi. O gün böyle geçti. Ric'ate başladılar. Çok sıcak bir günle karşılaşmışlardı. Sadece on gün için kendilerine yetecek azıkları vardı. Salı gecesi olunca emirler, Seniyetü'l-Ukap tarafından onu kovalamaya başladılar. İkinci gün de onu yakalayıp yanlarına alarak geri döndüler. Onu merhum Tengiz'in yaptırmış olduğu konağa yerleştirdiler. Bu konak, Dariya yolu üzerindeydi. Ahmedî orada ikamet etti. Kendisinin ve yanındakilerin ihtiyacını karşılayacak miktarda arpa ve

koyun verdiler, yanında köleleri ve hizmetçileri de vardı. Muharrem ayının altısında salı günü sultanın bir mektubu Dımaşk'a geldi. Mektup, Dârüssaâde'de emirlere okundu. Mektup'ta daha önce Sultan Melikü'n-Nasır'a ve oğlu Melikü'l-Mansur'a hizmette bulunduğu için ödürü kendisine ikramda bulunulması, saygı gösterilmesi ve bağışlanması emrediliyordu.

Muharrem ayının yedisinde çarşamba günü Dımaşk'ın naib vekili İbn Hacib'e bir mektup geldi. Mektupta Ahmedî'nin tutuklaması emrediliyordu. Perşembe günü askerler harekete geçtiler ve Sûkü'l-Hayl'de sefer düzeni aldılar. Ona da haber gönderdiler. O da köleleri, silahları ve teçhizatıyla birlikte harekete geçti. Bu emre şiddetle karşı koydu ve "Ben ancak Mısır diyarına hükmeden sultana itaat eder, onu dinlerim. Kerek'te bulunana ve onun yaptıklarına ise asla itaat etmem" dedi. Emirler bu cevabı alınca şaşırıldılar. Ona ne yapacaklarını bilemediler. Yerlerinde çakılıp kaldılar. Sonra da menzillerine geri döndüler. Ahmedî de kendi ikametgahına gitti.

HİCRETİN YEDİYÜZKIRKÜÇÜNCÜ SENESİ

Bu kutlu senenin başlangıcında Müslümanların Sultanı Melik Nasır Nasırüddin Muhammed b. Melik Mansur Kalavun idi. Kerek'te ikamet ediyordu. Eşyalarını ve mallarını Cebel kalesinden Kerek kalesine naklettirmişti. Mısır'daki naibi ise Emir Seyfeddin Aksungur es-Salarî idi. Daha önce Gazze'de naiblik yapmıştı. Mısır diyarının kadıları, önceki senede adları anılan kimselerdi. Sadece Hanefî kadısı değiştirilmişti. Dımaşk'a gelince, orada henüz bir naib yoktu. Sadece Kutluboğa el-Fahrî Dımaşk'ta bulunmadığı zamanlarda Emir Rükneddin Baybars el-Hacib'i kendine vekil tayin etmişti. Hacıp Almış, Temir el-Mihmandar, Berr valisi Emir Seyfeddin Halave, şehir mütevellisi Emir Nasırüddin b. Rekbas ile birlikte memleket işlerini geçici olarak vekaleten yürütüyordu. İşte bunlar devlet işlerini yönetiyorlar, boşluğu dolduruyorlardı. Şam mıntıkasındaki kadılara gelince, bunlar da önceki senede adları anılan kimselerdi. Şehrin hatibi, Taceddin Abdürrahim b. Kadı Celaled-din el-Kazvîni, sır kâtibi de Kadı Şihabüddin b. Fadlullah idi.

Bu sene başında Emir Rükneddin Baybars el-Ahmedî, Dımaşk'ın Dâriye yolunda bulunan Tengiz'in konağında ikametine devam etmekteydi. Mısır'daki sultan da her zaman Dımaşk'a mektuplar göndererek onun göz altına alınıp tutuklanmasını ve Kerek'e gönderilmesini emreliyordu. Hal böyle iken emirler onun durumu hakkında işi ağırdan alıyorlar, sultanın gönderdiği emirleri tatbikte gecikiyorlardı. Ahmedî'nin suçsuz olduğuna inandıkları için ödürü böyle davranıyorlardı.

Onu yakaladıkları takdirde tarafsız davranmış olmayacaklarını düşünüyordlardı. Bununla birlikte sultan, onun emirlerin hoşuna gitmeyecek davranışlar içinde bulunduğunu, Kerek'te oyun ve eğlenceye daldığını, rezil ve aşırı kimselerle oturup kalktığını, ayrıca Kutluboğa el-Fahrî ile Taşdemir'i feci bir şekilde öldürdüğünü, ailelerinin mallarını yağmaladığını, kadınlarının üzerindeki elbise ve ziynetleri zorla aldığını, onları perişan bir halde Kerek'ten kovduğunu, Hristiyanları yakınına aldığını ve huzurunda bulundurduğunu bildiriyordu. Dimaşklı emirler de onun hakkında anlatılan bu nitelemelerin gerçek olup olmadığını anlamak için aralarından birini tahkikat için görevlendirdiler. Ancak bu muhakik, Ahmedî'nin yanına ulaşamadı. Korkarak geri dönüp kaçtı. Döndünce de emirlere durumu anlattı. Onlar da tedirgin olup paniğe kapıldılar.

Suku'l-Hayl'de defalarca toplandılar. Kendi aralarında meşveret meclisi kurdular. Onu hal' etme hususunda ittifaka vardılar. Bu durumu Mısırlılara bir mektupla haber verdiler. Haleb naibi Aydoğmuş ile diğer beldelerin naiblerine de bunu böylece bildirdiler. Bu durum karşısında tereddüde kapılıp vehim içine düştüler. Kimi de zahiren yaltaklıyordu. Ama hakikatte onlarla beraber değildi. Mısır diyarına dönmedikçe emrini dinlemeyeceğiz ve kendisine itaat etmeyeceğiz diyorlardı. Ne zaman memleket tahtına otursun o zaman emrine girer. Kendisine itaat ederiz, diyorlardı. Sultan da onlara bu yüzden mektup yazarak onları ayıplayıp azarladı. Ama bunun bir faydası olmadı.

Ahmedî, alayıyla birlikte harekete geçti. Onlar da sağında ve solunda yer aldılar. Onunla birlikte saraya kadar gittiler. Saraya girince yanına varıp selam verdiler ve hizmetine girdiler. Böylece olay büyüdü, iş vehamet kesbetti. Mısır diyarına gidince de etrafında Mısırlıların ve Şamlıların yer alacağını düşünerek kederlendiler ve korkuya kapıldılar. Korkuları ve kederleri diğer insanlara da sirayet etti. Sonucu güzelleştirmek, Allah'a kalmıştır.

Muharrem ayının yirmialtısında pazar günü posta, Mısırlıların mektuplarını Dimaşk'a getirdi. Mısırlılar mektuplarında, Şamlılara nisbetle sultana daha fazla destek vereceklerini bildiriyorlardı. Azimlerinin gereğini yapmaya hemen teşebbüs edeceklerini, ancak Şamlıların bu hususta kendilerine muhalefet etmekten korkarak tereddüde kapıldıklarını, onlarla savaşmak için sultanın emri altında yola çıkabileceklerini bildiriyorlardı. Ama Şamlılar tarafından emin olunca azimlerini biletiler. Nasır Ahmed'i sultanlıktan hal' ederek başlarına onun kardeşi Meliküs Salih İsmail b. Nasır Muhammed b. Mansur'u geçirdiler. Allah onu Müslümanlara mübarek kılsın. Mezkur muharrem ayının yirmisinde salı günü onu tahta oturtular. Şamlıların emirlerine ve önde gelen adamlarına selamlarını ileten mektubu Dimaşk'a geldi. Bu münasebetle Mısırlı emirlerin de Şamlı emirlere selamlarını ve memleket

haberlerini ileten mektupları Dımaşk'a ulaştı. Müslümanlar, Şamlı emirler, havas ve avam bu duruma çok sevindiler. O gün Mansure kale-sinde bu münasebetle sevinç davulları çalındı. Şehrin süslenmesi emre-dildi. Muharrem ayının yirmiyedisinde salı sabahı şehir süslendi. Mu-harrem ayının bitiminde cuma günü Dımaşk'ta Melik Salih İmadü'd-Dünya Ve'd-Din İsmail b. Nasır b. Mansur adına hutbe irad edildi.

Safer ayının altısında perşembe günü sahibimiz, imam, allame Şemseddin Muhammed b. Ebu Bekir b. Eyyup ez-Zerî, Sadriye Medre-sesinde ders verdi. Bu zat, Cevziye'nin imamıydı. Dersinde Şeyh İzzed-din b. Menca da hazır bulundu. Bu zat görevini onun için bırakmıştı. Fa-ziletli insanlardan bir grup da bu derste dinleyici olarak bulunmuşlardı.

Safer ayının onaltısında pazartesi günü Mısır diyarından gelen ve Haleb naibliğine gitmekte olan Emir Seyfeddin Tuğur Demir, Dımaşk'a uğradı ve Kabun'da konuk oldu.

Safer ayının onsekizinde salı günü şeyh, imam, alim, ilmiyle amel eden, zahid bir insan olan Abdullah b. Ebu'l-Velid vefat etti. Bu zat kurrâ idi. Malikîlerin imamıydı. Kardeşi Ebu Amr'la birlikte Emevî Camii'nin sahabe mihrabında imamlık yaparlardı. Bakiyyetüssahaf bah-çesinde vefat etmiştir. Cenaze namazı Musalla'da kılındı. Babü's-Sa-gir'de bulunan babasının mezarının yanına defnedildi. Allah ikisine de rahmet etsin. Cenaze merasiminde ayân tabakasına mensup kimseler-le fakihler ve kadılar da hazır bulunmuşlardı. Salih insandı, dindarlığı ve azameti hususunda görüş birliği vardı. Allah rahmet etsin.

Safer ayının yirmisinde perşembe günü saltanat naibi Aydoğmuş, Haleb'ten gelenlerle Kabun tarafından Dımaşk'a girdi. Bütün askerler onu karşılamaya çıktılar. Üzerinde naiblik hil'atı vardı. Gelişi sebebiyle insanlar toplandılar. Mumlar yaktılar. Yahudi ve Hristiyanlardan olan zimmiler de ellerinde mumlarıyla onu karşılamaya gelmişler, ona dua etmişlerdi. O gün görülmeye değer mahşerî bir gündü. Cuma namazını Emevî Camii'nin mahfelinde kıldı. Beraberinde emirler ve kadılar da vardı. O gün naibliğe atanma fermanı saray kapısında okundu. Okunur-ken de üzerinde hil'atı vardı. Yanında Emir Seyfeddin Melketüm er-Rahulî vardı ki o da hil'atini giymişti.

Safer ayının yirmibeşinde salı günü Hama naibliğine gitmekte olan Alemüddin el-Çavlı Dımaşk'a uğradı. Saltanat naibi ve emirler Mescid-i Kudeme kadar giderek onu karşıladılar. O da gelip Kabun'a konuk oldu. Kadılar ve ayan yanına gittiler. Şafînin müsnedini rivayet ettiği söy-lenmiştir ve bu kitaptaki hadisler kendisinden dinlenilmiştir. Bunun üzerinde kendisinin de bir çalışması ve güzel bir tertibi vardı. Bunu ben gördüm. Bu kitabı ayrıca şerh de etmişti. Şafîler ve diğerleri için vakıf-ları da vardı.

Safer ayının yirmisekizinde cuma günü Adiliyetüssağire Medresesi'nin müderrisliğine kimin atanacağı; buraya Kadı Fahreddin el-Mısıri'nin mi, yoksa Sadreddin Abdülkerim b. Kadı Celaleddin el-Kazvinî'nin mi tercih edileceği konusunu görüşmek üzere cuma namazlarından sonra Emevî Camii'nin Kemalî penceresinin yanındaki Meşhed-i Osman'da bir meclis kuruldu. Neticede Sadreddin'in buradaki müderrislikten ayrılmasına, Fahreddin'in Emevî Camii'nden almakta olduğu 150 dirhemlik maaştan feragat etmesine karar verildi.

Mezkur ayın sonunda pazar günü Kadı Fahreddin el-Mısıri, Adiliyetüssağir Medresesinde ders verdi. Adet üzere insanlar onun dersinde dinleyici olarak hazır bulundular. O da şu ayet-i kerimeyi ele aldı:

“İşte mallarımız da bize iade edilmiş.” (Yusuf, 65).

Rebiyülevvel ayın sonunda Mısır'dan bir ferman gelerek Emir Hüsameddin es-Sumakdar komutasında bir süvari birliğinin, İbn Sultan Ahmed'in kendini korumaya aldığı Kerek şehrini kuşatmak amacıyla Dımaşk'tan sevk edilmesi emredildi. Çünkü İbn Sultan Ahmed, Mısır diyarından aldığı hazineleri Kerek'e götürmüş, orada kendini muhafaza altına almıştı. Kerek'e gidecek olan askeri birliğin komutanı Kubeybat Camii'nin kible tarafında kaleye doğru mancınıkları kurdu. İnsanlar da görmek için oraya geldiler. Niyetleri kuşatmaya o askeri birlikte beraber gitmekti.

Rebiyülâhir ayının ikisinde çarşamba günü adeti üzere Emir Alaeddin Tanboğa el-Mardanî, Mısır diyarından Dımaşk'a geldi. Rebiyülâhir ayının onunda perşembe günü iki büyük emir olan Rükneddin Baybars el-Ahmedî Trablustan, Alemüddin el-Çavlı da ayrıldığı Hamâ'dan Dımaşk'a geldiler. Bunlar merasim bölüğünün yanında hazır olup saltanat naibi için beklediler. Saltanat naibi gelince, Ahmedî sağ tarafına Çavlı da sol tarafında yer aldı ve böylece şehir dışında konakladılar. Bundan bir kaç gün sonra Ahmedî, meşveret meclisinin başkanı olarak kural gereği Mısır diyarına gitmek üzere yola koyuldu. Çavlı da naib olarak Gazze'ye gitti. Emir Bedreddin Mes'ud b. Hatir de Dımaşk'taki tabihane emirliği görevinde kaldı.

Rebiyülâhir ayının ondördünde perşembe günü Kerek şehrine gitmek üzere bir süvari birliği Dımaşk'tan hareket etti. Havran'daki baş yönetici olan Emir Şehabüddin mancınıkları kurmakla görevlendirilmişti. Bu münasebetle de Seyfeddin Bahadır eş-Şems Halave, Havran baş yöneticiliğine gitmişti. Bu, daha önce Dımaşk'ta Berr valisi idi.

Rebiyülâhir ayının onsekizinde cuma günü naib ile Şafî kadısı arasında anlaşmazlık meydana geldi. Bunun sebebi de şuydu: Mısır diyarından gelen bir mektupta mezkur kadı es-Subkî, hatipliğe atanmakla birlikte kadılık görevini de yürütecek ve kendisine hil'at giydirilecek deniliyordu. Naib de bundan ötürü onu kıskanmıştı. O, Kadı Celal'in evla-

dının korumasını, onlara ihsan edilmesini arzuluyordu. Çünkü onların aile efradı kalabalık ve aynı zamanda yoksul idiler. Naib bu yüzden Kadı es-Sübkî'yi bu göreve atanma çabası içine girmekten daha önce men etmişti. Ancak kendisini dinlemediğinden ötürü artık naib de onu Emevî Camii'nin Kemâlî penceresinin yanında namaz kılmaktan men etmişti, o da artık oradan ayrılıp Gazzaliye Medresesi'ne gitmiş, orada namaz kılmaya başlamıştı.

Rebiyülâhir ayının yirmisinde pazar günü Sultan Melik Nasır'ın kızının kocası Emir Seyfeddin Eriğa, Trablus'a naib olarak gitmekte iken büyük bir alâiş ve debdebe ile Dımaşk'a uğradı.

Aynı ayın yirmidördünde perşembe günü Emir Bedreddin b. Hatirî, Gazze naibliğinden azledilmiş olarak Dımaşk'a geldi. Saltanat naibinin kafilesine katıldı ve onunla birlikte dolaştı. Sonra da evine yerleşti ve insanlar kendisine selam vermek üzere yanına gittiler.

Safer ayının onüçünde salı günü Sultan Melik Salih'in yakalandığı hastalıktan kurtulup şifa bulmasından dolayı şehir süslendi.

Safer ayının yirmialtısında cuma günü ikindiden önce Mısır'dan Dımaşk'a posta geldi. Kadı Takiyyüddin es-Sübkî, Mısır'a çağrılıyordu. İnsanlar onunla selamlaşmak ve vedalaşmak için yanına gittiler. Çağrılışı sebebiyle insanlar büyük bir tedirginlik yaşadılar. Öksüzlerin mallarını, Alaeddin Tanboğa ile Kutluboğa el-Fahrî'ye verdiğinden ötürü Mısır'da hakkında dava açılacağı haberi etrafa yayıldı. Onlara vermiş olduğu bu paraların kendisine ödettirilmesine dair bir fetva yazıldı ve bu fetva müftülerin imzalarına sunuldu. Sadece Kadı Celaleddin b. Hüsameddin el-Hanefî bunu imzalamıştı. İkindiden sonra sadece onun bu fetvayı imzaladığını gördüm. Aleyhinde fetva verilmesi, müftülerden istenilmişti. Ancak buna yanaşılmamıştı. Çünkü yazılan ama diğer müftüler tarafından imzalanmayan bu fetvada, yöneticilerin fikrini çelme vardı.

Saltanat naibinin ilk emirnâmesinde müftülerin bu dileği göz önünde bulundurmaları ve şeriatin hükmünce fetva vermeleri isteniyordu. Kadı Takiyyüddin es-Sübkî hakkında acaip bir niyetleri vardı. Ama Cenâb-ı Allah, Mısır diyarına çağırılması üzerine onu genişliğe kavuşturdu. O da pazar gecesi postayla Mısır'a gitti. Dımaşk'ın önde gelen büyükleri ve ayan tabakasına mensup insanlar onu uğurladılar. Kendisiyle vedalaştılar. Hizmette kusur etmediler.

Cemaziyelâhir ayı başında süvari birliği Kerek tarafına sevk edilmiş bulunuyordu. Bu halkadan tecrid edilmiş askerler ise 1.000 veya daha fazla idiler. Cemaziyelâhir ayının dördünde salı günü öğleden sonra saltanat naibi Emir Alaeddin Aydoğmuş, Şam'daki Dârüssaâde konağında vefat etti. Bulunduğu odaya girdiler. Muayene ettiler. Onun kalp sektesinden bu hale düştüğünden korktular. Başkaları onun şifa buldu-

ğunu söyledi. Doğrusunu Allah bilir, ama ihtiyaten ertesi güne kadar onu beklettiler. Sabah olunca cenaze namazını kılmak için insanlar toplandı ve Babü'n-Nasır haricinde cenaze namazlarının kılındığı yerde, namazı kılındı ve onu kible tarafına götürüldüler. Ailesinden bazı kimseler onun Kubeybat Camii'nin yanındaki Gabriyal türbesine defnedilmesini istediler, ancak bu mümkün olmayınca yol ağzında caminin kible tarafına defnedildi. Defni ancak o gün öğlenden sonra gerçekleşti. Cuma gecesi mezarının başında bir hatim indirdiler. Allah ona rahmet etsin ve onu bağışlasın.

Cemaziyelâhir ayı başında Kerek şehrinin kuşatma altında bulunduğu, Kereklilerden bir kısım halkın şehir dışına çıktıklarına, onlardan çoğunun öldürüldüklerine, kuşatmayı yapan askerlerden sadece birinin öldürüldüğüne dair olan haber etrafa yayıldı. Yine gelen haberlerde anlatıldığına göre kadı ve bir cemaat, beraberlerinde bir miktar mücevher de olmak üzere kaleden inmişler, şehri teslim etmeye razı olmuşlardı. Sabah olunca kale halkı istihkam tedbirlerini fazlalaştırmışlar, mancınıkları dikmişler ve vuruşmaya hazırlanmışlardı. Bir kaç gün sonra askerlerin mancınıklarına atış yapmışlar ve mancınının okunu kırmışlardı. Artık onu taşıyamayınca da öncü birliklerinin komutanlarının emri üzerine yakmışlardı. Böylece orada çok feci durumlar cereyan etmişti. Allah akibeti hayreylesin.

Cemaziyelâhir ayının sonlarında kuşatmacı askerlerle Kerek halkı arasında bir çarpışma daha cereyan etti. Şöyle ki: Kereklilerden bir grup erkek, kuşatmacı ordunun karşısına çıkmışlar, onları ok yağmuruyla tutmuşlardı. Bunun üzerine kuşatmacı askerler çadırlarından çıkıp üzerlerine silahla yürümüşler ve Kereklilerden bir grup Hristiyanı ve diğerlerini öldürmüşlerdi. Kuşatmacı askerlerden de bazıları yaralanmıştı. Bir veya ikisi öldürülmüştü. Emir Seyfeddin Ebu Bekir b. Bahadır As, Emîrül' Arap gibi şahıslar öldürülmüş diğerleri esir alınarak Kerek kalesinde hapsedilmişlerdi. Çok çirkin olaylar cereyan etmişti. Bundan sonra askerler muradlarına nail olmadan ülkelerine geri dönmüşlerdi. Çünkü şiddetli soğuklar ve azık kıtlığı, onların durumunu fena-laştırmıştı. Kereklileri faydasız yere şiddetlice kuşatmışlardı. Çünkü şehrin çevresinde soğuklar aralıksız devam ediyor, mancınıklarda kendilerine karşı amansızca atış yapıyordu. Kuşatmacı askerlerin aralık ve ocak aylarında orada ikametleri çok zor oluyordu. Beraberlerinde götürmüş oldukları mancınıklar da kırılmıştı. Gerekli eksiklikleri tamamlamak ve bir daha savaşmaya hazırlamak için geri dönmüşlerdi.

Cemaziyelâhir ayının yirmibeşinde çarşamba günü Mısır diyarından Dımaşk'a posta geldi. Postanın getirdiği fermanla Kadı Bedreddin b. Fadlullah'ın kardeşi Kadı Şihabüddin'in yerine Dımaşk Sır katipliğine atandığı bildiriliyordu. Ayrıca Kadı Bedreddin'in kardeşi Kadı Şiha-

büddin'in ve Dimaşk muhtesibi Kadı İmamüddin b. Şirazî'nin mallarına el konulması bu fermanla emrediliyordu. Bunun üzerine her ikisinin mallarına el konuldu. Evlerinde bulunan eşyalar dışarı çıkarıldı. Kapılarına tahta kalaslar çakıldı. Muhtesibin, Eşrefî Darü'l-Hadisine taşınma talebinde bulununca oraya taşınmasına izin verildi. Kadı Şihabüddin'e gelince o, Haleb'te bulunan ve Şam naibliğine atandığına dair fermanı Dimaşk'a gelen Emir Seyfeddin Tuğurdemir el-Hamevî'yi karşılamaya gitmişti. Kendisi karşılamak için yolda bulunduğu esnada malına el konulmasına dair olan buyruk Dimaşk'a gelmişti. Dönmesi beklendi ki onun ve muhtesibin mallarına el konulsun. Ama bu ikisinin suçlarının ne olduğunu kimse bilemedi.

Receb ayının sekizinde pazar günü akşamleyin Kadilkudat Takiyyüddin es-Sübki, Dimaşk'a kadı olarak döndü. Beraberinde bu görevle birlikte hatipliğe de atandığına dair ferman vardı. İnsanlar kendisini selamlamak için yanına gittiler. Receb ayının onbeşinde ikindiden sonra saltanat naibi Emir Seyfeddin Tuğurdemir el-Hamevî, Haleb'ten gelip Dimaşk şehrine girdi. Emirler onu Kabun yolunda karşıladılar. İnsanlar ona çokça dua ettiler. Önceki naibe kızdıklarından onu sevdiler. Önceki naib, Alaeddin Aydoğmuş idi. Yüce Allah onu affetsin. Yeni naib Seyfeddin Tuğurdemir, Dârüssaâdeye indi. Pazartesi sabahı merasim alayının yanına gitti. Halktan bir grup insan yanında toplanarak hatipleri Taceddin Abdurrahim b. Celaleddin'i değiştirmemesini kendisinden istediler, ama o halka iltifat etmedi. Aksine Kadı Takiyyüddin es-Sübki'nin hatipliğe atanma fermanını uyguladı ve hil'at giydirdi. Halkın çoğu ise bu kargaşanın farkında bile olmadı. Namazdan sonra grup, grup toplandılar ve yeni naibin gelişine çokça sevindiler. Hatip Taceddin Abdurrahim b. Celaleddin'i görevden men ettiği hoşlarına gitti. Ama bu böyle kaldı. Takiyyüddin es-Sübki mihrapta görev başı etmedi. Halk arasında çok sözler dolaştı. Sübki'nin hatiplik yapması halinde sefih bir kimse olduğunu etrafa yayacaklarını söyleyip kendisini tehdit ettiler. Bu durum büyük sıkıntılara sebep oldu. Böyle yapmamaları emredilseyse de hiç aldırmaz etmediler. Bu davranışta bulunanların tamamına veya çoğuna: "Başınıza Habeşî bir köle dahi atanacak olursa ilk etapta onun emrini dinleyip itaat etmeniz vaciptir." denildiyse de buna kulak asmadılar. Receb ayının yirmisinde cuma günü olunca halk arasında, Kadı Takiyyüddin'in hatipliği Taceddin Abdurrahim b. Celaleddin'e bırakıldığına dair haber yayıldı. Avam tabakası bu duruma çok sevinip camide toplandı. Saltanat naibi emirlerle birlikte Emevî Camii'ndeki maksureye geldi. Hatip Taceddin Abdurrahim b. Celaleddin, adet üzere hutbe irâd etti. İnsanlar bu duruma çok sevindiler. Çok sözler ve dedikodular da yapıldı. Hatip minbere çıkıp da hutbeye başlamadan önce cemaate selam verince, onlar da belîğ bir şekilde ona karşılık verdiler. Se-

lamını aldılar, seçtikleri güzel kelimeleri sarfettiler. Kadı Takiyyüddin es-Sübkî'den hoşlanmadıklarını açıkça bildirdiler ve ona çok sözler duyurdular. Namaz kılındıktan sonra Emir Seyfeddin Tuğurdemir'in saltanat naibliğine atandığına dair ferman, sarayın kapısı önünde okundu. İnsanlar da hatiplerinin değiştirilmeyeişine çok sevindiler. Etrafında toplanıp kendisine selam verdiler ve dua ettiler.

Şaban ayının üçünde çarşamba günü Kadı Burhaneddin b. Abdülhak, sultanın Kofçazi'yi azledip yerine kendisini atandığına dair fermana dayanarak Azraviye Medresesi'nde ders verdi. Salı günü adalet sarayında bu iki zat için mahkeme meclisi kuruldu. Bu göreve ihtiyacının olması başka bir görevinin de bulunmayışı sebebiyle Kadı Burhaneddin lehinde karar verildi.

Şaban ayının beşinde cuma günü çok hadis rivayet eden, hadisleri senetleriyle nakleden ve salih kimselerden olan Şeyh Şihabüddin Ahmed b. Cezerî doksanbeş yaşındayken vefat etti. Allah rahmet etsin. Cenaze namazı cuma gününde Muzafferî Camii'nde kılındı ve Revahiye Mezarlığı'na defnedildi.

Şaban ayının onyedisinde çarşamba günü şeyh, imam, alim, âbid, nâsik, salih Şemseddin Muhammed b. Zerir, Kubeybat'ta vefat etti. Bu zat, Kerimî Camii'nin hatibi idi. Öğlen cenaze namazı kılındı ve yine aynı camiün kible tarafına yol ağzına, doğu tarafına defnedildi. Allah rahmet etsin.

Ramazan ayı başında iki başlı dört elli bir çocuğun doğduğuna dair haber etrafa yayıldı. Bu çocuk saltanat naibinin yanına getirildi. İnsanlar Babül Feradis dışındaki bir mahallede o canlıya bakmaya gittiler. Hekiyyü'l-vezir mahallesinde idi. Ben de ramazan ayının üçünde perşembe günü bir grup fukaha ile ikindiden sonra onu görmeye gitmiştim. Babası Saade de oraya getirildi. Babası, Cebel halkındandı. Yaratığa baktığımda onların aslında iki çocuk olduklarını, baldırlarının birbirine girdiğini ve ikisinin iç içe kenetlendiğini, birbirlerine kaynadıklarını, bir ceset haline geldiklerini gördüm. Ama ikisi de o anda ölmüştü. Anlatıklarına göre bunlardan biri erkek diğeri dişiymiş. Ben gördüğümde ikisi de ölmüştü. Dediler ki; bunlardan biri diğerinden iki gün sonra ölmüştü ve bu husus şahitler huzurunda tutanağa geçirildi.

Aynı günde tabılhane emirliğinden Kamil Selahaddin Muhammed'in dört oğlu, göz altına alındı. Bunlar da emir olup adları şöyledir:

Gıyaseddin Muhammed. Bu işret emiri idi. Alaeddin Ali İbn Aybek et-Tavil. Bu da tabılhane emirlerindendi.

Yine tabılhane emirlerinden Selahaddin Halil b. Balaban Turna.

Bunlar Kerek'te bulunan Melik Ahmed b. Nasır'la iş birliği içinde olmak ve onunla mektuplaşmak suçuyla itham edilip gözaltına alınmış-

lardı. Durumlarının iç yüzünü yüce Allah daha iyi bilir. Zincire vurulup Mansure kalesine sevkedildiler. Üçü Babüssaade'nin tabılhane karşısındaki kapısından, Gıyaseddin ise büyük kapıdan kaleye götürüldü. Bunlar ayrı ayrı yerlerde hapsedildiler.

Ramazan ayının onbeşinde perşembe günü saltanat naibinin mahfe içinde saraydan çıktığı görüldü. Hatip İbn Celal de hatiplerin adeti gereğince kadılarla birlikte merasime gitti.

Yine ramazan ayında Meydan-ı Ahdar kapısında büyük mancınık kuruldu. Sütunlarının uzunluğu onsekiz zira' idi. Okunun uzunluğu ise yirmiyedi zira' idi. İnsanlar onu görmeye geldiler. Cumartesi günü onunla, altmış rıtl (bir rıtl 460 gramdır) ağırlığında bir taş atıldı ve Meydan-ı Kebir'in sarayının karşısına kadar ulaştı. Mancınık ustasının anlattığına göre İslâm ülkesindeki kalelerden hiç birinde bunun kadar büyük bir mancınık yoktu. Bunu Kerek'te kullanılmak üzere Hacı Muhammed es-Salihî yapmıştı ve Cenâb-ı Allah bu mancınıkla Kerek şehrini kuşatmak için onun harekete geçmesini takdir buyurdu. Allah akibeti hayır eylesin.

Yine ramazan ayının sonlarında dört emir daha tutuklandı. Bunlardan biri Akboğa Abdülvahid idi. Bu Melikü'n-Nasır el-Kebir'in saray üstadı idi. Melikü'n-Nasır'ın oğlu Mansur'un zamanında malî müsadere edildi. Kendisi de göz altına alınarak Şam'a gönderildi. Humus'ta nâiblik yaptı. Muamelesi ve idaresi hoş karşılanmadı. İnsanlar kendisini kınayıp kötülediler. Bu yüzden görevden azledildi. 1.000 askerin komutanlığı kendisine verildi ve ordunun sağ cenahına emir tayin edildi. İşte bu günlerde onun Kerek'te bulunan Sultan Ahmed b. Nasır'la işbirliği içinde olduğu iddiası ileri sürülerek tutuklandı ve kaleye sevkedildi. Beraberinde Emir Seyfeddin Bello ve Emir Seyfeddin Salamış da -bunların hepsi tabılhane emirleriydiler- Mansure kalesine götürüldüler. Allah akibeti hayreylesin.

Ramazan ayında Kadilkudat Takiyyüddin es-Sübki ile Kadı Şihabüddin el-Barizî arasında cereyan eden bir çok tartışmadan ve devlet erkanından bazılarının da Şihabüddin'den yana olup onu desteklemesinden sonra Humus kadılığı Dımaşk kadılığından ayrılarak sultanın fermanı gereğince Kadı Şihabüddin el-Barizî'ye verildi. Yine aynı ayda daha önce uzun bir süreden beri niyabeten yürüttüğü Kudüs-ü Şerif kadılığına mustakil olarak Kadı Şemseddin b. Salim atandı. Daha sonra bu görevden azledildi. Kendisi de Gazze şehrinde ikamet etmeye başladı. Bir süre sonra müstakil olarak bu göreve yeniden atandı.

Ramazan ayında Kadı Şihabüddin b. Fadlullah, Mısır diyarından döndü. Beraberinde daha önce kendisine ödenen 1.000 dirhem aylığın yeniden ödenmesine dair ferman da vardı. Salihîye mahallesinin doğu tarafında Kasyun Mezarlığı'nın içinde Nehhas hamamı yakınında yap-

tırmış olduğu imaretinde kalmaya devam etti.

Zilkade ayı başında sabahleyin mancınık, develer ve arabalarla Kerek'e doğru götürüldü. Başında Emir Salimüddin İbrahim el-Misbakî adındaki hacib bulunuyordu. Bu zat, Sükkerî'nin yönetiminde bir askerî birliğin komutanıydı. Askerler de Kerek'e gitmeye hazırlandılar. Techizatlarını tamamladılar. Yüklerini ve ağırlıklarını şehir dışına taşıdılar. Orada çadırları kuruldu. Allah akibeti hayreylesin.

Zilkade ayının dördünde pazartesi günü Tavaşî Şebelü'd-Devle Kâfur es-Sükkerî vefat etti. Ayın beşinde salı sabahı, daha önceleri Tavaşî Zahirüddin el-Hazî'nin kalede yaptırdığı türbenin karşısında Babü'l-Cabiye dışındaki türbesine defnedildi. Burası Mescid-i Deyyan'ın kible tarafındaydı. Allah kendisine rahmet etsin. Bu türbe daha önce Sahip Takiyyüddin Tevbe et-Tikritî'ye aitti. Uzun bir süre sonra Tengiz burayı onun kardeşi Selahaddin ve Şerefüddin'den yüksek bir meblağla satın aldı. Ellerinde bulunan arazilerden daha fazla arazileri ikta olarak bunun karşılığında onlara verdi. Kendisi de saltanat kapılarında elde ettiği mallara ve paralara rağbet ettiğinden Tengiz bir zamanlar kendisine gazaplanmış, malını müsadere etmiş, başından çok olaylar geçmişti. Daha sonra bu belalardan kurtulmuş ve bu türbeye sahip olmuştu. Ölünce geride çok miktarda mal, para ve vakıflar bıraktı. Allah rahmet etsin.

Zilkade ayının altısında çarşamba günü Emir Seyfeddin b. Hatir komutasında süvari birliği Kerek taraflarına doğru yola koyuldu. Emir Bedreddin'in beraberinde başka bir komutan daha vardı ki o da Emir Alaeddin b. Kara Sungur idi.

Zilkade ayının bitiminde cumartesi günü yakışıklı bir genç olan ve Arus minaresinde müezzinlik de yapan Şihabüddin Ahmed b. Ferec vefat etti. Sesinin güzelliğiyle şöhret kazanmıştı. Şehir halkı nezdinde büyük kıymet ve itibarı vardı. Allah rahmet etsin. Nefsi olgun bir kimse olup sesi yumuşak, coşturucu ve güzeldi. Kurrâlar ve müezzinler arasında kendi zamanında ona yakın derecede biri daha yoktu. Ömrünün son zamanlarında güzel yolda idi. Salih amel işliyordu. İnsanlardan kopmuştu. Kendi nefsiyle ilgilenir olmuştu. Allah rahmet etsin. Makamını âli kılsın. Cumartesi günü öğlenden sonra cenaze namazı kılındı. Sufiye Mezarlığı'nda kardeşinin yanına defnedildi.

Zilhicce ayının beşinde perşembe günü kıraat-ı seb'a şeyhi Bedreddin b. Nurhan vefat etti. Dımaşk'ta bu ünvanıyla şöhret kazanmıştı. Aynı günde öğlenden sonra Emevî Camii'nde cenaze namazı kılındı ve Babü'l-Feradis Mezarlığı'na defnedildi. Allah rahmet etsin.

Zilhicce ayının dokuzunda pazar günü -ki bu gün aynı zamanda Arefe idi- Şeyh Bedreddin b. Nushan'ın yerine Ümmü Salih türbesinde

Kadı Şihabüddin Ahmed b. Nakib el-Baalbekî kıraat dersi verdi. Dersinde faziletli insanlardan bir cemaat ve bazı kadılar hazır bulundular. Oraya gelişi ani olmuştu. Çünkü hastaydı. Biraz kıraat ve irab dersi verdi. Şu ayet-i kerimenin irabından bahsetti: "İnkâr edenler, kendilerine vermiş olduğumuz mühletin sakın kendileri için hayırlı olduğunu sanmasınlar." (Al-i İmran 178).

Bu ayın sonlarında fiyatlar çok yükseldi. Ekmek azaldı. İnsanlar fırınların önünde büyük kalabalıklar oluşturdular. Karamık ve diğer yabancı tanelerle karışık arpa ekmeği satılmaya başlandı. Bir çuval un 186 dirheme satılır oldu. Bir rıtl ekme (470 gram) bir dirheme veya biraz daha fazlasına satılır oldu. Artık kalitesine göre biraz pahalı veya biraz daha ucuza satılıyordu. İnnâ lillah ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.) Dilencilik arttı. Çoluk çocuk acıktı. Bu kıtlık hali ve çeşitli sebeplerle insanların çoğu zayıfladı. Ama Allah'ın lufu büyüktür. İnsanlar uzun senelerden beri mislini duymadıkları müthiş derecede çok ürün beklemekteydiler ve bu ürünün elde edilmesinin zamanı da yaklaşmıştı. Bir çok beldelerde arpa hasadına, buğday biçimine başlanmıştı. Bununla birlikte çok miktarda bakla ve dut da elde ediliyordu. Eğer böyle olmasaydı zaten bunun sonu dehşet olurdu. Ama Allah, kullarına lutfetti. O dilediği gibi tasarruf eden Hakim-i mutlak. O'ndan başka ilah yoktur.

HİCRETİN YEDİYÜZKIRKDÖRDÜNCÜ SENESİ

Bu sene başında Müslümanların Sultanı Melikü'l-Mansur Seyfeddin Kalavun es-Salihî, onun Mısır diyarındaki naibi, Emir Seyfeddin Aksungur es-Salari; Dımaşk'taki kadıları, önceki senede adları anılan kimseler; sahip, hatip, Emevî Camii'nin nazırı, hazine nazırı, vakıflar idaresinin başı ve belediye başkanı da, önceki senede adları anılan kimseler idiler.

Sene başında Mısır ve Şam askerleri Kerek'i kuşatma altında tutmaktaydılar. İş sıkı tutmuşlardı. Mancınık, kaleye karşı dikilmişti. Orada kuşatma aletleri çok ve çeşitli türdendi. Mısır'dan ve Şam'dan ayrıca süvari birliklerinin de sevk edilmesi kararlaştırılmıştı. Safer ayının onunda perşembe günü Kerek'ten gelen bir süvari birliği Dımaşk'a girdi, ama öte yandan Mısır'dan ve Şam'dan ikişerbin olmak üzere 4.000 süvari yeniden Kerek'e gelip kuşatmayı sürdürdü. Mancınık çözülmüştü. Kerek dışında askerlerin yanında duruyordu. İşler duraksamış, kuşatma ise Ahmedî'nin Mısır'a dönüşünden sonra gevşemişti.

Rebiyülevvel ayının ikisinde cumartesi günü Seyyid Şerif İmadüddin el-Haşşab, İzziye Medresesi civarında Şeyreci yolundaki köşkte vefat etti. Emevî Camii'nde kuşluk vakti cenaze namazı kılındı ve Babü's-

Sağır Mezarlığı'na defnedildi. Şehametli, yürekli, çokça ibadet eden, sünneti ve ehli sünneti seven, Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye'nin derslerine ve meclislerine devam eden, ondan yararlanan, ona yardım eden, iyiliği emredip kötülüğü yasaklama hususunda ona destek veren kimse-lerdendi. İbn Teymiye onu bazı keşişlerle birlikte Sidnaya'ya göndermiş, o da elini oradaki pislikle kirletmiş ve onların orada saygı gösterip tazim ettikleri et parçasını yere atmış imanı ve şecaatı kuvvetli olduğundan o eti son derece tahkir etmişti. Allah ona da bize de rahmet etsin.

Rebiyülevvel ayının yedisinde perşembe günü sahip, divanların başkanı, Beytü'l-mal vekili, Evkaf dairesinin başkanı, Emevî Camii'nin görevlileri, işçileri de yanlarına alarak kazmaları ellerine alıp Meşhed-i Ali kapısının yanındaki direğin bitişiğinde bulunan kayanın altını kazmaya başladılar. Cahil bir adam orada bir gömü bulunduğunu iddia edince bunlar saltanat naibiyle istişare yapmışlar, saltanat naibi de orayı kazmalarını emretmişti. İnsanlar orada toplandılar. Sonra dışarı çıkarılmaları emredilip kapılar kapandı ki, kazma işi rahatça yapılabil-sin. Kazdılar, bir daha kazdılar, ikinci üçüncü kez kazdılar, ama sade topraktan başka bir şey bulamadılar. Bu kazı haberi şehirde her tarafa yayıldı, insanlar oraya bakmaya geldiler. Duruma hayret ettiler. Orada gömü bulunduğunu iddia eden cahil adam hapsedildi. Çukur da kapatı-larak eski haline getirildi.

Rebiyülevvel ayının onsekizinde pazartesi günü Haleb Kadısı Nasirüddin b. Haşşab, posta vasıtasıyla Dımaşk'a geldi. Adiliyetü'l Kebire Medresesi'ne konuk oldu. Ayın sekizinde cuma günü Haleb'te büyük hadis hafızı faziletli insan Şemseddin Muhammed b. Ali b. Aybek es-Sürucî el-Mudarî'nin cenaze namazını kıldığını söyledi. Allah rahmet etsin. O, hicretin 715. senesinde doğmuştu. Hadis ilminde güzel bilgi sa-hibi olmuş, hadis ricalinin adlarını ezberlemiş, hadis derleyip tahrir et-mişti.

Rebiyülâhir ayı başında Kasyun Mezarlığı'nda büyük bir yangın çıktı. Bu yangın sebebiyle Muzafferî Camii'nin yakınındaki Salihkiye çarşısı yandı. Yanan dükkanların sayısı yaklaşık 120 taneydi. Uzun za-mandan beri böylesine büyük bir yangın görülmemişti. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.)

Rebiyülâhir ayının altısında cuma günü Emevî Camii'nin minarelerinde olduğu gibi şehrin diğer camilerin de, minarelerinde cuma na-mazının hatırlatılması ve ilan edilmesi emredildi. Emir, yerine getiril-di.

Rebiyülâhir ayının onunda salı günü Şafiî kadilkudatı Takiyyüd-din es-Sübki'den, elinin altında bulunan kayıp mallardan bir kısmını borç olarak sultan divanına vermesi talep edildi. Ancak o buna şiddetle karşı koydu. Divan başkanı ve bazı saray yetkilileri gelip yetimler malı-

nın anbarının kapısını açtılar ve oradan zorla 50.000 dirhem alıp sultan divanından alacağıнын tahsili vakti gelen hatta geçen bazı Araplara ödeldiler. Böylece, daha önce misli görülmemiş bir uygulama yapılmıştı.

Cemaziyelevvel ayının onunda çarşamba günü sahibimiz, şeyh, imam, alim, allame, tenkidçi, yüksek alim, çeşitli ilimlere vakıf Şemseddin Muhammed b. Şeyh İmadüddin Ahmed b. Abdülhadi el-Makdisî el-Hanbelî vefat etti. Allah onu rahmetiyle ortsün ve cennetinin ortasına yerleştirsın.

Yaklaşık üç ay kadar hasta yattı. Vücudunda çıbanlar ve ince illet vardı. Daha sonra hastalığı ağırlaştı. Aşırı ishale yakalandı. Zaafiyeti arttı, nihayet cemaziyelevvel ayının onunda çarşamba günü ikinci ezanından önce vefat etti. Babasının bana anlattığına göre son sözü şu olmuştu:

“Allah’tan başka ilah bulunmadığına, Muhammedin de Allah’ın Rasûlü olduğuna şehadet ederim. Allahım, beni tevbe edenlerden ve arınanlardan kıl”

Perşembe günü Muzafferî Camii’nde cenaze namazı kılındı. Şehrin kadıları, halkın önde gelenleri, alimleri, emirler, tüccarlar ve başkaları cenaze namazına geldiler. Cenaze merasimi epey kalabalık bir insan topluluğu tarafından icra edildi. Üzerinde aydınlık ve nur vardı. Seyf İbn Mecd’in mezarının yanında Ravzaya defnedildi. Allah ikisine de rahmet etsin.

Sahibimiz Şeyh Şemseddin, hicretin 705. senesinin receb ayında doğmuştu. Henüz kırk yaşına varmamıştı. Büyük ve yaşlı kimselerin elde edemediği ilimleri tahsil etmişti. Hadis, nahiv, sarf, fıkıh, tefsir, tarih, kıraat, usûl-ü fıkıh ve usûl-ü hadis’e dair çok bilgiler elde etmişti. Derlemeleri, faydalı ve çok talikatı vardı. Hadis ricalinin isimlerini mükemmel bir şekilde ezberlemişti. Hadis yollarını da rivayet tariklerini de cerh ve tadili de hadisin illetlerini de iyice anlayıp öğrenmişti. Müzakeresi hoş, zihni sağlam bir kimse olup selef yolunu dosdoğru bir şekilde izlemiş, kitaba ve sünnete tabi olmuş, hayır işlemeye devam etmişti.

Cemaziyelevvel ayının bitiminde salı günü Hanbelîlerin mihrabında sahibimiz şeyh, imam, allame Şerefüddin b. Kadı Şerefüddin el-Hanbelî, Kadı Takiyyüddin b. Hafız’ın yerine salı halkasında ders verdi. Dersinde kadılar ve faziletli kimseler hazır bulundular. Gerçekten güzel bir dersti. Dersinde şu ayet-i kerimeyi ele almıştı.

“Allah şüphesiz adaleti, iyilik yapmayı, yakınlarla bakmayı emreder.” (en-Nahl, 90).

Söz dönüp dolaşıp çocuklardan bazısını, bazısına üstün tutma meselesine gelip dayanmıştı.

Cemaziyelevvel ayının ikisinde perşembe günü Emir Seyfeddin b. Sabh ile Emir Seyfeddin Kalavun komutasında bir süvari birliği,

Kerek'e doğru yola koyuldu. Gerçekten büyük bir debdebe ve alâyişle yola koyuldular. Beraberlerinde çok sayıda asker ve istihkâm görevlileri vardı.

Cemaziyelevvel ayının yirmibirinde pazartesi günü sabahleyin Su-ku'l-Hayl'de katıksız kafirliğine delil teşkil eden Rafizîlik hal ve hareketleri sebebiyle Hasan b. Şeyh es-Sekkâkinî öldürüldü. Kadı Şerefüddin el-Malikî onun kafirliğine ve eksiksiz bir Rafizî olduğuna delalet eden birçok şahitliklerde bulundu. Mesela onun Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer'i tekfir ettiğini, mü'minlerin anneleri Hz. Aişe ile Hz. Hafsa'ya iftira ettiğini, Cebrail'in yanılarak Hz. Aliye vahiy getirmesi gerekirken Hz. Muhammed'e getirdiğini ve benzeri batıl ve çirkin sözler sarfettiğini ifade etti. Allah onu kahretsin. Nitekim kahretti. Babası Şeyh Muhammed es-Sekkâkinî, Rafizîlik ve Şifilik mezheplerini iyi bilirdi. Onun ehl-i hayr mezhebine dair sualleri vardı. Bu hususta bir kaside nazmetmişti ki bu kasidesinde yönelttiği sualleri şeyhimiz imam, allame, Şeyhü'l-İslâm İbn Teymiye merhum cevaplandırmıştı. Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin birden fazla arkadaşlarının anlattıklarına göre Şeyh Muhammed es-Sekkâkinî vefat etmeden önce kendi mezhebinden vazgeçmiş ve Ehl-i Sünnet'e tabi olmuştu. Doğrusunu Allah bilir. Anlatıldığına göre bu lanetli oğlu Hasan da Ehl-i Sünnet'e tâbi olan babasını öldürmek istemişti.

Receb ayının beşinde pazartesi gecesi Şam naibi Emir Seyfeddin Tengiz'in cesedi Dımaşk'ın Babü'n-Nasr dışında yaptırmış olduğu caminin bitişiğindeki türbesine defnedildi. Üçbuçuk sene veya daha fazla bir süreden beri medfun bulunduğu İskenderiye Mezarlığı'ndan Nasır'ın zevcesi olan kızının aracılığı ile çıkarılıp bu türbesine nakledilmişti. Onu daha önce Kudüs'teki medresesine defnetmek istemişlerdi. Ancak bu mümkün olmayınca Dımaşk'taki türbesine getirilmiş, orada üzerine hatim indirilmiş, sonra defnedilmişti. Defin esnasında kadınlar ve ayan tabakasına mensup kimseler hazır bulunmuşlardı. Allah rahmet etsin.

Mübarek şaban ayının onbirinde salı günü sahibimiz Emir Selahaddin Yusuf et-Tikritî, Kassain'deki evinde vefat etti. Bu zat, Sahip Takiyyüddin b. Tevbe el-Vezir'in kardeşinin oğluydu. Kırk yaşlarında idi. Zekâlı, güzel konuşan ve cidden basiretli bir kimseydi. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye merhumu çok severdi. Özellikle onun arkadaşlarına da sevgisi vardı. Genel olarak da ilim ehli gördüğü kimseleri severdi. Başkalarının menfaatini kendi menfaatine tercih eder, iyilik ve ihsanda bulunur, yoksulları ve salih kimseleri severdi. Vefat edince Kasyun'daki aile mezarlığına defnedildi. Allah rahmet etsin.

Mübarek şaban ayının onbeşinde cumartesi günü Dımaşk'ta bir deprem meydana geldi. Hafif ölçekte oluşundan insanların çoğu bunu hissetmediler. Hamd ve minnet Allah'adır. Daha sonra gelen haberler-

de anlatıldığına göre bu deprem, Haleb taraflarında çok sayıda binayı harab etmiş, hatta Haleb kalesindeki bazı burçlar bu yüzden yıkılmıştı. Haleb şehrindeki evlerin, mescitlerin ve yapıların çoğu harap olmuştu. Kalede ve çevresinde de çok yıkıntılar meydana gelmişti. Anlattıklarına göre Menbiç şehrinin binalarından sadece çok az bir kısmı ayakta kalmıştı. Halkın büyük bir kısmı yıkıntılar altında can vermişti. Allah onlara rahmet etsin. Şevval ayının sonlarında süvari birlikleri Emir Alaeddin Kara Sungur ile Hacı Baydemir komutasında Kerek'e gittiler. Bu günlerde Kerek'te durumun zorlaştığı, erzakın da azaldığına dair haberler etrafa yayıldı. Kerek halkında bir grup reisin Emir Ahmed b. Nasır'ın da Hasekilerinin kendisine isyan ederek kaleden inip sabahleyin bir grup askerle birlikte Mısır'a Kalavun'un yanına gittikleri haberi de etrafa yayıldı. Bunlar, Melik Ahmed b. Nasır'ın erzak ve eşyasının cidden azaldığını bildirdiler. Allah, akibeti hayreyleyecek yegane varlıktır.

Zilhicce ayının yirmisekizinde çarşamba gecesi kadı, imam, allame Burhaneddin b. Abdülhak vefat etti. Bu zat, İbn Harir'den sonra uzun bir süreden beri Mısır diyarının kadilkudatlığını ve Hanefilerin şeyhliğini yapmaktaydı. Sonra azledilmiş, Dimaşk'ta ikamet edip Tuğurdemir'in zamanında oğlu Kadı Eminüddin için Azraviye Medresesi'nde ders vermişti. Oğlunun vefatından üç gün önce pazar günü orada ders vermeye başlamıştı. Burhaneddin merhum, Salahiye yolundaki Erze arazisinde bulunan bahçesinde vefat etmiş, ertesi gün de Kasyun Mezarlığı'nda Şeyh Ebu Ömer'in mezarının yanına defnedilmişti. Cenaze namazına kadınlar, ayan tabakasına mensup kimseler ve şehrin büyükleri gelmişlerdi. Allah kendisine rahmet etsin.

HİCRETİN YEDİYÜZKIRKBEŞİNCİ SENESİ

Bu sene başında Mısır, Şam ve buralara bağlı mıntıkaların Sultanı Meliküsalih b. İsmail b. Sultan Melikü'n-Nasır Muhammed b. Melikü'l-Mansur Kalavun idi. Bunun Mısır diyarında ve Şam mıntıkasındaki kadıları önceki senede adları anılan kadılar; Mısır'daki naibi Hacı Seyfeddin, veziri ise önceki senede adı anılan veziri, has nazırı Kadı Mekinüddin, ordu nazırı Kadı Alemüddin b. Kutup, muhtesibi önceki senede adı anılan kişi, divan başkanı Alemüddin en-Nasırî, vakıflar idaresinin başkanı Emir Hüsameddin en-Necibî, Beytü'l-mal vekili Kadı Alaeddin Şernuh, Hazine nazırı Kadı Takiyyüddin b. Ebu't-Tib, diğer yöneticiler ve nazırlara gelince bunlar da önceki senede adları anılan kimseler idi. Meclis katibi, Kadı Bedreddin b. Fadlullah idi. Bu aynı zamanda sır kâtibi idi. Diğer kadılara gelince bunlar da şu kimselerdi: Eminüddin b. Kalanisî, Şihabüddin b. Kayseranî, Şerefüddin b. Şemseddin b. Şihap

Mahmud ve Alaeddin Şernuh.

Muharrem ayının ilk günü cumartesiydi. O zamanda Kerek kalesinin etrafındaki kuşatma halen devam etmekteydi. Kerek şehri ise ele geçirilmiş ve oraya Mısır diyarından gelen Emir Seyfeddin Kubliye naib olarak tayin edilmişti. Mısır diyarından ve Dımaşk'tan gelen süvari birlikleri ise kaleyi kuşatma altında tutmaktaydılar. Nasır Ahmed b. Nasır, kaleyi teslim ve sultanın emri altına girmeye, kardeşine itaat etmeye yanaşmıyordu. İşler iyiden iyiye fenalaştı. Savaş uzadı. Bu yüzden bir çok insan öldürüldü. Askerden ve Kereklilerden çok zayıat verildi. İş artık inşallah hayra doğru yönelmişti. Bundan bir kaç gün önce Kerek kuşatmasının ilk zamanlarında esir düşmüş olan Emir Seyfeddin Ebu Bekir b. Bahadır As ve Nasır Ahmed'in kölelerinden bir topluluk Kerek kalesinden kaçmıştı. Nasır Ahmed b. Nasır, bunları Şehip Ahmed'i öldürmekle suçlamıştı. Kendisi Şehip Ahmed ile çok ilgilenir, onu çok se-verdi. Askerler, Ebu Bekir b. Bahadır As'ın kaleden inip Nasır Ahmed b. Nasır diyarına saygın bir kişi olarak gitti. Bu esnada mancınıkların üçü de şehirde kurulmuş olup kaleye yöneltilmiş ve geceli gündüzlü kaleyi dövüyorlardı. Ama kalenin surlarına hiç tesir edemiyorlardı. Sonra kuşatmanın gevşediği söylendi. Ama bununla birlikte kaleye ne bir erzakın, ne de kalede ikamet etmeye yarayacak bir şeyin içeri bırakılmasına asla müsaade edilmiyordu. Akibeti hayır eylemesi ancak Allah'tan diler.

Safer ayının yirmibeşinde çarşamba günü Kerek'ten acele posta geldi ve Kerek kalesinin fethedildiği haberini, kale kapısının yakıldığı-nı, Emir Ahmed b. Nasır'ın cemaatının eman dilediklerini, Emir Ahmed'in zincire vurulmuş olarak posta vasıtasıyla Mısır diyarına sevkedildiğini haber verdi. Günlerden de safer ayının yirmiüçü olan pazartesi günü olup vakitte öğlen sonrasıydı. İşlerin akibetini belirlemek Allah'a aittir.

Rebiyülevvel ayının dördünde cuma sabahı kalede sevinç davulları çalındı. Kerek'in fethine olan sevincinden, idarenin bütünüyle eline geçişinden ötürü Sultan Melikü's-Salih'in emri üzerine şehir süslendi ve süsleme işi rebiyülevvel ayının yedisine, pazartesi gününe kadar devam etti. O günün öğle vakti sonrasında süslemelerin nihayete ermesi ve süslerin kaldırılmasına dair karar çıktı. Bunun üzerine halkın bir çoğu tedirgin oldu. Ahmed'in kuvvetlendiği ve yanındaki emirlerin kendisine bey'at ettikleri haberi etrafı sarstı. Oysa gerçek böyle değildi. Rebiyülevvel ayının onüçünde pazar sabahı Kerek'ten gelen askerler ve tabılhane görevhileri Dımaşk'a girdiler. Ahmed b. Nasır'ın idam edildiği haberi her tarafa duyuruldu.

Rebiyülevvel ayının onbirinde cuma günü Emevî Camii'nde uzun süreden beri Mısır diyarının şeyhi olan Eminüddin Ebu Hayyan'ın cena-

ze namazı kılındı. Mısır'da doksanbir yaşından beş ay almış iken ömrünü noktalayıp vefat etti. Sonra rebiyülâhir ayında Sultan Ahmed'in öldürölüp başının koparıldığı ve ellerinin kesildiğı, sonra da cesedinin Kerek'e defnedildiğı ve kesik başının kardeşı Melikü's-Salih İsmail'e götürölldüğü, rebiyülâhir ayının yirmidördünde bu kesik başın Melikü's-Salih'in önüne bırakıldığı haberi etrafa yayıldı. İnsanlar buna çok sevin-diler.

Şeyh ahmed es-Zer'i, Sultan Melikü's-Salih'in yanına gitti, zulüm-lerin ortadan kaldırılması, ağır vergilerden vazgeçilmesi, tabilhanenin Emir Nasıruddin b. Bektaşa verilmesi, Dımaşk kalesinde ve diğer yer-lerde mahpus bulunan emirlerin salıverilmesi gibi isteklerde bulundu. Sultan da onun bu isteklerinin tamamını kabul etti. Bu hususta otuz kü-sür ferman yazdı.

Rebiyülâhir ayının sonunda Şeyh Ahmed'in, Sultan Melikü's-Sa-lih'ten istediğı hususların kabul edildiğine dair fermanların tamamı ya da çoğı imzalanmış olarak Dımaşk'a geldi. Selahaddin b. Melikü'l Kâmil ve Emir Seyfeddin Bellu rebiyülâhir ayının bitiminde perşembe günü hapisten salıverildiler. Sonra haksızlıkların çoğundan vazgeçildi ve işler yoluna girdi.

Rebiyülâhir ayında Babü'l-Ferec dışında bir minare yapıldı. Daha önce eski bir ev olan ve Hanefiler için bir medrese ve mescide dönüştüröl-len medresenin açılışı yapıldı. Burada bir abdesthane ve namazgah da yapılmıştı. Bütün bunlar, haciblerden Emir Seyfeddin Toktan el-Halifi tarafından yaptırılmıştı. Bu gün Kassain'de onun adıyla bilinen konağı da o yenilemişti.

Cemaziyelâhir ayının onunda pazaratesi gecesi sahibimiz muhad-dis Takiyyüddin Muhammed b. Sadreddin Süleyman el-Caberî vefat et-ti. Bu zat, Şeyh Cemaleddin el-Mizzî'nin kızının kocası, Şerefüddin Ab-dullah ile Cemaleddin İbrahim'in ve diğerlerinin de babasıydı. Medrese-lerde fakihlik, saatin altındaki yerinde şahitlik ve benzeri görevler ifa etmişti. Hadis kıraatında ve Arapça ilminde cidden üstünlüğü vardı. Güzel nazımları da vardı. Ölümünden iki veya üç gün önce odasına ka-panmış ve mezkur gecede, gece yarısında vefat etmişti. Yatsıdan sonra o gece ben de yanında bulundum. Benimle konuştu. Gülüştü. Hafif ruh-luydu. Sonra gecenin kalan kısmında vefat etti. Allah rahmet etsin

Receb ayının yirmiikisinde cuma günü Kadı İmadüddin b. İzz el-Hanefî, Şeyh Necmeddin Ali b. Davud el-Kofçazî'nin kendisine devret-mesinden dolayı Tengiz Camii'nde hutbe irad etti. Burası Babü'n-Nasr haricindeki bir camii idi. Saltanat naibi Emir Seyfeddin Tuğur demir de mezkur camiye gelip hutbesini dinledi.

Receb ayının yirmidokuzunda cuma günü kadı, imam, alim Cela-leddin Ebü'l Abbas Ahmed b. Kadilkudat Hüsameddin er-Rumî el-

Heneî vefat etti. Cuma namazından sonra Dımaşk mescidinde cenaze namazı kılındı. Cenaze merasiminde kadılar ve ayan sınıfına mensup kimseler hazır bulundular. Hatunîyetü'l Cevaniye Medresesi'nin yakınındaki Zerdgaş'ın yanında yaptırmış olduğu medreseye defnedildi. Babasının Mısır diyarında görevde bulunduğu zamanlarda kendisi de Hanefîlerin kadilkudathı görevinde bulunmuştu. Hicretin 651. senesinde doğmuş, babasıyla birlikte Şam'a gelmiş ve orada ikamete başlamışlardı. Sonra Melik Mansur Laçın başa geçince babasını Mısır diyarının kadılığına, kendisini de Şam kadılığına atamıştı. Diğer duyu organlarından ve gücünden ömrünün sonuna kadar yararlanmıştı. İlim müzakereleri yapar, diğer konularda sohbetler düzenlerdi.

Şaban ayının yirmidördünde çarşamba günü Tengiz Camii'nin hatibi ve Zahiriye Medresesi'nin müderrisi Şeyh Necmeddin Ali b. Davud el-Koçazî vefat etti. Vefatından önce Zahiriye Medresesi'nin müderrisliğini Kadî İmadüddin b. İzz el-Hanefîye bırakmıştı. Mezkur camiide ve aynı günde öğlenden sonra cenaze namazı kılındı. Ayrıca Babü'n-Nasır'da, Cerrah Camii'nde de cenaze namazı kılındı. İbn Şeyrecî Mezarlığı'nda babasının mezarının yanına defnedildi. Defin esnasında kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler de hazır bulundular. Nahivde üstaddı. Başka ilimlere de sahipti, ama nihayette o nahiv ve sarfta dehâ idi.

Aynı günde şeyh, salih, abid, nâsik Abdullah ed-Darir ez-Zerî de vefat etti. Öğlenden sonra Emevî Camii'nde, Babü'n-Nasır'da ve Sufiye Mezarlığı'nda cenaze namazı kılındı ve bu mezarlıkta Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye merhumun mezarının yakınına defnedildi. Çokça Kur'an okurdu. Okuyuşu güzel ve sahihti. Çokça ibadet ederdi. Uzun zamandan beri insanlara Kur'an okutur ve ramazanın yirmisinden sonraki günlerde Emevî Camii'ndeki Hanbelî mihrabında onlara namaz kıldırırdı. Allah rahmet etsin.

Ramazan-ı Şerif'in ikisinde cuma günü Malikîlerin sahabe mihrabının imamı abid, zahid, takvalı, ilmiyle amel eden, Şeyh Ebu Ömer b. Ebü'l-Velid el-Malikî vefat etti. Cuma namazından sonra cenaze namazı kılındı. Cenaze merasimine büyük bir kalabalık insan topluluğu iştirak etti. Vefatına, salih bir kimse olduğundan ve çokça hem de faydalı fetvalar verdiğinden insanlar çok üzüldüler. Ebü'l Kandelavi el-Malikî'nin, babasının ve kardeşinin mezarlarının yanına Mescidü't-Tarih yakınına defnedildi. Allah rahmet etsin. Sahabe mihrabındaki görevini oğlu yürütmeye başladı ki, yaşı henüz küçüktü. Bu göreve elverişli çağa gelişine kadar yerine başkası vekalet etti. Allah sabırlar versin, babasına da rahmet etsin.

Ramazanın altısında salı gecesinin sabahında Dımaşk'ta uzun zamandan beri misli görülmemiş derecede çok kar yağdı. İnsanlar zaten

yağmura çok muhtaçtılar. Hamd ve minnet Allah'adır. Karlar evlerin damlarına çokça yığıldı. Yolları doldurdu. Damlardaki karları sokaklara attılar. Sonra yollardaki bu karların temizlenmesi için duyuru yapıldı. Çünkü yollar tıkanmış, insanlar geçimleriyle ilgili günlük işlerini yapamaz hale gelmişlerdi. Bu kar temizleme işinde çalışmaları sebebiyle fakir kimselere Cenâb-ı Allah iş imkânı yaratmış oldu. Başkaları da büyük sıkıntıya maruz kaldılar. Çok masraf yapmak mecburiyetinde kaldılar. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na döntücüleriz.)

Ramazan ayının yirmitüçünde cuma günü Emevî Camii'nde Naib Alaeddin Çavlı'nın cenaze namazı kılındı. Onun biyografisinin bir nebzesi önceki sayfalarda anlatılmıştı. Allah kendisine rahmet etsin.

Ramazan bayramının birinci, aynı zamanda da şevval ayının ilk gününde hatibin namazgaha ulaşmasını imkansız kılacak derecede Dımaşk'ta çok kar yağdı. Saltanat naibi de namaza gelememişti. Aksine emirler ve kadılar Dârüssaâde Sarayında toplandılar. Hatip oraya gitti ve orada onlara bayram namazını kıldırıldı. İnsanların çoğu da bayram namazını evlerde kıldılar.

Zilhicce ayının yirmibirinde pazar günü Şeyh Şemseddin b. Nakip merhumun yerine Şamiyetü'l-Berraniye Medresesi'nde Kadilkudat Ta-kiyyüddin es-Sübki eş-Şaffi ders verdi. Dersinde kadılar, ileri gelen kimseler emirler ve faziletli bir grup insan hazır bulundu. Derste şu ayet-i kerimeyi ele aldı:

"Süleyman: "Rabbim! Beni bağışla, bana benden sonra kimsenin ulaşamayacağı bir hükümranlık ver; sen şüphesiz daima bağışta bulunansın" dedi." (Sâd, 35). Bu ayet-i kerimenin peşi sıra gelen diğer ayetlerden de bahsetti.

Zilhicce ayında köpeklerin öldürülmesi hususunda fetva talep edildi. Belde ahalisinin yani Dımaşklıların bir kısmı bu hususta yazılı müracaatta bulundular. Ayın yirmibeşinde cuma günü köpeklerin şehir dışına, Babü's-Sağır dışındaki hendeğe atılmalarına dair karar çıktı, ama bunların toptan öldürülüp yakılmaları gerekirdi ki pis kokuları yüzünden insanlar rahatsız olmasınlar. Çünkü İmam Malik b. Enes'in maslahat gereği belirli bir beldede köpeklerin öldürülmesinin caiz olduğuna dair fetvası vardı. Tabii bu cevaz da imamın bunu uygun görmesi gibi bir şarta bağlanmıştır. Köpekleri öldürme yasağı bu fetvaya ters düşmektedir. Bu sebeptendir ki Osman b. Affan hazretleri de hutbesinde, köpeklerin öldürülmesini ve güvercinlerin boğazlanmasını emretmişti.

HİCRETİN YEDİYÜZKIRKALTINCI SENESİ

Sene başında Mısır, Şam, Haremeyn ve Halep beldeleri ile buralara bağlı mıntikalarda, Müslümanların Sultanı Meliküssalih İmadüddin İsmail b. Nasır b. Mansur; Mısır'da Şam'daki kadıları ise önceki senede adları anılan kimselerdi.

Muharrem ayının onaltısında cuma günü Mizze'deki caminin onarımı tamamlandı. İki katlı olan bu cami, Emir Bahaeddin el-Mercanî tarafından yapılmış ve bu senede de onarılmıştı. Emir Bahaeddin'in babası, Mina'daki Mescidü'l-Hayfı yaptıran kişidir. Orası gerçekten güzel, geniş ve ferahlı bir camiidir. Allah orayı yaptıranın hayrını kabul buyursun.

Mizze'deki bu camide büyük bir cemaat tarafından cuma namazı kılındı. Mizzeliler ve Dımaşkılılardan orada hazır bulunanlar, camide namazlarını kıldılar. Ben de cuma namazını kıldım. Hatip de, Şeyh İmadüddin el-Musannıf'tı. Allah onu rahmetiyle ertsün. Hamd ve minnet Allah'adır.

Müسابakalarda ödül koymayı şart koşmanın caiz olup olmadığı hususunda bir tartışma ve konuşma cereyan etti. Bunun sebebi de daha önce bu konuda bir eser tasnif eden Şeyh Şemseddin b. Kayyım el-Cevziye idi. O, Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin bu konudaki görüşünü desteklemişti. Sonra Türklerden bir cemaat da bu konuda bu şekilde fetva vermeye başlamışardı. Ancak bu fetvalarının Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'ye ait olduğunu açıklamamışlardı. Bazı kimseler bu fetvanın dört mezhep imamının icthadlarına muhalif olduğuna inanmışlar, bu yüzden Şeyh Şemseddin b. Kayyım'e karşı görüş beyan etmişlerdi. Bunun üzerine Şafî kadısı onu huzuruna çağırmış ve bu konuda tartışmışlardı. Neticede Şeyh Şemseddin b. Kayyım el-Cevziye, cumhur-u ulema-ya muvafakat ettiğini bildirerek oturuma son verilmişti.

MELİKÜSSALİH İSMAİL'İN VEFATI

Bu senenin rebiyülâhir ayının üçünde çarşamba günü Sultan Melikü's-Salih İmadüddin İsmail b. Nasır b. Mansur'un akşama doğru vefat haberi açıklandı. O, vefat etmeden önce ana baba bir kardeşi Melikü'l Kâmil Seyfeddin Ebü'l Fütuh Şaban'ı veliahd tayin etmişti. Bu sebeple Seyfeddin Ebü'l Fütuh rebiyülâhir ayının dördünde perşembe günü memleket tahtına oturdu. O gün cidden görülmeğe değer muazzam bir gündü. Sonra bu haber rebiyülâhir ayının ikinci cuma gecesinde Dımaşk'a ulaştı. Posta yirmi günden beri Şam'a gelmemekteydi. Çünkü sultanın hastalığıyla meşgul olunmuştu. Emir Seyfeddin, Melik Kâmil'e bey'at etmek için geldi. Bey'at etti ve baş sağlığı dileklerini sun-

du. Askerler onu karşılamaya çıkmışlardı. Cuma sabahı olunca naibten, önde gelen kumandanlardan, emirlerden, askerlerden Melik Kamil adına Dârüssaâde'de bey'at aldı. Sevinç davulları çalındı. Şehir süslendi. Hatipler o günde Melik Kâmil adına hutbe irad ettiler. Cenâb-ı Allah, Melikü'l Kâmil'i Müslümanlar için mübarek bir yüz kılsın.

Rebiyülâhîr ayının yirmiikisinde pazartesi sabahı babası tarafından kendisine devredilen Şamîyetü'l-Berraniye Mèdresesi'nde Kadı Cemaleddin Hüseyin b. Kadilkudat Takiyyüddin es-Sübki eş-Şafî ders verdi. Bu göreve atandığına dair sultan fermanı çıktı. Dersinde kadılar, ayan tabakasına mensup kimseler, emirlerden ve fakihlerden bir topluluk hazır bulundular. Ders verirken babasının ve Hanefî kadısının önünde oturdu. Derse şu ayet-i kerimeden bahsederek başladı.

"And olsun ki, Davud'a ve Süleyman'a ilim verdik. İkisi "Bizi mü'min kullarının çoğundan üstün kılan Allah'a hamd olsun" dediler." (en-Neml, 15). Ve müteakip ayet-i kerimelerden de bahsetti.

Kelamcılardan Şerif Mecdüddin bu derste çok çirkin sözler sarfetti. Dinleyiciler kendisini kınadılar. Dersin bitiminden sonra kendisinden tevbe edilmesi istenildi. Tevbe ettikten sonra Müslümanlığına hükmedildi.

Hasta halde bulunan ve hastalığı sebebiyle defalarca cuma namazına gelemeyen Dımaşk naibi Emir Seyfeddin Tuğurdemir, Mısır diyarına çağırıldı. Bu arada posta, Haleb'e giderek Haleb naibi Emir Seyfeddin Yelboğayı Dımaşk naipliğine çağıracaktı. Hacı Oriktiye'nin Haleb naipliğine atandığını da bildirecekti.

Cemaziyelevvel ayının dördünde cuma günü Emir Seyfeddin Tuğurdemir'in yükleri şehir dışına çıkarıldı. Atları, develeri, köleleri, eşyaları, tabilhanesi, çocukları da büyük bir alâyiş ve debdebeyle şehir dışına çıktılar. Kendisinin tahtirevanı, kadınlarının ve kızlarının hülâsa bütün aile efradının mahfeleri de acaip bir heybet ve debdebeyle yola koyuldu. Bütün bu hazırlıklar cereyan ederken kendisi Dârüssaâde konağında bulunuyordu. Cemaziyelevvel ayının beşinde cumartesi günü seher vakti olunca Emir Seyfeddin Tuğurdemir hasta olduğundan tahtirevanıyla Kesve taraflarına doğru yola koyuldu. Aslında biraz iyileşmişti. Aynı gün güneş doğunca saray üstadı Emir Seyfeddin Yelboğa el-Bahnavî, Dımaşk'a gelip Darüssaade'de görevi devir aldı. İnsanlar buna sevindiler. Onu tebrik etmeye sevgi ve saygılarını sunmaya gittiler.

Cemaziyelevvel ayının onikisinde cumartesi günü bütün askerler, saltanat naibi Emir Seyfeddin Yelboğa'yı karşılamaya gittiler. O da büyük bir merasimle şehre girdi. Babüssırr yanında indi. Adet üzere eşîği öptükten sonra yaya olarak Dârüssaâde Sarayına gitti.

Cemaziyelevvel ayının ondördünde pazartesi günü akşam saltanat naibi Emir Seyfeddin Yelboğa, hapiste bulunan ve ellerinin ya da

ayaklarının kesilmesi hükme bağlanmış olan onüç adamın ellerini ve ayaklarını kesti. Aslında sadece ellerinin kesilmesine hükmedilmiş iken bunların mükerreren suç işlediklerini duyduğu için ek olarak ayaklarını da kesti. Öldürülmeleri vacip olan üçünü de çivileyerek çarmıha gerdi. Fesatçıları, şerli kimseleri ve bozguncuları cezalandırıp köklerini kazıdığına, insanlar çok sevindiler.

Cemaziyelâhir ayının onu ile yirmisi arasında Mısır diyarına kavuştuktan bir kaç gün sonra Emir Seyfeddin Tuğurdemir'in vefat ettiği haberi yayıldı. Aslında o cemaziyelâhir ayının başında perşembe gecesi vefat etmişti. Oğlunun ve saray üstadının tutuklanmalarına, onlardan bol miktarda para talep edildiğine dair ferman çıktığı anlatılıyordu. Doğrusunu Allah bilir.

Cemaziyelâhir ayının onikisinde pazartesi günü Kadı Alaeddin b. İzz el-Hanefî, Dımaşk'ın Salahiye mahallesindeki bahçesinde vefat etti ve oraya defnedildi. Bu zat, hakim naibliği yapmaktaydı. Zahiriye Medresesi'nin müderrisliği, amcası Kadı İmadüddin İsmail'den alınıp kendisine verildikten ve hasta olduğu için orada sadece bir gün ders verdikten sonra Salahiye mahallesine dönmüş, hastalığı devam etmiş, nihayet vefat etmişti. Allah kendisine rahmet etsin.

Şevval ayının onbirinde cumartesi günü Şamlıların hac kafilesi Hicaz yoluna koyuldu. Şehirden bir çok kimse çıkıp bunları uğurlamıştı. Cidden çok yağmur yağmıştı. Ramazan ayında yağmurların çok az olması sebebiyle korkuya kapılan insanlar, o gün de çok yağmur yağmış olmasına sevindiler. Aylardan da ocak ayı idi. İnsanlar bir taraftan yağmurun yağmasına sevindiler, ama öte taraftan da hacılara yolda zarar vermesinden ötürü korktular. Sonra yağmur peşpeşe yağmaya devam etti. Hamd ve minnet Allah'adır. Ama hacılar çok çamurlardan, kaygan yollardan geçmek zorunda kaldılar. Çamura battılar. Kurtaran, yardım eden ve koruyan Allah'tır. Hacılar yola koyulduktan sonra Samin ile Zer' mıntıkası arasında şiddetli yağmurlara tutuldular. Günlerce yol gidemez oldular. Daha sonra Zer' mıntıkasına ulaşmaya kendilerini zorladılar. Çok zahmetlerden ve sıkıntılardan sonra ancak oraya ulaşabildiler. Çoğu da geri döndü. Yağmurların şiddetinden ve sıkıntılardan çamurların engelleyici oluşundan ötürü büyük sıkıntılara maruz kaldıklarını anlattılar. Kimi de Busrâ taraflarına doğru ilerlemişti. Böylece onlar kolaylığa kavuşmuşlardı. Yardımına baş vurulacak olan zat yüce Allah'tır. Anlatıldığına göre örtülü ve peçeli kadınların çoğu Zer' ile Samin mıntıkası arasında ve oradan sonraki yollarda yalın ayak yürümek mecburiyetinde kalmışlardı. Kafilenin hac emiri, Seyfeddin Melek As idi. Kadısı da Şihabüddin b. Şecereydi. Bu zat Baalbek şehrinin hakimiydi o zamanlarda. Yardımına baş vurulacak olan zat yüce Allah'tır. Bu konuda anlatılacak olanlar burada sona ermiştir.

HİCRETİN YEDİYÜZKIRKYEDİNCİ SENESİ

Sene başında Mısır diyarının, Şam'ın, Haremeyn ve diğer İslam belgelerinin sultanı, Melikü'l-Kâmil Seyfeddin Şaban b. Melikü'n Nasır Muhammed b. Melikü'l Mansur Kalavun idi. Bunun Mısır'da naibi yoktu. Mısır'daki kadıları, önceki senede adları anılan kimselerdi. Dımaşk naibi, Emir Seyfeddin Yelboğa el-Bahnavî, Dımaşk'ın kadıları ise önceki senede adları anılan kimselerdi. Sadece Hanefilerin Kadilkudatı İmadüddin b. İsmail, görevi oğlu lehine bıraktığından yeni kadilkudat da onun oğlu Necmeddin olmuştu. Bu zat müstakil göreve atanmış, Nuriye Medresesi'nde müderrisliğe bakmıştı. Babası İmadüddin ise Reyhaniye Medresesi'nin müderrisliği görevine devam etmişti.

Bu senenin muharrem ayının onaltısında cuma günü Şeyh Takiyüddin b. Şeyh Salih Muhammed b. Şeyh Muhammed b. Kavvam, Sefh'teki zaviyelerinde vefat etti. Cuma günü Efrem Camii'nde cenaze namazı kılındıktan sonra zaviyesine defnedildi. Defin esnasında kadılar, ayan tabakasına mensup kimseler ve halktan çok insanlar hazır bulundular. Kendisi ile kardeşinin vefatı arasında altı ay ve yirmi günlük bir zaman farkı vardı. Bu ondan daha güçlüydü.

Sene başında Emir Seyfeddin Yelboğa'nın, Babü'l-Ferec dışında yaptırdığı pasajın açılışı yapıldı. Buraya ayda yaklaşık 7.000 dinarlık bir masraf yapmıştı. Pasajın içinde ticarethaneler ortasında bir sarnıç ve mescit dışında dükkanlar, üst tarafında ise mesken olarak kullanılan evler vardı.

Rebiyülevvel ayının onikisinde pazartesi sabahı Meşhed-i Osman da Nur el-Horasanî hakkında bir meclis akdedildi. Bu zat Tengiz Camii'nde Kur'an okurdu ve abdest ile namazın farzlarını insanlara öğretilirdi. Dört mezhep imamından bazısının aleyhinde konuştuğu, akaide dair aykırı sözler söylediği, hadiste nakledilenden fazla ibareler sarfettiği konusunda iddialarda bulunuldu ve bu iddiaları doğrulayıcı bazı kimseler de aleyhinde şahitlik yaptılar. Mecliste alınan karar gereğince aynı günde tazir edildi. Şehirde dolaştırılıp teşhir edildikten sonra tutuklanıp zindana atıldı. Rebiyülevvel ayının yirmiikisinden perşembe günü Emir Ahmed b. Mühenna Melikü'l Arab, saltanat naibinin yanına giderek onun için ricacı oldu. Saltanat naibi de onu huzuruna çağırdıktan sonra serbest bırakıp ailesinin ve çoluk çocuğunun yanına gönderdi.

Cemaziyelevvel ayının onüçünde cuma günü saltanat naibi Emir Seyfeddin Yelboğa el-Bahnavî en-Nasırî, Dımaşk'ın Babü'n-Nasır hari-cindeki Tengiz Camii'nde namaz kıldı. Yanında Şafîilerin ve Malikîlerin kadılarıyla büyük emirler de namaz kıldılar. Kendisi namaz kılar-ken bazı köleleri namaza durmayıp silahla onu korudular. Kendisi namazını kıldıktan sonra mezkur emirlerle toplantı yaptı. Uzun süren bir müşaverede bulundu. Daha sonra naib Seyfeddin Yelboğa buradan kal-

kıp Dârüssaâde'ye gitti. Akşamleyin hizmetçileri, köleleri, maiyet erkânı silah ve eşyalarıyla birlikte saraydan çıktı. Mescidü'l-Kadem kiblesine gelip durdu. Yine akşamleyin askerler ve emirler de şehir dışına geldiler. İnsanlar bu durumdan tedirgin oldular. O esnada tesadüf eseri olsa gerek ay da tutuldu. Sonra askerler de üniformalarını giyerek oklarını, silahlarını, kargılarını, atlarını, eğitilmiş hayvanlarını yanlarına aldılar. İnsanlar neler olup bittiğini bilmiyorlardı. Aslında bunun sebebi şuydu: Saltanat naibi Seyfeddin Yelboğa, Suğd naibinin kendisini gelip tutuklamak üzere yola koyulduğunu duymuştu. Bundan rahatsız olup "Ben ancak at üzerinde ölürüm yatak üzerinde değil!" demişti. Askerler ve emirler de kendilerini dalgınlığa getirip firar etmesinden korktukları için gelip sağında ve solunda dizilmişlerdi. Kendisi o yerden ayrılmamış, aksine orada kalmaya devam edip naiblik işlerini yürütmüş, emirlerle toplu veya tekli görüşmüştü. Onları kendi görüşüne meylettirmeye çalışmıştı ki, görüşü; Melikü'l-Kamil Şabanı hal etmekte. Çünkü Şaban sebepsiz yere emirleri tutukluyordu. Bir çok şeylerden bahsettiler. Şabanın yerine kardeşi Emir Hacı b. Nasır'ı göreve getirmeyi teklif etti. Çünkü onun şeklinin güzel, işlerinin de dürüst olduğunu söylemişti. Alttan girip üstten çıktı. Onları iknaya çalıştı. Nihayet onlar da kendisine uyup muvafakat ettiler. Görüşünün doğru olduğunu kabul ettiler. Tekliflerine uydular ve kendisine bey'at ettiler. Sonra beldelerin naiblerine haber salarak onları Dımaşklılarının ve birçok Mısırlının görüşlerine meyletmeğe davet etti. Ayrıca genel işleri yürütmeye başladı. Melik Kâmil'in, Mansure kalesinde hapsedtiği bazı hükümlüleri serbest bıraktı. Melik Kâmil'in kendisini hal etmek için adamlar göndermesinden sonra kendisi de Melik Kâmil'in kendisine bazı arazileri iktâ olarak verdiği dair fermanı geri çevirdi. Bazı görevlileri azletti, bazılarını atadı, aldı verdi, çeşitli tasarruflarda bulundu. Cemaziyelevvel ayının onsekizinde çarşamba günü sultanın bazı eşyalarının satılması için tüccarları huzuruna çağırıldı. Onlara peşin olarak bazı eşyaları sattı. Sonra da bu eşyaları teslim almaları için Berraniye (Dımaşk haricine) taraflarına gönderdi. Bu tasarruflarda bulunurken adet üzere kadılar, emirler ve önde gelen devlet erkânı da yanında hazır bulundular. Bütün bu işleri yaparken mezkur mekanda kurduğu otağında bulunuyordu. Ne surların içinde ne de kuşatma altındaydı.

Cemaziyelâhir ayının dördünde perşembe günü on kişilik bir akıncı birliği Mısır'dan gelen emirleri ve diğerleri karşılamak üzere şehir dışına çıktı. Bu emirler, memlekette yönetimin eski hali üzere devam etmekte olduğunu bildirmeye gelmişlerdi. Naib onları doğrulamadı. Hatta bazılarını cezalandırıp işkence etti. Sonra da kaleye hapsedti. Dımaşk halkının bir kısmı Mısırlıkların ihtilaf içinde olduklarını doğrularken bir kısmı da Sultan Kâmil'in yönetimin başında bulunmakta devam ettiği-

ni söylüyorlardı. Mısır süvari birliğinin Şam'a gelmesi yakın olmuştu. Artık büyük bir kargaşanın meydana gelmesi kaçınılmaz hale gelmişti. İnsanların zihinleri ve durumları da bu yüzden karışmıştı. Allah akibeti hayreyleyecek yegane zattır.

Meselenin özü şudur ki; halkın bir kısmı bu durumu doğruluyor, bir kısmı da yalanlıyordu. Saltanat naibi ile yakınında bulunan büyük emirler, kendi nefislerine güvenmekte idiler. Mısır diyarındaki emirler ise kimi Sultan Kâmil Şaban'dan kimi de kardeşi Emir Hacı'dan yana olup ihtilafa düşmüşlerdi. Ama büyük bir çoğunluk, sultanın kardeşi Emir Hacı'dan yana idiler. Daha sonra Mısır süvari birliklerinin yönetimdeki düzensizliği giderip otoriteyi sağlamak üzere Şam'a doğru gelmekte oldukları haberi geldi. Daha sonra büyük emirler geceleyin Mısır'a geldiler ve Sultan Kâmil Şaban'a karşı cephe alan arkadaşlarıyla görüşüp toplantı yaptılar. Emir Hacı'yı sultanlığa geçirmek hususunda anlaşarak bu hususta halka çağrı yaptılar. Davullar çalındı. Diğer insanlar da Emir Hacı'yı açıkça teyid ettiklerini ifade etmeye, Sultan Kâmil Şaban'ı hal' etmeye, onu tanımamaya başladılar. Bu arada bazı emirler öldürüldü. Sultan Kâmil Şaban ve taraftarları kaçtılar. Ancak yakalanıp göz altına alındı. Damadı Ergün el-Alaf şehir dışına kaçmıştı. Sonra o da Emir Hacı'yı destekleyince Emir Hacı tahta geçti ve kendisine Melik Muzaffer lakabı takıldı. Bu durum naibe de iletildi. Sevinç davulları çalındı. Kale naibine de bu haber iletildi. Ancak o sevinç davullarını çaldırmadı. Çaldırmayınca yeni Sultan Emir Hacı'nın bulunduğu otağa çağrıldı. Ancak o, otağa gelmedi. Kale kapılarını kilitledi. İnsanlar paniğe kapıldılar. Şehirde düzen bozuldu. Hayır azaldı. Kalede istihkam tedbirleri alındı. Adet üzere sabah akşam eski Sultan Kâmil'in tahta geçirilmesi için çağrı yapıldı. Bir çok askeri birlikler işi karıştırdılar. Bazı kimselere eziyet ettiler. Cemaziyelâhîr ayının sekizinde pazartesi günü Hama naibi Dımaşk'a geldi. Büyük bir debdebe ve alâyişle şehir girdi.

Saltanat naibine gidip itaatini arzetti. Sonra emsallerine yapılan karşılama töreniyle kendisine bir karşılama töreni yapıldı.

Aynı günde Mısır diyarının baş hacibi Emir Seyfeddin Baykara'nın, Sultan Melik Muzaffer adına bey'at almak için Dımaşk'a geleceğine dair mektup, postayla Dımaşk'a getirildi. Sultanın otağında sevinç davulları çalındı ve sultan, Dımaşk şehrinin süslenmesini emretti. İnsanlar şehri süslediler. Kendileri de süslandılar ama rahat değildiler. Çoğu bunun bir hile ve tuzak olduğunu, Mısır süvari birliklerinin Dımaşk'a gelmelerinin yakın olduğunu zannediyorlardı. Kale naibi sevinç davulları çaldırmak istemedi ve kaledeki istihkam tedbirlerini fazlalattı. Kale kapısını kilitledi. Sadece kapının bir tek kanadındaki küçük bölmeyi açtırdı. Bu da halkın kafasını ve gönlünü karıştırdı ve "Eğer iş

sağlam olsaydı, kale naibi şimdiye kadar saltanat naibinin otağına gelir, bey'atini arzederdi." dediler.

Salı günü zevalden sonra Emir Seyfeddin Baykara otağa geldi. Onu karşılayıp saygı gösterdiler. Yanında Sultan Muzaffer'in Emir Seyfeddin Yelboğa'ya gönderdiği bir ferman vardı. Bu fermanla Seyfeddin Yelboğa'nın saltanat naibliğine atandığı bildiriliyor ve emirlere selam gönderiliyordu. İnsanlar bu duruma çok sevindiler ve Sultan Muzaffer adına ona bey'at ettiler. Böylece ittifak oluşmuş oldu. Hamd ve minnet Allah'adır. Seyfeddin Baykara kaleye gitti. Bineğinden inip kılıcını kınından sıyırdı. Kale naibinin yanına girdi. Hemen kendisiyle bey'atleşti. Akşam, gün batımından sonra kalede sevinç davulları çalındı. İnsanların gönülleri rahatladı. Daha sonra sabahleyin kale süslendi. Şehirdeki süslemeler de arttırıldı. İnsanlar bu duruma çok sevindiler.

Cemaziyelâhir ayının onbirinde perşembe günü saltanat naibi otağdan ayrıılıp şehre geldi. Muhafızları büyük bir debdebe ve alayışle önünde yürüyorlardı. Davullar çalınıyor ve selam merasimindeki gibi tavırlar takınılıyordu. Şehir halkı da gezip dolaşmak için dışarı çıkmıştı. Zımmiler de tavratarlarıyla (küçük kaplar) gelmişler ve mum yakmışlardı. O gün görülmeye değer muazzam ve mahşerî bir gündü. Bu senenin ramazan ayında Şamîyetü'l-Berraniye Medresesi'nde altı yaşında bir çocuk namaz kıldırıldı. Ben de kendisini gördüm. İmtihan ettim. Kur'an-ı Kerim'i güzelce ezberlemiş olduğunu ve edasının, sedasının güzel olduğunu gördüm. Bu da çok tuhaf bir durumdur.

Bu ayın ilk on gününde saltanat naibinin eski sultan hanının yakınında yaptırmış olduğu iki hamamın inşaatı tamamlandı.

Aynı ayın onbirinde pazar günü saltanat naibi dört mezhebin kadı-ları, Beytül-mal vekili ve devlet ricali Telmüstakin yanında toplandılar. Gündemde saltanat naibinin burada Tengiz Camii'nin büyüklüğünce bir cami yaptırma istemesi görüşülecekti. İstişare yaptılar. Neticede bu caminin yapımına karar verilerek oturuma son verildi. Allah, başarıyı ihsan edecek olan yegane zattır.

Zilkade ayının üçünde perşembe günü Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin kardeşi Şeyh Zeyneddin Abdurrahman b. Teymiye'nin cenaze namazı kılındı. Allah ikisine de rahmet etsin.

Zilkade ayının onikisinde cumartesi günü Şeyh Ali el-Katnanî, Katna'da vefat etti. O, bu senelerde çok meşhur olmuştu. Çiftçilerden, Rifai tarikatına mensup gençlerden bir grup kendisine tabi olmuşlar, büyük ve kodaman kimseler defalarca ziyaretine gitmişlerdi. Emsallerinin adeti üzere sema ayinleri düzenlerdi. Batıl işaretler izhar eden ve çirkin fiillerde bulunan adamları ve taraftarları vardı ki, bu yüzden kendisine düşman olunmuştu. Çünkü kendisi onların bu durumlarını bilmiyorduyse cahildi. Biliyor da onaylıyor idiyse demek ki kendisi de

onlar gibiydi. Doğrusunu noksanlıklardan münezzehten olan yüce Allah daha iyi bilir.

Zilhicce ayının sonlarında ve ondan sonraki günlerde Melikü'l-Ümerâ, Telmüstakin kalesinin alt tarafında bir cami yaptırma işiyle ilgilendi ve oradaki binaları yıktırdı. İş acelece ele aldı. Şehrin bir çok köşe ve bucağından taşlar getirtti. Getirttiği taşların çoğu Rahbe taraflarında bulunan ve Mısırlılara ait olan taşlardı. Rahbe'deki Akabetü'l-Küttap geçidinin başında bulunan minarenin alt tarafından getirttiği taşlarla çok miktarda taş elde etmiş oldu. Ayrıca Kasyun dağından develerle ve diğer hayvanlarla taş getirtti. Bu senenin sonlarında kıtlık meydana geldi. Bir çuval buğdayın fiyatı yaklaşık 200 dirhemi buldu. Bazan bundan da fazla yüksek fiyatta satıldığı görüldü. İnnâ lillah ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.)

HİCRETİN YEDİYÜZKIRKSEKİZİNCİ SENESİ

Bu sene başında Mısır, Şam, Haremeyn ve diğer İslâm beldelerinin Sultanı, Melik Muzaffer Emir Hacib b. Melikü'n-Nasır Muhammed b. Kalavun idi. Mısır diyarındaki naibi Emir Seyfeddin Arkutye, Mısır'daki kadıları, geçen senede adları anılan kadılar; Şam'daki kadıları önceki senede adları anılan kadılardı. Yalnız Hanefî Kadısı İmadüddin görevini, oğlu Kadilkudat Necmeddin'e kendi isteği üzerine devretmişti. O da babasının sağlığında bu göreve başlamıştı. Baş hacib de Fahreddin İyas idi.

Bu sene başında saltanat naibi Sukü'l-Hayl'in batısında Tell el-Müstakin denen yerde yapımına başladığı cami inşaatını tamamlamak için büyük bir çaba içinde bulunuyordu.

Muharrem ayının üçünde Kadilkudat Şerefüddin Muhammed b. Ebu Bekir el-Hemedanî el-Malikî vefat etti. Cenaze namazı Emevî Camii'nde kılındı. Meydan-ı Hassa'daki türbesine defnedildi. Reis, dindar, güzel huylu ve bir çok kimseye ihsanda bulunmuş olmasından dolayı insanlar onun ölümüne çok üzüldüler. Allah kendisine rahmet etsin.

Muharrem ayının yirmidördünde pazar günü Malikî kadılığına Cemaleddin el-Meslatî'nin atandığına dair olan ferman Dımaşk'a ulaştı. Bu zattan önce Malikî kadılığını Şerefüddin yürütmekteydi. Cemaleddin'e aynı gün akşamleyin hil'at giydirildi.

Rebiyülevvel ayında Sukül-Hayl'deki Camii Mücedded'in yapımına başlandı. Buranın inşaatında kullanılmak üzere şehirden bir çok direk getirildi. Sukü'l-Albiyyin'de bulunan ve başında küre gibi bir demir parçası takılı olan direği de alıp bu camiye getirdiler. Hafız İbn Asakir'in anlattığına göre bu demir küre başlıklı direkte, idrarını yapamayan hayvanlar için bir tılsım bulunuyormuş. Böyle bir hayvan bu dire-

ğin etrafında döndürülünce rahatlayıp idrarını yapabiliyormuş.

Rebiyülevvel ayının yirmiyedisinde pazar günü direği 4.000 senelik yerinden söküp aldılar. Ben de o günde bu direğin Suku'l-Albiyyin'de sürüklenip Camii Mücedded'e götürülmek üzere tahtaların üzerine uzatılmış olduğunu gördüm. Onu Cabiye kapısından çıkarıp götürdüler. Lâ ilahe illallah.

Rebiyülâhir ayının sonlarında naibin yaptırdığı caminin duvarları yükseldi. Duvarlarının altında bulunan pınar inşaatta başladıktan sonra kurudu. Hamd ve minnet Allah'adır.

Rebiyülâhir ayının bitiminde Mısır diyarından gelen haberlerde söylendiğine göre Hicazî, Aksungur en-Nasırî gibi önde gelen büyük emirlerden bir grup ile bunların çevrelerinde bulunan insanlar tutuklanmıştı. Şam'daki askerler harekete geçmiş, büyük bir kargaşa meydana gelmişti. Bu hareketler ve kargaşalar gittikçe şiddetlenmekte iken cemaziyelevvel ayı girdi. Saltanat naibi de emirleri, Mısır diyarında meydana gelen hadiseleri görüşmek üzere Dârüssaâde Sarayına davet etti. Bunlardan birlik olmalarını ve hiç kimseye eziyet etmemelerini istedi. Bu hususta kendilerinden söz aldı. Aynı günde Melikü'l-Ümera, Dârüssaâde Sarayından ayrılıp Ablak kasrına göçtü ve orada kendini koruma altına aldı. Adamlarını da oraya taşıdı. Cemaziyelevvel ayının ondördünde çarşamba günü Mısır diyarından bir emir posta vasıtasıyla Dımaşk'a geldi. Sultandan bir mektup da getirmişti. Bu mektupta sultan, Şam naibi Yelboğa'yı azlettiğini açıkça bildiriyordu. Sultanın bu mektubu Ablak Sarayında emirlerin huzurunda Yelboğa'ya okundu. Yelboğa bu duruma çok üzüлp kederlendi. Ayrıca Mısır diyarının naibliğine atanmak üzere posta vasıtasıyla Mısır'a gitmesi de isteniliyordu. Görünürde bu onun yakalanması için bir tuzaktı, kendisi de Mısır'a gitmeyeceğini açıkladı ve şöyle dedi: "Eğer sultan, benim Dımaşk naibliğimi çok görüyorsa beni dilediği başka bir yere naib olarak atasın. Ben buna da razı olurum" cevabını verdi. Sabah olunca yani cemaziyelevvel ayının onbeşinde perşembe günü bineğine bindi. Harekete geçti. Önceki sene orduğahını kurmuş olduğu Cesvere'ye yakın bir yerde çadırını kurdu. Cuma gecesini orada geçirdi. Emirlerle, önceki senede olduğu gibi yine orada çadır kurmalarını emretti.

Cuma günü yani cemaziyelevvel ayının onaltısında namazdan sonra insanlar, aniden emirlerin kale altında toplanmış olduklarını, oraya sarı renkli iki sultanî sancağı getirdiklerini, cenk davullarını çaldıklarını ve hepsinin sultanî sancağın altında toplandıklarını gördüler. Sadece naib, oğulları, kızları ve maiyet erkanı orada hazır bulunuyorlardı. Emir Seyfeddin Kalavun, 1.000'lerce askerin komutanıydı. O da naiblikten sonra diğer emirlerin durumunda bulunuyordu. Emirler kendisine gelip sultanın emrini dinlemesi ve ona itaat etmesi için çağrıda bu-

lundular. Ama o buna yanaşmadı. Arada elçiler defalarca gidip geldilerse de o yine de bu çağrıyı kabul etmedi. Neticede emirler davulları ve bozazanları çaldırarak savaş elbiselerini giyinip silahlarını takınarak üzerine yürüdüler. Yanına vardıklarında onun ve adamlarının da savaş elbiselerini giyinip atlarına bindiklerini ve kaçmaya hazırlandıklarını gördüler. Emir Seyfeddin, onlarla yüze yüze gelince beraberindekilerle birlikte hep beraber kaçmaya başladı. Askerler peşine takıldılar ama fazlaca kaçmasına da fırsat tanımadılar. Bütün askerler ve Türkmenler onların çadırlarının üzerine yürüdüler. Ordugahında kalan arpa, koyun ve çadırları yağmaladılar. Hatta çadırların iplerini kesip param parça ettiler. Böylece Emir Seyfeddin'in şahsının ve adamlarının 1.000.000 dirhem değerinde eşyaları telef edildi. Peşine takılıp yakalamak için çağrıda bulunuldu. Onu takib edenlerin başında Mısır'dan yakın bir zaman önce gelmiş olan büyük Hacib Şihabüddin b. Subh vardı. Eşrefiye yolunu takib etti. Sonra Karyeteyn taraflarına yöneldi.

Pazar günü Suğd naibi Emir Fahreddin İyas geldi. Emirler ve önde gelen komutanlar onu karşıladılar. Sonra gelip Ablak kasrına konuk oldu. Akşama doğru büyük bir kalabalıkla yola koyuldu. Askerlerden hiç birini Dımaşk'ta bırakmadı. Hepsini yanına aldı. Yelboğa'nın peşine düştü. Çöl taraflarına yöneldi. Her tarafta Bedeviler karşısına çıkıyorlar, etrafına birikiyorlardı. Nihayet o da Hama taraflarına yöneldi. Hama naibi şehir dışına çıktı. Onun da durumu cidden zayıflamıştı. Her taraftan düşmanların hücum etmesi, sevkîyatın çokluğu yüzünden kendisi ve beraberinde bulunan askerleri teslim oldular. Kılıçları ellerinden alındı. Hama'da tutuklandılar. Kılıçları Mısır diyarına gönderildi. Ayın ondördünde çarşamba günü sabahleyin Dımaşk'a bu haber ulaştı. Kalede ve meydanlar kapısında adet üzere sevinç davulları çalındı. Askerler Hama şehrini her taraftan çembere almışlar ve sultanın bu konuda verceği kararı beklemeye başlamışlardı. İyas, Dımaşk ve Trablus askerleriyle birlikte Humus üzerinde gözetim görevini yapmakta devam ediyordu. Sonra askerler ayın yirmidokuzunda perşembe günü Dımaşk'a döndüler. Yelboğa da zincire vurulmuş olarak babasıyla birlikte kendisini korumakla yükümlü olan emir ve askerlerin muhafazası altında Kediş'e geldi. Yatsıdan sonra şehre girdiler. Çarşı ve pazarlar kilitlendikten, ışıklar söndürüldükten, pencereler kapatıldıktan sonra şehre girdi. Daha sonra Şeyh Raslan'a uğradılar. Babü's-Şarkî'den, Babü's-Sağır'den, oradan da musallanın üst tarafındaki Mescid-i Deyyan'ın önünden geçtiler ve Mısır diyarına yöneldiler. Mısır diyarından posta geldi. Posta, sultanın Yelboğa ve kendisiyle birlikte isyan eden adamlarının, mallarının, mülklerinin ve eşyalarının müsadere edilmesini emreden fermanını getirmişti. Daha sonra cemaziyelâhir ayının üçünde çarşamba günü Mısır diyarından gelen posta, Yelboğa'nın Kakon ile

Gabra mıntakaları arasında bir yerde öldürüldüğünü, kesik başlarının sultana götürüldüğünü, aynı şekilde Gabra'da, Mısır'da isyan etmiş olan üç emirin; Vezir Hakim ibn Serd İbn Bağdadî ile Devaddar Tuğaytimur ve Aydemir el-Bedrî'nin de öldürüldükleri haberini getirdi. Sultan, Yelboğa ile işbirliği yapmış olduğundan ötürü önde gelen komutanlardan biri olan Baydemir el-Bedriye çok gazaplanmıştı. Bu üç önde gelen emiri bütün mallarından soyutlayarak Mısır'dan kovup Şam'a sürmüştü. Bunlar, Gazze'de iken posta, bulundukları yerde öldürülmelerine dair emri yetkililere ulaştırdı. Aynı şekilde yolun her neresinde bulunursa Yelboğa'nın da öldürülmesine dair fermanı ulaştırdı. Posta Gazze'den ayrıldığında Fahme vadisinde Yelboğa ile karşılaştı. Onu boğdu, sonra başını kesip sultana götürdü. Mısır diyarından iki Emir Yelboğa ile Tavaşî'nin mallarına, mülklerine el koymak üzere Dımaşk'a geldiler. Bunlar cidden kıymetli mücevherleri ve takıları teslim aldılar. Ayrıca Yelboğa'nın emlakının ve Suku'l-Hayl'de inşaatına başlanılan camii'nde vakfedilen eşyalarının satılması kararlaştırıldı. Meşhur haberlere göre bu camiye Babü'l-Ferec dışında yaptırdığı pasajı vakfetmiş, ayrıca Babü'l-Cabiye dışında ve eski sultan hanının batısındaki hamamı başka köylerdeki arazileri de bu camiye vakfetmişti. Daha önce kendisi bu hususta beyanat vermişti. Doğrusunu Allah bilir. Sonra diğer taraftarları Hama'dan çağırıldılar. Yakalanıp Mısır diyarına sevkedildiler. Sonra haklarında her hangi bir haber duyulmadı. Ne şekilde öldürüldükleri de bilinemedi.

Cemaziyelâhir ayının onsekizinde salı sabahı Emir Seyfeddin Ergun Şah, naib olarak Haleb'ten Dımaşk'a geldi. Haleb'e de emir Fahredin İyas el-Hacib naib olarak gitti. Ergun Şah büyük bir debdebede ve alayişle Dımaşk'a geldiğinde üzerinde bir hil'at ve iki uçlu sarık vardı. Şekil bakımından Tengiz'e benzemekteydi. Allah Tengiz'e rahmet etsin. Ergun Şah Dârüssaâde Sarayına indi. Orada hüküm vermeye, memleketi idare etmeye başladı. Sehametli ve kararlı bir kimseydi.

Cemaziyelâhir ayının yirmüçünde perşembe günü Emevî Camii'nde ve Babü'n-Nasır dışında Emir Kara Sungur'un cenaze namazı kılındı. Namazda kadılar, ayan tabakasına mensup kimseler ve emirler de hazır bulundular. Cenaze, Kerimî Camii'nin yakınındaki Meydan-ı Hassa'da bulunan türbesine defnedildi.

Beraet gecesinde de adet gereği kandiller yakıldı ama kıtlık hüküm sürdüğünden, yağmurlar yağmadığından, ürünler az olduğundan insanlar, kendi evlerinde kandil yakmadılar. Çünkü her şey pahalıydı. Bir rıtl (460 gram) zeytin yağı dörtbuçuk dirheme satılıyordu. Susam yağı, sabun, prinç, iğde gibi şeylerin de her bir rıtlı üç dirheme satılıyordu. Diğer gıda maddeleri ve yiyecekler de bu fiyatlarda seyrediyorlardı. Sadece etin fiyatı biraz normaldi ki o da iki dirhem ve bir çeyreğe satılmak-

taydı. Havranlıların çoğu uzak beldelerden geliyorlar, zahirelik buğday toplamak için Dımaşk'a giriyorlardı. Çünkü Havran'da bir avuç elenmiş buğday, dört dirheme satılmaktaydı. Onlar gayet sıkıntı içindeydiler. İşin sonunu ancak Allah hayreyleyebilir. Adamın biri sefere çıkacağı zaman kendi şahsı, atı ve bineği için su bulması çok zordu. Çünkü yollar-daki suların tamamı tükenmişti. Kudüs'e gelince orası daha sıkıntı ve kıtlık içindeydi.

Bu senenin şaban ayının yirmisinden sonra noksanlıklardan mü-nezzeh olan yüce Allah, yağmur yağdırarak kullarının imdadına yetişti. Hamd ve minnetler O'nadır. Böylece kulları ve beldeleri ihya etti. Vadilerde ve ırmaklarda su meydana geldiğinden insanlar artık kendi vatan-larına dönmeye başladılar. Daha önce içinde bir damla su bulunmayan Zer' sarnıcı suyla doldu. Bu müjde, saltanat naibine ulaştırıldı. Anlatıl-dığına göre o zamanda ülkenin her tarafında su meydana gelmişti. Beni Hilal dağlarında çok miktarda kar vardı. Dımaşk çevresindeki dağlara gelince buralarda da çok miktarda kar vardı. Kalpler rahatlamış, geniş-lik ve bolluk meydana gelmişti. Hamd ve minnet Allah'adır. Takvimin sayfaları da o günlerde kasımın son gününü gösteriyordu.

Bu senenin ramazan ayının yirmibirinde salı günü Şeyh İzzeddin Muhammed el-Hanbelî, Salahiye'de vefat etti. Bu zat Muzafferî Ca-mi'nin hatibi olup meşhur ve salih kimselerdendi. Allah rahmet etsin. Cenâb-ı Allah dünya hayatında ve ahirette de kavli-i salih ile onu sebat ettirip kendisine hüccetini telkin etti.

MUZAFFER'İN ÖLDÜRÜLMESİ VE NASIR HASAN B. NASIR'IN SALTANAT TAHTINA GEÇMESİ

Ramazan ayının yirmisinden sonra Gazze naibi Dımaşk naibine postayla haber göndererek Sultan Melik Muzaffer Hacı b. Nasır Muhammed'in öldürüldüğünü, onunla emirler arasında ihtilaf meydana geldiğini, emirlerin onu Kubbetü'n-Nasır'da yalnız bıraktıklarını, onunsa azıcık maiyetiyle birlikte üzerlerine yürüdüğünü ve hemen öldürüldüğünü oradaki bir mezarlığa cesedinin sürüklenip gömüldüğünü bildirdi. Başka bir rivayette anlatıldığına göre cesedi paramparça edilmiştir. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.)

Cuma günü akşamleyin Mısır diyarından, Dımaşk'a bir emir geldi. Bu zat, kardeşi Sultan Nasır Hasan b. Sultan Nasır Muhammed b. Kala-vun adına bey'at alacaktı. Gelişi sebebiyle Mansure kalesinde sevinç da-vulları çalındı. Şehir bütünüyle süslendi. O esnada imkan bulan insanlar da hemen evlerini süslediler. Hamd ve minnet Allah'adır. Ama cumartesi sabahı girildiğinde şehrin tamamı eksiksiz bir şekilde süslen-miştir, ittifakın ve ülfetin meydana gelişi ve birliğin sağlanması için Allah'a

hamd olsun.

Şevval ayının yirmisinde salı günü Haleb naibi Emir Fahreddin İyas, göz altına alınmış olarak Dımaşk'a geldi. Dârüssaâde'de saltanat naibiyle görüştü. Sonra horlanıp itilip kakılarak kaleye konuldu. Rivayete göre o durumunu Dımaşk naibine havale etmişti. Dımaşk naibi onun hakkında neyi uygun görecektir olursa kendisi de bunu kabul edeceğini bildirmişti. Bir hafta kadar Mansure kalesinde kaldı. Sonra posta vasıtasıyla Mısır diyarına sevk edildi. Kendisine ne yapıldığı bilinmemektedir.

Zilkade ayının üçünde pazartesi gecesı büyük hadis hafızı, İslâm tarihçisi muhaddislerin şeyhi Şemseddin Ebu Abdullah Muhammed b. Osman es-Zehabî, Ümmü Salih türbesinde vefat etti. Pazartesi günü öğlen namazından sonra Dımaşk Camii'nde cenaze namazı kılındı ve Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi. Onun vefatı ile hadis şeyhlerinin ve hafızlarının sonu gelmiş oldu. Allah ona rahmet etsin.

Zilkade ayının onaltısında pazar günü Ümmü Salih türbesinde Şeyh Şemseddin ez-Zehabî'nin yerine ders verdi. Allah bu türbeyi vakfedene rahmet etsin. Derste önde gelen fakihler ve bazı kadılar da hazır bulundular. Gerçekten kalabalık bir dinleyici topluluğu vardı. Hamd ve minnet Allah'adır. Bu derste İmam Ahmed b. Hanbel'in; Şafî, Malik, Zührî, Abdurrahman b. Ka'b b. Malik, Abdurrahman'ın babası Ka'b Tarikî'yle Rasûlullah (s.a.v.)'den rivayet etmiş olduğunu şu hadis-i şerifi ele aldı: "Mü'minin canı cennet ağacına konmuş bir kuştur. Diriltileceği güne kadar o ağaçta bekler ve o günde diriltilen cesedine girer."

Zilkade ayının ondokuzunda çarşamba günü saltanat naibi, evlerin avlularından eşya yağmalayan bir grup insanın ellerinin kesilmesini emretti. Bunlardan onbirinin elleri kesildi. On tanesi de çivilenip kırbaçlandılar ve ağır bir şekilde dövülerek terbiye edildiler. Doğrusunu yüce Allah daha iyi bilir.

HİCRETİN YEDİYÜZKIRKDOKUZUNCU SENESİ

Bu sene başında Mısır'ın ve Şam'ın Sultanı Melikü'n-Nasır Nasirüddin Hasan b. Melikü'l-Mansur; bunun Mısır diyarındaki naibi Emir Seyfeddin Yelboğa, veziri de Mencük idi. Kadılarına gelince bunlar İzzeddin b. Cemaa eş-Şafî, Takiyyüddin el-Ahnaî el-Malikî, Alaeddin b. Türkmanî el-Hanefî, Muvaffaküddin el-Makdisî el-Hanbelî idi. Sır kâtibi, Kadı Alaeddin b. Muhiddin b. Fadlullah el-Ömerî, Şam naibi Emir Seyfeddin Ergun Şah en-Nasırî, baş hacib Emir Tuğurdemir el-İsmailî idi. Dımaşk'taki kadılara gelince onlar da şunlardı: Kadilkudat Takiyyüddin es-Sübki eş-Şafî, Kadilkudat Necmeddin el-Hanefî, Kadilkudat Celaleddin el-Maslatî el-Malikî, Kadilkudat Alaeddin b. Men-

ca el-Hanbelî idi. Sır kâtibi, Kadı Nasirüddin el-Halebî eş-Şafîî idi. Bu zat aynı zamanda Haleb kadiaskeri ve Haleb'teki Esediye Medresesi'nin müderrisi idi. Ama bununla birlikte Dımaşk'ta ikamet ediyordu.

Ülkenin etrafında belaların meydana geldiğine dair peşpeşe haberler ortaya çıktı. Kırım'da korkunç bir durumun meydana geldiği, orada bir çok insanın öldüğü haberi Dımaşk'a ulaştı. Sonra bu bela ve musibetin Frank ülkesine sirayet ettiği, hatta Kıbrıslıların çoğunun veya buna yakın miktarının öldükleri, aynı şekilde Gazze'de de korkunç bir durumun vuku bulduğu söyleniyordu. Gazze naibinin de Dımaşk naibine gelen mütalâasında aşura gününden safer ayına kadar 10.000.000 kadar insanın öldüğü bildiriliyordu. Bu senenin rebiyülevvel ayının yedisinde cuma günü namazdan sonra Buharî okundu. Kadılar ve bir grup insanlar bunu dinlediler. Bundan sonra kurrâlar Kur'an-ı Kerim'den birer hiszip okudular. İnsanlar bu bela ve veba musibetinin ülkeden kalkması için dua ettiler. Çünkü bu hastalığın Şam mıntikasının sahil taraflarında ve ülkenin diğer mıntikalarında kol gezmekte olduğunu duymuşlar, bunun Dımaşk'a da sıçramasından korkmaya başlamışlardı. Allah, Dımaşk'ı korusun ve himaye etsin. Mamafih bu hastalık sebebiyle Dımaşk'ta da bir grup insan ölmüştü.

Rebiyülevvel ayının dokuzunda sabahleyin insanlar, Emevî Camii'nin sahabe mihrabında toplandılar. Nuh suresini kendi aralarında taksim ederek 3.363 kez okudular. Çünkü bir adam rüyasında Rasûlullah (s.a.v.)'i görmüş, Rasûlullah (s.a.v.) ona bu sureyi bu miktarda okumalarını tavsiye etmişti. Aynı ayda Taun sebebiyle bir çok insan öldü. Her gün 100'den fazla insan ölüyordu. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.)

Hastalık bir eve girince aile efradının çoğu ölmeden o evden çıkmıyordu, ama şehir nüfusunun çokluğuna göre yukarıda söylemiş olduğum 100 sayısı yine de azdır. Bu ayın bu günlerinde büyük bir topluluk oldu. Hatip de rebiyülâhir ayının altısında cuma gecesi akşam namazından itibaren bütün namazlarda veba salgınının uzaklaşması için kunut okumaya ve dua etmeye başlandı. Bu sebeple insanlar Allah'a boyun büküp yalvarmaya, huşu göstermeye tazarru ve niyazda bulunmaya, O'na yönelmeye başladılar. Bu ayda ölü sayısı cidden çoğaldı. Günde 200'den fazla ölü gömülüyordu. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.) Ölülerin sayısı kat kat arttı. İnsanların işleri görülmez oldu. Ölüler defnedilemez oldu. Cenaze masrafları cidden ağır geliyordu. İnsanlar mutazarrır oldular. Özellikle yoksullar bu işin altından kalkamaz hale geldiler. Çünkü bir ölüyü teşhiz edip kefenlemek ve gömmek için çok masraf gerekiyordu. Saltanat naibi; naaş tahatlarının, yıkamanın ve ölüyü taşımanın bedava yapılmasına karar verdi ve bu husus rebiyülâhir ayının onaltısında pazartesi günü duyuldu.

Çok sayıda naaş tahtası vakıf olarak şehrin bir çok tarafına dağıtıldı. İnsanlar böylece biraz kolaylığa kavuştular. Ama ölülerin sayısı da gün be gün artıyordu. Yardımına baş vurulacak zat yüce Allah'tır.

Rebiyülâhir ayının yirmüçünde pazartesi günü şehirde insanların üç gün oruç tutup dördüncü günde, yani cuma gününde Mescidü'l-Kadem yanına gidip toplanmaları, orada Allah'a yalvarıp yakarmaları ve bu veba salgınının uzaklaştırılmasını Allah'tan dilemeleri emredildi. Bunun üzerine insanların çoğu oruç tuttular. Camide uyudular. Geceyi ihya ettiler. Tıpkı ramazan ayında yaptıkları gibi camide geceleyin zikre başladılar. Ayın yirmiyedisinde cuma sabahı insanlar her bir yoldan çıkıp Mescidü'l-Kadem'in yanına gittiler. Yahudiler, Hristiyanlar, Samiriler, yaşlı adamlar, acuzeler, çocuklar, yoksullar, emirler, büyükler, kodamanlar, kadılar sabah namazından sonra gelip orada toplandılar. Yüce Allah'a yalvarıp yakarmaya başladılar. Gün doğup biraz yükselineceye kadar yakarışlarını ve niyazlarını devam ettirdiler. O gün mahşeri andıran bir gündü.

Cemaziyelevvel ayının onunda perşembe günü öğle namazından sonra hatip onaltı cenazenin namazını bir defada kıldırdı. insanlar da bundan ükrüp paniğe kapıldılar. O gün veba hastalığı, şehirde ve Banliyölerinde 300'e yakın kişinin canını almıştı. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.) Namazdan sonra Emevî Camii'nde de onbeş ölünün cenaze namazı bir defada kılınmıştı. Başka bir yerde de onbir kişinin cenaze namazı bir defada kılınmıştı. Allah hepsine rahmet etsin.

Cemaziyelevvel ayının yirmibirinde pazartesi günü saltanat naibi köpeklerin öldürülmesine dair karar çıkardı. Köpekler şehrin her tarafını doldurmuşlar, çoğu kez insanlara zarar vermişler, yollarını geceleyin kesmişlerdi. Sağı solu her tarafı pislemişler, bu yüzden Dımaşk'ta bela umumi hale gelmiş ve bundan sakınmak da zorlaşmıştı. Ben de köpeklerin öldürülmesine dair varid olan hadislerden bir cüz derledim. Ancak imamların, bu hadisin nesh edildiğine dair ihtilaflarını da naklettim. Hz. Ömer hutbesinde güvercinlerin boğazlanmasını ve köpeklerin öldürülmesini emrederdi. İmam Malik de İbn Vehb'den yaptığı rivayette, belirli bir beldede köpeklerin öldürülmesinin maslahat gereği olarak imamın izin vermesi durumunda caiz olacağını söylemiştir.

Cemaziyelevvel ayının yirmisekizinde pazartesi günü şeyhimiz Hafız el-Mizzî'nin oğlu Zeyneddin Abdurrahman, hocası olduğu Nuriye Darü'l-Hadisinde vefat etti. Sufiye Mezarlığı'nda babasının mezarına defnedildi.

Cemaziyelâhir ayının ortalarında ölümler çoğaldı. Çok insan öldü. Yardımına baş vurulacak olan zat Yüce Allah'tır. Havastan ve avamdan tanıdığımız ve tanımadığımız bir çok insan vefat etti. Allah hepsine rah-

met etsin ve onları cennetine koysun. Yardımına baş vurulacak olan zat Yüce Allah'tır. Emevî Camii'nde çoğu günlerde 100'den fazla cenazenin namazı kılınıyordu. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.) Bazı ölümler camiye dahi getirilemiyor- du. Şehir çevresinde ve uzak mıntikalarda ise ölenlerin sayısını ancak Aziz ve Celil olan Allah bilir, Allah hepsine rahmet etsin, amin.

Cemaziyelâhir ayının yirmiyedisinde pazartesi günü Sebaibiye Medresesi'nin banisi gezgin tacirlerden Sadr Şemseddin b. Sabab vefat etti. Bu medrese Zahiriye yakınlarında ve Adiliyetü'l-Kebire Medrese- si'nin kible tarafında bulunan bir Kur'an yurduydur. Uzun zamanlardan beri burası harap vaziyetteydi. Mezkur tacir Şemseddin burayı onarıp Kur'an yurdu ve Hanbelîler için de Darü'l-Hadis haline getirdi. Burayı vakfetti. Burası için gelir sağlayacak yerleri de buraya vakıf olarak bağ- ladı. Yüce Allah kendisine rahmet etsin.

Receb ayının sekizinde cuma günü Emevî Camii'nde namazdan sonra Kadı Alaeddin b. Kadı Şehbe'nin gıyabî cenaze namazı kılındı. Sonra kırkbir cenazenin namazı bir defada kıldırıldı. Bu cenazelerin ca- mi içine alınmasına imkan kalmadı. Aksine bazı ölümler Babüssirr dışına götürüldüler. Hatip ile nakip de oraya giderek hepsinin cenaze namazı- nı orada kıldırıldılar. Gerçekten orası mahşerî bir yeri andırıyordu. Bü- yük bir ibretti. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a ai- diz ve O'na dönücüleriz).

Aynı günde tacir Feridun da vefat etti. Bu zat Babü'l-Cabiye dışın- da Bahadır As'ın türbesinin karşısındaki medreseyi yaptırmıştı. Med- resenin duvarları renkli taşlardandı. Burayı Kur'an-ı Azim için bir yurt haline getirmiş ve buraya güzel gelir getirici vakıflar bağlamıştı. Hizme- ti şükranla karşılanan meşhur bir kimseydi. Allah kendisine rahmet et- sin. Makamını da âli kılın.

Receb ayının üçünde cumartesi günü Şeyh Ali el-Mağrib'in Kas- yun'daki Efremî Camii'nde cenaze namazı kılındı. Kendisi de Sefih Me- zarlığı'na defnedildi. Allah rahmet etsin. Bu zat, Takiyyüddin b. Teymi- ye'nin arkadaşlarındandı. Abid, zahid ve takvalı bir kimseydi. Dünyada resmî bir görev üstlenmedi. Malı mülkü de yoktu, fetihlerde elde edilen ganimetlerden birazı kendisine verilir, o da bunları azar azar harcardı. Tasavvufla iştigal ederdi. Vefat edince geride bir hanımı ve üç çocuğu kaldı. Allah kendisine rahmet etsin.

Receb ayının yedisinde çarşamba günü sabahleyin Muzafferî Ca- mii'nde Hanbelî kadısının naibi Kadı Zeyneddin b. Necih'in cenaze na- mazı kılındı. Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Kadılıkta şükranla anıla- cak şekilde görev ifa etmişti. Çok faziletleri vardı. Dindar ve abid bir kimseydi. Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin arkadaşlarındandı. Onunla Kadı eş-Şafîi arasında bazı işlerden ötürü ihtilaflar meydana

gelmiş sonra barışmışlardı.

Receb ayının onikisinde pazartesi günü öğle ezanından sonra Dımaşk'a ve çevresinde havayı sarartan, şiddetli toz savuran bir fırtına koptu. Daha sonra hava karardı. Ortalık zifiri bir karanlığa büründü. insanlar bu durumda çeyrek saat kadar kalıp Allah'tan eman dilemeye, mağrifet talep etmeye ve ağlamaya başladılar. Bununla birlikte aralarına şiddetli ve yaygın bir ölüm de sirayet etti. insanlar bu durumun, içinde bulundukları taunun sonu olacağını ümit ettiler, ama iş daha da şiddetlenmişti. Yardımına baş vurulacak olan zat Yüce Allah'tır. Emevî Camii'nde namazları kılınan cenazelerin sayısı 150'yi buldu. Hatta bunu da geçti. Şehrin diğer taraflarında ölenlerin ve buraya getirilmeyenlerin, ayrıca zımmilerden de ölenlerin sayısı da bunun dışındadır. Şehrin banliyölerinde ölenlere gelince bunlar daha fazlaydılar. Hatta bir çok günlerde ölenlerin sayısının 1.000'i bulunduğu söylenmektedir. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.) Aynı günde öğle namazından sonra Muzafferî Camii'nde Şeyh İbrahim b. Muhib'in de cenaze namazı kılındı. Bu zat, Emevî Camii'nde ve Tengiz Camii'nde hadis okuturdu. Meclisinde çok sayıda insan toplanırdı. Çünkü salih bir kimseydi. Faydalı ve güzel vaazlar verirdi. Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Cenaze merasimine çok sayıda insan katılmıştı. Allah rahmet etsin.

Receb ayının yirmiyedinci gecesinde yani mirac gecesinde Emevî Camii'nde dinî merasim düzenlendi. Ama ölen kimselerin çokluğundan cemaat burada toplanamadı. Ayrıca hastaları ve ölüleriyle de uğraştıklarından buraya gelme imkanını bulamamışlardı. Bu gecede bir grup insan şehir dışında çadırlarda kalmışlar ve kapılar kapanınca da şehre girememişlerdi. Adet üzere Babü'n-Nasır'a gelmişler, şehre girmek istemişlerdi. İki kapı arasında çok sayıda insan toplanınca çokları vefat etti. O zamanlarda cenaze merasimlerine gelen insanların çoğu merasim esnasında ölüyorlardı. Bu da tıpkı ona benzemişti. Saltanat naibi bu durumdan hoşlanmadı, öfkelenildi. Çıkıp onları orada görünce toplanmalarını emretti. Sabah olunca da gözlerine mil çekilmesini emretti. Sonra onları affetti. Fakat şehir mütevellisini şiddetle dövdürdü. Naibinin de geceleyin gözüne mil çekti. Babü'n-Nasır kapıcısının da gözlerine mil çekti ve yatsıdan sonra kimsenin dışarıda dolaşmamasını emretti. Sonra da bu hususta onlara müsamaha gösterdi.

Şaban ayı başında insanların çoğu ölüyorlardı. Şehir kokuşmuştu. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz) Şaban ayının onüçünde perşembe günü Matraziyyîn'deki büyük Kaymiriye Medresesi'nin müderrisi Şeyh Şemseddin b. Salah vefat etti. Cuma gününde yani şaban ayının ondördünde aralarında şehir muhtesibi ve aynı zamanda Dımaşk'ın büyük reislerinden Kadı İma-

düddin b. Şirazî'nin de bulunduğu çok sayıda cenazenin namazı kılındı. Kadı İmadüddin bir zaman Emevî Camii'nin nazırlığını ve vakıflar nazırlığını da Deruh'te etmişti. Hatta bu iki görevi aynı zamanlarda yürüttüğü de olmuştu. Namazdan sonra Kasyun Mezarlığı'na defnedildi.

Şevval ayının yirmisinden sonra naib Emir Karaboğa Düveddar, Hakr- i Simak batısındaki evinde vefat etti. Evinin yanında kendisi için bir türbe ve bir de mescit yaptırmıştı. Evinin yanındaki yeni pazarı da kendisi yaptırmış ve burası için biri doğuda, diğeri de batıda olmak üzere iki kapı yaptırmış, kıymetli bir yerde bulunduğundan ötürü bu çarşıya çok para sarfetmişti. Ancak daha sonra buraya ihtiyaç kalmadığından buradaki dükkanlar terkedilip harabeye döndü. Cenaze namazında emirler ve kadılar da hazır bulundular. Oradaki türbesine defnedildi. Geride çok miktarda mal ve eşya bıraktı. Bunları saltanat naibi olan mahdumu aldı.

Zilkade ayının yedisinde salı günü Emevî Camii'nin hatibi Taceddin Abdürrahim b. Kadı Celaleddin Muhammed b. Abdürrahim el-Kazvinî, Darü'l-Hitabe'de vefat etti. İki gün kadar hasta yattı ve diğer insanlara isabet eden tauna yakalandı. Aile efradının tamamı cariyeleri ve çocukları da aynı şekilde öldüler. Kendisinden iki gün sonra kardeşi Sadreddin Abdül-Kerim de vefat etti. Hatip Taceddin'in cenaze namazı, aynı günde öğlen namazından sonra Babü'l-Hitabe'de kılındı ve Sufiye'deki aile mezarlığına babasının ve kardeşleri Bedreddin Muhammed ile Cemaleddin Abdullah'ın yanına defnedildi. Allah hepsine rahmet etsin.

Zilkade ayının dokuzunda perşembe günü hatiplik sebebiyle kadınlar ve müftü olan bir çok fakih, saltanat naibinin yanında toplandılar. Şeyh Cemaleddin b. Mahmud b. Cümle de bu meclise çağırıldı. Saltanat naibi onu hatipliğe tayin etti. Yürütmekte olduğu bazı görevleri elinden alarak başkalarına dağıttı. Kadı Bahaeddin Ebü'l-Beka da Zahiriyetü'l-Berraniye Medresesi'nin müderrisliğine atandı. Elindeki diğer görevleri alınıp başkalarına taksim edildi. Elinde hatiplikten başka görevi kalmadı. O günde insanlara öğle namazını kıldırdı. Daha sonra cuma günü sabahleyin kendisine hil'at giydirildi ve cuma günü insanlara namaz kıldıırıp kural gereği hutbe irâd etti.

Arafe gününde -ki bu aynı zamanda cumartesi günü idi- Kadı Şihabüddin b. Fadlullah vefat etti. Bu zat, Mısır'da ve Şam'da sır katipliği yapmıştı. Daha sonra bu görevden azledilmiş ve başka bir göreve atanmadan vefat etmiş, geride çok miktarda mal ve mülk bırakmıştı, reis ve zengin bir kimseydi. Kasyun Mezarlığı'nın Rükniye'ye yakın doğu kısmında muazzam bir konak yaptırmıştı. Kendisine inşa katiplerinin resliği verilmişti. Zamanında Kadı Fadıl'a benziyordu. Çok güzel ifadelerle yazılmış eserleri vardır. Müzakeresi güzel, hazır cevap, hafızası

sağlam, dili fasih, ahlakı güzel bir kimseydi. Alimleri ve yoksulları severdi. Vefat ederken elli yaşını aşmamıştı. Babü'l-Feradis dahilindeki evlerinde vefat etti. Cenaze namazı Emevî Camii'nde kılındı. Yağmuriye Medresesi yakınına kardeşinin ve babasının yanına Sefih Mezarlığı'na defnedildi. Allah kendisini bağışlasın ve affetsin.

Aynı günde Şeyh Abdullah b. Reşik el-Mağribî de vefat etti. Bu zat, şeyhimiz allame İbn Teymiye'nin eserlerini tasnif eden ve yazan bir kimseydi. İbn Teymiye'nin yazısından daha güzel yazardı. İbn Teymiye'nin gözünden bir şey kaçacak olursa bu ona hemen uyarıda bulurdu. Seri yazardı ve yazısında hata olmazdı. Dindar ve abid bir kimseydi. Çokça Kur'an okurdu. Güzelce namaz kılardı. Çoluk çocuğu vardı, vefat ederken borçluydu. Allah rahmet etsin ve onu bağışlasın, amin.

HİCRETİN YEDİYÜZELLİNCİ SENESİ

Bu senenin başında Mısır, Şam, Haremeyn' ve diğer mıntıkaların Sultanı, Melikü'n-Nasır Hasan b. Nasır Muhammed b. Kalavun idi. Bunun Mısır diyarındaki naibi ve memleket idarecisi aynı zamanda Atabeği, Seyfeddin Yelboğa, Mısır diyarının kadıları, önceki senede adları anılan kadılar; Şam naibi Emir Seyfeddin Ergun Şah en-Nasırî; Dımaşk kadıları ise önceki senede adları anılan kadılar idi. Hatip ile muhtesip-ten başka diğer yöneticiler de değişmemişti.

Allah'a hamd olsun ki bu senede taun biraz azaldı. Hicretin 749. senesinde 500'e ulaştıktan sonra miras divanları bu senede yirmiye kadar indi. Sonraları daha da azaldı. Ama tamamen ortadan kalkmadı.

Muharrem ayının dördünde çarşamba günü Fakih Şihabüddin Ahmed b. Sika, oğlu ve kardeşi taun yüzünden aynı saatte öldüler. Hepsinin cenaze namazı kılındı ve bir mezara defnedildiler. Yüce Allah kendilerine rahmet etsin.

Muharrem ayının yirmibeşinde çarşamba günü sahibimiz şeyh, imam, alim, abid, zahid, nasik, huşulu insan Nasirüddin Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Abdül-Kadir b. Said es-Salih vefat etti. İmadiye Medresesi'nin müderrisiydi, çok faziletlere sahipti. Selefin yolundaydı. Çokça ibadet eder, Kur'an okur, geceleyin namaz kılar, sükunetli ve güzel ahlaklı bir kimseydi. Yaklaşık kırkûç yaşındaydı. Allah kendisine rahmet etsin ve makamını âlî kılsın.

Safer ayının üçünde çarşamba günü Muhaddis Takiyyüddin b. Rafi, Nuriye Darü'l-Hadis'inin hocalığına başladı. Dersinde faziletli kimselerden bir topluluk, kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler dinleyici olarak hazır bulundular. Bu sene olaylarından bahsedeceklerimiz bu kadardır. Doğrusunu yüce Allah daha iyi bilir.

SALTANAT NAİBİ ERGUN ŞAH'IN TUTUKLANMASI

Rebiyülevvel ayının yirmüçünde perşembe gecesı Dımaşk saltanat naibi Emir Seyfeddin Ergun Şah tutuklandı. Kendisi aile efradıyla beraber Ablak Sarayına intikal etmişti. Gece yarısı aniden Trablus naibi Emir Seyfeddin Olcayboğa el-Muzafferî en-Nasırî 1.000'lerce asker ve

emirin başında Dımaşk'a baskın yapmış, sarayını çembere almış ve adamlarıyla birlikte saraya girmişti. Seyfeddin Ergun Şah ise cariyeleriyle birlikte yatağında uyumaktaydı. Yatağından çıkıp yanlarına varınca onu yakaladılar, zincire vurdular. Göz altına aldılar, sabah olunca, insanların olup bitenden haberleri yoktu, insanlar bu durumu duyunca birbirlerine anlattılar. Türkler de Emir Seyfeddin Olcayboğa'nın şehir dışında yanında toplandılar. Ergun Şah'ın eşyaları müsadere edildi. Akşam izzet içinde uykuya dalmış, ama sabahleyin zillet içinde uyanmıştı. Dün akşam saltanat naibi, fakat bu sabah yoksul ve düşkün oldu. Zelil düştü. Hüküm elinde bulunan ve mülkün sahibi olan Allah, noksanlıklardan münezze ve yücedir.

"Mülkün sahibi olan Allah'ım! mülkü dilediğine verirsin. Dilediğinden çekip alırsın. Dilediğini aziz kılar, dilediğini alçaltırsın." (Âl İmrân, 26). "Kasabaların halkı gece uyurlarken azabımızın kendilerine gelmesinden güvendemiydiler? Yahut kasabaların halkı, kuşluk vakti eğlenirlerken azabımızın kendilerine gelmesinden güvendemiydiler? Onlar, Allah'ın düzeninden güvende miydiler? Allah'ın düzeninden ancak mahvolacak millet güvende olur." (el-A'raf, 97/98).

Sonra rebiyülevvel ayının yirmidördünde cuma gecesi olunca Emir Seyfeddin Ergun Şah boğazlandı, ama intihar ettiğine dair tutanak tutulmuştu. Doğrusunu yüce Allah daha iyi bilir.

ÇOK GARİP BİR OLAY

Rebiyülevvel ayının yirmisekizinde salı günü Dımaşk askerleriyle, Trablus naibi olan ve perşembe gecesi Dımaşk'a Emir Seyfeddin Ergun Şah'ı tutuklamaya gelen ve cuma gecesi de onu öldüren Emir Seyfeddin Olcayboğa arasında anlaşmazlık çıktı. Kendisi Meydan-ı Ahdar'da ikamet etmeye başladı. Emir Seyfeddin, Ergun Şah'ın mallarını ve eşyalarını kendine alıp topladı. Büyük emirler onun bu hareketini protesto ettiler. Malları, sultanın kalesine göndermesini istediler, ama o bunu kabul etmeyince durumundan kaygılanıp şüphelendiler. Emir Seyfeddin, Ergun Şah'ı tutuklayıp öldürmesi gerektiğine dair sultandan getirdiğini iddia ettiği mektuptan şüphelendiler. Üniformalarını giyip silahlanarak kale altında ve meydan kapılarında hazır vaziyete geçtiler, öte yandan kendisi de 100'ün altında olan adamlarıyla hazırol vaziyetine geçti. Bir rivayette anlatıldığına göre onun etrafındaki adamlar yetmiş, seksen veya doksan arasında idiler, intihar edercesine askerlerine saldırdılar. Suçsuz kimseler gibi kendilerini savunmaya da başladılar. Aslında kimseyi öldürmeye veya kimselerle savaşılmaya yetkileri olduğuna dair bir fermanları da yoktu. Bu yüzden çoğu hezimete uğrayıp kaçtı. Bu sebeple askerlerden bir grup hatta bazı öncü komutanlar ki bunlardan biri

de Emirü'l-Kebir Seyfeddin Olcayboğa el-Adilî idi. Öne çıktılar, bunun eli kesildi, yaşı doksana varmıştı. Diğer askerlerden ve hizmetçilerden de bazıları öldürüldü. Neticede Olcayboğa el-Muzafferî, öldürülmüş olan Ergun Şah'ın tavlâsından dilediği atları seçip aldı ve zelil olarak Mizze taraflarına gerisin geri döndü. Ama yanında Ergun Şah'ın malı ve eşyaları da vardı. Yoluna devam etti. Dimaşk askerlerinden hiç biri onu takip etmedi. Beraberinde hacib ve geçen senede de Haleb naibi olan Emir Fahreddin İyas vardı. Bunlar beraberlerindeki askerlerle birlikte Trablus'a gittiler.

Öte yandan Şam ümerası sultana bir mektup yazarak olup bitenleri kendisine bildirdiler. Sonra posta geldi ve sultanın olup bitenlerden hiç haberi olmadığını ve Emir Seyfeddin Olcayboğa'nın getirdiği mektubun da uydurma olduğunu bildirdi. Şam ordusundaki 4.000 askerini onu yakalamak üzere harekete geçmesine dair emir geldi ve bu askerlerin başına komutan olarak da Suğd naibi atandı. Bunlar, rebiyülâhir ayının ilk on gününde yola çıktılar. Rebiyülâhir ayının altısında çarşamba günü askerler, Seyfeddin Olcayboğa el-Adilî'yi yakalamak ve onunla savaşmak üzere yola koyuldular. Seyfeddin Olcayboğa, 1.000 askerini komutanı olan bir emirdi. Rebiyülâhir ayının yedisinde perşembe gecesi Dimaşk'ta kalan askerlerin, sabahleyin mutlaka harekete geçmeleri gerektiğine dair ilanât yapıldı ve askerler sabahleyin büyük bir süratle harekete geçtiler. Emir Bedreddin el-Hadir de asıl naibe vekil olarak atandı ve naibler gibi Dârüssaâde Sarayında yönetimin başına geçti. Rebiyülâhir ayının onaltısında cumartesi gecesi akşamla yatsı arasında bu askeri birlik Seyfeddin Olcayboğa el-Muzafferî'yi esir alarak zelil ve hakir vaziyette Dimaşk'a getirdi. Aynı şekilde beraberlerinde Emir Fahreddin İyas el-Hacib de esir olarak getirilmişti. Bunlar horlanarak Babü'n-Nasır'daki Dârüssaâde konağı karşısındaki köprüden götürülerek kaleye konuldular. O esnada naib vekili Emir Bedreddin el-Hadir de hazır bulundu. İnsanlar bu duruma çok sevindiler. Hamd ve minnet Allah'adır.

Rebiyülâhir ayının onsekizinde pazartesi günü bu ikisi kaleden çıkarılarak Suku'l-Hayl'e götürüldüler ve askerlerin huzurunda öldürülüp cesetleri halk tarafından görülsün diye ağaca asıldı. Orada günlerce kaldıktan sonra indirilip Müslüman mezarlığına defnedildiler.

Cemaziyelâhir ayı başlarında halkın büyük bir kısmı Haleb naibi Seyfeddin Kutlu Şah'ın ölümüne sevindi. Çünkü taun zamanında Hama şehrinde çok kötü bir yönetim tarzı sergilemişti. Anlatıldığına göre kendisi ölen kimsenin erkek çocuğu veya başka mirasçısı bulunsa bile terekelere el koyarmış ve insanların mallarını açıkça gasp edermiş. Bu yüzden çok büyük servete sahip olmuş, Ergun Şah'ın ölümünden sonra Dimaşk naibliğine atanan Emir Seyfeddin Oraktiye'den sonra Haleb naib-

liğine nakledilmişti. İnsanlar onu karşılamaya çıktılar. Kendisi Haleb'te kısa bir süre kaldıktan sonra öldü ve toplamış olduğu mallar ne dünyasına ne de ahiretine yaradı.

Cemaziyelâhir ayının onbirinde perşembe günü Emir Seyfeddin Ayıtmış en-Nasırî, naib olarak Mısır'dan Dımaşk'a geldi. Adet üzere önünde askerleri vardı. Eşik öptü ve kemer takıp kılıç kuşandı. Fermanı ve beratı orada kendisine verildi. Daha sonra naiblerin adetince merasim birliğinin yanında durdu. Sonra da Dârüssaâde Sarayına dönüp yönetimin başına geçti. İnsanlar onun Dımaşk'a atanmasına sevindiler. Şekli güzel, yaratılış, tam idi. İki buçuk aydan beri Şam şehri asıl bir naibten yoksun kalmıştı. Onun şehre girdiği günde tabihane emirlerinden dördü hapse atıldılar. Şam naibi Ergun Şah'a karşı Olcayboğa el-Muzafferî'ye destek verip kendisiyle iş birliği yaptığından hapse atılan bu emirler Kasımî ve evlâd-ı Âl-i Ebu Bekir'den idiler. Cemaziyelâhir ayının onbeşinde cumartesi günü sultanın ataması, buna dair fermanı ve hil'atı Mısır diyarından Dımaşk'a göndermesi sebebiyle Kadı Necmeddin b. Kadı İmadüddin et-Tarsusî el-Hanefî hüküm vermeye başladı.

Cemaziyelâhir ayının onaltısında salı günü Kadilkudat Takiyyüddin es-Sübkî ile Şeyh Şemseddin b. Kayyım el-Cevziye arasında Emir Seyfeddin b. Fadl Melikü'l-Arap vasıtasıyla kadilkudatın bahçesinde barış gerçekleşti. Kadilkudat Takiyyüddin, talak meselesinde çok fetva vermesi yüzünden Şemseddin b. Kayyım'a kızmıştı.

Cemaziyelâhir ayının yirmialtısında cuma günü Emir Seyfeddin Ergun Şah'ın cesedi Sufiye Mezarlığı'ndan alınarak tarime (saray) altında yaptırmış olduğu türbesine nakledildi. Türbenin tamamlanmasına ve ondan önce de mescidin tamamlanmasına başlandı. Çünkü kendisi bunları tamamlayamadan Olcayboğa el-Muzafferî tarafından öldürülmüştü. Kendisini boğazlayıp öldürdüklerinde geceleyin Sufiye Mezarlığı'na Şeyh Takiyyüddin b. Salah'ın mezarının yakınına defnetmişlerdi. Daha sonra mezkur gecede türbesine nakledildi.

Receb ayının ondokuzunda cumartesi günü müezzinler, fecirden bir saat önce ezan okudular. İnsanlar da adetleri üzere imamların tertibine göre Emevî Camii'nde namazlarını kıldılar. Ama daha sonra vaktin henüz girmediğini görünce hatip, bütün imamların kıldırımlarından sonra fecir namazını yeniden kıldırdı. Bu, daha önce benzeri görülmemiş bir durumdu.

Şaban ayının sekizinde perşembe günü Kadilkudat Alaeddin b. Menca el-Hanbelî, Mismariye'de vefat etti. Öğle vakti Emevî Camii'nde cenaze namazı kılındı. Daha sonra Babü'n-Nasır dışında da kılındı ve Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Allah rahmet etsin.

Ramazan ayının ilk pazartesi günü sabahleyin Şeyh Cemaleddin el-Merdavî, Salihîye Medresesi'nden Dârüssaâde Sarayına çağırıldı. Bundan bir kaç gün önce kendisinin, kendi mezhebinin kadılığına atan-
dığına dair ferman, imzalanmış ve Dımaşk'a gönderilmişti. Bu münase-
betle naibin ve diğer mezheplerin kadılarının huzurunda kendisine
hil'at giydirilecekti. Giydirilmek istenildi, görevi kabul etmesi teklif
edildi, ama o kabul etmedi. Israr ettiler o da direttikçeretti. Öfkeli hal-
de saraydan çıkıp Salihîye'ye gitti. Bu yüzden insanlar ona daha fazla
saygı göstermeye başladılar. O gün de diğer kadılar Dârüssaâde Sara-
yında kaldılar. Öğleden sonra yine kendisine haber saldılar. Salihî-
ye'den Dârüssaâde Sarayına geldi. Israr ettiler. Nihayet görevi kabul et-
ti. Hil'ati giydi ve camiye gitti. İkindiden sonra atanma fermanı orada
okundu. Kadılar yanında toplandılar. İnsanlar kendisini tebrik ettiler.
Dindar, iffetli, faziletli, güvenilir bir insan olduğundan bu göreve gelişi-
ne çok sevindiler. Bundan bir kaç gün sonra fakih Şemseddin Muham-
med b. Müflih el-Hanbelî, Kadilkudat Cemaleddin el-Merdavî el-
Makdisî'ye niyabeten hüküm verdi. İbn Müflih, Kadilkudat Cemaleddin'in damadı idi.

Zilkade ayının yirmisinden sonra fakih, imam, muhaddis, faydalı
bilgiler sunan Eminüddin el-İcî el-Malikî, Nasırıyetü'l-Cevvaniye Med-
resesindeki Darü'l-Hadis'in şeyhliğine atandı. Bu görevi Beytül-mal
vekili Sadr Eminüddin b. Kalanisi ona devretmişti. Şeyhliğe atandığın-
da verdiği ilk derste devlet büyükleri ve ayan tabakasına mensup kim-
seler yanında hazır bulundular.

Bu senenin sonlarında, tarime (saray) altındaki Emir Seyfeddin
Ergun Şah'ın türbesinin yapımı tamamlandı. Bu zat, bir zamanlar Dı-
maşk'ın saltanat naibiydi. Türbenin ön tarafındaki camiin de yapımı ta-
mamlandı. İnsanlar orada namaz kıldılar. Burası daha önce küçük bir
mescitti. Genişletilip onarıldı. Büyük bir cami haline getirildi. Allah bu
hayrını kabul buyursun. Bu konuda anlatacaklarımız burada sona er-
mektedir.

HİCRETİN YEDİYÜZELLİBİRİNCİ SENESİ

Bu sene başında Şam'ın ve Mısır'ın sultanı Nasır Hasan b. Nasır
Muhammed b. Kalavun; Mısır'daki naibi Emir Seyfeddin Yelboğa; vezi-
ri de kardeşi Seyfeddin Mencük idi. Mısır kadıları ve sır kâtibi önceki
senede adları anılan kimselerdi. Şam naibi, Emir Seyfeddin Ayıtmış en-
Nasırî, kadılar da önceki senenin kadılarıydılar. Sadece Hanbelî kadısı
değişmiş olup yenisi Cemaleddin Yusuf el-Merdavî idi. Sır kâtibi ve Şey-
hü's-Şüyuh, Taceddin idi. Meclis katipleri de önceki senedekiler idi.
Bunlara Şerefüddin Abdül-Vahhab b. Kadı Alaaddin b. Şemernuh

eklenmişti. Dımaşk'ın muhtesibi Kadı İmadüddin b. Asfur, vakıflar idaresinin başkanı Şerif, Emevî Camii'nin nazırı Fahreddin b. Afif, Dımaşk'ın hatibi de Cemaleddin Mahmud b. Cümle idi. Allah kendisine rahmet etsin.

Muharrem ayının onunda cumartesi günü saltanat naibi Dımaşk'ta bir duyuru yaptırarak Mısır diyarından kendisine bir mektup geldiğini ve bu mektupta kadınların uzun ve geniş yenli elbiseler giymemelerinin, ipek abalar giymemelerinin, kısa elbise giymemelerinin emredildiğini bildirdi ve Mısır diyarında bu konulara hassasiyet gösterilerek şiddetle üzerine gidildiği de bildiri maddelerine eklendi. Hatta anlatıldığına göre bu yüzden bazı kadınlar sulara atılıp boğulmuştu, doğrusunu Allah bilir.

Bu sene başında Tengiz'in karısının türbesinin kible tarafında Babü'l-Havvasın mahallesindeki Kur'an okuma yurdunun onarımı tamamlandı. Burası cömert ve büyük komutanlardan İbn Hamza'nın azadlısı, Tavaşi Safiyyüddin Anber'in Medresesi'nin bir salonu idi. Allah bu hayrını kabul buyursun.

Cemaziyelevvel ayının onbeşinde pazar günü Şamiyetü'l-Cevvaniye Medresesi'nin yakınında Emir Seyfeddin Tayyiban'ın evi olan ve sonraları medreseye dönüştürülen Tayyibaniye Medresesi'nin açılışı yapıldı. Bu ev, Şamiyetü'l-Cevvaniye Medresesi'yle Ümmü Salih Arasında bir yerde olup, Emir Seyfeddin'in vasiyet ettiği malının üçte biriyle satın alındı ve medrese olarak açılışı yapıldı. Yol tarafına bakan duvarında bir pencere de açıldı. Bu gün Şeyh İmadüddin b. Şerefüddin burada vakfedicinin vasiyeti üzerine ders verdi. Şeyh İmadüddin, Şeyh Kemaleddin b. Zemlekânî'nin amcası oğludur. Dersinde Kadilkudat Sübkî, Mâlikî kadısı ve önde gelen bazı kimselerden oluşan bir cemaat hazır bulundu. Derste şu ayet-i kerimeyi ele aldı:

“Allah'ın insanlara verdiği rahmeti önleyebilecek yoktur.” (el-Fatır, 2).

Cemaziyelevvel ayının yirmialtısında pazar gecesi akşam namazında Emevî Camii'nin müezzinlerinden sadece biri göreve geldi. Kendisiyle birlikte namaz için ikamet edecek diğer mesai arkadaşlarını bekledi. Kimse gelmedi. Sonra kendisi yalnız başına kamet getirdi. İmam iftitahtekbirini alınca diğer müezzinler namazda iken gelip imama tabi oldular. Yaklaşık on kadar müezzin geldi. Bu da otuz veya daha fazla sayıdaki müezzinin bu kadar lakayt olmalarını gösterir ki çok garip bir tutumdur. Otuz kadar veya daha fazla müezzinden sadece biri göreve gelmişti. Ulemadan bir kısmı böylesine hayret verici bir olayı şimdiye dek görmediklerini söylediler.

Cemaziyelâhir ayının onyedisinde pazartesi günü kadılar, Meşhed-i Osman'da toplandılar, Fadıl el-Hanbelî, Şeyh Ebu Ömer Yelboğ'nın medresesine bitişik olan mutemide ait evde hakimlik görevini

sürdürmekteydi. Aslında burası Dârü'l-Kur'an'a ilave yapılmak üzere vakfedilmişti. Buraya ayrıca fakirlere ait bazı vakıfları da bağlamıştı. Şafî kadısı bunun sonunda Dârü'l-Hadis'e dönüşebileceğini düşünerek kendisini böyle yapmaktan men etmişti. Daha sonra burada başka bir kapı açarak "Bu evin tamamı yıkılmamıştır. Burayla ilgili olarak bu şekilde verilen hüküm doğru değildir. Zira Hanbelî Mezhebine göre vakıf binasının tamamı yakıldığı takdirde satılabilir. Geride kalan kısmından yararlanma imkanı kalmayınca satılması caiz olur. Hanefî kadısı da buranın eskiden olduğu gibi vakıf halinin devamına dair hüküm verdi. Şafî ve Malikî kadıları da onun bu hümkünü onayladılar ve acayip şeyler cereyan etti.

Cemaziyelâhir ayının yirmiyedisinde çarşamba günü Ümmü Salih Medresesi'nin bitişiğindeki Tayyibaniye adını taşıyan yeni onarılmış medresesinin kapıcısı boğazlanmış olarak ölü bulundu. Mezkur medresede yanında bulunan bazı mallar alınıp götürülmüştü. Bunun faili bulunamadı. Kapıcı, salih ve şükranla anılan bir kimseydi. Allah rahmet etsin.

ŞEYH ŞEMSEDDİN B. KAYYİM EL-CEVZİYE'NİN BİYOGRAFİSİ

Receb ayının onüçünde perşembe gecesı yatsı ezanı vaktinde sahibimiz şeyh imam allame Şemseddin Muhammed b. Ebu Bekir b. Eyyup ez-Zerî vefat etti. Kendisi Cevziye'nin imamı ve buranın kayyımının oğluydu. Ertesi gün öğle namazından sonra Emevî Camii'nde cenaze namazı kılındı. Babü's-Sağir Mezarlığı'nda annesinin mezarının yanına defnedildi. Allah rahmet etsin. Kendisi hicretin 691. senesinde doğmuş, hadis dinleyip ilimle iştigal etmiş, bir çok ilimde, özellikle tefsir, hadis, usul-ü fıkıh ve usul-ü hadiste ilerlemişti. Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye, hicretin 712. senesinde Mısır diyarından Dımaşk'a geldiğinde derslerine devam etmiş, Şeyh İbn Teymiye'nin vefatına kadar kendisinden yararlanmış ve büyük miktarda ilim tahsil etmişti. Daha önceki tahsili de buna eklenince büyük bir alim olmuş, kendi babında bir çok ilimde eşsiz bir insan haline gelmişti. Ayrıca gece ve gündüz talebeler çokça yanına geliyor, ondan ders alıyorlardı. Allah'a çokça yalvarıp yakaran bir insandı. Kıraatı güzel, huyu güzel, sevecen ve hiç kimseyi kıskanmayan, kimseye eziyet etmeyen, kimseyi ayıplamayan, kimseye öfke duymayan bir insandı. Ençok kendisine arkadaşlık etmiş, onu en çok seven de ben olmuşum. Bu zamanımızda dünyada onun kadar çokça ibadet eden başka birini bilmiyorum. Namazda kendine has bir metodla uzun uzadıya durur, rûku'unu ve sücudunu uzatırdı. Bazan bir çok arkadaşını bu halinden ötürü kınardı. Ama o bu tutumundan vazgeçmezdi.

Allah rahmet etsin. İrili ufaklı bir çok eseri vardır. Kendi güzel yazısıyla da çok kitap yazmıştır. Başkasının onda birini dahi elde edemeyeceği çok sayıda selef ve halef kitabını elde etti. Kısaca bütün hal ve hareketlerinde, işlerinde ve durumlarında eşi bulunmaz ve parlak bir şahsiyet idi. Hayırlı hal ve güzel huy-u hakimdi. Allah kendisini bağışlasın ve kendisine rahmet etsin. Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin benimsediği şekilde talak meselesinde fetva vermeye teşebbüs ederdi. Bu yüzden anlatımı burada uzun sürecek meseleler kendisiyle Kadilkudat Takiyyüddin es-Sübki ve diğerleri arasında cereyan etmişti. Vefat ettiğinde cenazesine büyük bir kalabalık iştirak etmişti. Allah rahmet etsin. Cenaze merasiminde kadılar, ayan tabakasına mensup kimseler, havastan ve avamdan salih insanlar hazır bulunmuşlar, tabutunu taşımak için insanlar birbirlerine izdiham meydana getirmişlerdi. Vefat ederken altmış yaşını tamamlamıştı. Allah rahmet etsin.

Şaban ayının onikisinde pazartesi günü Şerefüddin Abdullah b. Şeyh İmam Allame Şemseddin b. Kayyım el-Cevziye, vefat eden merhum babasının yerine Sadriye Medresesi'nde faydalı bir ders verdi. İlmin ve alimlerin faziletine dair güzel açıklamalarda bulundu.

Bu konuda anlatacaklarım burada sona ermektedir. Doğrusunu Yüce Allah daha iyi bilir.

200 seneden beri misli görülmemiş olup bu senenin şaban ayında Emevî Camii'nde meydana gelen garip ve acaip bir hadise meydana geldi. Şöyle ki: Artık bu senenin beraet gecesinde Emevî Camii'nde diğer gecelerde olduğu gibi sadece bir kandil yakıldı. Önceki senelerdeki beraet gecelerinde ise bir çok kandil yakılmaktaydı. Bu adet iptal edildi. Hamd ve minnet Allah'adır. Bu uygulamaya ilim ehli ve dindarlar çok sevindiler. Bu çirkin bid'atın iptali sebebiyle Yüce Allah'a şükrettiler. Çünkü bu sebeple şehirde çok kötülükler cereyan ediyor, Emevî Camii'ne sığınılıyordu. Sultan Melikü'n-Nasır Hasan b. Melikü'n-Nasır Muhammed b. Kalavun'un fermanıyla bu çirkin adete son verildi. Allah, onun hükümdarlığını ebedi kılsın. Devletini sağlamlaştırsın. O zamanlar Mısır diyarında ikamet etmekte olan Emir Hüsameddin Ebu Bekir b. en-Necibi bu işin gerçekleşmesi için çok çaba sarfetmişti. Allah, yüzünü ak etsin. Ben de onun yanında bu bid'ate karşı Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin kendi el yazısıyla yazdığı bir fetvayı ayrıca Şeyh Kemaleddin b. Zemlekânî'ye ait bir fetvayı ve başkalarına ait fetvaları gördüm. Hepsi de bu bid'atın ortadan kaldırılmasını öngörüyorlardı. Cenâb-ı Allah bu fetvaları uygulamaya koydurdu. Hamd ve minnet kendisinedir. Bu çirkin bid'at 450. hicrî seneden zamanımıza kadar insanlar arasına yerleşmişti. Nice fakihler, kadılar, müftüler, alimler, abidler, emirler, zahidler, saltanat naibleri ve diğerleri bunu ortadan kaldırmak için uğraş vermişlerdi ama bu adetin ortadan kaldırılması, ancak bu senede

müyesser oldu. Yüce Allah'tan bu çirkin adete son veren sultana uzun ömürler vermesini diliyoruz ki, Emevî Camii'nde beraet gecelerinde çok sayıda kandil yakma bid'atini ortadan kaldırma durumunda zamanın sultanının öleceği safsatası zihinlerine yerleşmiş olan cahiller, bunun hakikatinin ve delilinin bulunmadığını, sadece mücerret bir vehim ve hayal olduğunu anlasınlar.

Ramazan ayı başında uzun zamanlardan beri fakihler ve medreselerle ilgili olarak misli görülmemiş garip bir olay cereyan etti. Şöyle ki: İbn Salih el-Hanbelî, Salahiye Medresesi'nde vefat etti. Elinde salahiye mahallesindeki Hanbelflere ait Dahiye Medresesi'nin yarı müderrisliği vardı. Diğer yarısı ise Şeyh Şerefüddin b. Kadı Şerefüddin el-Hanbelî'ye aitti. Bu zat, Dımaşk'taki Hanbelflerin şeyhiydi. Ferman çıkartarak diğer yarı müderrisliği de eline geçirdi. Daha önceleri Hanbelî Kadısı Alaeddin b. Menca'dan yetki almıştı. Bunun üzerine Kadilkudat Cemaleddin el-Merdavî el-Hanbelî, kendisine karşı çıkarak Dahiye Medresesi'ne naibi Şemseddin b. Müflih'i atadı. Orada bu günün ilk saatlerinde kadilkudat ders verdi. Öte yandan Şafîî, Malikî ve Hanbelî kadıları, adı geçen Şeyh Şerefüddinle birlikte saltanat naibinin yanına gittiler. Durumu ona anlattılar. Şeyh Şerefüddin'in müderrisliğe atanmasına saltanat naibi karar verdi. Diğer kadılar ve bazı hacibler mezkur medreseye giderek Şeyh Şerefüddin'in hizmetinde bulundular. Dersini dinlediler. Faziletli insanlar ve ayan tabakasına mensup kimseler onun dersini dinlediler. O da dersinde bir çok faziletleri anlattı ve insanları istifade ettirdi. Dinleyiciler onun buraya müderris olmasına çok sevindiler.

Şevval ayında hacca gidenlerle birlikte bu senede Mısır diyarının naibi ve memleket idarecesi Emir Seyfeddin Yelboğa en-Nasırî de bir grup ümerayla birlikte hacca gitmişti. İnsanlar yola koyulduktan sonra bir grup ümera Seyfeddin Yelboğa'nın kardeşi Emir Seyfeddin Mencük'e karşı harekete geçtiler. Seyfeddin Mencük, memleketin veziri ve saray üstadı olup aynı zamanda devletteki bir nevi ihtiyaç kapısıydı. ihtiyaç sahipleri, onun yanına altın ve hediyelerle giderlerdi. Harekete geçen emirler onu tutukladılar. Bu ayın sonunda bu haberi posta vasıtasıyla Şam'a ulaştırdılar. Bundan bir kaç gün sonra da Emir Seyfeddin Şeyhun Mısır'dan Dımaşk'a getirildi ve Dımaşk kalesine konuldu. Bu, Mısır devletinin büyük emirlerindendi. Bir gece sonra Dımaşk kalesinden alınarak İskenderiye'ye götürüldü. Doğrusunu Allah bilir. Posta haber getirerek Mencük'ün ve Şeyhun'un Şam'daki divanlarına el konulmasını bildirdi. Bu ikisinin selamette kalmalarından ümit kesildi. Aynı şekilde gelen haberler de Yelboğa'nın da yolda tutuklandığı, kılıcının sultana gönderildiği bildiriliyordu.

Mısır diyarından bir emir Dımaşk'a gelerek oradaki ümeraya, sultana itaat edeceklerine dair yemin ettirdi. Aynı şekilde Haleb'e giderek

oradaki ümeraya da yemin ettirdi. Daha sonra Dımaşk'a döndü. Ardından dönüp Mısır diyarına gitti. Naiblerden ve emirlerden çok miktarda mal ve para toplamıştı.

Bu senenin zilkade ayının yirmisinde perşembe günü iki büyük ve önde gelen Şamlı emir olan Şehabeddin Ahmed b. Subh ile Melik As, saltanat naibi ve ümeranın gözlerinin önünde Dârüssaâde Sarayında tutuklanarak Mansure kalesine götürüldü. Dârüssaâde Sarayından yaya olarak Darü'l-Hadis tarafından kale kapısına götürülerek orada zincire vurulup zindana atıldılar. Sultanın Mısır diyarında Kadı Alemüddin Zeynuru vezirliğe tayin ettiğine ve kendisine kıymetli bir hil'at giydirdiğine dair haber Dımaşk'a ulaştı. Önceki asırlardan bu yana böylesine kıymetli bir hil'atin bir vezire giydirildiği duyulmamıştı. Alemüddin Zeynur göreve başladı. Ümeraya ve önde gelen devlet erkanına da hil'at giydirildi. Aynı şekilde Emir Seyfeddin Tayboğa'ya da hil'at giydirildi ve Mısır diyarında Düveydariye görevine iade edildi. Önde gelen bir emir olarak yeniden bu göreve atanmış oldu.

Bu senenin zilhicce ayının ilk günlerinde Suğd naibi Şihabüddin Ahmed b. Müşiddü's-Şaraphanat'ın Mısır diyarına çağırıldığına dair haber etrafa yayıldı. O da bu çağrıya icabet etmedi. Ahdi bozdu. İçinde bulunduğu kaleyi tahkim etti. Çok miktarda takviye ve teçhizat edindi. Orada ikamet edişi ve çağrıya icabet etmeyişi sebebiyle de kalede bir çok eşyayı stok etti. Daha sonra posta Dımaşk naibine gelerek kendisinin ve bütün Dımaşk askerlerinin Şihabüddin Ahmed üzerine gitmeleri emri ni tebliğ etti. Daha sonra Şihabüddin'i ele geçirmek için hazırlanan askerler harekete geçtiler. Sancaklarının altında yol almaya başladılar. Biraz yol aldıktan sonra saltanat naibi fikir değiştirerek onları Dımaşk'a geri çevirdi. Bu hususta büyük tecrübe sahibiydi. Daha sonra 4.000 kişilik bir süvari birliğini Suğd naibinin üzerine sevk etme kararı alındı.

Bu senenin zilhicce ayının onikisinde perşembe günü Mina'da çok garip bir olay meydana geldi. Şöyle ki: Mısır emirleriyle Şam emirleri, Yemen hükümdarı Melikü'l-Mücahid'e karşı isyan ettiler. Muhasser vadisi yakınlarında savaştılar. Neticede Yemen hükümdarı Melikü'l-Mücahid esir alınarak zincire vurulup Mısır'a gönderildi. Hacılardan gelen mektuplarda da bu durum anlatılıyordu.

Zilhicce ayının sonlarında Haleb naibi Emir Seyfeddin Ergun el-Kâmilî'nin bazı köleleri ve adamlarıyla birlikte Haleb'ten yola çıktığına dair haber etrafa yayıldı. Haleb askerleri onu geri çevirmeye yeltendilerse de bunu başaramadılar, çokları yaralandı. Bir kısmı da öldürüldü. Innâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na döncüleriz.) Naib yoluna devam etti, amacı Seyfeddin Yelboğa ile hac dönüşü yolunda buluşmak ve onunla birlikte Dımaşk'a gelmekti. Şayet

Dımaşk naibi Suğd şehrini kuşatmakla meşgul ise buraya aniden hücum edip şehri ele geçireceklerdi. Beraberindekilerle birlikte yola koyulduğunda her taraftan yol kesiciler kendisini yakaladılar. Eşyalarını yağmaladılar. Az sayıdaki köleleriyle birlikte bir akıncı birliği halinde kaldılar. Hama'ya uğradı ki, oranın naibini kovsun, ancak naib ona karşı direndi. Kendini savundu, bu defa Humus'a uğradı, bizzat sultanın yanına gitmeyi düşündü. Humus naibi gelip bazı hacibler ve 1.000'lerce askerle kendisini karşıladı. Zilhicce ayının yirmiyedisinde cuma günü namazdan sonra büyük bir debdebe ve alayişle Dımaşk'a girdi. Dârüs-saâde Sarayına konuk oldu. Bu konuda anlatacaklarımız burada sona ermektedir.

HİCRETİN YEDİYÜZELLİKİNCİ SENESİ

Bu sene başında Şam, Mısır, Haremeyn ve buralara bağlı iklim ve beldelerin Sultanı, Melikü'n-Nasır Hasan b. Sultan Melik Muhammed b. Sultan Melik Mansur Kalavun es-Salihî idi. Mısır diyarındaki naibi ise Emir Seyfeddin Yelboğa Harissü't-Tayr idi. Bu zat Emir Seyfeddin Yelboğa Aruş'un yerine geçmişti. Yelboğa Aruş, Hicaz beldesine bir grup emirle birlikte hac etmek niyetiyle gimişti. Ancak yokluğunda sultan onu azletmiş, Şeyhunu tutuklayıp zindana atmış, aynı zamanda saray üstadı ve 1.000'lerce askerin komutanı Vezir Mencük'ü de tutuklamış, mallarını tasfiye etmiş, yerine vezirliğe Kadı Alemüddin b. Zeynur'u atamıştı. Emir Seyfeddin Tayboğa en-Nasriye de Düveddarlık vazifesine yeniden atamıştı. O, Şam'da azledilişinden bu sene sonlarında yeniden göreve atanışına kadar ikamet etmişti.

Mısır'ın sır katibine ve kadılığına gelince bunlar da önceki senede adları anılan kimselerdi.

Bu sene başında Suğd naibi, kaleyi tahkim etmiş, orada hazırlıklarını tamamlamış, lazım gelen gıda maddelerini, zahireleri, teçhizatı, silahları ve adamları tekmiş, sultana baş kaldırıp savaş ilan etmişti. Mısır diyarından, Dımaşk'tan, Trablus'tan ve diğer yerlerden hülâsa memleketin her tarafından askerler üzerine gelmişlerdi. Yelboğa ve beraberindeki askerlerin ve emirlerin Hicaz'da başlarına gelen olaylar, haber olarak her tarafa ulaştırılmıştı. Dımaşk naibi tedbirini almış olup insanlar onun maiyetiyle birlikte Şam'a gelip baskın yapmasından korkuyorlardı.

İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz).

Gelen haberlerde Yemen sahibinin bu senede hac ettiği, kendisiyle Mekke valisi Aclan arasında çatışma çıktığı anlatılıyordu. Çünkü kendisi, kardeşi Baise'yi Mekke'ye vali olarak tayin ettirmek istiyordu. Mekke Valisi Aclan da bunu Mısırlıların büyük Emiri Seyfeddin Bezlar'a ve beraberindeki emirlere şikayet etti. Onlar ise Seyfeddin Bezlar'ın kardeşi Seyfeddin Yelboğa'yı tutuklamışlar ve zincire vurmuşlardı. Bu durumda Seyfeddin Bezlar'ın onlara karşı başı büyüdü. Onları küçümsedi. Hafife aldı. Onlar da hac menasikini ifa edinceye kadar bu duruma sabrettiler. Minâ'dan Mekke'ye ilk dönüş günü olan perşembe gününde onunla karşı karşıya geldiler. İki taraftan çok sayıda adam öldürüldü. Öldürülenlerin çoğu ise Yemenliydi. Bu çarpışma Muhasser vadisi yakınlarında cereyan etmişti. Hacılar korku içinde kalmışlar, Türklerin mağlup olmasından endişe etmişler ve neticede Bedevilerin kendilerini yağmalamasından, hatta öldürmesinden telaşa kapılmışlardı. Cenâb-ı Allah genişlik ihsan etti. Türkleri, Yemenlilere karşı muzaffer kıldı. Yemen hükümdarı Melikü'l-Mücahid bir dağa sığındı. Ancak dağ onu Türklere karşı korumadı. Aksine Türkler onu zelil ve hakir olarak esir alıp zincire vurdular. Halk da Yemenlilere hücum ederek çok eşyalarını yağmaladılar. Kıymetli kıymetsiz az veya çok hiç bir şeylerini bırakmadılar. Hepsini alıp götürdüler. Emirler, hükümdarın eşyalarını koruma altına aldılar ve atlarıyla develerini önlerine katıp götürdüler. Çok sayıda adamlarını, çok miktarda eşyalarını ve yüklerini yanlarına aldılar. Geçen senede Medine-i Nebeviye'yi kuşatma altına aldıklarında beraberlerinde bulunan küçük bir çocuğu da esir alıp boynuna zincir taktılar ve onu bağları içinde sevkedilen esir gibi önlerine katıp sevkettiler. Artık ülkelerine geri döndüler. Kendilerinden sonra uzun bir zamana kadar anlatılacak çirkin bir iş yapmış oldular.

Muharrem ayının yirmiüçünde salı günü eskiden beri devam eden adet ve yerleşik kural gereğince Şamlıların hac kafilesi Dımaşk'a girdi. Aynı günde Suğd şehri tarafından posta gelerek Emir Şihabeddin Ahmed b. Müşiddü's-Şerancatane'nin ele geçirildiği haberini verdi. Bu, Suğd şehrinde isyan etmiş, taşkınlıkta bulunmuş, şehri istila etmiş, süvari ve piyadeleri öldürmüş, kaleye erzak, silah, köle ve asker doldurmuştu. Ancak Yelboğa Aruşu'nun tutuklandığı haberini alınca bu asi nefisler boyun eğmiş, ateşleri sönmüş, şerleri dinmiş, kararları açığa çıkmış, tevbe ve isyandan dönmeye yönelmiş, selamete ve kurtuluşa rağbet etmiş, korkmuş, ama artık kaçıp kurtulma zamanı çoktan geçmişti. Tutuklanarak kılıcı sultana gönderilmiş, sonra kendisi de posta vasıtasıyla Sultan Melikü'n-Nasır'ın yanına gitmek üzere yola konulmuştu. Onun akıbetini güzel kılacak ve sultanın gönlünü kendisine meylettirecek olan zat, yüce Allah'tır.

Safer ayının beşinde pazar günü Emir Seyfeddin Ergun el-Kâmilî, Haleb naibliğine yeniden atanarak göreve başlamak üzere Haleb'e gitmekden Dımaşk'a uğradı. Beraberinde Emir Seyfeddin Tayboğa ed-Devaddar da vardı. Bu zat, Mısır diyarında görevliydi. Şam naibinin damadıydı. Şam naibi ve önde gelen emirler kendisini karşıladılar. Tayboğa ed-Devaddar Mescidü'l-Kasb mahallesindeki Dârimünci'de bulunan zevcesinin yanına konuk oldu. Burası Hanin b. Hander'in evi olarak biliniyordu. Geçen senede onarılmıştı.

Ergun el-Kâmilî ile Seyfeddin Tayboğa ikinci gecede Haleb'e yolcu oldular.

Rebiyülevvel ayının ondördünde çarşamba günü üç mezhebin kadısı toplanarak Hanbelî kadısını Şeyh Ebu Ömer Medresesi'nin civarında bulunan Mutemid'in eviyle ilgili olarak görüşmek üzere yanlarına çağırıldılar. Çünkü Hanbelî kadısı bu evin vakıflığının bozulmasına, kapısının yıkılmasına ve mezkur Kur'an okutma evine eklenmesine hüküm etmişti. Sultanın da bunu uygun gördüğüne dair fermanı gelmişti. Şafî kadısı ise onu bu hükmünden vaz geçirmek için çabalamıştı. Sultanın bunu teyid edici fermanı gelince konuyu görüşmek üzere toplandılar. Ancak Hanbelî kadısı onların çağrısına uymamış ve toplantıya gelmemişti. Saltanat naibi gelmedikçe ben toplantıya gelmem demişti.

Rebiyülevvel ayının onbeşinde perşembe günü Kadilkudat Takiyyüddin es-Sübki'nin oğlu Kadî Hüseyin, Eşrefiye Darü'l-Hadis'inde babasının yerine ders verdi. Orada bazı muhaddislerin kendisi için tahrir ettikleri hadisler okundu. Şehirde babasının bu görevi oğlu için bıraktığına dair haber yayıldı. Bu konuda çok şeyler söylendi. Bazılarının anlattığına göre Takiyyüddin es-Sübki, oğlu için Gazali'ye ve Adiliye Medreselerinin de müderrisliğini bırakmış ve oğlunu buralarda kendi yerine görevlendirmişti. Doğrusunu Allah bilir.

Cemaziyelâhir ayının beşinde perşembe gecesi seher vakti Büyük çarşının iki tarafında büyük bir yangın çıktı. Kıymetli dükkanlar, orakçıların ve kalburcuların mekânları yandı. Bu yangın Derbü'l-Kula'ya sonra da Derbü'l-Amid taraflarına kadar uzandı ve o mintikalar yerle bir oldu. Innâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na döndücüleriz.)

Saltanat naibi de sabah ezanından sonra yangın yerine geldi ve yangının söndürülmesini emretti. Müteveli, Şafî kadısı ve hacipler de oraya geldiler. İnsanlar yangını söndürmeye çalıştılar. Şayet onu kendi haline bıraksalardı çok şeyi yakardı. Duyduğumuza göre bu yangında her hangi bir kimse kaybolmamıştı. Yalnız insanların çok miktarda eşyası, malı, mülkü telef olmuştu. Bu yangında Emevî Camii'nin 101 dirhem değerinde eşyası da yanmıştı. Bu konuda anlatacaklarımız burada sona ermektedir. Doğrusunu Allah bilir.

ÇOK GARİP BİR OLAY

Cemaziyelevvel ayının onbeşinde pazar günü Hanbelî kadısı ,Ya-hudilerden bir topluluğu İslâm'a davet etti. Çünkü bunlar bir nevi İslamiyet ve Müslümanlarla alay etmişlerdi. Şöyle ki: Aralarından bir adamı ölüymüş gibi yaparak tabuta yatırmışlar, Müslümanlar gibi çevresinde tekbir getirmişler ve ihlas suresini okumaya başlamışlardı:

“Ey Muhammed! De ki O Allah bir tektir. Allah her şeyden müstağni ve her şey O'na muhtaçtır. O doğurmamış ve doğmamıştır. Hiç bir şey O'na denk değildir.”

Onların böyle yaptıklarını, mahallelerinde bulunan bir Müslüman duymuş, onları saltanat naibine götürmüş, saltanat naibi de onları Hanbelî kadısına göndermişti. Durum onların İslâm'a davet edilmelerini gerekli kılmıştı. Neticede o gün onlardan üç kişi Müslüman olmuş, onlardan birine üç çocuk da tabi olarak İslâm'a girmiş oldu. İkinci günde sekiz kişi daha İslâm'a girmiş. Müslümanlar onları alıp çarşılarında pazarlarda tekbir ve tehlil getirerek dolaştırdılar. Çarşılarında ve pazarlarda bulunan esnaf ve tüccarlar da onlara çok şey verdiler. Onları Emevî Camii'ne götürerek namaz kıldılar. Sonra onları Dârüssaâde Sarayına göturdüler. Orada da kendilerine çok ihsanlarda bulunuldu. Sonra tehlil ve tekbir getirerek büyük bir kalabalık ve gürültüyle saraydan geri döndüler. O gün mahşerî bir gündü, hamd ve minnet Allah'adır.

Bu konuda anlatacaklarımız burada sona ermektedir, doğrusunu Allah bilir.

SULTAN MELİKÜ'S-SALİH SELAHADDİN B. MELİKÜ'N-NASİR MUHAMMED B. MELİKÜ'L-MANSUR KALAVUN ES-SALİHİ'NİN TAHTA GEÇİŞİ

Receb ayının onu ile yirmisi arasında Mısır'dan gelen posta, Dımaşıklılara Sultan Melikü'n-Nasır Hasan b. Nasır b. Kalavun'un emirlerinin ihtilaf ve başkaldırısı neticesinde azledilip yerine kardeşi Melikü's-salih Selahaddin'in tahta geçirildiği haberini ulaştırdı. Yeni sultanın annesi Saliha idi. Saliha, uzun bir süre Şam naibliği yapan Melikü'l-Ümera Tengiz'in kızıdır. Melikü's-Salih Selahaddin tahta geçtiğinde ondört yaşındaydı. Emirler ona bey'at yemini yapmaya geldiler. Bu münasebetle şehirde sevinç davulları çalındı ve adet gereği şehir süslendi. Anlatıldığına göre Melikü'n-Nasır Hasan boğulmuş, İskenderiye'de bulunan Şeyhun Mencük ve benzeri emirler geri dönmüşler, Yelboğa'ya da haber salınarak o da Mısır'a getirilmişti. Bilindiği gibi Yelboğa, hac dönüşünde Kerek'te zindana atılmış, Mısır'a döndüğünde o da, Kerek'te zindanda bulunan Yemen hükümdarı Melikü'l-Mücahid de Kerek zin-

danından çıkarılarak Hicaz diyarına dönmüştü. Tutuklandığında sultanın tarafında bulunan İmrahor ile Mengliboğa el-Fahrî gibi emirlere gelince bunlar tutuklanarak İskenderiye'ye gönderildiler.

Receb ayının onyedisinde cuma günü Dımaşk Camii'nde Melikü's-Salih adına hutbe okundu. Adet üzere saltanat naibi, emirler ve kadılar ona dua etmek için Emevî Camii'nin maksuresinde hazır bulundular.

Receb ayının yirmisinden sonra saltanat naibi Seyfeddin Ayıtmış, Dımaşk naibliğinden azledilerek Mısır diyarına çağırıldı. O da perşembe günü Mısır yoluna koyuldu. Şaban ayının onbirinde pazartesi günü Haleb diyarının naibi olan Emir Seyfeddin Ergun el-Kâmilî Dımaşk'a geldi. Büyük bir debdebe ve alayıyla gelişi esnasında emirler, önde gelen kimseler, görevli memurlar onu karşılamak için yola kadar çıktılar. Kimi onunla birlikte Haleb'e Hama'ya, Humus'a kadar gitti. O gün de , uzun zamanlardan beri misli görülmemiş acayip durumlar cereyan etti. Kararlı, şehametli, keskin iradeli bir kimse olduğundan ötürü insanlar onun göreve atanmasına sevindiler. Çünkü kendisinden önceki naib, gevşek ve otoritesi zayıf bir kimseydi. Seyfeddin Ergun, adet üzere Dârüssaâde Sarayına indi.

Cumartesi günü muazzam bir merasim ile saraydan çıktı. Uzun zamanlardan beri böylesine muazzam bir merasim görülmuş değildi. Babü'l-Ferec taraflarına gittiğinde üç kadın ona Turhayın adındaki büyük bir emiri şikayet ettiler. O da Turhayın'ın atından indirilmesini emretti. Atından indirildi ve kadınlarla birlikte mahkemeye götürüldü.

Önceki senede olduğu gibi bu sene de Emevî Camii'nde kandil gecesi, kandillerin tamamının yakılma yasağı devam etti. Çünkü Sultan Nasır Hasan merhum böyle bir karar vermişti. Hayır sahipleri bu duruma çok sevindiler. Bu 300 seneden beri misli görülmemiş ve alışılmamış bir durumdu. Hamd ve minnet Allah'adır.

Aynı gün ve bir sonraki günde şehirde naibin şu duyurusu yapıldı:

"Bir askerin sarhoş olduğunu gören kişi onu atından indirip üniformasını üzerinden çıkarıp alsın bu durumdaki bir askeri Dârüssaâde Sarayına getirene o askerin ekmeği verilir."

İnsanlar bu duyuru sebebiyle sevindiler. İçkicileri ve sarhoşları sıkıştırdılar. Zorluklar kolaylaştı, ekmek ucuzladı, et de daha önce bir rıtlı dört dirheme satılmaktayken artık ikibuçuk dirheme hatta daha ucuza satılır oldu. Naibin heybeti yüzünden yaşamla ilgili işler yoluna girip her şey kolaylaştı. Güzel nâmı yayıldı, insanlar arasında adaleti, iyi niyeti, sağlam anlayışı, adalet ve idrâkinin güçlü oluşu sebebiyle güzel bir şekilde anılır oldu.

Daha önce Suğd naibi iken isyan eden, İskenderiye'de tutuklanan ve bu sultanın iktidarı zamanında zindandan çıkarılıp Hama naibliğine atanan Emir Ahmed b. Şaddüşşeraphane, şaban ayının onsekizinde

pazartesi günü Hama'ya gitmekteyken Dımaşk'a uğradı. Dımaşk'ın nâibi ile birlikte merasim kıtasının önünde ve naibin sağ tarafında yürüdü. Onun hizmetine girmiş olarak Dârüssaâde Sarayına kadar önünde iki adamıyla birlikte yürüdü.

Şaban ayının yirmibirinde perşembe günü Emir Seyfeddin Yelboğa, Haleb naibliğine atanmış olup Haleb'e gitmekteyken Dımaşk'a uğradı. Daha önce kendisi Mısır diyarında naib iken Hicaz'a hac için gittiğinde tutuklanmış ve Kerek'e hapsedilmişti. İşte bu, sultanın zamanında hapisten çıkarılıp Haleb'e naib olarak atanmıştı. Dımaşk'a gelişinde saltanat naibi tarafından karşılandı ve Dârüssaâde Sarayında misafir edildi. Otağı da Vat'ay-ı Berze'ye kuruldu. Meydan-ı Ahdar'da da kendisi için bir çadır kurulmuştu.

HİCRETİN YEDİYÜZELLİÜÇÜNCÜ SENESİ

Bu sene başında Mısır diyarının, Şam beldelerinin, Haremeyn-i Şerifeyn'in ve buralara bağlı mıntıkaların Sultanı Melikü's-Salih Selahaddin Salih b. Sultan Melikü'n-Nasır Muhammed b. Melikü'l-Mansur Kalavun, halife de Mutedit Bi-Emrillah'tı. Mısır diyarının naibi, Emir Seyfeddin Kubilay, Mısır'ın kadıları da önceki senede adları anılan kimselerdi. Vezir ise Kadı ibn Zenbur idi. Memleketi idare eden ulû'l-emre gelince sultanın yaşı küçük olduğundan bunların arasından seçilen Seyfeddin Şeyhun, Taz ve Haraymûş idi. Bunların uygun görüşü alınmadan hiç bir işe karar verilemez olmuştu.

Dımaşk naibi, Emir Seyfeddin Ergun el-Kâmilî, Dımaşk'ın kadıları, önceki senede adları anılan kimseler idi. Haleb beldesinin naibi, Emir Seyfeddin Yelboğa Aruş; Trablus naibi; Emir Seyfeddin Beklemiş; Hama naibi Emir Şihabeddin Ahmed b. Müşidüşşeraphane idi. Bazı hacılar safer ayının dokuzunda Dımaşk'a dönebildiler ki bu çok nadir rastlanan bir durumdu. Müezzîn Şemseddin b. Said'in Menziletü'l-ula'nın çok uzağındaki tabakhanede öldüğünü haber verdiler.

Bu senenin safer ayının onaltısında pazartesi gecesi Bab-ı Cirun'un doğrusunda büyük bir yangın çıktı. Süslü ve büyük kafaî dükkanları yandı, çevrede de her yer yandı ve bu yangın feci bir şekilde genişledi. Sarı tunçtan yapılma Bab-ı Cirun'a (cirun kapısı) kadar uzandı. Cami görevlileri koşup oradaki tunç kapıyı sökerek Meşhed-i Ali'de bulunan Maksuretü'l-Halebiye'ye ve anbara götürdüler, daha sonra üzerindeki tahtaları da demir baltalar ve güçlü pazularla söküp aldılar. Bu tahtaların son derece kuvvetli ve sağlam çam tahtaları olduğunu gördüler. Kapı şehrin güzelliklerinden ve sembollerinden olup 4.000 küsur seneden beri burada bulunduğundan insanlar çok üzüldüler. Doğrusunu Allah bilir. Bu konuda anlatacaklarımız burada sona ermektedir.

DİMAŞK'TAKİ MEŞHUR BAB-I CİRUN'UN TARİHÇESİ

Bu kapı bu senedeki yangın yüzünden kırılıp yok oldu. Dimaşk Camii'nin doğusunda bulunuyordu. Bundan daha geniş ve daha yüksek bir kapı ve bunun kadar muazzam bir yapı dünyada bilinmemektedir. Sarı tunçtan iki sembolü vardı ki, aynı zamanda bunlar sarı tunç çivilerle, yerlerine çakılmışlardı ki, bu kapı dünyanın harikalarından, Dimaşk'ın güzellik ve sembollerindendi. Yapısı muazzam ve mükemmeldi. Araplar ve diğer milletlerin insanları, şiirlerinde bu kapıdan bahsetmişlerdir. Bu kapıyı Cirun b. Sa'd b. Ad b. Us b. Adem b. Sa'd b. Nuh adında bir hükümdarın yaptırdığı söylenmektedir. Hz. İbrahim (a.s)'den önce hatta Semud kavminden ve Hud Peygamberden (a.s) önce yapılmıştır. Hafız İbn Asâkir ve diğerleri böyle derler. Kapının üst tarafında muazzam bir kale ve sağlam bir saray vardı. Başka bir rivayette anlatıldığına göre bu kapıyı Süleyman Peygamber (a.s) için Cirun adında bir cin yapmıştır, ama birinci rivayet daha kuvvetli ve daha meşhurdur. Birinci rivayete göre bu kapı, yaklaşık 5.000 seneden beri yerinde durmaktaydı ama, kendiliğinden değil de adi eller tarafından yerinden sökülmesi, üzücü olmuştur. Safer ayının onaltısında pazartesi gecesinin sabahında o tarafta çıkan bir yangının kıvılcımlarıyla tutuşmuş, cami görevlileri koşarak güç gösterisi yapıp kapıyı parçalamışlar ve tunç kaplamasını söküp almışlardı. İç kısmı da çam kerestesiyle doldurulmuştu. İçindeki tahtalar ve üstündeki kaplama sanki ustası tarafından henüz yeni yapılmıştı. O kadar sağlamdı, üzerine vurulan baltaların tesir etmediğini, çok güçlülkle onu parçalayabildiklerini gördüm. Onu ilk zamanın insaları bu kadar uzun zamandan beri yerinde duran ve çeşitli ümmetlere kapılık görevini yapan bu eseri parçalamaya muktedir oldular, ama her şeyin bir vadesi vardır. Kulların Rabbi olan Allah'tan başka ilah yoktur.

**BU KAPI DÖRTBİN SENEDEN FAZLA HATTA BEŞBİN
SENEYE YAKIN BİR ÖMRE SAHIPTIR**

Hafız İbn Asâkir, tarihinin baş kısmında Dimaşk şehrinin kuruluşuyla ilgili olarak Kadı Yahya b. Hamza tariki ile -ki bu kadı, eski zamanlarda Dimaşk'a kadılık yapmış olup İbn Ömer ile Evza'f'nin öğrencilerindendi- şöyle bir rivayette bulunmuştur:

"Abdullah b. Ali kuşatmadan ve Emevilerin elinden alıp sahip olduktan sonra Dimaşk'ın surlarını yıktırmış, orada surlar içinde Yunanca yazılı bir taş bulmuşlardı. Rahibin biri gelip bu taşın üzerindeki yazıyı onlara okumuştı. Taşta şunlar yazılı idi:

"Zorbaları kahrederek senin vasitanla Cenâb-ı Allah, Cirun denen Babül-Berid kapısındaki kapıyı yıkıp surlarını çöktürdüğünde bu kapı

4.000 seneden sonra yıkılmış olacak ve böylece orada konforlu bir hayata kavuşulmuş olacaktır. Burayı ele geçiren kişinin adında ve babalarının adlarında beş tane ayın harfi bulunacaktır. İşte Cirun kapısı çöktüğünde umarım ki bunun karşılığı sana verilecektir.”

Araştırdığımızda beş ayın harfini şu zatların adlarında bulduk: (A)bdullah b. (A)li b. (A)bdullah b. (A)bbas b. (A)bdülmuttalib. Bu da Dımaşk surlarının yapılışından 4.000 sene sonra Abdullah b. Ali tarafından yıkılacağını gerekli kılmaktaydı. Burası Tarihü'l-Kebir'de de anlattığımız gibi hicretin 132. senesinde yıkılmıştı. Yani Dımaşk surlarının yıkılışından Cirun kapısının çöküşüne kadar aradan 132 sene geçince toplam olarak Cirun kapısı 4.621 sene yerinde kalmıştı. Doğrusunu Allah bilir.

İbn Asâkir'in, birilerinden naklen anlattığına göre Hz. Nuh (a.s.), tufandan sonra Harran'ı yaptırmış, ondan sonra da Dımaşk'ı yaptırmıştı. Başka bir rivayette anlatıldığına göre Dımaşk şehrini Zülkarneyn'in tavsiyesi üzerine kölesi Damaskus yaptırmıştır. Diğer bir rivayette ise Dümüşyik lakabını taşıyan ve Halil'in kölesi olan Ad, burayı yaptıran kişidir. Bu hususta başka kaviller de ileri sürülmüştür. Ama kuvvetli görüşe göre burayı Yunanlılar kurmuşlardır. Çünkü Dımaşk mabedlerinin mihrapları, kuzey kutbuna yöneliktir. Daha sonra Hristiyanlar gelerek burada doğuya yönelip ibadet etmişlerdi. Bütün bunlardan sonra Müslümanlar gelip buraya hakim olmuşlar ve Kâbe-i Muazzama'ya yönelerek namaz kılmışlardır. İbn Asâkir'in ve diğerlerinin anlattıklarına göre Dımaşk şehrinin kapıları yedi tanedir. Bu kapılardan her birinde bir heykel bulunup bu heykeller için bayram yapıldı. Kamer kapısı selamet kapısı olup buraya Feradi's-Sağır kapısı deniliyordu.

Büyük Feradis kapısı ise Utarit gezegenine mahsustu.

Zühre gezegeni için ise Tuma kapısı kurulmuştu. Şarki kapısı, güneş içindi.

Babü'l-Cabiye denen kapı, Merih gezegeni içindi. Müşteri gezegeni için ise Cabiyetü's-Sağır kapısı kurulmuştu.

Keysan kapısı da Zuhal gezegenine mahsustu.

Receb ayının ilk günlerinde kale naibi Yelboğa Aruş'un Trablus naibi Beklemişle ittifak kurduğu haberi etrafa yayıldı. Haleb naibi Emir Ahmed b. Müşiddüşşaraphane, sultana isyan etmiş, nihayet Mısır diyarında devletin rükünleri olan Şeyhun ile Taz'ı tutuklamış ve bunlar Dımaşk naibi Emir Seyfeddin Ergun el-Kâmilî'ye göndermiş, o da bu işe yanaşmamış, sonra olup bitenleri bir mektupla Mısır diyarına bildirmişti. İnsanlar bu durumdan tedirgin olmuşlar ve sonucundan korkmaya başlamışlardı. Yardımına baş vurulacak zat, Yüce Allah'tır.

Receb ayının sekizinde pazartesi günü Dımaşk'ın saltanat naibi Ablak Sarayında emirleri toplantıya çağırması ve Melikü's-Salih adına

onlardan yeniden bey'at almış, ona bağlı kalacaklarına yemin ettirmiş, onlar da yemin etmişler, emir dinleyip itaat edeceklerine dair söz vermişlerdi.

Receb ayının onyedisinde çarşamba gecesı, gelecek olan Halebli askerlere ve onlarla beraber olan Trablus ve Hama askerlerine karşı Seni-yetü'l-ukabı korumak amacıyla Bika'dan toplanıp getirilen cebeli askerleri Dımaşk'a geldiler. Bunlar yaklaşık 4.000 asker idi. Bu sebeple Berze halkı çok mutazarrır oldular. Çevredeki ekinler ve meyveler de telef oldu.

Receb ayının yirmisinde cumartesi günü saltanat naibi Seyfeddin Ergun ve beraberindeki Dımaşklı askerler, geceleyin Kesve taraflarına doğru yöneldiler ki, orada bulunan Müslümanlarla savaşınsınlar. Şehirde bir tek asker dahi kalmamış hepsi Kesve yoluna koyulmuştu. Sabah olunca Dımaşklılar baktılar ki, ne naibleri ne de askerleri kalmış, şehir tamamen boşalmıştı. Geçici naibliğe Emir Seyfeddin Olcayboğa el-Adilî atanmıştı. Bahçelerde ve şehrin her tarafında, Akibiye taraflarında bulunan, Dımaşklılar şehre taşındılar. Emirlerin çoğu da eşyalarını ailelerini ve çoluk çocuklarını Mansure kalesine taşıdılar. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na döndüçüleriiz.)

Emir Yelboğa'nın beraberindeki askerlerle birlikte Dımaşk'a gelişı yaklaşık insanlar paniğe kapıldılar. Onun geleceğı yol üzerinde bulunan köylerin sakinleri de yerlerini, yurtlarını bırakıp taşındılar. Bu terdirginlik Salihıye taraflarına, bahçelere ve şehrin banliyölerine kadar sirayet etti. Şehrin kale tarafındaki kapıları mesela Babü'n-Nasır ile Babü'l-Ferec ve Babü'l-Feradis kapandı. Bir çok mahalle sakinsiz kaldı. Boşaldı. Buralarda yaşamakta olan insanlar ihtiyaç duydukları mallarını, eşyalarını ve davullarını bineklere ve hamallara yükleyerek şehre taşıdılar. Askerlerin öncü birliklerinin yol üzerindeki köylerde bulunan arpaları, samanları ve yemek içinde bazı davarları yağmaladıklarını duydular. Bundan ayrı olarak bazı cahiller de fesat ve bozgunculuk çıkardılar. İnsanlar bu yüzden çok korktular. Akılları karıştı.

Bu konuda anlatacaklarımız burada sona ermektedir.

YELBOĞA ARUŞ'UN DİMAŞK'A GİRİŞİ

Receb ayının yirmidördünde çarşamba günü Haleb naibi Seyfeddin Yelboğa Aruş, beraberindeki Halebli askerler ve diğerleriyle birlikte Dımaşk'a girdi. Yanında Trablus naibi Emir Seyfeddin Beklemiş, Hama naibi Emir Şihabüddin Ahmed, Suğd naibi Emir Alaeddin Tayboğa Borkat da vardı. Anlatıldığına göre bu, Yelboğa'dan bir gün önce yola koyulmuştu. Haleb'in ve diğer beldelerin bir çok kale naibleri çok sayıda Türk ve Türkmen de vardı. Dımaşk'ın Sukü'l-Hayl mıntıkasında durdu. Burası kale altında bir yer olup sultan naiblerinin mekânı idi. Kendisiy-

le beraber gelen askerleri teftiş edip resmî geçitten geçirdi. Hepsî büyük bir alayişle üniformalarını giymiş olarak şehre girdiler. Beraberinde altmış veya daha fazla yahut daha eksik sayıda tabihane emiri de vardı. Bu hususu gören bir çok kişi böyle demiştir. Daha sonra zevale yakın bir zamanda Mescidü'l-Kadem'in ön tarafında Yelboğa'nın kubbesinin ve oradaki ırmağın kenarında kendisi için kurulmuş olan çadırına gitti. O gün mahşeri ve korkunç bir gündü. Çünkü insanlar orada çok sayıda asker ve techizat görmüşlerdi. Dımaşk naibinin, bunlarla karşılaşmamak için beraberindeki adamlarıyla çekip gitmesini insanlar haklı buldular. Cenâb-ı Allah'tan bunların kalplerini Müslümanların yararına olacak şekilde birleştirmesini ve aralarında ittifak meydana getirmesini diliyoruz.

Yelboğa Aruş, kale naibi Emir Seyfeddin İbaci'ye haber göndererek Ergun'a ait yanında bulunan malları göndermesini istedi. Ancak o bunu kabul etmedi. Kaleyi tahkim edip kapılarını kilitledi. Askerlerini piyade okçu ve benzeri sınıftan olan savaşçıları gözetleme yerlerine yerleştirdi. Bazı mancınıkları da burçlara yerleştirdi ki, bunlarla kaleyi savunabilsin. Ayrıca Dımaşk halkına da dükkanlarını kapalı tutmalarını, kesinlikle açmamalarını emretti. Şehrin bir veya ikisi dışındaki bütün kapılarını da kilitledi. Gelen askerler ona karşı çok öfkelenildiler. Bir çok kötülükler yapmaya yeltendiler. Sonra insanları korkutup ürkütmeye başladılar. Allah selamet versin, askerlerin öncü birlikleri ve asıl birlikleri için lazım gelen şeyleri alıp yemişler, bozgunculuk çıkarmışlar ve ekinleri de telef etmişlerdi. Bundan daha fazla kötülükler de irtikâb etmişlerdi. Innâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.) Birçok köy yağmalanmış, kadınlar ve kızlar ifetlerini kaybetmişlerdi. Bela büyümüş, musibet artmıştı. Tüccarlara ve zengin olduğu söylenen kimselere gelince bunların çoğu mallarının müsadere edilmesinden korktukları için gizlenmiş, ortaya çıkmamışlardı. Akibetlerini hayır eylemesini yüce Allah'tan diliyoruz.

Şaban ayının başında şehir halkı şiddetli bir korku yaşamaktaydı. Köylüler ve banliyö sakinleri de eşyalarını, sığırlarını, davarlarını, çocuklarını ve kadınlarını taşımakla meşgul idiler. Şehrin, Babü'l-Feradis ile Cabiye kapıları dışındaki bütün kapıları kilitliydi. Her gün çok sayıda köyün ve Banliyö mntıkalarının yağmalandığını duymaktaydık. Hatta Salahiye mahallesi halkının büyük bir çoğunluğu yahut bundan biraz daha azı taşınmışlardı. Aynı şekilde Akebiyeliler ve şehrin diğer banliyölerinin sakinleri de taşınmışlar, Dımaşk şehri içindeki arkadaşlarının ve tanıdıklarının yanına yerleşmişlerdi. Kimi de çocukları ve kadınlarıyla yol üzerlerine çökmüşlerdi. Güç ve kuvvet ancak Ulu ve Yüce Allah tarafından verilebilir. Kazan savaşını görmüş olan bir çok

yaşlı "Bu vakit o vakitten daha zordur" demişlerdi. Çünkü insanlar, kendi yaşamakta oldukları sene içindeki azıklarının temelini teşkil edecek olan ürünlerini ve meyvelerini geride bırakıp başka yerlere taşınmışlardı. Şehir halkına gelince, bunlar da kadınlarla fuhuş yapıldığını duyduklarından şiddetli bir panik yaşamaktaydılar. Namazlardan sonra onlara beddua ediyorlar, beddua ederken adlarını emirlerinin ve askerlerinin, onlara tabi olan kimselerin adlarını açıkça zikrediyorlar, yüce Allah'tan onlara bela indirmesini diliyorlardı. Kale naibi Emir Seyfeddin İbaci de her vakitte insanları teskine, azimlerini kuvvetlendirmeye, onlara müjde vermeye çalışıyordu. Mısır askerlerinin, sultan maiyetinde Dımaşk ordusunun bulunduğu Gazze'ye doğru hareket ettiklerini ve orada birleşip Dımaşk'a gelerek şehri ve halkı kurtaracağını söylüyordu. Bu müjdesi üzerine sevinç davulları çalınıyor, insanlar biraz ferahlayıp seviniyorlardı. Ama daha sonra bu haberlerin asılsızlığı ortaya çıkıyor, insanlar yeniden tedirgin oluyorlardı. Her gün ve her saatte güzel elbiselerini giyerek ümitle şehir dışına çıkıyorlar ve sultanın askerlerle birlikte gelmesini bekliyorlardı. Nihayet sultan geldi. Allah ona zafer nasip etsin. Onu güçlendirsın. Mescid-i Dübban yanında önü sıra halılar serilmişti. Mansure kalési girişine kadar yolunda halılar vardı. İşte buradan itibaren emirler bineklerinden inip önünde yaya yürümeye başladılar. Sultanın kendisi de çok kıymetli kırmızı bir kaban giymişti. Asil, eğitilmiş bir at üzerindeydi, çizilen yolun dışına çıkmıyordu. Güzel suretli makbul bir hayvandı. Sultanın üzerinde meliklik ve reislik vakarı vardı. Sultanlık nişanlarını takınmıştı. Başının üzerinde emirlerin büyüklerinden biri tarafından tutulmakta olan ibrişim gölgelik vardı. Onu gören insanlar yüksek sesle dua edip tekbir ve tehlil getiriyorlar, kadınlarsa zılgıt çalıyorlardı. Halk bu duruma çok sevindi, mahşeri bir gündü. Çok güzel bir durum yaşanılmaktaydı. Allah bu güzel durumu Müslümanlara kutlu kulsın. Sultan, Mansure kalesine geçti. Halife Mutedid Ebü'l-Fetih b. Ebi Bekir el-Müstekfi Billah Ebu Rebi Süleyman b. Hakim Bi-Emrillah Ebu Abbas Ahmed de sultanla beraber Dımaşk'a gelmişti. Sultanın sol tarafında atı üzerinde gelmekteydi. Akşam Dimağiye Medresesi'ne indi. Diğer emirler Şam naibiyle beraber bulunuyorlardı. Emirlerin öncüleri olan Taz ve Şeyhun ise Yelboğa ve beraberindeki asileri takip etmekle meşgul idiler.

Ramazanın ikisinde cuma günü -Allah kendisini muzaffer kulsın- sultan, Emevî Camii'ne geldi. Orada saltanat naiblerinin namaz kıldıkları meşhedde cuma namazını kıldı. Allah kendisine güç ve kuvvet versin. Gelişinde ve gidişinde kendisine çok dualar edildi. Sevgi gösterilerinde bulunuldu. Allah onun hayrını kabul buyursun. Aynı şekilde ramazanın dokuzunda yine cuma namazını Emevî Camii'nde kendine mahsus yerde kıldı.

Ramazanın onunda cumartesi günü Dimağiye Medresesi'nde bulunan Halife Mutedid Billah Ebu Fetih b. Ebi Bekir b. Müstekfi Billah Ebu Rebi Süleyman b. Hakim Bi-Emrillah Ebu Abbas Ahmed'in ziyaretine gitti. Kendisine selam vedik. Bulunduğu medrese Babü'l-Ferec dahilindeydi. Kendisine İmam Ahmed b. Hanbel'in Muhammed b. İdris eş-Şafî' den kendi müsnedinde rivayet ettiği bir cüz hadisi okudum. Şekli güzel, sözü tatlı, mütevazi, güzel anlayışlı ve ibaresi hoş bir gençti bu halife. Allah selefine de rahmet etsin.

Ramazanın ondördünde Haleb'ten posta geldi. Posta, Yelboğa'nın adamlarından tutuklananların kılıçlarını getirmişti.

Ramazanın onbeşinde perşembe günü Sultan Melikü's-Salih, Tarime Sarayından, Ablak Sarayına saltanat debdebesiyle ve merasimle geldi. Cuma günü namazda hazır bulunmadı. Aksine mezkur sarayda namaz kılmakla yetindi. Cuma günü sabahleyin Emir Seyfeddin Şeyhun ve Taz, beraberlerindeki Haleb askerleriyle Dımaşk'a geldiler. Bunlar, beraberindeki az sayıdaki askerleriyle Abdül-Kadir et-Türkmanî'nin ülkesine girdiğinden ötürü Yelboğa ve adamlarını yakalayamamışlardı. Sadece beraberindeki emirlerden bir kısmını esir almışlardı. Esir alınan emirler de zincire vurularak bu iki emir tarafından getirilmişlerdi. Şeyhun ile Taz, Ablak Sarayında bulunan sultanın yanına gidip eşik öperek selam verdiler ve bayram tebriklerini sundular. Taz, Ablak Sarayının kuzey doğusunda bulunan Ayıtmışın konağına, Şeyhun da Zahiriyetü'l-Berraniye yakınında İyas el-Hacib'in konağına yerleşti. Diğer askerler de şehrin muhtelif yerlerine dağıldılar.

Emir Seyfeddin Ergun'a gidince o da isteği üzerine Haleb'te naib olarak kalmaya devam etti. Haleb naibliğine atanması ile ilgili yazılan fermanla kendisine muazzam lakaplarla hitap edildi. Kıymetli hil'at giydi. Aşırı bir ikram ve itibar gördü ki, Yelboğa ve adamlarına karşı sultanın safında yer almakta devam etsin. Zaten kendisiyle Yelboğa arasında aşırı bir düşmanlık vardı.

Sonra sultan, beraberindeki Mısırlılar ve kendilerine katılan Şamlılarla birlikte Meydan-ı Ahdar'da bayram namazını kıldı. Kadı Taceddin el-Münavî el-Mısrî onlara hutbe irâd etti. Bu zat, sultanın fermanıyla Mısır kadıaskerliğine atanmış, kendisine hil'at giydirilmişti.

Bu konuda anlatacağımız burada sona ermektedir. Doğrusunu noksanlıklardan münezze olan Yüce Allah daha iyi bilir.

YELBOĞA'NIN ADAMLARINDAN YEDİ EMİRİN ÖLDÜRÜLMESİ

Şevval ayının üçünde pazartesi günü ikindiden önce sultan, Ablak Sarayından, Tarime Sarayına geçti. Başının üzerinde gölgeliğini Emir

Bedreddin b. Hatir taşımaktaydı. Emir Bedreddin'in elinde bir de teber vardı. Sultan gidip Tarime Sarayında oturdu. Askerler kale altında, karşısında saf düzeninde beklediler. Haleb'ten getirilen emirler de oraya getirildi. Bunlar sırasıyla birer, birer getiriliyor, sonra sultanla istişare yapılıyor kimi hakkında şefa'at ediliyor, kiminin de öldürülmesi isteniliyordu. Neticede hepsi öldürüldü. Bunlardan beşi tabilhane emiri ikisi de 1.000 kişilik askerlerin komutanlarıydılar. Aralarında bulunan Suğd naibi Bornak da vardı. Diğerleri için şefa'atte bulundu ve onlar zindana götürüldüler. Şevval ayının beşinde çarşamba günü Dımaşklı beş emir daha yakalandı. Aradan çok olaylar geçti. Askerlerden bir grup da başkalarıyla anlaşarak bir isyan hareketine tevessül ettiler.

Bu konuda anlatacaklarımız burada sona ermektedir.

SULTANIN DİMAŞK'TAN MİSİR'A DÖNÜŞÜ

Şevval ayının yedisinde cuma günü sultan, askerleriyle birlikte cuma namazını Emevî Camii'nde kılmak üzere Ablak Sarayından çıktı. Babü'n-Nasır'a vardığında bütün askerler bineklerinden inerek önünde yaya yürümeye başladılar. Çok çamurlu ve soğuk bir kış günüydü. Sultan, Emevî Camii'nde Mushaf-ı Osmanî'nin yanındaki Maksure'de namazını kıldı. Birinci safta onun yanında başka kimse yoktu. Aksine bütün emirler ardında saf tutmuşlardı. Hatibin hutbesini dinledi. Namaz kılındıktan sonra vakıfların öşürlerinin serbest kılındığına dair bir ferman okundu. Yani böylece bu öşür kaldırılmış oldu. Sultan da beraberekinlerle birlikte Babü'n-Nasır'dan Dımaşk şehrinin dışına çıktı. Askerler de bineklerine binince artık muzaffer askerleriyle birlikte Kesve'ye doğru yöneldi. Selamet ve bir afiyetle yola koyuldular. Sultan Dımaşk'tan ayrıldığında Dımaşk'ta saltanat naibi yoktu. Yalnız naibin dönüşüne kadar orada vekâleten Emir Bedreddin b. Hatir, işleri yürütüyordu. Nihayet sultanın salimen Mısır'a ulaştığına zilkade ayının sonlarında oraya büyük bir debdebe ve alayişle girdiğine dair haber geldi. Mısır'a girdiği gün, mahşerî bir günü andırıyordu. Emirlerin tamamına hil'at giydirmiş, bu arada Emir Alaeddin el-Mardanî de Şam naibliği hil'atını giymişti. Emir Alaeddin b. Zenbur tutuklanmış, vezirliğe de Sahip Muvaffakü'd-Din atanmıştı.

Zilhicce ayının beşinde cumartesi günü sabahleyin Emir Alaeddin Ali el-Camdar, Mısır'dan Dımaşk'a geldi. Büyük bir debdebe ve alayişle şehre girdi. Dımaşk'a naib olarak atanmıştı. Önünde adet üzere emirler yürümekteydiler. Bahadır As'ın türbesinin yanında durdu. Bütün askerler önünde resmi geçit yaptılar. Askerlerle birlikte Dârüssaâde Sarayına gitti. Önceki naiblerin adetine uygun olarak oraya indi. Cenâb-ı Allah onu Müslümanlar için mübarek bir yüz kılsın.

Zilhicce ayının onüçünde cumartesi günü sultanın deveddarı Emir İzzeddin Moğoltay, Mısır'dan Dımaşk'a geldi. ve Ablak Sarayına indi. Askerleri Yelboğa ve adamlarının üzerine salmak amacıyla Haleb'e gitmek niyetindeydi.

Bu konuda anlatacağımız burada sona ermektedir. Doğrusunu yüce Allah daha iyi bilir.

HİCRETİN YEDİYÜZELLİDÖRDÜNCÜ SENESİ

Bu sene başında Mısır, Şam, Haleb, Haremeyn ve buralara bağlı mıntikalarda Müslümanların sultanı, Melikü's-Salih Selahaddin Salih b. Melikü'n-Nasır Muhammed b. Melikü'l-Mansur Kalavun es-Salih idi. Mısır diyarındaki naibi Emir Seyfeddin Kubilay idi. Memleket vezirleri ise Seyfeddin Şeyhun, Seyfeddin Taz, Seyfeddin Surkatmış en-Nasırî; Mısır kadilkudatları ve sır katibi ise önceki senede adları anılan kimse-lerdi. Haleb naibi Emir Seyfeddin Ergun el-Kâmilî idi. Yelboğa, Emir Ahmed ve Beklemiş'e gelince bunlar geçen senenin receb ayında yapacaklarını yapmışlar ve gizlice Zülkadir et-Türkmanî'nin himayesine girerek Belbislilerin beldesine sığınmışlardı. Daha sonra Zülkadir et-Türkmanî, Mısır sultanından korktuğundan bunlara tuzak kurmuş ve bunları mezkur Haleb naibine teslim etmişti. Müslümanlar bu duruma çok sevindiler. Hamd ve minnet Allah'adır.

Bu senede Trablus naibi Emir Seyfeddin Ayıtmış idi. Bu zat daha öncede söylediğimiz gibi Trablustan önce Dımaşk naibliği yapmıştı. Durumlar değişti, nihayet sultan Dımaşk'ta bulunduğu esnada bunu Trablus naibliğine atamıştı.

Bu sene başında Yelboğa, Beklemiş ve Emir Ahmed'in Haleb naibi Emir Seyfeddin Ergun'un pençesine düştükleri ve Haleb kalesinde tutuklu bulundukları, Emir Seyfeddin Ergun'un bunlar hakkında sultanın vereceği kararı beklediği, sağlam haberlerle Dımaşk'a bildirildi. Müslümanlar bu duruma çok sevindiler.

Muharrem ayının onyedisinde cumartesi günü Haleb'ten dönmekte olan Emir İzzeddin Moğoltay ed-Devaddar Dımaşk'a ulaştı. Beraberinde asi Yelboğa'nın kesik başı da vardı. Yelboğa'nın iki arkadaşı ve eski Trablus naibi Beklemiş ile eski Hama naibi Emir Ahmed'in Haleb'e ulaşmalarından ve başları koparılıp Mısır'a gönderilmesinden sonra kendisinin de ele geçmesini Cenâb-ı Allah mümkün kılmıştı. Yelboğa bu iki arkadaşından sonra Haleb'e ulaşınca ikindiden sonra Sukü'l-Hayl'de arkadaşlarına ne yapılmışsa kendisine de saltanat naibinin ve bütün askerlerin önünde aynı şey yapılmıştı. Halk da taşlar üzerine çıkarak ona yapılanı seyrediyor ve öldürülüşüne seviniyorlardı. Müslümanların tamamı bu duruma memnun kalmışlardı. Hamd ve minnet Allah'adır.

Rebiyülevvel ayının yirmisekizinde cuma günü Şagor mahallesindeki Mescidü'l-Mizar'da yeniden cuma namazı kılmaya başlandı. Burada Cemaleddin Abdullah b. Şeyh Şemseddin b. Kayyım el-Cevziye hutbe irad etti. Sonra bu konu tartışıldı ve neticede mahalle halkı merasim gününde Sukü'l-Hayl'de halife sancaklarını camilerinden alıp müşaflarıyla birlikte saltanat naibinin yanına gittiler. Artık bundan böyle cuma namazlarının camilerinde devamlı olarak kılınmasını talep ettiler. Saltanat naibi de hemen o anda bu isteklerini kabul etti. Ancak daha sonra bunun caiz olup olmadığı hususunda tartışma ve çekişme meydana geldi. Neticede Hanbelî kadısı orada devamlı olarak cuma namazının kılınmasına hükmetti. Bundan sonra uzun hadiseler cereyan etti.

Rebiyülâhır ayının yedisinde pazar günü Eminü'l-Kebir Seyfeddin Olcayboğa el-Adili vefat etti. Daha önceleri Babü'l-Cabiye dışında yaptırdığı türbesine defnedildi. Burası onun adıyla bilinen meşhur bir türbedir. Seyfeddin Olcayboğa yaklaşık altmış sene süreyle emirlik yapmıştı. Ergun Şah hadisesindeki nöbetinde eline bir darbe isabet etmiş ve buna rağmen görevi, saygınlığı ve ihtişamı devam etmiş, neticede bu tarihte vefat etmişti. Yüce Allah kendisine rahmet etsin.

ÇOK GARİP BİR OLAY

Baalbek naibi Emir Nasirüddin İbn Akvas'ı tebrike gittiğimde, meclisinde bir genç gördüm. Orada bulunanlardan biri bu gencin daha önce kadın olduğunu, sonra erkeklik alametinin ortaya çıktığını, durumunun Trablus mintikasında meşhur olduğunu, bu halin Dimaşk'ta ve diğer beldelerde de duyulduğunu, insanların bunu dillerine doladıklarını anlattı. Genci gördüğümde başında bir Türk serpuşu vardı. Onu yanıma çağırdım ve meseleyi bana anlatan kişinin huzurunda kendisine "Senin durumun nasıl oldu?" diye sordum. Utandı, kadınlara benzer bir utanca büründü ve şöyle anlatmaya başladı:

"Daha önce onbeş sene müddetle kadındım. Beni üç erkekle evlendirdiler, ama hiç biri benimle ilişkiye giremedi. Üçü de beni boşadı. Sonra bende garip bir hal meydana geldi. Memelerim küçülüp kayboldu. Gece gündüz beni uyku bastırıyordu. Sonra vajinamdan azar azar bir şey meydana çıkmaya ve büyümeye, nihayet penisi andırmaya başladı. İki yumurtalı testis de teşekkül etti."

Ben kendisine tenasül organı büyük mü, küçük mü olduğunu sorduğumda utandı. Sonra parmak kadar küçük olduğunu söyledi. Hamamcı olup olmadığını sorduğumda bu hal başına geleli iki kez hamamcı olduğunu, en son olarak da altı ay önce hamamcı olduğunu söyledi. Kadınların örgü örme, dokuma, sim çekme ve benzeri sanatlarını da güzelce bildiğini anlattı. Kendisine "Sen kadın vasfında iken adın neydi?"

diye sorduğumda o zaman adının Nefise olduğunu söyledi. “Ya bu gün adın nedir?” diye sorduğumda da Abdullah olduğunu söyledi. Erkeklik alametleri belirlediğinde bu durumu ailesinden, hatta babasından gizlediğini söyledi. Ancak daha sonra onu dördüncü bir kocayla evlendirmek istediklerinde durumu annesine anlatmış, böylece ailesi durumdan haberdar olunca meseleyi Baalbek şehrinin saltanat naibine bildirmişlerdi. O da bu durumu tutanakla tesbit etmişti. İşte böylece durumu etrafa yayılmıştı. Dımaşk’a gelmiş, saltanat naibinin huzuruna çıkmış, meseleyi o da kendisine sormuş ve tıpkı bana anlattığı gibi başından geçenleri Dımaşk’ın saltanat naibine de anlatmıştı. Hacıb Seyfeddin Kahlan b. Akvas da onu yanına almış, ona asker üniformasını giydirmişti. Yakışıklı bir gençti. Yüzünde, hareketlerinde, yürüyüşünde, konuşmasında kadınsılık vardı. Dilediğini yapan Allah, noksanlıklardan münezze ve yücedir. Bu, dünyada misli cidden çok az görülen bir olaydır. Önceleri penisi bir kuş yumurtasında kaybolacak kadar küçüktü. Bu yumurta çatlayıp yavru ortaya çıktığı gibi bunun da penisi azar azar ve yavaş yavaş büyümeye, nihayet zuhuru tekamül etmeye başlamıştı. İşte o zaman ailesi onun erkek olduğunu anlamıştı. Bana anlattığına göre penisi sünnet edilmiş şekilde ortaya çıkmış ve buna ay sünneti denilmişti. Bu durum çokça rastlanılan bir durumdur. Doğrusunu Allah bilir.

Receb ayının beşinde salı günü Emir İzzeddin Baktiye ed-Düveydar, Haleb’ten Dımaşk’a geldi. Haleb askerlerinin naibleri ve o yöredeki kalelerin naibleri ve askerleriyle birlikte Yelboğa ve adamlarına sultana isyan etme işinde yardımcı olan Zülkadir et-Türkmanî’nin peşine gittikleri haberini verdi. Neticede Yelboğa ve arkadaşları geçen senede Dımaşk’a getirilmişler, malları, mülkleri ve eşyaları yağmalanmıştı. Askerler onun çocuklarını, yakınlarını ve Haremindekileri de esir almışlardı. Ayrıca çok miktarda koyun, sığır, köle, binek ve eşyayı da ganimet edinmişlerdi. Yelboğa, İbn Artena’ya sığınmış, ancak İbn Artena onu göz altına alıp hapsetmiş, sonra durumu sultana haber vermişti. İnsanlar, Halebli askerlerin çok sıkıntı çekip yorgunluğa maruz kalmalarından sonra rahat ve selamete kavuşmaları sebebiyle çok sevindiler.

Receb ayının onüçünde çarşamba günü İskenderiye’de Yelboğa’yla işbirliğine girmiş ve ona hizmet etmiş Emir Seyfeddin Melek Acı, Alaeddin Ali Simakdar, satılmış el-Celâlî ve bunların beraberinde bulunan emirler, sultanın Mısır’a dönüşünden sonra Dımaşk’a geldiler.

Ramazan ayı başında bir grup müftünün alimler tarafından ileri sürülen iki kavilden birine dayanarak fetva verdikleri görüldü. Yani Şafîilerden olan ashabımıza ait kavle göre yıkılmış olan kiliselerin yeniden onarılmasının caiz olduğunu söylediler. Kadilkudat Takiyyüddin es-Sübki onlara karşı çıktı ve bu şekilde fetva vermelerini men etti. Bu hususta ed-Desais fi’l-kenais adlı bir kitap yazdı. Bu kitabında yıkılmış

kiliselerin yeniden yapılmasının caiz olmadığını, bunun men edilmesi gerektiğini anlattı. Ramazan ayının onbeşinde emir, Ebu'l-Gadir et-Türkmanî, baskı ve gözetim altında Dımaşk'a getirildi. Geçtiğimiz sene de bu yaptığı çirkin işler hususunda Yelboğa'ya destek vermişti. Naibin huzuruna çıkarıldı. Sonra aynı günde Mansure kalesine götürülerek hapsedildi.

HİCRETİN YEDİYÜZELLİBEŞİNCİ SENESİ

Bu sene başında Mısır, Şam, Haremeyn ve buralara bağlı yörelerin, aynı zamanda Hicazın ve diğer yerlerin Sultanı, Melikü's-Salih Sela-haddin b. Melikü'n-Nasır Muhammed b. Melikü'l-Mansur Kalavun es-Salihî idi. Sultan, Şam naibi Tengiz'in kızının oğluydu. Tengiz de Nası-riye devletinde naiblik yapmıştı.

Sultanın, Mısır diyarındaki naibi, Emir Seyfeddin Kubilay en-Nasirî, veziri de Kadı Muvaffaküddin idi. Mısır kadıları ise önceki sene de adları anılan kimselerdi. Bunlardan biri Kadilkudat İzzeddin b. Cema-eş-Şafî idi. Bu senede Hicaz-ı Şerif'te mücavir olarak kalmıştı. Ye-rine Kadı Taceddin el-Münavî bakıyordu. Sır katibi, Kadı Alaeddin b. Fadlullah el-Adevî idi. Memleketin idarecileri ise şu üç emir idi: Seyfed-din Şeyhun, Surkatmış en-Nasirî ve Emirü'l-Kebir Deveddar İzzeddin Moğoltay en-Nasirî.

Bu senenin başında Emir Seyfeddin Şeyhun yaklaşık bir aydan beri işbaşı yapmış bulunuyordu. Dımaşk naibi, Emir Alaeddin Ali el-Mardanî idi. Dımaşk'ın kadıları ise önceki senede adları anılan kimse-lerdi. Dımaşk divanlarının nazırı sahip Şemseddin Musa b. Tac İshak idi. Sır kâtibi, Kadı Nasirüddin b. Şeref Yakup idi. Şehrin hatibi, Cema-leddin Mahmud b. Cümle, muhtesibi, Şeyh Alaeddin el-Ensari idi. Muhtesip, Şeyh Bahaeddin b. İmamü'l-Meşhed'in yakınıydı. Aynı zamanda onun yerine Emিনিye Medresesi'nde müderrislik de yapmaktaydı.

Rebiyülâhir ayında İskenderiye'de tutuklu bulunan ve sonra salı-verilen Emir Alaeddin Moğoltay Dımaşk'a geldi. Bundan önce devlet kendisi iken artık şimdi Hamza Ayıtmış'ın yanında bulunması için Şam'a gönderilmesi kararlaştırılmıştı. Hamza Ayıtmış ise Trablus'un naibiydi. Daha önce Mısır'da vezir olan Mencük, İskenderiye'de Moğol-tay ile birlikte tutuklu bulunuyordu. O da Suğd şehrine sürgün edildi. Orada boş ve görevsiz kaldı. Nitekim Moğoltay da işsiz ve güçsüz olarak Trablus'ta ikamet etmekle emrolunmuştu. Bunlar, yüce Allah'ın vere-ceği hükmü beklemekteydiler.

Bu konuda anlatacaklarımız burada sona ermektedir. Doğrusunu Allah bilir.

EŞSİZ VE BENZERSİZ GARİPLİKLERDEN BİRİ

Cemaziyelevvel ayının onaltısında pazartesi günü Hilleli Rafizîlerden biri Dımaşk Camii'ne (Emevî Camii'ne) gelerek Muhammed ailesine ilk zulmeden adama aralıksız peş peşe sövmeye başladı. İnsanlarla birlikte namaz kılmadı ve hazır olan cenazenin de namazını kılmadı. Kaldı ki o esnada insanlar namaza durmuşlardı. Kendisi ise sövgüsünü tekrarlıyor, sesini yükseltiyordu. Namazı tamamlayışımızdan sonra insanlar üzerine yürüdüler. Onu yakaladılar. Şafîilerin kadilkudatı da bu cenaze namazını insanlarla biklikte kılanlardandı. Söven bu adamın yanına gittim ve “ Muhammed ailesine zulmeden kimdir?” diye sordum. O da “Ebu Bekir Sıdık'tır.” diye cevap verdi. Sonra yüksek sesle insanlara duyurarak: “Allah Ebu Bekir'e, Ömer'e, Osman'a, Muaviye ve Yezid'e lânet etsin.” dedi ve bu sözünü de iki kez tekrarladı. Hakim onun zindana atılmasını emretti. Sonra Malikî kadısı onu huzuruna çağırıp kırbaçladı. Dayak yerken dahi yüksek sesle ancak bir şakinin söyleyebileceği sözleri söylüyor, sövüp lânet okuyordu. Bu mel'unun adı Ali b. Ebû'l-Fadl b. Muhammed b. Hüseyin b. Kesir idi. Allah onu kahretsin ve rezil rûsvay kulsın. Sonra cemaziyelevvel ayının onyedinci günü olan perşembeye girildiğinde Dârüssaâde Sarayında onunla ilgili görüşmeyi yapmak üzere bir meclis kuruldu. Bu mecliste dört mezhebin kadıları hazır bulundu. Kendisi de meclise çağırıldı. Cenâb-ı Allah, Malikî kadısının onun öldürülmesine hüküm vermesini mukadder kıldı. Bunun üzerine çabucak yakalanarak kale altında boynu vuruldu. Halk onu yakarak kesik başını şehirde dolaştırıp teşhir etti ve “Bu, Resûlullah (s.a.v.)'ın ashabına sövenin cezasıdır” diye yüksek sesle duyuru yaptılar. Ben, Malikî kadısının evinde bu cahille münazara yaptım. Aşırı Rafizîlerin bazı söylemelerini kendisinde gördüm. Kendisi, küfür ve zındıklıkla ilgili bazı sözleri İbn Mutahhar'ın arkadaşlarından almıştı. Allah onu da onları da kahretsin.

Bu ayda Zimmîlerin daha önce Hz. Ömer (r.a.) tarafından ileri sürülen şartlara uymaları gerektiğine dair olan sultanın mektubu Dımaşk'a ulaştı.

Receb ayının onsekizinde cuma günü Emevî Camii'ndeki maksurede saltanat naibinin, Bedevî emirlerinin, büyük emirlerin, ehli hall ve akdin, halkın huzurunda sultanın zimmîleri Hz. Ömer tarafından ileri sürülen şartlara riayet etmekle yükümlü olduklarına ve başka yükümlülükler altına girdiklerine dair göndermiş olduğu mektup okundu. Bu şartlardan bazıları şunlardı:

- 1- Zimmîler sultanî dairelerde çalıştırılmayacaklar. Emirlerin yanında da çalıştırılmayacaklar ve hiç bir görev kendilerine verilmeyecek.
- 2- Zimmîlerden hiç birinin sarığının uzunluğu on zirayı geçmeyecek.

3-Atlara ve katırlara binmeyecekler. Sadece geniş semerli merkep-
lere binecekler.

4-Ancak çingirak veya sarı tunç veya kurşundan yapılmış yüzükle
alametlenerek topluluk arasına girebilecekler.

5- Kadınları, Müslümanların kadınlarıyla birlikte hamama gire-
meyecekler ancak kendilerine mahsus hamamlara girebilecekler.

6- Hristiyanların İzarı, mavi ketenden; Yahudilerinki ise sarı ke-
tenden olacak. Ayakkabılarından biri siyah, diğeri beyaz olacak.

7- Miraslarıyla ilgili şer-i hükümler uygulanacak.

Cemaziyelâhir ayının yirmisinde pazar gecesi Cabiye kapısı yandı.
Müslümanların o muntıkada bulunan gıda maddeleri, faydalı eşyaları
telef oldu. Yangın Babü'l-Cevvanî'den Babü'l-Berrani'ye kadar uzandı.

Ramazan ayı başında şeyh, imam, alim Şemseddin b. Nakkaş el-
Mısrî eş-Şafî Dımaşk'a Emevî Camii'ne geldi. Vaaz meclisine ayandan,
faziletli kimselerden ve halktan çok sayıda insan geldi. Konuşmasını ve
akıcı ibaresini güzel bulup takdir ettiler. Konuşmasında dili hiç sürçmü-
yor, kelimeleri bir birine karıştırmıyor ve hiç duraksamıyordu. İkinciye
yakın bir zamana kadar vaazını devam ettirdi.

Ramazanın üçünde pazar günü sabahleyin Dımaşk Camii'nin sah-
nında Nesir kubbesinin altında Kadı Kemaleddin Hüseyin b. Kadilkud-
at Takiyyüddin es-Sübkî eş-Şafî'nin ve naibinin cenaze namazları kı-
lındı. Namazda saltanat naibi Emir Alaeddin Ali, şehir kadıları, ayan
tabakasına mensup kimseler, devlet erkânı ve halktan da çok sayıda in-
san hazır bulundu. Cenaze merasimi kiskanılacak şekilde muazzam ol-
muştu. Babası kadilkudat da iki kişinin omuzlarına tutunarak namaza
gelmişti. Hüzün ve gam emareleri üzerinde görülüyordu. Oğlunun ce-
naze namazını kıldırdı. Güzel ahlaklı, başkalarına karışmayan kendi
nefsine yönelen, zararı başkalarına sirayet etmeyen bir kimse olduğun-
dan insanlar onun ölümüne üzüldüler. Güzel hüküm verirdi. Bu husus-
ta sicili çok temizdi. Bir çok medreselerde ders vermişti. Mesela Şamiye-
tü'l-Berraniye ve Azraviye Merdereselerinde hocalık yapmış, fetva ver-
miş, karar çıkarmıştı. Nahiv, fıkıh, feraiz ve diğer ilimlerde otoriteydi.
Kasyun Mezarlığında kendilerinin olduğu bilinen meşhur türbeye def-
nedildi. Allah hepsine rahmet etsin.

MELİKÜ'N-NÂSIR HASAN B. MELİKÜ'N-NÂSIR MUHAMMED B. KALAVUN'UN TAHTA DÖNÜŞÜ

Şevval ayının ikisinde pazartesi günü ümeranın bir çoğu Emir Şey-
hun ve Surkatmış'la anlaşarak Taz'ın avda bulunuşuna dair fırsat bile-
rek Melikü's-Salih Salih b. Nâsır'ın hal' edilmesi -ki bunun annesi Ten-
giz'in kızıydı-, yerine kardeşi Melikü'n-Nâsır Hasan'ın geçirilmesi

hususunda ittifak ettiler ve ittifakla aldıkları bu kararı uygulayarak Salih'i de göz altına alıp evine kapattılar. Sonra onu annesi Handa binti Emir Seyfeddin Tengiz'e -bilindiği gibi Tengiz daha önce Şam naibiydi- teslim ettiler. Avda bulunan Taz'ı da öldürdüler. Taz'ın kardeşi Senten ile Sultan Salih'in anne bir kadeşi Ömer Ahmed b. Bektimur es-Saki'yi tutukladılar. Böylece Mısır diyarında büyük bir kargaşa meydana geldi. Bununla birlikte posta bey'at haberini ancak şevvalin onüçünde perşembe günü Dımaşk'a ulaştırabildi. Bu sebeple Emir İzzeddin Aydemir eş-Şemsî de Dımaşk'a geldi. Naibe kıymetli bir hil'at giydirdikten sonra yeni sultan için bey'at aldı. Emirler de Darüssaâde Sarayında adet üzere bey'atlerini sundular. Şehirde sevinç davulları çalındı. Şehir süslendi. Cuma günü minberde saltanat naibinin ve kadılarla devlet erkânının huzurunda yeni sultan adına hutbe okutuldu. Şevval ayının ondokuzunda perşembe gününün sabahında Emir Seyfeddin Mencük, Trablus naibliği görevine başlamak üzere yola çıkmış iken Dımaşk'a uğradı. Emir İzzeddin Aydemir ile birlikte Ablak Sarayına indi. Orada bir kaç gün kaldıktan sonra kendi beldesi olan Trablus'a yolcu oldu.

Şevval ayının yirmialtısında perşembe sabahı Haleb naibliğine atanmış olan Seyfeddin Taz, Mısır diyarından bir cemaatla geldi ve Dımaşk'a uğradı. Saltanat naibi onu Kubeybat'ta bulunan Kerimüddin Camii'nin yakınına kadar giderek karşıladı. Uğurlarken de Babü'l-Feradis yakınına kadar onunla birlikte gitti. Vat'ay-ı Berze'de konakladı ve geceyi orada geçirdi. Sabahleyin yoluna devam etti. Taz, Emir Şeyhun'un dengi idi. Ancak ona karşı galebe çaldı. Güçlendi ve onu Haleb'e gönderdi. Kendisi gayretli ve büyük işlere teşebbüs eden bir kimse olduğundan halk tarafından sevilen bir kimseydi. Nitekim bu husus önceki kısımlarda da anlatılmıştı.

HİCRETİN YEDİYÜZELLİALTINCI SENESİ

Bu senenin başında İslâm'ın ve Müslümanların Sultanı Melikü'n-Nâsır Hasan b. Melikü'n-Nasır Muhammed b. Melikü'l-Mansur Kalavun es-Salihî idi. Mısır diyarında ne naib ne de vezir vardı. Mısır'ın kadıları önceki senede adları anılan kadılardı. Dımaşk'ın naibi Emir Ali el-Mardanî idi. Dımaşk'ın kadıları, hacibi, hatibi, sır kâtibi ise önceki senede adları anılan kimselerdi. Haleb naibi Emir Seyfeddin Taz, Trablus naibi Mencük, Hama naibi İstedmür el-Ömerî, Suğd naibi Emir Şihabüddin b. Subh, Humus naibi Emir Nasirüddin İbn Akves ve Baalbek naibi, Hacı Kamil idi.

Safer ayının dokuzunda Emir Ergun el-Kâmilî tutuklanarak Mısır diyarına çağırıldı. Bu zat bir süre Dımaşk naibliği, sonra Haleb naibliği yapmıştı. Taz, Mısır diyarına naib olunca tutuklanıp İskenderiye'ye

sevk edildi ve orada hapse atıldı.

Safer ayının ilk cumartesi gününde Kadı Taceddin Abdül-Vahhab b. Kadilkudat Takiyyüddin es-Sübki'nin Dımaşk ve Dımaşk'a bağlı mıntıkların kadılığına atandığına dair ferman Dımaşk'a ulaştı. Babası hıyatta iken tıpkı babasının kaide ve kuralına göre görev yapacaktı. Bu münasebetle insanlar kendisine selam verip tebrik etmek için yanına gittiler.

Rebiyülâhir ayının yirmialtısında pazar günü sabahleyin Kadilkudat Takiyyüddin es-Sübki, oğlu Taceddin Abdül-Vahhab'ın kadilkudatlığa ve Eşrefiye Darü'l-Hadisî'nin hocalığına müstakil olarak atanmasından sonra bir mahfeye binerek Mısır diyarına yolcu oldu. Beraberinde aile ve akrabalarından bir cemaat da vardı. Yanındakilerden biri torunu Kadı Bedreddin b. Ebu'l-Fetih idi. Başkaları da vardı, insanlar onu daha önce uğurlamışlar, kendisiyle vedalaşmışlardı. Kendisinde biraz zaafiyet vardı. Yolculuğa, yaşlılığı ve zaafiyeti yüzünden katlanamıyacağından korkmuşlardı.

Cemaziyelâhir ayının altısında cuma günü öğlenden sonra Kadilkudat Takiyyüddin b. Ali b. Abdülkâfi b. Temmam es-Sübki el-Mısri eş-Şafiî'nin cenaze namazı kılındı. Bu zat pazartesi günü sabahleyin defnedilmişti. Vefat ederken doksanüç yaşını tamamlamış, doksandört yaşından da bir kaç ay almıştı. Onyedî sene kadar Dımaşk'ta hakimlik yapmış, sonra bu görevi oğlu Kadilkudat Taceddin Abdülvehhab'a devrederek bir mahfeye binip Mısır diyarına yolcu olmuştu. Mısır'a ulaştıktan sonra bir aydan az bir süre ikamet etmiş, sonra vefat etmişti. Nitekim bu hususu önceki satırlarda da anlatmıştık. Sultanın baş sağlığı dileklerini ve oğlunun Yakubiye ve Kaymiriye Medreseleri'nin müderrisliğinde bırakıldığını ve gönlünü hoş etmek için onurlandırıcı bazı ifadelerini içeren mektubu Dımaşk'a ulaştı. İnsanlar da oğlunu adet üzere teselli edip baş sağlığı dileklerini sunmak üzere yanına gittiler. Kadilkudat es-Sübki, gençliğinde Mısır diyarında hadis dinlemiş, sonra Şam'a göçmüş, kendini yetiştirmiş, kitap yazmış, hadis tahrir etmişti. Çok faydalı ve yayınlanmış bir çok eserleri vardı. Kadılık süresince de tasnifla meşgul olmuş, kitap yazmış, bu çalışmalarını vefatına kadar sürdürmüştü. Çokça Kur'an okurdu. Bana anlattığına göre kendisi gece de kalıp namaz kılmış. Allah kendisine rahmet etsin.

Bu senenin cemazielevvel ayında yenik düşmüş olan Haçlıların Trablusgarp şehrini ele geçirdikleri haberi etrafa yayıldı. Malikî kadilkudatının bir mektubunda okuduğuma göre Haçlılar Trablusgarp'ı bu senenin rebiyülevvel ayının başında cuma gecesi ele geçirmişlerdi. Bundan onbeş gün sonra Müslümanlar orayı yeniden ele geçirmişler ve onların Müslümanlardan öldürdüklerine nisbetle kat kat fazla sayıda Haçlıları öldürmüşlerdi. Hamd ve minnet Allah'adır. Devlet yetkilileri Şam'a

haber salarak esirleri kurtarma vakfındaki paraları istemişlerdi ki, bu paralarla Haçlıların ellerinde kalan Müslüman esirlerin kurtuluş akçelerini ödeyip onları esaretten kurtarabilsinler.

Bu senenin receb ayının onbirinde çarşamba günü Maliki Kadısı Kadilkudat Cemaleddin el-Meslati, Baalbek'e bağlı Re's köyünden Davud b. Salim adındaki bir Hristiyanın öldürülmesine hükmetti. Bu Hristiyan, Ahmed b. Nureddin Ali b. Gazi adında Lebve köyünden bir Müslümanın şahitliği üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'a sövdüğünü, ona burada anlatılamayacak sözler sarfedip iftirada bulunduğunu itiraf edince aynı günde ikinci ezanından sonra Sukû'l-Hayl'de öldürüldü. İnsanlar da onu yaktılar. Cenâb-ı Allah mümin milletin gönlünü rahatlatmıştı. Hamd ve minnet Allah'adır.

Şaban ayının ondördünde pazar günü sabahleyin Kadı Bahaeddin Ebû'l-Beka es-Sübkî, Kaymıriye Medresesi'nde ders verdi. Amcasının oğlu Kadilkudat Taceddin Abdül-Vahhab b. Kadilkudat Takiyyüddin es-Sübkî bu görevi ona kendi rızasıyla devretmişti. Dersinde kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler hazır bulunmuşlardı. Derste şu ayet-i kerimeyi ele almıştı:

"Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerinden önde tutarlar." (el-Haqr, 9). Aynı günde genç, faziletli, alim Cemaleddin Abdullah b. Allame Şemseddin b. Kayyim el-Cevziye el-Hanbeli'nin cenaze namazı kılındı. Babû's-Sağır Mezarlığı'nda babasının yanına defnedildi. Cenazesi büyük bir kitle tarafından teşyi edilmişti. Çok güzel ve sağlam bilgilere sahipti. Harika ve sağlam bir zihni vardı. Fetva vermiş, ders vermiş, muidlik yapmış, münazaralarda bulunmuş, defalarca hacca gitmişti. Allah rahmet etsin. Mezarını rahmetle ıslatsın.

Şevval ayının ondokuzunda pazartesi günü gündüz Sukû'l-Kattaniyyin'de korkunç bir yangın çıktı. Saltanat naibi, hacibler ve kadılar yangın yerine geldiler. İtfaiyeciler ve gönüllüler ateşi söndürmeye çok çabaladılar. Nihayet ateşin şerri sakinleşti. Ama bu yüzden cidden çok sayıda ev ve dükkan da yandı. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na döndücüleriz) Ertesi gün yangın yerine gittiğim-de ateş olduğu gibi duruyor, duman etrafa yayılıyor ve göklere yükseliyordu. İnsanlar çok miktarda su dökerek ateşi söndürmeye çalışıyorlardı. Ama ateş bir türlü sönmek nedir, bilmiyordu. Aksine duvarlar yıkılmış, meskenler harap olmuştu. Oralarda yaşayan insanlar da başka yerlere taşınmışlardı.

Bu konuda anlatacaklarımız burada sona ermektedir. Doğrusunu Allah bilir.

HİCRETİN YEDİYÜZELLİYEDİNCİ SENESİ

Bu sene başında Mısır, Şam, Haremeyn ve diğer mıntıkaların Sultanı Melikü'n-Nâsır Hasan b. Melikü'n-Nâsır Muhammed b. Melikü'l-Mansur Kalavun es-Salihî idi. Mısır'da ne naib ne de vezir vardı. Memleket işlerini ancak Emir Seyfeddin Şeyhun sonra da Emir Seyfeddin Sukratmış, ondan sonra ise Emir İzzeddin Moğoltay ed-Devaddar yürütmekteydiler. Mısır'ın kadıları -Şafî kadısı hariç- Önceki senede adları anılan kimselerdi. Yeni Şafî kadısı, Müteveffa Takiyyüddin es-Sübkî'nin oğlu Taceddin Abdülvehhab idi.

Haleb naibi Emir Seyfeddin Taz, Trablus naibi Emir Seyfeddin Mencük, Suğd naibi Emir Şihabüddin b. Sübh, Hama naibi İstedmür el-Ömerî, Humus naibi Alaeddin b. Muazzam, Baalbek naibi Emir Nasirüddin Akves idi.

Rebiyülevvel ayının ilk on gününde Emevî Camii'nin tabanının döşemelerinin onarımı tamamlandı. Maksurenin ve kubbenin mozaiklerinin yıkanıp temizlenme işi de tamamlandı ve bunlar güzelce yerlerine konuldular. Kandillerin tabakları beyazlatıldı ve cidden güzel ışık vermeye başladılar. Bu işe teşvikte bulunan zat, tabılhane emirlerinden Alaeddin Aydoğmuş idi. O da saltanat naibinin bu hususta kendisine buyruk vermesi üzerine bu işe teşebbüs etmişti.

Rebiyülâhîr ayının yirmisekizinde cuma günü Tengiz Camii'nde Emir Seyfeddin Barak Ercu'nun cenaze namazı kılındı ve Sufiye Mezarlığı'na defnedildi. İdaresi güzel, çokça namaz kılan, çokça sadaka veren, hayrı ve hayır ehlini seven bir kimseydi. Şeyh Takiyyüddin b. Teymiye'nin en büyük arkadaşlarındandı. Yüce Allah kendisine rahmet etsin. Oğulları Nasirüddin Muhammed ile Seyfeddin Ebu Bekir'den her birine on mızraklı asker verilmesi kararlaştırılmıştı. Nasirüddin, sultan tavlasında babasının görevine atanmıştı. Cemaziyelevvel ayının ondördünde perşembe günü iki kardeş emir olan Nasirüddin Muhammed ile Seyfeddin Ebu Bekir'e -ki bunlar Emir Seyfeddin Barak'ın oğullarıydılar. Yüce Allah ona rahmet etsin- On'ar askerin komutanlığı verildi ve bu münasebetle kendilerine hil'at giydirildi.

Cemaziyelevvel ayında münakale meselesinde Hanbelîler arasında anlaşmazlık meydana geldi. İbn Kadî Cebel Hanbelî, Emir Seyfeddin Toydemir el-İsmailî adındaki baş hacibin vakıf olan konağındaki malzemelerin ve eşyaların başka bir yere nakli hususunda hüküm verdi ve bu hükmünün gereği yapıldı. Şafî, Hanefî ve Malikî kadıları da bunu onayladılar. Ancak Hanbelîlerin Kadısı Kadilkudat Cemaleddin el-Merdavî el-Makdisî buna öfkeleni ve bu meseleyi görüşmek üzere bir kaç oturma düzenledi. Oturumda uzun uzadıya konuşuldu. Çokları vakıf mallarının naklinin zaruret durumunda caiz olabileceğini iddia ederek

bunun Hanbelî Mezhebinde mevcut olduğunu ve İmam Ahmed'in bu hususta ictihadı bulunduğunu söylediler. Tabi vakfedilen maldan yararlanma imkanının bulunmaması durumunda bu hükmün geçerli olacağını söylediler. Bu hususta ictihadı bulunduğunu söylediler. Ama sadece maslahat ve ağır basan bir menfaat söz konusu olduğunda bunun caiz olmayacağını sözlerine eklediler. Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye'nin bu konuda söylediklerini kabule yanaşmadılar. Şeyh Takiyyüddin İbn Teymiye, ağır basan maslahat söz konusu olunca da İmam Ahmed b. Hanbel'in bu durumda ictihadı bulunduğunu nakletmişti. Ancak bu nakli kabul etmediler. Şeyh İmadüddin b. Kesir de bu konuda eşsiz bir eser tasnif etti. Ben de baktım ve bunun son derece güzel ve faydalı bir eser olduğunu gördüm. Çünkü fıkıhtan anlayan bir kimse bu esere baktığında İmam Ahmed b. Hanbel'in bu husustaki görüşünün net olduğunu görecektir ve hiç bir karışıklığa meydan verilmediğini anlayacaktır. İmam Ahmed b. Hanbel, oğlu Salih'in Yezid b. Avf tarikiyle şöyle bir rivayette bulunduğunu delil olarak ileri sürmüştür: Hz. Ömer, İbn Mes'ud'a bir mektup yazarak Kufe'deki büyük caminin hurmacılar çarşısının bulunduğu yere nakledilmesini, hurmacılar çarşısının da eski caminin yerine kurulmasını emretmiş ve bu emri yerine getirilmiştir. Demek ki sırf maslahat gereğince de zaruret olmaksızın dahi eski mescit pazara dönüştürülmüş ve eski pazarın yerinde de yeni mescit kurulmuştur. Bu rivayetin senedinde Kasım ile Ömer arasında ve Kasım ile İbn Mes'ud arasında inkıta' vardır ama mezhep sahibi imam Ahmed bunu katıyetle ifade ederek bunu bir delil olarak ileri sürmüştür ve bu delil bu meselede açık ve kuvvetlidir.

Cemaziyelevvel ayının yirmisekizinde pazartesi günü mecliste bu mesele üzerine karar verildi.

Cemaziyelevvel ayının yirmidördünde çarşamba gecesi Babü'l-Ferrec dışında büyük bir yangın çıktı. Bu yüzden Taz ve Yelboğa'ya ait bir çok pasajlar yandı. Tengiz'in kızının Tavaşi adındaki pasajı da yandı. Buralarda bulunan bir çok ev ve dükkan da yanmış, insanların çok miktarda eşyası, bakırı ve ticaret emtiası telef olmuştu ki, değeri 1.000.000 veya daha fazla dinar tutarındaydı. Paraları da bundan hariç tutmaktayız. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.)

Bir çok kimsenin anlattıklarına göre bu pasajlarda çok aşırı derecede faizcilik, hile ve aldatma cereyan etmekteydi.

Bu senenin cemaziyelevvel ayının yirmiyedisinde mel'un Haçlıların Suğd şehrini istila ettiklerine dair haber Dimaşk'a geldi. Bunlar, yedi gemiyle Suğd şehrine gelmişler, ahalinin bir kısmını öldürmüşler, çok miktarda malı yağmalamışlar ve çok insanı esir almışlardı. Cuma günü fecir vaktinde insanların üzerine hücum etmişler, çok sayıda Müslüma-

nı öldürmüşler ve Müslümanların gemilerinden birini parçalamışlardı. Haçlılar cumartesi günü ikindiden önce Suğd şehrine gelmişlerdi. Vali de ağır yaralı olarak gelmişti. O esnada saltanat naibi Dımaşk, askerlerinin oraya gitmelerini emretmiş, o gecede askerler Suğd şehrine doğru yola koyulmuşlardı. Allah'a hamd olsun. Başlarında baş hacib vardı. Suğd naibi Emir Şihabüddin b. Subh, Dımaşklı askerlere doğru gelmekteydi. Dımaşk askerleri onu geçip ilerlediler Haçlıların elde etmiş oldukları ganimet ve yakaladıkları esirlerle birlikte denizde Sayda kentinin karşısındaki bir adaya çıktıklarını gördüler. Haçlılar bu savaşta kendi eşraflarının çocuklarından bir genç ile yaşlı bir adamı Müslümanlara esir vermişlerdi. Esir düşen bu gencin babası, onları seferden men etmişti. İslâm ordusu onların elinde bulunan esirleri kurtarmak için onlarla yazıştı. Her esire karşı 500 dirhem kurtuluş akçesi vermeyi taahhüd etti. Ordu bu amaçla esirleri kurtarma divanından 30.000 dirhem para almıştı ve böylece Haçlıların yanında bir tek esir dahi kalmamıştı. Hamd, sadece Allah'a mahsustur. Haçlıların esir verdiği genç, Müslümanlarla beraber kaldı. Müslüman oldu. Ancak yaralı ve yaşlı esir onlara geri verildi. Haçlı ordusu şiddetli bir susuzluğa maruz kalmıştı. Oradaki bir nehirde su içmek istediklerinde İslâm ordusu üzerlerine hücum etmiş ve onların nehirden bir tek damla su almalarına müsaade etmemişti.

Onlar da salı gecesi yanlarındaki ganimetlerle birlikte ric'at edip gitmişlerdi. Savaşta öldürülen Haçlıların kesik başları Dımaşk'a gönderilerek kaleye dikildi. Bu arada İnas şehrinin de Haçlılar tarafından kuşatıldığına dair haber geldi. Bunlar şehrin çevresindeki koyun sürülerini ellerine geçirmişlerdi. Kaleyi de kuşatma altına almışlardı. Kale de aynı zamanda şehrin naibi de bulunuyordu. Anlatıldığına göre onlar İnas şehrinin ahalisinden bir çoğunu öldürmüşlerdi. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz).

Haleb sahibi de büyük bir orduyla üzerlerine gitti. Onu Haçlılara karşı muzafîr etmek, Allah'ın gücü ve kuvveti dahilindedir. Halk arasında Haçlıların İskenderiye'yi de kuşatmış olduklarına dair haber yayıldı. Ancak bu şu ana kadar gerçekleşmedi. Yardımına baş vurulacak olan zat, Yüce Allah'tır.

Cemaziyelâhir ayının dördünde cumartesi günü öldürülen Haçlıların otuz küsur kesik başı Sayda şehrine getirilerek kalenin burçlarına dikildi. Müslümanlar buna çok sevindiler. Allah'a hamd olsun.

Cemaziyelâhir ayının yirmiikisinde çarşamba gecesi Babü's-Sağır dahilinde Mescidü's-Şenaşî'nin bitişiğindeki pazarda bulunan şekerhane de büyük bir yangın çıktı. Şekerhane ve çevresindeki binalar yandı. Yangın Ebu Nasır hamamına kadar uzandı. Mezkur çarşıya da sirayet etti. Oradaki mekanları da yaktı. Babü'l-Ferec dışındaki yangının

şiddetine yakın veya daha şiddetliydi. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu b. Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.) Saltanat naibi yangın yerine geldi. Vakit yatsı vaktiydi. Rüzgar kuvvetli esiyordu. Bu da güçlü ve bilgili olan Allah'ın takdirinin bir sonucuydu.

Cemaziyelâhir ayının yirmisekizinde salı gecesi rivayet şeyhlerinden İzzeddin Muhammed b. İsmail b. Ömer el-Hamevî vefat etti. Ertesi gün de öğle namazından sonra Emevî Camii'nde cenaze namazı kılındı ve Babû's-Sağir Mezarlığı'na defnedildi. Hicretin 680. senesinin rebiyülevvel ayının ikisinde doğmuştu. Çok miktarda hadis toplamış ve ahir ömründe bir cemaatten münferid rivayette bulunmuştu. Beyhakî'nin Sünenü'l-kebirî'nin nakledilişi ve okunup başkalarına dinletilişi, onun vefatıyla sona erdi. Yüce Allah kendisine rahmet etsin.

Receb ayının onbeşinde cuma gecesi Kasyun Mezarlığı'nda Salihîye mahallesinde büyük bir yangın çıktı. Hanbelî Camii'nin kible tarafı doğu ve batı kuzey ve güney cihetlerinde bulunan çarşı tamamıyla yandı. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz)

Ramazan ayının onbeşinde cuma günü Seyfeddin Yelboğa en-Nasirî'nin, Sukû'l-Hayl'ın batı tarafında yaptırmış olduğu camide hutbe irâd edildi. Aynı günde bu camiîn açılışı yapıldı. Burası gayet derecede güzel ve alımlıydı. Hutbeyi irad eden zat, Şeyh Nasirüddin b. Rebve el-Hanefî idi. Şeyh Şemseddin eş-Şafî el-Musilî, bu görevi eline geçirmek için kendisiyle çekişmiş ve bu camiîyi vakfeden Yelboğa'nın kendisine bu hususta yetki verdiğine dair sultanî yazılar izhar etmişti. Ancak İbn Rebve, kendisinin Şeyh Kıvamüddin el-İtkanî el-Hanefî'nin naibi olması sebebiyle ona karşı galip oldu. Çünkü Şeyh Kıvamüddin Mısır'da ikamet etmekte olup yanında Musilî'nin yetkisinden sonra İbn Rebve'ye verilmiş yeni tarihli bir yetki belgesi vardı. Bunun üzerine İbn Rebve göreve sahip oldu. Aynı gün Dârüssaâde Sarayında siyah renkli bir hil'at giydi. Önünde siyah renkli ve halifeye mâhsus sancaklar götürülerek saraya geldi. Müezzinler de o esnada adet üzere tekbir almaktaydılar. İbn Rebve el-Hanefî o gün Kur'an'ın faziletlerinden bahseden güzel bir hutbe irad etti. Mihrapta Tâhâ suresinin baş kısmını okudu. Namazda emirlerden, avamdan, havastan, kadılardan birçok kimseler hazır bulundular. O gün mahşerî bir gündü. Ben yakınında namaz kılmış ve hutbesini dinlemiştim. Hayret ki ben zilkade ayında adamın birinin Trablus'taki bir arkadaşına gönderdiği bir mektuba vakıf oldum. Mektupta şunlar yazılıydı:

“Mahdum Şeyh İmadüddin Şam'ın sahil beldelerinde meydana gelen Trablus şehri ile Beyrut'un kazalarını ve Kesrevan mıntikasını içine alan yangını bilmektedir. Bu yangın bütün dağları yaktı. Vahşi hayvanlar öldüler, vahşi hayvanların kaçıp sığınacakları bir yer kalmadı. Yan-

gın günlerce devam etti. İnsanlar ateşin korkusundan deniz kıyısına kaçtılar. Çok miktarda zeytin ağacı da yandı. Yağmur yağınca ateş Yüce Allah'ın izniyle söndü. Yani bu senenin zilkade ayındaki yağmurlar yangını söndürdüler. Hayret ki bir ağaçtan kopan bir yaprak, bir evin baca-sından içeriye düşmüş, evin içindeki eşyaları, elbiseleri, zinetleri çok sa-yıda ipeği yakmıştı. Bu beldelerin büyük bir kısmı Dürzilere ve Rafizî-lere aitti."

Ben yazarı Muhammed b. Balaban'a ait olan bu mektubun orijinali-ni yanımda bulundurmaktayım ve bu satırları o mektuptan nakletmi-şim. Bu senenin zilkade ayında Şeyh İsmail b. İzz el-Hanefi ile taraftar-ları olan Hanefiler arasında -onun muhakemelerde bazı kimselere hak-sızlık edişi yüzünden tartışma çıktı. Neticede asi ve suçlu bir kimse sıfa-tıyla üç gün müddetle hüküm meclisine çağırıldı. Gelmeyince Hanefi-lerin kadı naibi Şihabüddin el-Küfrî onun adalet vasfının düşürülmesi-ne hükmetti. Sonra onun Mısır diyarına gittiğine dair haber ortaya çı-kınca naib onu geri çevirmeleri için Mısır'a haber gönderdi. Getirtti, onu azarladı, sonra bırakıp evine gönderdi. Hanefilerin kadilkudatı onun için şefaathçi oldu. Şefaati kabul edildi. Hamd ve minnet Allah'adır.

HİCRETİN YEDİYÜZELLİSEKİZİNCİ SENESİ

Bu sene başında halife, Emirü'l-müminin Mutedid Billah Ebu Be-kir b. Müstekfi Billah Ebu Rebi Süleyman el-Abbasi idi. Mısır, Şam, Ha-remeyn-i Şerifeyn ve diğer beldelerde İslâm'ın ve Müslümanların Sulta-nı, Melikü'n-Nasır Hasan b. Melikü'n-Nasır Muhammed b. Melikü'l-Mansur Kalavun es-Salihî idi. Onun Mısır'da ne naibi ne de veziri vardı. İşleri iki büyük emir olan Seyfeddin Şeyhun ile Surkatmış idare etmek-teydiler. Mısır'ın kadıları ise önceki senede adları anılan kimselerdi.

Şam naibi Dımaşk'ta bulunup adı Emir Alaeddin Emir Ali el-Mardanî idi. Dımaşk'ın kadıları ise önceki senede adları anılan kimse-lerdi. Bu konuda anlatacaklarımız burada sona ermektedir.

ÇOK TUHAF BİR OLAY

Bu senenin receb ayının yirmidördünde çarşamba günü Dımaşk Camii'nin bitişiğindeki Meşhed-i Ali de ve diğer yerlerde yaşayan bazı kimseler ayaklandılar. Fakir ve gariplerden oluşan bir topluluk da bun-lara katıldı. Bunlar hep birlikte gidip meyhanelere içki ve esrar satan yerlere hücum ettiler. İçki kaplarından çoğunu kırdılar. Bu kaplardaki içkileri döktüler. Çok miktarda esrarı ve benzeri uyuşturucuları telef et-tiler. Sonra Hakrisimak mıntikasına gittiler. Orada bulunan Barzarî ve Kilaberi mıntikalarındaki ayak takımları bunlara hücum etti. İki taraf

birbirine girdi. Tekme tokat birbirlerini dövmeye başladılar. Hatta bazı fasıklar kılıç dahi çektiler. Melikü'l-Ümera, şehrin valisine ve emniyet müdürüne içkicilerle esrarcılara yardımcı olmaları için emir verdi. Bunun üzerine bu görevliler de içkici ve esrarcılara yardımcı oldular. Gürültü patırtı çoğaldı. Bayraklar dikildi, etraflarında çok sayıda adam toplandı, akşama doğru bir grup nakip ve haznedar, ellerinde zincirlerle olay yerine geldiler. Emevî Camii'nin civarında yaşayanları yakalayıp demir tokmaklarla dövdüler ve onları şehirde dolaştırıp teşhir ettiler. Sonra da "İşte bu, sultanın bilgisi altında cereyan eden ama kendisini ilgilendirmeyen işlere bulaşanların cezasıdır." diye duyuru yapıldı. İnsanlar bu duruma hayret ettiler ve protestoda bulundular. Hatta halktan iki kişi bu duyuruyu yapanlara karşı çıkarak protesto ettiler. Askerlerden biri bunları debbusla vurup öldürdü. Diğeri de dövüldü. Anlatıldığına göre o da ölmüştü. Innâ lillâh ve innâ ileyhi râciun(Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz)

Bu senenin şaban ayında Emir Seyfeddin Temir el-Mihmandar'ın azadlı cariyelerinden birinin yetmiş gün süreyle gebe kaldığı, sonra karındakileri kırk günlük bir zaman dilimi içinde bazan peşpeşe günlerde, bazan aralıklı günlerde toplam olarak ondört kız doğurduğu, bunlardan sonra da erkek mi dişi mi olduğu belirsiz olan bir çocuk doğurduğunu söylemişlerdi.

Gelen haberlerde anlatıldığına göre Emir Seyfeddin Şeyhun -bu zat Mısır ve Şam'ın veziriydi- Sultan kölelerinden birinin kılıklı saldırısına maruz kalmış, vücudunun bir çok yerinden yaralanmıştı. Yüzünden, elinden yara almış ve baygın halde yaralı olarak evine götürülmüştü. Ümeradan bir kısmı bu duruma öfkelenmiş hatta bazıları bineklerine binerek bu işi yapanları mübarezeye davet etmişlerdi. Ama karşılıklarına çıkan olmamıştı. Olay cidden büyümüş olup bu işi yapanın Emir Seyfeddin Surkatmış ile başkaları olduğu iddia edilmişti. Çünkü bu iş ancak onların desteğiyle yapılabilirdi. Doğrusunu Allah bilir.

HALEB HASTAHANESİNİ YAPTIRAN ERGUN EL-KAMİLÎ'NİN VEFATI

Bu zat, bu senenin şevval ayının yirmialtısında perşembe günü Kudüs-ü Şerif'te vefat etti ve Mesci-i Aksa'nın kuzey batısında yaptırmış olduğu türbeye defnedildi. Haleb'ten sonra bir müddet Dımaşk'ta naiblik yapmış, sonra kökü Yelboğa'nın zamanına uzanan bir olay cereyan etmişti. Allah Yelboğa'yı kahretsin. Bundan sonra Ergun el-Kâmilî Haleb naibliğine atanmış, daha sonra bir süre İskenderiye'de hapsedilmiş, hapiste bir süre kaldıktan sonra salıverilmiş ve bu senede vefat edinceye dek Kudüs-ü Şerif'te ikamet etmişti. Kendisini Şerif İbn Zerik de tazi etmişti. Doğrusunu Allah bilir.

EMİR ŞEYHUN'UN VEFATI

Emir Şeyhun'un, bu senenin zilkade ayının yirmialtısında cuma gecesi Mısır diyarında vefat ettiğine ve ertesi gün de kendi türbesine defnedildiğine dair haber Dımaşk'a ulaştı. Orada muazzam bir medrese yaptırmıştı. Bu medresede dört mezhebe mensup fakihleri okutmuş, ayrıca orada bir Dârü'l-Hadis yaptırmış, sufiler için de hankâh inşâ ettirmiş, buraya çok gelir getirici vakıfları bağlamış, ayrıca buraya bazı prensipler koymuş, sürekli kiraatte bulunulmasını şart koşmuştu. Vefat edince geride çok miktarda mal, eşya ve Mısır'la Şam'a bağlı bir çok beldelede divanlar bırakmıştı. Geride bir kaç kızı ve zevcesi kalmıştı. Diğer malına, mezkur sultanın çocukları vela bağı sebebiyle mirasçı olmuşlardı. Vefatından sonra Mısır'da taraftarı olan bir çok ümera tutuklanmıştı ki, bunların en meşhurları İzzeddin Baktay, Devaddar, İbn Koson, İbn Koson'un annesi ve aynı zamanda sultanın kız kardeşi vardı ki Koson'dan sonra Şeyhun bu kadınla evlenmişti. Doğrusunu Allah bilir.

HİCRETİN YEDİYÜZELLİDOKUZUNCU SENESİ

Bu sene başında Müslümanların ve İslamiyetin Mısır diyarında, Şam'da, Haremeyn-i Şerife'nin, buralara bağlı mıntıkalarındaki Sultan, Melikü'n-Nasır Hasan b. Melikü'n-Nasır Muhammed b. Melikü'l-Manşur Kalavun b. Abdullah es-Salihî idi. Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi geçen senenin zilkade ayının yirmialtısında Emir Şeyhun'un vefatı sebebiyle sultan, güçlenmiş ve etrafına hakim olmuştu. Hayatın çiçekleri olan bir çok altınlar, gümüşler, nişanlı atlar, davarlar, ekinler, köleler, silahlar, teçhizatlar, ticaret metalleri, hülâsa burada sayılması çok zor olan eşyalardan oluşan Şeyhun'un terekesi sultana miras kalmıştı, duyduğumuza göre Mısır diyarında şu ana kadar ne naib ne de vezir vardı. Mısır diyarının kadıları ise önceki senede adları anılan kimselerdi.

Dımaşk'a gelince oranın naibi ve kadıları, önceki senede adları anılan kimselerdi. Sadece Hanefilerin kadısı değiştirilmiş olup yeni Kadı Şerefüddin el-Küfrî idi. Bu zat, Necmeddin et-Tusî'nin geçen senenin şaban ayında vefatı üzerine bu göreve getirilmişti.

Haleb naibi Seyfeddin Taz, Trablus naibi Mencük, Hama naibi İstedmur el-Ömerî, Suğd naibi Şihabüddin b. Sübh, Humus naibi Selahaddin Halil b. Hâdberk, Baalbek naibi ise Nasirüddin Akves idi.

Muharrem ayının ondördünde pazartesi günü sabahleyin dört bin-başı ile birlikte 4.000 kişilik bir askeri birlik, sultanın emrine uymaması durumunda Emir Taz'ı tutuklamak için göreve giden Haleb askerlerine yardım amacıyla yola çıktı. Muharrem'in yirmibirinde saltanat naibinin bir görevlisi, Hadid mıntıkasında kalan askerlerin bineklerine binerek

Sukû'l-Hayl'e gelmeleri için duyuru yaptı. Saltanat naibi Sukû'l-Hayl'de toplanan bu askerlerle birlikte Seniyyetü'l-Ukap tarafına gitti ki, Emir Taz'ın şehre girişine mani olsun. Çünkü Emir Taz'ın askerleriyle birlikte Mısır diyarına gitmek üzere yola koyulduğu ve bu arada Dımaşk'a da uğraması kesinlik kazanmıştı. İnsanlar bu haberi duyunca tedirgin oldular. Dârüssaâde Sarayı boşaltıldı. İçindeki eşyalar, kadınlar, cariyeler ve çocuklar kaleye götürüldüler. Şehir içinde ikamet eden bir çok emir de evlerini koruma altına aldılar. İstihkâm tedbirleri aldılar. Babü'n-Nasır kilitlendi. İnsanlar bu durumdan ötürü biraz vehimlendiler. Sonra Babü'l-Feradis ve Babü'l-Ferec dışındaki şehrin bütün kapıları hatta Babü'l-Cabiye de kilitlendi. Burası hacıların şehre girişlerinde en çok kullanılan bir kapıydı. Muharrem ayının üçünde cuma günü sabahleyin saltanat naibinin tahtırevanı Dımaşk şehrine girdi. İnsanların çoğu Emir Taz'ın durumuyla meşgul olduğundan ötürü bunun farkına varmadılar. Sultan, Havran'daki aşiretlere de bu hususta gerekli emri vermişti. Bu arada Emir Seyfeddin Toydemir'in tutuklanıp Serhat kalesine hapsedildiği haberi Dımaşk'a ulaştı. Bu, Havran diyarındaki en büyük hacıbtı. Emir Cemaleddin el-Hacip de onun kılıcını getirdi ve kılıcı, Seniyyetü'l-Ukap'taki saltanat naibinin otağına götürdü. Emir Taz, askerleriyle birlikte Babü'l-Katife'ye geldi. Şam naibinin askerleriyle karşı karşıya durdu ama aralarında savaş olmadı. Allah'a hamd olsun. Sonra barış için elçiler gönderdi. Emir Taz teslim olmayı, on athyla birlikte sultana gitmeyi ve bu duruma son vermeyi kabul etti. Naib de onun için sultana mektup yazdı. Ona lütuflâr davranması için elinden geleni yaptı. Saltanat naibi ona kadıasker Şihabüddin'i gönderdi. Emir Taz da çocuğu, çocuğun annesi olan cariyesi ve kendi annesi için ona vasiyetini yaptı. Bu vasiyetine nazır olarak da Emir Alaeddin Emir Ali el-Mardanî ile Emir Surkatmış'ı tayin etti. Dımaşk'ın saltanat naibi Muharrem ayının yirmidördünde cumartesi günü akşamla yatsı arasında Seniyyetü'l-Ukap'tan şehre döndü. İnsanlar onun için çokça dua ettiler ve bu duruma çok sevindiler. Aynı zamanda emir altına girip itaat edişi, beraberinde çok sayıda askeri bulunmasına rağmen savaşmayışı, kendisini savaşmaya kardeşlerinin ve akrabalarının teşvik edişine rağmen savaşa girişmeyişi yüzünden de Emir Taz'a da çokça dua edildi.

Ben saltanat naibi Emir Alaeddin Emir Ali el-Mardanî ile görüştüm. Şehirden çıkıp Seniyyetü'l-Ukap'a gidişi ve oradan da şehre dönüşüne kadar olup bitenlerin özetini bana anlattı. Aralarında savaş çıkmayışı, Cenâb-ı Allah'ın Müslümanlara büyük bir lütufta bulunduğunu özetle anlatarak bana şöyle dedi:

"Emir Taz, Babü'l-Katife'ye vardığında biz de Lacin hanının yanına konaklamıştık. Ona kölelerimden biriyle şu mesajı gönderdim: "Sultanın fermanı gereğince sadece on athyla birlikte Mısır diyarına git-

melisin. Eğer bu şekilde şehre gireceksen ehlen ve sehlen derim sana. Ama böyle yapmazsan o zaman demek ki sen fitnenin kaynağısın.”

Cuma gecesi askerlerimle birlikte hazır kıta vaziyette bekledim. O da aynı şekilde bekliyordu. Kölem onun kölesiyle birlikte yanıma döndü. Kölesi bana şu mesajı getirdi: “Mısır’dan kaç askerle gelmiş isem yine o kadar askerle Dımaşk şehrine girmek istiyorum” Ben kölesine, sultanın fermanı gereğince buna imkan yoktur. Sadece on eğerli atla gelebilir, dedim. Kölesi dönüp gitti. Mısır diyarından onunla birlikte gelen emir yanıma gelip şöyle dedi: “O, köleleriyle birlikte şehre girmek istiyor. Dımaşk’ın Kesve mıntıkasına kadar gittikten sonra askerlerini orada bırakacak ve kendisi ferman gereğince sadece on atıyla Mısır yoluna koyulacak.” dedi. Ben, “Buna asla imkan yoktur, eğer onun yanında atlılar, piyadeler, silahlar ve teçhizatlar varsa ben de bunun kat kat fazlası vardır,” diye karşılık verdim. Emir bana: “Ey efendim, onun kıymetini unutan bir kimse olma” deyince ben de “ Bu duyduğundan başkası olmayacak” diye kesin cevap verdim. Emir dönüp gitti. Bir ok atımı kadar uzaklaştıktan sonra onların yanında bulunan casuslarımızdan biri yanıma gelip bana şöyle dedi: “Ey efendim, işte Hama ve Trablus askerleri ulaştılar. Beraberlerinde Emir Taz sebebiyle yola çıkmış olan Dımaşk askerleri de geldiler. Bunlarla Emir Taz, ittifak kurmuşlardı” işte o zaman ben askerlerimi hazırol vaziyetine geçirdim. İki keşifçiyi yola çıkardım ve onlara “Askerlere yaklaşın, sizi görebilecekleri noktaya kadar gidin ki, her taraftan kendilerini kuşatmış olduğumuzu zannetsinler. O zaman Emir Taz, eman dilediğine dair ulağını gönderdi. On atıyla Mısır’a gitmeyi kabul ettiğini açıkça duyurdu. Diğer askerlerini Bab-ı Katiife’de bırakacağını söyledi. Günlerden cuma günüydü. Gece olunca ben silahlı askerlerimle birlikte sabaha dek hazır vaziyette bekledim. Bunun bir hile ve tuzak olmasından korktum. Casuslarımız geldiler ve onların oklarını, mızraklarını, bir çok silahlarını yaktıklarını haber verdiler. İşte o zaman Emir Taz’ın emir dinleyip itaat altına girdiğini ve bütün buyrukları kabul ettiğini kesin olarak anladım. Cumartesi sabahı vasiyetini yaptı. On atıyla yola koyulup Mısır diyarına yöneldi. Hamd ve minnet Allah’adır.

Safer ayının yirmidördünde pazartesi günü Serhad kalesinde kendisi sebebiyle çok sevindiler. Kendisi ve insanlar, onun 1.000 askerin komutanı olarak ve ayrıca diğer bazı görevlere de atanarak saygın ve itibarlı halde Mısır diyarına gideceğini söylemekteydiler. Ancak safer ayının yirmiyedisinde perşembe günü insanlar bir sürprizle karşılaştılar. Şöyle ki: Baş hacib tutuklanıp Mansure kalesine atıldı. İnsanlar bu sevinçten sonra bu hüznü duruma şaşılar, ama Allah’ın dilediği olur.

Bu senenin rebiyülevvel ayının dördünde çarşamba günü hacib sebebiyle Emevî Camii’nin meşhedinde bir meclis akdedildi.

Perşembe günü hacib kaleden alınarak Darü'l-Hadise getirildi. Bazılarının kendisinden talep ettikleri haklarla ilgili dava sebebiyle kadınlar da orada toplandılar. Sonra rebiyülevvel ayının dokuzunda pazartesi günü Mısır diyarından mezkur hacibi alıp götürmek üzere posta görevlisi geldi. Hacib Sultanî kalesinden çıkarılarak saltanat naibinin huzuruna getirildi. Saltanat naibinin ayaklarını öptü. Sonra çıkıp evine gitti ve aynı günde saygın vaziyette Mısır diyarına gitmek üzere yola koyuldu. Avamdan, ayak takımından ve serserilerden bir grup da yoluna çıkarak kendisi için dua ettiler. Bu da tarihin çok garip hadiselerinden biridir. Şöyle ki: bu adam, serhat zindanına atılması sebebiyle şiddetli bir cezaya çarptırılmış, sonra saliverilmiş, tekrar Dimaşk kalesine hapsedilmiş, yine saliverilmişti ki, bütün bu hadiseler bir ay kadar bir zaman içinde cereyan etmişti.

Sonra cemaziyelevvel ayının onikisinde pazar günü saltanat naibinin Dimaşk'taki görevinden azledildiğine dair haber geldi. O da pazartesi günü merasime katılmadı. Adeta sarayına da gitmedi. Sonra bu haberlerin kesin olduğu anlaşılnca kendisinin Haleb naibliğine gitmesi gerektiği ve Haleb naibinin Dimaşk'a geleceği bildirildi. Dindar, cömert, ilim ehline karşı muamelesi çok güzel oluşundan ötürü insanlar onun Dimaşk'tan ayrılışına çok üzüldüler. Ama etrafındakiler onun emirlerini uygulamıyorlardı. Bu yüzden çok karışıklıklar ve fesat meydana geldi. Ülkenin bir çok yerlerini huzursuz ettiler. İşler karıştı, bu sebeple ahali arasında çatışmalar dahi meydana geldi. Aşiretler ayaklandılar. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na döncüleriz.)

Cemaziyelevvel ayının yirmibeşinde cumartesi günü sabahleyin Emir Ali el-Mardanî onu tekrar naib rütbesiyle Dimaşk'a getirmek için yola koyuldu. Haleb'e yöneldi. Otağını Vat'ay-ı Berze'de kurdu. Onun gelişini seyretmek için insanlar şehir dışına çıktılar. O günde naibin şehir dışına çıkmasından az bir süre sonra Emir Seyfeddin Toydemir adındaki hacib, eski görevi olan haciblik vazifesine yeniden atanmış olarak büyük bir debdebe ve alayışle Mısır diyarından Dimaşk'a döndü. İnsanlar mum yakarak onu karşıladılar ve ona dua ettiler. Sonra aynı günde Melikü'l-Ümeranın hizmetine girmek için Vat'ay-ı Berze'ye gitti. Melikü'l-Ümeranın elini öptü. O da kendisine ve diğer emirlere hil'at giydirdi. İkisi barıştılar. Doğrusunu Allah bilir.

SALTANAT NAİBİ MENCÜK'ÜN DIMAŞK'A GİRİŞİ

Mencük, cemaziyelâhir ayının yirmidördünde perşembe sabahı Haleb tarafından Dimaşk'a girdi. Önünde emirler ve askerler üzere yürümekteydiler. Mumlar yakıldı. İnsanlar onu karşılamaya çıktılar,

kimi de geceyi damlarının üzerinde geçirmişlerdi. O gün çok muazzam bir gündü.

Bu senenin receb ayının sonlarında saltanat naibi Rabveye gitti. Kadılar ve yöneticiler de orada hazır bulundular. Müftülerin de oraya gelmeleri emredildi. O gün ben Rabve'ye çağırılanlar arasındaydım. Ben de oraya gittim. Saltanat naibi o gün Rabve'de yapılan evlerin yıkılmasını, bu amaçla hamamların kilitlenmesini emretti. Anlatıldığına göre bu binalar oranın imar durumunu bozacak şekilde yapılmışlardı. Bu hamamın pislikleri, insanların su içmekte oldukları nehre akıtılmaktaydı. Neticede oradaki meskenlerin yerinde bırakılmasına ama Nevre ve Nas ırmaklarına artıkları akıtılan tesislerinin yıkılmasına ama Barada Irmağı'na artıkları akıtılan kolaylık tesislerinin yerlerinde bırakılmasına ittifakla karar verildi. İnsanlar da Radve'ye gitmekten tamamıyla vazgeçtiler. Aynı günde kadınların yenlerinin daraltılmasına, nakliye ve kira işinde kullanılan merkeplerin boyunlarındaki çanların çıkarılmasına karar verildi.

Bu senenin şaban ayının ilk günlerinde cuma günü ikindiden sonra saltanat naibi Rahbiye'deki Rumî surlarının üzerine gitmek ve kontrol etmek amacıyla saraydan dışarı çıktı. Pazar halkı bu durumdan korkarak dükkanlarını tamamıyla kapattılar. Bunu saltanat naibinin emrettiğini zannederek yapmışlardı. Ancak saltanat naibi öfkelenerek bununla kendisinin alakasının olmadığını bildirdi. Sonra Mezkur surun yıkılmasının ve taşlarının Babü'n-Nasır dışında adalet sarayının bitişiğinde yapılmakta olan sanat evine nakledilmesini, buranın yanında bir de han yapılmasını emretti. Emri gereğince taşlar oraya taşındı.

Bu konuda anlatacaklarımız burada sona ermektedir. Doğrusunu Allah bilir.

DİMAŞK'TAKİ ÜÇ KADININ AZLI

Şaban ayının dokuzunda salı günü Mısır diyarından posta vasıtasıyla bir tezkere geldi. Bu tezkerede yeni kadılara selam gönderiliyor ve Şafî, Hanefî ve Malikî kadınlarının azledildiklerini, Şafililerin kadılığına Bahaeddin Ebü'l-Bekâ es-Subkî'nin, Hanefilerin kadılığına Şeyh Cemaleddin b. Sirac el-Hanefî'nin atandıklarını bildiriyordu. İnsanlar bunlara selam vermek ve kendilerini tebrik etmek için yanlarına gittiler. Bu münasebetle tören düzenlediler. Malikî kadısının ise Mısır diyarından geleceğini haber verdiler. Şaban ayının yirmiyedisinde cumartesi günü Mısır diyarından posta vasıtasıyla Şafî kadısıyla Hanefî kadısına iki atanma fermanı ve iki de hil'at getirildi. Bunlar hil'atlarını giyerek Dârüssaâde Sarayından Emevî Camii'ne geldiler ve Maksure mihrabında oturdular. Şafî kadısı Kadilkudat Bahaeddin Ebü'l-Bekâ'nın

fermanını mihrabın karşısında Şeyh Nureddin b. Sarim adındaki muhaddis kişi okudu. Kadilkudat Cemaleddin b. Sirac el-Hanefî'nin atanma fermanını ise yine aynı yerde Muhaddis Şeyh İmadüddin b. Sirac okudu. Sonra ikisi orada hüküm vermeye başladılar, sonra da Gazaliye Medresesi'ne giderek orada Kadilkudat Bahaeddin Ebü'l-Beka ders verdi. Hanefî kadısı da sağ yanında oturdu. Ben de orada hazır bulundum. Kadı, dersinde yevm-i şek orucunu anlattı. Sonra ikisi birlikte Nuriye Medresesi'ne gittiler. Mezkur Kadilkudat Cemaleddin orada ders verdi. Dersinde Kadilkudat Bahaeddin de hazır bulundu. Anlatıldığına göre, oradaki dersinde şu âyet-i kerimeyi ele aldı:

“Ey inananlar! Allah için şahid olarak adaleti gözetin”. (en-Nisa, 135).

Sonra Kadı Bahaeddin, Adiliyetü'l-Kebire Medresesi'ne gitti. Orada da şu âyet-i kerimeyi anlatarak ders verdi:

“Hiç şüphesiz Allah size, emanetleri ehline teslim etmenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder.” (en-Nisa, 58).

Ramazan ayının sekizinde çarşamba günü sabahleyin Malikî kadısı Mısır'dan Dımaşk'a geldi. Aynı günde hil'at giydi. Emevî Camii'nin maksuresine geldi. Atanma fermanı orada kadıların ve ayan tabakasına mensup kimselerin huzurunda Muhaddis Şeyh Nureddin b. Sarim tarafından okundu. Malikîlerin kadılığına atanan zatın şeceresi şöyledir: Kadilkudat Şerefüddin Ahmed b. Şeyh Şihabüddin Abdurrahman b. Şeyh Şemseddin Muhammed b. Asker el-İrakî el-Bağdatî. Defalarca Şam'a gelmiş sonra Bağdat'ta Kudbeddin el-Ahaviye niyabeten hakimlik yapmasının ardı sıra Mısır diyarını yurt edinmiş, babasından sonra Müstansırıye Medresesi'nde ders vermiş, Dimyat şehrinde de hakimlik yapmış, daha sonra Dımaşk Malikî kadılığına nakledilmişti. Güzel bir alim ve yaşlı kişi olup çok sevecendi. İbareleri yerli yerine oturturdu. Kendisiyle karşılaşıldığında güler yüzle mukabelede bulunurdu. Görevini şükranla anılacak şekilde iffetli, nezih ve âlicenab olarak yürütürdü. Allah onu muvaffak etsin, doğru yola iletsin.

MISIR DİYARININ ATABEKÜ'L-ÜMERASI EMİR SURKATMIŞ'IN TUTUKLANMASI

Bu senenin ramazan ayının yirmibeşinde cumartesi günü bize tutuklandığına dair haber ulaştı. Haberde anlatıldığına göre kendisi ramazanın yirmisinde pazartesi günü sultanın huzurunda tutuklanmıştı. Sonra onun öldürüldüğüne dair muhtelif rivayetler nakledildi. Yalnız kesin olan şu ki, malına, mülküne el konulmuş olup, arkadaşlarının ve tabiiyelerinin de malları müsadere edilmişti. Bu esnada dövülen ve işken-ce görenlerden biri de Kadı Ziyaeddin idi. Beytül-Abar hatibinin oğluy-

du. İşkence altında can verdiğine dair haberler etrafa yayıldı. Mısır diyarına gelenler, özellikle Dımaşklılar kendisini ziyaret ederlerdi. Birçok görevlerde bulunmuştu. Ahir ömründe sultanın ülkesindeki bütün vakıfların nazırlığı kendisine verilmişti. Emevî Camii'nin yönetimi ve diğer yerlerin idaresinde de söz sahibi olmuş, bu sebeple kâtiplerden ve diğer yöneticilerden bir topluluğun erzakını kesmişti. Emir Surkatmış genel ve özel birçok işlere yönetici olarak karışmıştı. Ama neticede yine bu sebeple canını vermişti. Vefat ederken seksen yaşına yaklaşmıştı.

Bu konuda anlatacaklarımız burada sona ermektedir.

KADILARIN GÖREVE İADESİ

Surkatmış, Dımaşk'taki Şafiî, Hanefî ve Malikî kadılarını azletmiş, onlardan önce İbn Cema'a'yı da azlederek yerine İbn Akil'i atamıştı. Surkatmış tutuklanınca sultan, kadıların eski görevlerine iade edilmelerine karar verdi. Bu haber Dımaşk'a ulaştığında üç kadı göreve dönüp hüküm vermeyi kabul etmediler. Yalnız onlar bayram gecesinde hilali gözetlemek amacıyla Emevî Camii'nde hazır bulunmuşlar ve bayram sabahında naible birlikte kadıların adeti üzere musallaya gitmişlerdi. Ama korkuluydular. Hüküm medreselerinden intikal etmişlerdi. Kadilkudat Ebû'l-Beka eş-Şafiî, Zuayferiye'deki bahçesine, Kadilkudat İbn Sirac da Tadi'l'deki evine dönmüştü. Kadilkudat Şerefüddin el-Malikî ise Samsamiye dahilindeki Salahiye Medresesi'ne dönmüştü. Bu sebeple insanlar çok üzölmüşlerdi. Çünkü o, Mısır diyarından garip, fakir ve mütedeyyin bir kimse olarak gelmiş, cidden güzel görev ifa etmişti. Sonra onun azledilmemiş olduğu, eski görevine devam ettiği açığa çıktı. Bu sebeple arkadaşları ve kendisini sevenler çok sevindiler. İnsanların çoğu da bu duruma sevinmişlerdi. Şevval ayının dördünde pazar günü posta Dımaşk'a geldi. Gelirken Kadilkudat Taceddin b. Sübkî'nin Şafiî kadılığına, Kadilkudat Şerefüddin el-Küfrî'nin Hanefî kadılığına atandıklarına, Kadilkudat Şerefüddin el-Malikî el-İrakî'nin ise Malikî kadılığı görevine devam etmesine dair fermanları da getirmişti. Çünkü sultan, Malikî Kadısı Şerefüddin Şam kadılığına atandığını şifahen kendisine bildirdiğini ve onu bizzat kendisinin Dımaşk'a gönderdiğini hatırlamış, yaşantısını, kalbini, temiz bir kimse olarak bilmiş, onu övmüştü. İnşaaallah da öyledir. İnsanlar onun bu durumuna çok sevindiler.

Zilkade ayının üçünde pazartesi günü muhaddis Şemseddin Muhammed b. Sa'd el-Hanbelî vefat etti. Ertesi gün Sefih Mezarlığı'na defnedildi. Vefat ederken altmış yaşına yaklaşmıştı. Çok kitap yazmış, çok hadis tahriç etmişti. Hadis ricalinin ve müteahhirin şeyhlerden olan ravilerin adları hususunda güzel bilgisi vardı. Hafız el-Berzalı için kendi şeyhlerinden büyük bir kısmının adlarını bildiren bir risale yazmıştı.

Ayrıca her bir şeyhinden bir veya daha çok sayıda hadis tahrir etmiş, onlardan dinlediği hadisleri tesbit etmişti. Ancak bu eserini Berzalı'nın vefatına kadar tamamlayamamıştı. Yüce Allah ona rahmet etsin.

Bahaeddin İbn Mercanî de zilkade ayında vefat etti. Bu zat, öncele-ri bir mescit olan Fevkanî Camii'ni işleterek yeniden inşa etmişti, orada hutbe okutmuştu. Orada hicretin 748. senesinde ilk olarak ben hutbe irâd ettim. Bu zat biraz hadis de dinlemişti.

Yine bu ayda Arapların cömert ve güçlü emirlerinden Seyfeddin b. Fadl b. İsa b. Mühenna'nın öldürüldüğüne dair haber bize ulaştı. Bu zat tıpkı kendisinden önce babasının yaptığı gibi defalarca emirlik yapmıştı. Amcazadelerinden biri ona saldırmış, öldürme kasdı olmaksızın hayatına son vermişti. Bu hususta anlatılanlar böyledir, ama amcazadesi ona kılıç çekince bu kendini müdafaa etmek için üzerine atılınca, amcasının oğlu kılıcıyla bunun başına vurmuş ve başını yarmıştı. Bu olaydan sonra ancak bir kaç gün yaşayabilmiş, sonra vefat etmişti. Allah kendisine rahmet etsin.

Bu konuda anlatacaklarımız burada sona ermektedir.

MENCÜK'ÜN DİMAŞK NAİBLİĞİNDEN AZLEDİLMESİ

Zilhicce ayının ikisinde pazar günü Mısır diyarından bir emir geldi. Yanında Dımaşk naibinin atanma fermanı vardı. Gelen bu Emir Seyfeddin Mencük idi. Suğd naibliğine atanmıştı. Ertesi günde, yani arefe gününde Dârüssaâde'den Suğd'a gitmek üzere Mizze düzlüğüne yöneldi. Bayramı Mizze düzlüğünde geçirdi. Sonra Suğd yoluna koyuldu. Fesatçılardan, içkicilerden ve başkalarından epey kimse onun başlarından çekilip gitmesine çok sevinmişlerdi. Bayram gününde sultanın ümera-ya göndermiş olduğu mektup Dârüssaâde Sarayında okundu. Mektubunda Ali el-Mardanî'yi emirlerin üzerine naib olarak atadığını, bu sebeple ona alışmalarını, itaat etmelerini, saygı göstermelerini, övgü ve şükranla karşılamalarını emderiyordu. Emir Şihabeddin b. Sübh de Suğd naibliğinden gelerek Şamiyütü'l-Berraniye yakınında şehir dışındaki konağına indi. Zilhicce ayının yirmibirinde cumartesi günü posta Dımaşk'a gelerek haciblerin amiri Taydemir el-İsmalî'nin işsiz güçsüz olarak Hama'ya sürgün edildiğini, orada külhanda ikamet etmekle yükümlü kılındığını bildirdi. Doğrusunu Allah bilir.

HİCRETİN YEDİYÜZALTMİŞİNCİ SENESİ

Bu sene başında Mısır, Şam ve buralara bağlı İslâmî beldelerinin Sultanı Melikü'n-Nasır Hasan b. Sultan Melikü'n-Nasır Muhammed b. Sultan Melikü'l-Mansur Kalavun es-Salihî; bunun Mısır'daki kadıları, önceki senede adları anılan kimselerdi. Dımaşk'taki naibi, Emir Alaeddin Emir Ali el-Mardanî; Şam'daki kadıları, önceki senede adları anılan kimselerdi. Sadece Malikî Kadısı Cemaleddin el-Meslatî azledilerek yerine Şerefüddin el-İrakî atanmıştı. Baş hacib, Emir Şihabüddin b. Sübh idi. Dımaşk şehrinin hatiplerinin çoğu da önceki senede adları anılan hatiplerdi.

Muharrem ayının üçünde çarşamba günü sabahleyin Dımaşk saltanat naibi Emir Alaeddin Emir Ali Haleb naibliğinden ayrılıp Dımaşk naibliğine gelip başladı. İnsanlar onun gelişine sevindiler. Yol ağzına giderek onu karşıladılar. Halk onun için şehrin bütün yollarında mumlar yaktı. Emir Şihabeddin b. Sübh, Suğd naibliğinden alınarak Dımaşk baş hacibliğine atanması münasebetiyle hil'at giydi.

Yirmiyedi zilhicce tarihini taşıyan bir hacı mektubu muharrem ayının onüçünde cumartesi günü Dımaşk'a ulaştı. Bu mektupta anlatıldığına göre Medine-i Nebevî'ye valisine sultanın hil'atini giydiği esnada iki fedai hücum etmişler ve sultan tahtı revanının Medine'ye girişi esnasında onu öldürmüşlerdi. Bunun üzerine sultanın köleleri Medine dahiindeki hacılara saldırarak mallarını yağmalamışlar, bazılarını da öldürerek şehir dışına çıkmışlardı. Bunlar askerlere karşı Medine şehrinin kapılarını kilitlemişler, bazılarını da yakmışlardı. Sultanın askerleri şehre girmiş ve halkı zalimlerin elinden kurtarmışlardı. Sultanın tahtı revanı bu ayın yirmisinde cumartesi günü adet olduğu üzere Dımaşk'a girdi. Önünde Medine valisini öldürmüş olan iki fedai de yürümekteydiler. Aşırı derecede Rafizî oluşundan ötürü sultan hakkında çok çirkin şeyler anlatılmıştı. Güya imkanı ve gücü olsa da Hz. Ebu Bekir'le Hz. Ömer'i, Peygamber Efendimizin hücrelerinden dışarı çıkarmış. Buna benzer daha bir çok çirkin ifadeler kullandığı söylenmişti. Çünkü bu sözleri doğru ise imanının olmadığına hükmedilir. Doğrusunu Allah bilir.

Safer ayının altısında salı günü sabahleyin baş hacib Emir Şihabeddin b. Sübh ile oğulları -ki aynı zamanda bunlarda emir idiler- yakalanarak Mansure kalesinde hapsedildiler. Bundan bir kaç gün sonra Emir Nasirüddin b. Harbek Şihabüddin b. Sübh'u ayağından zincirli olduğu halde Mısır diyarına götürmüştü. Anlatıldığına göre yoldayken ayağındaki bu zincirler Nasirüddin tarafından çözülmüştü.

Safer ayının onüçünde pazartesi günü Trablus naibi Emir Seyfeddin Abdülğani Dımaşk'a geldi. Kaleye konuldu. Sonra onu Emir Alaeddin b. Ebi Bekir gözetim altında Mısır diyarına götürdü. Mencük'ün de sultan tarafından çağırılması üzerine Suğd şehrinde ayrılıp posta vasıtasıyla Mısır diyarına gittiği haberi Dımaşk'a ulaştı. Ancak Mısır yolundayken Gazze'ye bir beridlik mesafede beraberindeki adamlarıyla ve köleleriyle birlikte sultandan kaçıp Tih çölüne gitmişti. Gazze naibi durumdan haberdar olunca onu yakalatmak için çabalamış, ancak iş işten geçtiğinden onu yakalayamamıştı.

Bu konuda anlatacaklarımız burada sona ermektedir. Doğrusunu Alla bilir.

ŞAM NAİBİ EMİR ALİ MARDANÎ'NİN TUTUKLANMASI

Bu olayın aslı şöyledir: Receb ayının yirmiikisinde çarşamba günü sabahleyin askerler silahlamp kale altına gitmişlerdi. Tahrimet taraflarında kalede sevinç davulları çalınmış, her taraftan tabilhaneye emirler gelmişti. İşleri yürüten de haciblerden Emir Seyfeddin Baydemir idi. Saltanat naibi Dârüssaâde Sarayı dahilinde bulunuyordu. Askerlerle onun arasında elçiler gidip geliyorlardı. Daha sonra naib saraydan çıkarak beraberindeki az sayıda adamıyla atlara bindirildi ve gözetim altında Mısır yoluna koyuldu. Babü'n-Nasır'dan geçmekteyken Şamlılardan biraz çekindi. İnsanlar ona acıdiklarından ve üzüldüklerinden ötürü ağlamaya başladılar, çünkü dindar bir kimseydi. Halka az eziyet etmişti. Alimlere, yoksullara ve kadıllara da ihsanda bulunmuştu.

Receb ayının yirmiüçünde perşembe günü sabahleyin Emir Seyfeddin Tayboğa Hacı -bu, 1.000 askerin komutanıydı.- ile yine 1.000 askerin komutanı olan Emir Seyfeddin Fatliha ed-Devaddar ve tabilhane emirlerinden Alaeddin Aydoğmuş el-Mardanî tutuklandılar. Bunlar mezkur saltanat naibinin yanında görev yapmış, onun meclisinde bulunmuş, gece sohbetlerine katılmış, elçiliğini yapmış, askerlere onun adına komuta etmiş, tabilhaneye yön vermiş kimselerdi. Tutuklanıp Mansure kalesine konuldular, oradaki diğer tutuklu emirlerin yanına girdiler. Sonra Emir Ali'nin Gazze'yi geçtikten sonra geri döndüğü, kendisine Suğd naibliğinin verildiği haberi Dımaşk'a ulaşınca işler yoluna girdi. Bu duruma arkadaşları ve kendisini sevenler çok sevindiler.

Mısır'da receb ayının onaltısında perşembe günü Dımaşk naibliğine atanarak bu münasebetle hil'at giymiş olan Emir Seyfeddin İstedmür Dımaşk'a geldi. Bu zat bu görevden defalarca affını dilemiş, sultanın huzurunda yer öpmüş, ancak sultan istifasını kabul etmemişti. Seyfeddin İstedmür daha önce Şam naibliği yapmış olan Yelboğa el-Bahnavî'nin kardeşiydi. Onun kızı bu gün sultanın zevcesidir.

Seyfeddin İstedmür bu ayn bitiminde perşembe günü Dımaşk'a gelerek Dârüssaâde Sarayına indi. Kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler kendisine selam ve sevgilerini sunmak, görevini tebrik etmek için yanına gittiler. Kendisine ziyafetler ve hediyeler sunuldu.

Bu konuda anlatacaklarımız burada sona ermektedir. Doğrusunu Allah bilir.

HAVRAN KASABASINDA MEYDANA GELEN BİR OLAY

Bu ayda Cenâb-ı Allah onlara şiddetli bir azabı indirmişti. Şöyle ki: Bunlar Havran'daki en meşhur köyün halkı olup Şam naibinin yakın adamlarıydılar. Kendilerine Yemen Haleblileri, Benu Lepsə, Benu Naşi denilmekteydi. Bulundukları yer gerçekten müstahkem bir kale idi ki, ipini koparan, fesat çıkaran, yol kesen, dinden çıkan herkes bunlara katılıyordu. Rüveyminli aşiretin şeytanlarından biri olan ve Denit adıyla tanınan Ömer isminde biri de bunlara sığındı. Bunlar çok hazırlık yaptılar. Aşireti yağmaladılar. Aynı zamanda Şengel Mengil adıyla tanınan genel vali üzerlerine hücum etti. Onları bu kötülüklerden vaz geçirip doğru yola iletmeye çalıştı. Ömer ed-Denit'i teslim etmelerini talep etti. Onlar bunu kabul etmediler, genel valinin askerleriyle çatışmaya yeltendiler. Kalabalık bir topluluktular, sayıları çoktu, genel vali bunların üzerine gitmedi. Kendisine takviye askerler göndermesi için saltanat naibine mektup yazdı. Saltanat naibi de tabilhane emirlerinden, mangalardan ve yüz kadar okçu askerden oluşan bir takviye birliğini genel valinin imdadına gönderdi. Genel vali bunları şehirlerinde ani bir şekilde bastırınca bunlar askerlerle savaşmak için toplandılar ve taşlarla, sopalarla hücumla geçtiler. Askerlerin şehre girmelerine engel oldular. Bunun üzerine Türkler her taraftan onları ok yağmuruna tuttular. Onlar da gerisin geri kaçtılar. Genel vali onlardan altmış kadar kişiyi esir aldı. Öldürülenlerinin başlarının koparıp esirlerin boyunlarına asılmasını emretti. Bütün çiftçilerin evleri yağmalandı ve saltanat naibinin kölelerine teslim edildi. Ancak burada sadece 300 dirhem kadar değerinde mal zayı olmuştu. Bundan sonra genel vali, aşiret şeyhleriyle birlikte Bırsra'ya döndü. İbn Emir Selahaddin İbn Has Türk bu asilerle savaşmış olan tabilhane emirlerinden biri olup kendisiyle ilgili olarak yaptığı işlerin özetini anlatırken şöyle demişti: " Beraberimizde getirdi-

ğimiz bu esirlerden biri yaralı olduğu için yürüyemez hale gelip yorulunca Meşaili bunun boğazlanıp asılmasını emderiyordu. Bu, defalarca uygulandı. Nihayet onlardan bir gencin de başı koparılıp kesik başı babasının boynuna asıldı. Babası çok yaşlı bir adamdı. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.) Nihayet bunlar bu halde Busra'ya getirildiler. Bu esirlerden bir kısmı öldürüldü. Bir kısmı kalede hapsedildi. Kesik başları Busra kalesinin çevresindeki direklerin üzerine takıldı. Böylece o zamanlarda Havranlılara misli görülmemiş bir tenkil hareketi yapılmış oldu. Bütün bunlar, onların kendi elleriyle irtikap etmiş oldukları zulümlerinden ötürü meydana gelmişti. Yoksa Rabbin kullara zulmedici değildi. "Zalimlerin bir kısmını, kazandıklarından ötürü diğer bir kısmına böylece musallat ederiz." (el-En'am, 129).

İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.)

Bu konuda anlatacaklarımız burada sona ermektedir.

SALTANAT NAİBİ EMİR SEYFEDDİN İSTEDMÜR EL-BAHNAVÎ'NİN DİMAŞK'A GELİŞİ

Bu senenin şaban ayının onbirinde pazartesi günü sabahleyin Mısır diyarından gelen Emir Seyfeddin İstedmür el-Bahnavî, naib olarak Dımaşk'a vasıl oldu. İnsanlar onu karşıladılar. Onun için fevkalade bir karşılama töreni hazırladılar. Eşiği öpmek için bineğinden indiğinde ben de kendisini gördüm. Yanında Haleb naibliğine atanmış olan baş hacib Emir Seyfeddin Baydemir de vardı. Kibleye yöneldi ve secdeye kapandı. O esnada kendisi için halılar serildi. Sonra bineğine binerken yine Baydemir yanında yer aldı ve merasim kıtasıyla birlikte Dârüssaâdeye önceki naiblerin adetine uygun olarak gitti. Akşama doğru Emir Seyfeddin Baydemir'in Haleb naibliğine atanma fermanı da Dımaşk'a ulaştı. Çarşamba günü ikindiden sonra posta Dımaşk'a geldi. Postada Kadı Bahaeddin Ebü'l-Beka ile çocuklarının ve aile efradının vazifesiz olarak Trablus'a sürgün edildiklerine dair ferman vardı. Bu, onun ailesinin ve akrabalarının çok ağrına gitti. İnsanların çoğu da onun için üzüldüler. Cuma gecesi yola koyuldu. Dımaşk'taki görevlerine vekil tayin edebileceğine dair kendisine izin verilmişti. Bu izne dayanarak büyük oğlu İzzeddin'i kendine vekil tayin etti.

Şevval ayında Şam'ın eski saltanat naibi Emir Seyfeddin Mençük'ün kaçtığı haberi etrafa yayıldı ve hakkında bilgi elde edilemedi. Ancak bu vakitlerde onun bir fakir kişi kılığında Mardin'e bağlı Bahran beldesinde tutuklandığı haberi bize ulaştı. Hakkında gerekli kararı vermesi için sultana gönderilmişti. İnsanlar bu duruma çok şaşırdılar. Son-

ra bunun gerçek olmadığı, Mencük diye zannederek yakaladıkları kişinin ona benzer bir fakir olduğu anlaşıldı.

Zilkade ayında Emir İzzeddin Feyyaz b. Mühenna Melikü'l-Arab'ın, sultana isyan ederek Irak taraflarına yöneldiği haberi etrafa yayıldı. Bunun üzerine sultan, Rahbe'deki dört binbaşı komutasındaki 4.000 kişilik Dımaşklı askerlere, Haleb askerlerine ve diğerlerine emir göndererek bu asinin yakalanarak kendisine gönderilmesini istedi. Bu askerler olanca güçlerini harcadılarsa da onu yakalamaktan ve çöllerde onu takip etmekten aciz kaldılar. Zaten fırsat da kaçmıştı. Emir İzzeddin Feyyaz Irak diyarına girerek kendini kurtarmış, vakit daralmış, yakalanması adeta imkansız olmuştu.

HİCRETİN YEDİYÜZALTMİŞBİRİNCİ SENESİ

Bu sene başında Müslümanların sultanı Melikü'n-Nâsır Hasan b. Melikü'n-Nâsır Muhammed b. Melikü'l-Mansur Kalavun; Mısır'ın ve Şam'ın kadıları, önceki senede adları anılan kadılar, Şam naibi Emir Seyfeddin İsdetmür idi. Bu zat Yelboğa el-Bahnavî'nin kardeşiydi. Sır kâtibi ise Kadı Eminüddin b. Kalanisi idi.

Muharrem ayı başında Şeyh Selahaddin Alâî'nin, muharrem'in üçünde pazartesi gecesı Kudüs-ü Şerifte öldüğüne, ertesi gün de öğle namazından sonra Mescid-i Aksada cenaze namazının kılındığına ve Rahbe naibinin mezarlığına defin edildiğine dair haber Dımaşk'a ulaştı. Vefat ederken altmışaltı yaşındaydı. Kudüs'te ikamet ettiği süre zarfında Selahiye Medresesi'nde müderrislik yapmıştı. Üç sene süreyle de Sükkeriye Dârü'l-Hadisinde şeyhlik yapmış, eser tasnif ve te'lifat ile uğraşmış, derlemeler yapmış, hadis toplamış ve tahric etmişti. Âli ve nazil isnadlarına, hadis cüzlerini tahric etmeye, faydalı bilgiler toplamaya dair güçlü bir istidadı vardı. Bu alanda otoriteydi. Fıkıh, lügat, arapça, edebiyat dallarında pay sahibiydi. Yazısı biraz zayıftı. Ama yine de doğru ve düzgün yazardı. Bir kaç tasnifatı vardı. Duyduğuma göre Dımaşk'taki Samsatiye hankahına bu tasnif eserlerini vakfetmiştir. Vefatından sonra Serahsiye Medresesi'nde hatip Burhaneddin b. Cemâa müderrislik ve nazırlık yapmıştır. Eski tarihlerde orayı yıktırarak daha güzel bir şekilde inşa ettirmişti.

Muharrem ayının altısında perşembe günü Berr Mütevellisi İbn Bahadır eş-Şeyrecî gözaltına alındı ve Azraviye Medresesi'ne konuldu. Kendisinin hacib Kahlan ve Kadı Hasan ile birlikte Numan el-Belka'dan bir şeyler talep ettiği iddia edildi. Bu, onların düşmanları tarafından ortaya atılmış bir iddia idi. Ancak bu hususta her hangi bir şey ispatlanamadı, doğrusunu Allah bilir. Sonra bir adamın fermanları tahrif ettiği ve uydurma fermanlar yazdığı ortaya çıktı. Bu sebeple Sarimiye

Medresesi'nin müderrisi tutuklandı. Çünkü bu adam o medresede kalıyordu. Melikü'l-ümeranın huzurunda dövüldü. Aynı şekilde Şeyh Zeyneddin Zeyd el-Mağribî eş-Şafî de yakalanıp sorgulandı. Anlatıldığına göre o da Ekriye Medresesi'ne atanmak için bir ferman uydurup yazmasını o adamdan talep etmişti. Bu yüzden Şeyh Zeyneddin de dövüldü ve saray kapısındaki hapse atıldı. Aynı şekilde Emir Şihabüddin de hapse atıldı. Şehir mütevellisi olan Emir Şihabüddin göreve atanmak için bu sahtekara bir ferman yazdırmıştı. Sır katibi bunu anlayınca durumu saltanat naibine iletti. O da kapıyı açtı ve hepsini saray kapısındaki hapse tıkadı.

Muharrem ayının onbeşinde cumartesi gecesi Dimaşk'a hacıların mektupları ulaştı. Bu mektuplarda bolluktan, ucuzluktan, güvenlikten haber veriliyordu. Hamd ve minnet Allah'adır.

Ayın yirmibirinde cumartesi gecesi akşam namazından sonra sultanın tahtırevanı Dimaşk'a girdi. Ardı sıra diğer hacılar da şehre girdiler. Çamurdan ve yakıcı sıcağıdaki taşlık mıntıkalardan geçerken Havarân'da şiddetli bir yorgunluğa ve bitkinliğe maruz kalmışlardı. Ayrıca oradaki fitne ve kargaşa yüzünden bir çok develeri ellerinden alınmış, çok sayıda kadınları esir alınmıştı. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz)

Bu yüzden insanlar çok yorgunluk ve zahmetlerle karşılaşmışlardı.

Muharrem ayının yirmidördünde pazartesi günü uydurma fermanlar hazırlayan Sirac Ömer el-Kiftî el-Mısırî'nin eli kesildi. Anlatıldığına göre bu genç bir adam olup çok güzel ve ustaca yazı yazarmış. Bir kafese konulup deveye bindirilmişti. Elleri kesilmiş, ama yağda dağlanmamıştı. Bu yüzden kesik yerden kan akmaya devam ediyordu. Onunla birlikte Şeyh Zeyneddin Zeyd de ters şekilde deveye bindirilmişti. Çıplak ve başı açıktı. Aynı şekilde Bedir el-Humusî de başka bir deveye bindirilmişti. Ayağında mesti, sırtında kabanı vardı. Bu şekilde şehirde dolaştırılıp teşhir edildiler ve: "İşte bu, sultana karşı iftira eden ve yalan ferman hazırlayanların cezasıdır." diye yüksek sesle duyuru yapıldı. Daha sonra Babü's-Sağır'de hapse atıldılar. Bundan önce saray kapısındaki hapishanede idiler. O hapishanedeiken alınıp şehirde dolaştırılmış ve teşhir edilmişlerdi. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz)

Bu konuda anlatacaklarımız burada sona ermektedir.

MENCÜK'ÜN TUTUKLANMASI

Bir seneden beri Dimaşk havalisinde gizlenmekte olan Mencük ortaya çıkarılıp tutuklanmıştı.

Muharrem ayının yirmiyedisinde perşembe günü Nasih, saltanat naibi Emir Seyfeddin İstedmür'ün yanına gelerek Mencük'ün Dârü's-Şerefi'l-âlâ'da gizlendiği haberini verince naib hemen bazı haciblerini ve has adamlarını oraya gönderdi. Görevliler gidip onu gözetim altında saraya getirdiler. Öyle ki, bazı görevliler arkadan yaklaşarak onu adeta kucaklamışlardı. Saltanat naibi onunla yüz yüze gelince onu karşıladı. İkramda bulundu ve tahtında yanına oturttu. Ona lütufkâr davrandı. Meşrubat içirdi ve yanında konuk etti. Oruçlu olduğu için, yanında iftar etmiş olduğuna dair bir rivayet de vardır. Saltanat naibi ona kendi elbiselerini vermiş, sonra zincire vurup aynı gecede yani cuma gecesinde bir grup asker ve emirle birlikte sultana göndermişti. Onu muhafaza altında götüren emirlerden biri Emir Hacıb Hüsameddin idi. Saltanat naibi, sabahleyin Mencük'ün kılıcını oğluyla birlikte sultana göndermişti. İnsanlar bu duruma çok şaşmışlardı. Hatta çokları onun uzak beldelerde kaybolduğunu sanmaktaydılar. Kendisinin Dımaşk'ta kılık değiştirerek insanlar arasında dolaşmakta olduğunu hiç kimse fark edememişti. Anlatıldığına göre kendisi kılık değiştirerek insanlar arasında dolaşıyor ve cuma günleri Dımaşk Camii'ne gelip orada namaz kılıyormuş, ama bütün bu tedbirler onu kaderden kurtaramamıştı. Her şeyin bir vadesi vardır.

Melikü'l-Ümera onun kılıcını ve kılık değiştirirken giydiği elbiseleri de sultana göndermişti. Onu bir grup hacib, emirler ve kalabalık askerler refakatinde zincire vurulmuş olarak muhafaza altında Mısır diyarına göndermişti. Melikü'l-Ümeranın oğlu Mısır'dan babasına gönderilmiş olan hediye, hil'at ve davarlarla birlikte babasının yanına dönmüştü. Bu arada Hacıbü'l-Hüccaba da hediyeler getirmişti. Emirler cuma günü bu hil'atleri giymişler, insanlar merasim yaparak mumlar yakmışlar, daha sonra Mencük'ün, sultanın huzuruna girdiğine, sultanın onu affedip ona mükemmel bir hil'at giydirdiğine, emanete alınan kılıçlarının, nişanlı atlarının, kıymetli elbiselerinin, mallarının, paralarının kendisine iade edildiğine, kendisine eman verildiğine, emirlerin ve devlet büyüklerinin kendisine çeşitli armağanlar takdim ettiklerine dair peşpeşe sağlam haberler Dımaşk'a ulaştı. Emir Ali de Hama naibliğine atanmış olup Suğd şehrinden yola koyulmuş, Hama'ya gitmekteyken Dımaşk'a uğramış ve safer ayının dördünde perşembe gecesı Ablak Sarayına konuk olmuş ve pazar gecesı yani bu ayın yedisinde Hama yoluna koyularak Dımaşk'tan ayrılıp gitmişti.

Safer ayının onsekizinde perşembe günü Kadı Bahaeddin Ebü'l-Beka, Trablus'tan Dımaşk'a eski vazifesine başlamak üzere geldi. Bu vazifesine döndüğüne dair olan sultan fermanı da yanındaydı. Babası Veliyyüddin bu görevini vekâleten yürütmekteydi. Kadılkudat Taceddin de Haristan mıntıkasına kadar gidip kendisini karşılamıştı. Daha

sonra insanlar, konağına giderek onu tebrik ettiler. Vatanına dönüşünden ötürü çok sevindiler.

Bu ayın ilk günlerinde -ki bu senenin safer ayı aynı zamanda şubat denek gelmekteydi- çok miktarda kar yağdı. Aylardan beri susuz kalan bahçeler suya kandı. O zamana dek insanlar çok büyük zahmetlere katlanıp türlü meşakkatlere maruz kalarak ancak su elde edebiliyorlardı. Hatta bazan insanlar su yüzünden tekme tokat birbirlerine giriyor, gürzler ile birbirlerini vuruyor ve bu yüzden de çok rezaletler meydana geliyordu. İnsanlar suya kavuşmak için çok masraflar yapıyorlardı. Aralık ve ocak aylarında, şubatin ilk günlerinde sular gayet az ve kıt. Aynı şekilde Havran taraflarında da insanların çoğu çok uzak mıntikalara giderek su ihtiyaçlarını karşılıyorlardı. Sonra Yüce Allah onlara lütfetti, kar yağdı, yağmurlar çoğaldı, dereler akmaya başladı. Nehirler suyla dolup taşı. Hamd ve minnet Allah'adır. Yağmurlar aralıksız yağmaya devam etti. Ocagın sonlarından şubatin sonuna kadar seller akmaya devam etti. Oysa aralıkta bir tek oluktan su akmış değildi.

Rebiyülevvel ayında Emir Seyfeddin Mencük, sultan için bir medrese ve Mescid-i Aksa'nın batı tarafında bir hankah yaptırmak üzere Kudüs'e gitti. Kendisi için altın yaldızla yazılan fermanı Dimaşk'a getirdi. İnsanlar bu fermanı gördüler. Ben de bunun bir nüshasını gördüm. Fermanla sultan ona son derece tazimkâr ifadelerle hitap ediyor, onu övüyordu. Eski hizmetlerini şükranla anıyor, bu devlete yararlı bir kimse olduğunu ifade ediyor, önce yapmış olduğu hatalarını affettiğini bildiriyordu. Hülâsa onun biyografisini çok güzel ibarelerle anlatıyordu.

Rebiyülâhir ayının ilk günlerinde İbn Hilâl'in kölelerinden büyük servet sahibi Muallim Sencer'in 600.000 dirhem para cezasına çarptırıldığına dair olan sultan fermanı Dimaşk'a ulaştı. Babu'n-netifaniyyîn'de medrese niyetiyle yaptırmakta olduğu inşaata el konuldu. Burayı öksüz mektebi olarak inşa etmesi emredildi. Ayrıca burası için geliri olan vakıf da tahsis etmesi istenildi. Memleketin büyük medreselerinden her birine de vakıfların gelirinden pay ayırması kararlaştırıldı ki, bu güzel bir maksattı. Muallim Sencer, divan başkanına teslim edildi ki, ondan mezkur meblağı çabucak tahsil etsin. Bunun üzerine Muallim Sencer ona 200.000 dirhemi peşin olarak ödedi. Sonra da on askerin emriyle birlikte Mısır diyarına sevk edildi.

KATİPLERİN VE DİVANLARIN GÖZETİM ALTINA ALINMASI

Bu senenin rebiyülâhir ayının onbeşinde çarşamba günü Mısır diyarından bir emir Dimaşk'a geldi. Divanlardaki katiplerin insanlara sultan tarafından tahsis edilen maaşları ve sadakaları zimmetlerine geçirmeleri yüzünden haklarında soruşturma açılması için, sultan bu

emirle birlikte Dımaşk'a bir ferman da göndermişti. Bu ferman gereğince Berraniye'deki adalet sarayında sorguya alındılar. Sorgulama neticesinde çok miktarda para cezasına çarptırıldılar. Öyle ki bu para cezasını ödemek için eşyalarını, kumaşlarını, yataklarını, emtialarını satmak mecburiyetinde kaldılar. Hatta satacak eşyası bulunmayanlar, kızlarını satmak için getirip tezgaha oturtuyorlardı. Bu durumu gören insanlar bu kızların babalarına acıdıklarından ağlaşıyor, feryadü figan ediyorlardı. Daha sonra bu katiplerden mali gücü olmayan, hiç bir eşyası olmayan yoksullar serbest bırakıldılar. Sahip, Müstevfi gibi rütbelere sahip olan büyükleri bu para cezasını ödemekle yükümlü kılındılar. Daha sonra tahsilat amacıyla sıkıştırıldılar. Baskı altına alındılar ve şiddetlice dövüldüler. Sahip, büyük bir meblağ ödemekle yükümlü kılındı. Öyle ki, kendisi bazı emirlerden, devlet büyüklerinden ve tüccarlardan ya bizzat gidip isteyerek veya mektup yazarak yardım talebinde bulundu. Onlar da kendisine ödemekle yükümlü olduğu meblağa yakın miktarda mali yardımda bulundular. Dövülmek için çıırılçılak edildikten sonra bu yardım kendisine ulaşmıştı. Ama tam dövüleceği esnada kendisini dövmekten vaz geçtiler ve Mısır diyarında bu cezasını ödeyecek meblağın bulunduğu haberi etrafa duyuruldu. Bu konuda anlatacaklarımız burada sona ermektedir.

FEYYAZ B. MÜHENNA'NIN ÖLÜMÜ

Bu senenin rebiyülâhir ayının onsekizinde cumartesi günü Feyyaz b. Mühenna'nın ölüm haberi Dımaşk'a geldi. İnsanların çoğu buna sevindiler. Bu müjde sultana da ulaştırıldı. Çünkü Feyyaz, sultana asi olmuş, cemaatten ayrılmış, nifak ve isyan diyarında cahiliyet ölümü üzere ölmüştü. İnsanlara zulüm yaptığı, hiç mazereti yokken ramazan ayında oruç bozduğu, adamlarına ve akrabalarına da böyle yapmalarını emrettiğine dair bazı örnekleri daha önce size sunmuştuk. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz) Ölürlen yetmiş yaşını aşmıştı.

Bu konuda anlatacaklarımız burada sona ermektedir. Doğrusunu Allah bilir.

İBN HİLAL'İN KÖLESİ MUALLİM SENCER İLE İLGİLİ ÇOK GARİP BİR OLAY

Rebiyülâhir ayının yirmidördünde Muallim Sencer el-Hilali 600.000 dirhem tutarındaki para cezasını ödedikten sonra serbest bıraktı. Kurtuluşuna sevindiğinden Babü'n-nettafiyyîn'deki evinde geceyi geçirdi. Sabah olunca hamama gitti, o esnada sultanın ulağı Mı-

sır'dan Dimaşk'a gelerek onun malına mülküne el konulmasına dair fermanı yetkililere tebliğ etti. Bunun üzerine hacibler, nakkibü'n-nükaba ve yardımcılarını her taraftan gelip Muallim Sencer'in konağını kuşatma altına aldılar. Konağa ve içindeki eşyalara el koydular. Kendisini ve çocuklarını da gözetim altına aldılar. Kadınları, konaktan çok zor bir halde dışarı çıkarıldı. Üzerleri arandı, üzerlerindeki ziynetler, mücevherler, kıymetli eşyalar alındı. Orada ayak takımından ve halk tabakasına mensup kimselerden büyük bir topluluk teşekkül etti. Malları teslim almak, gerekli tutanakları hazırlamak için bazı kadınlar da şahitleriyle birlikte oraya geldiler. Kendisinden bu durumu bütün detaylarıyla öğrenmek için Muallim Sencer'i de huzurlarına çağırdılar. Günün ilk saatlerinde konakta gümüş olarak 370.000 dirhem ele geçirildi. Sonra açılmamış başka sandıklar da bulundu. Vakit dar olduğu için bunların sayımı ve dökümü yapılamadı. Pazar günü de aynı şekilde sabahleyin işe başlandı, ancak pazar gecesi nöbetçiler kapılarda ve damlarda nöbet tuttular ki, geceleyin kimse bu konağa hücum etmesin. Muallim Sencer ile çocukları da göz altına alınarak Mansure kalesinde geceyi geçirdiler. Daha önceki musibetten yeni kurtulduğu halde yeniden bu büyük musibete maruz kalışından dolayı insanlar Muallim Sencer'e acıdılar.

Bu ayın sonlarında Emir Nasirüddin Muhammed b. Devaddar es-Sükkerî vefat etti. Bu, üstadının yanında büyük bir mertebeye ve yüksek makama sahipti. Görevinde büyük bir mutluluğa kavuşmuştu. Sonra Cenab-ı Allah, üstadının ona karşı kalbini karıştırdı. Üstadı onu dövdü. Malını müsadere etti. Görevden alıp hapse attı. Bu sebeple insanların nazarında da kadri azaldı. Neticede daha önceki kendisinin tebaası olan kimselerin yanına atıyla gidiyor, onlarla alış veriş yapıyor, karşılıklı konuşuyor, sonra ihtiyaç duyduğu eşyaları satın alıp bineğine yükleyerek evine götürüyordu. İnsanlar arasında bir nevi ibret haline gelmişti. Daha önce deveddarlık görevinde o kadar izzet ve itibar sahibi olmuş, dünyada yükselip zengin olmuş iken bu hallere düşmüştü. Dünya işinde yükselen bir şeyi tekrar alçaltmak Allah'ın hakkıdır.

Cemaziyelevvel ayının onyedisinde pazar günü sabahleyin Muallim Sencer el-Hihalî ile oğulları tutuklu bulundukları Mansure kalesinden tahliye edildiler. Evleri ve eşyaları kendilerine teslim edildi. Ama kendisinin konağında bulunan 320.000 dirhem tutarındaki gümüş müsadere edilmişti. Ayrıca bu konu için bir mahkeme yapılması ve sadece sermayesini ele geçirebilmesi için hüccetleri mühürlenmişti. Bu işte şu âyet-i kerimenin hükmüne uyulmuştu. Şöyle ki:

"Eğer tevbe ederseniz sermayeniz sizindir. Böylece haksızlık etmemiş ve haksızlığa uğramamış olursunuz." (el-Bakara, 279).

Ayrıca şehirde bir duyuru yapılarak Muallim Sencer'e, zekat ödemediği riba muamelesi yaptığı için bu cezanın verildiği anlatıldı. Sulta-

nın hacibi ve şehir mütevellisi de bu işte onunla müşterek çalışmışlardı. Diğerlerinin de bu yüzden cezalandırıldıkları, şehrin her tarafında hal-ka duyuruldu.

Cemaziyelevvel ayının yirmisekizinde divanlarda çalışan ve gözetim altına alınmış olan katiplerin memleketlerine ve ailelerine serbest bırakılıp gönderilmelerine dair sultanın fermanı Dımaşk'a geldi. İnsanlar bu katiplerin çekmekte oldukları eziyetten kurtuldukları ve ağır para cezasından muaf tutuldukları için sevindiler. Ancak bunlar salıverilmişler, para cezasından muaf tutulmuşlardı ama, görevlerine devam edemeyeceklerdi.

Cemaziyelevvel ayının sonlarında Mısır diyarından gelmiş olan Şeyh Şihabeddin el-Makdisî, Emevî Camii'deki sahabe mihrabının karşısında vaaz verdi. İnsanlar vaazını dinlemek için toplandılar. Şafîî ve Malikî kadilkudatları da vaazını dinlemek için Emevî Camii'ne gelmişlerdi. Vaiz Şihabeddin, Kur'an'ın bir kaç âyetini tefsir etmiş, tefsir ederken de tasavvufî bazı şeylere akıcı, fasih, tatlı ifadelerle işaret etmişti. İfadeleri, yürekleri paralayan cinstendi. Çok faydalı ve güzel bilgiler vermişti. Memleketine döneceğini söyleyerek insanlarla vedalaştı. Dua ederken insanlar ayağa kalkıp dua ettiler. Ben de bir mecliste onu gördüm. Son derece güzel bir görünümü vardı. Edepli idi, konuşması güzeldi. Allah bizi de onu da ıslah etsin, amin.

Cemaziyelâhir ayının başlarında Haleb naibi Emir Seyfeddin Baydemir, askerleriyle birlikte gaza için Sis ülkesine gitti. Allah ona zafer nasib etsin, onu güçlendirsin. Yine bu ayın başlarında kale halkı bir sabah Arap emirlerinin kaledeki meclislerinin üst taraflarından sarık ve iplere tutunarak hendeğe indiklerini ve Zülamiye köprüsünün yanından çıktıklarını gördüler. İki kişi kaçtı. Üçüncüsü yakalandı. Bu zindanda kaldı. Bu, onlar için ipleri ve sarkmada kullandıkları sarık bezlerini tutuyor, onlar da bu iplere ve sarık bezlerine tutunarak aşağıya sarkıyorlardı. Bu kaçma hadisesini saltanat naibi kale naibine kızarak protesto etti. Onun iki oğlunu ve kardeşini nakip (kontrol amiri) dövdü ve zindana attı. Bu olay sultana bir mektupla bildirilince sultan, kale naibinin görevden azledilip kaleden çıkarılmasını, altı yıllık görev süresince elde etmiş olduğu paraların hesabını vermesi için de Mısır'a gönderilmesini emretti. Biri nakip diğeri de saray üstadı olan iki oğlunu görevden azletti. Bunlar da aziz iken azledilip zelil oldular.

Cemaziyelâhir ayının onyedisinde pazartesi günü Emir Taceddin Cibril, Haleb naibi Emir Seyfeddin Baydemir'in yanından Dımaşk'a geldi. Emir Seyfeddin Baydemir, Sis'e bağlı Tarsus ve Adana'yı fethetmiş, buraların anahtarlarını Cibril ile birlikte sultana göndermişti. Allah sultanı güçlendirsin. Daha sonra kısa süre içinde az bir zahmetle Seyfeddin Baydemir, başka bir çok kaleyi de fethetmişti. Sır katibi Kadı Na-

sirüddin bu sebeple beliğ ve güzel bir nutuk irâd etti. Bana gelen bir mektupta anlatıldığına göre Adana kilisesinin kapıları gemilere bindirilerek Mısır diyarına gönderilmişti.

Ben derim ki: Bu kapılar, daha önce Sefih mezarlığının yanındaki Nasıriye kapılarıydı. Sis hükümdarı, Kazan senesi dediğimiz hicri 699. senede bunları alıp götürmüştü. Müslümanlar bu senede bu kapıları kurtarıp geri getirmişlerdi. Hamd ve minnet Allah'adır.

Bu ayın sonlarında duyduğumuza göre Şeyh Kutbeddin Hermas Dımaşk'a uğramıştı. Bu zat, malı müsadere edilmiş, evi temele kadar yıkılıp indirilmiş, sultanın yanından uzaklaştırılarak Misya'a sürgün edilmişti. İşte bu ayın sonlarında Dımaşk'a uğradığında Babü'l-Ferec dışındaki Celile Medresesi'ne konuk olmuştu. Ben de kendisine selam vermek için ziyaretine gittim. Yaşlı ve güzel bir kimseydi. Cidden güzel Arapça konuşuyordu. Faziletli bir insandı. Mütevazı ve mütasavvıf bir kimseydi. Allah akibetini güzel kılsın. Daha sonra Celile Medresesi'nden ayrılıp Azraviye Medresesi'ne geçti.

Receb ayının onyedisinde cumartesi günü sabahleyin Şeyh Şerefüddin Ahmed b. Hasan b. Kadi'l-Cebel el-Hanbelî, Mısır diyarına gitti. Bu zat, sultanın Kahiretü'l-Muizziye'de yaptırdığı medresede Hanbelî fakihlerine ders vermek üzere sultan tarafından Mısır'a çağırılmıştı. Yola çıkarken kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler onu uğurlamak için şehir dışına çıkmışlardı. Allah ona selamet nasib etsin.

Bu konuda anlatacaklarımız burada sona ermektedir. Doğrusunu Allah bilir.

SALTANAT NAİBİ İSTEDMÜR EL-BAHNAVÎ'NİN TUTUKLANMASI

Receb ayının yirmibeşinde çarşamba günü sabahleyin Dımaşk saltanat naibi Emir Seyfeddin İstedmür tutuklandı. Yelboğa el-Bahnavî'nin kardeşi olan Seyfeddin İstedmür, sultanın, küçük devaddarla Dımaşk'a gönderdiği ferman gereğince tutuklanmıştı. O gün kendisi İbn Babek meydanı tarafında dolaşmaktaydı. Yahudi ve Hristiyan mezarlığının bulunduğu tarafa geldiğinde büyük hacib ve beraberindeki askerler onu çembere aldılar. Trablus tarafına gitmesi gerektiğini söylediler ve o tarafa gitmesi için de kendisini zorladılar. O da Dârüssaâde Sarayına dönme imkanı bulamadığı için Şeyh Raslan yolunun üst tarafından Trablus'a yöneldi. Kendisini işsiz güçsüz bir şekilde Trablus'ta ikamet edecek şekilde sürgün etmişler ve Trablus'a gidinceye kadar kendisine refakat edecek askerleri de yanına vermişlerdi. Her şeye hükmetme gücünü elinde bulunduran Allah, noksanlıklardan münezze ve yücedir. O dilediğini yapar. Bu karar neticesinde Dımaşk şehri naibsiz

kaldı. Sultanın fermanı gereğince büyük hacib geçici olarak şehri yönetmeye başladı. Naibliğe Haleb naibi Emir Seyfeddin Baydemir atandı.

Şaban ayında Haleb naibi Emir Seyfeddin Baydemir'in Dımaşk naibliğine atandığına dair olan sultan fermanı Dımaşk'a ulaştı. Bir grup Haleb askeriyle yola koyularak sultana itaat ettirmek üzere Emir Hiyar b. Mühenna'nın üzerine gitmesi emredildi. Aynı şekilde Hama ve Humus emirlerine de bu işinde Emir Seyfeddin Baydemir'e yardımcı olmaları için emirnâme gönderildi. Şaban ayının dördünde cuma günü bunlar Silmiye'de Emir Hiyar'la karşı karşıya geldiler. Birbirlerine tam yaklaşımdan karşılıklı atışmaya başladılar. Bu çatışmayı müşahade edenlerden Emir Taceddin Devaddar, Bedevilerin bu düzenli orduyu her taraftan kuşatma altına aldıklarını bana anlattı. Çünkü Bedeviler yaklaşık 800 kadar kişiydiler. Hama, Humus ve Haleb'ten gelen Türkler 150 kişiydiler. Bedevilere ok atmaya başladılar. Onlardan büyük bir kısmını öldürdüler. Türklerden sadece bir kişi öldürüldü. Onu da Türklerden biri Bedevi zannederek bir ok atarak öldürmüştü. Sonra araya gece girdi. Türkler daire dışına çıktılar.

Türklerin ve bedevilerin malları yağmalandı. Büyük bir fitne cereyan etti. Durumu kontrol altına almak, kayıpları telafi etmek amacıyla Dımaşk'tan bir kaç komutanın emri altında bir devriye birliği yola çıkarıldı. Saltanat naibi de orada onların gelişlerini beklemeye başladı. Masma lakabını taşıyan Emir Ömer b. Musa b. Mühenna, bedevilerin komutanı olarak Mısır diyarından geldi. Beraberinde Emir Bedreddin b. Cemmaz da vardı. Masma, Dımaşk'taki Ablak Sarayına indi. Emir Remle kendi adeti üzere Tuziye'ye indi. Sonra ikisi birlikte beraberlerindeki itaatkar bedevi devriye birliğiyle birlikte Emir Hiyar'ın üzerine gittiler. Beraberlerinde Dımaşk, Hama ve Humus askerleri de vardı. Bunlar Emir Hiyar'ın hakkından gelmeyi kafalarına koymuşlar, onu sultanın itaatine sokmaya karar vermişlerdi. Allah akibeti hayreylesin.

SALTANAT NAİBİ EMİR SEYFEDDİN BAYDEMİR'İN DİMAŞK'A GELİŞİ

Şaban ayının ondokuzunda cumartesi günü sabahleyin Emir Seyfeddin, askerleriyle birlikte Haleb yönünden Dımaşk'a girdi. cumartesi gecesi Vat'ay-ı Berze'de kaldı. İnsanlar Hama'ya ve Hama yakınlarına kadar giderek onu karşıladılar. Önceki paragraflarda anlattığımız gibi onunla bedeviler arasında bir savaş cereyan etmişti. İşte bu günde Dımaşk'a büyük bir debdebe ve merasimle girdi. Adet üzere eşiği öptü ve Dârüssaâde Sarayına yaya olarak gitti. Etrafındaki maiyeti, kıymetli ve güzel elbiselerini giyinmişlerdi. Techizatları tamdı. Kıymetli silahlar taşıyorlardı. Şehamet, kararlılık, iyiliği emretme ve kötülüğü neh-

yetme gibi özellikleri bulunduğundan insanlar, Emir Seyfeddin'in Dımaşk'a saltanat naibi olarak gelişine çok sevindiler. Allah ona güç ve kuvvet versin, onu doğru yola iletsin.

Ramazan ayının onikisinde cuma günü Hanbelîler Kubaybat Camii'nde hutbe okudular. Burada görev yapmakta olan Kadı Şihabeddin Kadıasker el-Hanbelî, sultanın fermanıyla azledildi. Çünkü sultan onun göreve atandığından bu zamana kadar sadece Hanbelîlere hizmet vermekle yetindiğini biliyordu.

Ramazanın onaltısında cuma günü Osman b. Muhammed öldürüldü. Bu, İbn Debadip ed-Dekkak adıyla meşhur olmuştu. Yalan söylemekte bir araya gelip anlaşmaları imkansız olan bir topluluğun şehadetiyle bunun Rasûlullah (s.a.v.)'a çokça sövdüğü tesbit edilince, Malikî hakiminin huzuruna götürüldü. Aleyhinde bu iddia ileri sürüldü. Korkuyormuş gibi bir numara yaptı. Daha sonra suçu işlediği sabit görülünce demirle vurularak öldürüldü. Allah onu kahretsin. Onu rahmetinden uzak tutsun, ona merhamet buyurmasın.

Ramazanın yirmialtısında pazartesi günü Zübale adıyla çağırılan Muhammed Behtar, Peygamber (s.a.v.)'e sövdüğünden kâfirane davranışlarda bulunup iddialarda bulunduğundan öldürüldü. Anlatıldığına göre kendisi çokça namaz kılıp oruç tutarmış, ama bununla birlikte Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer ve müminlerin annesi Hz. Aişe ile Peygamber (s.a.v.) hakkında çok çirkin sözler sarfedermiş. İşte bu yüzden bu günde, Sukû'l-Hayl'de boynu vuruldu. Hamd ve minnet Allah'adır.

Şevval ayının onüçünde sultanın tahtırevanı hacca gitmek üzere saraydan hareket etti. Hac kafilesinin emiri, Nasirüddin b. Kara Sungur, kafilenin kadısı ise Şeyh Şemseddin Muhammed b. Sind idi. Bu zat muhaddis olup müftülük vazifesini ifâ edenlerdendi.

Şevval ayının sonlarında Şagor mahallesinde terzilik yapmakta olan Hasan adındaki biri tutuklandı. Bunun mel'un Firavun'dan yana ifadeler sarfettiği ve onun Müslüman olarak öldüğünü iddia ettiği ileri sürüldü. Kendisi şu aşağıda nakledeceğimiz âyet-i kerimeye dayanarak Firavun'un boğulurken Müslüman olduğunu söylemişti:

"İsrail oğullarının inandığından başka Tanrı olmadığına inandım. Artık ben O'na teslim olanlardanım" (Yunus, 90).

Ancak o, yani terzi Hasan bu âyetin devamındaki ifadelerin manasını kavrayamamıştı:

"Şimdi mi inandın? Daha önce baş kaldırmış ve bozgunculuk etmiştin." (Yunus, 91).

Şu âyet-i kerimelerin de manasını kavrayamamıştı:

"Allah bunun üzerine onu dünya ve ahiret azabına uğrattı." (en-Nâzi-

“Ama Firavun o Peygambere karşı gelmişti de onu çok ağır bir şekilde tutup cezalandırmıştık.” (el-Müzzemmil, 16).

Firavun'un en büyük kâfirlerden biri olduğunu isbatlayan daha bir çok ayet-i kerime ve hadis-i şerif mevcuttur. Yahudiler, Hristiyanlar ve Müslümanlar da bu hususta müttetikler.

Zilkade ayının altısında cuma günü sabahleyin Mısır'dan Dımaşk'a posta gelerek saltanat naibinin, Tengiz'in adeti üzere saygı ve ikram içinde sultan tarafından Mısır'a çağırıldığını haber verdi. Bunun üzerine saltanat naibi, yanına saraya layık kıymetli hediye ve armağanları alıp zilkade ayının ondördünde cumartesi günü sabahleyin yola çıktı. Çıktığında kadılar, önde gelen hacibler ve emirler onu yolcu ettiler. Zilhicce ayının başlarında saltanat naibi kendi eliyle bir mektup yazarak Dımaşk'taki Kadilkudat Taceddin eş-Şafi'ye gönderdi ve onu Kudüs'e davet etti. Hz. İbrahim'in mezarını ziyaret etmesini istedi. Mektubunda ayrıca sultanın kendisine ihsan ve ikramda bulunduğunu, saygı gösterdiğini, at, davar, para, ürün, tahıl ve birçok eşya armağan ettiğini de bildiriyordu. Bunun üzerine kadilkudat, zilhicce ayının dördünde cuma günü altı posta atıyla yola koyuldu. Yanında münasip miktarda ve değerinde hediyeler de vardı. Zilhiccenin onsekizinde cuma günü akşamleyin kendi bahçesine döndü.

Zilhicce ayında ve ondan önceki ayda bir çok mekanda cidden büyük sel baskınları meydana geldi. Bu baskınların izlerini Baalbek şehrinde gördük. Bu yüzden bir çok ağaç yıkılmıştı. Bir çok mekan tahrip olmuş ve parçalanmıştı. Sel baskınlarının izleri bir çok mekanlarda halen görülmekteydi. Mesela Ca'lus mıntıkasında meydana gelen sel baskını yüzünden cidden çok miktarda eşya telef olmuş ve bu baskınlar neticesinde yörenin kadısı, beraberindeki bazı seçkin kimselerle birlikte sular altında kalıp boğulmuştu. Bunlar bir tepe üzerinde durmakta iken aniden sel baskınıyla karşılaşmışlar. Bundan kurtulmayı başaramamışlar ve neticede can vermişlerdi. Hissetü Cemal nahiyesinde de bir sel baskını meydana gelmiş, bu yüzden bir çok ağaç, davar, üzüm bağı ve başka şeyler telef olmuştu. Haleb'te meydana gelen sel baskını yüzünden de Türkmenlerden ve diğerlerinden çok sayıda insan, erkek, çocuk, davar ve deve telef olmuştu. Ben bu felaketi gözüyle gören bir kimsenin mektubunda okudum. Onun anlattığına göre Haleb taraflarında dolu yağmıştı ki her birinin ağırlığı, yaklaşık 700 dirhem kadardı. Bazıları bundan daha iri, bazıları ise daha küçüktü.

Bu konuda anlatacağlarımız burada sona ermektedir.

KALENDERİYE MEZHEBİ MENSUPLARININ SAKAL, KAŞ VE BİYİKLERİNİ TRAŞ ETMEKTEN MEN EDİLMELERİ

Zaten bunu yapmak İbn Hazm'ın anlattığına göre icma ile haram kılınmıştır. Ancak bazı fakihlerse bunun mekruh olduğunu ifade etmişlerdir.

Zilhicce ayının onbeşinde salı günü sultanın mektubu Dımaşk'a geldi. Bu mektupta Kalenderilerin Müslüman kılığına bürünmeleri, Acemlerin ve Mecusilerin kılığını terk etmeleri emrediliyordu. Bu bid'atvari kılığı terk etmeden bu çirkin elbiseleri üzerlerinden çıkarıp atmadan bunlardan her hangi birinin sultanın ülkesine girmelerine imkan tanınmayacağı, bu fermana riayet etmeyenlerinse şer'an tazir edilecekleri, yerinden yurdundan sökülüp atılacakları bildiriliyordu. Bunların pis ve değersiz esrar içmekten de vaz geçmelerinin emderilmesi gerekiyordu. Bunu içip sarhoş olanlara had tatbik edileceğinin de bildirilmesi zorunlu hale gelmişti. Nitekim bazı fakihler bu yolda fetva vermişlerdir. Hülasa sultanın onlarla ilgili olarak gönderdiği ferman, çarşamba günü sabahleyin şehrin her tarafında duyuruldu.

Zilhicce ayının beşinde salı günü Cibras şehrinde Şeyh Ahmed b. Musa ez-Zer'i'nin vefat ettiği haberini aldık. Bu zat, iyiliği emredip kötülüğü yasaklamak işiyle görevlendirilmiş, sultan ve devlet kademeleri nezdinde insanların çıkarlarını gözetken bir insan olmuştu. Havas ve avam nezdinde itibarlıydı. Allah rahmet etsin.

Bu ayda Dımaşk'ta haciblik ve emirlik yapmış olup daha sonra bu görevlerinden azledilerek sultan tarafından Trablus'a sürgün edilmiş olan Emir Seyfeddin Kehlen b. Akves, Trablus'ta vefat etti.

Saltanat naibi Emir Seyfeddin Baydemir bu ayda Mısır diyarından Dımaşk'a döndü. Dönüşünde Kudüs-ü Şerife uğramış, arefe günü ve Kurban Bayramının birinci günü orada kalmış sonra Ersof ormanlığının yolunu tutmuş, orada avlanmak istemiş, ancak sancılandığı için bunu yapamayınca yoluna hızla devam etmiş ve zilhicce'nin yirmibirinde pazartesi günü sabahleyin Dımaşk'a ulaşmış ve büyük bir debdebe ve alayişle şehre girmişti. Dönüşünü seyretmek için insanlar yola çıkmışlardı. Kendisi muazzam ve kıymetli dokumalı bir kaban giyinmiş olup adet gereğince önünde bayrak ve filamaları, muhafızları vardı. Halka iyilik ve ihsanda bulunmak, vakıfların durumunu ıslah etmek, bu hususta tıpkı Tengiz gibi yapmak istiyordu. Merhum Tengiz'in metodunu takip etmek niyetindeydi.

HİCRETİN YEDİYÜZALTMİŞİKİNCİ SENESİ

Bu sene başında Mısır, Şam, Haremeyn-i Şerifeyn ve buralara bağlı mıntikalarda İslâm'ın ve Müslümanların sultanı, Melikü'n-Nasır

Hasan Kalavun es-Salihî idi. Sultanın Mısır diyarında naibi yoktu. Mısır'daki kadıları, önceki senede adları anılan kimselerdi. Veziri Kadı İbn Hatip; Şam naibi Emir Seyfeddin Baydemir el-Harezmî; Dimaşk'ın kadıları, hatibi, diğer eşrafı, ordu nazırı ve muhtesibi ise önceki senede adları anılan kimselerdi. Vezir İbn Kazvinî, Sır katibi Kadı Eminüddin b. Kalanisî, Beytü'l-mal vekili ise Kadı Selahaddin es-Suğdî idi. Bu zat meclisteki dört üyeden biriydi. Vakıflar idaresinin başkanı Emir Nasirüddin b. Fadlullah; baş hacib de Yusuf idi. Bu zat, Cinhar emiri olarak üzere Mısır diyarına gitmişti. Dimaşk şehrinin mütevellisi Nasirüddin; Nakibü'n-Nükabası ise İbn Şücaî idi.

Muharrem ayının altısında pazartesi günü sabahleyin Hama naibi Emir Ali, Mısır'a giderken Dimaşk'a uğradı. Ablak Sarayına indi. Sonra Düveydarı olan Yelboğa'nın konağına uğradı. Kassain'de bulunan bu konağın bazı odaları tamir edilip yenilenmişti. İnsanlar buradayken yanına gidip ziyaret ettiler. Kendisine selam verdiler. O da muharrem ayının dokuzuna, perşembe sabahına kadar orada kaldı. Sonra Mısır diyarına gitti.

Muharrem ayının ondokuzunda pazar günü, Şagor mahallesinden Hasan b. Hayyat, zindandan alınarak Malikî kadısının huzuruna getirildi. Firavun'dan taraf olduğuna dair iddialarda bulunuldu. Kendisi de bunu önce itiraf etti. Sonra ikinci kez, üçüncü kez tartışıp münazara yaparak bunu doğruladı. Kendisi okur yazar olmayan avam tabakasından cahil bir ihtiyardı. Bazı naslardan bahsediyordu, ama delilini güzelce ileri süremiyordu. Sadece muhayyilesinde bir şüphe meydana gelmişti. Boğulmak üzere iken Allah'ın azabını gördüğü ve ilâhî ceza ile kuşatıldığı esnada Firavun'un durumunu haber veren şu ayet-i kerimeyi delil olarak ileri sürüyordu:

“İsrail oğullarının inandığından başka Tanrı olmadığına inandım. Artık ben O'na teslim olanlardanım.”

Cenâb-ı Allah da Firavun'a o zaman şöyle karşılık vermişti:

“Şimdi mi inandın? Daha önce başkaldırmış ve bozgunculuk etmiş-tin. Senden sonrakilere bir ibret teşkil etmesi için bu gün sadece senin cesedini çıkarıp (sahile) atacağız” dedik.” (Yunus, 90-92).

Bu cahil adam Firavun'un o esnadaki imanının kendisine fayda vereceğine inanmıştı. Oysa Yüce Allah bir âyet-i kerimede bunun doğru olmadığını şöyle beyan buyurmuştur:

“Şiddetli azabımızı gördüklerinde: “Yalnız Allah'a inandık; O'na koştığımız eşleri inkar ettik” dediler. Ama, bizim şiddetli azabımızı görüp de öyle inanmaları kendilerine fayda vermedi. Bu, Allah'ın kulları hakkında öteden beri yürürlükte olan yasasıdır. İşte inkarcılar o zaman hüsranda kaldılar.” (Gafir, 84-85).

"Doğrusu Rabbinin söz verdiği azabı hak edenler, can yakıcı azabı görene kadar kendilerine her türlü belge gelse bile inanmazlar." (Yunus, 96-97).

Sonra başka bir günde kadının meclisine getirildiğinde sapıklığın da yine ısrar ediyordu. Bunun üzerine kendisi kırbaçlandı. Tevbe ettiğini söyledi. Tekrar zincire vurularak zindana iade edildi. Üçüncü günde yine getirildiğinde zahiren tevbe ettiğini söylüyordu. Şehirde dolaştırılıp durumu ilan edildi. Sonra salıverildi.

Muharrem ayının ondördünde salı gecesi ay tutulmuş olarak, ama bulutların altında olduğu halde doğdu. Yatsı vakti gelince yavaş yavaş ortaya çıkmaya başladı. Ancak hatip yatsıdan önce küsuf namazını kıldırdı. Birinci rek'atte Ankebut sûresini, ikincisinde ise Yasin sûresini okudu. Sonra minbere çıkıp hutbe irâd etti. Yatsıdan sonra minberden indi.

Hacıların mektupları Dımaşk'a geldiğinde bu mektuplardan Hicaz taraflarında bolluk ve güvenliğin bulunduğunu öğrendik. Zilhicce ayının başından, hatta ondan birkaç gün öncesinden itibaren bu ayın yani muharremin sonlarına kadar sular artmaya devam etti. Durum yine eskiden olduğu gibiydi. Yaşlıların çoğunluğunun anlattıklarına göre böyle bir olay daha önceleri görülmüş değildi. Bunun sebebi de suyun bazı dağlardan gelip nehir yoluna kanalizasyon olmasıydı.

Muharrem ayının yirmibirinde salı günü sultanın tahtırevanı öğleden önce Dımaşk'a girdi. Mekke'de mukim olan Emir Hacı Şerek Timur el-Mardanî tutuklandı. Dımaşk'ın devriye askerleri hacılarla birlikte Dımaşk'a döndüklerinde hemen o esnada Emir Kara Sungur komutasındaki devriyeler, Emir Hacı Şerek Timur'u zincire vurup posta vasıtasıyla Mısır diyarına gönderdiler. Bize ulaşan habere göre Mekke emiri Emir Sind, sultanın Kara Sungur komutasındaki askerlerine oyun oynamış, onlara baskın yaparak bir kısmını öldürmüş, atlarını da zaptetmişti. Neticede bunlar üzerlerinde hiçbir eşyaları kalmaksızın soyulmuş olarak Mısır diyarına döndüler. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.)

Şevval ayının başında Mısır'daki Nil nehrinin suları, alışıla gelmiştin dışında taşmış ve çok miktarda su göleti meydana gelmişti. Buna bağlı olarak hava bozmuş, fırtına kopmuş, bu yüzden ölümler çoğalmıştı. Her gün 2.000'den fazla insanın öldüğü, hastalıkların çoğaldığı, çalışacak kimselerin azalması nedeniyle fiyatların yükseldiği, şekerin, suların, meyvelerin aşırı şekilde pahalılaştığı haberi bize ulaşmıştı. Sultan, şehir dışına çıkmış ve bu durumdan çok tedirgin olmuş, hastalanmış, sonra Allah'a hamd olsun ki afiyet bulmuştu.

Rebiyülâhir ayının üçünde Mısır diyarından Irak sahibinin elçisi İbn Haccâf, sultanın kızını istemek amacıyla Dımaşk'a geldi. Kendisine

mehir olarak Bağdat memleketini vermesi, ayrıca sultana bir istihkak ödemesi şartıyla sultanın kızının kendisine verilebileceği ifade edildi. Elçi beraberinde sultan ailesine çok miktarda armağan, hil'at ve mal da götürmüştü. Elçiye Beytül-mal'dan bir köyü satın alıp Dimaşk'ta Tava-vis yakınında yaptırmak istediği hankaha vakfetmesi emredildi. Elçiyi karşılamaya naib vekili olan Hacıbü'l-Hüccap ile devlet erkânı ve ayan tabakasına mensup kimseler çıkmışlardı.

Rebiyülâhir ayında Mısır'da Sultaniye Medresesi için yaptırılan minarenin çöktüğünü duyduk. Bu minare cidden garip bir şekilde yapılmış muazzam bir eserdı. Burada medresenin kapısının kemeri üzerinde tak temel üzerine kurulmuş iki minare vardı. Minare çökmünce medresedeki sanatkarlar, oradan gelip geçenler medresenin mektebinde okuyan çocukların çocuğu öldüler. Anlatıldığına göre oradaki çocuklardan sadece altısı kurtulabilmişti. Minarenin çökmesi nedeniyle yaklaşık 300 yahut daha fazla veya daha az sayıda insan ölmüştü. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aîdiz ve O'na dönmücüleriz.)

Rebiyülâhir ayının yirmidokuzunda pazartesi günü saltanat naibi Emir Seyfeddin Baydemir, ormanlığı ıslah etmek, orada insanlara ezâ veren ağaçları sökmek, gereken yerlerini budamak için şehirden çıkıp ormanlığa gitti. Beraberinde emirler ve arkadaşları ve muhafız askerleri de vardı. Ormanlıkta kendileri, köleleri ve çocuklarıyla hep birlikte çalıştılar. Merc ve Gota gibi mahallelerde bulunan çiftçiler de onlara yardımcı olmak üzere ormanlığa getirildiler. Saltanat naibi müteakip ayın onbeşinde cumartesi günü Dimaşk'a döndü. Ormanlığı çerden, çöpten, lüzumsuz dallardan temizleyip arındırmışlardı.

Yine bu ayda bazı dilenciler arasında garip bir olay meydana gelmişti. Şöyle ki: Fecirden önce Melikü'l-Ümera Tengiz'in hanımının Babü'l-Havvasin'deki türbesinin yanında sadaka olarak dağıtılmakta olan ekmekleri alabilmek için dilenciler orada toplanmışlar ve kendi aralarında kavgaya tutuşmuşlardı. Sonra bir adama hücum ederek boğazını sıkmışlar, sonra da içinde biraz altınla 3.000 dirhem bulunan bir kesesini alıp götürmüşlerdi. Sonra da kargaşadan yararlanarak sıvışıp gitmişlerdi. Adam, yediği dayağın tesirinden ötürü bayılmıştı. Bir süre sonra ayılınca orada kimseyi bulamamış, durumunu gidip şehrin mütevellisine şikayet etmişti. Ama bu soygunu yapanlar şu ana kadar ele geçirilememişlerdi. Bu para kesesini kendisinden gasbedip götürenlerden birinin bana anlattığına göre kendileri, bu 3.000 dirhem müdarebe yapmak⁽¹⁾ amacıyla kendisinden almışlardı. Bunlardan 1.000 dirhemi Bendakî dirhemi idi. İki dinarın ağırlığı ise üç dinara denk gelmekteydi.

(1) Kâr ortaklığı hesabına dayalı olarak işletme.

Cemaziyelevvel ayının beşinde cumartesi günü sabahleyin Kadil-kudat Şerefüddin el-Hanefî, Şeyh Ali b. Benna'yı huzuruna çağırdı. Şeyh Ali b. Benna, Emevi Camii'nde halka vaaz verirdi. Bir vaazında söz arasında merhum Ebu Hanife'ye sataşmıştı. Bu sebeple Hanefî Kadil-kudatı Şerefüddin, onu huzuruna çağırmış ve tevbe etmesini istemişti. Sonra da halka vaaz vermesini yasaklamış, onu zindana atmış, aynı günde zindandan salıvermişti. Adı geçen Şeyh Ali b. Benna, zahid ve if-fetli bir kimse olup Mısırlıydı. Hadis dinler ve okurdu. Vaaz türünden sözler sarfeder, inceliklerden ve ata sözlerinden bahsederdi. Halkın büyük bir çoğunluğu ona yönelmiş ve sözünü tatlı bulmuşlardı. Konuşmaları onların anlayış seviyesine uygun düşüyordu. Bazen vaazlarında halkı güldürürdü. Bir defasında ben de vaazını dinledim, gerçekten de sözleri kolay anlaşılır türdendi. Konuşmaları uzatırken kendisinin anlatmasının uygun olmayacağı şeyleri de işaret etmişti. İnsanı başarıya ancak yüce Allah' ulaştırır. Sonra cemaziyelevvel ayının sekizinde salı günü insanlara vaaz vermek için yerine gelip oturduğunda eski adetine göre konuşmaya başladı. Bu nedenle mezkur kadı da onu tekrar huzuruna çağırdı.

MELİK MANSUR SELAHADDİN MUHAMMED'İN SULTAN OLUŞU

Melik Mansur Selahaddin Muhammed b. Melik Muzaffer Hacı b. Melikü'n-Nasır Muhammed b. Melikü'l-Mansur Kalavun b. Abdullah es-Salihî. Bu zat sultan olmuş, amcası Melikü'n-Nasır Hasan b. Melikü'n-Nasır Muhammed b. Melikü'l-Mansur Kalavun'un sultanlığı ise sona ermişti. Sultan Melikü'n-Nasır Hasan'ın tamahkârlığı ve hırsı artmış, halka kötü muamelede bulunmuş, onları sıkıntılı bir yaşam içine sürüklemişti. Çoğuna ihtiyaç olmayan büyük binalar yaptırmış, Bey-tü'l-mal'ın parasına ve mülkünün çoğuna el koymuş, bu paralarla kendine çok miktarda köy ve çiftlik satın almıştı. Bu da insanların çok ağrına gitmişti. Ancak kadılardan, yöneticilerden, alimlerden, salihlerden hiçbiri bu nedenle ona hücum edememiş, protestoda bulunma cesaretini gösterememiş, kendisinin ve Müslümanların yararına olacak şekilde nasihatle bulunamamıştı. Cenâb-ı Allah ondan öğ aldı. Askerlerini ona musallat kıldı. Halkının, havas ve avamının kalplerini ondan soğuttu. Çünkü kendisi onların erzaklarını, maaşlarını, ekmeklerini kesmiş, onlardan kestiklerini kendi has adamlarının maaşına ve erzakına eklemişti. Bu sebeple ona bağlı emirler, askerler, komutanlar, katipler, memurlar azalmış, erzakı azalan bu insanlar fakrû zaruret içine düşmüşlerdi. Kendilerinin, çocuklarının, bakmakla yükümlü bulundukları kimselerin de maaşlarına, ve erzaklarına el konulmuştu. İşte o zaman

Cenâb-ı Allah, Sultan Melikü'n-Nasır Hasan'ın ölümünü kendi has adamlarından Emirü'l-Kebir Seyfeddin Yelboğa el-Hasekî vasıtasıyla mukadder kıldı. Şöyle ki: Sultan Melikü'n-Nasır Hasan, Emirü'l-Kebir Seyfeddin Yelboğa'yı tutuklamak istemiş, bunun için gerekli hazırlığı yapıp, askerleriyle birlikte onun üzerine gitmiş, Kahire dışında onunla karşı karşıya gelmişti. Çadırların kurulu olduğu yerde karşılıklı çatışmadan sonra Sultan Melikü'n-Nasır Hasan hezimete uğramış ve iki taraftan da bir kısım asker ölmüştü. Sultan Melikü'n-Nasır Hasan, Cebel kalesine sığınmıştı. Sığınacak başka bir yer kalmamış, tedbirin de kader karşısında yararı olmamıştı. Askerler kaleyi tümüyle kuşatma altına alarak geceyi geçirdiler. Sultan Melikü'n-Nasır Hasan, atına binerek Kerek'e kaçmaya yeltendi. Ancak kale dışına çıkınca yakalanıp tutuklandı ve mezkur Haseki Yelboğa'nın konağına götürüldü. Bu, onun son ânıydı. Günlerden de cemaziyelevvel ayının dokuzu, yani çarşamba idi. Yapılan meşveret neticesinde yetki, Hasekilerden Emir Seyfeddin Yelboğa'ya verildi. O da emirlerle yaptığı görüşmede Melik Mansur Selahaddin Muhammed b. Muzaffer Hacı'nın sultanlığına bey'at edilmesi kararını aldırdı. Yeni sultan adına hatibler hutbe okudular. Paralar da onun adına bastırıldı. Posta onun adına bey'at edilmesi buyruğunu ülkenin her tarafına ulaştırdı. O zaman yeni sultan henüz oniki yaşındaydı. Ondört veya onaltı yaşında olduğuna dair çeşitli rivayetler de vardır. Yeni sultan babası Nasır Muhammed b. Kalavûn'un zamanındaki uygulamalara dönülmesini, Melik Nasır Hasan'ın aldığı kararların tümünün iptal edilmesini ve onun kesmiş olduğu maaşların yeniden ödenmesini, kendisine atabek yapmak için İskenderiye zindanında bulunan Emir Taz ile Taşdemir el-Kasım'ın huzuruna getirilmelerini emretti. Bu haber, bu ayın onaltısında çarşamba günü sabahında Mısır diyarındaki tabilhane emirlerinden Emir Seyfeddin Bezlar komutasındaki posta ile Dimaşk'a ulaştı. Bunun üzerine kalede müjde davulları çalındı. Emirlerin müzisyenleri de konakların önünde müzik ziyafeti verdiler. Şehrin tümü süslendi. Aynı günün sabahında Dârüssaâde Sarayında yeni sultan için bey'at alındı. Saltanat naibine de büyük şeref ifade eden hil'at gönderilmişti. Emirlerin, askerlerin, halkın çoğu bu duruma sevindiler. Emir ve hüküm, Allah'a mahsustur. Çünkü bir ayet-i kerime Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

“Ey Muhammed! De ki: Mülkün sahibi olan Allahım! Mülkü dilediğine verirsın, dilediğinden çekip alırsın; dilediğini aziz kılar, dilediğini alçaltırsın.” (Âl-i İmran, 26).

Üzerinde Himyerice bir şiir yazılı olan bir taş bulunmuş ve bu taş götürülüp Memun'a okunmuştu. Taşın üzerindeki şiir şöyle idi:

“Gece ve gündüz bir birini takip ettikleri sürece,
Gökteki yörüngelerinde bulunan yıldızlar boş yere dönmezler.
Sadece nimetin bir hükümdardan başka bir hükümdara intikali
için dönerler.

Oysa arşın sahibi olan hükümdarın hakimeyeti ebedî ve daimidir.
Fani değil, ortaklı da değildir.”

Rivayete göre Süleyman b. Abdülmelik b. Mervan, bir gün cuma namazına gitmek üzere evden çıkmıştı. Yaratılışı güzel, endamı hoştu. Yeşil bir elbise giymişti. Etine dolgun bir gençti. Etrafına, omuzlarına ve elbisesine bakıyor ve elbisesi çok hoşuna gidiyordu. Evin avlusuna vardığında gözdelelerinden olan bir cariye'nin kılığına bürünmüş bir cin, karşısına çıkıp ona şu şiiri okumuştı:

“Sen bakî kalacak olsaydın çok güzledin.
Yalnız insan için ebedî hayat burada yoktur.
Bildiğim kadarıyla sende hiç bir kusur yoktur.
Yalnız sen fanisin.”

Namaza gitmiş, Emevî Camii'nin minberine çıkıp insanlara hutbe irâd etmişti. Gür sesliydi. Camideki herkese sesini duyurabiliyordu. Hutbesini minber üzerinde irâd etti. Sesi azar azar kısılmaya başladı. Öyle ki, hükümdar mahfelinde bulunanlar dahi sesini duyamaz oldular. Namazı kıldıktan sonra evine götürüldü. Cin'in kılığına büründüğü gözdesi yanına geldiğinde, ona, “Sen namazdan önce bana o iki beyiti nasıl okudun, onlar nasıl beyitlerdi?” diye sormuş, gözdesi de, “Ben sana her hangi bir şey okumuş değilim!” demişti. Bunun üzerine Süleyman b. Abdülmelik, “Allahütekber! Demek ki o karşıma çıkan o kişi, vallahi ölüm haberini bana vermiştir!” dedi ve kendisinden sonra amcasının oğlu Ömer b. Abdülaziz'in halife olmasını vasiyet etti. Allah rahmet etsin.

Cemaziyelevvel ayının yirmialtısında cumartesi sabahı azledilmiş olan Trablus naibi ile eski Dımaşk naibi Emir Seyfeddin İstedmür, ikamet etmekte oldukları Trablus'tan Dımaşk'a geldiler ve Dârüssaâde Sarayına girdiler. Saltanat naibi onlar için karşılama töreni düzenlemedi.

Yine bu ayda Dımaşk'ta Babünnatıfaniyyin'in batısındaki revakın trabzanları yenilenip, duvarları ve mihrabı beyaza boyandı. Trabzanların arasına penceremsi delikler de açılmıştı. Mağrip ezanından sonra orada okunan Kur'an için vakıf kuruldu. Anlatıldığına göre bir adam buranın onarımı ile ilgili bir rüya görmüş, rüyasını gidip saltanat naibine anlatmış, o da buranın onarılıp ıslah edilmesini emretmişti. Bu rüyada bu mekânın bitişiğindeki pencerelere kadar uzanan medrese binasının onarımı da isteniyordu. Burayı daha önce Alemüddin b. Hilal yaptırmıştı. Ancak onun malı müsadere edilip kendisi tutuklandığında burası

elinden alınarak sultanın mülküne katılmıştı. Onlar da bu temeller üzerine binayı kurup doğu tarafında beş pencere, ön tarafında da bir kapı içinde bir mihrap ile Irak modeli bir sarnıç yaptırmışlardı. Duvarlarını siyah ve beyaz taşlarla örmüşler, üst tarafını da kireçle badana yapmışlardı. Böylece son derece güzel bir bina meydana gelmişti. Sultan Nasır Hasan buranın öksüzler için bir mektep haline getirilmesini emretmiş, fakat öldürüldüğü için bu emri yerine getirilememişti. Nitekim bunu önceki kısımlarda da anlatmıştık.

Bu sene cemaziyelâhir ayının ortalarında saltanat naibi, Dımaşk şehrinde bir duyuru yaptırarak kadınların dışarıda tesettürlü halde dolaşmalarını elbiselerinin altına izar giymelerini, zinetlerini ve ellerini açığa çıkarıp göstermemelerini emretti. Kadınlar da bu emre uydular. Hamd ve minnet Allah'a mahsustur.

Arap emiri Cebbar b. Mühenna büyük bir debdebe ve alayışle Dımaşk'a geldi. Saltanat naibi yola kadar gidip onu karşıladı. Cebbar b. Mühenna, sultanın şerefli kapısına gitmekteydi.

Receb ayının sonlarında Gazze naibliğinden alınıp Dımaşk hacibü'l-hüccaplığına atanan Emir Seyfeddin Timur el-Mihmandar Dımaşk'a geldi. Kendisine hacibü'l-hüccaplık görevinin yanısıra Dımaşk ordusunun sağ cenah komutanlığı da verildi.

Bu ayda saltanat naibi bir çok harçları kaldırdı. Muhtesiplerden yarım dirhemden fazla alınan günlük harcı da iptal etti. Her cenazenin techizi için alınan üçbuçuk dirhemi de affetti. Pasajdaki gasilhaneyi parasız hizmet veren bir yer haline getirdi ve burada yıkanan ölümler için ücret alınmasını emretti. Hurma çağlasının satılmasında zorluk çıkarılmasını ve ürünlerin pahalalanması için de bir kısmının yok edilmesini yasakladı. Böylece bu sene insanlar ucuzluğa ve bolluğa kavuştular. Hatta denildiğine göre bir kantar hurma on dirheme satılır olmuştı.

Şaban ayında Emir Cebbar b. Mühenna, Mısır diyarından Dımaşk'a geldi ve Ablak Sarayına konuk oldu. Onu saltanat naibi karşıladı. Birbirlerine ikramda bulundular. Bir kaç gün sonra Emir Cebbar, Dımaşk'tan ayrıldı.

İskenderiye hapishanesinde bulunan emirler, şaban ayının yedisinde cuma sabahı Dımaşk'a geldiler. Aralarında Emir Şihabüddin b. Subh, Seyfeddin Taydemir el-Hacip, 1.000 askerin komutanı olan Tayberaf ve Ömer Şah da vardı.

Saltanat naibi Emir Seyfeddin Baydemir, -Allah onu güçlü kulsın- Müslümanların zararına olan bazı harçları iptal etmeye devam etti. Duyduğuma göre o, -Allah kendisine imkân verdiği takdirde- bu harçların tümünü kaldırmak niyetindeymiş, dileriz ki Allah kendisine bu güç ve imkanı verir.

GARİP BİR OLAY VE TUHAF BİR RASLANTI

Saltanat naibi Emir Seyfeddin Baydemir, memleketin idarecisi, Haseki ve Mısır diyarının atabeki Emir Seyfeddin Yelboğa'yı içten içe düşman bilmeye başladı. Onun kendisini Şam'dan uzaklaştırma çabası içine düştüğü vehmine kapıldı. Hatta bu hususta bazı duyumlar da almıştı. Bizim naibimiz kuvvetli ve kararlı bir şahsiyet sahibi idi. Sultana itaate devam etmekle birlikte kendisinde Seyfeddin Yelboğa'ya karşı itaatsizlik emareleri görülmüştü. Bu nedenle Yelboğa, onun emir dinlemeyip, itaat etmediği gerekçesiyle azledilmesine çalışmıştı. Ancak o esnada Dimaşk'taki Mansure kalesinin naibi Emir Seyfeddin Bortak en-Nasrî vefat edince, saltanat naibi, bu kaleyi tümüyle teslim almak için adamlarını ve maiyetini kaleye göndermiş, sonra kendisi de bizzat oraya gitmişti. Kalenin bir zamanlar fakihi, daha sonra naibi ve kalenin planları, eşyaları, hakkında en çok bilgi sahibi olan Zeyneddin Zübale'yi çağıttı. Onunla birlikte kaleyi dolaştı. Zeyneddin Zübale, burçları, anahtarları, kilitleri, odaları, köşkleri, sarnıçları, teçhizatları ona gösterdi. İnsanlar bu dönemde böyle bir raslantıya hayret ettiler. Çünkü daha önce hiç bir naip böyle hareket etmemişti. Dârüssaâde Sarayının karşısındaki kapı açıldı. Saltanat naibi kaleye buradan girip çıkmaya başladı. Beraberinde hizmetçileri ve maiyet erkânı da vardı. Kalenin keşfini yapıyor, tamiratıyla ilgileniyor, lazım gelen şeyleri hallediyordu. Allah ona güç ve kuvvet versin.

Şaban ayının onbeşinde cumartesi günü saltanat naibi, âdet üzere selâm merasimine çıktı. Emir Seyfeddin İstedmür'ü yanına çağırdı. Seyfeddin İstedmür, daha önce Şam naibi olup onun konağında tutuklu gibiydi. Hiç törenlere çıkmıyor, kimse onu görmüyordu. Onu yanına alıp beraberinde tören yerine götürdü. Aynı şekilde Mısır'dan gelen emirlerden 1.000 askerin komutanı Tayberof ile hacib Toydemir de tören yerine geldiler. İbn Subh ile Ömer Şah'a ise cuma günü akşama doğru yola çıkıp, Sûkü'l-Hayl'e gittiler. Dârüssaâde'ye konuk edildiler. Hep birlikte güç birliği yapıp kendilerine kötülük yapmak isteyenlere karşı el birliği yapmaya söz verip yemin ettiler, kendilerinden birini azletmek veya öldürmek isteyenlere karşı birlikte hareket etme hususunda anlaştılar. Kendileriyle savaşılan da savaşıacaklardı. Sultanın, üstadları Melik Mansur b. Hacı b. Nasır b. Mansur Kalavun'un oğlu olduğunu söylediler. Hepsi saltanat naibinin bu hususta kendilerinden istediği hususlara riayet edeceklerine söz verip yemin ettiler. Sonra da yanından çıkıp gittiler, saltanat naibi de kendi âdeti üzere debdebe ve ihtişamı ile törene devam etti. Sonucu güzel kılması, ancak Allah'tan beklenir.

Şaban ayının onaltısında pazar günü sabahleyin Melikü'l-Ümera, tuz vergisini ve düğünlerden, törenlerden alınan harçları kaldırdı.

Kadınların erkeklere, erkeklerin de kadınlara şarkı okumalarını yasakladı. Bu güzel bir uygulamaydı.

Bu ayın onsekizinde salı günü saltanat naibi Seyfeddin Baydemir, kale burçlarına mancınık kurdurmaya başladı. Kalenin dört tarafına, altı adet mancınık yerleştirdi. Kaledeki insanlar da dışarı çıkarıldı. Oraya Kürt, Türkmen ve diğer kavimlerden olan devriye askerleri yerleştirildi. Ayrıca çok miktarda gıda maddesi, eşya, savaş aleti ve benzeri şeyler de kaleye taşındı. Şayet kale kuşatma altına alınacak olursa bu esnada lazım gelecek malzeme de hazırlandı. Bahçelerin sahipleri kaleye mancınık kurulduğunu gördüklerinde paniğe kapıldılar. Çocukları bahçelerini bırakıp şehre taşındılar. Bazıları da kıymetli mal ve eşyalarını şehirlilerin yanına emanet bıraktılar.

Fetva sormak amacıyla bana yazılı olarak şöyle bir soru gönderilmişti: “Bir hükümdarın bir köle satın alıp o köleye ihsanda bulunması, ona mal verip onu devlet kademesinde yükseltmesi, sonra o kölenin, efendisine hücum edip onu öldürmesi, malını alıp vârislerini o maldan mahrum bırakması, kendisinin ise memleket tahtına geçmesi, tahta geçtikten sonra ülkenin naiblerinden bazılarına, -öldürmek amacıyla- yanına gelmeleri için haber göndermesi durumunda, haber gönderilen bu naib onun yanına gitmese olur mu? Yahut kendi canını ve malını korumak için tahta geçen bu köle, hükümdarla savaşması durumunda öldürülürse şehit sayılır mı, sayılmaz mı? Öldürülen hükümdarın vârislerinin miras hakkını kurtarmak amacıyla uğraş veren kimse sevap kazanır mı? Onun kisasını tatbik etmek için çabalayan kimse sevap kazanır mı, kazanmaz mı? Bu hususta lütfen bize fetva (cevze) verin. Sizin sevabınızı da Allah versin.”

Emirin yanından bu soruyu bana getirene dedim ki: “Eğer onun amacı kendisini Allah’a karşı olan sorumluluktan kurtarmaksa Cenâb-ı Allah onun niyetini ve amacını herkesten daha iyi bilir. Sonucunda bundan daha ağır bir mefsedete yol açacak belirli bir hakkı elde etmeye çalışmasın. Bu talebini normal yoldan elde edebileceği bir zamana kadar ertelesin. Ama bu fetvayı istemekteki maksadı, bununla devlet erkanını ve emirleri etrafında toplamak için güç sahibi olmaksa, o zaman bu fetvayı önce büyük kadılardan ve alimlerden sorması gerekir. Bunlardan sonra diğer müftülere sorsun. Allah doğruya ulaşma hususunda başarı verecek olan yegane zattır.”

Saltanat naibi, böylece bütün Şam ümerasını etrafında toplamıştı. Anlatıldığına göre bunların arasında onyediyane de saltanat naibi vardı. Bunlar naible birlikte selâm merasiminde hazır bulunuyorlar, onunla Dârüssaâde Sarayına gidiyorlar, naib de orada bunlara ziyafet veriyor, onlarla sofrada yemek yiyordu. Kudüs’te ikâmet etmekte olan Emir Mencük Turçaksin’in de saltanat naibine muvafakat ettiğine dair haber

Dımaşk'a ulaştı. Dımaşk saltanat naibi de ona elçi olarak Cibril'i gönderdi. Cibril geri geldiğinde Emir Mencük'ün, saltanat naibine muvafakat ettiğini kendisine bildirdi. Ayrıca Mencük'ün, Gazze ve naibini hüküm altına, aldığını çok sayıda asker toplayıp yığınak yaptığını, çok kimseleri hizmetine soktuğunu, yolları kontrol altında tuttuğunu, kontrol etmeden kimsenin geçişine müsaade etmediğini de saltanat naibine bildirdi. Bununla karşılıklı mektuplaşmaların önünü almak istemişti. Adalet yerleşmiş, güven tesis edilmiş, hiç kimsenin korkusu kalmamıştı. Dımaşk ve çevre yerleşim birimlerinde de kimsenin kimseyi korkuttuğu, kimsenin kimseye saldırdığı ve malını yağmaladığı duyulmuyordu. Allah'a hamd olsun. Yalnız bazı bahçe sakinleri, Dımaşk'taki Mansure kalesinin üzerine altı adet mancınık kurulduğunu gördükleri için vehimlenip korkuya kapılmışlar, şehre taşınarak kıymetli mallarını şehirde ikamet eden bazı kimselere emanet etmişler, kendileri de korku nedeniyle orada ikamete başlamışlardı. Sonra saltanat naibi, dört mezhebin kadılarını ve bütün emirleri huzurunda topladı. Bunlar Sır kâtibine müşterek bir mektup yazdırarak sultandan razı olduklarını, ama Yelboğa'dan hoşnut olmadıklarını, onu istemediklerini, memleket idaresine onun bakmasını uygun görmediklerini ifade ettiler. Kadılar da bu hususta tanıklıkta bulundular. Mektubu Emir Tayboğa et-Tavil'in -ki bu zat Mısır diyarındaki Yelboğa'nın dengi idi- bir kölesiyle sultana gönderdiler. Mencük de saltanat naibine haber salarak Mısırlılarla savaşmak üzere askerleriyle birlikte yanına gelmesi için teşvikte bulundu. Şam naibi de onun emri altında savaşacak bir askeri birliği görevlendirdi. Bu akıncı birliği şaban ayının yirmidokuzunda cumartesi gecesi daha önce Şam naipliği yapmış olan İstedmür komutasında yola çıkarak Emir Mencük'e takviye için gitti. Sayıları 2.000 kadardı. Halkın anlattıklarına göre saltanat naibi de geride kalan askerlerle birlikte bunların peşi sıra gitti. Sonra bu 3.000 kişilik askerin ardı sıra bir askeri birlik daha ramazan ayının sekizinde salı gecesi yola çıktı. Nitekim bu husus ileride de anlatılacaktır.

Bu sene şaban ayının yirmidördünde salı günü Mısırlı Şeyh Hafız Alaeddin Moğultay vefat etti ve Mısır'daki Zeydaniye Mezarlığı'na, defnedildi. Bu zat çok miktarda kitap yazıp tasnif etmiş ve derleme yapmıştı. Yanında da çok miktarda kitap vardı. Allah rahmet etsin.

Bu sene ramazan ayı başında bir grup tüccar, Yelboğa'dan satın aldıkları şeker, polat vezüccaciye nedeniyle Babü'n-Nasır haricindeki adalet sarayına çağırıldılar. Bu kişiler bu malların kendilerinden geri alınacağından korktukları için bu çağrıya icabet etmeyince bazıları hacibin ve divan başkanının huzurunda dövdü. Dövuilenler arasında Şihabeddin b. Savvaf da vardı. Sonra bu şahıslar ertesi gün salıverildiler. Böylece Cenâb-ı Allah onları genişliğe kavuşturdu.

Akıncı birliği salı gecesi yatsıdan sonra Irak, İbn Sübh ve İbn Turuğiye adındaki üç komutanın idaresi altında yola çıktı. Ramazanın onunda çarşamba günü Trablus naibi Emir Seyfeddin Toman, Dımaşk'a girdi. Onu, Aksar mıntıkasına kadar giderek bizzat Melikü'l-Ümera Seyfeddin Baydemir karşıladı ve ikisi birlikte büyük bir debdebe ve alayişle Dımaşk'a girdiler. Toman, Ablak Sarayına indi. Beraberindeki askerlerse Yelboğa kubbesinin yanına gittiler. O esnada mancınıklar hâlâ kale üzerinde kurulu durmaktaydılar. Etrafta sıkı bir koruma vardı. Saltanat naibi de mükemmel bir şekilde korunmaktaydı. Perşembe sabahı Toman Timur, kendisinden önce Gazze'ye gitmiş olan Şamlı askerler, Mencük ve maiyetiyle birleşmek için Melikü'l-Ümeraya ısrar etti. Melikü'l-Ümera, onun bu isteğini kabul etti. Aynı gün kendilerinden önce bir grup askerin harekete geçmesini ve öncü olarak ilerlemesini emretti. Bu emir üzerine öncü birlik ilerledi. Fakat kalenin Darü'l-Hadis yanındaki kapısı kilitlendi. İnsanlar bu durumu yadırgayıp korktular. Allah, bu işin sonunu hayırlı kılsın.

MELİKÜ'L-ÜMERA BAYDEMİR'İN DIMAŞK'TAN ÇIKIP GAZZE YOLUNA KOYULMASI

Saltanat naibi ile Trablus naibi, ramazanın onikisinde Emevî Camii'nde hutbe dinleyip cuma namazı kıldılar. Sonra saltanat naibi, Dârüssaâde Sarayına gitti. İkindiden sonra devriyeleri ile birlikte saraydan çıktı, onlara resmi geçit yaptırdıktan sonra tekrar Dârüssaâde Sarayına döndü ve geceyi orada geçirdi sabah namazını kılınca askerlerinin peşi sıra Trablus naibiyle birlikte yola koyuldu. Geride kalan bütün askerler, emirler, devriyeler ve muhafızlar da tümüyle yola çıktılar. Allah onları korusun. Aynı şekilde kadılar, sır kâtibi, Beytül-mal vekili ve diğer meclis katipleri de sefere çıktılar. Cumartesi sabahı olunca insanlar Dımaşk'ta hiç bir asker göremediler. Sadece geçici naib Emir Seyfeddin b. Hamza et-Türkmanî ile onun yakını olan Berr Valisi (yani Dımaşk'ın dış kısmıyla ilgilenen yönetici), şehir mütevellisi, Emir Bedreddin Sadaka b. Evhad, şehrin muhtesibi, kadıların naibleri, kale naibi görevlerinin başında duruyorlardı. Mancınıklar da eski halleriyle yerlerinde durmaktaydı.

Pazar sabahı olunca kadılar erkenden Dımaşk'a gittiler. Melikü'l-Ümera ve Toman Timur ise birlikte daha sonra Dımaşk'a döndüler. Hepsisi de üniformalı ve silahlıydı. Her biri diğerinin kendisini tutuklamasından korkuyordu. Saltanat naibi, Dârüssaâde Sarayına, Toman Timur ise Ablak Sarayına gitti. İkindiden sonra Mencük ile Dımaşk'ın eski saltanat naibi İstedmür, zincire vurulmuş olarak Dımaşk'a getirildi. Bunları, Baydemir tarafından Mencük'ün üzerine gönderilen asker-

ler bozguna uğratıp mağlup etmişlerdi. Bu işleri hacibü'l-hüccap Mihmandar Emir Seyfeddin Timur organize etmiş, Baydemir de, Mısırlılara destek vermek için Mencük'ün üzerine hücum etmişti. Emir Seyfeddin Timur, Mencük'e, "Hepimiz Mısır Sultanının hizmetindeyiz. Baydemire destek vermek için sana itaat etmeyiz" demiş, karşılıklı atışmışlar, sonra da savaşmaya başlamışlardı. Mencük hezimete uğramış, Timur ile Mencük ve beraberlerindeki İbn Sübh ile Taydemir gibi komutanlar Dımaşk'a gelmişlerdi. Ayın onbeşinde pazartesi sabahı Toman Timur ile Tayberof ve Dımaşk'taki diğer emirlerin izi ve eseri kalmamaştı. Hepsi Mısır Sultanına itaatlerini arz etmek üzere Mısır'a gitmişlerdi. Dımaşk emirlerinden sadece eski ümeradan İbn Kara Sungur, Baydemir, Mencük ve İstedmür kalmıştı. Kale herhangi bir saldırı için hazır olup mancınıklar da eskiden olduğu gibi kurulu vaziyette duruyordu. İnsanlar Baydemir'in kaleye girmesinden ötürü çok korkmuşlardı. Mısır askerlerinin gelişi esnasında Dımaşk'ta ve kalede, kuşatma esnasında yorgunluk ve sıkıntı meydana gelmiş, insanlar meşakkate maruz kalmışlardı. Allah bu işin sonunu hayreylesin.

Ramazanın onaltısında pazartesi günü kalede sevinç davulları çalındı. Yelboğa Haseki'nin sultan tarafından Şam'a sürgün edildiği hal-ka duyuruldu. Salı günü yatsıdan sonra sevinç davulları yine çalındı. Bütün bunlar olurken Mencük, Baydemir ve İstedmür adındaki üç komutan silahlanıp şehir dışına çıkıp geri geldiler. İnsanlar, bu anlatılanları doğrulayanlar ve yalanlayanlar olmak üzere iki kisma ayrılmışlardı. Ama gerçek olan kuşatma hazırlıklarının yapılmasıydı. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönüktüyoruz). Sonra bu sevinç davullarının çalınışının hiç bir gerçek temele dayanmadığı anlaşıldı. Kaleyi muhafaza etmek için gerekli tedbirler alındı. Tağlar, davarlar ve eşyalar oraya taşındı. Bu arada sultanın, Yelboğa ve Mısır askerleriyle birlikte Gazze taraflarına geldiği haberi Dımaşk'a ulaştı. İşte o esnada sahip, sır kâtibi, Şafî kadısı, ordu nazırı, ordu nakipleri, şehir mütevellisi, Dımaşk'a naib olarak atanma fermanı gelmiş olan emiri karşılamak üzere Hama taraflarına gitmek üzere yola çıktılar. Şehirde sadece muhtesip ve kadılar kalmıştı. Başka bir yönetici ve hakim yoktu. İnsanlar tıpkı çobansız bir sürüye dönmüşlerdi. Bununla beraber işler yolunda yürümekteydi. Kimsenin kimseye saldırdığı yoktu. Bu arada Baydemir, Mencük ve İstedmür, kaleyi tahkim etme, teçhizat ve azık hazırlama işiyle meşgul idiler. Allah, emrini mutlaka yerine getirecektir. Nerede olursanız olun, sütreleri sağlam, burçları mükemmel ve müstahkem kalelerde olsanız bile ölüm sizi yakalar!

Ramazanın ondokuzunda cuma günü Emir Baydemir, Meşhed-i Osman'ın Kemalî penceresinin önünde cuma namazını kıldı. Mencük de onun yanında ve kadıların yerinde namazını edâ etti. Orada hacib-

lerden ve nakiplerden hiç kimse yoktu. Sadece bir kaç asker bırakılmıştı. Hepsi de sultanı karşılamaya gitmişlerdi. Diğer görevliler ise yeni Şam naibi Emir Ali'yi karşılamak üzere Hama taraflarına gitmişlerdi. Namazı kıldıktan sonra Mencük, kaleye döndü. İstedmür, namaza gelmemişti. Çünkü kendisinin o esnada ayağının sakatlandığı söyleniyordu. Yahut da namazını kalede kılmişti.

Ramazanın yirmisinde cumartesi günü aynı zamanda Seyyid olan ve sultan tarafından gönderilen bir elçi, Dımaşk naibinin yanına gelerek ona sultana muti mi, yoksa muhalif mi olduğunu sordu. Dımaşk naibi de güvendiği bir adamı; kaleyi istilâ etmek, orada hutbe irâd etmek, savaş aletlerini ve gıda maddelerini biriktirip stok etmek üzere kaleye gönderdi. Kalede mancınıklar ve sütreler yok edilmişti. Sultanın elçisi, Dımaşk naibine sultan paraların nasıl kullanıldığını da sordu. Melikü'l-Ümera bütün soruları cevaplandırdı, bu işlerle alâkası olmadığını söyledi. Kalede askerlerini, etrafı gözetlemek için bulundurduğunu ama kendisinin kaleye girmediğini ve kalenin kapılarının açık tutulduğu, kalenin mülkiyetinin sultana ait olduğunu, kendisinin sadece sultana karşı sorumlu olduğunu ifade etti. Cevabını yazıp postacı Ketkeldi ile Mısır'a gönderdi. Ketkeldi, Kutbeddin Deveddar'ın kölesiydi. Onunla birlikte aynı günde on asker emiri olan Sarimüddin'i de Mısır'a gönderdi.

Ramazan ayının yirmiikisinde pazartesi günü şehrin kapıları sabahdan, öğleye kadar kilitli kaldı. O esnada sadece Babü'n-Nasır ile Babü'l-Ferec açık tutulmaktaydı. İnsanlar şiddetli bir sıkıntı ve panik içindeydiler. İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.) Ama sultanın ve Asakir'i Mansure'nin Dımaşk'a gelmelerinin vakti yakın idi. Çarşamba sabahı, durum eskisi gibi, hatta daha kötü idi. Emir Seyfeddin Yelboğa el-Hasekî, Yelboğa kubbesinin yanına gitti. Askerlerinin bir ucu Seyf-i Dariya'da, diğer ucu ise Yelboğa kubbesinin yanındaydı. Büyük bir debdebe ve gösteriş içindeydi. Sultanın tahtirevanı o gün gecikti, gelmedi. Aynı gün Baydemir kaleye girdi ve orayı tahkim etti. Ramazanın yirmibeşinde perşembe günü Babü'n-Nasır ve Babü'l-Ferec dışındaki tüm şehir kapıları kilitli kalmakta devam etti. İnsanlar sıkıntı içinde ve muhasara altında kalmışlardı. Mısırlılar Bunyas Nehrini, oraya akan bir ırmağı ve Dârüssaâde Sarayına kadar uzanan su kanallarını kesmişlerdi. Onlar Banyas Nehrine akan ırmağın doldurulması için diğer kanalları kesmek mecburiyetinde kalmışlardı. Dımaşk halkı bu durumdan tedirgin oldu. Evlerindeki ve medreselerdeki sarnıçları suyla doldurdular. Bir kırba su bir dirheme, bir tulum su yarım dirheme satılır oldu. Sonra aynı gün ikindi vakti kanallara su verildi. Hamd ve minnet Allah'adır. İnsanlar biraz rahatlayıp ferahladılar. Cuma sabahı şehrin kapıları hala kilitliydi. Babü'n-Nasır ile

Babü'l-Ferec güneş doğduğu halde henüz açılmamıştı. Yelboğa kendi yanındaki şu dört emiri; kale naibi Zeyneddin Zübaleyi, Melik Selahaddin b. Kâmilî, Baydemir tarafından Rahbe naibliğine atanmış olan Şeyh Ali'yi ve başka bir emiri bu iş için Dımaşk'a gönderdi. Bunlar Dımaşk'a gelip şehrin kapılarının kilitlerini kırıp içeri girdiler. Baydemir bu durumu görünce şehrin anahtarlarını kendilerine gönderdi.

SULTAN MELİK MANSUR'UN SECORA BOĞAZI'NIN BATISINDAKİ SEKİYE GELMESİ

Ramazan ayının yirmialtısında cuma günü sultan, maiyetindeki çok kalabalık bir grupla birlikte gelip, kızının amcası Melik Eşref Halil b. Mansur Kalavun tarafından yaptırılmış olan sekiye oturdu. Emirler ve beldelerin naibleri, huzurunda yer almak ve elini öpmek için yanına geldiler. Haleb naibi ve Hama naibi Emir Alaeddin el-Mardanî de yanına gelenlerdendi. Emir Alaeddin el-Mardanî, o zaman Dımaşk naibliğine atanmış, atama fermanı Hama'da iken kendisine gönderilmişti. Ayın yirmiyedisinde cumartesi günü bu münasebetle Emir Alaeddin'e hil'at giydirildi. Hil'at giydirmeye merasimi üç kez tekrarlandı. O da sultanın elini öptü. Sağ yanında bineğine binmiş olarak merasim kıtasının önünden geçti. Şehir halkı da onu tebrikeye geldi. O esnada kale, Baydemir tarafından tahkim edilmiş vaziyetteydi. Kendisi cuma gecesi oraya girdi. Beraberinde Mencük, İstedmür ve yardımcıları da vardı. Kaderin lisanı hâli ise Baydemir'e şöyle diyordu:

"Nerede olursanız olun, sağlam kaleler içinde bulunsanız bile, ölüm size yetişecektir." (en-Nisâ, 78).

Pazar günü kadilkudatlar toplanarak kendisiyle ufak tefek şartlar üzerinde barış antlaşması yapmaları için kalede bulunan Baydemir'e ve yakınlarının yanına gönderildiler ve safahatını anlatacağımız bazı görüşmelerde bulundular.

BAYDEMİR'İN KALEDEN ÇIKIŞ SEBEBİ VE ÇIKIŞININ ŞEKLİ

Ramazanın yirmisekizinde pazar günü kadilkudatlar, Şeyh Şerefüddin b. Kadilcebel el-Hanbelî, Şeyh Siraceddin el-Hindî el-Hanefî (bu zat Mısır'da Hanefî kadıaskeri idi), Baydemir ve maiyetiyle barış görüşmesi yapmak üzere kaleye gittiler. Bunlar kuşatmadan, Suğd ile Baalbek şehriden getirilen mancınıkların kurulmasından önce ileri sürecekleri şartlara uyması ve bu şartlar muvacehesinde barış yapılması için Baydemir ile görüşmek üzere görevlendirilmişlerdi. 6.000 kadar okçu hazır tutuluyordu. Kadılar ve beraberindekiler, Baydemir ile görüştiklerinde ona sultanın ve önde gelen emirlerin, barışa meyletmesi halinde

aman yazısı yazacaklarını haber verdiler. O da ailesiyle birlikte Beytül-Makdis'e gitmeyi, Mencük'e geçimini temin edecek kadar Sis ülkesinin bir tarafının verilmesini, İstedmür'ün de Emir Seyfeddin Yelboğa el-Haseki'ye paşmakçı başı olarak tayin edilmesini talep etti. Kadılar da eski hacib Emir Zeyneddin Cibril ile birlikte sultanın yanına döndüler. Sultana ve emirlere Baydemir'in şartlarını söylediler. Baydemir'in şartları kabul edildi. Bunun üzerine sultan ve emirler Cibril'e hil'at giydirdiler. O da kadıların hizmetine girdi. Onlarla birlikte Emir Üstboğa b. Ebu Bekrî ile birlikte kaleye döndüler ve hepsi geceyi orada geçirdiler. Sonra Emir Baydemir, çocukları, ailesi ve eşyalarıyla birlikte Muteriz'in mıntıkasındaki konağına taşındı. Ramazanın yirmidokuzunda pazartesi sabahı üç emir, Cibril ile birlikte kaleden çıktılar. Kadılar gidip kaleyi içindeki eşyalarla birlikte Emir Üstboğa b. Ebû Bekrî'ye teslim ettiler.

SULTAN MUHAMMED B. MELİK EMİR HACI B. MELİK MUHAMMED B. MELİK KALAVUN'UN ASKERLERİ VE EMİRLERİYLE BİRLİKTE DİMAŞK'A GİRİŞİ

Ramazanın yirmidokuzunda pazartesi sabahı kadılar, Otağ-ı Şerife döndüler. Beraberlerinde kaledeki emirler de vardı. Sultan bunlara ve beraberlerinde bulunan maiyetlerine ve yakınlarına aman vermişti. Kadılar otağa girdiler. Diğer emirlerse başka bir tarafa alındılar. Dört kadiya hil'at giydirdi ve bunlar mecburen geri döndüler. Mezkur emirlere gelince onlar, zayıf atlara bindirildiler. Her birinin arkasında kendisini kemerinden tutmuş ve elinde kınından sıyrılmış bir hançer tutan birer hamal vardı. Bu hamallar, vatandaşlardan herhangi biri bu emirleri kurtarmaya kalkışacak olursa o kişiyi hançerle öldürecekti. Bunlar, onların içinde bulundukları zillet ve meskeneti herkes müşahade etsin diye aşıkâr bir vaziyette halkın arasına girdiler. İnsanlar yol boyunca bunları her taraftan onları kuşatma altına alıp seyrettiler. Bir çok kimse de bunları kurtarmak üzere harekete geçmişti. Bunların sayısı ise 100.000 kişiden fazlaydı. İnsanlar bu feci manzarayı gördüler. Hamallar bu emirleri, sarayın bulunduğu Meydan-ı Ahdar'a kadar götürdüler ve onları oturttular. Bunlar altı kişiydiler. Üçü naib, biri Cibril, biri İstedmür'ün oğlu, altıncısı da adı bilinmeyen biriydi. Bunlar başlarına bir bela ve musibet geldiğini, dolayısıyla öldürüleceklerini zannetmişlerdi. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.) Askerler, grup grup Dimaşk'a gönderildiler ve büyük bir debdebe ve alayişle Dimaşk'a girdiler. Savaş vuku bulmamıştı. Atlar, silahlar ve mızraklar, Nasır Nehrinin yanında duruyordu. Sultan ikindiden sonra şehre girdi. Üzerinde Buhara kumaşından yapılmış elbiseler

vardı. Eski Trablus naibi Emir Seyfeddin Toman Timur, sultanın başının üzerinde Şemsiyeyi ve teber silahını taşımakta, emirler de önünde yaya yürümekteydiler. Sultanın atının ayaklarının altına halılar serilmişti. Ardı sıra bando ve sevinç davulları çalınmaktaydı. Bu vaziyette Bedriye kalesine değil de Mansuriye'deki Mansure kalesine girdi. Orada hazırlanmış olan mancınıkları ve silâhları görünce, Baydemir'e ve adamlarına olan öfkesi daha da şiddetlendi. Tarime Sarayına indi. Orada memleket tahtına oturdu. Emirler ve naibler huzurunda durdular. Hak yerini buldu. Bir rivayette anlatıldığına göre amcası Salih, Dımaşk'a ramazanın ilk gününde girdi. Kendisi ise yirmidokuzunda Dımaşk'a girdi. Girişi nedeniyle insanlar şehri süslemeye başladılar.

Ramazanın bitiminde salı sabahı kurdukları tuzakları boşa çıkmış olan emirler, gazaba uğramış olarak kaleye nakledildiler. Bunlar müs-lümanlara kötü niyetle tuzak kurmuşlar, fakat tuzakları sonuçsuz kalmıştı. Horlanıp hakir kılınmak suretiyle ayrı ayrı kale burçlarına hapsedildiler. Daha önce orada hâkim olup güvende iken şimdi korkulu ve horlanmış vaziyette tutuklanmışlardı İdarecilikten hapse düştüler, aziz iken zelil oldular. Bunların kaçıp gizlenen adamları ise, şehirde araştırılmaya başlandı. Her hangi birinin yerini gösteren kimseye bol miktarda para veya devlet görevi ve emirlik verileceği vaad edildi. Aynı gün sır katibi Reis Eminüddin b. Kalanisi de göz altına alınarak kendisinden 1.000.000 dirhem istendi ve kale naibi Emir Zeyneddin Zübale'ye teslim edildi. Emir Zeyneddin Zübale yeniden kale naibliğine atanmış ve İbn Kara Sungur'un komutasındaki askerler ve yetkiler kendisine verilmişti. Sultan, Emir Zeyneddin Zübale'ye, Eminüddin b. Kalanisi'yi 1.000.000 dirhemi ödeyinceye kadar işkence altında tutmasını emretmişti. Sultan ve emirleri, bayram namazını Meydan-ı Ahdar'da kıldılar. Orada sultan için büyük bir çadır kurulmuştu. Namazdan sonra Kadı Taceddin es-Savî eş-Şafîî hutbe irâd etti. Bu zat Asakir-i Mansure'deki Şafililerin kadılık görevini yapmaktaydı. Emirler de sultanla birlikte medrese kapısından kaleye gittiler. Kendileri için orada büyük bir sofraya kuruldu. Yemekten sonra konaklarına ve köşklerine döndüler. O gün sultanın yanı başında muhafaza amacıyla bir teber (baltayı andıran bir silah) taşıyan Dımaşk naibi Emir Ali'ye, muazzam bir hil'at giydirildi.

Aynı gün eski Trablus naibi Emir Toman Timur, tutuklanarak Emir Baydemir'in yanına götürüldü. Onunla beraber oldu. Daha sonra Mısırlıların yanına döndü. Onlardan özür diledi. Onlar da halk arasında zahiren kendisinin özrünü kabul ettiler. Kendisi, sultanın geliş gününde ekmekçi ile birlikte sultanın yanibaşında ekmek taşımıştı. Daha sonra onu horlayıp tahkir ederek Humus naibliğine atadılar. Humus'a gitmek üzere yola çıktığında Kabon'a varır varmaz onu yakalatıp geri getirdiler. Baydemir'den aldığı 100.000 dirhemi kendisinden talep ettiler.

Sonra onu Humus'a yine naib olarak gönderdiler.

Perşembe günü bir grup tevaşî (hadım) ile hasekilerden oluşan Mısır askerlerinin, Hüseyin Nasır'ı başlarına sultan yaptıkları, daha sonra kendi aralarında anlaşmazlığa düşüp çatıştıkları, sonra çatışmanın sona erip Hüseyin Nasır'ın daha önce tutuklu bulunduğu yere götürüldüğü ve nihayet Cenâb-ı Allah'ın bu âsi grubun şer ateşini söndürdüğü haberi etrafa yayıldı. Hamd ve minnet Allah'adır.

Bu günün akşamında Kadı Nasirüddin b. Yakup, Sır katipliği görevine getirildi ve kendisine hil'at giydirildi. Bunun yanı sıra medresenin müderrisliği ile azledilip malı müsadere edilen Reis Alaeddin b. Kalanisî'nin yerine şeyhü's-şüyuhluk görevi de kendisine verildi. İnsanlar yeniden vazifeye getirilmesi nedeniyle Kadı Nasirüddin b. Yakub'u tebrike gittiler. Şevval ayının üçünde cuma günü sabahleyin bir grup Şam ümerası tutuklandı. Bunlar arasında Hacıb Selahaddin ile Hacıbü'l-Kebir'in kardeşinin oğlu Mihmandar Hacıb Hüsameddin, Tımur, Nasirüddin b. Melik Selahaddin b. Kâmil, İbn Hamza, Turhanî, iki kardeş emir olan Tayboğa Züfer ile Belcat da vardı. Bunların tümü tabilhanede (saltanat orkestrasında) görevliydi.

Şevval ayının yedisinde salı günü Mansure kalesindeki Arap emirlerinden onaltısı tutuklandı. Tutuklananlar arasında bir zamanlar Arap emirliği yapan Ömer b. Musa b. Mühenna el-Musamma ile Muaykıl b. Fadl b. Mühenna ve diğerleri de vardı. Anlatıldığına göre bunların tutuklanma sebebi şuydu: Fadl ailesinden bir grup, Haleb'e sevk edilen Emir Seyfeddin el-Ahmedî'nin yoluna çıkarak onun bazı eşyalarını gasbetmişler, bu yüzden az daha aralarında savaş çıkacaktı. Şevval ayının dokuzunda perşembe gecesi akşam namazından sonra, Türklerden ve Araplardan ondokuz emir zincire vurulmuş olarak posta vasıtasıyla Mısır diyarına gönderildi. Gönderilenler arasında Baydemir, Mencük, İstedmür, Cibril, Selahaddin el-Hacip, Hüsameddin el-Hacip, Belcek ve diğerleri de vardı. Bunları yaklaşık 200 silahlı sūvari koruyordu. Mısır'a götürülmek üzere yola sevkedildiler. Aralarında Lakuş'un çocuklarının da bulunduğu bir grup bahadır, bunları muhafaza etmekle emrolunmuşlardı.

Kendisinden talep edilen paraların bir kısmını ödemesi nedeniyle Eminüddin b. Kalanisî, Kale'deki nezarethaneden salıverildi ve kalan para cezası da affedildi. Evine döndü. İnsanlar kurtuluşu nedeniyle kendisini tebrik ettiler.

SULTANIN DIMAŞK'DAN MISIR'A GİDİŞİ

Şevval ayının onunda cuma günü sabahleyin Yelboğa el-Hasekî'nin birliği büyük bir debdebeyle yola çıktı. İnsanlar o zamana kadar

asil atlardan, kölelerden ve muazzam teçhizattan oluşan böylesine güçlü bir askeri birlik görmemişlerdi. Askeri kıtaların çoğu ondan bir gün önce yola çıkmışlardı. Sultan da öğle ezanından önce Emevî Camii'ne gelmiş, beraberindeki Mısır ümerası ve Şam naibiyle birlikte Meşhed-i Osman'da namaz kılmış, namazdan hemen sonra Babü'n-Nasır'dan şehir dışına çıkıp Keşve yolundan Mısır'a hareket etmişti. İnsanlar âdet üzere yollarda ve damlarda toplanıp onu seyre başlamışlardı. Bu nedenle her taraf süslenmişti. Süslemelerin çoğu Kuyumcular ve Havvasın çarşısında hâlâ duruyordu. Babü'l-Beriddeki süslemelerde on gün kadar yerlerinde kaldı.

Şevvalin onbirinde cumartesi günü yeniden muhtesipliğe iade edilen Şeyh Alaeddin el-Emsarî'ye hil'at giydirildi. İmadüddin b. Şeyrecî ise bu görevden azledildi. Şevvalin onaltısında perşembe günü âdet üzere Emir Mustafa el-Birî nezaretindeki tahtirevan saraydan çıktı. Perşembe ve cuma günleri Dımaşk'ta dört emir vefat etti. Bunlar Taşdemir Vefer, Tayboğa el-Febel, 1.000 askerin komutanı olan Nevruz ile Timur el-Mihmandardı. Bu da 1.000 askerin komutanı, Hacıbü'l-Hüccap ve bir zamanların Gazze naibi idi. Sonra Mısırlılar kendisine karşı harekete geçtiler ve onu emirlikten azlettiler. Hastalandı, hastalığı bu cuma günü vefat edinceye kadar sürdü. Cumartesi günü Sufiye'de yaptırmış olduğu türbesine defnedildi. Ancak türbenin içine değil de kapısının önüne defnedildi. Sanki oraya emaneten bıkırılmış, veya orayı yaptırdığına pişman olmuştu. Çünkü orası Müslümanların mezarlarının üst tarafındaydı. Allah kendisine rahmet etsin.

Şevval ayının yirmisinde pazartesi günü Emir Nasirüddin b. Lakuş vefat etti ve Kubeybat Mezarlığı'na defnedildi. Daha önce Baalbek'te ve Humus'ta naiblik yapmıştı. Daha sonra kendisi ve kardeşi Kehlan'dan haber alınamamış, bunlar çeşitli beldelere sürgün edilmişlerdi. Sonra Emir Yelboğa onları affetmiş, onları tabihane emirliklerine iade etmişti. Çok geçmeden Nasirüddin elli altı yaşında vefat etmiş, Allah'ın rahmetine kavuşmuştu. Geride çok güzel eserler bırakmıştı. Akabetürrümaneye yanında bir han yaptırmıştı. Baalbek'te de bir camisi, bir hamamı, bir hanı ve daha başka eserleri vardı.

Ayın yirmialtısında pazartesi günü Kadı Nureddin Muhammed b. Kadilkudat Bahaeddin b. Ebi'l-Bekâ eş-Şafî, Atabekiye Medresesi'nde ders verdi. Bu görevi sultanın fermanıyla kendisine babası devretmişti. Dersinde kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler de hazır bulundular. Derste şu ayet-i kerimeyi ele aldı:

“Hac, bilinen aylardadır.” (el-Bakara, 197).

Aynı gün Kadı Necmeddin Ahmed b. Osman en-Nablusî eş-Şafî İbn Cabî ise Asraniye Medresesi'nde ders verdi. Bu görevi, müsadere altına alınan Kadı Eminüddin b. Kalanisî, ona devretti.

Şevvalin yirmidokuzunda pazartesi günü sabahleyin Kadı Veliyyüddin Abdullah b. Kadı Bahaeddin Ebü'l-Bekâ, Revahiye ve Kaymeriye Medreselerinde ders verdi. Bu medreselerdeki görevi sultanın fermanı üzerine kendisine babası devretti. Dersinde kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler de hazır bulundular.

Şevval ayının bitiminde perşembe günü sabahleyin Şeyh Esed b. Şeyh el-Kürdî, bir deveye bindirilerek Dimaşk şehrinde ve banliyölerinde dolaştırılıp teşhir edildi ve, "İşte sultana karşı aleyhte hareketlerde bulunan ve sultanın naiblerini yoldan çıkaran kimsenin cezası budur!" diye duyuru yapıldı. Sonra deveden indirilerek bir merkebe bindirildi. Yine merkep üzerinde şehirde dolaştırılıp teşhir edildi ve aynı duyuru tekrarlandı. Daha sonra zindana atılarak kendisinden bol miktarda para cezası talep edildi. Kendisi, Baydemir'in ve adamlarının avanesinden idi. Baydemir'in hakimiyeti zamanında Dimaşk kalesini teslim alan kişiydi.

Zilkade ayının onbirinde pazartesi günü sabahleyin Kadilkudat Bedreddin b. Ebü'l-Feth'e kadıaskerlik hil'ati giydirildi. Bu makam Alaeddin b. Şimirnüh'tan boşalmıştı. İnsanlar kendisini tebrik ettiler. O da elinde bulunan hâkimlik ve müderrislik görevlerine ek olarak bu görevi de yürütmeye başladı. Zünnari mıntıkasında katıra binip göreve gitti.

Zilkade ayının onsekizinde pazartesi günü Salahiye'deki Rükniye Medresesi'nin müderrisliği yeniden Kadilkudat Şerefüddin el-Küfrî el-Haneffî'ye verildi. Sultanın bu husustaki fermanı gereğince kendisi bu görevi Kadı İmadüddin b. İz'den devraldı. Kendisine hil'at giydirildi. İnsanlar mezkur medresede gidip kendisini tebrik ettiler.

Zilhicce ayında Aclon taraflarındaki çiftçiler arasında kargaşa çıktığı, bunların çatıştıkları, Yemenlilerden ve Kaysîlerden bir grup insanın öldürüldüğü, Aclon'un doğusundaki Ayn-ı Hitâ'nın tahrip edilip yıkıldığı, bu mıntıkadaki ağaçların kesildiği ve burasının tamamen harabeye döndüğü haberi etrafa yayıldı.

Zilhiccenin yirmiikisinde cumartesi günü Dimaşk şehrinin kapılarını öğleye kadar kilitli kaldı. İnsanlar bu durumu protesto ettiler. Bunun sebebi de, Şark illerine kaçmak isteyen Kesboğa adındaki bir emirin göz altına alınmış olmasıydı. Kendisi için ihtiyatî tedbir kararı alınıp aranmaya başlanmıştı. Nihayet onu yakalayıp tutukladılar.

Zilhiccenin yirmialtısında çarşamba gecesi Emir Seyfeddin Taz, Kudüs'ten Dimaşk'a geldi ve Ablak Sarayına yerleşti. İskenderiye hapishanesindeyken gözlerine mil çekilmiş, bu yüzden görmez olmuş, sonra da -önceki sayfalarda da değindiğimiz gibi- hapishaneden salıverilmiş, oradan ayrılıp Beyt-i Makdis'e gitmiş, ve bir süre orada kalmıştı. Daha sonra kendisine Turhanlık (reslik) payesi verildiğine, Mısır dışında sultanın dilediği beldesine gidip yerleşebileceğine dair bir ferman

gönderildi. O da Dimaşk'a gelerek Ablak Sarayına yerleşti. Saltanat naibi, yardımcıları ve sınıflarına göre insanlar yanına gidip kendisine selâm verdiler. Ama o hiç kimseyi göremiyordu. Şahsı için Dimaşk'ta bir ev satın almak veya kiralamak niyetindeydi.

HİCRETİN YEDİYÜZALTMİŞÜÇÜNCÜ SENESİ

Bu sene başında Mısır'ın, Şam'ın, Haremeyn-i Şerifeyn'in ve buralara bağlı İslâmî beldelerin sultanı, Melikü'l-Mansur Selahaddin Muhammed b. Melikü'l-Muzaffer Emir Hacı b. Melikü'l-Mansur Kalavun idi. Sultan henüz yirmi yaşına varmamış bir gençti. Memleketin idarecisi Emir Yelboğa idi. Sultanın kontrolü altında görev yapmaktaydı. Mısır diyarının naibi Taşdemir, kadıları önceki senede adları anılan kişiler, vezir ise Seyfeddin Kazvine idi. Seyfeddin ağır hastaydı. Dimaşk naibi Emir Alaeddin el-Mardanî, Dimaşk'ın kadıları ise, önceki senede adları anılan kimselerdi. Hatip, Beytû'l-mal vekili ve muhtesip ise Alaeddin el-Ensarî idi. Bu zat önceki sene bu göreve yeniden getirilmişti. Baş hacib Kumarî, alt derecedeki hacib ise Süleymanî idi. Mısırlı bir başka hacib de vardı. Sır kâtibi Kadı Nasîrüddin Muhammed b. Yakup el-Halebî, Emevî Camii'nin nazırı ise Kadı Takiyyüddin b. Meracil idi. Kadilkudat Taceddin eş-Şafî'nin bana anlattığına göre kendisi bu sene başında Süğd şehrindeki Haneî ve Şafî kadılarını değiştirmiş, Hama, Trablus ve Süğd şehirlerinde Şafî ve Haneî kadıları görevlendirilmişti.

Muharrem ayının ikisinde onbeş günlük bir ayrılıktan sonra saltanat naibi Dimaşk'a geldi. Ferir muntikasına korku salan, onların öncülerinden bir kısım kişiyi tutuklayıp hapse attı. Kendisinin Aclon beldesindeki aşiretler üzerine de yürüdüğü haberi etrafa yayıldı. Ancak ben yanına gidip kendisine bu durumu sorduğumda o, ferir muntikasının ötesine gitmediğini, aşiretlerin barışıp ittifak ettiklerini, devriye askerlerin henüz orada bulunduklarını bana anlatarak şöyle dedi:

"Bedevîler Türklerin sınırına baskın yapmış, fakat Türkler onları bozguna uğratıp onlardan çoğunu öldürmüşlerdi. Sonra Arapların bir pusu kurdukları ortaya çıkınca Türkler, Sarh vâdisine akın düzenlemiş, onları orada çembere almışlardı. Bundan sonra Arabîler kaçıp gitmişler ve Türklerden bir kişiyi dahi öldürememişlerdi. Sadece bir Türk emirini yaralamışlardı. Bedevîlerden ise elliden fazla kişi öldürülmüştü."

Dimaşk hacıları muharremın ikisinde pazar günü döndüler. Sultanın kafiləsi ise pazartesi gecesı yatsıdan sonra şehre girdi. Adet üzere onu karşılamaya çıkan olmadı. Çünkü kafilə dönüş yolundayken Beriz'den Dimaşk'a kadar şiddetli bir soğukla pençeleşmiş, hatta denildiğine göre bu yüzden yüze yakın kişi canından olmuştu. İnnâ lillâhi ve

innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.) Hacılar, Hicaz bölgesinde bol miktarda ürün ve ucuzluk olduğunu, insanların güvenliğinin sağlandığını, Mekke sahibi Aclan'ın kardeşi Nefse'nin ise öldüğünü haber verdiler. Kardeşi Adil Aclan'a karşı taşkınlık ettiğinden ötürü o yörelerin insanları Nefse'nin ölümüne çok sevinmişlerdi.

CİDDEN GARİP BİR RÜYA

Hicrî 763. senede muharrem ayının yirmiikisinde pazartesi gecesî rüyamda Şeyh Muhiddin en-Nevevî merhumu gördüm. Kendisine, "Ey efendim! Niçin İbn Hazm'ın musannef eserlerinden bir kısmını Mühezzepe şerhiniz dahil etmediniz?" diye sordum. O da İbn Hazm'ı sevmediğini ifade eden bazı sözler sarfetti. Kendisine dedim ki: "Bu hususta haklısınız. O, usûl ve fûrûunda iki zıddın uçlarını bir araya getirmiştir. Fûrû'atta kupkuru bir Zahirî'dir. Usûlde ise Karmatîler gibi sıvı ve akıcıdır, yani çok elastikidir." Ben böyle derken sesimi o kadar yükseltmiştim ki uyurken dahi sesimi duydum. Sonra ona hurmalığa benzer yeşil bir yeri, hatta şekil bakımından hurmalık kadar güzel olmayan bir yeri, ne ürün elde etmek, ne de davar otlatmak için elverişli olmayan bir yeri gösterdim ve: "İşte İbn Hazm'ın ekip biçtiği yer burasıdır." dedim. O da "Bak bakalım, orada meyve veren bir ağaç veya yararlı bir ekin görüyor musun?" diye sordu. Ben de, "Ay ışığında orası oturmaya elverişli bir yerdir" diye karşılık verdim. Gördüğüm rüya buydu. Sonra aklımda kaldığına göre ben rüya halindeyken İbn Hazm'a ait o yeri Şeyh Muhiddin en-Nevevî'ye gösterdiğimde İbn Hazm da orada oturuyordu, ama susmuş, konuşmuyordu.

Safer ayının yirmiüçünde perşembe günü Kadı İmadüddin b. Şeyrecî'ye, muhtesipliğe yeniden dönmesi nedeniyle hil'at giydirildi. Alaeddin el-Ensarî, hastalığı sebebiyle muhtesiplik görevini yapamadığından bu görev, Kadı İmadüddin'e verilmişti. İnsanlar âdet gereği gidip Kadı İmadüddin'i tebrik ettiler.

Safer ayının yirmialtısında cumartesi günü Şeyh Alaeddin el-Ensarî, Emîniye Medresesi'nde vefat etti. Cenaze namazı öğle namazından sonra Emevî Camii'nde kılındı ve Babü's-Sağır Mezarlığı'ndaki Cerrah Camii'nin mihrabının arka tarafındaki türbeye defnedildi. Vefat ettiğinde kırk yaşını aşmıştı. Emîniye Medresesi'nde ders vermiş, iki kez muhtesiplik yapmıştı. Geride küçük çocuklar ile bol miktarda mal ve para bırakmıştı. Allah onu affetsin ve rahmetiyle örtün. Vefatından sonra sultanın fermanı gereği yerine Kadilkudat Taceddin b. Sübkî atandı.

Safer ayının yirmisinden sonra Kadilkudat Malikî el-Ahnaî Mısır'da vefat etti. Yerine kardeşi Burhaneddin b. Kadilkudat Alemüddin

el-Ahnaî atandı. Bunların babaları Şafî idi. Kadilkudat Burhaneddin Mısır'da muhtesiplik görevini de hakkıyla yürütmüştü. Malikî kadilkudatlığı görevine ek olarak hazine nazırlığı görevi de kendisine verildi.

Rebiyülevvel ayının dördünde pazar günü sabahleyin Kadilkudat Taceddin Ebu Nasr Abdülvehhab b. Kadilkudat Takiyyüddin b. Hasan b. Abdülkâfi es-Sübki eş-Şafî, vefat eden muhtesip Şeyh Alaeddin'in yerine Emینیye Medresesi'nde müderrisliğe başladı. Allah ona rahmet etsin.

Kadilkudat Taceddin Ebu Nasır'ın dersinde alimler, emirler, fakihler ve avam tabakasından bazı kimseler dinleyici olarak hazır bulundular. Muazzam bir ders oldu. Derste şu ayet-i kerime ele alındı.

“Yoksa Allah'ın lûtfundan insanlara verdiği (vahiyler) yüzünden onları kıskanıyorlar mı?” (en-Nisâ, 54).

Ayetten güzel hükümler çıkardı. Çeşitli ilimlerden misaller verdi. Konuşurken dili sürçmedi, takılmadı, kendini zorlamadı, faydalı ve güzel ifadeler kullandı. Derste bulunan herkes onu takdir etti. Hatta bazı büyükler şimdiye kadar böyle güzel bir ders dinlemediklerini ifade ettiler.

Rebiyülevvel ayının yirmibeşinde pazartesi günü Sadr Burhaneddin b. Lü'lü' el-Havzî, Kassain mıntakasındaki evinde vefat etti. Sadece bir gün hasta yatmıştı. Cenaze namazı ertesi gün öğle namazından sonra Dımaşk Camii'nde kılındı. Onu Babü'n-Nasır'dan şehir dışına çıkardılar. Saltanat naibi Emir Ali de cenazenin yanına geldi. Sonra cenazeyi Babü's-Sağır Mezarlığı'na götürerek babasının mezarının yanına defnettiler. Mürüvvetli, halkla birlikte hareket eden, devlet nezdinde itibarı olan, saltanat naibi ve diğerlerince de hüsn-ü kabülle karşılanan, âlimleri ve hayır ehli kimseleri seven, hadis derslerine ve hayırlı konuşmaları dinlemeye devam eden bir kimseydi. Mal ve servet sahibiydi. Hayırlar yapmıştı. Vefat ederken seksen yaşına yaklaşmıştı. Allah rahmet etsin.

Mısır diyarından Dımaşk'a gelen posta, Şeyh Şemseddin Muhammed b. Nakkaş el-Mısırî'nin Mısır'da kırk yaşlarında vefat ettiğini haber verdi. Bu zat meşhur bir vaiz, mahir ve fasih bir edip olup hem nahivci, hem de şairdi. Çeşitli ilimlerde otoriteydi. Düzgün cümleler kullanma gücüne sahipti. Devlet erkânının yanına rahatça girip çıkardı. Büyük bir servete sahip olmuştu. Allah rahmet etsin.

Postanın verdiği haberler arasında bir zamanlar Şam'da Malikî kadılığı yapmış olan, sonra bu görevden alınarak Mısır'da hazine nazırlığına atanan Kadilkudat Şerefüddin el-Malikî el-Bağdadî'nin de vefat haberi vardı. Mısır'da hazine nazırlığına atandığında kendisine yetip artacak kadar bol maaş bağlanmıştı. Bu göreve gelmesine herkes çok sevinmişti.

Rebiyülâhîr ayının onyedisinde pazar günü Reis Eminüddin Muhammed b. Sadr Cemaleddin Ahmed b. Reis Şerefüddin Muhammed b. Kalanisi, vefat etti. Dımaşk şehrinin hayatta kalan reislerinden ve büyüklerinden biriydi. Babası ve amcası Alaeddin gibi o da bir çok büyük görevler ifa etmişti. Seleflerinin fevkine çıkmış, bir süre kâdaskerlik yapmış, Beytü'l-mal vekilliği görevini yürütmüştü. Daha sonra Şeyhü's-Şüyuhluk, Nasiriye ve Şamîyetü'l-Cevvaniye medreselerinin müderrisliğiyle birlikte Sır kâtipliği görevine de atanmıştı. Otuzaltı sene den beri Asraniye Medresesi'nde ders vermekteydi. Geçen sene sultan Dımaşk'a geldiğinde onu büyük görevlerden azletti ve 200.000 dirhem para cezası ödemekle yükümlü kıldı, o da emlâkının büyük bir kısmını sattı. Elinde hiçbir görev kalmadı. O günden sonra da toplumdan uzak bir hayat yaşadı ve aniden vefat etti. Akli dengesini az da olsa yitirmiş, ama kimse bunun farkına varmamıştı. İkinci namazından sonra Dımaşk Camii'nde cenaze namazı kılındı ve Babü'n-Natifaniyyin'den çıkarılarak Kasyun'daki aile mezarlığına defnedildi. Allah rahmet etsin.

Rebiyülâhîr ayının onsekizinde pazartesi günü sabahleyin Kadı Cemaleddin b. Kadilkudat Şerefüddin el-Küfrî el-Hanefî'ye hil'at giydirdi. Kadılıkta babasına ortak kılındı. Sultanın onun Kadilkudat ünvanı aldığına dair fermanı da postayla Dımaşk'a ulaştı. Bunun üzerine o, Dârüssaâde Sarayında hil'at giydi. Beraberinde Kadilkudat Taceddin es-Sübki olduğu halde Nuriye Medresesi'ne gitti, mescitte oturdu. Orada Kur'an okundu, kendisi de Kur'an okudu. Ancak bu bir ders değildi. İnsanlar babasıyla birlikte kendisine verilen görev nedeniyle onu tebriğe geldiler.

Salı günü sabahleyin şeyh, abid, nasik, salih, büyük alim Fethüddin b. Şeyh Zeyneddin el-Farukî vefat etti. Bu zat Eşrefiye Dârü'l-Hadisî'nin imamı, oradaki eserlerin koruyucusu ve Emevî Camii'nin de müezziniydi. Doksan yaşına yaklaşmıştı. Ömrünü hayır yaparak, Kur'an okuyarak, namaz kılarak ve insanlarla bir arada bulunarak geçirmişti. Aynı günün sabahında cenaze namazı kılındı ve Babü'n-Nasır'dan çıkarılarak Salahiye tarafına götürüldü ve oraya defnedildi. Allah rahmet etsin.

Cemaziyelevvel ayının onunda pazartesi günü sabahleyin Şam naibi Karaboğa Devaddar es-Sağır'ın idaresindeki posta Dımaşk'a geldi. Yanında Şeyh Cemaleddin Yusuf b. Kadilkudat Şerefüddin el-Küfrî'nin, babasının görevi bırakması nedeniyle Hanefî Kadilkudatlığına atandığına dair fermanı da getirmişti. Şeyh Cemaleddin bu nedenle Dârüssaâde Sarayında hil'at giydi ve Malikî kadısının alt tarafına oturuldu. Sonra hep birlikte Emevî Camii'ndeki mahfelin yanına geldiler. Atanma fermanı orada muhtesip vekili Şemseddin b. Sübkî tarafından okundu. Kendisi de arkadaşlarından Şemseddin b. Mansur ile Bedred-

din b. Harraş'ı kendine kadı vekili olarak tayin etti. Sonra Malikî kadısıyla birlikte Nuriye Medresesi'ne gitti, orada ders verdi. Babası onun dersinde ve atanma fermanının okunuşuyla hil'at giyme merasiminde hazır bulunamamıştı.

HALİFE MUTEDİD BİLLAH'IN VEFATI

Cemaziyelevvel ayının onu ile yirmisi arasında Kahire'de vefat etti. perşembe günü cenaze namazı kılındı. Bana bu haberi kardeşi Kadilkudat Taceddin eş-Şaffî, Şeyh Bahaeddin'in göndermiş olduğu mektuba dayanarak verdi. Allah ikisine de rahmet etsin.

MÜTEVEKKİL ALÂLLAH'IN HİLAFETE GEÇİŞİ

Mutedid'in vefatından sonra yerine oğlu Mütevekkil Alâllah Ali Ebu Abdillâh Muhammed b. Mutedid Ebu Bekir Ebû'l-Feth b. Müstekkî Billah Ebu Rebî Süleyman b. Hakim Biemrillah Ebû'l-Abbas Ahmed'e hilafet bey'atı sunuldu. Allah onun seleflerine rahmet etsin.

Cemaziyelevvel ayında Mısır diyarından bir elçi, halife sancakları, sultan sancakları, fermanlar, hil'atler ve armağanlarla birlikte Mısır sahibi tarafından, adına hutbe okutulması için Sincar ve Musul sahiplerine gönderildi. Dımaşk'taki Kadilkudat Taceddin eş-Şaffî es-Sübki de kendi yanından bu beldenin kadılarına birer ferman gönderdi. Bunu bana Kadilkudat Taceddin anlatmıştır. Bu, daha önce benzeri görülmemiş garip bir uygulama idi. Doğrusunu Allah bilir.

Cemaziyelâhir ayında saltanat naibi, hacibleri, Nakibü'n-Nükabaları, Sır kâtibi ve yakınları ile birlikte Mercûfûsula gitti. Beraberinde orada bir süre ikamet etme niyetinde olanlar da vardı. O esnada Mısır diyarından postayla bir emir geldi. Bunlar hemen Dımaşk'a döndüler. Cemaziyelânir ayının yirmibirinde pazar sabahı şehre girdiler. Saltanat naibi âdet üzere merasim kıtasının yanına gitti. Emir Seyfeddin Yelboğa es-Salihî'ye hil'at giydirdi. Bu defa Mısır diyarından Seyfeddin Kahlan'ın yerine Deveddar'a hil'at giydirilmesine dair kesin emir geldi. Aynı gün Sadr Şemseddin b. Merka'ya da hil'at giydirildi. Meclis tevki divanının başkanlığına ve buna ek olarak başka görevlere de atandı. Bu görevlere atandığına dair ferman Mısır diyarından geldi. Aynı günde Kadilkudat Şemseddin el-Küfrî el-Hanefî'nin Malikîlerin kadilkudatının üst tarafında oturtulmasına dair karar çıktığı haberi etrafa yayıldı. Ancak Şemseddin el-Küfrî, o gün mecliste hazır bulunmadı. Bu, Malikî kadilkudatının onun üst tarafında oturtulmasının emredilişinden sonra olmuş bir şeydi.

Receb ayının ikisinde Kadilkudat Cemaleddin Yusuf b. Muhammed el-Makdisî el-Hanbelî'nin meşihat naibi olan damadı kadı, imam,

alim Şemseddin b. Müflih el-Makdisî el-Hanbelî elli yaşlarında vefat etti. Kadî Şemseddin b. Müflih'in, Kadî Cemaleddin Yusufun kızından erkek ve kız olmak üzere yedi çocuğu olmuştu. Yüksek derecede bir âlim, fazilet sahibi, bir çok ilimde özellikle fûruat ilminde otoriter bir şahsiyetti. İmam Ahmed b. Hanbelî'nin mezhebinin naklinde yegane müracaat kaynağıydı. Bir çok eser tasnif etmişti. Bunlardan el-Mukanna adlı eseri otuz cilde yakındır. Bunu bana Kadilkudat Cemaleddin anlatmıştı. Şeyh Mecdüddin b. Teymiye'nin Mahfûzat-u Ahkam adlı eseri üzerine iki ciltlik bir talik yazmıştı. Bunlardan ayrı faydalı bir çok eser ve talikata daha vardı. Cenaze namazı, receb ayının ikisinde perşembe günü öğle namazından sonra Muzafferî Camii'nde kılındı ve Şeyh Muvaffak Mezarlığı'na defnedildi. Cenazesi kalabalık bir topluluk tarafından teşyi edilmişti. Cenaze merasiminde bütün kadılar ve ayan tabakasına mensup önde gelen kimseler de hazır bulunmuşlardı. Allah ona rahmet etsin. Makamını âlî kılsın.

Receb ayının dördünde cumartesi günü sabahleyin saltanat naibi, kendisine ve kölelerine edepsizlik yaptıklarından ötürü Kabr-i Atike mahallesi halkından bir topluluğu falakaya yatırdı. Bunlar mahallelerinde bulunan bir camide onarım yapıldıktan sonra hutbe okunması esnasında saygısızlık yapmışlardı. Bazı züğürtler de bu camiye ele geçirip Rakkaseler için bir salon haline dönüştürmek istemişlerdi. Hanbelî kadısı ise burayı tekrar cami haline getirerek içine minber konulması hükmünü vermişti. Mahalle sakinlerinin tamamına yakını burasının oyun yeri haline dönüştürülmek istenmesinden çok rahatsız olmuşlar, bunu büyük bir günah sayarak çok kötü sözler sarfetmişlerdi. Saltanat naibi, kötü niyetli bu kişilerden bazılarını huzuruna çağırtmış ve onları gürzlerle dövdürerek şehirde onlar aleyhine duyuru yaptırmıştı. Halktan bazı kimseler de bunları protesto etmişlerdi.

Akşam namazından sonra yapılan hadis derslerinin bundan sonra böyle Nesir kubbesi altındaki kürsüde verilmesi, ayrıca orada Kur'an-ı Kerim okunması da hükme bağlandı. Buraya görevli olarak da Kadî İmadüddin b. Şirazî'nin oğullarından biri tayin edildi. Şeyh İmadüddin b. Sirac da aynı yerde hadis dersi vermeye başladı. Kendi el yazımıyla yazdığım Siret-i Nebeviye'yi de oradaki dinleyicilere okudu. Çok sayıda insan dinleyici olarak burada toplandılar. Bu uygulama receb ayının ilk on gününde başladı.

GARIPLIKLERDEN BİRİ

Receb ayında Tebriz ve Horasan taraflarından bir Acem genci Dımaşk'a geldi. Buharî'yi, Müslim'i, Camiü'l-Mesânid'i, Zemahşerî'nin Keşşafını ve bu diğer husustaki diğer eserleri ezberlemiş olduğunu, hat-

ta diğer ilimlere dair bazı eserleri de ezberinde bulundurduğunu söyledi. Receb ayı bitiminde çarşamba günü Emevî Camii'nin kuzey duvarının yanında, Külase kapısının bitişiğinde Sahih-i Buharî'nin başından ezbere okumaya başladı ve Kitâbü'l-İlm'e kadar geldi. Ben de elimdeki Buharî nüshasından onu dinleyip takip ediyordum. Gerçekten güzel okudu. Yalnız bazı kelimelerde Acem oluşundan ötürü ufak tefek hatalar yaptı. Avamdan, havastan ve muhaddislerden bir cemaat da gelip onu dinlediler. Hepsi de bu duruma hayret ettiler ve: "Eğer Buharî'nin geri kalan kısmını da bu şekilde okuyacak olursa, bu cidden büyük bir olay olur" dediler. İkinci gün yani şabanın ilk gününde mezkur yerde tekrar toplandık. Şafîilerin kadilkudatı ve bir grup faziletli insan da oraya geldi. Avamdan bazı kimseler de gelip onların etrafını kuşattı. O da âdet üzere Buharî'yi okumaya başladı. Yalnız ilk günkü kadar uzun süre okumadı. Bazı hadisleri de atladi. Lafızların bazısında telaffuz hatası yaptı. Hanefî ve Malikî kadıları gelince biraz da onların huzurunda okudu. Halk onu çember içine almış, durumu hayretle durumu izlemeye başlamıştı. Bazıları da yanına yaklaşarak ellerini öpüyordu. İcazet yoluyla onun okuduğu hadisleri dinleyip yazmama çok sevindi ve: "Aslında ben memleketimden sırf seni ziyaret etmeye, senden icazet almaya gelmiştim, senin ünün bizim memleketimizde çok yaygındır, adın da hayli şöhretlidir" dedi. Sonra cuma gecesi Mısır'a döndü. Kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler ikram olarak ona 1.000 dirhem para verdiler.

EMİR ALİ'NİN DİMAŞK NAİBLİĞİNDEN AZLEDİLİŞİ

Şaban ayının onbirinde pazartesi günü posta Mısır diyarından Dimaşk'a geldi. Emir Ali'nin Dimaşk naibliğinden azledilmiş olduğuna dair bir ferman getirdi. Bunun üzerine Emirler, Dârüssaâde Sarayında toplantıya çağrıldılar. Sultanın ferman-ı şerifi orada naib Emir Ali'nin huzurunda onlara okundu ve Emir Ali'ye postayla getirilen hil'at giydirildi. Dume köyü ile Trablus'taki bir köy kendisine ikta olarak verildi. Sonra da Dimaşk, Kudüs veya Hicaz'da ikâmet edebileceği bildirildi. Aynı gün Emir Ali, adamları ve köleleriyle birlikte Dârüssaâde'ye taşındı. Kassain mıntıkasında yenilediği ve Düveydarı Yelboğa'nın bazı ilavelerde bulunduğu konağa yerleşme kararı aldı. Burası gerçekten muazzam bir konaktı. Görevden alınışı nedeniyle insanlar üzüntülerini bildirmek için ziyaretine gittiler.

KADILKUDAT TACEDDİN ABDÜLVEHHAB B. SÜBKÎ EŞ-ŞAFİÎ'NİN MİSİR DİYARINA ÇAĞRILIŞI

Hicretin 763. senesinde şaban ayının onbirinde akşama doğru,

Mısır diyarından gelen posta Kadilkudat Taceddin'in Mısır'a çağrılış haberini kendisine tebliğ etti. Dımaşk'ın naib vekili baş Hacıb Kumarı de onun yanına giderek hemen yola çıkmasını söyledi. O da ertesi güne kadar müsaade istedi ve bu isteği kabul edildi. Bu arada kendi yerine kardeşi Şeyh Bahaeddin b. Sübkî'nin Şam kadılığına atandığı haberi de Dımaşk'a ulaştı. O da kız kardeşinin oğlu Kadilkudat Taceddin'i kendisine naib olarak atadığını, gerekli hazırlığı yapıp yola çıkması için haber gönderdi. İnsanlar onun ayrılışına üzüldüklerini bildirmek ve kendisiyle vedalaşmak için yanına geldiler. O da şaban ayının onikisinde pazar-tesi günü ikindiden sonra postayla Mısır diyarının yolunu tuttu.. Önün-de kadilkudatlar ve ayan tabakasına mensup kimseler de vardı. Kadil-kudat Bahaeddin Ebü'l-Bekâ es-Sübkî, onu Cesvere muntikasına kadar uğurladı.

BİR BAŞKA GARİPLİK

Şaban ayının yirmisinde salı günü Şafîilerin şeyhi, Şeyh Allame Kemaleddin b. Şerişî'nin bahçesine davet edildi. Burada aralarında Beytül-mal vekili, şeyh imam allame Selahaddin es-Sıfî, şeyh, imam allame Şemseddin el-Musılî eş-Şafî, Şeyh Ebu İshak el-Firuzabadî'nin zürriyetinden ve lügat bilginlerinden Şeyh imam allame Mecdüddin Muhammed b. Yakup eş-Şirazî, faziletli ve belagat sahibi bilginlerden hatip imam allame Sadreddin b. İzz el-Hanefî, belîğ, kurrâ ve muhaddis şeyh imam allame Nureddin Ali b. es-Sarimîn'in de bulunduğu önde gelen bir grup şahsiyet hazır bulundular. Bunlar Temimî el-Bermekî'nin Nasiriye'deki vakıf eserler arasında bulunan kırk küsur ciltlik Kitabü'l-Müntehâ adlı eserini oraya getirdiler. Toplantıda Şeyh Kemaleddin b. Şerişî'nin oğlu allame Bedreddin Muhammed de hazır bulundu. Hepimiz etrafında toplandık. Her birimiz o kırk küsur ciltlik eserin birer cildini elimize aldık. Sonra allame Bedreddin Muhammed'e bu eserde İstîşhad için delil olarak ileri sürülen şîirleri sormaya başladık. O da bu şîirlerden her biri hakkında faydalı ve açıklayıcı bilgiler vererek konuşmaya başladı. Dinleyiciler ve orada hazır bulunanlar, onun lügatteki delil ve şahitlerin tümünü ezberlediğine, ancak çok az sayıda şaz olan şahit ve delilleri ezberlememiş olduğuna kesin olarak kanaat getirdiler. Bu, çok hayret verici garipliklerden ve irap hususundaki en muazzam örneklerdendir.

SALTANAT NAİBİ SEYFEDDİN TAŞDEMİR'İN DİMAŞK'A GİRİŞİ

Ramazan ayının ilk cumartesi günü kuşluk vakti, önünde hacibleri ve bütün askerleri olmak üzere saltanat naibi Seyfeddin Taşdemir,

Dımaşk'a girdi. Sûkü'l-Hayl'e doğru ilerledi. Orada tahtırevana binip Babüssirr yanında indi. Eşiği öptü, sonra insanlar önünde, kendisi arkada olmak üzere yürüyerek Dârüssaâde Sarayına gitti. Orada yaptığı ilk icraat, Salihîye Valisini cuma namazına giderken öldüren katilin idam edilmesi emrini verişiydi. Bu katil önce kaçmış, insanlar onu kovalamışlar, kendisi de kovalayanların bir kısmını öldürmüştü, bir kısmını da yaralamıştı. Sonra etrafına büyük bir kalabalık yığılınca yakalanmıştı. İdam edildikten sonra onu Salihîye'ye götürüp dolaştırdılar. Sağlığında bir çok kimseyi öldürmüştü olduğu açığa çıktı.

KARDEŞİ KADİLKUDAT TACEDDİN B. ABDÜLVEHHAB'IN YERİNE TAYİN EDİLEN KADİLKUDAT BAHAEDDİN AHMED B. TAKİYYÜDDİN'İN DİMAŞK'A GELİŞİ

Bu zat salı günü öğleden sonra Dımaşk'a geldi. Önce Melikü'l-Ümera'ya uğrayıp selâm verdi. Sonra Darü'l-Hadise gitti. Orada namaz kıldı. Oradan da yürüyerek Rûkniye Medresesi'ne geldi. Orada aynı zamanda kadıasker olan kardeşi Kadilkudat Bedreddin b. Ebi'l-Feth'in yanına konuk oldu. İnsanlar hoş geldin demek için yanına gittiler. Kendisine kadilkudat lakabıyla hitap edenlerden hoşlanmıyordu. Çok mütevazı ve zahid bir kimseydi. Memleketinden, çocuklarından ve ailesinden ayrıldığına çok üzülüyordu. Bu üzüntüsü, yüzünden de anlaşıyordu.

Şevval ayının onsekizinde perşembe günü sultanın kafiləsi hacca gitmek üzere yola çıktı. Bu kafilenin emiri Melik Selahaddin b. Melik Kâmil b. Saîd el-Adil el-Kebîr idi. Kafilenin kadısı ise Baalbek'teki Emîniye Medresesi'nin müderrisi Şeyh Bahaeddin b. Seb' idi.

Bu ayda mücahitlerle ilgili olarak Takaviye Medresesi'nin vakfedilmesi karara bağlandı. Melikü'l-Ümeranın huzurunda dört mezhebin kadılarına bu hususta izin verildi.

Zilkade ayının üçünde pazar gecesi Sır kâtibi, Şeyhü's-Şüyuh, Dımaşk'taki Nasirîyetü'l-Cevvaniye ve Şâmiyetü'l-Cevvaniye medreselelerinin ve Haleb'teki Esediye Medresesi'nin müderrisi Kadı Nasirüddin Muhammed b. Yakup, vefat etti. Bu zat Haleb'te de Sır katipliği ve kadıaskerlik yapmıştı. Şeyh Kemaleddin ez-Zemlekânî'nin Haleb kadılığı yaptığı zamanda kendisi fetva da vermişti. Hicretin 727. senesi içinde kendisine fetva izni verilmişti. Hicretin 707. senesinde doğmuş, Tenbih'i, usûle ve Arapça'ya dair Muhtasar-ı İbn Hacıb'i okumuştur. Keskin zekâ ve ilimle hemhal olan, ilmi araştırmalar yapan, cömert karakterli, elden geldiğince ihsanda bulunan bir kimseydi. Kendisinde kötülük alametleri görülmezdi. Dindar ve iffetli bir insandı. Bir zamanlar çok ağır bir yemin ederek bana asla kötü işler yapmadığını, bunların aklından dahi geçmediğini, zina işlemediğini, sarhoş edici şeyleri içmediğini,

esrar çekmediğini ifade etmişti. Allah ona rahmet etsin, makamını âli kılsın. Cenaze namazı zilkade ayının dördünde pazartesi günü öğleden sonra kılındı. Cenazesi Babü'n-Nasır'dan şehir dışına çıkarılarak Sufiye mezarlığına defnedildi. Saltanat naibi de Dârüssaâde Sarayından çıkarak cenazenin yanına gitti. Ölümüne herkes çok üzüldü. Ona rahmet dilediler. Kendisinden sonra boşalan medreselerinin müderrisliklerine atanmak için bir grup fukaha çok uğraş verdi.

HİCRETİN YEDİYÜZALTMİŞDÖRDÜNCÜ SENESİ

Bu sene başında Mısır'da, Şam'da, Hicaz'da ve buralara bağlı bölgelerde Müslümanların Sultanı Melikü'l-Mansur Selahaddin Muhammed b. Melikü'l-Mansur el-Muzafferî Hacı b. Melikü'n-Nasır Muhammed b. Melikü'l-Mansur Kalavun es-Salihî idi. Onun kontrolü altında memleketi Atabekü'l-Asakir Seyfeddin Yelboğa idare ediyordu. Mısır kadıları ise önceki senede adları anılan kimselerdi. Yalnız Şafîî Kadısı İbn Cemaâ ile Hanbelî kadısı Muvaffaküddin, Hicaz-ı Şerif'te bulunuyorlardı. Dımaşk naibi Emir Seyfeddin Taşdemir el-Mansurî; Dımaşk'taki Şafîîlerin Kadilkudatı ise Şeyh Bahaeddin b. Kadilkudat Takiyyüddin es-Sübki idi. Bunun kardeşi Kadilkudat Taceddin ise Mısır'da ikamet etmekteydi. Dımaşk'taki Hanefîlerin Kadilkudatı, Şeyh Cemaleddin b. Kadilkudat Şerefüddin el-Küfrî idi. Bu görevi ona babası devretmiş, kendisi ise Rûkniye Medresesi'ne yerleşerek orada kendini ibadete ve Kur'an okumaya vermişti. Dımaşk'taki Malikîlerin Kadilkudatı, Cemaleddin el-Meslatî, Hanbelîlerin Kadilkudatı, Şeyh Cemaleddin el-Merdavî Mahmud b. Cümle idi. Dımaşk muhtesibi, Şeyh İmadüddin b. Şeyrecî, Sır kâtibî, Cemaleddin Abdullah b. Esir idi. Bu zat, Nasirüddin b. Yakup'tan boşalan bu görev için-geçen sene sonunda Mısır'dan Dımaşk'a gelmişti. Dımaşk'ın divanlarının nazırı Bedreddin Hasan b. Nablusî; Hazine nazırı ise Kadı Takiyyüddin b. Meracil idi. Sultanın kafilesî -yağmurdan korkulduğu için- Muharrem ayının yirmiikisinde cuma günü ikindiden sonra Dımaşk'a girdi. Günlerden beri şiddetli yağmurlar yağmaktaydı. Bu yüzden Havran'da ve diğer yerlerde çok miktarda ürün telef olmuştu. Meşatih'te de aynı durum görülmüştü. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.)

Muharrem ayının yirmiyedisinde çarşamba gecesî yatsıdan önce Dımaşk'taki Mansure kalesinin kapıları kapatılmadan Babü'l-Ferec tarafından bir süvari içeri girdi ve kalenin iç kapısına doğru ilerledi. Herhangi bir kişi izin almaksızın Mansure kalesine girmesin diye Babü'l-Ferec'de ve Babü'n-Nasır'da kapılara zincir gerilmişti. Ancak mezkur süvari, Babü'l-Ferec'deki gerili zinciri kopardı, sonra diğer kapıya geleerek oradaki zinciri de kopardıktan sonra Babü'n-Nasır'dan çıkıp gitti.

Yüzü peçeli olduğu için tanınmadı.

Safer ayının onbirinde Mısır diyarından Dımaşk'a posta geldi. 1.000 kişilik askerin komutanı olan Emir Seyfeddin Zübale, saygılı bir ifadeyle Mısır diyarına davet ediliyordu. Kendisi daha önce meydana gelen bir olay nedeniyle kale naibliğinden azledilmişti. Posta ayrıca sultandan bir ferman daha getirmişti. Buna göre halkın Emevî Camii'nde genişletme ve ilâve yapılması isteği kabul edilmiyordu. Çünkü Emevî Camii'nin nazırı Sahip Takiyyüddin b. Meracil, Surkatmış'ın zamanında yapılan bu müracaatın geçersiz sayılması için çabalamıştı.

Şam mıntokasında Şafîîlerinin Kadilkudatı Şeyh Bahaeddin b. Sübkî, bu sene safer ayının onaltısında pazar günü Dımaşk'tan Mısır'a gitti. Onu kadılar ve ayan tabakasına mensup kişiler yolcu ettiler. Gitmeden önce, bize kardeşi Kadilkudat Taceddin'in Mısır diyarında kadilik hil'ati giydiğini ve Şam'a gelmeye hazırlandığını, kendisinin Mısır'a vardığında onun da yola çıkacağını, ama kardeşinin Şam'ı pek sevmediğini anlattı.

Kadı Selahaddin es-Sıfî, safer ayının ondördünde cuma gecesı Mütenebbî'nin kasidesindeki şu beyti ters yönden ele alarak okudu. Mütenebbî'nin şiiri şöyleydi:

“Yiğit kişi uykulara ve rüyalara dalmayı, alışkanlık haline getirdiğinde onun için uğranılacak en kolay yer, vuslattır.”

Kadı Selahaddin ise bunu ters yüz ederek şöyle bir şiir meydana getirmiştir:

“Dımaşk'a girmek bize bir değişiklik kazandırır.
Oraya girmek sanki çöle girmek gibidir.
Garip kişi Dımaşk'a dalmayı alışkanlık haline getirdiğinde
Onun için uğranılacak en kolay yer, rüyalaradır.”

Bu güçlü bir şiir ve açık bir tersiştirmedir. Hem lâfız hem de mânâ cihetiyle bu açıkça görülmektedir.

Safer ayının yirmibirinde cuma gecesı Dakkakî Hastahanesinde, caminin civarında muazzam bir çardak kuruldu. Tavanı biraz alçak olup kerpiçle yapılmıştı. Dört kemeri alaca taştan örülmüştü, üst tarafına ışık pencereleri açılmış, kible tarafında ise çok derin bir eyvan yapılmış ve tümü beyaz kireçle sıvanmıştı. Çardakta anbarlar ile bir takım tesislerin yanısıra yataklar, yorganlar ve güzel eşyalar da vardı. Allah bunu yaptıranın mükafatını artırsın. Avamdan ve havastan bir çok insan bu çardağa geldi. Bir sonraki cuma da namazdan sonra saltanat nai-bi oraya geldi ve gördüğü yapıyı takdirle karşıladı. Buranın önceki hali kendisine anlatılınca Nasır'ın yaptığı bu binayı daha çok takdir etti.

Rebiyülâhir ayı başında yeniden Şam kadılığına atanan Kadilku-

dat Taceddin es-Sübki, Mısır'dan Dımaşk'a geldi. Rebiyülâhir ayının ondördünde salı günü şehre girdi ve önce Dârüssâade Sarayında bulunan saltanat naibine uğrayıp selam verdi. Oradan çıktıktan sonra Kassain'de bulunan Emir Ali'nin konağına gitti. Ona da selam verdikten sonra zevaldan önce Adiliye Medresesi'ne geldi. Sonra avamdan ve havastan bir çok insan gelip kendisine selâm verdi ve bu göreve yeniden atanışından ötürü kendisini tebrik etti. O da onlara sevgi gösteriyor ve hoş geldiniz diyordu. Rebiyülâhir ayının onaltısında perşembe günü sahabhaleyn Dârüssâade Sarayında büyük bir merasimle hil'at giydi ve Adiliye Medresesi'ne gitti. Atanma fermanı kadıların ve ayan tabakasına mensup kimselerin huzurunda orada okundu. Halk, meddahlar ve şairler kendisini tebrik ettiler.

Kadilkudat Taceddin, Hüseyin b. Melikü'n-Nasır'ın ölüm haberini verdi ve onun erkek çocuğu olmadığını bildirdi. Bir çok emir ve devlet büyüğü bu duruma sevindiler. Çünkü Hüseyin b. Melikü'n-Nasır çok hiddetli bir kimse olup çok çirkin işler irtikap etmişti. Kadilkudat Taceddin ayrıca Kadı Fahreddin Süleyman b. Kadı İmadüddin b. Şeyreci'nin ölüm haberini de verdi. Kadı Fahreddin Süleyman'ın babası yaşlanıp zayıf düştüğünden ötürü kendi isteğiyle Dımaşk muhtesipliğini oğluna devretmiş ve bu münasebetle Mısır diyarında Kadı Fahreddin'e hil'at giydirilmişti. Artık posta vasıtasına binip Dımaşk'a gelmesi an meselesiydi. Fakat hastalandı, hastalığı bir iki gün sürdükten sonra da vefat edip yüce Allah'ın rahmetine kavuştu. Babası bu duruma çok üzülmüş, insanlar da babasına başsağlığı dileklerini sunmuşlardı. Babasının sabırlı ama ağlayan, ağlarken de yüce Allah'a istircada bulunan yani innâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na döndüğülerimiz.) diyen bir kimse olduğunu gördüm.

KOYUN HARÇLARININ YARIYA İNDİRİLMESİ MÜJDESİ

Bu müjdeyle birlikte Sadeddin Macid b. Tac İshak'ın Dımaşk divanlarının nazırlığına atandığı ve kendisinin Mısır diyarından geleceği müjdesi de halka verildi. İnsanlar onun bu göreve atanışına, önceki nazırın azledilişine, görevden ayrılıp memleketine gidişine çok sevindiler. Sadeddin Macid, Dımaşk'a gelirken beraberinde daha önce her koyundan dörtbuçuk dirhem harç alınmaktayken artık bunun yarıya indirildiğine dair sultan fermanını da getirmişti. Bu müjde rebiyülâhir ayının yirmisinde pazartesi günü Dımaşk şehrinde halka duyuruldu. İnsanlar buna çok sevindiler. Hamd ve minnet Allah'adır. Müjdeyi duyanlar bu işe sebep olanlara çokça duâ ettiler. Çünkü, böylelikle et ucuzlayacak, ticaret çoğalacak, divan da daha önce koyunlardan aldığı harçların karşılığında ticari vergi toplayacaktı. Cenâb-ı Allah çeşitli ticaretler için heyetlerin Dımaşk'a akın akın gelmesini takdir buyurdu. Sultan divanı

da zekât ve vekalet vergilerini toplayarak büyük gelir sağladı. Bir çok gemi Dımaşk'a geldi. Daha önce koyunların harcı adı altında toplanan paranın on katı para toplandı. Sonra bu husus cuma günü namazdan sonra halka tebliğ edildi.

Rebiyülâhîr ayının yirmisinde pazar günü fakih Şemseddin b. Sıfî, Dârüssaâde Sarayında Tevavis hankâhı mesafesi sebebiyle dö-vüldü. Kendisi aynı zamanda Şeyhü's-Şüyuh da olan Sır katibinden şikayetçi olan Tevavis hankâhındaki bir cemaatla beraber saraya gelmiş, onlarla birlikte hankâhı vakfeden vâkıfın şartlarıyla ilgili olarak hankâh sakinlerine ağır gelen hususları dile getirmiş, ancak konuşurken kaba ifadeler kullanmıştı. Bu nedenle dövülmek üzere yere yatırılmış, ancak araya ricacıların girmesi üzerine bu işten vazgeçmişti. Konuşmaya yeniden devam edince yine ileri geri sözler sarfetmiş, affedilmesi için ricacılar tekrar araya girince yine affedilmişti. Üçüncü kez konuşmaya başlayınca yine uygunsuz konuşmuş, bu defa yere yatırılarak dövülmüş, sonra da zindana atılması emredilmişti. İki veya üç gece sonra zindandan salıverilmişti.

Rebiyülâhîr ayının yirmialtısında pazar sabahı Şafillerin kadilkudatı, kendi medreselerinde ders verdi. Sır kâtibi Kadı Nasîrüddin'in vefatından sonra kardeşinin tesbit ettiği vakfın şartı gereğince bu dersî Nasîriyetü'l-Cevvaniye Medresesi'nde verdi. Dersinde ayan tabakasına mensup kimselerden bir grup ile bazı kadılar da hazır bulundular. Ders-te fetih sûresini açıklamaya başladı. Burada sûrenin ilk âyetiyle ilgili olarak babasının tefsiri okundu.

Cemaziyelevvel ayı başında cuma günü sabah namazından sonra Emevî Camii'nde büyük imamla birlikte Kadı Kutbeddin Muhammed b. Hasan'ın cenaze namazı da kılındı. Kutbeddin Muhammed, Humus hakimiydi. Kayın biraderi Kadilkudat Taceddin es-Sübki eş-Şafî ile görüşmek için Dımaşk'a gelmiş, orada hastalanmış ve vefat etmişti. Babü'l-Ferec haricinde ikinci kez cenaze namazı kılınmış, sonra oradan alınarak Kasyun Mezarlığı'na götürülmüştü. Vefat ettiğinde sekseniki yaşını geçmiş, az da olsa hadis rivayet etmişti. Allah rahmet etsin.

Cemaziyelevvel ayının üçünde pazar günü Mısır diyarına çağrılmış olan Haleb'in Hanefî ve Hanbelî kadıları ile hatibi, Şeyh Şihabeddin el-Ezraî, Şeyh Zeyneddin el-Barîni ve bunların beraberindeki bir kaç kişi daha Mısır'a giderken Dımaşk'a uğradılar. Orada İkbaliye Medresesi'ne indiler. Şafî Kadilkudatı Kemaleddin el-Mısrî de kendileriyle birlikteydi. Cemaziyelevvel ayının onunda cumartesi günü Dımaşk'tan ayrılıp Mısır'a gitmek üzere yola koyuldular.

Perşembe günü kale naibi Emir Zeyneddin Zübale, büyük bir deb-debe ve alayış içersinde posta vasıtasıyla Mısır'dan Dımaşk'a geldi. İnsanlar yol ağzına kadar gidip ellerinde mumlarla kendisini karşıladılar.

O da Dârüzzehab'e indi. İnsanlar yeniden kale naibliğine atanması nedeniyle yanına gidip selâm verdiler ve kendisini tebrik ettiler. Bu onun aynı göreve üçüncü kez atanmasıydı. Çeşitli zamanlarda bu görevde iken takdire şayan faaliyetlerde bulunmuş, bu görevini başarıyla yürütmüştü.

Cemaziyelevvel ayının yirmibirinde perşembe günü saltanat naibi, Şafî ve Hanefî kadıları, Sır katibi ve ümera ile ayan tabakasına mensup kimselerden oluşan bir cemaat ile birlikte Emevî Camii'ndeki mahfelde namaz kıldı. Sultanın, her koyundan alınan harçların miktarını yarıya indirdiğine dair göndermiş olduğu mektubu saray kapısında okundu. Bunu duyanlar Veliyyü'l-Emre ve bu kararı vermesine sebep olan kimselere çokça duâ ettiler.

GARIPLİK VE ACAİPLİKLERDEN BİRİ

Bu ayda suların çoğalması nedeniyle nehir suları yükseldi. Beredi ırmağından akan sular, at pazarı yanındaki merasim yerini tümüyle kapladı. Öyleki, orada kayıklar yüzmeye başladı. İnsanlar, kabaklara binerek yüzüyorlar, kayıklarla bir taraftan diğer tarafa geçiyorlardı. Bu durum bir kaç cuma devam etti. Saltanat naibi ve askerler merasime gelemediler. Bazan saltanat naibi, merasim için Tarime Sarayının altında duruyordu. Ömrüm boyunca böyle bir su taşkını görmemiştim. Bu suların taşması nedeniyle o muntıkadaki bir çok yapı ve ev yıkıldı. Sular altında kalan bir çok değirmen işlemez oldu.

Cemaziyelevvel ayının yirmisinde salı gecesi yatsıdan sonra Sadr Şemseddin Abdurrahman b. Şeyh İzzeddin b. Menca et-Tenuhî vefat etti. Cenaze namazı öğleden sonra kılındı ve Sefih Mezarlığı'na defnedildi.

Aynı günün sabahında da Yelboğa Camii'nin hatibi Şeyh Nasirüddin Muhammed b. Ahmed el-Konevî el-Hanefî vefat etti. Öğle namazını müteakiben cenaze namazı kılındı ve Sufiye Mezarlığı'na defnedildi. Vefatından sonra yerine Kadilkudat Kemaleddin el-Küfrî el-Hanefî atandı.

Aynı günün ikinci vaktinde ise Dımaşk'taki meclis üyelerinden Kadı Alaeddin b. Kadı Şerefüddin b. Kadı Şemseddin b. Şihap Mahmud el-Halebî vefat etti. Çarşamba günü cenaze namazı kılındı ve Sefih Mezarlığı'na defnedildi.

Cemaziyelevvel ayının yirmiüçünde cuma günü, Yelboğa Camii'nde vefat eden merhum Şeyh Nasirüddin b. Konevî'nin yerine Kadilkudat Cemaleddin el-Küfrî el-Hanefî hutbe irad etti. Saltanat naibi Emir Seyfeddin Taşdemir ile birlikte Kadilkudat Taceddin eş-Şafî de camide hazır bulundu. Bir grup emir ile ayan tabakasına mensup kimseler de hutbe dinleyip orada namaz kıldılar. O gün gerçekten muazzam

bir gündü. Camiide mahşeri bir kalabalık toplanmıştı. İbn Nebate, belîğ ve fasîh güzel bir hutbe irad etti. Hutbesinde oldukça zor bir terkipler kullandı.

Cemaziyelâhir ayının onbeşinde cumartesi günü, Emir Seyfeddin Yelboğa'nın gönderdiği çağrı mektubuna dayanarak Hanbelî Kadısı Şeyh Şerefüddin, Mısır diyarına gitmek üzere yola çıktı.

Recep ayının ikisinde salı günü, Yahudi mahallesindeki damların birinden iki sarhoş yere düştü. Bunlardan biri Müslüman, diğeri ise Yahudi idi. Müslüman o anda can verdi. Yahudinin ise gözü çıktı, eli kırıldı. Allah ona lânet etsin. Saltanat naibinin huzuruna götürüldü. Ancak cevap verecek durumda değildi.

Şeyh Şerefüddin İbn Kadil Cebel, Gazze'ye yakın bir yere vardığında Mısır diyarında veba salgını baş gösterdiğini duyar duymaz Kudüs-ü Şerîfe geri döndü. Sonra memleketine gitti. Böylece sünnetin emrine uydu. Mısır diyarında şiddetli bir veba salgını çıktığına, günde 1.000 kişinin öldüğüne, Kadilkudat Taceddin el-Menavî ile Kâtibü'l-Hikem İbn Furat'ın oğullarının ve tüm aile fertlerinin öldüklerine, diğer meşhur kimselerin de can verdiklerine dair bir çok mektup Dımaşk'a geldi. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.)

Receb ayının sonlarında Ebu Hatim b. Şeyh Bahaeddin es-Sübki el-Mısıri'nin de aralarında bulunduğu bir cemaatin Mısır'da öldüklerine dair haber Dımaşk'a ulaştı. Ebu Hatim, yirmi yaşını doldurmamış bir gençti. Mısır'ın bir kaç medresesinde ders vermiş, hatiblik yapmıştı. Babası onu genç yaşta kaybetti. İnsanlar onun ölümüne üzüldüler. Babasına acıdılar. Dımaşk'taki Şafiî Kadısı Kadilkudat Taceddin es-Sübki'ye de başsağlığı dileklerini sundular. Bu arada Haleb Malikî Kadilkudatı Şihabüddin Ahmed er-Ribahi'nin de ölüm haberi geldi. Bu zat bu görevi iki kez atanmış, sonra azledilince Haleb Kadılığına yeniden atanabilmek için gerekli çabayı sarfedebilme imkanını bulmak maksadıyla Mısır'a giderek bir süre Mısır'ı yurt edinmişti. Ancak bu sene ölüm onu yakaladı. Kendisiyle birlikte iki oğlu da vefat etti.

Şaban ayının altısında cumartesi günü saltanat naibi, bir grup ümerayla birlikte Hıyar b. Mühennâ'nın adamları olan Bedevîlerin ve bunların etrafında toplanan âsilerin uzaklaştırılıp cezalandırılması için Tedmür taraflarına sefer düzenledi. Bu âsilerin bir kısmı Tedmür şehrini tahrip etmiş, ağaçlarının çoğunu yakmış, bir çok eşyayı yağmalamış ve itaatın dışına çıkmışlardı. Bunlar, iktalarının kesilmesi, mülklerine el konulması sebebiyle isyan etmişlerdi. Saltanat naibi, onları bu yörelerden uzaklaştırmak için maiyetiyle birlikte o tarafa doğru ilerledi. Saltanat naibinin beraberinde tabilhane emirlerinden Hamza b. Hayyat da vardı. Bu daha önce Hıyar b. Mühennâ'nın hacibiydi. Ancak

onun yanından ayrılmış, ona karşı Hasekî Emirü'l-Kebir Yelboğa'nın yanında cephe almış ve naibin, kendisine emirlik ve büyük makam vermesi durumunda Hıyar b. Mühennâ'yı yakalayıp başını kopararak kendisine getireceğini vaad etmişti. Kendisine emirlik verilince o da sultanın, askerlerin Hıyar b. Mühennâ ve adamlarının üzerine sevk edilmesi emreden bir fermanını alıp Dımaşk'a gelmiş ve yukarıda da anlattığımız gibi saltanat naibiyle birlikte Hıyar b. Mühennâ'nın bulunduğu tarafa doğru ilerlemişti. Tedmür'e vardıklarında Sedevîler, Şam naibinin önünden sağa ve sola kaçmışlar, ondan korktukları için onunla yüz yüze gelememişlerdi. Sadece Hamza b. Hayyat'ın bulunduğu tarafa hücum ediyorlardı. Sonra Bedevîlerin gece vakti askerlere baskın yaptıklarını, bir grup askeri öldürdüklerini, bir grubunu yaraladıklarını, bir grubunu da esir aldıklarını duyduk. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.)

MELİKÜ'L-EŞREF NASİRÜDDİN ŞABAN'IN SULTANLIĞI

Melikü'l-Eşref Nasirüddin Şaban b. Hasan b. Melikü'n Nasir Muhammed b. Kalavun, bu sene şaban ayının onbeşinde salı günü sultanlık tahtına oturdu.

Hicretin 764. senesinde şaban ayının ondokuzunda Mısır diyarından bir emir Dımaşk'a gelerek Ablak Sarayına indi. Melikü'l-Mansur b. Muzaffer Hacı b. Melikü'n-Nasir Muhammed b. Kalavun'un tahtını yitirip tutuklanarak zindana atıldığını ve yirmi yaşına yaklaşmış olan Melikü'l-Eşref Şaban b. Hüseyin Nasir b. Mansur Kalavun'a sultanlık bey'atı yapıldığını söyledi. Bunun üzerine Dımaşk'taki Mansure kalesinde sevinç davulları çalındı. Pazar günü insanlar uyandıklarında şehrin süslendiğini gördüler. Kadilkudat Taceddin ile Dımaşk divanlarının nazırı Sahip Saadeddin'in bana anlattıklarına göre şaban ayının onbeşinde salı günü Melikü'l-Mansur sultanlıktan azledilip konağna konulmuş, sonra da Melikü'l-Eşref Nasirüddin Şaban memleket tahtına oturulmuş ve kendisine bey'at edilmişti. O gün şimşekler çıkmış, çok yağmur yağmış, oluklardan sular boşalmış, yollarda göletler meydana gelmişti. Tarih de haziranın beşini gösteriyordu. İnsanlar bu duruma çok şaşırmışlardı. Şaban ayının başında Mısır'da veba salgını meydana gelmiş, salgının en fazla görüldüğü yer Yahudiler mahallesi olmuştu. Burada her gün yaklaşık elli insan ölüyordu. Yardımına başvurulacak olan yegane zat yüce Allah'tır.

Ramazan ayının yedisinde salı günü Bedevîlerin, Rahbe'ye giden devriye askerlerine hücum ettikleri, onların bir kısmını öldürüp mallarını yağmaladıkları, bir kısmını da yaraladıkları haberi etrafa yayıldı. Yeni sultana -Allah onu Müslümanlara mübarek kılsın- bey'at etmek

amacıyla bütün emirler Dımaşk'a geldi. Daha sonra Bedevî baskını karşısında yenik düşen bir grup ümerâ da perişan ve zelil bir halde Dımaşk'a girdi. Bunların ardı sıra Mısır'dan Dımaşk'a posta geldi. Perişan haldeki bu emirlerin ve askerlerin Tedmür'de saltanat naibiyle birlikte olan askerlerin, yanına dönmeleri emrini getirdi. Dönmemeleri durumunda ağır cezaya çarptırılıp iktalarının kesileceği tehdidinde bulundu.

Ramazan ayında Taun sebebiyle musibet büyüdü. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun. (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.) Hastalığın en fazla tesirli olduğu yer Yahudilerin bulunduğu bölge idi. Şaban ayının başından ramazan ayının başına kadar geçen süre zarfında 1.000 kadar lanetli ve murdar Yahudi geberip gitti. Nitekim Beytü'l-mal vekili Kadı Selahaddin es-Sıfî de bana bu haberi vermişti. Daha sonra ramazan ayında Yahudilerin büyük bir kısmı daha öldü. Müslümanlardan ve Zimmîlerden de yaklaşık seksen kişi hayatını kaybetti.

Ramazanın onbirinde cumartesi günü öğleden sonra Şeyh Muammer Sadr Bedreddin Muhammed b. Rakkak İbn Cucî ile Şeyh Selahaddin Muhammed b. Şakir el-Leysî'nin cenaze namazlarını kıldık. Şeyh Selahaddin kendi sanatında zirve kişiydi. Yaklaşık on ciltlik bir tarih hazırlamıştı. Faydalı müzakerelerde bulunurdu. Allah kendisini bağışlasın ve ona rahmet etsin.

HATİP CEMALEDDİN MAHMUD B. CÜMLE'NİN VEFATI VE YERİNE TACEDDİN'İN HİTABET GÖREVİNE BAŞLAMASI

Hatip Cemaleddin Mahmud pazartesi günü öğleden sonra ikindiye yakın bir zamanda vefat etti. İkinci namazını cemaate onun yerine Kadilkudat Taceddin es-Sübki eş-Şafiî kıldırdı. Sabah namazını da cemaate yine bu zat kıldırdı ve Maide sûresinin son kısımlarındaki, "Allah peygamberleri toplayacağı gün..." (Maide, 109) meâlindeki ayet-i kerimeyi okudu. Sonra güneş doğup kerahet vakti sona erdikten sonra Babü'l-Hitabe yanında Hatip Cemaleddin'in cenaze namazını kıldırdı. Camide büyük bir cemaat toplanmıştı. Cenaze Babü'l-Berit'ten çıkarılıp mezarlığa götürüldü. Salihîye mıntıkasında cenaze törenine Kadilkudat Taceddin ile birlikte avam ve havastan büyük bir halk kitlesi iştirak etmişti. Şafililerin kadilkudatı bu esnada bazı cahillerden edepsizce sözlere ve kötü muameleye hedef olmuştu. Bu nedenle onlardan bazıları yakalanıp tehdit edildiler. Kendisi o gün öğle namazında hazır bulundu. Aynı şekilde diğer günlerde de öğle ve ikinci vakitlerinde Emevî Camii'ne gelerek fakihlerin ve ayanın mahfelinde namaz kılıyordu. Cuma günü onun yerine Kadilkudat Şeyh Cemaleddin hutbe irâd etti. Taceddin ise

bu görevden men edildi. Nihayet bu atamayla ilgili sultan fermanı Dımaşk'a geldi.

Pazartesi günü ikindiden sonra İbn Nakip adıyla tanınan Baalbekli Şeyh Şihabeddin Ahmed b. Abdullah'ın cenaze namazı kılındı ve Sufiye Mezarlığı'na defnedildi. Vefat ettiğinde yetmiş yaşına yaklaşmıştı. Kıraat, nahiv, sarf ve Arapça'da yüksek bir âlimdi. Fıkhta ve diğer ilimlerde de söz sahibiydi. Vefatından sonra Ümm-ü Salih Medresesi'ndeki Şeyhül-Kurralık görevine Şemseddin Muhammed b. Lebban, Eşrefiye türbesindeki görevine de Şeyh Eminüddin Abdülvahhab b. Salar atandı.

Şevval ayının altısında çarşamba günü saltanat naibi, Rahbe ve Tedmür taraflarından dönüp Dımaşk'a geldi. Beraberinde Mühennâ'nın yakınları olan ve Bedevîlerin savaşında çarpışmış olan askerler de vardı.

Şevval ayının onunda pazar gecesi Beytül-mal vekili ve meclis üyesi Şeyh Selahaddin Halil b. Aybek vefat etti. Cenaze namazı pazar sabahı Emevi Camii'nde kılındı ve Sufiye Mezarlığı'na defnedildi. Çeşitli ilimlere vakıftı. Çok sayıda tarih, lügat ve edebiyat kitabı yazmış, derlemiş, tasnif etmiş, bunların sayısı 200 cildi bulmuştu.

Bu ayın onunda cumartesi günü kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler, Dârüssaâde Sarayında toplanarak Kadilkudat Taceddin es-Sübki'nin Emevi Camii'ne hatip olarak atanmasına razı olduklarını bir kağıda yazarak imzaladılar. Saltanat naibi de bu hususu bir mektupla Mısır'a, sultanlığa bildirdi.

Aynı onbirinde saltanat naibi Seyfeddin Taşdemir'in Dımaşk naipliğinden azli kesinleşti ve Sıf şehrinin naipliğine gitmesi emredildi. O da ailesini saraydan alıp Dımaşk'ın Şark-ı Alâ mıntıkasında bulunan Tayboğa konağına yerleştirdi. Kendisi de Sıf şehrine gitmek üzere Mizze düzlüğüne yöneldi:

Şevval ayının ondördünde perşembe günü hacıları yolcu etmek üzere büyük bir kalabalık şehir dışına çıktı. Bunlarla birlikte sultanın tahtı revanı da yola çıkmıştı.

Şevvalin yirmibirinde perşembe günü Kadilkudat Taceddin el-Meslatî el-Malikî'nin kardeşinin oğlu, damadı, hakimlikteki mutlak naibi, yokluğunda da kadılık ve müderrislik görevlerini kendisine vekaleten yürütmekte olan Kadı Eminüddin Ebu Hayyan, vefat etti.

Bu ayın sonlarında meydana gelen garip vakalardan biri de şuydu; kadınların ve avam tabakasına mensup bir çok kimsenin arasında dolaşan habere göre, adamın biri rüyasında Peygamber (s.a.v.)'i Bab-ı Şarkî dışındaki Mescid-i Dırar'ın yanında bulunan dut ağacının yanında görmüştü. Bu rüyayı duyan kadınlar da hemen o ağacının yanına giderek ona Halluk denen bir esans terkebini sürmüşler ve o ağacı güzelce koku-

lamışlardı. Veba hastalığından şifa bulmak için yapraklarını da almışlardı. Ancak bu rüyanın doğru olmadığı ve sahih bir şekilde rivayet edilmediği ortaya çıktı.

Zilkade ayının yedisinde cuma günü Kadilkudat Taceddin es-Sübki, Dımaşk Camii'nde belîğ ve fasih bir hutbe irâd etti. Avamdan bazı kimselerin hutbe esnasında kargaşa çıkaracaklarını zannediyordu, ama hiç kimse ne konuştu, ne de sesini çıkardı. Sadece vaaz esnasında ve diğer konuşmalar sırasında gürültü çıkarıldı. Bunlar hatibi, hutbesini ve hutbeyi belîğ bir şekilde irad edişini, aynı zamanda onun heybetli oluşunu takdirle karşılamışlardı. Bundan sonra Kadilkudat Taceddin es-Sübki hutbe okumaya devam etti.

Zilkade ayının onsekizinde salı günü Emevî Camii'nin ve diğer bazı yerlerin nazırı Sahip Takiyyüddin Süleyman b. Meracil vefat etti. Bu zat Tengiz'in hakimiyeti zamanında Emevî Camii'nin nazırlığı görevinde bulunmuştu. Caminin batı tarafındaki kible duvarını imar etmiş, mermerlerinin tümünü ikmal etmişti. Kible duvarında Hanefiler ve Hanbeliler için birer mihrap açtırmış, camide bir çok eser meydana getirmişti. Himmet sahibi, güvenilir, kararlı, girişken, takdire şayan meşhur bir kimseydi. Seksen yaşını aşmıştı. Vefat edince Kubeybat'taki evinin karşısında yaptırmış olduğu türbeye defnedildi.

Zilkade ayının ondokuzunda çarşamba günü Derbü'l-Hacer Mescidi'nin imamı Şeyh Bahaeddin Abdülvahhab el-Ahmimî el-Mısrî vefat etti. Cenaze namazı ikindiden sonra Emevî Camii'nde kılındı ve kuşçuların yanında bazı fakirlerin barındığı zaviyenin bitişiğindeki İbn Halloc Kasrı'na defnedildi. Usûl-ü fıkıhta otoriteydi. Kelâma dair bir kitap tasnif etmişti.

SALTANAT NAİBİ MENGLİBOĞA'NIN DİMAŞK'A GİRİŞİ

Zilkade ayının yirmiyedisinde perşembe günü saltanat naibi Mengliboğa, Haleb'ten naib olarak atandığı Dımaşk'a geldi. Büyük bir törenle şehre girdi. Ancak bedenlen hasta idi. Bedevilerle yapılan savaşta çok yorgun düşmüştü. Âdet gereğince Dârüssaâde Sarayına indi.

Zilhicce ayının başında pazartesi günü Kadilkudat Taceddin es-Sübki eş-Şafiye, Dımaşk Camii'nde hitabet görevine atanması sebebiyle hil'at giydirildi. Her cuma burada hutbe irad etmeye (okumaya) başladı.

Zilhiccenin ikisinde salı günü Kadı Fethüddin b. Şehid, Dımaşk'a geldi. Hil'at giydi. İnsanlar onu tebrike gittiler.

Perşembe günü Sır kâtibi Kadı Fethüddin b. Şehid, Sümeysatiye Meşihatı'na gitti. Orada kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler de vardı. Öğleden sonra kendisine hil'at giydirildi. Ertesi gün âdet gere-

ğince yine orada hazır bulundu. Aynı gün Beytül-mal vekili Şeyh Cemaleddin b. Ruhavî ile Şeyh Şihabüddin ez-Zührî'ye Dârü'l-Adil'de fetva vermesi münasebetiyle hil'at giydirildi.

HİCRETİN YEDİYÜZALTMİŞBEŞİNCİ SENESİ

Bu sene başında Mısır diyarının, Şam'ın, Haremeyn'in ve buralara bağlı mıntıkaların sultanı Melikü'l-Eşref Nasirüddin Şaban b. Seyyidi Hüseyin b. Sultan Melikü'n-Nasır Muhammed b. Mansur Kalavun es-Salihî idi. Henüz on yaşındaydı. Onun kontrolü altında memleketi Emirü'l-Kebir Nizamülmülk Seyfeddin Yelboğa el-Hasekî idare ediyordu. Mısır'ın kadıları, önceki senede adları anılan kimseler; Mısır'ın veziri ise Fahreddin b. Kazvinî idi.

Dımaşk naibi, Emir Seyfeddin Mengliboğa eş-Şemsî idi ki, bu zatın idaresi ve yaşıntısı şükranla karşılanıyor, takdir ediliyordu. Dımaşk'ın kadıları, önceki senede adları anılan kadılar; Divanlarının nazırı Sahip Saadeddin Macid; Ordu nazırı Alamüddin Davud; Sır katibi Kadı Fedhüddin b. Şehid; Beytül-mal vekili de Kadı Cemaleddin b. Ruhavî idi.

Bu sene başında taun hastalığı insanlar arasında hâlâ varlığını sürdürmekteydi. Yalnız biraz hafiflemiş ve azalmıştı. Allah'a hamd olsun.

Cumartesi günü Kadilkudat Bahaeddin Ebü'l-Bekâ es-Sübki, Emir Yelboğa'nın çağrısı üzerine Mısır'a gitti. Gelen çağrı mektubunda onun bazı isteklerinin karşılanacağı bildiriliyordu. Kendisinden sonra Kadilkudat Taceddin hâkim ve hatip olarak muharremin ondördünde pazar-tesi günü posta atıyla Dımaşk'a geldi. Bunlardan Mısır'a gelmeleri emredilen Şeyh Şerefüddin b. Kadilcebel el-Hanbeli ile Şeyh Zeyneddin el-Menfelûti de Mısır'a gitmek üzere yola çıktılar.

Muharremin onu ile yirmisi arasındaki günlerden birinde sahibimiz Şeyh Şemseddin b. Attar eş-Şafiî vefat etti. Faziletli, ilimle iştigal eden keskin zekâlı bir kimseydi. Kendi yazısıyla faydalı ve güzel bir çok talikatta bulunmuştu. Dımaşk Camii'nin Meşhed-i Ali b. Hüseyin tarafindaki zindanda imamlık, Emevî Camii'nde ise yöneticilik yapardı. Bu görevlerin yanı sıra medreselerde fakihlik yapmış, Vedâiye Darü'l-Hadisinde de müderrislik görevini ifa etmişti. Vefat ederken elli yaşını geçmiş, hiç evlenmemişti.

Muharremin yirmidördünde Şamlıların hac kafilesi geri döndü. Bunlar Hicaz yöresinde bu sene de bolluk ve güvenliğin bulunduğunu övgü ve şükranla anlatıyorlardı. Allah'a hamd olsun.

Safer ayının onbirinde pazar günü sahibimiz Şeyh İmadüddin İsmail b. Halife eş-Şafiî, Fethiye Medresesi'nde ders verdi. Dersinde ayan tabakasına mensup kimselerden ve faziletli insanlardan bir grup da

hazır bulundu. Derste şu ayet-i kerimeyi ele aldı:

“Gökleri ve yeri yarattığı gündeki yazısına göre, Allah’ın katında ayların sayısı onikidir.” (et-Tevbe, 36).

Safer ayının onbeşinde perşembe günü Dımaşk şehrinde duyuru yaptırılarak; zimmîlerin küçük sarık takmaları, resmî görevlerde çalıştırılmamaları, atlara ve katırlara binmemeleri, ancak geniş semerli merkeplere binebilecekleri, hamamlarda kendilerinin ve kadınlarının boynuna çingırak takmaları diğerinden ayrılması için ayakkabılarından birinin renginin siyah olması emredildi. Müslümanlar bu duruma sevindiler ve bu emri verene dua ettiler.

Rebiyülevvel ayının üçünde pazar günü Kadilkudat Taceddin, Mısır diyarından Dımaşk’a geldi. İnsanlar onu karşıladılar. Selamete geri geldiğinden ötürü onu tebrik ettiler. Kadılık ve hatiplik görevine devam etmeye başladı.

Rebiyülevvelin yedisinde perşembe günü kadı sahip el-Behnesî, Dımaşk divanlarının nazırlığına atandı, bu münasebetle kendisine hil’at giydirildi ve insanlar tarafından tebrik edildi. O da kararlı ve otoriter bir eda ile görevine başladı, bir çok cihetlerde yolcular için faaliyetlerde bulundu.

Rebiyülevvel ayının onbirinde pazartesi günü, Kadilkudat Bedreddin b. Feth, Dımaşk’ta Şaffîlerin kadilkudatlığı görevine atanmak amacıyla posta vasıtasıyla Mısır diyarına gitti. Dayısı Kadilkudat Taceddin, onun lehine bu görevden kendi rızasıyla ayrılmış ve bu makamı boşaltmıştı.

Rebiyülevvel ayının beşinde perşembe günü Babü’l-Ferec dışındaki köprünün koruma siperi yandı. Kapıdaki taşlar da yangından nasiplerini aldılar ve böylece kapı genişledi. Saltanat naibi ile büyük hacib, yangın söndürme esnasında hazır bulundular. Kale naibi ve diğer yöneticiler de oraya gelmişlerdi. Aynı günün sabahında nehrin suları yağmurların çok yağması nedeniyle aşırı şekilde arttı. Sûkü’l-Hayl’in tümü sular altında kaldı ve bu sular Babü’l-Feradis dışına kadar uzandı, Yelboğa Camii’nin yanındaki tahta köprü ile Zülabiye Köprüsü de bu suların çarpması sonucu parçalandı.

Ayın onikisinde perşembe günü Hacıbü’l-Hüccap Kumarî, Dârüs-saâde’deki görevinden alındı. Kadılar da ondan uzaklaştılar. Az sayıda ki insanla birlikte evine geri döndü. Halk bu duruma çok sevindi. Çünkü şer’î hükümler aleyhine bol bol ahkâm keserdi.

Bu ayın sonlarında Kadı Taceddin el-Menavî’nin Mısır diyarında vefat ettiği, yerine Kadilkudat Bahaddin b. Ebü’l-Bekâ es-Sübki’nin atandığı haberi etrafa yayıldı. Kadıaskerlik ve Beytül-mal vekilliği görevleri de kendisine verildi. Bu günlerde Şeyh Siraceddin el-Belkinî’nin Şeyh Bahaeddin Ahmed b. Kadilkudat es-Sübki ile birlikte Şam Adalet

Sarayında müftü olarak görevlendirildikleri duyuldu. Kendisi daha önce Şam kadılığı da yapmıştı. Daha sonra saygın ve muazzam bir şekilde Mısır diyarına döndü. Kardeşi Taceddin ise Şam'a geldi. Belkinî ile birlikte Hanefiler için adalet sarayındaki müftülüğe Şeyhâ adıyla meşhur Şemseddin b. Saîğ de atandı ve Hanefî müftüsü oldu.

Rebiyülevvel ayının yedisinde pazartesi günü Şeyh Nureddin Muhammed b. Şeyh Ebu Bekir Kavvam, Kasyun dağı eteklerindeki zaviyesinde vefat etti. Ertesi günü de insanlar cenazesini teşyî etmeye gittiler. Faziletli alimlerden olup Şafî Mezhebinin fakihiydi. Babasından sonra senelerce Nasiriyetü'l-Berraniye Medresesi'nde ve Babü'l-Ferec dahilindeki Düveydarî hankâhında ders verdi. Medreselere gider, oralarda ders verirdi. Necibiye Medresesi'nde yanımıza da gelmişti. Sünneti çok seven ve güzelce anlayanlardandı. Allah kendisine rahmet etsin.

Cemaziyellevvel ayı başında Kadilkudat Taceddin eş-Şafî, Derbül-Kıbeli'de açılan medresedeki Darü'l-Hadisın şeyhliğine atandı. Burası, vakfedicisi olan Cemaleddin Abdullah b. Muhammed b. İsa et-Tedmürî'nin konağıydı. Bu zat, Emir Taz'ın üstadıydı. Burada Hanbelîler için de ders verdirdi. Müderris olarak Şeyh Burhaneddin İbrahim b. Kayyım el-Cevziye görevlendirildi. Kendisi de derste bazı Hanbelîler ile birlikte hazır bulundu. Daha sonra anlatımı burada uzun sürecek olaylar cereyan etti. Saltanat naibi, Hanbelî zabıt görevlilerini derste hazır bulundurdu. Her birinden ayrı ayrı sicilleri ve zabıtları nasıl tuttuklarını sordu. Onlar da bu hususta karışık cevaplar verince aleyhlerinde tutanak tuttu. İnsanların çoğu bunların aleyhinde çirkin sözler sarfettiler. Bunların tuttukları sicillerde, zabıtlarda büyük farklılıklar ve muhalefet vardı. Sonra Emir Taz'ın ailesinin burayı vakfeden Cemaleddin et-Tedmürî'den çok alacaklı olduğu anlaşıldı. Malikî kadısından, Hanbelî kadısının bu vakıfla ilgili olarak verdiği hükmü iptal etmesi istendi. Ancak o bu hususta tereddüt etti. Ayın yirmibirinde pazartesi günü kadıların dördünün de kapılarında görev yapan vekillerin azledildiklerine dair ferman okundu ve bunlar görevlerinden ayrılmış gittiler.

Cemaziyelâhir ayının sekizinde perşembe günü Birî adıyla tanınan ve Hanbelîlerin Şeyhi olan Şemseddin, Salihîye mahallesinde vefat etti. İkindiden sonra Muzafferî Camii'nde cenaze namazı kılındı ve Sefih Mezarlığı'na defnedildi. Vefat ettiğinde seksen yaşına yaklaşmıştı.

Cemaziyelâhir ayının ondördünde Dârüssaâde Sarayında büyük bir oturum düzenlendi. Bu oturumda dört mezhebin kadıları ile bir grup müftü de hazır bulundu. Tedmürîye Medresesi sebebiyle ben de oraya çağırıldım ve oturumda hazır bulundum. Vakfedicinin yakınları da oraya gelmişler ve vakfedicinin, medresenin üçte birini kendilerine vakfettiğini iddia etmişlerdi. Hanbelî kadısı bunların iddiası üzerinde durmuş, onlara şiddetle karşı koymuştu.

Recep ayının ilk on gününde Dımaşk'ı çekirgeler istilâ etmiş, bunlar gün geçtikçe çoğalmış, her tarafa yayılmışlardı. Çevrede birçok üzüm bağı ile gölgelik ve ekin telef olmuş, büyük bir bozgun ve felâket yaşanmıştı.

Şaban ayının üçünde pazartesi günü kadılar ve Beytü'l-mal vekili, inceleme yapmak üzere Bab-ı Keysan'a gittiler, durum değerlendirmesi yaptılar. Saltanat naibi, insanların gelip geçmelerinde kolaylık sağlanması için orayı açmak niyetindeydi.

KAPATILIŞINDAN YAKLAŞIK İKİYÜZ SENE SONRA KEYSAN KAPISININ AÇILIŞI

Şaban ayının yirmialtısında çarşamba günü saltanat naibi ve kadılar, Keysan kapısının yanında toplandılar. Sanatkarlar, Mısır diyarından gelen sultanın fermanı, saltanat naibinin emri ve kadıların da bu husustaki izni üzerine kapıyı açma çalışmalarına başladılar. Ramazan ayı başladığında onlar hala çalışmalarını sürdürüyorlardı.

Şaban ayının yirmisinden sonra muhaddis ve büyük alim, aynı zamanda bir çok önemli eserin müellifi, Şerif Şemseddin Muhammed b. Ali b. Hasan b. Hamza el-Haseni vefat etti. Bı zat hadis okumuş, dinlemiş, derlemiş, İmam Ahmed b. Hanbel'in müsnedindeki hadis ricalinin adlarına dair eser yazmış, yine hadis ricalinin adlarıyla ilgili faydalı bir kitabı özetlemişti. Kendi mülkiyetinde bulunan Toma kapısı dahilindeki konağını Darü'l-hadis olarak vakfetmiş, buraya hadis şeyhi olarak Bahaeddin Kasım b. Asâkir'i atamıştı. Buharî okumaları ramazan ayı sonunda tamamlandı.

Emevî Camii'ndeki sahabe mihrabı yanında Buharî okuyan Şeyh İmadüddin b. Sirac ile Şeyh Bedreddin b. Şeyh Cemaleddin eş-Şerîşî arasında ihtilaf meydana geldi. Bunlar Yebtez kelimesinin telaffuzu hususunda şahitler önünde birbirleriyle tartıştılar. Biriktirmek anlamına gelen bu kelime, başka bir nüsha da ise yetiru şeklinde yazılmıştı. İbn Sirac, Hafız el-Mizzî'den yaptığı nakilde bunun doğrusunun aziz anlamına gelen yebtez şeklinde olduğunu söyledi ve Hafız el-Mizzî'yi doğruladı. Şeyh Bedreddin'e de bu hususta tartışacağı biri varsa onun da Hafız İbn Mizzî olması gerektiğini belirtti. Kendisi Hafız İbn Mizzî'den taraf olunca diğeri sanki Hafız İbn Mizzî'nin düşmanıymış gibi bir durum ortaya çıktı. Söz uzadı, sonunda Şeyh Cemaleddin kalkıp Sufiye metoduna göre başını açtı. İbn Sirac, Şeyh Bedreddin'e iltifat etmeyince ikisi birlikte Şafî kadısının huzuruna gittiler ve orada duruşma yapıldı. Uzun tartışmalardan sonra Hafız el-Mizzî'nin sözü doğru çıktı. Sonra barıştılar, bu şerhler de böylece sönmüş oldu.

Ramazan ayında ölümler çoğaldı. Günde yaklaşık 100 kişi, bazan yüzden daha fazla kişi hayatını kaybediyordu. Tanıdıklarımızdan ve

arkadaşlarımızdan ölenler vardı. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz.) Bahçelerde çekirgeler çoğaldı. Bu yüzden felaket büyüdü, çok miktarda ürün, meyve ve sebze telef oldu. Fiyatlar yükseldi. Ürünler azaldı. Eşyaların değeri arttı. Pekmezin bir kantarı 200 dirhemden fazlaya satılır oldu. Pirinç bundan daha yüksek fiyatla satılmaya başladı. Keysan kapısının açılışı tamamlandı. Ona Babü'l-Kibeli adı verildi. Oradaki köprü kaldırılarak Salike yoluna yerleştirildi. Genişliği on marangoz ziraindan daha fazla olduğu için iki tarafında koruma siperi yapılması gerekiyordu. Yaya ve süvariler oradan giriş yaptılar. Kapı gayet güzel olmuştu. Halk Yahudi mahallesine giden yola koyuldular. Artık girişler kolaylaştı. Halk, Yahudî mahallesine giden yolu kullanmaya başladı. Artık girişler kolaylaştı. Böylece, Yahudîlerin hilelerinden, dumanlarından, pisliklerinden tuzaklarından kurtuldular, bu mübarek kapı sayesinde hayli rahatladılar.

Şevval ayı başında çekirgeler ülkenin bir çok eşyasını, sebzesini, ağaçlarını telef etmişlerdi. Şam halkı da bu bozgundan nasibini almış, fiyatlar yükselmiş, ölümler ve yokluk devam etmekteydi. Ağlaşmalar, feryad-ü figanlar çoğalmıştı. Birçok dost ve ahaba kaybetmiştik ama, bir süre sonra ölümler azaldı. Hastalık ve çekirgeler tesirlerini yitirdiler. Zilkade ayında -Allah'a hamd olsun- ölümler iyiden iyiye azaldı. Günlük ölü sayısı yirminin altına düştü.

Şevvalin dördünde Kahire'den getirtilen bir fil ile bir zürafa Dımaşk şehrine sokuldu. Meydan-ı Ahdar yakınındaki Kasr-ı Ablak'ın yanında durduruldu. İnsanlar âdet gereği bunları görmeye gittiler.

Şevvalin dokuzunda cuma günü İbn Huda'î adıyla bilinen Bağdat muhaddisi ve vaizi Şeyh Cemaleddin Abdüssamed b. Halil el-Bağdadî'nin cenaze namazı kılındı. Bu zat ehl-i sünnet velcemaattandı. Allah rahmet etsin.

ŞAM'IN FETHİNDEN BERİ DIMAŞK SURLARI DAHİLİNDE İKİNCİ KEZ HUTBE OKUNUŞU

Bu durum üçüncü cuma gününde tahakkuk etti. Sonra bu işin bu sene zilkade ayının yirmidördünde olduğu anlaşıldı. Hutbe, Derbül-Belâğa'daki Derbül-Hacer mescidinin ön tarafında, Şam naibi Seyfeddin Mengliboğa'nın yenilediği ve onardığı camide okundu. Burası Bab-ı Keysan dahilindeydi ve açılışı yeni yapılmıştı. Halk bu mescide Şazurî mescidi diyordu. İbn Asâkir'in tarihinde ise buraya Mescid-i Şehrezorî denilmektedir. Bu mescit eskimiş, köhneleşmiş ve uzun zamandan beri de terkedilmişti. Buraya çok az sayıda insan geliyordu. Şam naibi, genişletme ve onarma faaliyetlerine mescidin kible tarafından ve tavanından başladı. Şimal tarafındaki avlusu parke taşlarıyla döşendi. Revak-

ları cami revakı şekline sokuldu. Dahildeki kapıları âdet gereği eski haliyle bırakıldı. Bunun iç tarafında, doğu ve batı olan ayrıca kemerleri ve sütunları bulunan büyük bir revak vardı. Burası çok eskiden kiliseydi. Hicretin 500. senesinden önce sahiplerinden alınarak mescit haline getirilmiş ve günümüze kadar bu halde kalmıştı. Onarımı tamamlandı oraya kanallardan su bağlanınca içine bir minber yapıldı. O gün saltanat naibi saraydan çıkıp taht-ı revana binerek şehre girdi. Bab-ı Key-san'dan Yahudî mahallesine hareket etti. Oradan da mezkur camiye geldi. Kadılar, ayan tabakasına mensup kimseler, havas ve avamdan bir takım kişiler, saltanat naibinin etrafında halka oluşturdular. Buranın hatipliğine Naciye Medresesinin müderrisi, Emevî Camii'ndeki Haneî imamı Şeyh Sadreddin b. Mansur el-Haneî atandı. Birinci ezan okunduğunda henüz mescide gelmemişti. O gün cemaate saltanat naibinin emri üzerine Kadilkudat Cemaleddin el-Haneî el-Küfrî, hutbe irâd etti.

Zilhicce ayı başında Cenâb-ı Allah, Dimaşklılar vebadan kurtardı. Hamd ve minnet O'nadır. Her ne kadar bazı ölümler oluyorsa da, bunlar normal ölümlerdi. Artık kimse vebaya yakalanmıyordu. Ölümler, normal ve mutad hastalıklar yüzünden oluyordu.

HİCRETİN YEDİYÜZALTMİŞALTINCI SENESİ

Bu sene başında Sultan, Melik Eşref Nasirüddin Şaban idi. Mısır'da ve Şam'daki devlet erkânı yine önceki senede adları anılan kimselerdi. Sultanın kafilesi muharrem ayının yirmidördünde pazartesi günü sabahleyin hacdan döndü. Anlattıklarına göre dönüşte şiddetli bir kıtlığa maruz kalmışlar, develer ölmüş, bir kısmı da kaçmıştı. Kafileyle birlikte Mısır diyarından Kadilkudat Bedreddin b. Ebi'l-Feth de gelmişti. Bu zatın Halid Taceddin ile birlikte olduğu zaman müstakil olarak, ondan sonra ise yalnız başına hüküm vereceğine dair atanma fermanı kendisinden önce Dimaşk'a ulaşmıştı.

Saltanat naibi, muharrem ayında Teym vâdisindeki Meşgara ve Telbitasa köylerinin tahrip edilmesini emretti. Bu iki köydeki insanlar isyan etmişler ve yer yüzünde bozgunculuk çıkarmışlardı. Bunların bulundukları yerler çok müstahkem olduğundan ötürü kendilerine ulaşmak çok zor oluyordu. Ancak çok Bahadır süvariler bunlara ulaşabiliyordu. Nihayet bu iki köy tahrip edildi. Bu köylerin yerine vâdinin aşağı taraflarında iki köy inşa edildi. Öyle ki hakimın hükmü ve çağrısı buraya kolaylıkla ulaşabiliyordu. Melik Selahaddin b. Kâmil'in bana anlattığına göre Telbitasa köyünde 1.000 süvari görev yapmıştı. Bunların en-kazı günlerce ve 500 merkep ile vâdinin aşağı tarafına taşınmıştı.

Safer ayının altısında cuma günü namazdan sonra Kadilkudat Cemaleddin Yusuf b. Kadilkudat Şerefüddin Ahmed b. Akdalkudat b. Hüseyin el-Mizzî el-Hanefî'nin cenaze namazı kılındı. Bu zat yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak kırk üç yaşında vefat etmişti. Hanefilerin kadilkudatlığını yapmış, Yelboğa Camii'nde hatiplik görevinde bulunmuştu. Aynı zamanda Nefisiye Medresesi'nin şeyhliğine de atanmış, Hanefilere ait bir çok medresede ders vermişti. Bab-ı Keysan dahilinde yeni onarılan camide saltanat naibinin huzurunda ilk hutbe irad eden de kendisi olmuştu.

Safer ayında Şeyh Cemaleddin Ömer b. Kadı Abdülhay b. İdris el-Hanbelî vefat etti. Bu zat Bağdat'ın muhtesibi ve oradaki Hanbelîlerin kadısı idi. Rafizîler kendisine karşı komplo kurup onu vezaret kapısının önünde ağır ve feci bir şekilde dövmüşlerdi. O da bu yüzden vefat etmişti. Allah rahmet etsin. Hakkı tutan, iyiliği emreden, kötülüğü men eden kimselerdendi. Rafizîlere ve diğer bid'adçılara karşı direnen ve onları protesto eden kimselerin önde gelenlerindendi.

Safer ayının dokuzunda çarşamba günü Şeyh Şemseddin b. Sind, Nefisiye hankâhının meşihatı görevine başladı. Yanında Kadilkudat Taceddin ile önde gelen bazı kimseler de hazır bulundular. Derste Ubade b. Samit'in rivayet ettiği şu hadisi nakletti:

“Fatihayı okumayan kimsenin namazı kılınmış sayılmaz.” Bu hadisin senedini Kadilkudat Taceddin'e dayandırdı.

Mısır diyarından Dımaşk'a gelen posta Kadilkudat Taceddin'in Mısır'a çağrıldığını bildirdi. O da kendisi yola çıkmadan önce aile efratını develere bindirerek rebiyülevvel ayının onbirinde cuma günü yola çıkardı. Onlar Mısır'da bulunan bazı yakınlarını ziyaret edeceklerdi. Kendisi ise Dımaşk'ta ikamete devam etti. Saltanat naibinin Rahbe'den gelişini bekledi. Saltanat naibi gelince kendisi de posta vasıtasıyla Mısır'a gitti.

Cemaziyelâhir ayının onbeşinde pazartesi günü Kadilkudat Taceddin es-Sübkî, posta vasıtasıyla Mısır'dan Dımaşk'a döndü. İnsanlar yola kadar giderek onu karşıladılar. Selametle geldiğinden ötürü gidip kendisine selam verdiler ve tebrik ettiler.

MURDAR RAFİZÎ'NİN ÖLDÜRÜLMESİ

Safer ayının onyedisinde perşembe günü sabahleyin Emevî Camii'nde Mahmud b. İbrahim eş-Şirazî adında birinin Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer'e sövdüğü ve onları açıkça lanetlediği görüldü. Bu adam Malikî Kadısı Kadilkudat Cemaleddin el-Meslatî'ye götürüldü. Kadı kendisinden tevbe etmesini istedi. Bu arada falakacılar, oraya getirtti. Tevbe etmeyince kendisine bir darbe vuruldu. Bunun üzerine adam, “İlâ

ilâhe illallah Ali veliyyullah” dedi. İkinci darbeyi vurduklarında ise Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer’e lanet okudu. Halk öfkeden neredeyse onu parçalayacak hale gelmişti. Orada bulunanlar bunun üzerine ona şiddetlice vurmaya başladılar. Adam ölecek hale geldi. Kadı onları geri çekmeye çalıştıysa da bunu başaramadı. O Murdar Rafizî de sahabilere sövüp lanet okumaya başladı ve “Onlar sapıklıktaydılar” dedi. Oradan alınıp saltanat naibinin huzuruna götürüldü ve sahabilerin sapıklıkta olduklarını söylediğine dair aleyhinde şahitlik yapıldı. O zaman kadı onun öldürülmesine hükmetti. Şehir dışına götürüldü. Orada boynu vuruldu. Halk da cesedini yaktı. Allah onu kahretsin. Önceleri Ebu Ömer Medresesi’nde ilim tahsil edenlerdendi. Ancak daha sonra Rafizî olduğu ortaya çıktı. Hanbelî kadısı onu kırk gün hapsetti. Fakat bunun bir yararı olmadı, her yerde sahabilere açıkça sövüyor, başkalarına da onlara sövmelerini emrediyordu. Nihayet o gün mezhebini Emevî Camii’nde açıkça ilân etti ve bu yüzden de ellibeş yaşında öldürüldü. Kendisinden öncekileri yüce Allah kahrettiği gibi onu da kahretsin.

VELİYYÜDDİN İBN EBÜ’L-BEKÂ ES-SÜBKÎ’NİN KADI NAİBLİĞİNE ATANMASI

Bu günün sonunda yani safer ayının onsekizinde perşembe günü Kadilkudat Veliyyüddin İbn Kadilkudat Bahaeddin b. Ebü’l-Beka, Kadilkudat Taceddin’in yerine naib olarak Adiliyetü’l-Kebîre Medresesi’nde Akdelkudat Şemseddin el-İzzî ve Akdel Kudat Bedreddin b. Hüveybe ile birlikte hüküm vermeye başladı. Kadilkudat Bedreddin b. Ebü’l-Feth de kadı naibiydi. Ancak o, atanma fermanında Kadilkudat Taceddin ile birlikte müstakil hüküm vermekle görevlendirilmişti.

Safer ayının yirmiikisinde pazartesi günü saltanat naibi şehrin mütevellisi Emir Nasirüddin b. Avî’yi huzuruna çağırarak bazı suçlardan ötürü onu cezalandırdı. Bu yüzden İbn Avî, naibin huzurunda şiddetli olmasa da omuzlarına darbeler vurularak hafifçe dövüldü, sonra da azledildi. Saltanat naibi, Emir Alemüddin Süleyman’ı da huzuruna çağırdı. Bu zat on askere komuta eden emirlerdendi, Emir Alamüddin, Dımaşk’ta divanların başkanlığını, Kudüs ve Halil kentlerinin nazırlığını ve daha başka büyük görevleri de ifa etmişti. Babası Şeyh Fahreddin Osman b. Şeyh Safiyyüddin Ebü’l-Kasım et-Temimî el-Hanefî ise tabihane ümerasındandı. Basra’daki Eminiye ve Hakimiye medreselerinin müderrisliği, 100 seneden fazla bir zamandan beri bu ailenin elinde bulunuyordu. Saltanat naibi Emir Alemüddin’i -isteği olmamasına rağmen- zorla şehir mütevelliliğine atadı ve ona hil’at giydirdi. Daha önceleri de bu görevi takdire şayan bir şekilde ifa etmişti. Halk onu beğenmiş, dindarlığı, güvenilirliği ve iffeti nedeniyle takdir etmişti. Bu göreve

yeniden atanmasına insanlar çok sevindiler. Allah'a hamd olsun.

KADILKUDAT BAHAEDDİN ES-SÜBKÎ'NİN, İZZEDDİN B. CEMÂA'NIN İSTİFASINDAN SONRA MISIR KADILIĞINA ATANMASI

Mısır diyarından gelen posta, Kadilkudat İzzeddin Abdülaziz b. Kadilkudat Bedreddin b. Cemâa'nın bu ayın onaltısında pazartesi günü kadılıktan istifa ettiğini haber verdi. Bunun üzerine Emirü'l-Kebir Yelboğa, kendisini görevde kalmaya ikna etmeleri için emirleri ona gönderdi. Fakat ikna edilemedi. Daha sonra kendisi de kadılar ve ayan tabakasına mensup kimselerle onun yanına gitti. Gönlünü almaya çalıştılar. Fakat İbn Cemâa, bir türlü bu görevi kabul etmedi ve istifada kararlı olduğunu söyledi. Bunun üzerine Emirü'l-Kebir, "Bari senden sonra bu göreve ehil olacak birini belirle" deyince, İbn Cemâa şöyle dedi: "Bu göreve sadece bir kişiyi atamayın, ondan başka kimi dilerseniz atayın."

Kadilkudat Taceddin es-Sübkî'nin bana anlattığına göre Kadilkudat İzzeddin onlara, İbn Akil'i atamamalarını tavsiye etmişti. Bunun üzerine Emirü'l-Kebir Yelboğa, kadilkudatlığa Bahaeddin Ebü'l-Bekâ'yı tayin etmiş, ancak o önce buna yanaşmamış, fakat sonradan kabul ederek, hil'at giymiş ve cemaziyelâhir ayının yirmiüçünde pazartesi günü göreve başlamıştı. Ebü'l-Bekâ'nın elinde bulunan kadiaskerliğe ise Kadilkudat Şeyh Bahaeddin b. Kadilkudat Takiyyüddin es-Sübkî getirilmişti.

Receb ayının yedisinde pazartesi günü Şeyh Esed el-Mervahî'nin hâdimi Şeyh Ali el-Mervahî vefat etti. Bu zat çok mürüvvetli olup iyiliği emreder, kötülüğü men eder, naiblerinin yanına girer, valilere ricada bulunur, ricası kabul edilirdi. İnsanlar tarafından hüsn-ü kabulle karşılanırdı. İyilikleri, sadakaları ve muhtaçlara ihsanları çoktu. Büyük bir sermayeye sahipti. Bununla ticaret yapardı. Uzun bir süre hasta yaşadı. Nihayet bu günde vefat etti ve cenaze namazı öğle namazından sonra Emevî Camii'nde kılındı. Cenazesi oradan alınıp Kasyun Mezarlığı'na defnedildi. Allah rahmet etsin.

Şaban ayının yirmiyedisinde salı sabahı, daha önce Şam naibliği yapmış olan Emir Seyfeddin Baydemir Dımaşk'a geldi ve Firuz minaresinin yanındaki konağına gitti. Dârüssaâde Sarayında saltanat naibine uğrayıp selâm verdikten sonra oradan ayrıldı. İnsanlar yanına gidip kendisine hoş geldin diyerek selâm verdiler. İki tabılhane de emirlik, 1.000 askerin komutanlığı, Gazze'den Şam'ın uç noktasına kadar genel valilik görevi kendisine verildi. Ayrıca Melikü'l-Ümera da kendisine çokça ikramda bulundu. Yeniden göreve gelişine insanlar çok sevindiler.

Emevî Camii'nde ve oradan ayrı altı yerde daha Buharî hatimleri indirildi. Bu hatimler, Şeyh İmadüddin b. Kesir'in huzurunda aynı günde tamamlandı. Birincisi sabahleyin gün doğuşundan önce Mescid-i İbn Hişam'da, ikincisi Nesir kubbesinin altında, üçüncüsü Nuriye Medresesi'nde, dördüncüsü öğleden sonra Tengiz Camii'nde, beşincisi İzziye Medresesi'nde, altıncısı da köşkte yapıldı. Bu hatimler, ikindiden sonra Melikü'l-Ümera Emir Ali'nin Kassain mahallesindeki konağında akşama yakın bir zamanda tamamlandı ve sultanın zevcesi Sit Esmâ binti Vezir b. Sel'as'a bağışlandı. Babuzziyare dahilindeki Hanbelîler mihrabında da Sahih-i Müslim okundu. İşleri kolaylaştıracak, asân edecek ve yardım edecek olan yegane zât, yüce Allah'tır. Diğer ümeranın konaklarında ve başka mekanlarda da bu hadis kitapları okundu. Ancak geçmiş senelerde böyle bir uygulama yoktu. Hamd ve minnet Allah'adır.

Şevval ayının onunda salı günü Şeyh Nureddin Ali b. Ebi'l-Heyca el-Kerekî eş-Şobekî ed-Dımaşkî eş-Şafîî vefat etti. Bizimle birlikte okumuş ve yazmış bir kimseydi. Ben onunla birlikte onbir yaşımıdayken Kur'an'ı hatmettim. Bu zat iffet ve muhafazakarlık havası içinde büyüdü. Şeyh Bedreddin b. Sihan'ın yanında kıraat-ı seb'ayı okudu. Ancak bu kıraatlere göre Kur'an'ı hatmetmeyi tamamlayamadı. Nevevî'nin Minhac'ıyla ilgilendi. Çok kısmını okudu. Bu kitaptan nakiller yapar ve cevaplar verirdi. İnce ruhluymdu. İnsanlar bu nedenle onu severler, onun meclisinde bulunmaya çalışırlardı. Kur'an-ı Kerim'den müteşabih âyetleri güzel bir şekilde cevap olarak verirdi. Kur'an'ı çok okurdu. Namazı güzelce edâ eder, gecelerini namaz kılarak geçirirdi. Meşhed-i İbn Hişam'da senelerce Sahih-i Buharî'yi okudu ve bu eser üzerinde maharet kazandı. Gür sedâlı, fasih ibareli idi. Sonra Emevî Camii'nde Halebiye meşihatına atandı. Caminin kuzey duvarındaki bir kaç kürsü üzerinde ders verdi. Avam ve havas tarafından hüsnü kabul görürdü. Emevî Camii'nin sahabe mihrabında ramazanın son on gününü bir kaç kurra ile birlikte geçirir, geceleri orada ihya ederdi. Bu sene bayram gecesini mezkur mihrapta yalnız başına ihya etti. Sonra hastalandı. Hastalığı beş gün sürdü. Şevvalin onunda salı günü öğleden sonra Derb-i Amid'deki evde altmışbeş yaşında vefat etti. İkindiden sonra Emevî Camii'nde cenaze namazı kılındı ve Babü's-Sağir Mezarlığı'nda babasının yanına kendilerine mahsus türbeye defnedildi. Cenazesine büyük bir kalabalık iştirak etmiş, ölümüne insanlar çok üzülmüşlerdi. Allah rahmet etsin. Geride Âişe adında yedi yaşında bir kız çocuğu bıraktı. Ona da Kur'an'ın Tebareke cüzüne kadar olan kısmını okutmuş ve Nevevî'nin kırk hadisini ezberletmişti. Allah o kızcağıza babasının ölümü nedeniyle teselli versin. Babasına da rahmet etsin, âmin.

Şevval'in onikisinde perşembe günü Şamlıların hac kafilesi yola çıktı. Kafilenin emiri tabılhane ümerasından Emir Alaeddin Ali b. Ale-

müddin el-Hilalî idi.

Şevvalin ondördünde cumartesi günü Şeyh Abdullah el-Malatî vefat etti. Bu zat Emevî Camii'nde Külase bölümünde yaşıyordu. Tanınmış bir insandı. Fakihlere özgü bazı eşya ve aletleri vardı. Harirîlere has bir kılıkla dolaşırdı. Şekli ve şemali, insanlara rahatsızlık verecek tarzdaydı. Bazı kimseler onun salih bir insan olduğuna inanırlardı, ama ben tabiat ve şeriat bakımından ondan hoşlanmayanlardandım.

Zilkade ayının yirmibeşinde perşembe günü Meşrik tarafından posta geldi. Postada su güğümleri de vardı. Bunların içinde ise o yörenin suyu bulunuyordu. Bu suyun bir özelliği de, Simürmür adındaki bir kuşun bu suyu takip ederek suyun bulunduğu yere gelmesiydi. Bu kuş sarı tüylü olup atmacaya benzerdi. Bir memlekete çekirge geldiğinde bu kuş hemen gelip o çekirgeyi yer ve yok ederdi. Yahut da çekirge onu görür görmez hemen başka yere çekip giderdi. Ama ben bu durumu görmedim.

Zilhicce ayının ortalarında Darü'l-Hicare yakınında atölye olarak kullanılan pasajın yapımı tamamlandı. Burası Sûküddehşe'nin kible tarafındaydı. Açılışı yapıldı ve kadın elbisesi yapan sanatkarlara kiraya verildi. Bütün bu işler Emevî Camii'nin nazırı Melikü'l-Ümeranın emri üzerine yapılmıştı. Allah ona rahmet etsin. Mezkur caminin idarî işleriyle ilgilenen Sadr İzzeddin es-Sayrefî'nin bana anlattığına göre, bu pasajın yapımına caminin bütçesinden yaklaşık 30.000 dirhem harcanmıştı.

BELEDİ VE MECLUP NEVİNDEN ÖRÜLMÜŞ PAMUKTAN ALINAN HARÇLARIN LAĞVEDİLMESİ

Bu ayın sonlarında Beledî ve Celp nevinden örülme pamuktan alınan harçların lağvedildiğine dair sultan fermanı Dımaşk'a geldi ve şehirde halka duyuruldu. Bu fermanı çıkaran zâta çokça dualar yapıldı. Müslümanlar buna çok sevindiler. Hamd ve minnet Allah'adır.

HİCRETİN YEDİYÜZALTMİŞYEDİNCİ SENESİ

Bu sene başında Mısır'ın, Şam, Haremeyn-i Şerifeyn ve buralara bağlı mıntıkaların Sultanı, Melikü'l-Eşref b. Hüseyin b. Melikü'n-Nasır Muhammed b. Kalavun idi. On yaşını biraz geçmişti. Askerlerin atabeyi ve ülkenin idarecisi, Emir Seyfeddin Yelboğa el-Hasekî, Mısır'daki Şafîilerin kadilkudatı. Bahaeddin Ebül-Beka es-Sübki, diğer kadılar ise önceki senede adları anılan kimselerdi. Dımaşk'ın naibi Emir Seyfeddin Mengiboğa, Dımaşk'ın kadıları ise önceki senede adları anılan kimselerdi. Sadece Hanefî kadısı değiştirilmiş yerine Cemaleddin b. Sirac getirilmişti. Hatiplik, Kadilkudat Taceddin eş-Şafî'nin elinde bulunuyor-

du. Sır kâtibi ve Şeyhü's-Şüyuh ise, Kadı Fehüddin b. Şehit idi. Beytül-mal vekili de Şeyh Cemaleddin b. Ruhavi idi.

Sultanın kafilesi cuma günü ikindiden sonra akşama yakın bir vakte Dımaşk'a döndü. Şehir halkının çoğu bunun farkına varamadı. Çünkü Dımaşk'ın naibi, Fırat taraflarında Serha'da bulunuyordu. O, Irak meliki Sultan Üveys zamanından beri Hıyar b. Mühenna'nın iktâ arazileri olan Kübeysat'ı tahrip etmek için görevlendirilen askeri birliklere karşı koymak için oralara gitmiş bulunuyordu.

LANETLİ HAÇLILARIN İSKENDERİYE'Yİ İSTİLÂ ETMELERİ

Bu ayın yirmisinden sonra Dımaşk'ta bulunan bazı Haçlılar göz altına alınarak Mansure kalesinde hapse atıldılar. Bunun sebebi ise, Haçlıların bir kaç gemi ile İskenderiye şehrini kuşatma altına almak istemeleriydi. Kıbrıs sahibinin de onlarla birlikte olduğu, Mısır ordusunun İskenderiye şehrini korumak üzere onlara karşı hücumla geçtiği, orayı koruyup himaye ettiği bildiriliyordu. Halk İskenderiye'den sonra bir kaç gün daha bekledi. Mamiye adındaki Tatar emiri orayı kuşattı. Haçlılardan yardım istedi ve onlardan bir grubun desteğini alarak zor kullanarak şehri fethetti. Ahalinin bir kısmını öldürdü. Çok miktarda malı ganimet edindi. Mamiye, böylece oraya mâlik oldu.

Bu ayın bitiminde Şeyh Burhaneddin İbrahim b. Şeyh Şemseddin b. Kayyım el-Cevziye, Mizze'deki bahçesinde kırksekiz yaşında vefat etti. İkindiden sonra Cerrah Camii'nde cenaze namazı kılındı. Babü's-Sağır Mezarlığı'nda babasının mezarının yanına defnedildi. Kadılar, ayan tabakasına mensup kimseler, avamdan ve tüccarlardan bir çok kimse, cenaze merasiminde hazır bulundular. Bu merasime büyük bir kalabalık iştirak etmişti. Nahivde, fıkhta ve diğer bazı ilimlerde babasının yolunu takip ederek yüksek ve faziletli bir alim olmuştu. Yüce Allah ikisine de rahmet etsin. Kendisi Sadriye ve Tedmüriye Medreselerinde müderrislik, Emevî Camii'nde ve İbn Salhan Camii'nde ise hatiplik yapmıştı. Vefat ederken geride 100.000 dirheme yakın para bırakmıştı.

Safer ayı cuma günü ile başladı. Bazı siyer alimlerinin bana anlatıklarına göre bu ayın ilk günü olan cumada, Merih dışındaki diğer gezegenler akrep burcunda toplanmışlardı. Uzun senelerden beri böyle bir durum tahakkuk etmemişti. Merih'e gelince o daha önce yay burcuna girmişti.

Ayrıca İskenderiye şehrinde meydana gelen feci durumla ilgili haberler Dımaşk'a ulaştı. Orayı Haçlılar istilâ etmişlerdi. Allah onlara lanet etsin. Haçlılar, muharrem ayının yirmiikisinde çarşamba günü oraya ulaşmışlar, orada ne naib, ne de asker görmüşlerdi. Denizi muhafaza edecek, İskenderiye halkına yardım edecek kimse de yoktu. Cuma günü

sabah erkenden şehrin giriş kapılarını yaktıktan sonra içeri girdiler. Etrafta bozgunculuk yaparak, fesatlık çıkardılar. Adamları öldürdüler, malları gasbettiler. Kadınları ve çocukları esir aldılar. Hüküm, ulu ve yüce Allah'a aittir. Cuma, cumartesi, pazar, pazartesi ve salı, beş gün orada kaldılar. Çarşamba sabahı Mısır askerleri oraya geldi. Haçlıları geri püskürttüler. Allah, Haçlılara hanet etsin. 4.000 kadar İskenderiyeliyi esir almışlar, altın, ipek, baharat ve diğer haddi evsafı anlatılamayacak çok miktarda eşyayı alıp götürmüşlerdi. Sultan ve Emirü'l-Kebir Yelboğa da aynı gün öğle vakti İskenderiye'ye geldiler. Ama musibet büyümüş, ganimetlerin tümü denizlerdeki gemilere yüklenmişti. Emirlerin feryad-ü figanları, ağlaşmaları, şikayet ve aman dileyişlerine dair sesleri duyuluyor, yüce Allah'a sığınıyor, ondan ve Müslümanlardan medet dilerken yürekleri paralayan cinsten ağıtlar yakıyorlardı. Öyle ki, bu sesleri duyan herkesin gözleri yaşıyordu. En sağır kulaklar bile onların bu feryadını duyuyordu. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz).

Bu haberler Dımaşkıllara ulaşınca onlar bu duruma çok üzüldüler. Cuma günü hatib de bu olayları minber üzerinde anlatırken oradakiler kendilerine hâkim olamayarak ağlaşmaya başladılar.

Bu arada Mısır diyarından Dımaşk'taki saltanat naibine sultanın fermanı ulaştı. Bu fermanla Şam'daki bütün Hristiyanların tutuklanması, İskenderiye'de harabeye dönüşen yerlerin onarımı için mallarının dörttebirinin alınması emrediliyordu. Ayrıca bu paralarla gemiler de onarılacak ve Haçlılara karşı sefer düzenlenecekti. Bunun üzerine yetkililer Hristiyanları tahkir ettiler. Onları evlerinden zorla alıp göz altına aldılar. Hristiyanlar öldürülmekten korktular. Kendilerine ne yapılacağını, kendilerinden ne istenildiğini bilmiyorlardı. Her biri bir tarafa kaçmaya başladılar. Müslümanların yaptığı bu hareket, şer'î değildi. Şeriate dayandığını söylemek de caiz değildir.

Safer ayının onaltısında cumartesi günü, saltanat naibiyle görüşmek üzere Meydan-ı Ahdar'a çağrıldım. Aynı gün ikindiden sonra saltanat naibinin küre oyunu sona erdikten sonra kendisiyle görüştüm. Bana ilgi gösterdi. Kendisini görüşü ve anlayışı olgun bir kimse olarak gördüm. Konuşması güzel, sohbeti hoştu. Hristiyanlara yaptıkları bu hareketlerin caiz olmadığını kendisine anlattığımda o, Mısır fukahasının Emirü'l-Kebir'e bu yolda fetva verdiklerini söyledi. Ben de, "Bu şer'an caiz olmayacak davranışlardır. Her hangi bir kimsenin bu yolda fetva vermesi de caiz olmaz, onlar bize cizye ödedikleri, alçalıp horlandıkları, Zimmilik statüsünde bulundukları, İslâm dininin hükümleri dimdik ayakta durduğu sürece kendilerinden almış olduğumuz cizye dışında bir tek dirhem dahi almamız caiz olmaz. Emir bunu rahatlıkla bilecek durumda biridir" dediğimde o, "Ne yapayım bu hususta bana emir gel-

miştir, emre muhalefet etmem imkansızdır” dedi. Ben de ona bir çok örnekler verdim. Meselâ, Kıbrıslıların gerilla hareketlerine girdiklerini gerekçe göstererek, onları cezalandırıp tehdit etmesini, böyle yapmasının caiz olacağını, şayet onları tehdit etmese bile Süleyman Peygamberin (a.s.), “Bana bıçağı getirin ki onu ikiye böleyim!” demesi gibi tehditlerde bulunabileceğini anlattım. Bu önerilerimi beğendi. Kendisinin de kalbinde bu gibi şeyleri geçirdiğini, benim sanki onun kalbini okumuş gibi olduğumu söyledi. Bunu Mısır diyarına, sultanlığın muvafakatını almak için yazılı olarak önerdiğini, yazısının on güne kadar cevaplandırılacağını sandığımı, dolayısı ile cevabı bekleyeceğini ifade etti. Bana son derece hüsnü kabul gösterdi, iyi davrandı, bir çok ikramda bulundu. Allah rahmet etsin. Sonra rebiyülevvel ayının ilk günlerinde Dârüssaâde Sarayında kendisiyle yine görüştüm. Sultanın, Haçlılarla savaşmak için gemilerin yapılmasını kendisine emrettiğini bildirdi. Hamd ve minnet Allah’adır. Fakat pazar sabahı kiliselerinde toplanmış olan Hristiyanları huzuruna aldı. Bunlar yaklaşık 400 kişi idiler. Onlara mallarının ne kadar olduğunu sordu. Doğruyu söylemeleri için yemin ettirdi. Sonra da mallarının miktarını öğrenince dörttebirini devlete vermelerini emretti. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun (Doğrusu biz Allah’a aidiz ve O’na dönücüleriz.) Sonra valilere kendi mıntıkalarında bulunan Hristiyanları toplayarak onların da mallarının dörttebirini tahsil etmelerini emretti. Hristiyanların mallarını alıp Kudüs’te toplamaları için her tarafta emirler gönderdi.

Rebiyülevvel ayının başında Kadilkudat Takiyyüddin es-Sübki eş-Şafîî Kahire’ye gitti. Rebiyülevvel ayının beşinde çarşamba günü Dârüssaâde Sarayında saltanat naibiyle tekrar görüştüm. Ona sultanlıktan kendisine nasıl bir cevap geldiğini sordum. O da Kıbrıs’a sefer yapmak ve Haçlılarla savaşmak için gemiler yapılmasını emreden فرمان-ı şerifin geldiğini ifade etti. Hamd ve minnet Allah’adır.

Saltanat naibi, bu ayın son cumasında kerestecilerin ve marangozların Beyrut yakınlarındaki ormana giderek gemi yapmaya başlamalarını emretti.

Aynı gün Şerif et-Teadanî’nin Baderaiye Medresesi’nin kuzeyinde ve Kâs hamamının bitişiğinde vakfetmiş olduğu Dârü’l-Kur’an’ın açılışı yapıldı. Orada ayrıca hadis dersleri de verilecekti. O gün Kadilkudat Taceddin es-Sübki de açılıшта hazır bulundur.

KADILKUDAT TACEDDİN ES-SÜBKİ SEBEBİYLE BİR MECLİS DÜZENLENMESİ

Rebiyülevvel ayının yirmisinde pazartesi günü Kadilkudat Taceddin eş-Şafîî İbn Kadilkudat Takiyyüddin es-Sübki’ye yapılan bazı isnat-

lar nedeniyle Dârüssaâde Sarayında büyük bir oturum düzenlendi. Ben de oraya çağrıldım. Üç mezhebin kadıları ile dört mezhebe mensup bazı alimler, Şam naibi Seyfeddin Mengliboğ'a'nın huzurunda toplandılar. Kadilkudat Taceddin es-Sübki, Mısır'a saltanat makamına gitmişti. Yalnız kendisi hakkında gerekli soruşturmanın yapılması ve bir oturum düzenlenmesi için saltanat naibine mektup yazmıştı. Sonra aleyhinde iki tutanak tutulmuştu. Bunların ikisi bir birine zıttı. Biri onun lehinde diğeri ise aleyhinde idi. Aleyhinde olan tutanakta, Malikî ve Hanbelî kadılarının ve bir grup kişinin yazıları vardı. Bu tutanakta ona çok ağır şeyler isnad ediliyordu. Diğer tutanakta ise çeşitli mezheplere mensup kimselerin yazıları vardı ki, bunlar onu övmüşlerdi. Bu tutanakta benim de, "Ben, onda hayır ve iyilikten başka bir şey görmedim." mealinde yazım vardı. Çağrılanlar, toplantıya geldiklerinde saltanat naibi, Taceddin es-Sübki'nin alehtarları ile aleyhtarlarının ayrı ayrı yerlerde oturmalarını emretti. Böylece iki taraf birbirinden ayrıldı. Karşı karşıya gelip oturdular. Yalnız Sübki'nin naibleri olan Kadı Şemseddin el-Guzzî ile Bedreddin b. Vehbe ve bir kısım kişi bu işte tarafsız olduklarını söyleyip bir kenara çekildiler. Ancak Hanbelî Kadilkudatı Cemaleddin, tutanakta onun hakkında yazmış olduğu şeylerin sabit olduğunu ifade edince, orada hazır bulunan bazı kimseler, onun bu sözlerinin geçerli olacağını ifade ettiler. Bunun üzerine kadı el-Guzzî, Hanbelî Kadilkudatı Cemaleddin'e, "Senin Kadilkudat Taceddin es-Sübki'ye düşmanlığın sabittir!" diye çıkıştı. Bunun üzerine sesler yükseldi, gürültü koptu, tartışmalar ve ileri geri karşılıklı konuşmalar çoğaldı. Malikî Kadilkudatı Cemaleddin de Hanbelî kadilkudatının söylediklerine benzer şeyler söyledi. Ona da hemen hemen aynı cevaplar verildi. Meclisteki oturum uzadı ve bir karara varılamadan dağıldı. Ben kapıya vardığımda saltanat naibi, dönmemi emretti. Geri geldiğimde üç mezhebin kadılarının ve iki taraftan bazı kimselerin hala oturmakta olduklarını gördüm. Saltanat naibi, kendileri ile Kadilkudat Taceddin es-Sübki arasında bir anlaşma yapılmasını önerdi ve iki kadının iddialarından vazgeçmelerini tavsiye etti. Şeyh Şerefüddin b. Kadil Cebel ile ben de aynı öneride bulunduk. Mâlikî kadilkudatı biraz yumuşadı. Ama Hanbelî kadilkudatı kesinlikte bunu yapmayacağını söyledi. Meclis yine bir karara varılamadan dağıldı. Sonra cuma günü ikindiden sonra saltanat naibinin isteği üzerine huzurunda yeniden toplandık. Nihayet iki taraf barışa razı oldu. Saltanat naibiyle birlikte yapılan mütalâada Mısır'a nasıl cevap yazılacağı hususu görüşüldü ve bu durum posta vasıtasıyla Mısır'a bildirildi. Sonra rebiyülâhir ayının ondokuzunda cuma günü namazdan sonra Dârüssaâde Sarayında yeniden toplandık. Üç mezhebin kadısı ile diğer cemaatler de bu toplantıda hazır bulundular. Saltanat naibi, oradaki kadılarla Mısır'da bulunan Şafî kadısı arasında

barışın gerçekleştirilmesi için çaba sarfetti. Yine muhalefet meydana geldi. Uzunca konuşmalar cereyan etti. Nihayet bunların bir kısmı teskin edildi. Bu husus, müteakip aydaki hadiselerden bahsedilirken anılacaktır.

Rebiyülâhîr ayı başında Dımaşk'ta ordu nazırlığı görevini sürdüren Muallim Davud, vefat etti. Vefatından önce divanların nazırlığı görevi de kendisine verilmişti. Ondan önce hiç bir kimseye bu iki görev birlikte verilmemişti. Askeri işleri, askerlerin adlarını, iktaların yerlerini en iyi bilen kimselerdendi. Babası Yahudi idi. O da ordu nazırlarına naiblik yapmıştı. Muallim Davud ölmeden on sene önce Müslüman olmuştu. Zahirîen iyi bir insandı. Ama kalbini ve iç âlemini yüce Allah daha iyi bilir. Muallim Davud, vefatından bir ay kadar önce hastalanmıştı. Nihayet rebiyülâhîr ayı başında elli yaşında vefat etti. Cenaze namazı Emevî Camii'nde ikindiden sonra Nesir kubbesinin karşısında kılındı. Daha sonra Bahuş'taki bahçesinde hazırlanmış olduğu türbesine götürülüp defnedildi.

Bu ayın ilk günlerinde Mısır'dan Dımaşk'a ferman-ı şerif geldi. Bu fermanla daha önce Hristiyan kadınlarından tahsil edilen mal ve paraların kendilerine iadesi emrediliyordu.

Rebiyülâhîr ayının onbeşinde pazartesi günü-Allah kendisine güç versin- saltanat naibi, Zimmîlerin bahçelerine baskın yapılmasını emretti. Yapılan baskınlar neticesinde bu bahçelerdeki kırbalarda ve tulumlarda hayli fazla sıkılmış şarap bulundu ve bunların hepsi de döküldü. Hamd ve minnet Allah'adır. Öyle ki sokaklarda ve caddelerde içki akmaya başladı. Tuza nehri şarapla dolup taşı. Yanlarında şarap tesbit edilen Zimmîler, haraç ödemenin yanısıra büyük para cezasına da çarptırıldılar. Bundan bir kaç gün sonra da Dımaşk şehrinde bir duyuru yaptırılarak Zimmî kadınların Müslüman kadınlarla birlikte aynı hamamlara girmemeleri, aksine kendilerine mahsus hamamlara girmeleri, Zimmî erkeklerin de Müslüman erkeklerle aynı hamamlara girmeleri durumunda ise Zimmîlerin boyunlarına çingırak ve halka takmaları emredildi. Zimmî kadınların da giydikleri ayakkabıların renk bakımından bir birlerine muhalif olması, örneğin birinin beyaz olması durumunda diğlerinin sarı veya başka bir renkten olması zorunlu kılındı.

Rebiyülâhîr ayının ondokuzunda cuma günü üç mezhebin kadıları ile bir grup müftü, saltanat naibinin huzuruna çağırıldılar. Şafililer tarafından iki naib Kadı Şemseddin el-Guzzî ile Kadı Bedreddin b. Vehbe, Şeyh Cemaleddin b. Kadı ez-Zebedanî, bu kitabın yazarı Şeyh İmadüddin b. Kesir, Şeyh Bedreddin Hasan ez-Zer'î, Şeyh Takiyyüddin el-Farukî; diğer taraftan ise Kadilkudat Cemaleddin el-Malikî ile Kadilkudat Cemaleddin el-Hanbelî, Şeyh Şerefüddin b. Kadil Cebel el-Hanbelî, Şeyh Cemaleddin b. Şerîşî, Şeyh İzzeddin b. Hamza b. Şeyhü's-

Sülâmiye el-Hanbelî, İmadüddin el-Hanaî saltanat naibinin huzurundaki toplantıya katıldılar. Dârüssaâde Sarayının baş tarafındaki salon-da saltanat naibiyle görüştük. Saltanat naibi, salonun üst tarafında oturdu. Biz de çevresinde oturduk. Söze şöyle başladı:

“Biz Türkler, anlaşmazlığa düşüp birbirimize hasım olduğumuzda âlimlerin yanına gelirdik. Onlar da aramızı bulur, bizi barıştırdılar. Ama şimdi öyle bir hale gelmişiz ki, âlimler anlaşmazlığa düşüp birbirlerine hasım olmuşlar, bunların arasını kim bulacak ve bunları birbirleriyle kim barıştıracak?” Sonra Şafî kadısının aleyhinde çirkin sözler söyleyen kimseleri kınamaya başladı. Bu durumun ancak düşmanların işine yarayacağını ve onları sevindireceğini anlattı. Kadıların birbirleriyle barışmalarını önerdi. Bazıları buna karşı şiddetle direndiler, münakaşa ve tartışma cereyan etti. Sonra bazı konular üzerine konuşuldu. Neticede saltanat naibi şöyle dedi: «Sizler yüce Allah’ın, “Allah geçmiştekileri affetmiştir” (Maide, 95) mealindeki kavlini duymadınız mı?» Onun bu sözü üzerine kalpler yumuşadı. Sır katibine de, bu mecliste konuşulanları bilgi için yazıp Mısır diyarına göndermesini emretti. Sonra bu halde meclisten ayrıldık.

KADILKUDAT TACEDDİN ES-SÜBKÎ’NİN DİMAŞKA DÖNÜŞÜ

Cemaziyelevvel ayının yirmidokuzunda çarşamba günü Kadilkudat Taceddin es-Sübkî, Kesve tarafından Dımaşk’a geldi. Ayan tabakasına mensup bir cemaat, geliş yoluna giderek onu karşıladı. Kesve’ye vardığında karşılayıcıları daha da arttı. Hanefilerin Kadilkudatı Şeyh Cemaleddin b. Sirac da onu karşılayanlar arasındaydı. Şahure boğazına yaklaştığında sayısız bir çok insan onu karşılamaya geldi. İnsanlar, büyük bir sevinç ve mutluluk içindeydiler. Cesvere’ye geldiğinde Hali-fe’nin görevlileri ile cami görevlileri de onlara katıldı. Müezzinler karşı-lama esnasında tekbir getiriyorlardı. İnsanlar, gerçekten büyük bir mutluluk içindeydiler. Babü’n-Nasır’a yaklaştığında sağanak halde yağmur yağıyor, cemaat ise yollara sığmıyordu. Hepsi de ona dua ediyor, gelişine seviniyorlardı. Dârüssaâde Sarayına uğrayıp saltanat naibine selâm verdi. İkindiden sonra da Emevî Camii’ne gitti. Yanında ve etrafında çok sayıda mum yakılmıştı. Reisler, halktan daha fazlaydı.

Cemaziyelâhir ayının onikisinde cuma günü, Kadilkudat Taceddin es-Sübkî, Dârüssaâde Sarayına gitti. Saltanat naibi, Malikî ve Hanbelî kadılarını da oraya çağırmişti. Aralarını bulup barıştırdı. Üç’ü birden saraydan çıkıp yürüyerek Emevî Camii’ne gittiler. Darü’l-Hitabe’ye girip orada toplandılar. Şafî kadısı onları konuk etti. Daha sonra onun hutbesini dinlediler. Gerçekten ilim dolu, belîğ ve fasih bir hutbe irad

etti. Sonra üç'ü birlikte camiden çıkıp Maliki kadısının Cevva'daki evine gittiler. Maliki kadısı onlara evde hazır bulunan şeyleri ikram etti. Bizleri doğru yola ulaştıracak olan zat, yüce Allah'tır.

Bu ayın ilk günlerinde Mısır'dan sultanın fermanı geldi. Bu fermanda sultan, Dımaşk emirine, ikta arazilerinin yarısını kendisine ayırmasını, diğer yarısını ise askerlerine tahsis etmesini emrediyordu. Böylece askerlere büyük bir rahatlık ve imkân sağlanmış oluyordu. Nihayet adalet gerçekleşti. Allah'a hamd olsun. Ayrıca sultan bu fermanında Dımaşk emirine, askerleri savaşa hazır tutmasını, ok atımı ve yarış hususunda eğitmesini, alarm verildiği zaman savaşa hazır olmalarını sağlamasını da emretti. Onlar da Haçlılarla savaşmak için gerekli hazırlıkları yapmaya başladılar. Nitekim bir ayet-i kerimede yüce Allah şöyle buyurmuştur:

«Onlara karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp beslenen atlar (savaş araçları, jipler, kamyonlar, tanklar, uçaklar, top- lar, füzeler ve her türlü savaş malzemesi) hazırlayın. Bununla Allah'ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka sizin bilmediğiniz, Allah'ın bildiği (düşman) kimseleri korkutursunuz. Allah yolunda ne harcarsanız tam olarak size ödenir hiç haksızlığa uğratılmazsınız.» (el-Enfâl, 60).

Bir hadis-i şerifte Rasûlullah (s.a.v.) minber üzerindeyken, "Dikkat edin, ayet-i kerimede geçen kuvvet, atmakdır", Başka bir hadis-i şerifte ise, "Atın, bineklere binin ama atmanız benim daha hoşuma gider." diye buyurmuştur.

Pazartesi günü öğleden sonra Dârüssaâde Sarayında Mısır diyarından gelen ferman-ı şerif gereğince Kadilkudat Cemaleddin el-Mer-davi el-Hanbelî'nin durumunun görüşülmesi için bir oturum düzenlendi. Meclisinde hazır bulunan bazı bilir kişiler, onun, mezhebin şartlarını tekml etmeksizin bazı vakıfları sattığına ve bu hususta bazı güçlükler çıkardığına dair ifade vermişlerdi.

MISIR DİYARINDAKİ EMİRLER ARASINDA MEYDANA GELEN BİR OLAY

Cemaziyelâhir ayının yirmisinden sonra Mısır diyarında bir grup ümeranın Emir Seyfeddin Tayboğa et-Tavil ile birlikte hareket ederek Emirü'l-Kebir Yelboğa el-Hasekî'ye karşı çıktıkları haberi Dımaşk'a ulaştı. Emirü'l-Kebir Yelboğa da onlara karşı gelmek için Kubbetü'l-Kasr'a gitmiş, iki taraf orada karşı karşıya gelmiş, savaşmışlar, bir çok insan ölmüş, bir kısmı da yaralanmıştı. Sonuçta Tayboğa et-Tavil, yaralı olarak ele geçirilmişti. Bu arada Düveydar Siirtli Ergun ile bir grup tabılhane emiri ve 1.000'er kişilik askerlerî birliklerin komutanları da

tutuklanmışlardı. Emirü'l-Kebir Yelboğa ise güç ve kuvvetini muhafaza etmekte devam etmiş, muzafer olmuştu. Hamd ve minnet Allah'adır.

Receb ayının ikisinde cumartesi günü eski Dımaşk naibi Emir Seyfeddin Baydemir, Emir Yelboğa'nın çağrısı üzerine Mısır diyarına gitti. Emir Yolboğa Haçlılarla savaşmak ve Kıbrıs'ı fethetmek için deniz seferine çıkması hususunda kendisinden destek istedi.

BAĞDAT İLE İLGİLİ BİR HADİSE

Bağdat'ın reislerinden ve tüccarlarından Şeyh Abdurrahman el-Bağdadi ile yine Bağdat'lı olup meşrubat simsarlığı yapan Şeyh Şihabeddin el-Attar'ın bana haber verdiklerine göre Irak ve Horasan hükümdarı Üveys'in Bağdat'ı, Tavaşi Mercan'ın elinden almasından sonra Üveys, Tavaşi (Hadim) Mercan'ı huzuruna getirtmiş, ona ikramda bulunmuş ve armağanlar ihsan etmişti. Sonra bu fitnenin kaynağının, vezirin kardeşi Emir Ahmed olduğu hususunda görüş birliğine varılmıştı. Sultan bu defa vezirin kardeşi Emir Ahmed'i huzuruna getirtmiş ve karnına bir bıçak saplayarak bağırsaklarını parçalamış, sonra da bazı emirlere onu öldürmelerini emretmişti. Ve Emir Ahmed'i böylece öldürtmüştü. Neticede Ehl-i Sünnet bu hadisede büyük bir güç ve zafer kazanmış oldu. Bab-ı Ezec mahallesinin sakinleri, Bab-ı Ezec'in tahtalarını yakmışlar ve olaylar böylece sakinleşmişti. Ayrıca Yüce Allah'ın Şeyh Cemaleddin el-Enbari'yi öldüren Rafizi vezirini de birkaç gün sonra helâk etmesi sebebiyle sevinmişler ve gönülleri rahatlamıştı.

KADILKUDAT İZZEDDİN ABDÜLAZİZ B. HATİM EŞ-ŞAFİİ'NİN VEFATI

Şaban ayının biri ile onu arasında Mısır diyarından bir mektup geldi. Bu mektupta Kadilkudat Bedreddin Muhammed b. Cemâa'nın Mekke-i Mükerrerme'de vefat ettiği anlatılıyordu. Mezkur zat, cemaziye-lâhir ayının onunda vefat etmiş, onbirinde de Bab-ı Muâlla Mezarlığı'na defnedilmişdi. Sahip Şeyh Muhiddin er-Rahabi'nin bana anlattığına göre merhum Kadilkudat İzzeddin Abdülaziz, şu söz çok tekrarlamış: "Keşke ben azledildikten sonra Mekke'de veya Medine'de ölsem." Cenâb-ı Allah onun bu isteğini böylece yerine getirmişti. Kendisi geçen sene istifa edip Mekke-i Mükerrerme'ye hicret etmiş, sonra Rasûlullah (s.a.v.)'i ziyaret etmek için Medine-i Münevvere'ye gitmişti. Kadilkudat İzzeddin Abdülaziz, hicretin 694. senesinde doğmuş ve bu sene yetmişüç yaşında Mekke-i Mükerrerme'de Kur'an okurken vefat etmişti. Dünyada çok yüksek makamlara yükselmiş ve şeref sahibi olmuştu. Bir çok mansıplara atanmış, büyük medreselerde müderrislik görevi ifa etmiş, sonra da istifa ederek kendini ibadete vermiş, Haremeyn-i Şerifeyn'de

mücavir olarak yaşamıştı. Allah, kendisine rahmet etsin. Onun için benim bazı mersiyelede söylediğim şu sözü söylemek uygun düşer:

“Sanki ölümün, sana önceden bildirilmişti.
Sen de onun için en hayırlı azığı hazırlamıştın.”

Şevval ayının dokuzunda salı günü Mihail lakaplı Patrik Beşşâre yanıma geldi. Şam’daki baş piskoposların kendisini Antakya Patriğinin yerine Dımaşk’a patrik yapmak istediklerini, bu hususta kendisine bey’atlerini sunduklarını bildirdi. Ben de bunun kendi dinlerine göre bid’at bir şey olduğunu, patriklerin biri İskenderiye’de, biri Kudüs’te, biri Antakya’da, biri de Rûmiye’de olmak üzere dört tane olduğunu, Rûmiye Patrikliğinin Kostantiniyye’ye nakledildiğini, ama o zamanlar bunu bir çok Hristiyanın porotesto ettiğini, bu zamanda kendilerinin yapacakları bu icadın daha büyük bir bid’at olacağını kendisine ifade ettim. Ancak o bunun gerçekten Antakya Patrikliğine mukabil olacağını, Şam-ı Şerif’te ikametine izin verildiğini söyleyerek kendini savundu. Çünkü saltanat naibi ona, kendisi ve dindaşları adına Kıbrıs sahibine bir mektup yazmasını, bu mektubunda, Kıbrıs sahibinin İskenderiye şehrine tecavüzü sebebiyle başlarına büyük musibetlerin, cinayetlerin, rüsvaylıkların ve felaketlerin çöktüğünü anlatmasını emretmişti. Kıbrıs sahibine ve İstanbul melikine yazmış olduğu mektupları bana gösterdi ve okudu. Allah ona da mektupların kendilerine yazıldığı kimsele-re de lanet etsin! Dinleri, Melikî, Yakubî ve Nasturî Hristiyanlarının inançları üzerine onunla biraz konuştum. Franklar ve Kıpıtlar da Yakubîlere bağlı idiler. Onun bu konulardan biraz anladığını gördüm. Ama neticede o, Allah’ın lanetlediği en büyük kafirlerden biriydi.

Bu ayda Irak’ın ve Horasan’ın meliki Sultan Üveys b. Şeyh Hasan, Bağdat şehrini kendisine isyan eden naibi Tavaşi Mercan’dan geri aldı. Üzerine büyük bir askerî birlik ile hücumu geçince Mercan kaçtı. Üveys de debdebeli ve alayışlı bir şekilde Bağdat’a girdi. O gün görülmeye değer muazzam bir gündü.

Şaban ayının yirmiyedisinde cumartesi günü Emir Seyfeddin Baydemir, 1.000 askerin emiri ve Yelboğa’nın elinde bulunan Dımaşk divanlarının ve diğer görevlerin başkanı, amiral ve tersane amiri gibi görevleri uhdesine almış olarak Mısır diyarından Dımaşk’a geldi. Hemen demircilerin ve marangozların toplatılarak ağaç kesmek üzere Beyrut’a gönderilmelerini emretti. Bu sanatkarlar ramazanın ikisinde çarşamba günü Beyrut’a gitmek üzere yola çıktılar. Kendisi de peşlerinden gitti. Beyrut’ta onlarla buluşmak niyetindeydi. Sonra bunların ardı sıra başka marangoz, demirci, hamal ve diğer zenaatkârlar da Beyrut’a gönderildiler. Merkebe binen her kimi buldularsa onu merkebinden indirip Bika tarafına sevkettiler. Zenaatkârları ve diğer işçileri başka işlerde

çalıştırdılar. Bu yüzden büyük bir musibet meydana geldi. Bu insanların aileleri ve çocukları ağlaşmaya başladılar. Kendilerine peşin ücret de ödenmedi. Oysa âdet gereği ailelerine ve çocuklarına harçlık olarak bırakabilmeleri için kendilerine bir miktar ücretin peşin olarak ödemesi gerekiyordu.

Ramazanın dördünde cuma günü sultanın fermanı ve Sıfî naibi, aynı zamanda Yelboğa'nın kardeşi İstedmür'ün kararnamesi gereği Ta-kiyyüddin b. Kadilkudat Şerefüddin el-Küfrî'nin yerine Yelboğa Camii'nde Burhaneddin el-Makdisî el-Hanefî hutbe irâd etti. Bu husus Ta-kiyyüddin'in kendisine, dedesine ve bağlılarına çok zor geldi. Hutbeyi çok sayıda insan dinledi.

Ramazanın yirmidördünde perşembe günü Kadilkudat Şerefüddin b. Kadil Cebel'in, Kadilkudat Cemaleddin el-Merdavî'nin azledilmesi üzerine Hanbelî kadılığına atandığına dair ferman okundu. Kadilkudat Cemaleddin el-Merdavî ile birlikte Malikî kadilkudatı da, önceleri cereyan etmiş ve kendilerine nisbet edilen bazı suçlar nedeniyle görevlerinden azledilmişlerdi. Kadilkudat Şerefüddin'in atanma fermanı okunurken yanında Şafî ve Hanefî kadıları da hazır bulundular. Malikî kadısı ise o sırada itikafa girdiği için onların yanına gelemedi. Zaten o da Hama kadısının görüşüne dayanılarak görevden azledilmişti. Salihîye mahallesinde ve diğer yerlerde bir çok şerhler ve karışıklıklar meydana geldi.

Ramazân ayının otuzunda çarşamba günü sabahleyin Kadilkudat Siriyyüddin İsmail el-Malikî'ye hil'at giydirildi. Bu zat Hama'dan Dımaşk'a gelerek Kadilkudat Cemaleddin el-Meslatî'nin azledilmesi üzerine Malikî kadılığına atanmıştı. Atanma fermanı Emevî Camii'nin Malikîler mahfelinde okundu, yanında kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler de hazır bulundular.

Şevval ayının yedisinde çarşamba günü sabahleyin Emir Hıyar b. Mühennâ, kendisiyle askerler arasında uzun süren savaşımlardan sonra artık emir dinleyip itaat etmek üzere Dımaşk'a geldi. Bütün bunlar saray basamaklarına ayak basmak içindi. Yalnız tutuklanıp hapse atılmaktan ve öldürülmekten korkuyordu. Bütün bu olanlardan sonra şevvalin yedisinde Emirü'l-Kebir Yelboğa ile barışmak üzere Mısır diyarına gitmekteyken Dımaşk'a da uğradı. Kendisini hacibler, mihmandarlar ve halk karşıladı. İnsanlar onu görmek için âdeta birbirleriyle yarışıyorlardı. Hama naibi Ömer Şah ile birlikte Ablak Sarayına geldi. İkinci gün Mısır diyarına birlikte gittiler. Beytü'l-mal vekili Kadı Veliyyüddin Abdullah, Mısır diyarının Şafî kadilkudatı olan babası Bahaeddin b. Ebû'l-Bekâ'nın bir mektubunu bana okudu. Bu mektupta anlatıldığına göre Emirü'l-Kebir, İbn Tolon Camii'nde Hanefîler için yedi müderrisin görev yaptığı bir medreseyi onarıp yenilemişti. Bu medreselerde oku-

yan fakihlerden her birine aylık, kırk dirhem para ile bir ölçek buğday tahsis etmişti. Hanefilerden başka bir cemaat da bu dersleri dinlemek amacıyla Hanefi Mezhebine geçmişlerdi.

EMEVİ CAMİİ'NDE TEFSİR DERSİNİN VERİLMESİ

Şevval ayının yirmisekizinde çarşamba günü sabahleyin Allame Şeyh İmadüddin b. Kesir, Emevî Camii'nde tefsir dersi vermeye başladı. Dersin verildiği yeri, daha önce Melikü'l-Ümera saltanat naibi Emir Seyfeddin Mengliboğa, caminin vakıf gelirlerini sarfederek onarmıştı. Allah ona rahmet etsin. Buradaki talebelere aylık on dirhem, muidlere ve yetkili katibe yirmi dirhem, müderrise de seksen dirhem maaş bağlandı. Saltanat naibi, dersi dinlemeye geldiğinde çok miktarda da sadaka dağıttı. Derste kadılar ve ayan tabakasına mensup kimseler de hazır bulundular. İlk derste Fatiha'nın tefsiri işlendi. O gün gerçekten mahşerî bir gündü. Hamd ve minnet Allah'adır. Muvaffakiyet ve iffet de ancak Allah'ın sayesinde. Hanbelîlerin Kadısı Şeyh Şerefüddin Ahmed b. Hasan b. Kadil Cebel el-Makdisî, divanların nazırı Sadeddin b. Tac İshak, Sır katibi Fethüddin b. Şehit (ki bu zat aynı zamanda Şeyhü's-Şüyuh idi), Şam ordularının nazırı Burhaneddin b. Hillî, Beytül-mal vekili Kadı Veliyyüddin b. Kadilkudat Bahaeddin Ebül-Beka da bu derste dinleyici olarak hazır bulundular.

SALTANAT NAİBİ'NİN MISIR DİYARINA GİTMESİ

Ayın yirmibirinci gecesinde Taşdemir Düveydar Yelboğa, postayla Dımaşk'a geldi, doğrudan Dârüssaâde Sarayına gitti. Yatsıdan sonra saltanat naibiyle birlikte yanlarında hacibleri ve bazı duacı insanlar da olduğu halde yürüyerek Mısır diyarına hareket ettiler. Yelboğa ona ikramda bulundu. Ondan Haleb naibliğine gitmesini istedi. O da bunu kabul etti. Sencer el-İsmailî'nin konağına konuk oldu. Oradan da Haleb'e yolcu oldu. Orada kendisiyle görüştüm. İnsanlar onun bu durumuna üzüldüler. Yokluğunda yerine Emir Seyfeddin Zübale vekalet etti. Nihayet Muiz es-Seyfî Taşdemir Abdülganî Dımaşk'a naib olarak geldi.

Muharrem'in yirmialtısında cumartesi günü hakim naibi Kadı Şemseddin b. Mansur el-Hanefî vefat etti. Babü's-Sağır Mezarlığı'na defnedildi. Seksen yaşına yaklaşmıştı.

Bu günde veya bir sonraki günde evkaf nazırı Kadı Şihabüddin Ahmed b. Vezvaze de Salahiye'de vefat etti.

Safer ayının üçünde cuma sabahı şehirde bir duyuru yapılarak muhafız birliği askerlerinin tamamının Beyrut'a düzenlenecek sefere kâtilmaları istendi. İnsanlar bu iş için toplandılar, silahlanıp Mizze düzlüğüne gittiler. Melikü'l-Ümera Ali de maiyetiyle birlikte Babü'l-Cabiye

dahilindeki konağından hareket etti. Güzel bir görünümü vardı, silahlanmıştı. Oğlu Emir Nasirüddin Muhammed ve korumaları da beraberindeydi. Naib vekili ve hacibler, otağına kadar ona eşlik ettiler. Bu konuyu onunla görüşüp istişarede bulundular. Bazı kimseler ise gönüllü olarak sefere çıktılar. O günde âdet gereği Kadilkudat Taceddin eş-Şafî, insanlara bir hutbe irâd etti ve onları cihada teşvik etti. Kölelerinin başlarına miğfer, vücutlarına zırh giydirdi. Kendisi de insanlarla birlikte Beyrut'a gitmek niyetindeydi. Hamd ve minnet Allah'adır. Akşam olunca insanlar evlerine döndüler. Denizde görülen gemilerin savaş gemileri olmayıp ticaret gemileri olduklarına dair haber gelince rahatladılar. Ama savaşa muazzam bir şekilde hazırlandıkları görüldü. Allah'a hamd olsun.

Safer ayının başında pazar gecesi, son zamanlara kadar Haleb naipliği yapmış olan Emir Seyfeddin Şerişî, askerlerin gözetimi altında Dımaşk'a getirilerek Dârüssaâde Sarayına götürüldü. Burada Haleb'teki naiplik görevinden azledilerek Trablus'a sevk edildi. Onu Trablus'a götürmekle Emir Alaeddin b. Subh görevlendirildi.

Bu sene safer ayının yedisinde salı günü Şeyh Cemaleddin b. Nebate Mısır'daki Melikü'l-Mansur Kalavun Hastahanesinde vefat etti. O kendi zamanındaki şairlerin sancaktarı idi.

Safer ayının sekizinde gece vakti saray hapishanesinde bulunan tutuklular kaçtılar. Aynı günün sabahında yöneticiler, onları yakalamak için peşlerine adam saldılar. Kaçanların çoğu yakanarak şiddetlice falakaya yatırıldılar ve tekrar zindana iade edildiler.

Safer ayının onbeşinde çarşamba günü Dımaşk şehrinde duyuru yapılarak Frankların tüfek, ok ve benzeri şeylerle muamele etmemeleri emredildi. Aynı günün akşamında Dârüzzehep konağında naib vekili Emir Zeyneddin Zübale ile görüştüm. Kıbrıs sahibinin yıldız falına baktığını ve Kıbrıs'ın elinden alınacağını gördüğünü postanın kendisine anlattığını söyledi. Bunun üzerine Kıbrıs sahibi, yanında bulunan Müslüman esirleri iki gemiye bindirip Yelboğa'ya göndermiş ve yanında yaşlı veya küçük bir Müslümanı gizleyenin öldürüleceğini ilan etmişti. Onun amacı, ülkesindeki bütün esirleri Kıbrıs'tan göndermektir.

Ayn onbeşinde çarşamba günü akşamleyin Kadilkudat Cemaleddin el-Meslatî el-Maliki, Mısır diyarından Dımaşk'a geldi. Bu zat daha önce de Maliki kadılığı yapmış, geçen sene ramazan ayının sonlarında azledilmiş, hacca gitmiş, sonra kendisine yardımcı olacak birini bulmak amacıyla Mısır diyarına gitmiş, fakat kendisini kabul edecek birini bulamamıştı. Bazı hacibler onun aleyhinde iddialarda bulunmuş ve kendisi kötü durumlarla karşılaşmıştı. Sonra Şam'a gitmiş ve Emevi Camii'nin kuzeyindeki Kamiliye türbesine konuk olmuş, oradan da kızının evine geçmişti. Aleyhinde davalar, iddialar, talepler çok olduğu gibi

kendisiyle uzlaşanlar da olmuştu. Allah akibetini hayreylesin.

Pazar günü ikindiden sonra Emir Seyfeddin Tayboğa et-Tavil, Kuds-ü Şeriften Dımaşk'a geldi. Ablak Sarayına konuk oldu. İki veya üç gün sonra atanma fermanı Mısır diyarından gelince Hama naibliğine gitti. Emir Seyfeddin Megliboğa'nın Dımaşk naibliğine karşı Halep naibliğine atandığına dair haberler de Dımaşk'a ulaştı. Dımaşk'ta kendisine oldukça fazla ikram ve bağışlarda bulunulduğu, itibar gösterildiği, çok miktarda mal, para, at, kumaş ve anlatımı imkansız denecek kadar hediye bahşedilmişti. Dımaşk'ta da Mısır baş hacibi Emir Seyfeddin Akça Timur Abdülganî görevinin başında bırakılmış, haciblik görevinin kendisinden boşalması üzerine bu göreve, Yalboğa'nın saray üstadı Emir Alaeddin Tayboğa atanmıştı. Bu üç emire aynı günde hil'at giydirilmişti.

Rebiyülevvel ayının onbirinde pazar günü Dımaşk şehrinde Haçlıların yeniden İskenderiye şehrine saldırdıkları haberi yayıldı. Mısır diyarından gelen posta da bu haberi verdi. Bunun üzerine Dımaşk'ta bulunan Haçlı Franklar göz altına alınarak kaleye hapsedildiler. Mallarına ve mülklerine de el konuldu. Kadilkudat Taceddin eş-Şafî'nin bana verdiği habere göre bu işin aslı şuymuş: Venedikli yedi ticaret gemisi Mısır'a gelmişler, orada alış veriş yapmışlardı. Emirü'l-Kebir Yelboğa, bu gemilerden birinin Kıbrıs sahibine ait olduğunu duyunca, "O gemiyi bana teslim edin" diye Franklara haber göndermişti. Ancak Franklar bu emri yerine getirmemişler ve gemilerinin başlarına koşmuşlardı. Bunun üzerine Emirü'l-Kebir peşlerine savaşçılarla dolu altı gemi takmıştı. Bu altı gemi ile Haçlıların gemileri denizde karşılaşmışlar, iki taraftan bir çok insan ölmüştü. Ama Haçlıların ölümleri Müslümanların ölümlerinden daha fazlaydı. Sonra Haçlılar, beraberindeki eşyalarla birlikte kaçıp gitmişlerdi. Dımaşk naibi de olan emir Ali Mübarek, askerleri, oğlu ve köleleriyle birlikte alayış ve debdebe içinde Dımaşk'a geldi. Daha sonra dönüp gitti. Saltanat naibi faaliyetine devam etti. Nihayet gidip Beyrut'ta durdu. Beyrut'un işlerini düzene soktu ve çabucak geri döndü. Frankların savaşmak üzere Trablus'a geldiklerini ve limandaki Müslüman gemilerinden birini zapt ettiklerini, sonra da bunu yaktıklarını haber aldım. Bu olay Müslüman halkın gözleri önünde cereyan etmişti. Ancak Müslümanlar gemiyi savunamamış ve onlara karşı koyamamışlardı. Franklar geri dönüp gitmişler, üç Müslümanı da esir almışlardı. İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun.

EMİRÜ'L-KEBİR YELBOĞA'NIN ÖLDÜRÜLMESİ

Emirü'l-Kebir Yelboğa'nın Mısır diyarından gelen iki esirle birlikte Rebiyülâhir ayının onikisinde çarşamba günü öldürüldüğü haberi, ayın

onyedisinde pazartesi gecesi Dımaşk'a ulaştı. Köleleri ona hücum etmişler ve aynı günde onu öldürmüşlerdi. Bu yüzden devlet düzeni bozulmuş, 1.000 askerin komutanı olan bazı komutanlarla, tabihane emirlerinden çoğu tutuklanmış, işler karışmış zorlu ve kötü haller cereyan etmişti. Neticede bu işin yükünü Emir Seyfeddin Taydemir en-Nizamî üstlenmiş, böylece sultanın tarafı kuvvetlenmiş, işler yoluna girmişti. Mısır'daki emirlerin çoğu bu olaya sevinmişlerdi. Saltanat nai-bi de Beyrut'tan Dımaşk'a geldi. Müjde davullarının çalınmasını emretti. Şehir süslendi. Mansure kalesinde tutuklu bulunan Franklar salıverildi. Ancak insanlar buna pek önem vermediler.

Benim rastladığım tarihî bilgilerin sonuncusu budur. Hamd, sadece Allah'a mahsustur. Allah'ın salât-ü selâmı, Peygamberimiz Muhammed'e, onun âline ve ashabına olsun.